KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. KÖTET:
KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK I.

ÁLTALÁNOS JOGELMÉLETI ÉS KÖZJOGI ISMERETEK

Írta: Dr. Sóti Kálmán

Budapest, 2026.

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET 5
ÁLTALÁNOS JOGELMÉLETI ÉS KÖZJOGI ISMERETEK 5
1. MAGYARORSZÁG JOGRENDSZERE 5
1.1. A társadalmi normák 5
1.1.1. A társadalmi normák funkciói, jellemzői 5
1.2. A jogi normák 6
1.2.1. A jogi norma fogalma 6
1.2.2. A jogi norma jellemzői, részei, szerkezete 7
1.3. A jog fogalma 8
1.3.1. A jogképesség és a cselekvőképesség 8
1.3.1.1. A jogképesség 8
1.3.1.2. A cselekvőképesség 9
1.4. A jogforrások fogalma, fajai 10
1.5. A jogforrási rendszer sajátosságai 10
1.6. A jogforrási rendszer 11
1.6.1. A nemzetközi szerződések a jogforrások rendszerében 11
1.6.2. A nemzetközi jog és az EU joga 11
1.6.2.1. Az EU jogrendje 11
1.6.2.2. Az Európai Bíróság esetjoga 12
1.6.3. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok 12
1.6.4. Közjogi szervezetszabályozó eszközök 13
1.7. Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása 14
1.7.1. A jogág és a jogrendszer fogalmi meghatározása 14
1.7.2. A magyar jogrendszer jogágai 15
1.7.2.1. A közjogi jogági tagozódás 15
1.7.2.2. A magánjogi jogági tagozódás 15
2. ÁLTALÁNOS JOGALKOTÁSI ÉS JOGALKALMAZÁSI ISMERETEK 16
2.1. A jogképződés fogalma, fajtái 16
2.2. A jogalkotás fogalma, fajtái 17
2.2.1. A jogalkotás fogalma, a jogalkotásra jogosult szervek, a jogalkotás és a jogalkotói jog jellemzői 17
2.2.2. A jogalkotás és a jogalkotói jog jellemzői 18
2.3. A jogalkotás alapvető követelményei 19
2.4. A jogszabály alkotására felhatalmazás szabályai 19
2.5. A jogszabály hatálya és módosítása 20
2.5.1. A jogszabály területi és személyi hatálya 20
2.5.1.1. A jogszabály területi hatálya 20
2.5.1.2. A jogszabály személyi hatálya 21
2.5.2. A jogszabály időbeli hatálya, módosítása és hatályon kívül helyezése 21
2.5.2.1. A jogszabály időbeli hatálya 21
2.5.2.2. A jogszabály módosítása 21
2.5.2.3. A jogszabály hatályon kívül helyezése 22
2.5.3. A szabályozási átmenet 24
2.5.4. A jogszabályok kihirdetés, közzététele, megjelölése 25
2.5.5. Nemzeti Jogszabálytár 25
2.6. A törvényalkotás 26
2.6.1. A törvénykezdeményezés joga 26
2.6.2. A bizottság szerepe a törvényalkotásban 26
2.6.3. A képviselők módosító javaslatai 27
2.6.4. A törvényjavaslat vitája 27
2.6.5. A szavazás 27
2.7. A rendeletalkotás 28

2.8. A jogalkalmazás fogalma, fajtái, típusai, szakaszai 29
2.8.1. A jogalkalmazás fogalma, jellemzői 29
2.8.2. A jogalkalmazás fajtái, típusai 29
2.8.3. A jogalkalmazás szakaszai 30
3. AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK RENDSZERE 30
3.1. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények 30
3.1.1. Az Alkotmány értelmezése, az alkotmányossági követelmények 31
3.1.2. Az Alaptörvény jelentősége, felépítése, létrejötte 31
3.2. Az Országgyűlés 32
3.2.1. Az Országgyűlés feladatai, jogállása 32
3.2.2.Az Országgyűlés szervezete 34
3.2.3. Az Országgyűlési képviselők jogállása 35
3.3. A Kormány 36
3.3.1. A kormányzás fogalma, a kormány feladatai, a kormány jogállása szervezete 36
3.3.2. A Miniszterelnök és a kormány tagjainak jogállása 38
3.4. A köztársasági elnök 39
3.4.1. A köztársasági elnök alkotmányos szerepe, feladatai 39
3.4.2. A köztársasági elnök jogállása 40
3.4.3. A köztársasági elnök személyes mentessége, sérthetetlensége, és az összeférhetetlenségi szabályok 41
3.5. A bíróság 42
3.5.1. A bíróságok és a bírák jogállása, feladata 42
3.5.2. A bíróságok szervezete 43
3.5.3. A bíróságok feladatai az ítélkezés egységének biztosítása érdekében 45
3.6. Az ügyészség 46
3.6.1. Az ügyészség jogállása, feladatköre 46
3.6.2. Az ügyészség szervezete 47
3.6.3. Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal 50
3.7. Az alapvető jogok biztosa 50
3.7.1. Az alapvető jogok biztosának feladatai 50
3.7.2. Az alapvető jogok biztosa helyetteseinek feladatai 52
3.7.3. Az alapvető jogok biztosának és helyettesének megválasztási feltételei 52
3.7.4. Az alapvető jogok biztosának eljárása 53
3.8. Önálló szabályozó szervek 55
3.9. Az Alkotmánybíróság 56
3.9.1. Az Alkotmánybíróság jogállása, alapvető feladatai 56
3.9.2. Az Alkotmánybíróság feladat és hatáskörébe tartozó eljárások, és az eljárási rend 57
3.9.3. Előzetes normakontroll eljárás 58
3.9.4. Utólagos normakontroll eljárás 58
3.9.5. Bírói kezdeményezés egyedi normakontroll eljárás iránt 58
3.9.6. Az alkotmányjogi panasz 59
3.9.7. A nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata 59
3.9.8. Az Országgyűlés népszavazás elrendelésével összefüggő határozatának vizsgálata 59
3.9.9. Alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlatásával összefüggő vélemény 60
3.9.10. Alaptörvény-ellenesen működő egyház elismerésének visszavonásával összefüggő vélemény 60
3.9.11. A köztársasági elnök tisztségtől való megfosztása 60
3.9.12. A hatásköri összeütközés feloldása 60
3.9.13. Az önkormányzati rendelet, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és jogegységi határozatok vizsgálata 60
3.9.14. Az Alaptörvény értelmezése 61
3.10. Az Állami Számvevőszék 61
3.10.1. Az Állami Számvevőszék jogállása alapvető feladatai 61
3.10.2. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési feladatai 62
3.10.3. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési eljárása 63

3.11. A helyi önkormányzatok ... 63
3.11.1. A helyi önkormányzás, a helyi önkormányzatok jogállása ... 63
3.11.2. A helyi önkormányzatok feladatai, szervezete ... 64
4. AZ ALAPVETŐ JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK RENDSZERE ... 65
4.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása ... 65
4.2. Az egyes alapvető jogok ... 66
4.2.1. Az élethez való jog ... 67
4.2.2. Az emberi méltósághoz való jog ... 67
4.2.3. A szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog ... 68
4.2.4. A törvény előtti egyenlőséghez való jog ... 68
4.2.5. A jogorvoslati jog ... 68
4.2.6. A jogos védelemhez való jog ... 68
4.2.7. A tulajdonhoz való jog ... 68
4.2.8 A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga ... 69
4.2.9. A személyiséghez kapcsolódó jogok ... 69
4.2.10. A gondolat, a lelkiismeret és a vallásszabadsághoz való jog ... 69
4.2.11. Az egyenjogúsághoz való jog ... 70
4.2.12. A petíciós jog ... 70
4.2.13. Az egyesülési és a gyülekezési jog ... 70
4.2.14. A szólás és sajtószabadság ... 70
4.2.15. A választójog ... 71
4.2.16. A helyi önkormányzás joga ... 71
4.2.17. A munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog ... 72
4.2.18. A pihenéshez való jog ... 72
4.2.19. Az egészséghez való jog ... 72
4.2.20. A szociális biztonsághoz való jog ... 72
4.2.21. A tudományos kutatás művészeti alkotás szabadsága ... 73
4.2.22. A művelődéshez való jog ... 73
4.3. Az alapvető kötelességek ... 73
4.4. A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai alapvető jogainak korlátozása ... 74
4.4.1. A gondolat, a lelkiismeret szabadsághoz való jog; ... 75
4.4.2. A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása ... 76
4.4.3. A véleménynyilvánítás szabadsága ... 76
4.4.4. A gyülekezési jog ... 77
4.4.5. Az egyesülési jog ... 77
4.4.6. Az anyanyelv használata ... 78
4.4.7. A választójog ... 78
4.4.8. A munka és foglalkozás szabad megválasztása ... 78
4.4.9. A művelődéshez való jog, a tudományos és művészeti élet, a tanulás és a tanítás szabadsága ... 78
4.4.10. A tulajdonjog korlátozása ... 78
5. A KÜLÖNLEGES JOGREND ALKOTMÁNYOS SZABÁLYOZÁSA ... 79
5.1. A különleges jogrend, minősített időszaki feladatok ... 79
5.1.1. A különleges jogrend meghatározása ... 79
5.1.2. A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok ... 79
5.2. A hadiállapot ... 80
5.3. A szükségállapot ... 81
5.4. A veszélyhelyzet ... 81
5.5. A hadiállapotra és a szükségállapotra közös szabályok ... 81

I. FEJEZET
ÁLTALÁNOS JOGELMÉLETI ÉS KÖZJOGI ISMERETEK

A vizsgázó átfogó ismereteket szerez a magyar jogrendszer tagozódásáról, a jogforrások hierarchiájáról, képes lesz abban elhelyezni és jellemezni az egyes jogforrásokat. A tananyagrész elsajátításával megérti a jogalkotás helyét, szerepét és folyamatát, a jogalkalmazás alapjait, általános elveit. Ismerni fogja Magyarország Alaptörvényben szabályozott viszonyait, az alkotmányosság elveit. Képes lesz rendszerezni az Országgyűlés, a Kormány, a köztársasági elnök, az Állami Számvevőszék, valamint a jogvédelmi szervek, benne a bíróságok, az ügyészségek, az alapvető jogok biztosa, az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörét. Értelmezni tudja az alapvető jogok katalógusát, az egyes jogok tartalmi elemeit, érvényesülésük garanciáit, valamint az Alaptörvényben nevesített alapvető kötelességek rendszerét. Ismerni fogja a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai alapvető jogainak törvényi korlátait. Képes lesz meghatározni az egyes minősített időszakok közötti különbségeket.

1. Magyarország jogrendszere

A vizsgázó ismerje Magyarország jogrendszerének felépítését, a társadalmi-, a jogi normák körét, a jogfogalmát, a jogforrások fogalmát, fajait, a jogforrási rendszert. A vizsgázó ismerje Magyarország jogrendszerének tagozódását.

1.1. A társadalmi normák

A vizsgázó ismerje a társadalmi normák jelentőségét, alapvető funkcióját, jellemzőit, típusait.

1.1.1. A társadalmi normák funkciói, jellemzői

A társadalmi normák a helyes és a követendő magatartás-előírásokat határozzák meg, amelyek be nem tartása hátrányos következményekkel jár. Vagyis a társadalmi normák *olyan reális elvárásokat tartalmaznak, melyek a közösség egyes csoportjai, vagy azok tagjai meghatározott szituációkban kölcsönösen éreztetnek egymással.* Az elvárást kifejező normától való eltérést vagy annak megsértését büntetik, míg a norma követését jutalmazzák.

A társadalmi normák több funkciót látnak el a közösség életében. A **funkciójukat** tekintve[1]:

a) magatartásmintákat nyújtanak,
b) társadalmi konfliktusokat rendeznek,
c) lehetővé teszik saját, vagy mások magatartásának értékelését, továbbá
d) mások magatartásának előrejelzésével kiszámíthatóvá teszik az egyén és a közösség együttműködését.

Mindezek alapján a társadalmi normák az emberi magatartás befolyásolásának egyik legfontosabb eszközei, nélkülük nem biztosítható a társadalom működése. A társadalmi normák leggyakoribb fajtái napjainkban: erkölcsi normák (morál, etika) szokásnormák, illemszabályok (etikett), vallási szabályok, és a szakmai-technikai normák.

[1] Dr. Mackó Mária- Dr .Szigeti Péter Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel kiadó Budapest, 2004. 58.o.

A társadalmi normák általános jellemzői:

a) befolyásolják az emberek magatartását;
b) meghatározott magatartásformát határoznak meg[2];
c) érvényesség (be kell tartani);
d) általánosság (általánosan megfogalmazott és követendő magatartást határoznak meg);
e) ismételtség (több hasonló társadalmi helyzetre irányulnak).

A társadalmi normák fogalmi eleme a szankció, vagyis a normasértés esetére kilátásba helyezett, a normasértő számára hátrányos következmény. (Ez adott esetben lehet a közösség reakciója). Érvényesülésüket kényszer (hátrány elszenvedésével való fenyegetettség) biztosítja.

A társadalmi normák nélkülözhetetlen mozzanatai:

a) magatartás megfogalmazása, leírása;
b) magatartás normatív minősítése (tilos, kötelező vagy megengedett);
c) normasértés következményeinek előírása (szankció).

A jog objektív **társadalmi szükségletet** fejez ki (pl. megalkotása és alkalmazása érdekkonfliktusok rendezéséhez szükséges). Sajátos **társadalmi kontextust** alkot, vagyis a jogi jelenségek egymással összefüggnek, rendszert alkotnak. A jogi normák **másodlagos teleológikus[3] tételezéseket** tartalmaznak, vagyis a jogi szabályozás célja mások magatartásának befolyásolásán keresztül jelenik meg. A jog jellegét tekintve **sajátos tudatforma, ideológia**, mely koronként eltérő sajátosságokkal rendelkezik. **Fórumrendszer, formalizált eljárás, nyelvi megformálás, egyértelműség** jellemzi, melynek működéséhez **specialistákra, jogászokra** van szükség.

A jogi és más társadalmi normák közötti alapvető különbséget az jelenti, hogy **adott társadalomban csak egy jogrendszer létezik, ugyanakkor számos társadalmi norma is van**, melyek többnyire a társadalom csoportjai szerint **differenciáltak**. A jog – rendeltetéséből adódóan – más társadalmi normákkal kölcsönhatásban érvényesül. *Az erkölcsi, a politikai, az államigazgatási normák, a szakmai-technikai előírások hatnak leginkább a jogra.*

1.2. A jogi normák

A vizsgázó legyen képes a társadalmi és a jogi norma viszonyának meghatározására. A vizsgázó legyen képes a jogi norma fogalmának értelmezésére, jogi norma részeinek meghatározására, azok értelmezésére.

1.2.1. A jogi norma fogalma

A jogi norma általános értelemben olyan jogi magatartásszabály, amely előírja a követendő magatartást és szankciót. A **jogi norma** klasszikus megfogalmazás szerint **a jog legkisebb, még önmagában értelmes egysége, amely egy teljes, értelmezhető, követhető, alkalmazható magatartási szabályt alkot.[4]**

---

[2] „Legyen”- jellegűek (minek kell lennie), vagyis meghatározzák a magatartásformát.
[3] „Célok tana”
[4] Szilágyi Péter: Jogi alaptan. Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest, 1992. 171.o.

A jogi norma fogalma nem tekinthető a jogszabály fogalmának szinonimájaként. Ugyanis a **jogszabály** *a jogalkotás során meghatározott eljárási rendben, meghatározott formában és elnevezéssel létrejött jogi akarat, amely jogi normákat foglal magába.*[5]

A jogi norma és a jogszabály közötti kapcsolatot a jogtétel képezi. A **jogtétel** *jogi mondat, gondolati és nyelvi egység, az a forma, amellyel a jogalkotó a normát, illetve a nem normatartalmú rendelkezéseit kifejezi.*

1.2.2. A jogi norma jellemzői, részei, szerkezete

A jog és ezen belül **a jogi norma hat alapvető jellemzővel írható le:**

a) **Érvényesség** (hitelesség): a norma kötelezően elismerten és elfogadott az előírt alanyok számára;
b) **Általánosság:** a jogi norma a jogalanyok széles körére vonatkozó általánosan követendő magatartási szabályokat határozza meg. A kivételes szabályozást mindig külön jogi norma határozza meg.
c) **Ismételtség** (normativitás): a jogi norma rendelkezései alapján a címzetteknek megegyező, ismétlődő élethelyzetekben ugyanúgy kell cselekedniük;
d) **Szankcionáltság:** a normasértés következménye, vagyis az előírt magatartási szabály megsértése esetén kilátásba helyezett joghátrány;
e) **Hipotetikus szerkezet:** a jogi norma társadalmi rendeltetéséből adódóan mindig egy jövőbeni (feltételezett) esemény leírására vonatkozik. Ezért a jogi normát akkor kell alkalmazni, ha a feltételezett esemény megvalósul, bekövetkezik.
f) **Kölcsönösség** (reciprocitás): a jogi normák a jogok és kötelezettségek egységes rendszerét képezik, amely az egyén magatartásának befolyásolásával teszi lehetővé a társadalmi együttműködés, együttélés fenntartását.

A jogi norma logikailag három részre tagozódik. Egyrészt a jogilag releváns tények rögzítésével meghatározza azokat a körülményeket, amelyek fennállása esetén bizonyos megatartás okszerűen megjelenik. Másrészt a magatartást jogi minősítéssel látja el, vagyis a címzettek számára engedéssel, tiltással, vagy kötelezéssel határozza meg a helyes magatartásmintákat. Harmadrészt meghatározza a jogkövetkezményeket az előírt magatartás tanúsítása, vagy annak elmulasztásának esetére.[6]

A jogi norma szerkezeti vagy másként funkcionális elemei: a hipotézis, a diszpozíció és a jogkövetkezmény.

A hipotézis (feltétel) a magatartás tipikus körülményeinek jogi megfogalmazása, melyben a jogalkotó megjelöli a védett társadalmi érdeket, értéket. A **diszpozíció** (rendelkezés) a hipotézisben meghatározott feltételek esetén a jogi norma címzettjeinek milyen magatartást kell, vagy lehet tanúsítania. A **jogkövetkezmény** a magatartási utasítás követése vagy nem követése esetére meghatározott rendelkezéseket tartalmazza. Az előírt magatartás követésének következménye a **joghatás**, a nemkövetésé a **szankció.**

[5] Dr. Mackó Mária-Dr. Szigeti Péter Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel kiadó Budapest, 2004. 71.o.
[6] Dr. Mackó Mária-Dr. Szigeti Péter Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel kiadó Budapest, 2004. 87.o.

1.3. A jog fogalma

A vizsgázó legyen képes a jog fogalmának meghatározására, értelmezésére.

A „jog” kifejezést több értelemben használjuk, ennek következtében több meghatározásával is találkozhatunk. Megkülönböztetjük az ún. **tárgyi jogot** és az **alanyi jogot**. A tárgyi jog kifejezés a jogszabályokat jelöli, az alanyi jog pedig az egyes személyekhez fűződő jogosultságokat jelenti. A tárgyi jogot más szóval **tételes jognak** vagy **pozitív jognak** is nevezzük.

A jog fogalmát így definiálhatjuk:

- olyan magatartási szabályok és előírások összessége,
- amelyek keletkezése állami szervekhez kötődik, azaz az állam adja ki vagy szankcionálja, kényszerintézkedéseket hoz vagy pedig valamilyen nem állami normaalkotó eljárást (például népszavazás) jogalkotásként ismer el,
- az adott társadalomban általánosan kötelező, vagyis általános érvényesség jellemzi,
- érvényesülését az állami szervek végső soron kényszerrel biztosítják.

Az alanyi joggal kapcsolatban két fogalom tárgyalására térünk ki a továbbiakban.

1.3.1. A jogképesség és a cselekvőképesség

A vizsgázó legyen képes a jogalany jogképességének és cselekvőképességének értelmezésére.
A vizsgázó legyen képes a cselekvőképesség fokozatainak értelmezésére.

A polgári jogviszony alanyai azok a személyek, akik jogképességgel rendelkeznek. A jogképesség azt jelenti, hogy a személy jogokat polgári jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat. A cselekvőképesség az embernek az a képessége, amelynél fogva saját akarat-elhatározásával saját nevében jogokat szerezhet, illetve kötelezettségeket vállalhat. Cselekvőképessége csak az embernek van, de nem minden ember cselekvőképes.

1.3.1.1. A jogképesség

Minden ember jogképes[7], azaz jogai és kötelességei lehetnek. A jogképesség az életkorra, nemre, fajra, nemzetiséghez vagy felekezethez tartozásra tekintet nélkül **egyenlő**. Ezért a jogképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis. A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától kezdve illeti meg. A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet azonban, hogy a fogamzás korábban vagy később történt. A születés napja a határidőbe beleszámít. A jogképesség a halállal szűnik meg. Az eltűnt személyt bírósági határozattal holtnak lehet nyilvánítani, ha eltűnésétől számítva öt év eltelt anélkül, hogy életben létére utaló bármilyen adat ismeretes volna. A bíróság a halál napját a körülmények mérlegelése alapján állapítja meg. Ha a körülmények mérlegelése nem vezet eredményre, úgy a halál időpontja az eltűnést követő hónap tizenötödik napja.

[7] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XV. Cikk (1) bek.

1.3.1.2. A cselekvőképesség

A cselekvőképesség életkori, és belátási képességi **feltételekhez kötött**, továbbá fokozatai vannak. Cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. A cselekvőképes, maga köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot. A cselekvőképességet korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképesség, illetve cselekvőképtelenség

Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött.

Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét már betöltötte és nem cselekvőképtelen. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja. Megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket. Rendelkezik munkával szerzett keresményével; keresménye erejéig erre kötelezettséget vállalhat. Megköthet olyan szerződéseket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez.

A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatokat, kivéve azokat, amelyeknél a jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, illetve amelyek a munkával szerzett keresményre vonatkoznak.

Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be. **Cselekvőképtelen az a tizennegyedik életévét már betöltött kiskorú is**, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be, de a kiskorú már a határozat jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. Nem lehet semmisnek tekinteni az által kötött és már teljesített csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel.

A cselekvőképesség korlátozása és kizárása gondnokság alá helyezéssel.

Korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal gondnokság alá helyezett. **Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt** helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége a pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt - általános jelleggel, illetve egyes ügycsoportok vonatkozásában - tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

Ha a belátási képesség korlátozottsága csak részleges, a gondnokolt minden olyan ügyben önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet, amely ügycsoport tekintetében a bíróság a cselekvőképességet korlátozó ítéletben a gondnokolt cselekvőképességét nem korlátozza.

Cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett. A cselekvőképességet kizáró gondnokság alá a bíróság azt a nagykorú személyt helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt - tartósan teljes mértékben hiányzik.

A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata semmis; nevében gondnoka jár el. A cselekvőképtelen maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.

1.4. A jogforrások fogalma, fajai

A vizsgázó legyen képes a jogforrás fogalmának meghatározására, a jogforrások fajainak felsorolására azok értelmezésére.

A jogforrás a jogszabályok jogrendszerben elfoglalt sajátos helyét, szerepét fejezi ki.

A jogforrás egyaránt jelenti azt, hogy a jogi norma, **a jogszabály kitől, mely állami szervtől ered** és konkrétan **milyen formában** jelenik meg. Mindezek alapján a **jogforrás fogalma a kibocsátó meghatározott módon és formában megjelenő akarata, amelyből a címzettek megismerhetik jogaikat és kötelességeiket.** A jogforrás a jogszabálynál bővebb fogalomkört takar, mert minden jogszabály jogforrás, ugyanakkor nem minden jogforrás jogszabály.

Ezért a jogforrás fogalmának számos meghatározása ismeretes a jogelméletben. Megkülönböztetünk egyrészt **materiális** (anyagi) és **formális** (alaki), illetve **belső** és **külső** jogforrásokat. A jogforrás materiális fogalmán azokat a jelenségeket értjük, amelyek a jog tartalmának eredetére utalnak, azok a tényezők, amelyekből a jog tartalma származik. A jogforrás fogalmának formális meghatározása viszont azokat a tényezőket és jelenségeket jelenti, amelyekből a jog kötelező ereje, és érvényessége, vagyis a jogi forma, jogi jelleg fakad. A belső jogforrás azt a „tényezőt" jelenti, amelytől a jog származik, vagyis a jogalkotót. A külső jogforrás pedig azt a megnyilvánulási formát jelöli, amelyben a jog megjelenik.

A jogforrások további **két csoportját** különböztetjük meg: **a jogalkalmazói jogforrásokat és a jogalkotói jogforrásokat.**

Más szempontból **rendes és rendkívüli jogforrások** vannak. Rendes jogforrások azok a jogszabályok, amelyeket a jogalkotásra különleges, rendkívüli feltételek hiányában is feljogosított szervek alkotnak. Rendkívüli jogforrások azok a jogszabályok, amelyeket a rendkívüli körülmények miatt jogalkotásra eredetileg is feljogosított szerv (pl. Kormány) alkot. A rendkívüli jogforrások érvényessége sajátos feltételekhez kötött és időbeli hatályuk korlátozott.

1.5. A jogforrási rendszer sajátosságai

A modern kontinentális jogforrási rendszerek három sajátosságát emelhetjük ki: **a jogalkotói jog kizárólagosságára való törekvés, a törvény kiemelkedő szerepe és a jogforrások hierarchiája.**

A jogalkotói jog kizárólagosságára törekvés olyan jogpolitikai elvet jelent, amely követelmény és ténylegesen megvalósul. Alapjául az a jogképződési módok sajátosságaiból levont következtetés szolgál, hogy a jogalkotás és különösen a kodifikáció a legcélszerűbb jogi szabályozási forma.

A törvény kiemelkedő szerepének elve szerint az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit törvényben kell szabályozni.

A jogforrások hierarchiája – más jogelvekkel és jogtechnikai megoldásokkal együtt – a jogrendszer egységét, koherenciáját biztosítja. A jogforrási hierarchia jogi értékrendet jelent, a jogszabályok között hierarchiát hoz létre és az esetleges ellentmondásokat a magasabb hierarchikus szint elsőbbsége alapján oldja meg. A jogforrások rangsora a kibocsátásukra jogosult szervek hierarchiájához igazodik. A hierarchia alapszabálya, hogy **az alacsonyabb szintű szerv jogszabálya nem lehet ellentétes az állami hierarchia magasabb szintjén álló állami szerv jogszabályával, azt nem módosíthatja, és nem helyezheti hatályon kívül.**

1.6. A jogforrási rendszer

A vizsgázó legyen képes Magyarország jogforrási rendszerének ismertetésére, az egyes jogforrások értelmezésére. A vizsgázó legyen képes a jogforrási hierarchia tartalmának értelmezésére.

1.6.1. A nemzetközi szerződések a jogforrások rendszerében

A vizsgázó legen képes az Európai Unió jogrendszerének felsorolására, azok tartalmának értelmezésére.

A nemzetközi jog szabályai szerint az államok között szerződésben foglalt megállapodások jöhetnek létre. A magyar jogforrási rendszer a nemzetközi jog, **a nemzetközi szerződések elsőbbségéből** indul ki. A nemzetközi jog legfontosabb szabályai akkor is kötelezik az államokat, ha ezt ők nem ismerik el magukra nézve kötelezőnek.

Magyarország Alaptörvénye[8] (2011.április 25) szerint Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait.[9] A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.

A nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazást a nemzetközi szerződést kihirdető jogi aktus tartalmazza.

1.6.2. A nemzetközi jog és az EU joga

Az **európai jog** vagy korábbi néven közösségi jog (Acquis communautaire) mind a belső jogtól, mind pedig a nemzetközi jogtól különböző autonóm jogrendszer, mely nem része a nemzetközi jognak. A tagállamok belső jogához képest elsőbbségi joga van. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően már a „közösségi jog" terminust sem használjuk, helyette az „**uniós jog**" kifejezés a helytálló.

1.6.2.1. Az EU jogrendje

Az EU jogrendje kettős tagozódású, hierarchikus felépítésű a következők szerint.

a) **Elsődleges jogforrások:** alapszerződések, ezek módosításai, illetve az ezekre épülő, egyéb kiegészítő szerződések (pl. Alapjogi Charta). Az elsődleges jogforrások közül kiemelt jelentősége van az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek. Az alapszerződések hazánk csatlakozásakor belső jogforrással való kihirdetéssel válnak a hazai jog részévé.
b) **Másodlagos jogforrások (jogi aktusok):**
    a) **Rendeletek** (regulation), melyekkel a közösségi célok tekintetében alapvető fontosságú tárgykörök kerülnek szabályozásra. A rendelet közvetlenül alkalmazandó (külön nemzeti jogi átültetés nélkül válnak az egyes nemzeti jogrendszerek részévé), illetve általános hatályú (minden részletében minden tagállamban kötelező). **Irányelv** (directive) célkitűzéseket és elérendő eredményeket, nem pedig részletes, követendő szabályozást irányoz elő a jogalkalmazóknak, amelyek végrehajtására általában határidőt jelöl meg. Az irányelvek átvétele a nemzeti jogba adaptációt

[8] 2012. január 01-től hatályos
[9] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25) Alapvetés fejezetének Q) cikk (2)-(3) bekezdése

igényel (új jogszabály alkotása vagy a már meglévő módosítása), így nemzeti jogszabály születik, amelyben meghatározásra kerülnek a cél leghatékonyabb eléréséhez szükséges részletszabályok.

b) **Határozat** (decision) meghatározott címzetteknek (tagállamok, egyes állampolgári csoportok, vállalkozások) szól, kötelező erővel is csak e címzettek vonatkozásában rendelkezik. A rendelethez hasonlóan *közvetlenül alkalmazható*, vagyis nincs szükség külön jogi intézkedésre az átvételéhez.

c) **Ajánlás** (recommendation) és **vélemény** (opinion) nem minősül jogi normának, nincs kötelező ereje. Szükséges azonban, hogy a tagállamok figyelemmel kísérjék ezen jogforrások tartalmát. Az *ajánlás* általában a címzettől bizonyos magatartást, intézkedést vár el, míg a *vélemény* egy-egy témával kapcsolatos álláspontot fejt ki, általában felkérésre.

A másodlagos jogforrásokat ún. jogalkotási eljárások keretében fogadják el, ennek során legfőképpen az Európai Bizottságnak, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak van szerepe. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta kétféle jogalkotási eljárás létezik: egyfelől az ún. **rendes jogalkotási eljárás**, másfelől pedig a **különleges jogalkotási eljárás**. Mindig a Szerződések határozzák meg, hogy adott feladatkör tekintetében melyik jogalkotási eljárást kell alkalmazni.

1.6.2.2. Az Európai Bíróság esetjoga

A Bíróság ítélkezésének nincs precedens jellege (a korábban meghozott ítéletek nem kötik a Bíróságot), azonban az ítéletekben kialakított jogelvek kötelező erejűvé váltak és beépültek a közösségi jogforrási rendszerbe, annak kiemelkedően fontos részét alkotják.

1.6.3. A jogalkotó szervek által kibocsátott jogszabályok

Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet kihirdetésének szabályait, valamint törvény eltérően is megállapíthatja a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésének Kormány általi kezdeményezését követően és a különleges jogrendben alkotott jogszabály kihirdetésének szabályait.

Magyarország Alaptörvényében (2011.április 25) meghatározottak szerint jogszabály:[10]

- a törvény,
- a kormányrendelet,
- a miniszterelnöki rendelet,
- a miniszteri rendelet,
- a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete,
- az önálló szabályozó szerv[11] vezetőjének rendelete[12]
- és az önkormányzati rendelet.

[10] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) ALAPVETÉS T Cikk (2) bekezdés. Megállapította Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása 2. Cikk. Hatályos 2021. XI.1-től.

[11] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 23, cikke alapján Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre.

[12] a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal, a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hivatal, az Országos Atomenergetikai Hivatal.

1.6.4. Közjogi szervezetszabályozó eszközök

A **közjogi szervezetszabályozó eszközök** fogalmát a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Jat.) vezette be, hatályon kívül helyezve az –e tárgyú korábbi állami irányítás jogi eszközei elnevezésű jogintézményt. A Jat értelmében[13] közjogi szervezetszabályozó eszközök a **normatív határozat** és **normatív utasítás**.

Normatív határozatban szabályozhatja
a) az Országgyűlés,
b) a Kormány és más testületi központi államigazgatási szerv,
c) az Alkotmánybíróság,
d) a Költségvetési Tanács
szervezetét és működését, tevékenységét, valamint cselekvési programját.

Normatív határozatban szabályozhatja a helyi önkormányzat képviselő-testülete a saját és az általa irányított szervek tevékenységét és cselekvési programját, valamint az általa irányított szervek szervezetét és működését.

Normatív határozatban szabályozhatja a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testülete a saját és az általa irányított szervek szervezetét és működését, tevékenységét, valamint cselekvési programját.

Normatív utasításban szabályozhatja:
a) a köztársasági elnök,
b) a miniszterelnök,
c) a központi államigazgatási szerv vezetője,
d) az Országos Bírósági Hivatal elnöke,
e) a legfőbb ügyész,
f) az alapvető jogok biztosa,
g) a Magyar Nemzeti Bank elnöke,
h) az Állami Számvevőszék elnöke,
i) a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetője, valamint
j) a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke (a továbbiakban együtt: polgármester) és a jegyző
a vezetése, az irányítása vagy a felügyelete alá tartozó szervek szervezetét és működését, valamint tevékenységét.

Törvényben meghatározott tárgykörben normatív utasítást adhat ki:
a) az Országgyűlés,
b) a köztársasági elnök,
c) az Alkotmánybíróság,
d) az alapvető jogok biztosa,
e) az önálló szabályozó szerv, valamint
f) a minisztérium
hivatali szervezetének vezetője, amely a szerv állományába tartozó személyekre kötelező.

[13] Jat. 1.§. (1) bekezdés b) pontja

Törvényben meghatározott tárgykörben normatív utasítást adhat ki a Honvéd Vezérkar főnöke, amely a honvédekre kötelező.

A közjogi szervezetszabályozó eszköz **jogszabállyal nem lehet ellentétes, benne jogszabály rendelkezése nem ismételhető meg**. A közjogi szervezetszabályozó eszközökre vonatkozó rendelkezések nem érintik a kibocsátásukra jogosultak - más jogszabályon alapuló - egyedi határozat meghozatalára vagy egyedi utasítás adására vonatkozó jogát.

A közjogi szervezetszabályozó eszközökre vonatkozó rendelkezések nem érintik a kibocsátásukra jogosultak – más jogszabályon alapuló – egyedi határozat meghozatalára vagy egyedi utasítás adására vonatkozó jogát.

Állami szerv vagy köztestület tevékenységét és működését szabályozó – törvény alapján kiadható – más jogi eszköz jogszabállyal és közjogi szervezetszabályozó eszközzel nem lehet ellentétes.

A jogszabályokat – az önkormányzati rendelet kivételével - a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. A minősített adatot nem tartalmazó közjogi szervezetszabályozó eszközt - a helyi önkormányzat képviselő-testületének normatív határozata kivételével - a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

1.7. Magyarország jogrendszerének jogági tagozódása

A vizsgázó legyen képes Magyarország jogrendszerének jogági tagozódásának ismertetésére. Legyen képes a jogág és a jogrendszer fogalmának meghatározására, azok értelmezésére.

A modern kontinentális jogrendszerekre jellemző, hogy alapvető a jogágakra tagozódás, kivételek az angolszász jogrendszerek. A jogág a rendszerezés elsődleges egysége, kategóriája. Így **a jogág a jogrendszeren belül viszonylagosan elkülönült rész, a jogi normák hasonló tartalommal és formával jellemezhető azonos vagy hasonló magatartásokat azonos módszerrel szabályozó összefüggő csoportja, sajátos jogdogmatikai megoldásokkal, sajátos módszerekkel.** A jogág, vagyis a jogalanyok jogilag szabályozott tevékenységének egynemű csoportja a társadalmi viszonyok védelme érdekében jött létre. A jogágat alkotó jogi normák azonos jellegéből következnek a jogágak jellemző vonásai. Sajátos belső struktúrával, közös és azonos jelentésű alapfogalmakkal rendelkeznek, a jogalkalmazás különböző formáiban érvényesülnek, rájuk sajátos jogszabály-értelmezési elvek vonatkoznak.

1.7.1. A jogág és a jogrendszer fogalmi meghatározása

A jogrendszer egy adott állam érvényes jogi normáinak és ahhoz kapcsolódó egyéb jogi előírásainak (jogelvek, célmeghatározások) összessége. Nem puszta halmaz, hanem rendszer jellegű, vagyis a jogi normák a társadalmi viszonyokhoz kapcsolódnak, egymással kölcsönösen összefüggnek.

A jogrendszereket egy adott társadalmi gazdasági formációhoz tartozó közös sajátosságaik összessége alapján **jogtípus**okba (ázsiai, antik, feudális, modern) sorolhatjuk. A jogtípuson belül **jogrendszercsoportokat, jogrendszerformákat** (pl. angolszász jogrendszer, kontinentális jogrendszer) különíthetünk el.

1.7.2. A magyar jogrendszer jogágai

A vizsgázó legyen képes a jogrendszer jogágainak felsorolására, azok értelmezésére.

A modern jogtudomány a közjog és a magánjog jogterületén túl megkülönböztet olyan komplex jogterületet is, amelyre a közjogi és magánjogi szabályozás együttes alkalmazása jellemző.

1.7.2.1. A közjogi jogági tagozódás

A közjog (ius publicum) az állam és az egyén jogi viszonyát határozza meg, ezért szabályai a jogalanyok hierarchikus viszonyát feltételezi.

Az **alkotmányjog** a jogrendszernek az az ágazata, mely az államhatalom gyakorlásának jogi alaprendjére vonatkozó jogszabályokat foglalja egységbe. Az alkotmányjogra jellemző, hogy más jogágakhoz viszonyítva nagyobb arányban tartalmaz politikailag jelentős célmeghatározásokat, deklaratív megállapításokat és alapelveket. Az alkotmányjog normái és jogtételei három nagy csoportot alkotnak. Az első, amely a *társadalmi berendezkedés* és az állam legfontosabb jellemzőit rögzíti. A második csoportba az *állami berendezkedés* alapvető szabályai tartoznak, különösen az államhatalmi-népképviseleti szervek létrehozására és működésére vonatkozó normák, az államszervezetben helyet foglaló más szervek működését meghatározó szabályok. A harmadik nagy csoport az *állampolgárok államhoz való viszonyának* alapját szabályozza.

A **közigazgatási jog** azoknak a normáknak az összessége, amelyek a közigazgatási szervek sajátos, rájuk jellemző tevékenységéhez kapcsolódnak, vagyis magát a végrehajtó, rendelkező tevékenységet az érintett jogalanyok magatartását szabályozzák. A közigazgatási jog a közigazgatási tevékenységtől elszakíthatatlan fogalom. További sajátossága, hogy **az anyagi jogi és az alaki jogi szabályokat is felöleli**.

A **büntetőjog** tágabb értelemben **három** részre oszlik: **anyagi büntetőjogra** (ez a szűkebb értelemben vett büntetőjog), **büntetőeljárási jogra és büntetés-végrehajtási jogra**. Az anyagi büntetőjog azoknak a jogi normáknak az összessége, amelyek az állami, társadalmi, gazdasági rend, és az állampolgárok személyének és jogainak védelme érdekében meghatározzák a büntetőjogi felelősség körét, azaz a büntetendő cselekményeket és elkövetésük esetén az alkalmazandó büntetéseket és intézkedéseket.

A büntetőeljárási jog a büntetőjog alaki joga, a büntetőjog szabályainak alkalmazásával kapcsolatos tevékenység rendjét szabályozza. A büntetőeljárási jog feladata a bűncselekmények alapos és gyors felderítése, az elkövetők felelősségre vonása és a büntetőjog szabályainak alkalmazása. A büntetés-végrehajtás sajátos jogterület. Az anyagi büntetőjoghoz képest másodlagos. Feladata a büntetőeljárás során jogerősen meghozott ítéletben kiszabott büntetőjogi büntetés végrehajtásának szabályozása. Ennek megfelelően szabályozza a büntetés-végrehajtási állami szervek működését, a büntetések végrehajtásának feltételeit és módjait, az elítélt, illetve a büntetés-végrehajtási intézmény jogait és kötelességeit.

1.7.2.2. A magánjogi jogági tagozódás

A magánjog a jogrendszer azon jogterülete, amely a magánérdekű életviszonyokat szabályozza.

A **polgári jog** a civilisztika, a magánjog legfontosabb jogága. Mindenekelőtt azon gazdasági, vagyoni viszonyokat szabályozza, melyek elsősorban áruviszonyok. Ezen kívül szabályozza a személyek egyes nem vagyoni – de vagyoni kihatású – viszonyait is, mint például a szellemi alkotások joga. A polgári jogviszonyokban a felek egyenjogúak és mellérendeltek.

Idetartozó jelentős jogterület a társasági jog, illetve a szellemi alkotások joga (szerzői jog, iparjogvédelem).

A **családi jog** a polgári jogrendszerekben a magánjog részét képezi, mivel vagyoni jellegű viszonyként szabályozza a családot. A családi jog **három** nagyobb részre tagozódik. Szabályozza a házasság intézményét, a házasságkötési és -felbontási eljárást és a házastársak jogait és kötelezettségeit. A második foglalkozik a szülő-gyermek kapcsolatával, apaság, anyaság megállapításával, a gyermek családi jogállásával, örökbefogadással, stb. Harmadik területe a gyámság intézményének szabályozását öleli fel.

A **munkajog** a polgári jogi szerződések jogából különült el, és az állami beavatkozás miatt önállósult. A munkajog elsősorban az alkalmazásban történő munkavégzésre, annak feltételeire és díjazására, valamint az azokkal összefüggő kollektív tevékenységekre vonatkozó szabályokat tartalmazza.

A **társadalombiztosítási vagy szociális jog** a munkajoghoz kapcsolódó jogterületként alakult ki, aminek az alapja az volt, hogy a szociális szolgáltatások túlnyomó többségét a társadalombiztosítás nyújtotta, a társadalombiztosítási szolgáltatásokra jogosultság viszont legtöbbször a munkaviszonyhoz kapcsolódott.

A **polgári eljárásjog** azokat a magatartásokat szabályozza, amelyek mindazoknak az igényeknek az érvényesítésére irányulnak vagy azokhoz kapcsolódnak, amelyeknek az elbírálása polgári bíróság hatáskörébe tartozik. A polgári eljárásjog nemcsak a polgári jog alaki joga, hanem a családjogé, a munkajogé és általában mindazoké az anyagi jogágoké is, amelyek érvényesítése végső soron polgári bíróság hatáskörébe tartozik.

A **nemzetközi magánjog** nem a nemzetközi jog része, hanem a belső jogé. Azokat az ún. kollíziós normákat tartalmazza, amelyek azt írják elő, hogy a nemzetközi elemet is tartalmazó magánjogi vitában melyik állam jogát kell alkalmazni.

A jogrendszer tagozódásának kérdésköréhez tartozik a **nemzetközi közjog** és az ún. **belső jog** viszonyának kérdése is. A nemzetközi közjog vagy röviden nemzetközi jog előírásai hagyományosan és elsődlegesen az államok közötti viszonyokat, az államok nemzetközi életben tanúsított magatartását szabályozzák.

2. Általános jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az általános jogalkotás, és jogalkalmazás körében. Legyen képes meghatározni a jogképződés fogalmát, fajtáit a jogalkotás folyamatát, és fajtáit, a törvény és rendeletalkotás szabályait, eljárási rendjét. Tudja értelmezni a jogalkotás fogalmát, fajtáit, típusait, szakaszait.

2.1. A jogképződés fogalma, fajtái

A jog keletkezésének **két** alapvető módját különböztetjük meg: a **jogalkalmazói jogképződést és a jogalkotást.**

A jogalkalmazói jogképződés azt a folyamatot jelöli, amikor a jogalkalmazói szervek tevékenysége során jogi normák jönnek létre. A jogalkalmazói jogképződés (jogalkalmazói jog) kifejezés helyett a szokásjogi jogképződést (szokásjog) és a bírói jogképződést (bírói jog) használjuk, előfordul az íratlan jog kifejezés is.

A jogalkalmazói jogképződés megengedettsége többféle formát ölthet. Az angolszász jogrendszerekre a bírói jogalkotás általános megengedettsége jellemző, más jogrendszerek viszont csak kivételesen, **hézagpótló** jelleggel engedik meg a jogalkalmazói jogképződést. A jogalkalmazói jog megengedettsége jogáganként is eltérő lehet. Általában a magánjogi jogágakban szélesebb körben megengedett, mint a büntetőjogban.

A jogalkalmazói jogképződés és a jogalkalmazói jog jellemző vonásai:

- jogalkalmazó az egyedi **jogeset eldöntésének folyamatában** alkot jogi normát;
- a jogalkalmazó a múlt eseményét **utólag** szabályozza;
- a jogalkalmazói jogképződés **induktív módon** megy végbe, a konkrét egyes esetekből levont következtetések útján;
- az érvényesség **kötelező erejének általánossága** bonyolult társadalmi folyamat révén, **nem azonnal jön létre;**
- rendkívül **hajlékony,** a társadalmi viszonyok alakulásához folyamatosan és gyorsan igazodik;
- a jogalkalmazói jog kevésbé áttekinthető, nyilvánossága korlátozottabb, a laikus állampolgárok nehezebben ismerhetik meg, mint a jogalkotói jogot.

A jogalkalmazói jog fajtái:

- **precedensek** esetében valamely egyedi ügyben hozott (döntésbe foglalt) rendelkezés, pontosabban annak egyik része fogalmazza meg a jogi normát;
- **a legfelső szintű bíróságok általános jellegű** határozataiba foglalt jogi normákat több, korábban elbírált vagy elbírálás alatt álló jogeset alapján és azokat a hatályos jogalkotói joggal összevetve fogalmazzák meg, mint jogszabály-értelmezést;
- **a jogalkalmazói gyakorlatban kialakult jogi normák** sok egyedi döntésben foglalt rendelkezésben fejeződnek ki, tartalmuk azok általánosítása;
- a jogalkalmazói jog sajátos változatát képezik a joggyakorlat által **jogként elfogadott jogszabálytervezetek.**[14]

2.2. A jogalkotás fogalma, fajtái

A vizsgázó legyen képes a jogalkotás fogalmának meghatározására, a jogalkotás fajtáinak felsorolására, azok értelmezésére.

2.2.1. A jogalkotás fogalma, a jogalkotásra jogosult szervek, a jogalkotás és a jogalkotói jog jellemzői

A jogalkotás a kifejezetten jogalkotó hatáskörrel felruházott, túlnyomóan állami szervek tevékenysége. Tudatosan, kimondottan és kizárólagosan közvetlenül, általános és absztrakt magatartásszabályok formájában megfogalmazódó jogi normák létrehozása.

A jogalkotó szervek az alábbi jogszabályokat alkotják:

- az Országgyűlés törvényt,
- a Kormány rendeletet,
- a miniszterelnök miniszterelnöki rendeletet, a Kormány tagjai miniszteri rendeletet,
- Magyar Nemzeti Bank elnöke rendeletet,
- az önálló szabályozó szerv vezetője rendeletet,
- az önkormányzatok rendeletet.

[14] Pl. az 1928. évi magánjogi törvényjavaslat.

2.2.2. A jogalkotás és a jogalkotói jog jellemzői

A jogalkotás és a jogalkotói (írott vagy tág értelemben vett törvényi) jog fő jellemzői:

- **szándékolt, akaratlagos folyamat**, különböző egyének akaratai fejeződnek ki és kapcsolódnak össze;
- a jogalkotás során nyíltan kifejezésre jut és **tudatossá** válik a jog alkotottsága, amely emberi akarathoz kapcsolt, attól függő, elvben változó és változtatható jelenség;
- akarati abban az értelemben, hogy társadalmi lehetőségek közötti tudatos, **szándékos választásokat** tartalmaz, amelyek normatív előírásként, külső idegen akaratként jelennek meg;
- a jogalkotói jog szándékos, azt jelenti, hogy a jog **megváltoztatható** társadalmi jelenség, a társadalmi befolyásolás tudatos, tervezett célokat szolgáló eszköze.

A jog akarati jellege nem jelenti, hogy valamely jogszabályt az uralkodó osztály önkényes hatalmi eszköznek tekinthet. Az önkénynek határt szab a jog sajátos belső törvényszerűsége, mivel a nem megfelelő joghatástalanná válik, és végül normativitását is elveszítheti.

A **jogalkotói jog a jövőben előforduló lehetséges esetekre** megfogalmazott jogi normákból áll, érvényessége általában a jövőre szól. Mindez nem jelenti azt, hogy ne lenne jelentősége a múltbeli tapasztalatoknak. A jogalkotói jog azonban kevésbé kötődik a múlthoz, célja az új társadalmi viszonyok kialakítása, a társadalmi viszonyok tudatos fejlesztése.

A jogalkotói jog **elvontan és általánosan megfogalmazott** jogi normákból áll. A jogalkotó nem egyedi esetből indul ki. Megpróbál elvonatkoztatni a szabályozásra kerülő viszony vagy vonatkozás egyedi mozzanataitól. E viszonyokat és a bennük megnyilvánuló emberi magatartásokat általánosságukban, pontosabban tipikusságukban igyekszik megragadni. A valóságban azonban ez a törekvés eltérő sikerrel jár, különböző általánosságú normákat eredményez. A jogi szabályozás a jogalkotás történelmi fejlődésének, a jogalkotás-technikai tapasztalatok fölhalmozódásának eredménye.

A jogalkotói jog általánosan **kötelező jelleggel, általánosan érvényesként megfogalmazott** és kihirdetett jogi normákból áll. A jogalkotó általánosként fogalmazza meg követelményeit és rendelkezéseit, hogy azok a társadalom minden tagjára vagy többségére érvényes, követendő normaként jelenjenek meg.

A jogalkotói jog érvényessége, **kötelező ereje magából az alkotás akarati aktusából fakad**, az írásbeli objektivációhoz kapcsolódik (például nem a hagyományhoz).

A jogalkotás alkalmas arra, hogy társadalmi csoportok, osztályok és rétegek politikai törekvéseit az **általánosság szintjén juttassa érvényre.** Ez a jogalkotó szervek politikai rendszerben elfoglalt helyéből következik és megvalósulása is a politikai rendszer jellegének (demokratikus, paternalista-autokratikus, diktatórikus) függvénye. Ezért a jogalkotás, a jogalkotói jog nyíltabban és kifejezettebben politikai jellegű, mint a jogalkalmazói jogképződés, illetve jog.

A jogalkalmazói jognál a jogalkotói jog **stabilabb, de merevebb,** kevésbé rugalmas. Ennek oka, hogy a jogalkotás alaposabb előkészítést és nagyobb apparátust igényel, mint a jogalkalmazói jogképződés. A politikai jelleg miatt politikai ellentétek is fékezhetik a jogalkotó szervek működését.

A jogalkotói jog logikailag **rendezett, nyelvileg szabatosan meghatározott** és rögzített formában jön létre. Ez teszi lehetővé, hogy a jog társadalmi gyakorlatában kiszámítható legyen.

A jogalkotói jog a laikusok számára is **áttekinthető és könnyen megismerhető.**

2.3. A jogalkotás alapvető követelményei

A vizsgázó ismerje a jogalkotás alapvető követelményeit

A jogalkotás alapvető követelményei garanciális jellegűek, érvényesülésük hozzájárul az a végrehajtó hatalom jogállami működéséhez.

A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály

- megfeleljen az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek,
- illeszkedjen a jogrendszer egységébe,
- megfeleljen a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek és
- megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek.

A jogszabálynak a címzettek számára **egyértelműen értelmezhető** szabályozási tartalommal kell rendelkeznie. Alapszabály, hogy a jogszabály a **hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé (visszaható hatály tilalma).**

A jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.

Az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon, szabályozási szintenként lehetőleg ugyanabban a jogszabályban kell szabályozni. A szabályozás nem lehet indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű. A jogszabályban nem ismételhető meg az Alaptörvény vagy olyan jogszabály rendelkezése, amellyel a jogszabály az Alaptörvény alapján nem lehet ellentétes. Ha egy tárgykört törvény szabályoz, törvényben kell rendezni az alapvető jogintézményeket és a szabályozási cél megvalósulásával összefüggő lényeges garanciákat.

A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály ne tartalmazzon indokolatlanul olyan rendelkezést, amely

a) a szabályozási cél eléréséhez nem feltétlenül szükséges,

b) normatív tartalommal nem rendelkezik,

c) felhatalmazás alapján olyan más jogszabályban is megalkotható, amely a jogszabállyal az Alaptörvény alapján nem lehet ellentétes, vagy

d) közjogi szervezetszabályozó eszközben is megalkotható.

Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg.[15]

2.4. A jogszabály alkotására felhatalmazás szabályai

A vizsgázó ismerje a jogszabály alkotására felhatalmazás, és annak tilalmára vonatkozó szabályokat.

A jogszabály alkotására adott felhatalmazásban meg kell határozni a felhatalmazás jogosultját, tárgyát és kereteit.

[15] Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25) Alapvetés fejezete T. cikk (1) bek alapján.

Nem lehet jogszabály alkotására felhatalmazást adni:

a) a szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogintézmények, továbbá jogok és kötelezettségek alapvető szabályainak megállapítására,

b) a jogszabály egészének végrehajtására, valamint

c) olyan tárgykör szabályozására, amelyet a felhatalmazást adó jogszabály nem szabályoz.

Jogszabály alkotására felhatalmazás adható kötelezettség alóli mentesülés, illetve kötelezettséggel kapcsolatos kedvezmény szabályainak megalkotására, ha az nem ütközik a fenti a)-c) pontokban írtakba.

A Kormány tagjának rendelet kiadására adott felhatalmazásban a felhatalmazás jogosultját feladatkör szerint kell megjelölni. Ha a Kormány tagjának felhatalmazásban adott jogalkotási jogosultsága nem önálló, a felhatalmazásban az egyetértési jog jogosultját is meg kell jelölni.

Ha a felhatalmazás jogosultja a helyi önkormányzat képviselő-testülete, társulás esetén – ha a társulási megállapodásban meghatározott feladat- és hatáskör a felhatalmazás tárgyának szabályozására kiterjed – az önkormányzati rendelet megalkotására a társulási megállapodásban kijelölt, ennek hiányában a társulás székhelye szerinti helyi önkormányzat képviselő-testülete jogosult. Az önkormányzati rendelet megalkotásához a társulásban részt vevő helyi önkormányzat képviselő-testületének hozzájárulása szükséges.

Ha a felhatalmazás jogosultja a helyi önkormányzat képviselő-testülete, társult képviselő-testület esetén – ha az adott ügy szabályozásáról az egyes települések képviselő-testülete a helyi önkormányzatokról szóló törvény szerint nem önállóan dönt – az önkormányzati rendelet megalkotására a társult képviselő-testület döntésének megfelelően a társulás székhelye szerinti helyi önkormányzat jogosult.

A felhatalmazás jogosultja a jogi szabályozásra **további felhatalmazást nem adhat** (szubdelegálás tilalma).

A felhatalmazás jogosultja a jogszabályt köteles megalkotni, kivéve, ha a felhatalmazást adó jogszabályból kifejezetten más következik.

2.5. A jogszabály hatálya és módosítása

A vizsgázó ismerje a jogszabály hatályára és módosítására vonatkozó rendelkezéseket.

2.5.1. A jogszabály területi és személyi hatálya

2.5.1.1. A jogszabály területi hatálya

A jogszabály területi hatálya Magyarország területére, az önkormányzati rendelet területi hatálya a helyi önkormányzat közigazgatási területére terjed ki. Az önkormányzati rendelet területi hatálya a társulásban részt vevő helyi önkormányzatok, a társult képviselő-testületben részt vevő települési önkormányzatok közigazgatási területére terjed ki.

2.5.1.2. A jogszabály személyi hatálya

A jogszabály személyi hatálya kiterjed:

a) Magyarország területén a természetes személyekre, jogi személyekre és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre, valamint Magyarország területén kívül a magyar állampolgárokra,
b) önkormányzati rendelet esetében a helyi önkormányzat közigazgatási területén a természetes személyekre, jogi személyekre és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre, a társulásban részt vevő helyi önkormányzatok, a társult képviselő-testületben részt vevő települési önkormányzatok közigazgatási területén a természetes személyekre, jogi személyekre és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre

2.5.2. A jogszabály időbeli hatálya, módosítása és hatályon kívül helyezése

2.5.2.1. A jogszabály időbeli hatálya

A jogszabályban meg kell határozni a hatálybalépésének napját, amely főszabály szerint a jogszabály kihirdetését követő valamely nap lehet.

A jogszabály hatálybalépésének napja a kihirdetés napja is lehet, ebben az esetben a hatálybalépés időpontját órában kell meghatározni, mely nem előzheti meg a kihirdetés időpontját. Ha a hatálybalépés naptári napja nem határozható meg, a hatálybalépés valamely jövőbeli feltétel bekövetkeztének időpontjához is köthető. Mindezektől eltérően törvény rendelkezhet úgy, hogy a hatálybalépéséről külön törvény rendelkezik.

A jogszabály egyes rendelkezéseinek hatálybalépésére különböző – a jogszabály hatálybalépését követő – időpontokat is meg lehet állapítani.

A végrehajtási jogszabály a felhatalmazást tartalmazó jogszabály kihirdetésével egyidejűleg vagy azt követően, a felhatalmazó rendelkezés hatálybalépését megelőzően kihirdethető. A végrehajtási jogszabályt, jogszabályi rendelkezést a felhatalmazást adó jogszabály azon rendelkezésével egyidejűleg kell hatályba léptetni, amelynek a végrehajtására irányul, kivéve, ha a felhatalmazó rendelkezés a végrehajtási jogszabály kiadását nem teszi kötelezővé.

A jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés – kivéve, ha a jogszabály a kihirdetés napján lép hatályba – a hatálybalépése napjának kezdetén lép hatályba.

2.5.2.2. A jogszabály módosítása

A hatályos jogszabályi rendelkezést a jogalkotói hatáskörrel rendelkező szerv vagy személy jogszabály megalkotásával, a módosítani kívánt jogszabályi rendelkezést tételesen megjelölő, a módosítást kimondó **jogszabályi rendelkezéssel módosíthatja**.

Azonban a jogszabályok módosítására vonatkozó tilalmakat is meghatároz a Jat. Így **nem lehet módosítani vagy – a jogszabály egészének hatályon kívül helyezése nélkül – hatályon kívül helyezni**

a) a jogszabály megjelölését,
b) – az önkormányzati rendelet kivételével – a rendelet bevezető részét,
c) a hatályba lépett jogszabályi rendelkezés hatályba léptető rendelkezését, valamint
d) jogszabállyal – a hiteles szöveg és a kihirdetett szöveg közti eltérés, valamint fordítási hiba kivételével – a jogszabályban kihirdetett nemzetközi szerződés, a nemzetközi szerződéshez fűzött fenntartás, kifogás és nyilatkozat szövegét.

Továbbá a nem hatályos jogszabály, vagy jogszabályi rendelkezés nem módosítható, nem helyezhető hatályon kívül.

Ha a szabályozás célja másként nem érhető el, a jogalkotói hatáskörrel rendelkező szerv vagy személy jogszabályban rendelkezhet úgy, hogy a kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabályi rendelkezés a kihirdetett szövegtől eltérő szöveggel lép hatályba, vagy a kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés nem lép hatályba.

A kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés tartalmának a módosítási tilalomban szereplő tilalmak szerinti megváltoztatását vagy hatályba nem lépését kimondó jogszabályi rendelkezés hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy az megegyezzen azzal az időponttal, amikor a kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályba lépett volna.

2.5.2.3. A jogszabály hatályon kívül helyezése

A hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályát veszti az alábbi négy esetben.

a) ha a hatályon kívül helyezendő jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést tételesen megjelölő, a hatályon kívül helyezést kimondó jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezi,
b) ha a módosítandó jogszabályi rendelkezést tételesen megjelölő, annak helyébe lépését kimondó jogszabályi rendelkezés módosítja,
c) ha végrehajtottá vált rendelkezése a végrehajtottá válást követő napon hatályát vesztette, vagy
d) ha azt az Alkotmánybíróság vagy a bíróság megsemmisíti.

A hatályos jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést a hatályon kívül helyezni kívánt jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés megalkotására hatáskörrel rendelkező szerv vagy személy helyezheti hatályon kívül.

Hatályon kívül helyezhető

a) törvényben
   aa) kormányrendelet vagy annak rendelkezése,
   ab) a Kormány tagjának rendelete vagy annak rendelkezése – a miniszterelnök miniszterelnök-helyettest kijelölő rendelete kivételével – és
   ac) az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete vagy annak rendelkezése – a rendelet kiadásában való helyettesítésére jogosult helyettesét kijelölő rendelete kivételével –,
b) kormányrendeletben – a miniszterelnök miniszterelnök-helyettest kijelölő rendelete kivételével – a Kormány tagjának rendelete vagy annak rendelkezése, ha
   ba) a törvényben adott felhatalmazás hatályát vesztette, és a tárgykör szabályozására új felhatalmazó rendelkezést nem alkottak,
   bb) a kormányrendeletben adott felhatalmazás hatályát vesztette, és a tárgykör szabályozására új felhatalmazó rendelkezést nem alkottak, vagy
   bc) a tárgykör szabályozására alkotott új felhatalmazó rendelkezés kormányrendelet kiadására ad felhatalmazást.

A **Kormány rendeletével hatályon kívül helyezheti** az olyan kormányrendeletet vagy annak rendelkezését, amely módosítására vagy hatályon kívül helyezésére már nincs felhatalmazása a felhatalmazás hatályvesztése, vagy a tárgykör szabályozására alkotott olyan új felhatalmazó rendelkezés miatt, amely a Kormány tagjának rendelete kiadására ad felhatalmazást.

A **Kormány tagja rendeletével hatályon kívül helyezheti** a feladatkörébe tartozó azon miniszteri rendeletet, miniszterelnöki rendeletet vagy azok rendelkezését, amelyet felhatalmazás nélkül alkottak meg, vagy amely módosítására vagy hatályon kívül helyezésére – a felhatalmazás hatályvesztése miatt – már nincs felhatalmazása.

A hatályvesztés időpontjának meghatározása esetén rögzíteni kell a hatályvesztés naptári napját, vagy azt valamely jövőbeli feltétel bekövetkeztének időpontjához kell kötni. Ha a szabályozás célja másként nem érhető el, a hatályvesztés időpontja órában is meghatározható. A hatályvesztés napjának meghatározása esetén a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a nap kezdetén veszti hatályát.

Az **Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabály** vagy **jogszabályi rendelkezés** – ha az Alkotmánybíróság a határozatában eltérően nem rendelkezik – a nap kezdetén veszti hatályát. A bíróság által megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés a nap kezdetén veszti hatályát.

Ha jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatálybalépésére vagy hatályvesztésére valamely jövőbeli feltétel bekövetkeztekor kerül sor, a feltétel bekövetkezéséről a bekövetkezés naptári napjának megjelölésével határozatot kell közzétenni, kivéve, ha a jogszabály hatálybalépése valamely más jogszabály hatálybalépéséhez kötődik. A jogszabálynak rendelkeznie kell arról, hogy a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételére mely feladatkörrel rendelkező miniszter köteles. Önkormányzati rendelet esetén a határozatot a jegyző az önkormányzati rendelet kihirdetésére vonatkozó rendelkezések szerint teszi közzé.

A módosító rendelkezés és hatályon kívül helyező rendelkezés a hatálybalépéssel, vagy ha a módosító, illetve a hatályon kívül helyező rendelkezés a módosítást, illetve hatályon kívül helyezést meghatározott időponthoz vagy jövőbeli feltételhez köti, ennek az időpontnak vagy jövőbeli feltételnek a bekövetkezésével végrehajtottá válik.

A jogszabály végrehajtottá vált rendelkezése a végrehajtottá válást követő napon hatályát veszti.

A joghatás kiváltására nem alkalmas módosító rendelkezésre és hatályon kívül helyező rendelkezésre is alkalmazni kell azzal az eltéréssel, hogy a hatályvesztés időpontjának az azt követő napot kell tekinteni, amikor e rendelkezés joghatás kiváltására alkalmassága esetén végrehajtottá vált volna.

A kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés tartalmának megváltoztatását vagy hatályba nem lépését kimondó jogszabályi rendelkezés végrehajtottá válik az alábbi esetekben.

a) a kihirdetett szövegtől eltérő szöveggel való hatálybalépést kimondó jogszabályi rendelkezés esetén a változtatással érintett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatálybalépésének az időpontjában,
b) a hatályba nem lépésről rendelkező jogszabályi rendelkezés esetén a változtatással érintett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályba léptető rendelkezésében megállapított időpontban

A jogszabály végrehajtottá vált rendelkezése a végrehajtottá válást követő napon hatályát veszti.

A joghatás kiváltására nem alkalmas, a kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés tartalmának a megváltoztatását vagy hatályba nem lépését kimondó jogszabályi rendelkezésre is alkalmazni kell azzal az eltéréssel, hogy a hatályvesztés időpontjának az azt követő napot kell tekinteni, amikor e rendelkezés joghatás kiváltására alkalmassága esetén végrehajtottá vált volna.

Az a jogszabály, amely hatályát vesztett rendelkezést tartalmazott, és annak hatályvesztését követően kizárólag jogszabály-megjelölést, preambulumot vagy bevezető részt, – más jogszabályra vonatkozó hatályba léptető rendelkezés kivételével – hatályba léptető rendelkezést, törvény vagy törvényi rendelkezés sarkalatosságára utaló rendelkezést, az európai uniós követelményekre utaló rendelkezést, illetve normatív tartalommal nem rendelkező szerkezetiegység-megjelölést tartalmaz, az utoljára hatályát vesztett rendelkezés hatályvesztését követő napon hatályát veszti.

A felhatalmazó rendelkezés hatályon kívül helyezése esetén – kivéve, ha egyidejűleg a tárgykör szabályozására azonos tartalommal új felhatalmazó rendelkezést alkottak – a hatályon kívül helyezésről rendelkező jogszabályban intézkedni kell a végrehajtási jogszabály hatályon kívül helyezéséről vagy a végrehajtási jogszabály azon rendelkezésének a hatályon kívül helyezéséről, amely a felhatalmazás végrehajtására irányul.

Ha a jogszabály minden rendelkezése végrehajtottá vált, rendelkezni kell annak hatályon kívül helyezéséről.

A módosító jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezése, hatályvesztése nem érinti az általa módosított jogszabályi rendelkezés hatályát.

Jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezése, illetve hatályvesztése nem eredményezi a korábban általa hatályon kívül helyezett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés újbóli hatálybalépését.

A kihirdetett, de még hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés tartalmának a megváltoztatását vagy hatályba nem lépését kimondó jogszabályra vagy jogszabályi rendelkezésre annak végrehajtottá válását követő hatályon kívül helyezése, illetve a hatályvesztése esetén megfelelően alkalmazandó.

2.5.3. A szabályozási átmenet

A jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni.

A jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálya alatt keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megkezdett eljárási cselekményekre a jogszabályi rendelkezés hatályvesztését követően is alkalmazni kell.

2.5.4. A jogszabályok kihirdetés, közzététele, megjelölése

A jogszabályok egyik érvényességi feltétele, hogy azok kihirdetés, vagy közzététel útján megismerhetővé váljanak. Ezért a jogszabályokat az önkormányzati rendelet kivételével a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. A Magyar Közlöny Magyarország hivatalos lapja, melyet a kormányzati portálon történő elektronikus dokumentumként való közzététellel kell kiadni, annak szövegét hitelesnek kell tekinteni.

A minősített adatot nem tartalmazó közjogi szervezetszabályozó eszközt – a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetőjének normatív utasítása, a helyi önkormányzat képviselő-testületének és a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének normatív határozata, valamint a polgármester és a jegyző normatív utasítása kivételével – a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

A jogszabályoknak a módosított, illetve a hatályukat vesztett rendelkezéseivel egységes szerkezetbe foglalt szövege (a továbbiakban: egységes szerkezetű szöveg) a Magyar Közlönyben nem tehető közzé.

A jogszabályok megjelölése a kihirdetés során

A törvény megjelölése annak kihirdetése során magában foglalja a törvény kihirdetésének évét, sorszámát, a törvény elnevezést és a törvény címét.

A törvény kivételével a jogszabály megjelölése annak kihirdetése során magában foglalja az alábbiakat:

a) a jogszabály megalkotójának megjelölését, a sorszámát,
b) a kihirdetésének napját,
c) a jogszabály elnevezését és címét.

2.5.5. Nemzeti Jogszabálytár

A Nemzeti Jogszabálytár kormányrendeletben meghatározott tartalommal és honlapon, elektronikus közszolgáltatásként működő, bárki számára térítésmentesen hozzáférhető elektronikus jogszabálygyűjtemény, amely felületet biztosít különösen az Alaptörvény, annak módosításai és a jogszabályok kihirdetett szövegének, a Magyar Közlönyben közzétett közjogi szervezetszabályozó eszközök szövegének, valamint az időállapotok szerint egységes szerkezetű szövegek közzétételére.

A Nemzeti Jogszabálytárban való közzétételről az Alaptörvény, annak módosításai, jogszabályok és a Magyar Közlönyben közzétett közjogi szervezetszabályozó eszközök esetében az igazságügyért felelős miniszter, önkormányzati rendelet esetében a jegyző gondoskodik.

A jogalkotásnak két fajtáját különböztetjük meg: **a törvényhozást és a rendeletalkotást**. E megkülönböztetés alapja, hogy milyen állami szerv jogalkotó tevékenységéről van szó. Ezek a különbségek a jogalkotási folyamat eltérő jogi szabályozásában is kifejeződnek.

2.6. A törvényalkotás

A vizsgázó ismerje a törvényalkotás menetét, főbb szakaszait.

A törvényhozás általában a legfelső állami szervek jogalkotásra irányuló tevékenységét jelenti. Ebben az értelemben törvényhozással az államilag szervezett társadalmi formációban, társadalomban találkozunk. A modern törvényhozás tipikus jogkeletkezési mód és a kontinentális jogrendszerekre jellemző. A törvényhozás esetében a jogalkotás sajátosságai nagyobb mértékben érvényesülnek, mint a rendeletalkotás során.

A modern törvényhozó testületek a jogalkotás során figyelemmel kísérik a társadalmi viszonyok változásait, feltárják a különféle társadalmi viszonyok specifikus állapotát és a társadalmi relációval való összefüggéseket.

A törvényhozás tárgyát általában a legállandóbb jellegű és legjelentősebb társadalmi viszonyok, leginkább jellemző, tipikus emberi magatartások képezik, mivel azok igénylik a törvényi formát. Ez azt jelenti, hogy a legmarkánsabb parlamenti tevékenység a **törvényhozás**. Az Alaptörvény szerint a törvényhozás joga az Országgyűlést illeti, ilyen elnevezéssel tehát kizárólag az Országgyűlés alkothat jogszabályt.

A törvényhozási tárgyak egyik alaptípusa az **alapjogi törvény**, az Alaptörvény szerint ugyanis az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.[16] A másik törvényhozási típus a **szervezeti törvény**, amely az Alaptörvényben ismert valamennyi intézményre, szervezetre vonatkozóan szabályoz (önkormányzati, rendőrségi). Klasszikus, önállóan nevesített tárgykör a **költségvetés.**

A törvények a határozathozatal szerint lehetnek **feles és kétharmados** törvények. A megkülönböztetés egy másik formája szerint létezik **egyszerű** törvény, illetve **alkotmánytörvény.** A 2012. január 01-i hatályba lépett Magyarország Alaptörvénye vezette be a **sarkalatos törvény** fogalmát. A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A **törvényhozás** folyamata részleteiben is jogilag szabályozott.

2.6.1. A törvénykezdeményezés joga

A törvény kezdeményezésén azt a kidolgozott törvényjavaslatot kell érteni, amely megfelel a törvények előkészítésére, szerkesztésére vonatkozó előírásoknak Magyarország Alaptörvénye meghatározza a törvénykezdeményezésére jogosultak körét: **törvényt a köztársasági elnök, a Kormány, minden országgyűlési bizottság és bármely országgyűlési képviselő kezdeményezhet.**

2.6.2. A bizottság szerepe a törvényalkotásban

A bizottságok az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező szervei. A parlamenti jog rögzíti a törvényhozásban történő közreműködést. A bizottságoknak három területen ad részvételi lehetőséget a törvényhozásban:

- a bizottságok **saját jogon törvényeket** kezdeményezhetnek;
- **a benyújtott törvényjavaslatokról véleményt nyilváníthatnak**, ahhoz módosító javaslatot fűzhetnek;
- a kijelölt bizottságok **véleményezik a képviselők módosító indítványait.**

[16] Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25) Szabadság és felelősség fejezete I. cikk (3) bek alapján.

2.6.3. A képviselők módosító javaslatai

A képviselői módosító javaslat önálló parlamenti intézmény, a képviselet lényegéhez tartozik. A módosítási jog gyakran a kisebbségek véleményének tolmácsolója, nemritkán az ellenzék fegyvere, bár a kormányzati képviselők is gyakran élnek vele. A módosító javaslat lényege, hogy amennyiben a képviselő javaslata a házszabálynak megfelel, arról a Parlamentnek külön szavaznia kell. A parlamenti jogban a módosító javaslatok változatos korlátai ismeretesek, mint az írásbeliség, az indokoltság, a kellő komolyság, a benyújtás határidőhöz kötése. A módosítás a vita bezárásáig megváltoztatható, visszavonható.

2.6.4. A törvényjavaslat vitája

A parlamentek több olvasatban és gyakran több fordulóban tárgyalják a törvényjavaslatokat. Az első fordulóban a koncepciót, a törvényjavaslat elveit, a másodikban a javaslat kidolgozott szövegét vitatja meg az Országgyűlés. Az Országgyűlésben a törvényjavaslatok **kétolvasatos tárgyalása** ismert, a **javaslatnak általános és részletes vitája van.**

Az általános vita célja a törvényjavaslat szükségességének, szabályozási elveinek, indokolásának, koncepciójának tisztázása. Az általános vita lezárásakor a Parlament **dönt arról, hogy a törvényjavaslatot részletes vitára bocsátja-e. A részletes vita célja** a módosítással érintett szakaszok körüli álláspontok tisztázása. A részletes vitában három fél, a Kormány, a bizottság és a képviselő ütközik, a politikai tagoltság szerint pedig az ellenzéki és a kormánypártok.

2.6.5. A szavazás

A részletes vita lezárását követően kezdődik a **szavazási procedúra** a törvényekre előírt szavazatszám szerint. A részletes vita és a módosító javaslatokkal érintett rendelkezések feletti szavazás után, legkorábban a szavazást követő öt nap elteltével **zárószavazást** kell tartani a törvényjavaslatról. A törvényjavaslat megszavazásának **házszabályszerűsége a törvények érvényességi kelléke.** A szabályszerűen elfogadott és a házelnök által aláírt törvény kihirdethető. **A kihirdetés a törvényalkotás záró mozzanata. A kihirdetés a köztársasági elnök hatásköre.**

Az Országgyűlés az indítványról a zárószavazást követően határoz. Az indítvány elfogadása esetén az Országgyűlés elnöke az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára haladéktalanul megküldi az Alkotmánybíróságnak.

Az elfogadott törvényt az Országgyűlés elnöke öt napon belül aláírja, és megküldi a köztársasági elnöknek. A köztársasági elnök a megküldött törvényt öt napon belül aláírja, és elrendeli annak kihirdetését. Ha az Országgyűlés a törvényt az Alaptörvénnyel való összhangja vizsgálatára megküldte az Alkotmánybíróságnak, az Országgyűlés elnöke csak akkor írhatja azt alá, és küldheti meg a köztársasági elnöknek, ha az Alkotmánybíróság nem állapított meg alaptörvény-ellenességet.

Ha a köztársasági elnök a törvényt vagy annak valamely rendelkezését az Alaptörvénnyel ellentétesnek tartja a törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak megküldi.

Ha a köztársasági elnök a törvénnyel vagy annak valamely rendelkezésével nem ért egyet, a törvényt az aláírás előtt észrevételeinek közlésével, egy alkalommal megfontolásra visszaküldheti az Országgyűlésnek. Az Országgyűlés a törvényt újra megtárgyalja, és elfogadásáról ismét határoz.

A köztársasági elnök e jogával akkor is élhet, ha az Országgyűlés határozata alapján lefolytatott vizsgálat során az Alkotmánybíróság nem állapított meg alaptörvény-ellenességet.

Az Alkotmánybíróság az indítványról soron kívül, de legkésőbb harminc napon belül határoz. Ha az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenességet állapít meg, az Országgyűlés a törvényt az alaptörvény-ellenesség megszüntetése érdekében újratárgyalja.

Ha az Alkotmánybíróság a köztársasági elnök kezdeményezésére lefolytatott vizsgálat során nem állapít meg alaptörvény-ellenességet, a köztársasági elnök a törvényt haladéktalanul aláírja, és elrendeli annak kihirdetését.

Az Országgyűlés által megtárgyalt és elfogadott törvény Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata ismételten kérhető az Alkotmánybíróságtól. Az Alkotmánybíróság az ismételt indítványról soron kívül, de legkésőbb tíz napon belül határoz.

Ha a köztársasági elnök egyet nem értése folytán visszaküldött törvényt az Országgyűlés módosítja, az Alaptörvénnyel való összhang vizsgálata kizárólag a módosított rendelkezések tekintetében vagy arra hivatkozással kérhető, hogy a törvény megalkotására vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek. Ha a köztársasági elnök egyet nem értése folytán visszaküldött törvényt az Országgyűlés változatlan szöveggel fogadja el, a köztársasági elnök a törvény megalkotására vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesülésére tekintettel kérheti az Alaptörvénnyel való összhang vizsgálatát.

2.7. A rendeletalkotás

A vizsgázó ismerje a rendeletalkotás menetét, főbb szakaszait, legyen képes felsorolni a rendeletek fajtáit.

Rendeletalkotás minden olyan jogalkotás, amelyik nem törvényhozás, általában a Parlamentnek alárendelt kormányzati és államigazgatási szervek jogalkotó tevékenysége.

Az Alaptörvény **többféle rendeletet** különböztet meg. Az Alaptörvény elismeri a Kormány speciális szabályozó hatáskörét és kimondja: A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.[17]

Egyes esetekben a törvények hatálybaléptetése és végrehajtása is sajátos rendeleteket igényel, ún. **végrehajtási rendeletet.** A végrehajtó hatalom szervei nem teljesíthetik feladataikat bizonyos általános jogi magatartásszabályok kibocsátása nélkül.

Az **ágazati rendeletek** az államigazgatás egy-egy ágát irányító miniszterek, testületek vagy más országos főhatóságok rendeletei. Az ágazati rendeletek legjellemzőbb példája a miniszteri rendelet. A rendeletek harmadik csoportját az **önkormányzati rendeletek** alkotják. A helyi önkormányzatok működésükhöz, autonómiájuk biztosításához rendeletalkotási jogkörrel rendelkeznek, az általuk alkotott rendeletek más jogszabállyal nem lehetnek ellentétesek.

[17] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 18.cikk (3) bek.

2.8. A jogalkalmazás fogalma, fajtái, típusai, szakaszai

A vizsgázó legyen képes a jogalkalmazás fogalmának meghatározására, ismerje a jogalkalmazás fajtáit, típusait, legyen képes azok tartalmának értelmezésére.

2.8.1. A jogalkalmazás fogalma, jellemzői

A jogalkalmazás a jogérvényesülés és a jogszabály konkretizálásának egyik esete. Az általánosan és elvontan megfogalmazott jogi normák konkrét, egyedi esetekre való vonatkoztatását, érvényesítését jelenti.

A jogalkalmazás tehát a jogkövetés mellett a jog érvényesülésének másik módja. A jogszabályok címzettjei a jogalanyok, a magatartásuk önmagában nem eredményezi a jogi normák előírásainak megvalósulását. Ezért a kényszerítés lehetőségével rendelkező állami szervek tevékenységére van szükség. Erre általában két esetben kerül sor. **Az első** esetben a jogszabályok címzettjei **megsértették** az előírásokat és így a jogi norma érvényesülésére csak a jogsértővel szembeni hátrány alkalmazásával kerülhet sor. **A második** esetben a jogalanyok **jogkövető** magatartása önmagában nem váltja ki a kívánt joghatást, ahhoz az állami szervek közreműködésére is szükség van, vagyis a jogszabályok előírása alapján a konkrét jogviszonyok keletkezése, módosulása vagy megszüntetése az illetékes állami szerv egyedi döntése nélkül nem lehetséges. Tipikusan ebbe a körbe tartoznak az engedélyezési eljárások (például építési engedélyezés, lakáscsere jóváhagyása).

Mindezek alapján a **jogalkalmazás az arra feljogosított állami szervek olyan monopolizált és formalizált tevékenysége, amely során az általánosan megfogalmazott magatartási szabályt (normát) konkrét egyedi esetre alkalmazzák, és amely tevékenységükkel egyedi jogviszonyokat hoznak létre, módosítanak, vagy szüntetnek meg**.[18]

A jogalkalmazás fő jellemzői:

a) **A jogalkalmazás az arra feljogosított állami szerve tevékenysége, állami monopólium** az államhatalom gyakorlásának sajátos megnyilvánulása, állami-hatalmi tevékenység**;**
b) Jogalkalmazásra akkor kerül sor, ha a jog érvényesüléséhez az állami szerv közreműködése nélkülözhetetlen;
c) Az általánosan, elvontan megfogalmazott jogalkotói gyakorlatot egyedi esetekre kell alkalmazni;
d) A jogalkalmazás során hozott döntések a jogalanyok közötti jogviszonyokat keletkeztetnek, módosítanak, megszüntetnek, vagy ezeket megállapítják;
e) A jogalkalmazásra eljárásjogilag szabályozott kereteken belül kerül sor;
f) A jogalkalmazás során hozott döntés nemteljesítése kényszerintézkedést von maga után, a jogalkalmazói aktusok érvényesítését az állami szervek végső soron fizikai kényszerrel is biztosítják.

2.8.2. A jogalkalmazás fajtái, típusai

A jogalkalmazás **fajtáit** aszerint különböztetjük meg, hogy milyen szerv végzi, ezért adott jogrendszerben annyi faja különböztethető meg, ahány típusú szerv végez jogalkalmazást. Két alapvető jogalkalmazási fajtát emelünk ki a **bírósági** és a **közigazgatási jogalkalmazást**, minden más nevesített jogalkalmazó tevékenység ezekbe a típusokba sorolható be.

[18] Dr.Mackó Mária-Dr.Szigeti Péter Jog és jogállam, Állam- és jogelméleti alapismeretek. Rejtjel kiadó Budapest, 2004. 122.o.

A **bírósági jogalkalmazás** (és ezen belül a polgári, büntető, katonai, munkaügyi, közigazgatási és alkotmánybíráskodást) az írott jog jellemzi, mely formalizált eljárási kereteken belül érvényesül. A **közigazgatási jogalkalmazás** során hivatalból, vagy az ügyfél kérelmére jár el, és hoz döntést, mely irányulhat ügyfelet érintő, jog vagy kötelezettség megállapítására (pl. adókivetés) adat igazolására (pl. születési anyakönyvi kivonat) nyilvántartás vezetésére (lakcím nyilvántartás) hatósági ellenőrzésre.

Sajátos a rendőri és más kapcsolódó rendvédelmi szervek jogalkalmazásának kérdése, mivel ez a bűnfelderítő tevékenység során a bírói, míg a rendészeti igazgatási tevékenység során a közigazgatási jogalkalmazáshoz kapcsolódik.

2.8.3. A jogalkalmazás szakaszai

A jogalkalmazás öt legfontosabb művelete:

a) **a vonatkozó jogszabályok hiteles szövegének kikeresése, megállapítása és kötelező erejük vizsgálata.** A jogszabály kiválasztásához a jogalkalmazónak a tényállásról, az esetről bizonyos kiinduló adatokkal kell rendelkezni, amire a mások által szolgáltatott információ (feljelentés, keresetlevél, vádirat) vagy a saját tapasztalat nyomán (nyomozás, ellenőrzés) tesz szert;

b) **a tényállás megállapítása,** pontosabban a ténymegállapítások összegyűjtése, megértése, mérlegelése, áttekintése. Sajátos megismerési tevékenység, a jogilag releváns tények kiszűrése, értékelése;

c) **a jogszabály értelmezése** a jogi norma konkrét tényállásra vonatkozó tartalmának feltárása;

d) **a megállapított tényállás jogi minősítése** a jogalkalmazás folyamatának döntő eleme, mivel ekkor történik a jogszabály általános előírásainak és valamennyi konkrét eseti tényállás egyediségének egymásra vetítése;

e) **a jogkövetkezmények megállapítása** a jogalkalmazás folyamatának utolsó, záró művelete. Közvetlenül a tényállás jogi minősítéséhez kapcsolódik, azzal nem állhat ellentétben. A jogkövetkezmények megállapítása önálló, felelősségteljes művelet. A megállapítható jogkövetkezmények körét egyrészt a jogi minősítés, másrészt pedig a jogi szabályozás jellege szabja meg. A jogi minősítés kizárja a vele ellentétes jogkövetkezmények megállapítását (ha nem bűnös, elítélni nem lehet).

3. Az államhatalmi szervek rendszere

A vizsgázó szerezzen jártasságot az államhatalmi szervek rendszerében, ismerje azok típusait, felépítését, jellemzőit, működési szabályait. Legyen képes ezeket értelmezni a hatalommegosztás alkotmányos rendszerében, legyen képes az egyes feladatok felismerésére, azok elhatárolására.

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az államhatalmi szervek rendszeréről, helyzetükről a hatalommegosztás rendszerében. Legyen képes az egyes államhatalmi szervek feladatrendszerének meghatározására, azok egymástól való elhatárolására.

3.1. Az alkotmány fogalma, az alkotmányossági követelmények

A vizsgázó ismerje az alkotmány fogalmát, annak tartalmi jellemzőt, az alkotmányosság követelményeit. Ismerje az Alaptörvény jelentőségét, felépítését.

3.1.1. Az Alkotmány értelmezése, az alkotmányossági követelmények

Az alkotmány olyan **különleges alaptörvényt jelent**, amelyben az állam önmagát korlátozva biztosítja polgárai számára az alapvető jogokat és megszabja a hatalom gyakorlásának törvényes kereteit és szervezetét.[19] **Az alkotmányosság tágabb értelmezése a jogilag szabályozott és korlátozott állami főhatalom követelményét fejezi ki, szűkebb értelmezése pedig alaptörvényt jelent.** Az alkotmány tehát **tartalmi szempontból** alaptörvény, mely kifejezi a társadalmi berendezkedés alapjait, meghatározza a társadalom és az állam viszonyát, az állam és kormányformát, a gazdasági és a társadalmi rendet, megállapítja az alapvető jogokat és kötelezettségeket, szabályozza az államszervezet felépítését az egyes állami szervek típusait, és azok működését. **Formai értelemben** is különleges alaptörvény, mivel a jogforrási hierarchia csúcsán helyezkedik el, és speciálisak megalkotásának, módosításának feltételei.

Az alkotmányosság elvi szintű deklarációk sorozata, összefoglalja a demokratikus alkotmány tartalmát és gyakorlati megvalósulási kritériumait.[20] Mindezek alapján az alkotmány szükséges és konjunktívan érvényesülő – **alkotmányosság fogalmi körébe tartozó** – **elemei** a következők: **népszuverenitás és a népképviselet elve; a hatalmi ágak szétválasztásának és egyensúlyának elve; a törvények uralma, a jogállam megvalósítása; az egyenjogúság elve; az emberi jogok deklarálása.**

A demokratikus állam alapvető jellemzője, hogy az egyes hatalmi ágak (törvényhozói, bírói, végrehajtói) és az egyes feladatok megvalósítására létrehozott szervek az alkotmányban meghatározott hatásköreiket gyakorolják, egymás hatásköreit nem vonhatják el. Közöttük a „fékek és ellensúlyok elvének” alkalmazásával egyensúly jön létre, nincsenek egymással alá-fölérendeltségi viszonyban, csupán kontrollálják egymás tevékenységét.

3.1.2. Az Alaptörvény jelentősége, felépítése, létrejötte

Az Alaptörvény formáját tekintve alkotmánytörvény. Meghatározza a magyar társadalmi-politikai-gazdasági berendezkedés legfontosabb elemeit, az államhatalmi szervek rendszerét az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit, valamint a rendkívüli jogrend szabályait.

Az Alaptörvény elvi jelentőségére a jogforrási hierarchiában elfoglalt szerepére vonatkozóan az az Alaptörvény is tartalmaz rendelkezésket.

Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) NEMEZETI HITVALLÁS fejezete a következőket deklarálja: Alaptörvényünk jogrendünk alapja, szövetség a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között. Élő keret, amely kifejezi a nemzet akaratát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk.[21]

Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja. Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek. Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.

Magyarország alkotmányos önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége. Az alkotmányos önazonosság védelme érdekében sarkalatos törvénnyel létrehozott, független szerv működik.[22]

---

[19] Kukorelli István: Alkotmánytan, Osiris kiadó Budapest 1995. 9.o.

[20] Az alkotmányosság eszméjének nem csupán a deklaráció szintjén kell megvalósulnia, hanem az alkotmányban és az államszervezési, közhatalmi modellben olyan garanciáknak kell lenni, melyek az alkotmányosság megvalósulását biztosítják. Ezek hiányában ún. „fiktív vagy nem realizált” alkotmányról beszélünk.

[21] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) NEMEZETI HITVALLÁS című fejezete határozza meg.

[22] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) ALAPVETÉS című fejezetének R) cikk határozza meg.

Az Alaptörvény szövege hat fő részből áll:

NEMZETI HITVALLÁS (Preambulum)
ALAPVETÉS
SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG
AZ ÁLLAM
A KÜLÖNLEGES JOGREND
ZÁRÓ ÉS VEGYES RENDELKEZÉSEK

Alaptörvény elfogadására vagy az Alaptörvény **módosítására** irányuló javaslatot a köztársasági elnök, a Kormány, országgyűlési bizottság vagy országgyűlési képviselő terjeszthet elő. Alaptörvény elfogadásához vagy az Alaptörvény módosításához az országgyűlési képviselők **kétharmadának szavazata** szükséges.

Az elfogadott Alaptörvényt vagy az Alaptörvény elfogadott módosítását az Országgyűlés elnöke öt napon belül aláírja, és megküldi a köztársasági elnöknek. A köztársasági elnök a megküldött Alaptörvényt vagy az Alaptörvény megküldött módosítását a kézhezvételétől számított öt napon belül aláírja, és elrendeli a hivatalos lapban való kihirdetését. Ha a köztársasági elnök úgy ítéli meg, hogy az Alaptörvénynek vagy az Alaptörvény módosításának a megalkotására vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelményeket nem tartották meg, ennek vizsgálatát kéri az Alkotmánybíróságtól. Ha az Alkotmánybíróság a vizsgálata során nem állapítja meg e követelmények megsértését, a köztársasági elnök az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását haladéktalanul aláírja, és elrendeli annak a hivatalos lapban való kihirdetését.

Az Alaptörvény módosításának kihirdetés során történő **megjelölése a címet, a módosítás sorszámát és a kihirdetés napját** foglalja magában.

Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) valamint **Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései** (2011. december 31.) 2012. január 01-én lépett hatályba. Az Átmeneti rendelkezések az Alaptörvény részét képezik.

3.2. Az Országgyűlés

A vizsgázó legyen képes az országgyűlés jogállásának, feladatainak, szervezetének meghatározására.

3.2.1. Az Országgyűlés feladatai, jogállása

Az Országgyűlés Magyarország **legfőbb népképviseleti szerve**. Az Országgyűlés feladatkörei, hatáskörei:

Az Országgyűlés[23]

a) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;

b) törvényeket alkot;

c) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;

d) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;

e) megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait, a Kúria elnökét, az Országos Bírósági Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, a Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és

[23] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) AZ ÁLLAM című fejezetének 1)-2) cikk határozza meg.

Vagyonvédelmi Hivatal elnökét és elnökhelyetteseit, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét;

f) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésről;

g) feloszlatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet;

h) határoz a háborús helyzet kinyilvánításáról és a békekötésről;

i) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz;

j) közkegyelmet gyakorol;

k) az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

A háborús helyzet kinyilvánításához, valamint a békekötéshez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson választják.[24]

Az országgyűlési képviselők **létszáma százkilencvenkilenc**. Százhat országgyűlési képviselőt egyéni választókerületben, kilencvenhárom országgyűlési képviselőt országos listán választanak. Minden egyéni választókerületben egy országgyűlési képviselő választható. Az egyéni választókerületben képviselőjelölt párt jelöltjeként vagy független jelöltként indulhat. Országos lista pártlistaként vagy nemzetiségi listaként állítható.

Az országgyűlési képviselők választása **egyfordulós**. A magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgár egy egyéni választókerületi jelöltre és egy pártlistára szavazhat.

A magyarországi lakóhellyel rendelkező, névjegyzékben nemzetiségi választópolgárként szereplő választópolgár egy egyéni választókerületi jelöltre és nemzetiségének listájára, ennek hiányában egy pártlistára szavazhat.

A magyarországi lakóhellyel nem rendelkező választópolgár egy pártlistára szavazhat. Az egyéni választókerületben az a jelölt lesz országgyűlési képviselő, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Nem szerezhet mandátumot az a pártlista, amely a pártlistákra és a nemzetiségi listákra leadott összes érvényes szavazat legalább öt százalékát nem érte el.

A nemzetiségi listát állító, de azon mandátumot nem szerző nemzetiséget nemzetiségi szószóló képviseli az Országgyűlésben. A nemzetiségi szószóló a nemzetiségi listán, első helyen szereplő jelölt lesz.

Az országgyűlési képviselők általános választását – az Országgyűlés feloszlása vagy feloszlatása miatti választás kivételével – az előző Országgyűlés megválasztását követő negyedik év április vagy május hónapjában kell megtartani.

Az Országgyűlés megbízatása az alakuló ülésével kezdődik, és a következő Országgyűlés alakuló üléséig tart. Az alakuló ülést – a választást követő harminc napon belüli időpontra – a köztársasági elnök hívja össze. Az Országgyűlés kimondhatja feloszlását.

A köztársasági elnök a választások egyidejű kitűzésével feloszlathatja az Országgyűlést, ha a Kormány megbízatásának megszűnése esetén a köztársasági elnök által miniszterelnöknek javasolt személyt az Országgyűlés az első személyi javaslat megtételének napjától számított negyven napon belül nem választja meg, vagy az Országgyűlés az adott évre vonatkozó központi költségvetést március 31-ig nem fogadja el.

Az Országgyűlés feloszlásától vagy feloszlatásától számított kilencven napon belül új Országgyűlést kell választani.

[24] Az Országgyűlési képviselőket érintő passzív választójog korlátaival kapcsolatosan lásd 4.2.15 A választójog című alfejezetet.

3.2.2.Az Országgyűlés szervezete

Az Országgyűlés tisztségviselői az Országgyűlés: -elnöke (házelnök), az -alelnöke (alelnök), a -háznagya (háznagy) és az Országgyűlés jegyzője (jegyző).[25]

Az Országgyűlés az alakuló ülésén[26] tagjai közül titkos szavazással megválasztja a házelnököt, az alelnököket és a jegyzőket.

Házbizottság állást foglal: az Országgyűlés ülésszakonkénti és ülésszakon belüli munkarendjéről. Javaslatot készít az ülések napirendjére, időtartamára és a felszólalási időkeretekre. Meghatározza a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő és az európai uniós kérdéssel összefüggő napirendi pontokat, megvitatja az Országgyűlés működését érintő önálló indítványokat, és ezekkel kapcsolatban állást foglal. Egyezteti az Országgyűlés működésével kapcsolatos vitás kérdéseket, javaslatot tehet a nemzetközi kapcsolatok szervezésére vonatkozó ügyekben- Előkészíti az ünnepi eseményeket, állást foglal a parlamenti munka sajtónyilvánosságával kapcsolatos kérdésekben.

A Házbizottság elnöke a házelnök, tagjai az alelnökök, a képviselőcsoportok vezetői és a háznagy.

Az Országgyűlés országgyűlési bizottságként **állandó bizottságokat** és a **nemzetiségeket képviselő bizottság**ot hoz létre, valamint **eseti bizottság**ot és **vizsgálóbizottság**ot hozhat létre.

Az Országgyűlés évenként két **rendes ülésszakot** tart: minden év február elsejétől június tizenötödikéig, illetve szeptember elsejétől december tizenötödikéig. Az ülésszak ülésekből, az ülés ülésnapokból áll. Az Országgyűlés ülésszakait és üléseit a házelnök hívja össze.

Az Országgyűlés ülései **nyilvános**ak. A Kormány vagy bármely országgyűlési képviselő kérelmére az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával **zárt ülés** tartásáról határozhat.

Az Országgyűlés akkor **határozatképes**, ha az ülésen az országgyűlési képviselőknek **több mint a fele jelen van**. Ha az Alaptörvény eltérően nem rendelkezik, az Országgyűlés határozatait a jelen lévő országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával hozza meg. A házszabályi rendelkezések egyes döntések meghozatalát **minősített többséghez** köthetik.

Az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott házszabályi rendelkezésekben állapítja meg működésének szabályait és tárgyalási rendjét. Az Országgyűlés zavartalan működésének biztosítása és méltóságának megőrzése érdekében az Országgyűlés elnöke a házszabályi rendelkezésekben meghatározott **fegyelmi jogkört gyakorol**.

A köztársasági elnök, a Kormány tagja, az Alkotmánybíróság elnöke, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa, az Állami Számvevőszék elnöke, a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat és a központi költségvetés módosításáról szóló törvényjavaslat vitája során a Költségvetési Tanács elnöke, továbbá az általa benyújtott beszámoló országgyűlési vitája során az Országgyűlés előtt beszámolásra kötelezett, valamint európai uniós kérdéssel összefüggő napirend országgyűlési vitája során az Európai Parlament magyarországi képviselője (a továbbiakban együtt: tanácskozási joggal rendelkező személy) **részt vehet** és – az ülés lefolytatásával kapcsolatos házszabályi rendelkezések keretei között – bármikor **felszólalhat** az Országgyűlés ülésén.

---

[25] Az Országgyűlésről 2012. évi XXXVI. törvény 1.§ alapján

[26] Az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok országgyűlési képviselőcsoportjai vezetőinek indítványára, a legidősebb képviselő (korelnök) javaslata alapján.

Az **Országgyűlés hivatali szervezete** az Országgyűlés Hivatala, mely az Országgyűlés szervezeti, működtetési, ügyviteli és döntés-előkészítési feladatait ellátó központi költségvetési szerv.

3.2.3. Az Országgyűlési képviselők jogállása

Az országgyűlési képviselők tevékenységük összehangolására a házszabályi rendelkezésekben meghatározott feltételek szerint országgyűlési **képviselőcsoportot alakíthatnak**.

Az országgyűlési képviselők jogai és kötelezettségei egyenlők, tevékenységüket a köz érdekében végzik, e tekintetben nem utasíthatók.

Az országgyűlési képviselő megbízatása megszűnik: az Országgyűlés megbízatásának megszűnésével; halálával; összeférhetetlenség kimondásával; lemondásával; ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn; ha egy éven keresztül nem vesz részt az Országgyűlés munkájában.

Az országgyűlési képviselő **kérdést intézhet** az alapvető jogok biztosához, az Állami Számvevőszék elnökéhez, a legfőbb ügyészhez, a Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal elnökéhez és a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben. Az országgyűlési képviselő **interpellációt és kérdést intézhet** a Kormányhoz és a Kormány tagjához a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben.

Az országgyűlési bizottságok vizsgálati tevékenységét, a bizottságok előtti megjelenés kötelezettségét törvény szabályozza.

Az országgyűlési képviselőt **mentelmi jog** és a függetlenségét biztosító **javadalmazás** illeti meg.

A képviselő bíróság vagy hatóság előtt – képviselői megbízatásának ideje alatt és azt követően – nem vonható felelősségre leadott szavazata, továbbá a képviselői megbízatásának gyakorlása során a képviselői megbízatásával összefüggésben általa közölt tény vagy vélemény miatt (**mentelmi jog**). A képviselő **mentelmi joga nem terjed ki** a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény szerinti közigazgatási hatósági eljárásokra.

A **mentesség nem vonatkozik** a képviselők polgári jogi felelősségére és a következő bűncselekményekre: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerinti közösség elleni uszítás, nemzeti jelkép megsértése, a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, minősített adattal visszaélés.

A képviselő ellen csak az **Országgyűlés előzetes hozzájárulásával** lehet **büntetőeljárást**, valamint – a mentelmi jogról az adott ügyre vonatkozó önkéntes lemondás hiányában – **szabálysértési eljárást indítani** vagy folytatni, továbbá **büntetőeljárás-jogi kényszerintézkedést alkalmazni**.

A képviselőt **csak bűncselekmény elkövetésének tettenérésekor lehet őrizetbe venni, vagy vele szemben más büntetőeljárás-jogi kényszerintézkedést alkalmazni**. Szabálysértés elkövetésének tettenérésekor lehet – ha a szabálysértési őrizet elrendelésének törvényben meghatározott feltételei fennállnak – szabálysértési őrizetbe venni, vagy vele szemben más szabálysértési kényszerintézkedést alkalmazni. A képviselő mentelmi jogáról – a szabálysértési eljárás kivételével – nem mondhat le.

Sarkalatos törvény meghatározza azokat a közhivatalokat, amelyeket országgyűlési képviselő nem tölthet be, valamint más **összeférhetetlenség**i eseteket is megállapíthat. (Az összeférhetetlenség jellege hivatali, illetve gazdasági összeférhetetlenség.)

A képviselő a megbízatása keletkezését követő harminc napon belül, majd azt követően minden évben január 31-ig, valamint a megbízatásának megszűnését követő harminc napon belül **vagyonnyilatkozatot tesz**.

3.3. A Kormány

A vizsgázó legyen képes a Kormány jogállásának, feladatainak, szervezetének meghatározására.

3.3.1. A kormányzás fogalma, a kormány feladatai, a kormány jogállása szervezete

A kormányzás **tágabb értelemben a kormányzati tevékenység gyakorlását jelenti, szűkebb értelemben kormányzáson a Kormány**[27] **munkáját, feladatainak megvalósítását, hatásköreinek gyakorlását értjük.**[28]

A Kormány a **végrehajtó hatalom általános szerve**, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A **Kormány az Országgyűlésnek felelős**.

A Kormány **a közigazgatás legfőbb szerve**, törvényben meghatározottak szerint **államigazgatási szerveket hozhat létre.**

Feladatkörében eljárva a Kormány törvényben nem szabályozott tárgykörben, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján rendeletet alkot, mely törvénnyel nem lehet ellentétes.

Tárca nélküli miniszter a Kormány által meghatározott feladatkör ellátására nevezhető ki.

A Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve a fővárosi és vármegyei kormányhivatal.

Sarkalatos törvény minisztérium, miniszter vagy közigazgatási szerv megjelölésére vonatkozó rendelkezését törvény módosíthatja. A kormánytisztviselők jogállását törvény szabályozza.

A Kormány tagjai a miniszterelnök és a miniszterek. A miniszterelnök **rendeletben a miniszterek közül egy vagy több miniszterelnök-helyettest jelöl ki.** A miniszterelnököt az Országgyűlés a köztársasági elnök javaslatára[29] országgyűlési képviselők több mint a felének szavazatával választja meg, aki a megválasztásával lép hivatalba. Ha a miniszterelnöknek javasolt személyt az Országgyűlés nem választotta meg, a köztársasági elnök az új javaslatát tizenöt napon belül teszi meg.

---

[27] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 15-22 cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot.

[28] Kilényi im. 54.o

[29] A köztársasági elnök a javaslatát,

a) ha a miniszterelnök megbízatása az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával szűnt meg, az új Országgyűlés alakuló ülésén teszi meg;

b) ha a miniszterelnök megbízatása lemondásával, halálával, összeférhetetlenség kimondásával, a megválasztásához szükséges feltételek hiánya miatt vagy azért szűnt meg, mert az Országgyűlés a bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezte ki, a miniszterelnök megbízatása megszűnésétől számított tizenöt napon belül teszi meg.

Nem választható meg miniszterelnöknek az, aki összesen – megszakításokkal együtt – már legalább nyolc évig miniszterelnöki megbízatást töltött be. E nyolcéves időtartam számításakor az 1990. május 2. vagy azután betöltött miniszterelnöki megbízatást kell figyelembe venni.[30]

A minisztert a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A miniszter a kinevezésében megjelölt időpontban, ennek hiányában a kinevezésével hivatalba lép. **A Kormány a miniszterek kinevezésével alakul meg.** A Kormány tagja az Országgyűlés előtt esküt tesz.

Tárca nélküli miniszter a Kormány által meghatározott feladatkör ellátására nevezhető ki.

A Kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve a fővárosi és megyei kormányhivatal.

A miniszterelnök meghatározza a Kormány általános politikáját. A miniszter a Kormány általános politikájának keretei között **önállóan irányítja az államigazgatásnak a feladatkörébe tartozó ágazatait és az alárendelt szerveket,** valamint **ellátja a Kormány vagy a miniszterelnök által meghatározott feladatokat.** A Kormány tagja törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján, feladatkörében eljárva, önállóan vagy más miniszter egyetértésével **rendeletet alkot, amely törvénnyel, kormányrendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes.**

A Magyarország minisztériumainak felsorolását külön törvény tartalmazza.[31] Magyarország minisztériumai

1. Egészségügyi Minisztérium,
2. Igazságügyi Minisztérium,
3. Oktatási és Gyermekügyi Minisztérium,
4. Pénzügyminisztérium,
5. Agrár- és Élelmiszergazdaságért Felelős Minisztérium,
6. Belügyminisztérium,
7. Élő Környezetért Felelős Minisztérium,
8. Gazdasági és Energetikai Minisztérium,
9. Honvédelmi Minisztérium,
10. Közlekedési és Beruházási Minisztérium,
11. Külügyminisztérium,
12. Miniszterelnökség,
13. Szociális és Családügyi Minisztérium,
14. Társadalmi Kapcsolatokért és Kultúráért Felelős Minisztérium,
15. Tudományos és Technológiai Minisztérium,
16. Vidék- és Településfejlesztési Minisztérium.

A miniszterelnök politikai munkaszervezeteként működik a Miniszterelnöki Kabinetiroda. A miniszterelnök kormányzati igazgatási munkaszervezeteként Miniszterelnöki Kormányiroda működik.

A **Kormány tagja tevékenységéért felelős az Országgyűlésnek, valamint a miniszter a miniszterelnöknek.** A Kormány tagja részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés ülésein. Az Országgyűlés és az országgyűlési bizottság az ülésén való megjelenésre kötelezheti a Kormány tagját.Az Országgyűlés tájékoztatást kérhet a Kormánytól az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeinek döntéshozatali eljárásában képviselendő kormányálláspontról, és állást foglalhat az eljárásban napirenden szereplő tervezetről. A Kormány az európai uniós döntéshozatal során az Országgyűlés állásfoglalásának alapulvételével jár el.

[30] Magyarország Alaptörvényének tizenhatodik módosítása (2026.június 15)
[31] Erre vonatkozóan lásd Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2026. évi XIII. törvény.

3.3.2. A Miniszterelnök és a kormány tagjainak jogállása

A miniszterelnök megbízatásának megszűnésével a Kormány megbízatása megszűnik.
A miniszterelnök megbízatása megszűnik:

a) az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával;
b) ha az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki, és új miniszterelnököt választ;
c) ha az Országgyűlés a miniszterelnök által kezdeményezett bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki;
d) lemondásával;
e) halálával;
f) összeférhetetlenség kimondásával;
g) ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn.

A miniszter megbízatása megszűnik

- a miniszterelnök megbízatásának megszűnésével;
- a miniszter lemondásával;
- felmentésével;
- halálával.

A miniszterelnök megválasztásához szükséges feltételek hiányának megállapításáról, és az összeférhetetlenség kimondásáról az Országgyűlés a jelen lévő képviselők **kétharmadának szavazatával határoz**.

A képviselők egyötöde a **miniszterelnökkel szemben** írásban - a miniszterelnöki tisztségre javasolt **személy megjelölésével**[32] - **bizalmatlansági indítványt nyújthat be**. Ha az Országgyűlés a bizalmatlansági indítványt támogatja, ezzel bizalmatlanságát fejezi ki a miniszterelnökkel szemben, egyben miniszterelnöknek megválasztja az indítványban miniszterelnöki tisztségre javasolt személyt. Az Országgyűlés döntéséhez a képviselők **több mint a felének szavazata szükséges.**

A miniszterelnök bizalmi szavazást indítványozhat. Az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben **bizalmatlanságát fejezi ki**, ha a miniszterelnök javaslatára tartott bizalmi szavazáson az országgyűlési **képviselők több mint a fele nem támogatja a miniszterelnököt**. A miniszterelnök indítványozhatja, hogy a Kormány által benyújtott előterjesztés feletti szavazás egyben bizalmi szavazás legyen. Az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezi ki, ha a Kormány által benyújtott előterjesztést nem támogatja. Az Országgyűlés bizalmi kérdésről való döntését a bizalmatlansági indítvány vagy a miniszterelnöknek az indítványa beterjesztésétől számított három nap után, de legkésőbb a beterjesztéstől számított nyolc napon belül hozza meg.

A Kormány a megbízatása megszűnésétől az új Kormány megalakulásáig **ügyvezető kormányként** gyakorolja hatáskörét, **nemzetközi szerződés kötelező hatályát azonban nem ismerheti el, rendeletet csak törvény felhatalmazása alapján, halaszthatatlan esetben alkothat.**

Ha a miniszterelnök megbízatása lemondásával vagy az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával szűnik meg, a miniszterelnök az új miniszterelnök megválasztásáig ügyvezető miniszterelnökként gyakorolja hatáskörét, miniszter felmentésére vagy új miniszter kinevezésére azonban javaslatot nem tehet, rendeletet csak törvény felhatalmazása alapján, halaszthatatlan esetben alkothat.

[32] ún. konstruktív bizalmatlansági indítvány

Ha a miniszterelnök megbízatása halálával, összeférhetetlenség kimondásával, a megválasztásához szükséges feltételek hiánya miatt vagy azért szűnt meg, mert az Országgyűlés bizalmi szavazáson a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát fejezte ki, az új miniszterelnök megválasztásáig a miniszterelnök hatáskörét korlátozásokkal a miniszterelnök-helyettes vagy - több miniszterelnök-helyettes esetén - az első helyen kijelölt miniszterelnök-helyettes gyakorolja.

A miniszter a miniszterelnök megbízatásának megszűnésétől az új miniszter kinevezéséig vagy az új Kormány más tagjának a miniszteri feladatok ideiglenes ellátásával való megbízásáig ügyvezető miniszterként gyakorolja hatáskörét, rendeletet azonban csak halaszthatatlan esetben alkothat.

3.4. A köztársasági elnök

A vizsgázó legyen képes a Köztársasági elnök jogállásának, feladatainak meghatározására.

3.4.1. A köztársasági elnök alkotmányos szerepe, feladatai

Magyarország államfője a köztársasági elnök[33], aki kifejezi a nemzet egységét, és őrködik az államszervezet demokratikus működése felett. A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka.

A köztársasági elnök:

a) képviseli Magyarországot;
b) **részt vehet és felszólalhat** az Országgyűlés ülésein;
c) törvényt kezdeményezhet;
d) országos népszavazást kezdeményezhet;
e) kitűzi az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását, valamint az európai parlamenti választás és az országos népszavazás **időpontját;**
f) **különleges jogrendet** érintő döntéseket hoz;
g) **összehívja** az Országgyűlés alakuló ülését;
h) **feloszlathatja** az Országgyűlést;
i) az elfogadott Alaptörvényt és az Alaptörvény módosítását a megalkotására vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelményekkel való összhangjának vizsgálatára **megküldheti** az Alkotmánybíróságnak, az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak, vagy **megfontolásra visszaküldheti** az Országgyűlésnek;
j) javaslatot tesz a **miniszterelnök, a Kúria elnöke, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a legfőbb ügyész** és az **alapvető jogok biztosa személyére;**
k) **kinevezi** a hivatásos **bírákat,** és a **Költségvetési Tanács elnökét**;
l) **megerősíti tisztségében a Magyar Tudományos Akadémia elnökét és a Magyar Művészeti Akadémia elnökét;**
m) **kialakítja hivatala szervezetét;**
n) **gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát.**

[33] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) 2012. január 01-i hatályba lépését követően az Alaptörvény Állam című fejezetének 9-14 cikkei, továbbá a köztársasági elnök jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011.évi CX törvény tartalmazzák a hatályos joganyagot.

A köztársasági elnök a kormány tagjának ellenjegyzésével:

a) az Országgyűlés felhatalmazása alapján **elismeri a nemzetközi szerződés kötelező hatályát;**
b) **megbízza és fogadja** a nagyköveteket és a követeket;
c) **kinevezi** a minisztereket, a Magyar Nemzeti Bank elnökét, alelnökeit, az önálló szabályozó szerv vezetőjét és az egyetemi tanárokat;
d) **megbízza** az egyetemek rektorait;
e) **kinevezi** és **előlépteti** a tábornokokat;
f) törvényben meghatározott **kitüntetéseket, díjakat és címeket adományoz**, valamint engedélyezi külföldi állami kitüntetések viselését;
g) dönt a feladat- és hatáskörébe tartozó **területszervezési kérdésekben**;
h) a felfüggesztés kivételével dönt az **állampolgárság** megszerzésével és megszűnésével kapcsolatos ügyekben;
i) dönt mindazokban az ügyekben, amelyeket törvény a **hatáskörébe utal**.

Törvény rendelkezhet úgy, hogy a törvény által a köztársasági elnök hatáskörébe utalt döntéshez ellenjegyzés nem szükséges. A köztársasági elnök a b)–e) pontban foglaltak teljesítését megtagadja, ha a jogszabályi feltételek hiányoznak, vagy alapos okkal arra következtet, hogy az az államszervezet demokratikus működésének súlyos zavarát eredményezné.

A köztársasági elnök az f) pontban foglaltak teljesítését megtagadja, ha az az Alaptörvény értékrendjét sértené.

Sarkalatos törvény határozza meg azon, a gyermek sérelmére elkövetett szándékos bűncselekmények körét, amelyek tekintetében a köztársasági elnök az egyéni kegyelmezési jogát nem gyakorolhatja.

3.4.2. A köztársasági elnök jogállása

Köztársasági elnökké megválasztható bármely magyar állampolgár, aki a **harmincötödik életévét betöltötte.** A köztársasági elnököt az Országgyűlés **öt évre választja**, e tisztségre legfeljebb **egy alkalommal** lehet **újraválasztani**.

A köztársasági elnököt a korábbi köztársasági elnök megbízatásának lejárta előtt legalább harminc, legfeljebb hatvan nappal, ha pedig a megbízatás idő előtt szűnt meg, a megszűnéstől számított harminc napon belül kell megválasztani. Az Országgyűlés a köztársasági elnököt titkos szavazással választja. A köztársasági elnök választását az Országgyűlés elnöke tűzi ki, a választást jelölés előzi meg, érvényességéhez az országgyűlési képviselők legalább egyötödének írásbeli ajánlása szükséges. Minden országgyűlési képviselő egy jelöltet ajánlhat, annak, aki több jelöltet ajánl, mindegyik ajánlása érvénytelen. A jelölést az Országgyűlés elnökéhez a szavazás elrendelése előtt kell benyújtani.

Az **első szavazás** alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatát megkapta. Ha az első szavazás eredménytelen volt, második szavazást kell tartani. A második szavazás során a két legtöbb szavazatot kapott jelöltre lehet szavazni. Ha az első szavazáskor az első helyen szavazategyenlőség alakul ki, azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a legmagasabb számú szavazatot kapták. Ha az első szavazáskor csak a második helyen áll elő szavazategyenlőség, azokra a jelöltekre lehet szavazni, akik a két legmagasabb számú szavazatot kapták. A **második szavazás** alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki - tekintet nélkül a szavazásban részt vevők számára - a legtöbb érvényes szavazatot kapta. Ha a második szavazás is eredménytelen, ismételt jelölés alapján **új választást** kell tartani.

A szavazási eljárást legfeljebb két egymást követő nap alatt be kell fejezni. A megválasztott köztársasági elnök a korábbi köztársasági elnök megbízatásának lejártakor, a megbízatás idő előtti megszűnése esetén a választás eredményének kihirdetését követő nyolcadik napon lép hivatalba, hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.

A köztársasági elnök megbízatása megszűnik

a) megbízatási idejének lejártával;
b) halálával;
c) ha kilencven napot meghaladó időn át képtelen feladatköreinek ellátására;
d) ha a megválasztásához szükséges feltételek már nem állnak fenn;
e) összeférhetetlenség kimondásával;
f) lemondásával;
g) a köztársasági elnöki tisztségtől való megfosztással.

A köztársasági elnök feladatkörei ellátását kilencven napon túl lehetetlenné tevő állapotának és a megválasztásához szükséges feltételek hiányának megállapításáról, valamint az összeférhetetlenség kimondásáról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával határoz.

A köztársasági elnök átmeneti akadályoztatása esetén az akadályoztatás megszűnéséig vagy a köztársasági elnök megbízatásának megszűnése esetén az új köztársasági elnök hivatalba lépéséig a köztársasági elnök feladat- és hatásköreit **az Országgyűlés elnöke gyakorolja**. A köztársasági elnök átmeneti akadályoztatásának tényét a köztársasági elnök, a Kormány vagy bármely országgyűlési képviselő kezdeményezésére az Országgyűlés állapítja meg.

A köztársasági elnök helyettesítése idején az Országgyűlés elnöke országgyűlési képviselői jogait nem gyakorolhatja, és helyette az Országgyűlés elnökének feladatait az Országgyűlés által kijelölt alelnök látja el. A köztársasági elnököt feladatainak ellátásában a **Hivatal** segíti.

3.4.3. A köztársasági elnök személyes mentessége, sérthetetlensége, és az összeférhetetlenségi szabályok

A köztársasági elnök **személye sérthetetlen**, ellene **büntetőeljárást csak megbízatásának megszűnése után lehet indítani**. Az Alaptörvényt vagy tisztsége gyakorlásával összefüggésben **valamely törvényt szándékosan megsértő, illetve szándékos bűncselekményt elkövető** köztársasági elnökkel szemben **az országgyűlési képviselők egyötöde indítványozhatja a tisztségtől való megfosztást**. A megfosztási eljárás megindításához az országgyűlési képviselők kétharmadának titkos szavazata szükséges. Az Országgyűlés határozatának meghozatalától kezdődően a megfosztási eljárás befejezéséig a köztársasági elnök nem gyakorolhatja hatásköreit. A megfosztási eljárás lefolytatása az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. Ha az Alkotmánybíróság az eljárás eredményeként a köztársasági elnök közjogi felelősségét megállapítja, a köztársasági elnököt tisztségétől megfoszthatja.

A köztársasági elnöki tisztség **összeegyeztethetetlen minden más állami, társadalmi, gazdasági és politikai tisztséggel vagy megbízatással**. Ezért más keresőfoglalkozást nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a szerzői jogi védelem alá eső tevékenység kivételével - díjazást nem fogadhat el.

A köztársasági elnök és a volt köztársasági elnök jogállásának részletes szabályait és javadalmazását sarkalatos törvény határozza meg.[34]

[34] Erre vonatkozóan lásd 2011. évi CX. törvényt.

3.5. A bíróság

A vizsgázó legyen képes a bírák és a bíróságok jogállásának, feladatainak meghatározására.

3.5.1. A bíróságok és a bírák jogállása, feladata

A **bíróságok**[35] **igazságszolgáltatási tevékenységet** látnak el. **Az igazságszolgáltatás** olyan **jogalkalmazó tevékenység**, *amelyben egyedi jogvitás ügyek, jogszabályok alapján történő eldöntése valósul meg a jogszerű állapot helyreállítása, illetőleg a jogsérelem által okozott joghátrány kiegyenlítése céljából.* A bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről, a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról - törvényben szabályozott eljárás során - véglegesen döntenek. **A bíróságok a jogalkalmazási tevékenységük során biztosítják a jogszabályok érvényesülését.**

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek, és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak[36].

A **bíróság határozata mindenkire kötelező**, ideértve azt is, ha a bíróság valamely ügyben hatáskörét vagy ennek hiányát állapítja meg. A **bíróság előtt mindenki egyenlő**.

A bírósági útra tartozó ügyeket törvény állapítja meg. A bíróság határozata mindenkire kötelező, ideértve azt is, ha a bíróság valamely ügyben hatáskörét vagy ennek hiányát állapítja meg. Senki sem vonható el törvényes bírájától. A törvény által rendelt bíró az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró.

A bíróság dönt

a) büntetőügyben,
b) magánjogi jogvitában,
c) a közigazgatási határozatok törvényességéről;
d) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;
e) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.
f) törvényben meghatározott egyéb ügyben;

A **bírák és az ülnökök függetlenek**, és csak a törvénynek vannak alárendelve, a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélkezési tevékenységükkel összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.

A bíróságok a központi költségvetésről szóló törvényben önálló költségvetési fejezetet alkotnak. E fejezeten belül az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban: OBT) és a Kúria önálló címet alkot.

A bíró szolgálati viszonya **kinevezéssel** jön létre. A hivatásos bírákat a **köztársasági elnök nevezi ki**. Magyarországon bírává az a **harmincadik életévét betöltött személy nevezhető ki**, aki megfelel a jogszabályban meghatározott feltételeknek[37]

---

[35] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 25-28 cikkei tartalmazzák a hatályos joganyagot. Kapcsolódó jogszabály még a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény

[36] Magyarország Alaptörvénye 28 cikk

[37] A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény.

A Kúria elnöke és az Országos Bírósági Hivatal elnöke kivételével a bíró szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn. A Kúria elnökét a bírák közül kilenc évre a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja. A Kúria elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A bírót a köztársasági elnök nevezi ki.

A bírót az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A bíróságok igazgatásának központi feladatait az **Országos Bírósági Hivatal** elnöke végzi. Az Országos Bírói Tanács felügyeli a bíróságok központi igazgatását. Az **Országos Bírói Tanács** és más bírói önkormányzati szervek közreműködnek a bíróságok igazgatásában.

Az Országos Bírósági Hivatal elnökét a bírák közül hat évre a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja. Az Országos Bírósági Hivatal elnöke nem választható újra. A köztársasági elnök a bírák által jelölt legfeljebb három személy egyikét javasolja az Országos Bírósági Hivatal elnökének. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Az Országos Bírói Tanács tagja a Kúria elnöke, további tagjait sarkalatos törvényben meghatározottak szerint a bírák választják.

Az Országos Bírósági Hivatal elnökének megbízatása – sarkalatos törvényben meghatározott módon – megszűnik

a) a megbízatási időtartam leteltével,
b) a bírói szolgálati viszonya megszűnésével,
c) lemondással,
d) az összeférhetetlenség kimondásával,
e) felmentéssel,
f) a tisztségtől való megfosztással,
g) bírói kezdeményezésre, visszahívással.

Törvény egyes jogvitákban más szervek eljárását is lehetővé teheti. A bíróságok szervezetének, igazgatásának és központi igazgatása felügyeletének, a bírák jogállásának részletes szabályait, valamint a bírák javadalmazását sarkalatos törvény határozza meg."

3.5.2. A bíróságok szervezete

A bírósági szervezet többszintű, a legfőbb bírósági szerv a Kúria.

Magyarországon az igazságszolgáltatást a következő bíróságok gyakorolják:[38]

a) a Kúria,
b) az ítélőtábla,
c) a törvényszék,
d) a járásbíróság és a kerületi bíróság (a továbbiakban együtt: járásbíróság).

A bíróságok – a járásbíróság kivételével – gazdasági szervezettel rendelkeznek.

A legfőbb bírói szerv a Kúria, mely jogi személy. A Kúriát az elnök vezeti.

A Kúria feladatai:

a) elbírálja – törvényben meghatározott ügyekben – a törvényszék, továbbá az ítélőtábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot,

b) elbírálja a felülvizsgálati kérelmet,

c) biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,

[38] Megállapította a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 16.§

d) elbírálja a jogegységi panaszokat,

e) joggyakorlat-elemzést folytat a jogerős vagy véglegessé vált határozattal befejezett ügyekben, ennek keretében feltárja és vizsgálja a bíróságok ítélkezési gyakorlatát,

f) dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről,

g) dönt a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról, és

h) eljár a hatáskörébe tartozó egyéb ügyekben.

A Kúrián ítélkező, önkormányzati, valamint jogegységi panaszt elbíráló tanács (a továbbiakban: jogegységi panasz tanács), büntető, polgári, valamint közigazgatási kollégiumok, továbbá bírósági joggyakorlat-elemző csoportok működnek. A Kúrián szakági részkollégiumok létesíthetők.

A Kúria elnökét a bírák közül hat évre a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja. A Kúria elnöke nem választható újra. A köztársasági elnök a bírák által – sarkalatos törvényben meghatározott módon – jelölt legfeljebb három személy egyikét javasolja a Kúria elnökének. A Kúria elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

A Kúria elnökének megbízatása megszűnik

a) a megbízatási időtartam leteltével,

b) a bírói szolgálati viszonya megszűnésével,

c) lemondással,

d) az összeférhetetlenség kimondásával,

e) felmentéssel,

f) a tisztségtől való megfosztással,

g) bírói kezdeményezésre, visszahívással.

Az ítélőtábla elbírálja – törvényben meghatározott ügyekben – a járásbíróság és a törvényszék határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot, továbbá eljár a hatáskörébe utalt egyéb ügyekben. Az ítélőtáblát az elnök vezeti. Az ítélőtábla jogi személy.

Az ítélőtáblán tanácsok, büntető, polgári, valamint munkaügyi kollégiumok működnek. A Fővárosi Ítélőtáblán közigazgatási kollégium is működik.

A katonai tanács által első fokon elbírált, katonai büntetőeljárásra tartozó ügyekben másodfokon a külön törvényben meghatározott ítélőtáblán működő katonai tanács jár el.

A törvényszék első fokon jár el, és másodfokon elbírálja a járásbíróságok határozatai elleni fellebbezéseket. A törvényszéket az elnök vezeti, a törvényszék jogi személy.

A törvényszék első fokon jár el, és másodfokon elbírálja a járásbíróságok határozatai elleni fellebbezéseket. A törvényszéket az elnök vezeti. A törvényszék jogi személy.

A törvényszéken tanácsok, csoportok és büntető, polgári, gazdasági, valamint munkaügyi kollégiumok működnek. A Fővárosi Törvényszéken, a Budapest Környéki Törvényszéken, a Debreceni Törvényszéken, a Győri Törvényszéken, a Miskolci Törvényszéken, a Pécsi Törvényszéken, a Szegedi Törvényszéken és a Veszprémi Törvényszéken közigazgatási kollégium is működik. A közigazgatási kollégium kivételével a kollégiumok összevontan is működhetnek.

Törvény által meghatározott ügyekben első fokon – törvényben meghatározott törvényszékeken és illetékességi területtel – katonai tanácsok járnak el.

Közigazgatási jogvitákban a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben első fokon a közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszékek törvényben meghatározott illetékességi területtel járnak el.

A járásbíróság A járásbíróság első fokon jár el.

A járásbíróságot az elnök vezeti. A törvénykezési hely belső működésének, valamint a járásbíróság és törvénykezési helye közötti feladatok megosztásának szabályait az érintett törvényszék szervezeti és működési szabályzata tartalmazza. A járásbíróság nem jogi személy, azonban az elnöke az államháztartási gazdálkodási szabályok szerint kötelezettségeket vállalhat a törvényszék belső szabályzatában meghatározott módon.

A járásbíróságon meghatározott jellegű ügyek intézésére csoportok létesíthetők.
Törvényben meghatározott járásbíróság szervezeti egységeként a járásbíróság székhelyén kívüli, de a járásbíróság illetékességi területéhez tartozó járási székhelyen létesített törvénykezési hely működik. A törvénykezési helyen legalább heti egy napon polgári és gazdasági ügyekben tárgyalás, illetve személyes meghallgatás megtartására kerülhet sor, valamint büntető és szabálysértési ügyekben akkor, ha annak az OBH elnöke szabályzatában meghatározott egyéb tárgyi feltételei fennállnak. A törvénykezési helyet az érintett törvényszék elnöke által kijelölt bíró vagy igazságügyi alkalmazott csoportvezetőként vezeti. Igazságügyi alkalmazott csoportvezető-helyettes az OBH elnöke által kijelölt törvénykezési helyen működik. A törvénykezési helyre – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a csoportra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

3.5.3. A bíróságok feladatai az ítélkezés egységének biztosítása érdekében

A bíróságok feladatai az ítélkezés egységének biztosítása érdekében

A Kúria az jogegységi határozatokat hoz, elbírálja a jogegységi panaszokat, joggyakorlat-elemzést folytat jogerős vagy véglegessé vált határozattal befejezett ügyekben, valamint közzéteszi a Kúria által hozott határozatokat.

Az ítélőtábla és a törvényszék kollégiumvezetője, továbbá a járásbíróság elnöke köteles a vezetése alatt álló bíróságok ítélkezését folyamatosan figyelemmel kísérni.

A feladat ellátása keretében az elvi kérdésben hozott, jogerőre emelkedett vagy véglegessé vált határozatokat

a) a járásbíróság elnöke, a törvényszék megfelelő ügyszakú kollégiuma kollégiumvezetőjének,
b) a törvényszék kollégiumvezetője az ítélőtábla megfelelő ügyszakú kollégiuma kollégiumvezetőjének,
c) az ítélőtábla kollégiumvezetője a Kúria megfelelő ügyszakú kollégiuma kollégiumvezetőjének

bemutatja.

A törvényszék és az ítélőtábla kollégiumvezetője kikérheti az elvi kérdés tárgya szerint érintett kollégium bíráinak véleményét.

A Kúria kollégiuma az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében figyelemmel kíséri a bíróságok gyakorlatát, és véleményt nyilvánít a vitás jogalkalmazási kérdésekben. A joggyakorlat-elemző csoport vezetőjének felkérésére a kollégiumok közreműködnek a joggyakorlat-elemző munkában.

Ha a jogalkalmazás egysége érdekében szükséges, az ítélőtábla és a törvényszék elnöke a Kúria érintett kollégiumvezetőjének javaslatot tesz arra, hogy a jogegység érdekében előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvánnyal (a továbbiakban: előzetes döntéshozatali indítvány) jogegységi eljárást indítványozzon.

Az OBH elnöke jelzi a Kúria elnökének, ha álláspontja szerint a jogalkalmazás egysége érdekében jogegységi eljárást szükséges lefolytatni; az OBH elnökét a jogegységi eljárás indítványozásának joga nem illeti meg.

Bírói testület, bírósági vezetők, illetve bírák tanácskozása nevében nem tehető közzé olyan jogértelmezési célú állásfoglalás, amelynek meghozatalára törvény nem ad felhatalmazást.

A Kúria képviselője útján részt vesz az ítélőtábla és a törvényszék kollégiumának ülésein.

A bíróság fő szabály szerint **tanácsban ítélkezik**. Egyesbíróként és a tanács elnökeként csak hivatásos bíró járhat el. Törvény által meghatározott ügyekben, egyesbíró hatáskörében bírósági titkár is eljárhat. Törvény által meghatározott ügyekben és módon nem hivatásos bírák is részt vesznek az ítélkezésben.

3.6. Az ügyészség

A vizsgázó legyen képes az ügyészség jogállásának, feladatainak szervezeti felépítésének meghatározására.

3.6.1. Az ügyészség jogállása, feladatköre

A legfőbb ügyész és az ügyészség[39] független, törvényben meghatározottak szerint az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének érvényesítője. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését. **A legfőbb ügyész és az ügyészség az Alaptörvény szerint:**

a) törvényben meghatározottak szerint jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;

b) közvádat képvisel a bírósági eljárásban;

c) felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett;

d) a közérdek védelmezőjeként az Alaptörvény vagy törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Az ügyészség **alapvető feladatköre az igazságszolgáltatásban való közreműködés, és eljárás a közérdek védelmében.**

Az ügyészség az **igazságszolgáltatás** érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint; irányítja, felügyeli, illetve elvégzi a vádat előkészítő nyomozási eljárást, képviseli a közvádat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az ügyészség a **közérdek védelme érdekében** közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki betartsa a törvényeket. A jogszabályok megsértése esetén fellép a törvényesség érdekében. Fellépésre akkor köteles, ha a törvénysértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvénysértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség.

[39] Az Ügyészség jogállását, szervezetét, feladat és hatáskörét az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény határozza meg. Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 29 cikke tartalmazza a hatályos joganyagot.

A feladatok teljesítése érdekében az ügyészség

a) a büntetőeljárási törvényben meghatározott ügyekben nyomoz **(ügyészségi nyomozás);**
b) felügyel arra, hogy a nyomozó hatóság az önállóan végzett nyomozást a törvény rendelkezéseit megtartva végezze **(nyomozás feletti felügyelet);**
c) törvényben meghatározott **egyéb jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben**;
d) közvádlóként gyakorolja a vádemelés közhatalmi jogkörét; a bírósági eljárásban képviseli a vádat, továbbá gyakorolja a büntetőeljárási törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat **(vádemelés, vádképviselet, jogorvoslati joggyakorlás);**
e) **törvényességi felügyeletet lát el** a büntetések, a mellékbüntetések, az intézkedések, a személyi szabadságot elvonó és azt korlátozó eljárási kényszerintézkedések, az utógondozás, valamint a bűnügyi, a szabálysértési és a körözési nyilvántartás végrehajtásáról szóló jogszabályi rendelkezések megtartása felett, közreműködik a büntetés-végrehajtási bíró eljárásában;
f) közreműködik a bírósági eljárásban a törvények helyes alkalmazásában **(az ügyész részvétele a bíróságok polgári, munkaügyi, közigazgatási és gazdasági jogi peres és nemperes eljárásaiban);**
g) elősegíti, hogy a hatósági jogkört gyakorló, illetve bíróságon kívüli **jogvitát intéző szervek a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák**;
h) a kiskorúak által és sérelmükre elkövetett bűncselekmények üldözésére, a fiatalkorúak ellen indult szabálysértési és büntetőeljárás különös szabályainak betartására; közreműködik **a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában** és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében;
i) ellátja a **nemzetközi szerződésekből, különösen a jogsegély** kérésével és nyújtásával összefüggésben rá háruló feladatokat;
j) teljesíti az **Eurojustban** való részvétellel kapcsolatos feladatokat;
k) ellátja a tevékenysége körében okozott jogsértések és károk megtérítése miatt indított **perképviseletet.**

3.6.2. Az ügyészség szervezete

Az ügyészség független, csak a törvényeknek alárendelt önálló alkotmányos szervezet. Az ügyészség a feladatait a döntésért felelős ügyészségi alkalmazott személyének megállapítását biztosító, alá-fölérendeltségen alapuló szervezeti rendben végzi. Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, kinevezi az ügyészeket. A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására.

Magyarország ügyészi szervei:

a) a Legfőbb Ügyészség,
b) a fellebbviteli főügyészségek,
c) a főügyészségek,
d) a járási ügyészségek.

A Legfőbb Ügyészség központi költségvetési szerv; jogi személy. A Legfőbb Ügyészséget a legfőbb ügyész, a fellebbviteli főügyészséget fellebbviteli főügyész, a főügyészséget főügyész, a járási és a járási szintű (a továbbiakban együtt: járási) ügyészséget vezető ügyész vezeti.

A legfőbb ügyész

a. tanácskozási joggal részt vehet az Országgyűlés ülésein, valamint a Kúria teljes ülésein;
b. bűncselekmény nyomozását bármely nyomozó hatóságtól az ügyészség hatáskörébe vonhatja, az ügyek ügyészségi nyomozása, illetve előkészítő eljárás folytatása során más nyomozó hatóságok tagjai közreműködését – szolgálati, közszolgálati jogviszonyukat nem érintve – az országos vezető egyetértésével igénybe veheti;
c. a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározottak szerint a büntetőügyekben hozott jogerős határozatok ellen felülvizsgálati indítványt vagy a törvényesség érdekében jogorvoslatot nyújthat be a Kúriához;
d. jogegységi eljárást indítványozhat a Kúria előtt, illetve a Kúria előtti jogegységi eljárásban gyakorolja törvényben meghatározott jogkörét;
e. indítványozza közvádas bűncselekmény vagy szabálysértés miatt a mentelmi jog felfüggesztését, illetve ha törvény az eljárás megindítását valamely szerv, személy hozzájárulásához köti, kezdeményezi a hozzájárulás megadását;
f. jogszabály tervezetére – kivéve az önkormányzati rendelet tervezetét – véleményt nyilváníthat, az ügyészség jogállását, feladatkörét érintő jogszabályok tervezetére véleményt nyilvánít;
g. törvény kezdeményezésére, illetve rendelet és közjogi szervezetszabályozó eszköz kibocsátására jogosult szervnél jogszabály, illetve közjogi szervezetszabályzó eszköz alkotását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését javasolhatja;
h. kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát, valamint a kihirdetéstől számított 30 napon belül az Alaptörvény és az Alaptörvény módosítása megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények megtartásának vizsgálatát;
i. kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát;
j. a Kúria előtti eljárásban a bíróságok ítélkezési gyakorlatának egységesítése érdekében jogkérdésben, a közérdeket képviselve, saját kezdeményezésére, vagy bármely fél kérelmére kifejtheti, a Kúria felhívására kifejti szakmai véleményét akkor is, ha az ügyész az eljárásban nem vesz részt. A legfőbb ügyész véleményét, amely a Kúriát nem köti, az eljárásban részt vevő felekkel közölni kell.

Ha a legfőbb ügyész az intézkedésben akadályoztatva van, vagy a legfőbb ügyészi tisztség nincs betöltve, jogkörét az előzetesen kijelölt legfőbb ügyész helyettes gyakorolja.

Az ügyészek a legfőbb ügyésznek alárendelten működnek, számukra utasítást csak a legfőbb ügyész és a felettes ügyész adhat.

Az ügyészi szervek irányítása

Az ügyészi szervek közül
a) a Legfőbb Ügyészség a fellebbviteli főügyészségeket és a főügyészségeket,
b) a főügyészség a járási és a járási szintű ügyészségeket
irányítja.

Felettes ügyészség
a) a Legfőbb Ügyészség az összes ügyészi szerv;
b) a főügyészség a megye (főváros) területén működő járási ügyészségek tekintetében.

Ha jogszabály vagy legfőbb ügyészi utasítás eltérően nem rendelkezik, felettes ügyész

a) a Legfőbb Ügyészségen: a legfőbb ügyész, a legfőbb ügyész helyettes, továbbá feladatkörében – ha az adott ügyben kiadmányozásra jogosult – a más vezető beosztású ügyész;
b) a fellebbviteli főügyészségen: a legfőbb ügyész, a legfőbb ügyész helyettes, a fellebbviteli főügyész, továbbá feladatkörében – ha az adott ügyben kiadmányozásra jogosult – a Legfőbb Ügyészség ügyésze, a fellebbviteli főügyészhelyettes és a fellebbviteli főügyészség osztályvezető ügyésze;
c) a főügyészségen: a legfőbb ügyész, a legfőbb ügyész helyettes, a főügyész, továbbá feladatkörében – ha az adott ügyben kiadmányozásra jogosult – a Legfőbb Ügyészség ügyésze, a főügyészhelyettes és a főügyészségi osztályvezető (csoportvezető) ügyész;
d) a járási ügyészségen: a c) pontban említett ügyész, valamint a vezető ügyész, továbbá feladatkörében – ha az adott ügyben kiadmányozásra jogosult – a főügyészségi ügyész és a vezetőhelyettes ügyész, illetve az osztályvezető ügyész és a csoportvezető ügyész.

A felettes ügyész az alárendelt ügyészeket utasíthatja, tőlük bármely ügy elintézését saját hatáskörébe vonhatja, illetve az ügy elintézésére más – alárendelt – ügyészt jelölhet ki.

Ha a Legfőbb Ügyészségnek az ügyésze a járási ügyészt utasítja vagy attól valamely ügy elintézését elvonja, erről a felettes főügyészt (főügyészséget) egyidejűleg tájékoztatja.

Az utasítás végrehajtása során az utasítottnak a közvetlen felettesét tájékoztatnia kell, ha az utasítást nem tőle kapta, kivéve, ha az utasítás olyan ügyben történt, amelynek az intézéséből a közvetlen felettest kizárták.

Az ügyészség tudományos és kutató intézménye az **Országos Kriminológiai Intézet,** amely a bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntető-jogtudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése céljából működik.

A legfőbb ügyész kivételével az ügyész szolgálati jogviszonya az általános öregségi nyugdíjkorhatár betöltéséig állhat fenn. A legfőbb ügyészt a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre. A legfőbb ügyész megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. A legfőbb ügyész évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek. Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A legfőbb ügyészt és az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. A legfőbb ügyészre az országgyűlési képviselők mentelmi jogával kapcsolatos eljárási szabályokat kell alkalmazni. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában az Országgyűlés a jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatával dönt, a mentelmi jog megsértése esetén a szükséges intézkedést az Országgyűlés elnöke teszi meg

3.6.3. Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal

A vizsgázó legyen képes a Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal jogállásának, feladatainak meghatározására.

A közvagyon védelme, valamint a jogellenesen kezelt vagy felhasznált közvagyon felkutatásának és visszaszerzésének elősegítése érdekében Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal működik.

A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal független, törvényben meghatározottak szerint az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének érvényesítője.

A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal törvényben meghatározottak szerint

a) jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben,

b) közvádat képvisel a bírósági eljárásban,

c) közvagyon-visszaszerzési és -védelmi feladatokat lát el.

A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal elnökét és elnökhelyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja meg. A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal elnöke évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek.

A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal személyi állományának tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

A Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal szervezetére, működésére, elnökére és elnökhelyettesei jogállására vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

3.7. Az alapvető jogok biztosa

A vizsgázó legyen képes az alapvető jogok biztosa jogállásának, feladatainak, szervezetének meghatározására.

3.7.1. Az alapvető jogok biztosának feladatai

Az alapvető jogok biztosa[40] **alapjogvédelmi tevékenységet lát el**, eljárását **bárki kezdeményezheti**. **Az alapvető jogok biztosa** *az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszásságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.*

Az alapvető jogok biztosa évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek.

Az alapvető jogok biztosának helyettesei:

a) Az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese;

b) Az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese;

[40] Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jogintézménye a skandináv államok joggyakorlatából ismert, szószóló (ombudsman) jogintézmény mintájára jött létre. Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének Alapvető jogok biztosa című 30 cikke, továbbá az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

Az **alapvető jogok biztosa**[41] tevékenysége során - különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával - **megkülönböztetett figyelmet fordít**

a) a gyermekek jogainak,

b) az Alaptörvény P) cikkében meghatározott értékeknek (a továbbiakban: a jövő nemzedékek érdekei),

c) az Alaptörvény XXIX. cikkében meghatározott jogoknak (a továbbiakban: a Magyarországon élő nemzetiségek jogai), valamint

d) a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak

a védelmére.

Az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossággal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Fogyatékosságügyi Egyezmény) 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését.

Az alapvető jogok biztosa

a) **áttekinti** és elemzi az alapvető jogok magyarországi helyzetét, és az alapvető jogokkal összefüggő, Magyarországon történt jogsértésekről statisztikai kimutatást készít. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, valamint az oktatási jogok biztosa az alapvető jogok biztosának megkeresése alapján a statisztikai kimutatáshoz személyes adatokat nem tartalmazó összesített adatokat szolgáltat.

b) **véleményezi** a feladat- és hatáskörét érintő jogszabályok tervezetét, a hosszú távú fejlesztési, területrendezési és a jövő nemzedékek életminőségét egyébként közvetlenül érintő terveket és koncepciókat, valamint javaslatot tehet az alapvető jogokat érintő jogszabályok módosítására, megalkotására, illetve nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére.

c) **kezdeményezheti** az Alkotmánybíróságnál a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát, az Alaptörvény értelmezését, valamint a kihirdetéstől számított harminc napon belül az Alaptörvény és az Alaptörvény módosítása megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények megtartásának vizsgálatát.

d) **közreműködik** a feladat- és hatáskörét érintő nemzetközi szerződések alapján készülő nemzeti jelentések előkészítésében, figyelemmel kíséri és értékeli e szerződések magyar joghatóság alá tartozó érvényesülését.

e) **elősegíti** az emberi jogok érvényesülését és védelmét. Ennek során társadalmi tudatformáló, felvilágosító tevékenységet végez és együttműködik azon szervezetekkel és nemzeti intézményekkel, amelyek célja az alapvető jogok védelmének előmozdítása.

f) **ellátja** a 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve 3. cikke szerinti nemzeti megelőző mechanizmus feladatait.

g) **javaslatot** tehet az alapvető jogok biztosa az alapvető jogok tiszteletben tartása és hatékonyabb védelme érdekében az országos rendőrfőkapitánynak, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv főigazgatójának, a terrorizmust elhárító szerv főigazgatójának, illetve az idegenrendészeti szerv főigazgatójának utasítás kiadására, módosítására vagy hatályon kívül helyezésére.

h) **ellátja** az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben (a továbbiakban: Ebktv.) meghatározott feladatokat.

[41] Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának és a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának jogutódja az alapvető jogok biztosa.

3.7.2. Az alapvető jogok biztosa helyetteseinek feladatai

Az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülését, és

a) rendszeresen tájékoztatja az alapvető jogok biztosát a jövő nemzedékek érdekeinek érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatairól,
b) felhívja az alapvető jogok biztosának figyelmét a természetes személyek nagyobb csoportját érintő jogsértés veszélyére,
c) az alapvető jogok biztosának hivatalbóli eljárás megindítását javasolhatja,
d) közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában,
e) javasolhatja, hogy az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz forduljon.

Az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését, és

a) rendszeresen tájékoztatja az alapvető jogok biztosát a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülésével kapcsolatos tapasztalatairól,
b) felhívja az alapvető jogok biztosának figyelmét a természetes személyek nagyobb csoportját érintő jogsértés veszélyére,
c) az alapvető jogok biztosának hivatalbóli eljárás megindítását javasolhatja,
d) közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában,
e) javasolhatja, hogy az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz forduljon.

3.7.3. Az alapvető jogok biztosának és helyettesének megválasztási feltételei

Az alapvető jogok biztosának és helyettesének minden olyan jogász végzettségű, az országgyűlési képviselők választásán választható magyar állampolgár megválasztható, aki megfelel az alábbi követelményeknek:

a) a kiemelkedő tudású elméleti vagy legalább tízévi szakmai gyakorlattal rendelkező jogász
b) harmincötödik életét betöltötte, és az alapvető jogokat érintő eljárások lefolytatásában, felügyeletében vagy tudományos elméletében jelentős tapasztalatokkal rendelkezik.

Nem lehet az alapvető jogok biztosa vagy helyettese az, aki a választásra irányuló javaslat megtételének időpontját megelőző négy évben országgyűlési képviselő, nemzetiségi szószóló, európai parlamenti képviselő, köztársasági elnök, a Kormány tagja, a miniszterelnök politikai igazgatója, államtitkár, önkormányzati képviselő, polgármester, alpolgármester, nemzetiségi önkormányzat tagja, jegyző, a Magyar Honvédség hivatásos állományú tagja, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a rendvédelmi szervek és rendvédelmi feladatot ellátó szervek hivatásos állományú tagja, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri munkakört betöltő foglalkoztatottja, párt tisztségviselője vagy alkalmazottja volt.

Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja.

Az alapvető jogok biztosának és helyettesének a megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami, önkormányzati, társadalmi és politikai tisztséggel vagy megbízatással. Más keresőtevékenységet nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a tudományos, oktatói, művészeti, szerzői jogi védelem alá eső, valamint lektori és szerkesztői tevékenységet kivéve - díjazást nem fogadhat el, vagyonnyilatkozattételre kötelezett.

Az alapvető jogok biztosát és helyettesét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg. Az alapvető jogok biztosának a feladatával kapcsolatos ügyvitel és előkészítés teendőit a Hivatal látja el.

3.7.4. Az alapvető jogok biztosának eljárása

Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint az alábbi szervek tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

a) közigazgatási szerv,
b) helyi önkormányzat,
c) nemzetiségi önkormányzat,
d) kötelező tagság alapján működő köztestület,
e) a Magyar Honvédség,
f) rendvédelmi szerv,
g) közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv e jogkörében,
h) nyomozó hatóság vagy az ügyészség nyomozást végző szerve,
i) közjegyző,
j) önálló bírósági végrehajtó vagy
k) közszolgáltatást végző szerv

Az eljárás során közszolgáltatást végző szervnek minősül – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik –

a) az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv,
b) a közüzemi szolgáltató,
c) az egyetemes szolgáltató,
d) az állami vagy európai uniós támogatás nyújtásában vagy közvetítésében közreműködő szervezet,
e) jogszabályban közszolgáltatásként megjelölt tevékenységet végző szervezet, valamint
f) jogszabályban előírt, kötelezően igénybeveendő szolgáltatást nyújtó szervezet.

A közszolgáltatást végző szerv kizárólag e tevékenységével összefüggésben vizsgálható.

Az alapvető jogok biztosa nem vizsgálhatja

a) az Országgyűlés,
b) a köztársasági elnök,
c) az Alkotmánybíróság,
d) az Állami Számvevőszék,
e) a bíróság, valamint
f) az ügyészség nyomozást végző szerve kivételével az ügyészség tevékenységét.

Az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

Ha az ügyben jogerős vagy véglegessé vált közigazgatási határozat született, az alapvető jogok biztosához ennek közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni. Az alapvető jogok biztosának a vizsgálati lehetősége az 1989. október 23-át követően indult eljárásokra terjed ki.

Az alapvető jogok biztosa nem járhat el olyan ügyben, amelyben a határozat ellen közigazgatási per indult, vagy amelyben jogerős bírósági határozat született. A beadványt benyújtó személy kilétét az alapvető jogok biztosa csak akkor fedheti fel, ha ennek hiányában a vizsgálat nem lenne lefolytatható. Ha a beadványt benyújtó személy kéri, kilétét az alapvető jogok biztosa nem fedheti fel. Az alapvető jogok biztosához fordulása miatt senkit sem érhet hátrány.

Az alapvető jogok biztosának eljárása ingyenes, a vizsgálat költségeit a Hivatal előlegezi és viseli. Az alapvető jogok biztosa a hozzá benyújtott beadvány alapján vizsgálatot folytat, és intézkedést alkalmaz.

Az alapvető jogok biztosa a beadványt elutasítja, ha

a) az nem felel meg a meghatározott feltételeknek,
b) az nyilvánvalóan alaptalan,
c) az ismételten előterjesztett, és érdemben új tényt, adatot nem tartalmaz, vagy
d) a beadvány előterjesztője kérte, hogy kilétét ne fedjék fel, és anélkül a vizsgálat nem folytatható le.

Az alapvető jogok biztosa a beadványt elutasíthatja, ha azt névtelenül nyújtották be, vagy megítélése szerint a beadványban szereplő visszásság csekély jelentőségű.

A beadvány elutasítását minden esetben indokolni kell. Az alapvető jogok biztosa a beadvány elutasításáról a beadványtevőt értesíti. Az alapvető jogok biztosa a hatáskörébe nem tartozó ügyre vonatkozó beadványt – a beadványtevő egyidejű értesítése mellett – az arra hatáskörrel rendelkező szervhez átteszi, ha a rendelkezésére álló adatok alapján a hatáskörrel rendelkező szerv kiléte megállapítható. Ha az alapvető jogok biztosa hatáskörébe nem tartozó ügyre vonatkozó beadvány alapján az alapvető jogok biztosa azt állapítja meg, hogy az ügyben bírósági eljárás kezdeményezésének van helye, erről a beadványtevőt értesíti.

Ha az alapvető jogok biztosa a lefolytatott vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság fennáll, annak orvoslására – a vizsgált hatóság egyidejű tájékoztatása mellett – ajánlást tehet a vizsgált hatóság felügyeleti szervének. A felügyeleti szerv az ajánlás tekintetében kialakított érdemi állásfoglalásáról, illetve a megtett intézkedésről az ajánlás kézhezvételétől számított harminc napon belül értesíti az alapvető jogok biztosát.

Ha a felügyeleti szerv az ajánlásban foglaltakkal nem értett egyet, az erre vonatkozó közlés kézhezvételétől számított tizenöt napon belül az alapvető jogok biztosa tájékoztatja a felügyeleti szervet az ajánlás fenntartásáról, módosításáról vagy visszavonásáról. Amennyiben az alapvető jogok biztosa az ajánlást módosítja, azt a megteendő intézkedések szempontjából új ajánlásnak kell tekinteni. Ha a vizsgált hatóságnak nincs felügyeleti szerve, az alapvető jogok biztosa a vizsgált hatóság számára tesz ajánlást.

Ha a rendelkezésre álló adatok szerint az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságot a vizsgált hatóság saját hatáskörben meg tudja szüntetni, az alapvető jogok biztosa kezdeményezheti a vizsgált hatóság vezetőjénél a visszásság orvoslását. Az ilyen kezdeményezés rövid úton – távbeszélőn, szóban vagy elektronikus levélben – is történhet, ez esetben a kezdeményezés időpontját, módját és lényegét az ügyiraton kell rögzíteni.

A vizsgált hatóság a kezdeményezés tekintetében kialakított érdemi állásfoglalásáról, illetve a megtett intézkedésről a kezdeményezés kézhezvételétől számított harminc napon belül, környezetet károsító tevékenység esetén haladéktalanul tájékoztatja az alapvető jogok biztosát.

Az alapvető jogok biztosa részt vesz a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. szóló törvény 92. § (1) bekezdése alapján előterjesztett panasz (a továbbiakban: rendőrségi panasz) vizsgálatában.

3.8. Önálló szabályozó szervek

A vizsgázó legyen képes az önálló szabályozó szervek jogállásának, feladatainak meghatározására.

Az Országgyűlés sarkalatos törvényben a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására önálló szabályozó szerveket hozhat létre.

Az önálló szabályozó szerv vezetőjét a miniszterelnök vagy - a miniszterelnök javaslatára - a köztársasági elnök nevezi ki sarkalatos törvényben meghatározott időtartamra. Az önálló szabályozó szerv vezetője kinevezi helyettesét vagy helyetteseit. Az önálló szabályozó szerv vezetője az önálló szabályozó szerv tevékenységéről évente beszámol az Országgyűlésnek.

Az önálló szabályozó szerv vezetője törvényben kapott felhatalmazás alapján, sarkalatos törvényben meghatározott feladatkörében rendeletet ad ki, amely törvénnyel, kormányrendelettel, miniszterelnöki rendelettel, miniszteri rendelettel és a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendeletével nem lehet ellentétes. Az önálló szabályozó szerv vezetőjét rendelet kiadásában az általa rendeletben kijelölt helyettese helyettesítheti.

Önálló szabályozó szerv

a) a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság,
b) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
c) a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága és
d) az Országos Atomenergia Hivatal.

3.9. Az Alkotmánybíróság

A vizsgázó legyen képes az Alkotmánybíróság jogállásának, feladatainak meghatározására.

3.9.1. Az Alkotmánybíróság jogállása, alapvető feladatai

Az **Alkotmánybíróság**[42] az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, székhelye Budapest.

Az Alkotmánybíróság tizenöt tagból álló testület, amelynek tagjait az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával kilenc évre választja. Az Alkotmánybíróság tagját e tisztségre nem lehet újraválasztani. Az Alkotmánybíróság a tagjai közül három évre megválasztja az Alkotmánybíróság elnökét, aki e tisztségre újraválasztható. Az Alkotmánybíróság tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. Az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása a hetvenedik életévének betöltésével megszűnik.[43]

Az Alkotmánybíróság tagja független**, csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve**. Az Alkotmánybíróság tagjává megválasztható minden olyan büntetlen előéletű, és az országgyűlési képviselők választásán választható magyar állampolgár, aki jogász végzettséggel rendelkezik, 45. életévét betöltötte, és kiemelkedő tudású elméleti jogász (egyetemi tanár vagy a Magyar Tudományos Akadémia doktora), vagy legalább húszévi, jogi területen folytatott szakmai gyakorlattal rendelkezik.

Az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami vagy önkormányzati, társadalmi, politikai, gazdasági tisztséggel, illetve megbízatással, kivéve a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó tisztségeket, ha az az alkotmánybírói feladatok ellátását nem akadályozza. Az Alkotmánybíróság tagja a tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, valamint a jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységen kívül más kereső foglalkozást nem folytathat.

Az Alkotmánybíróság tagját **mentelmi jog illeti meg**. Az Alkotmánybíróság tagját csak tettenérés esetén lehet őrizetbe venni, és ellene csak az Alkotmánybíróság előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást, valamint szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni.

Az **Alkotmánybíróság:**

a) az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket;

b) bírói kezdeményezésre soron kívül, de legkésőbb kilencven napon belül felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

c) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;

d) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját;

e) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, a Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal elnöke vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját;

f) vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését;

g) az Alaptörvényben, illetve sarkalatos törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

---

[42] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének az Alkotmánybíróság című 24. cikke, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

[43] Magyarország Alaptörvényének tizenhetedik módosítása 2026. július 13.

Az Alkotmánybíróság

a) A fenti b) c) és e) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést;

b) A fenti d) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést;

c) A fenti f) pontjában foglalt hatáskörében megsemmisítheti a nemzetközi szerződésbe ütköző jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést;

illetve sarkalatos törvényben meghatározott jogkövetkezményt állapít meg.

Az Alkotmánybíróság a jogszabály felülvizsgálni nem kért rendelkezését csak abban az esetben vizsgálhatja, illetve semmisítheti meg, ha az a felülvizsgálni kért jogszabályi rendelkezéssel szoros tartalmi összefüggésben áll. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvényt és az Alaptörvény módosítását csak a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények tekintetében vizsgálhatja felül.

E vizsgálatot:

a) az elfogadott, de még ki nem hirdetett Alaptörvény és Alaptörvény-módosítás tekintetében a köztársasági elnök,

b) a kihirdetéstől számított harminc napon belül a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, a Nemzeti Vagyonvisszaszerzési és Vagyonvédelmi Hivatal elnöke vagy az alapvető jogok biztosa

kezdeményezheti. *

Az Alkotmánybíróság a vizsgálati indítványról soron kívül, de legkésőbb harminc napon belül határoz. Ha az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Alaptörvény vagy az Alaptörvény módosítása nem felelt meg a meghatározott eljárási követelményeknek, az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását

a) a) pont szerinti esetben az Országgyűlés újratárgyalja,

b) b) pontj szerinti esetben az Alkotmánybíróság megsemmisíti.

3.9.2. Az Alkotmánybíróság feladat és hatáskörébe tartozó eljárások, és az eljárási rend

Az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó eljárások

a) Előzetes normakontroll eljárás
b) Utólagos normakontroll eljárás
c) Bírói kezdeményezésre egyedi normakontroll eljárás
d) Az alkotmányjogi panasz
e) A nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata
f) Az Országgyűlés népszavazás elrendelésével összefüggő határozatának vizsgálata
g) Alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlatásával összefüggő vélemény
h) Alaptörvény-ellenesen működő egyház elismerésének visszavonásával összefüggő vélemény
i) A köztársasági elnök tisztségtől való megfosztása
j) A hatásköri összeütközés feloldása
k) Az önkormányzati rendelet, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és jogegységi határozatok vizsgálata
l) Az Alaptörvény értelmezése

Az Alkotmánybíróság **döntéseit teljes ülésben, tanácsban vagy egyesbíróként eljárva** hozza meg. A teljes ülés az Alkotmánybíróság legfőbb testületi szerve, mely az Alkotmánybíróság összes tagjából áll. A teljes ülésen az Alkotmánybíróság tagjai tanácskozási és szavazati joggal vesznek részt. A tanács és az egyesbíró döntéseit az Alkotmánybíróság hatáskörében eljárva hozza meg. Főszabály szerint az Alkotmánybíróság **eljárása nem nyilvános**.

Az Alkotmánybíróság **döntése mindenkire nézve kötelező**, döntése ellen jogorvoslatnak nincs helye, az alkalmazott jogkövetkezményeket az Alaptörvény és e törvény keretei között maga állapítja meg. Az Alkotmánybíróság az ügy érdemében, valamint ideiglenes intézkedés tárgyában **határozattal**, az eljárás során felmerült minden más kérdésben **végzéssel** dönt. Az Alkotmánybíróság **döntését** - rövidített indokolással ellátott végzés kivételével - részletesen **indokolni köteles**.

Az egyes eljárásokról részletesen

3.9.3. Előzetes normakontroll eljárás

Az Alaptörvénnyel való összhang előzetes vizsgálata (előzetes normakontroll eljárás)

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából megvizsgálja az elfogadott, de ki nem hirdetett törvényeket. Ennek során vizsgálja **az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény** rendelkezéseinek az Alaptörvénnyel való összhangját az Alaptörvény 6. cikk (2)[44] és (4)[45] bekezdéseiben meghatározott jogosult által benyújtott, határozott kérelmet tartalmazó indítvány alapján vizsgálja.

3.9.4. Utólagos normakontroll eljárás

Az Alaptörvénnyel való összhang utólagos vizsgálata (utólagos normakontroll eljárás)

A **Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére** az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját. **Nincs helye** az Alkotmánybíróság **utólagos normakontroll eljárásának**, ha az indítvány az Alkotmánybíróság által érdemben már elbírált jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés vizsgálatára irányul, és az indítványozó az Alaptörvénynek ugyanarra a rendelkezésére, illetve elvére (értékére), és azonos alkotmányos összefüggésre hivatkozva kéri az alaptörvény-ellenességet megállapítani **(ítélt dolog)**, kivéve, ha az Alkotmánybíróság döntése óta a körülmények alapvetően megváltoztak.

3.9.5. Bírói kezdeményezés egyedi normakontroll eljárás iránt

Bírói kezdeményezésre az Alkotmánybíróság felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját. Erre akkor kerülhet sor, ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már korábban megállapította, - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett -

---

[44] Az Országgyűlés - a törvény kezdeményezője, a Kormány, illetve az Országgyűlés elnöke zárószavazás előtt megtett indítványára - az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára megküldheti az Alkotmánybíróságnak. Az Országgyűlés az indítványról a zárószavazást követően határoz. Az indítvány elfogadása esetén az Országgyűlés elnöke az elfogadott törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára haladéktalanul megküldi az Alkotmánybíróságnak.

[45] Ha a köztársasági elnök a törvényt vagy annak valamely rendelkezését az Alaptörvénnyel ellentétesnek tartja - és a 6. cikk (2) bekezdés szerinti vizsgálatra nem került sor -, a törvényt az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak megküldi.

kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.

3.9.6. Az alkotmányjogi panasz

Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját.

Alkotmányjogi panasszal az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban **alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása** folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Ettől eltérően kivételes szabályként akkor is kezdeményezhető az Alkotmánybíróság eljárása, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

Az ügyész részvételével lefolytatott egyedi ügyben a legfőbb ügyész az Alkotmánybírósághoz fordulhat **alkalmazott jogszabály Alaptörvényben biztosított jogok sérelmét okozó** alaptörvény-ellenességének vizsgálata érdekében, akkor, ha a jogosult maga nem képes jogainak védelmére, vagy a jogsérelem a személyek nagyobb csoportját érinti.

Az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz **Alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben**, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

3.9.7. A nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata

Az Alkotmánybíróság az indítványozók kezdeményezésére, illetve bármely eljárása során hivatalból végzi **a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését**. Az eljárást az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, valamint az alapvető jogok biztosa indítványozhatja. A bíró akkor kezdeményezi - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett - az Alkotmánybíróság eljárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek nemzetközi szerződésbe ütközését észleli.

3.9.8. Az Országgyűlés népszavazás elrendelésével összefüggő határozatának vizsgálata

Bárki indítványára felülvizsgálja az Alkotmánybíróság az Országgyűlés népszavazást elrendelő, valamint kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító határozatát az elrendelés vagy elutasítás **Alaptörvénnyel való összhangja és törvényessége** tekintetében. Az indítványnak az Országgyűlés határozatának közzétételét követő tizenöt napon belül be kell érkeznie.

Ebben az eljárásban az Alkotmánybíróság a határozat érdemében **csak akkor folytat vizsgálatot,** ha az aláírásgyűjtő ív hitelesítése és a népszavazás elrendelése között a körülményekben olyan lényeges változás következett be, amelyet a kérdés hitelesítéséről, illetve az azzal szembeni felülvizsgálati kérelemről hozott döntés során **az Országos Választási Bizottság, illetve a Kúria nem vehetett figyelembe, és a döntést érdemben befolyásolhatja**.

Az Alkotmánybíróság nem vizsgálja érdemben azt az indítványt, amelyben az indítványozó a népszavazási kérdés tartalmát illető, illetve a hitelesítéssel összefüggő alkotmányossági aggályokra hivatkozik.

3.9.9. Alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlatásával összefüggő vélemény

A Kormány indítványa alapján az Alkotmánybíróság a helyi önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan elvi véleményt nyilvánít.

3.9.10. Alaptörvény-ellenesen működő egyház elismerésének visszavonásával összefüggő vélemény

A Kormány indítványa alapján az Alkotmánybíróság elvi véleményt nyilvánít a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvény alapján elismert egyház alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan.

3.9.11. A köztársasági elnök tisztségtől való megfosztása

A köztársasági elnök tisztségétől való megfosztására irányuló eljárásban az Alkotmánybíróság az Országgyűlés határozatában részletesen megindokolt, az Alaptörvény, illetve más törvény köztársasági elnöki tisztség gyakorlásával összefüggésben történő szándékos megsértésére, illetve szándékos bűncselekmény elkövetésére vonatkozó indítvány alapján jár el. Az Alkotmánybíróság az eljárást soron kívül folytatja le. Az eljárás során az Alkotmánybíróság megvizsgálja a megfosztási eljárás indítványozásának és megindításának jogszerűségét. Ennek hiányában az Alkotmánybíróság az eljárást érdemi vizsgálat nélkül megszünteti. Érdemi vizsgálat esetén az Alkotmánybíróság a megfosztási eljárásban a vizsgált törvénysértés jellegének megfelelően a büntetőeljárásról, illetve a polgári perrendtartásról szóló törvényben foglaltak szerint más bizonyítási eszközt is alkalmazhat. Az Alkotmánybíróság a köztársasági elnököt meghallgatja. Az Alkotmánybíróság e jogkörében a teljes ülés jelenlévő tagjai kétharmadának egyetértésével hozza meg döntését.

3.9.12. A hatásköri összeütközés feloldása

Ha - a bíróságok és a közigazgatási hatóságok kivételével - az állami szervek, illetve állami és önkormányzati szervek között hatásköri összeütközés merül fel, az érintett szerv az Alkotmánybíróságnál indítványozhatja a hatásköri összeütközés Alaptörvény értelmezése alapján történő megszüntetését. Az **Alkotmánybíróság dönt** arról, hogy a felmerült vitában mely szervnek van **hatásköre, és kijelöli az eljárásra kötelezett szervet**.

3.9.13. Az önkormányzati rendelet, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és jogegységi határozatok vizsgálata

Az Alkotmánybíróság **az önkormányzati rendelet Alaptörvénnyel való összhangját** akkor vizsgálja, ha a vizsgálat tárgya kizárólag az Alaptörvénnyel való összhang megállapítása, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálata nélkül. Az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe

ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

3.9.14. Az Alaptörvény értelmezése

Az Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, illetve a Kormány indítványára az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi, ha az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből. Ha a konkrét alkotmányjogi probléma állami szerv jogállásával, működésével, vagy feladat- és hatáskörével összefüggésben merül fel, az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezésének értelmezését akkor végzi, ha az alkotmányjogi probléma az Alaptörvénnyel összhangban történő működést, illetve feladat- és hatáskörgyakorlást ellehetetleníti, illetve az értelmezési bizonytalanság a jogbiztonságot veszélyezteti.

3.10. Az Állami Számvevőszék

A vizsgázó legyen képes az Állami Számvevőszék jogállásának, feladatainak meghatározására.

3.10.1. Az Állami Számvevőszék jogállása alapvető feladatai

Az **Állami Számvevőszék**[46] az **Országgyűlés pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve,** amely az Országgyűlésnek alárendelve látja el feladatát. Az Állami Számvevőszék törvényben meghatározott feladatkörében **ellenőrzi a központi költségvetés végrehajtását, az államháztartás gazdálkodását, az államháztartásból származó források felhasználását és a nemzeti vagyon kezelését.** Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenysége során minden más szervezettől független, általános hatáskörrel végzi a közpénzekkel és az állami és önkormányzati vagyonnal való felelős gazdálkodás ellenőrzését. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési, javaslattételi, véleményezési, és eljárás kezdeményezési jogosítványokkal rendelkezik.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseit **törvényességi, célszerűségi és eredményességi szempontok** szerint végzi. Törvényben meghatározott feladatkörében az Állami Számvevőszék **köteles** ellenőrzést lefolytatni az **Országgyűlés** döntése alapján, továbbá ellenőrzést **végezhet** a **Kormány** felkérésére. Továbbá ellenőrzést végezhet a NATO, az Európai Unió, illetve olyan nemzetközi szervezet felkérésére, amelynek Magyarország tagja, valamint az Országgyűlés vagy a Kormány által vállalt nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség teljesítésére - díjazás ellenében is -, ügykörébe tartozó szakértői tevékenységet végezhet belföldön és külföldön.

Az Állami Számvevőszék jelentései, az abban foglalt megállapításai, következtetései bíróság vagy más hatóság előtt nem támadhatók meg.

Az Állami Számvevőszék személyi állománya **elnökből, alelnökökből, vezetőkből, számvevőkből, legalább középfokú végzettségű köztisztviselőkből, ügykezelőkből** és a Munka Törvénykönyve hatálya alá tartozó **munkavállalókból áll.**

Az Állami Számvevőszék elnökét az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja meg. Az Állami Számvevőszék elnöke az Állami Számvevőszék tevékenységéről évente beszámol az Országgyűlésnek.

[46] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 43. cikke tartalmazza a hatályos joganyagot. A 2011. évi LXVI. törvény határozza meg az Állami Számvevőszék jogállását, hatáskörét, feladatait.

Az Állami Számvevőszék elnökét és alelnökét az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

3.10.2. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési feladatai

Az Állami Számvevőszék ellenőrzi:

a) **az államháztartás gazdálkodását,** ennek keretében a központi költségvetési javaslat (pótköltségvetési javaslat) megalapozottságát, a bevételi előirányzatok teljesíthetőségét, az állami kötelezettségvállalással járó beruházási előirányzatok felhasználásának törvényességét és célszerűségét.

b) **a központi költségvetés szerkezeti rendjébe tartozó fejezetek működését,** a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak és az elkülönített állami pénzalapoknak a felhasználását, valamint a helyi önkormányzatok és a kisebbségi önkormányzatok, továbbá ezek társulásai gazdálkodását.

c) **a központi költségvetésből gazdálkodó szervezeteket (intézményeket),** valamint az államháztartásból nyújtott támogatás vagy az államháztartásból meghatározott célra ingyenesen juttatott vagyon felhasználását a helyi önkormányzatoknál, az országos és helyi kisebbségi önkormányzatoknál, a közalapítványoknál (ide értve a közalapítvány által alapított gazdasági társaságot is), a köztestületeknél, a közhasznú szervezeteknél, a gazdálkodó szervezeteknél, a társadalmi szervezeteknél, az alapítványoknál és az egyéb kedvezményezett szervezeteknél.

d) **az államháztartás körébe tartozó vagyon kezelését,** a vagyonnal való gazdálkodást, az állami tulajdonban (résztulajdonban) vagy többségi önkormányzati tulajdonban lévő gazdálkodó szervezetek vagyonérték-megőrző és vagyongyarapító tevékenységét, az államháztartás körébe tartozó vagyon elidegenítésére, illetve megterhelésére vonatkozó szabályok betartását;

e) központi költségvetés végrehajtásáról készített **zárszámadást;**

f) az állami adóhatóság és a helyi önkormányzatok **adóztatási és egyéb bevételszerző tevékenységét, valamint a vámhatóság** tevékenységét.

g) a **Magyar Nemzeti Bank gazdálkodását** és a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben foglaltak alapján folytatott, az alapvető feladatok körébe nem tartozó tevékenységét;

h) **a pártok gazdálkodását**;

i) a **pártok országgyűlési képviselőcsoportjai** számára az Országgyűlés által folyósított hozzájárulás felhasználását;

j) az **egyházak részére**, továbbá az általuk fenntartott, illetve működtetett intézmények és szervezetek részére az államháztartásból juttatott **normatív és meghatározott célra biztosított támogatás felhasználását;**

k) a **nemzetbiztonsági szolgálatok** speciális működési költségkeret felhasználására vonatkozó adatait.

Az Állami Számvevőszék ellenőrizheti:

a) az **állami vagy önkormányzati tulajdonban** (résztulajdonban) lévő gazdálkodó szervezetek **vagyongazdálkodását**;

b) az **államháztartás alrendszereiből finanszírozott beszerzéseket** és az államháztartás alrendszereihez tartozó vagyont érintő szerződéseket a megrendelőnél (vagyonkezelőnél), a megrendelő (vagyonkezelő) nevében vagy képviseletében eljáró természetes személynél és jogi személynél, valamint azoknál a szerződő feleknél, akik, illetve amelyek a szerződés teljesítéséért felelősek, továbbá a szerződés teljesítésében közreműködőknél.

3.10.3. Az Állami Számvevőszék ellenőrzési eljárása

Az Állami Számvevőszék jogszabályi kötelezettség alapján részére megküldött tájékoztatók, vagy a hozzá érkezett tájékoztatási célú információk, jelzések és egyéb dokumentumok alapján **ellenőrzést végezhet,** külön jogszabályban foglalt felhatalmazás esetén **jogorvoslati eljárást kezdeményezhet**, a tudomására jutott adatokról, tényekről az eljárásra, intézkedésre jogosult illetékes állami szervet **értesíti,** a tudomására jutott adatokat, tényeket a folyamatban lévő ellenőrzései keretében vagy ellenőrzéseinek tervezése során **hasznosítja**.

Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseinek lefolytatása, illetve az ellenőrzések megtervezése érdekében az ellenőrzött, illetve törvény alapján ellenőrizhető szervezet és annak munkavállalója **közreműködésre köteles.**

Amennyiben az ellenőrzés rendeltetésellenes vagy pazarló felhasználást tár fel, illetve az ellenőrzött szervezet által a pénzeszközök kezelésére vonatkozó szabályok súlyos megsértésével történő károkozást, illetve ennek veszélyét állapítja meg úgy az alábbi intézkedésekre jogosult. A kár megelőzése, illetve enyhítése érdekében az Állami Számvevőszék elnöke az illetékes hatósághoz, illetve szervezethez fordulhat - a munkabérek folyósításának kivételével - az előirányzat-felhasználási keret zárolása, az államháztartás valamelyik alrendszeréből nyújtott támogatások folyósításának felfüggesztése, a személyi jövedelemadó 1%-ából történő felajánlásokból való részesedés lehetőségének felfüggesztése, bűncselekmény elkövetésének gyanúja esetén az ellenőrzött szervezet tulajdonában vagy kezelésében lévő, az államháztartási vagyon körébe tartozó vagyonelem tekintetében biztosítási intézkedés elrendelése.

Ha az Állami Számvevőszék az ellenőrzése során **bűncselekmény gyanúját állapítja** meg, megállapításait köteles az illetékes hatósággal haladéktalanul közölni. Egyéb jogellenes cselekmény esetén a felelősség tisztázását, érvényesítését kezdeményezheti.

3.11. A helyi önkormányzatok

A vizsgázó legyen képes a helyi önkormányzatok jogállásának, feladatainak, szervezetének meghatározására.

3.11.1. A helyi önkormányzás, a helyi önkormányzatok jogállása

A **helyi önkormányzás** a település, valamint a megye választópolgárai közösségének joga, melynek során **érvényre jut az állampolgári felelősségérzet, kibontakozik az alkotó együttműködés a helyi közösségen belül**. A helyi önkormányzás a helyi közügyekben demokratikus módon, széles körű nyilvánosságot teremtve **kifejezi és megvalósítja a helyi közakaratot**.

A **helyi önkormányzás joga** a **települések** (települési önkormányzatok) és a **megyék** (területi önkormányzatok) **választópolgárainak közösségét illeti meg.**

Települési önkormányzatok a községekben, a városokban, járásszékhely városokban, megyei jogú városokban és a fővárosi kerületekben működnek. A fővárosi önkormányzat települési és területi önkormányzat. A választópolgárok választott képviselőik útján és a helyi népszavazáson történő részvételükkel gyakorolják az önkormányzáshoz való közösségi jogaikat. A helyi közügyek alapvetően a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek megteremtéséhez kapcsolódnak.

3.11.2. A helyi önkormányzatok feladatai, szervezete

Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében **helyi önkormányzatok**[47] működnek. A helyi önkormányzat **a helyi közügyek intézése körében**:

a) rendeletet alkot;
b) határozatot hoz;
c) önállóan igazgat;
d) meghatározza szervezeti és működési rendjét;
e) gyakorolja az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogokat;
f) meghatározza költségvetését, annak alapján önállóan gazdálkodik;
g) e célra felhasználható vagyonával és bevételeivel kötelező feladatai ellátásának veszélyeztetése nélkül vállalkozást folytathat;
h) dönt a helyi adók fajtájáról és mértékéről;
i) önkormányzati jelképeket alkothat, helyi kitüntetéseket és elismerő címeket alapíthat;
j) a feladat- és hatáskörrel rendelkező szervtől tájékoztatást kérhet, döntést kezdeményezhet, véleményt nyilváníthat;
k) szabadon társulhat más helyi önkormányzattal, érdek-képviseleti szövetséget hozhat létre, feladat- és hatáskörében együttműködhet más országok helyi önkormányzatával, és tagja lehet nemzetközi önkormányzati szervezetnek;
l) törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján **önkormányzati rendeletet alkot**, mely más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

A helyi önkormányzat feladat- és hatáskörébe tartozó ügyről **helyi népszavazást** lehet tartani.

A helyi önkormányzat feladat- és hatásköreit **a képviselő-testület gyakorolja**. A helyi képviselő-testületet a **polgármester** vezeti. A megyei képviselő-testület elnökét a megyei képviselő-testület saját tagjai közül választja megbízatásának időtartamára. A képviselő-testület **bizottságot választhat**, és **hivatalt hozhat létre.**

A helyi önkormányzat és az állami szervek a közösségi célok elérése érdekében együttműködnek. Törvény elrendelheti a helyi önkormányzat kötelező feladatának **társulásban** történő ellátását.

A helyi önkormányzat részére kötelező feladat- és hatáskört törvény állapíthat meg. A helyi önkormányzat kötelező feladat- és hatásköreinek ellátásához azokkal arányban álló **költségvetési, illetve más vagyoni támogatásra jogosult.**

A polgármester és a megyei képviselő-testület elnöke önkormányzati feladatain kívül kivételesen államigazgatási feladat- és hatáskört is elláthat.

A Kormány a **fővárosi és megyei kormányhivatal** útján biztosítja a helyi önkormányzatok **törvényességi felügyeletét.** A költségvetési egyensúly megőrzése érdekében a helyi önkormányzat **kölcsönfelvételét vagy más kötelezettségvállalását feltételhez,** illetve **a Kormány hozzájárulásához kötheti**.

A **helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket** a választópolgárok **általános** és **egyenlő** választójog alapján, **közvetlen és titkos szavazással, választják**.

A **helyi önkormányzati képviselőket** és **polgármestereket öt évre választják.**

[47] Magyarország Alaptörvényének (2011.április 25) Állam című fejezetének 31-35. cikke, valamint Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény tartalmazza a hatályos joganyagot.

A képviselő-testület megbízatása a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napjáig tart. Jelöltek hiányában elmaradt választás esetén a képviselő-testület megbízatása meghosszabbodik az időközi választás napjáig. A polgármester megbízatása az új polgármester megválasztásáig tart. A képviselő-testület – törvényben meghatározottak szerint – kimondhatja feloszlását.

Az Országgyűlés a Kormány – az Alkotmánybíróság véleményének kikérését követően előterjesztett – indítványára feloszlatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet. A feloszlás és a feloszlatás a polgármester megbízatását is megszünteti.

4. Az alapvető jogok és kötelezettségek rendszere

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az alapvető jogok és kötelezettségek alkotmányos rendszeréről. Tudjon különbséget tenni az emberi, -állampolgári, alapvető jogok rendszerében. Ismerje az alapvető jogok csoportosítását, illetve azok korlátozhatóságát. A vizsgázó legyen képes a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai alapvető jogainak korlátozására vonatkozó szabályok meghatározására, értelmezésére. A vizsgázó legyen jártás a különleges jogrend alkotmányos szabályainak értelmezésére.

4.1. Az alapvető jogok csoportosítása, korlátozása

A jogirodalomban gyakran szinonimaként használatosak az „emberi-, állampolgári-, és az alapjog" fogalmai, a fogalmak azonban eltérő tartalommal bírnak. **Emberi jognak** tekintjük az emberi léthez kapcsolódó, veleszületett és elidegeníthetetlen, mindenkit megillető jogokat, amelyek függetlenek az állampolgárságtól. Ezzel szemben **az állampolgári jogok** az állam közhatalmának gyakorlása közben keletkeznek, amelyeket az adott ország jogrendszere kizárólag az állampolgárai számára biztosít.[48] A XX. század végének jogirodalmában vált általánosan elfogadottá az **alapjogok** kifejezés, amely az adott állam alkotmányában megjelenő jogosultságokat jelenti. *Így az alapvető jog olyan kiemelkedő fontosságú jogosultság, amely általában az alkotmányban nevesített formában jelenik meg, és amely a bírói úton alanyi jogként érvényre juttatható.*

Az alapvető jogok jellegükre és tartalmukra tekintettel sorolhatók be az adott jogcsoportokba. Az egyik klasszifikációs megoldás az alapvető jogok történelmi kialakulásának időrendje szerint **első-, második-, és harmadik generációs** alapvető **jogokat** különböztet meg. Egy másik osztályozási lehetőség az állam közhatalma által biztosított cselekvési lehetőségeket tekinti kiindulópontnak. Ennek alapján az alapjogok **négypólusú felosztása ismert:**[49] **szabadságjogok; gazdasági, szociális és kulturális jogok; az állami tevékenységben részvételt biztosító jogok; az állampolgárok egyenjogúsága.**

A demokratikus jogállamokban kialakított jogrendszerekben **egyes alapvető jogok, és tartalma oltalmat élvez, azok lényeges, tartalma nem korlátozható.** Az Alaptörvény[50] kimondja, hogy „*az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható."*

[48] Dr. Kilényi Géza: Közigazgatási szakvizsga: Általános közigazgatási ismeretek I. kötet. A központi állami szervek rendszere 14. o.
[49] Kukorelli im. 141.o
[50] I, Cikk (1)-(3) bekezdése

Az Alaptörvény idézett rendelkezése az alapvető jogok érvényesülése és az állami magatartás kapcsolatát írja le. Az állam oldaláról egyrészt megfogalmaz egy negatív kötelezettséget: az alapjogok tiszteletben tartását, másrészt megfogalmaz egy pozitív kötelezettséget, mégpedig az alapjogok védelmének kötelezettségét.

Az alapvető jogok érvényesítésére széles **eszközrendszer** áll rendelkezésre. Ennek két alapvető formája; a **jogi eszközökkel megvalósuló állami jogérvényesítés és a civil társadalom rendelkezésére álló eszközrendszer.** Az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, továbbá a kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos állami döntések elleni kifogások az Alkotmánybíróság, vagy a bíróságok előtt érvényesíthetők.

4.2. Az egyes alapvető jogok

A vizsgázó legyen képes az egyes alapvető jogok felsorolására, csoportosításra. Legyen képes az egyes alapvető jogok tartalmának meghatározására.

Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.
Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.
A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.

Az alapvető jogok:[51]

a) az élethez való jog;[52]
b) az emberi méltósághoz való jog;[53]
c) a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog;[54]
d) jogos védelemhez való jog[55]
e) törvény előtti egyenlőség;[56]
f) a jogorvoslati jog;[57]
g) jóhírnévhez való jog[58]
h) személyes adatok védelméhez való jog[59]
i) a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához;[60]
j) a szólás és sajtószabadság;[61]
k) az egyesülési és a gyülekezési jog;[62]

[51] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG
[52] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG I. Cikk
[53] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG II. Cikk
[54] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG IV. Cikk
[55] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG V. Cikk
[56] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XV., XXIV. Cikk
[57] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXV. Cikk
[58] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VI. Cikk
[59] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VI. Cikk
[60] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VII. Cikk
[61] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG IX. Cikk
[62] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VIII. Cikk

l) a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságához való jog;[63]
m) a művelődéshez való jog;[64]
n) a munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog;[65]
o) a tulajdonhoz, örökléshez, készpénzhasználathoz való jog;[66]
p) a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga;[67]
q) a gyermekek védelméhez, gondoskodáshoz való jog[68]
r) a személyiséghez kapcsolódó jogok;[69]
s) a petíciós jog;[70]
t) a választójog;[71]
u) a helyi önkormányzás joga;[72]
v) a pihenéshez való jog;[73]
w) az egészséghez, az egészséges környezethez való jog;[74]
x) a szociális biztonsághoz való jog;[75]
y) a digitális ügyintézés joga[76]
z) az ártatlanság vélelme[77]
aa) a védelemhez való jog[78]
bb) anyanyelv használatához való jog[79]

4.2.1. Az élethez való jog

Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

4.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.

Tilos emberen tájékoztatáson alapuló, önkéntes hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.

Tilos az emberi fajnemesítést célzó gyakorlat, az emberi test és testrészek haszonszerzési célú felhasználása, valamint az emberi egyedmásolás.

---

[63] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG X. Cikk
[64] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XI. Cikk
[65] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XII. Cikk
[66] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIII. Cikk
[67] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG IV., XXVII. Cikk
[68] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XVI. Cikk
[69] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG VI. Cikk
[70] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XV. Cikk
[71] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXIII. Cikk
[72] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXXI. Cikk
[73] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XVII. Cikk
[74] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XX. Cikk
[75] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIX.; XXII. Cikk
[76] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXVI. Cikk
[77] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXVIII. Cikk
[78] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXVIII. Cikk
[79] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXIX. Cikk

4.2.3. A szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog

Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.

A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni.

Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.

4.2.4. A törvény előtti egyenlőséghez való jog

A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékosság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A nők és a férfiak egyenjogúak.

Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.

4.2.5. A jogorvoslati jog

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez.

4.2.6. A jogos védelemhez való jog

Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.

4.2.7. A tulajdonhoz való jog

Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez, valamint a készpénzzel történő fizetéshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

4.2.8 A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga

Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.

A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni. Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.

Mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához.

Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodásának ideje alatt Magyarország védelmét élvezze.

4.2.9. A személyiséghez kapcsolódó jogok

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalmát. Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.

4.2.10. A gondolat, a lelkiismeret és a vallásszabadsághoz való jog

Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.

Az azonos hitelveket követők vallásuk gyakorlása céljából sarkalatos törvényben meghatározott szervezeti formában működő vallási közösséget hozhatnak létre.

Az állam és a vallási közösségek különváltan működnek. A vallási közösségek önállóak.

Az állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek. Az együttműködésről a vallási közösség kérelme alapján az Országgyűlés dönt. Az együttműködésben részt vevő vallási közösségek bevett egyházként működnek. A bevett egyházaknak a közösségi célok elérését szolgáló feladatokban való részvételükre tekintettel az állam sajátos jogosultságokat biztosít.

A vallási közösségekre vonatkozó közös szabályokat, valamint az együttműködés feltételeit, a bevett egyházakat és a rájuk vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

4.2.11. Az egyenjogúsághoz való jog

A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékosság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A nők és a férfiak egyenjogúak.

Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

4.2.12. A petíciós jog

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez.

4.2.13. Az egyesülési és a gyülekezési jog

Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez.

Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni.

Pártok az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek. A pártok közreműködnek a nép akaratának kialakításában és kinyilvánításában. A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak.

A pártok működésének és gazdálkodásának részletes szabályait sarkalatos törvény határozza meg.

Szakszervezetek és más érdek-képviseleti szervezetek az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek.

4.2.14. A szólás és sajtószabadság

Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.

A demokratikus közvélemény kialakulásához választási kampányidőszakban szükséges megfelelő tájékoztatás érdekében politikai reklám médiaszolgáltatásban kizárólag ellenérték nélkül, az esélyegyenlőséget biztosító, sarkalatos törvényben meghatározott feltételek mellett közölhető.

A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek - törvényben meghatározottak szerint - jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.

A sajtószabadságra, valamint a médiaszolgáltatások, a sajtótermékek és a hírközlési piac felügyeletét ellátó szervre vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

4.2.15. A választójog

Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen.

Kivételes szabályként az országgyűlési képviselők választásán nem választható, aki országgyűlési képviselői megbízatást összesen legalább tizenkét évig már betöltött, vagy az, akit legalább három választáson országgyűlési képviselővé megválasztottak.[80]

Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen.

Az Európai Unió más tagállamának magyarországi lakóhellyel rendelkező minden nagykorú állampolgárának joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen.

Magyarországon menekültként elismert vagy huzamos tartózkodási jogosultsággal rendelkező minden nagykorú személynek joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választó legyen.

Sarkalatos törvény a választójogot vagy annak teljességét magyarországi lakóhelyhez, a választhatóságot további feltételekhez kötheti.

A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán a választópolgár lakóhelyén vagy bejelentett tartózkodási helyén választhat. A választópolgár a szavazás jogát lakóhelyén vagy bejelentett tartózkodási helyén gyakorolhatja.

Nem rendelkezik választójoggal az, akit bűncselekmény elkövetése vagy belátási képességének korlátozottsága miatt a bíróság a választójogból kizárt. Nem választható az Európai Unió más tagállamának magyarországi lakóhellyel rendelkező állampolgára, ha az állampolgársága szerinti állam jogszabálya, bírósági vagy hatósági döntése alapján hazájában kizárták e jog gyakorlásából.

Mindenkinek joga van országos népszavazáson részt venni, aki az országgyűlési képviselők választásán választó. Mindenkinek joga van helyi népszavazáson részt venni, aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választó.

Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy rátermettségének, képzettségének és szakmai tudásának megfelelően közhivatalt viseljen. Törvény határozza meg azokat a közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

4.2.16. A helyi önkormányzás joga

Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek.

A helyi önkormányzat feladat- és hatáskörébe tartozó ügyről törvényben meghatározottak szerint helyi népszavazást lehet tartani.

A helyi önkormányzatokra vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

[80] Magyarország Alaptörvényének tizenhetedik módosítása 2026. július 13.

4.2.17. A munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog

Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik. Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.

Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.

4.2.18. A pihenéshez való jog

Minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez.

Minden munkavállalónak joga van a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz.

4.2.19. Az egészséghez való jog

Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. A jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

4.2.20. A szociális biztonsághoz való jog

Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékosság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.

Magyarország a szociális biztonságot a rászorulók esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg.

Törvény a szociális intézkedések jellegét és mértékét a szociális intézkedést igénybe vevő személynek a közösség számára hasznos tevékenységéhez igazodóan is megállapíthatja.

Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő. Törvény az állami nyugdíjra való jogosultság feltételeit a nők fokozott védelmének követelményére tekintettel is megállapíthatja.

Az állam jogi védelemben részesíti az otthont. Magyarország törekszik arra, hogy az emberhez méltó lakhatás feltételeit és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést mindenki számára biztosítsa.

Az emberhez méltó lakhatás feltételeinek a megteremtését, továbbá a közterület közcélú használatának védelmét az állam és a helyi önkormányzatok azzal is segítik, hogy törekszenek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani.

Tilos az életvitelszerű közterületen tartózkodás.

4.2.21. A tudományos kutatás művészeti alkotás szabadsága

Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá - a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében - a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.

Tudományos igazság kérdésében az állam nem jogosult dönteni, tudományos kutatások értékelésére kizárólag a tudomány művelői jogosultak.

Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. A felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza. Az állami felsőoktatási intézmények gazdálkodási rendjét törvény keretei között a Kormány határozza meg, gazdálkodásukat a Kormány felügyeli.

4.2.22. A művelődéshez való jog

Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.

Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

Törvény a felsőfokú oktatásban való részesülés anyagi támogatását meghatározott időtartamú olyan foglalkoztatásban való részvételhez, illetve vállalkozási tevékenység gyakorlásához kötheti, amelyet a magyar jog szabályoz.

4.3. Az alapvető kötelességek

A vizsgázó legyen képes Magyarország Alaptörvényében meghatározott alapvető kötelességek felsorolására, azok tartalmának értelmezésére.

Az **állampolgári kötelezettségek** *cselekvési korlátokat határoznak meg a társadalmi életviszonyok fenntartása érdekében*. **Az állampolgári (alapvető) kötelességek az Alaptörvényben:**

a) Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.[81] **(Hozzájárulás állami és közösségi feladatokhoz)**
b) A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.[82] **(Természeti erőforrások megőrzésének kötelessége)**
c) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.[83] **(Jogszabályok betartásának kötelezettsége)**
d) Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.[84] **(Közösség érdekében végzett munkavégzés)**

[81] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) O cikk.
[82] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) P cikk.
[83] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) R cikk (2) bekezdés.
[84] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XII cikk (1) bekezdés.

e) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.[85] **(Gondoskodási és tankötelezettség)**
f) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.[86] **(Rászoruló szülő ellátása)**
g) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt – törvényben meghatározottak szerint – helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. **(Kárviselési és kártérítési kötelezettség a környezeti károkozásért)**
h) Teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.[87] **(Közteherviselés)**
i) Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére. Rendkívüli állapot idején, vagy ha arról megelőző védelmi helyzetben az Országgyűlés határoz, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, fegyver nélküli szolgálatot teljesít.[88] **(Honvédelmi kötelezettség)**
j) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára rendkívüli állapot idejére – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – honvédelmi munkakötelezettség írható elő.[89] **(Honvédelmi munkakötelezettség)**
k) Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő.[90] **(Polgári védelmi kötelezettség)**
l) Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.[91] **(Anyagi szolgáltatási kötelezettség)**

4.4. A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai alapvető jogainak korlátozása

A vizsgázó legyen képes értelmezni a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak alapvető jogai korlátozását. Legyen képes a korlátozásokkal érvényesülő jogok körének felsorolására, a jogkorlátozás tartalmának értelmezésére.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjainak jogállásáról szóló 2015. évi XLII. törvény (továbbiakban: Hszt.) hatálya alá tartozó hivatásos állományú **különleges közszolgálati jogviszonyban** álló jogalany[92]. Ebben a jogviszonyban a hivatásos állomány tagját – a sajtos szolgálati körülmények miatt - jogszabályokban meghatározott **különleges kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik.** A jogviszony jellegét **más jogviszonyoktól eltérő sajátosságok különböztetik meg.** Így a Hszt. hatálya alá tartozó jogalany a jogviszony keletkezését önkéntesen, élethivatásként, szigorú függelmi rendben, akár életének és testi épségének kockázatásával, egyes alapjogai korlátozásával vállalja.

A rendvédelmi szerv e vállalásért köteles biztosítani a kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feltételeket, a törvényben megállapított díjazást, juttatásokat és kedvezményeket.

---

[85] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XVI cikk (3) bekezdés.
[86] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XVI cikk (4) bekezdés.
[87] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XXX cikk (1) bekezdés.
[88] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XXXI cikk (1)-(3) bekezdés.
[89] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XXXI cikk (4) bekezdés.
[90] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XXXI cikk (5) bekezdés.
[91] Magyarország Alaptörvénye (2011.április 25) XXXI cikk (6) bekezdés.
[92] A Hszt. 13. § (1)-(2) bekezdése értelmében.

Mindezek alapján a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományában a szolgálatteljesítés egyik feltétele az alkotmányos jogok törvényben meghatározott korlátozása és ezek eltűrése.[93] A jogkorlátozás mértéke az érintett alapvető jogok sajátosságaihoz igazodik.

A törvény nem tartalmaz az alapvető jogok korlátozására vonatkozó, általános jellegű követelményeket, figyelemmel arra, hogy azok magából az Alaptörvényből levezethetőek.

Az alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Az Alaptörvény rendelkezései tehát garanciális szabályként rögzítik az alapvető jogok korlátozhatóságának általános kereteit. Ilyen jogkorlátozásokkal jár a hivatásos szolgálatteljesítés is. Ha a korlátozások között választási lehetőség van, úgy – az Alaptörvény rendelkezéseiből adódóan – azt kell választani, amely az eredmény biztosítása mellett a legkisebb sérelemmel jár.

4.4.1. A gondolat, a lelkiismeret szabadsághoz való jog;

Az **Alaptörvény tiltja**, hogy a Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai **pártnak tagjai legyenek,** illetve **politikai tevékenységet folytassanak.**

A Hszt. összeférhetetlenségre vonatkozó rendelkezései értelmében[94] a rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományának tagja pártnak vagy pártpolitikai célokat szolgáló egyesületnek nem lehet tagja, ilyen célú alapítvánnyal nem létesíthet jogviszonyt, munkájában nem vehet részt, politikai tartalmú közszereplést szolgálaton kívül – az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként való részvételt kivéve – sem vállalhat.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományának tagja pártban tisztséget nem viselhet, párt nevében vagy érdekében – az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként való részvételt kivéve – közszereplést nem vállalhat, a szolgálati helyen vagy a szolgálati feladat teljesítése közben a hivatásos állomány tagja politikai tevékenységet nem folytathat.

Politikai tevékenységnek kell tekinteni minden olyan, mások előtti megnyilvánulást, amely kifejezetten valamely párt vagy politikai mozgalom céljának megvalósulása érdekében a párt vagy politikai mozgalom segítésére vagy támogatására szólít fel.

Nincs helye sztrájknak az igazságszolgáltatási szerveknél, a Magyar Honvédségnél, a **rendvédelmi**, rendészeti szerveknél és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál. Az államigazgatási szerveknél a Kormány és az érintett szakszervezetek megállapodásában rögzített sajátos szabályok mellett gyakorolható a sztrájk joga, de a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál a hivatásos állományúak nem jogosultak a sztrájkjog gyakorlására.[95]

Az alapvető jogok generális korlátozásáról a Hszt. rendelkezik,[96] mely meghatározza meg a hivatásos állomány tagja alapvető jogainak a szolgálati viszonnyal kapcsolatos korlátozását.

Az alapvető jogok korlátozásáról részletesen.

---

[93] Erre vonatkozóan lásd Hszt. 19-30. § .
[94] Hszt 108.§ (1)-(3) bek.
[95] A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény 3. §-ának (2) bekezdése alapján.
[96] Hszt. 13 §

4.4.2. A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása

A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszony létesítésekor vállalja, a szolgálati érdekeknek megfelelően a rendvédelmi szerv bármely szervezeti egységénél kötelezhető szolgálatteljesítésre, vagy – beleegyezésével – törvényben meghatározott más szervezetnél szolgálat teljesítésére. A szolgálatteljesítési hely meghatározásakor a hivatásos állomány tagjának méltányolható érdekeit lehetőség szerint figyelembe kell venni.

A hivatásos állomány tagja szolgálati érdekből kötelezhető arra, hogy szolgálatteljesítési időn kívüli elérhetőségét bejelentse, a tartózkodási helyéről a szolgálati elöljárót tájékoztassa, szolgálatképes állapotát fenntartsa.

A hivatásos állomány tagja kötelezhető arra, hogy a külföldre utazását szolgálati elöljárójának bejelentse.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állománya tagjának külföldre utazása megtiltható vagy korlátozható. A külföldre utazás korlátozása vagy megtiltása miatt felmerült költséget a hivatásos állomány tagja részére meg kell téríteni.

A hivatásos állomány tagja a tartózkodási helyéről – szabadsága ideje alatt is – a szolgálatteljesítési helyére visszarendelhető.

A visszarendelésre a szolgálati elöljáró jogosult. Nem rendelhető vissza a hivatásos állomány tagja, ha a visszarendelés a szolgálati feladat végrehajtásával arányban nem álló jog- vagy érdeksérelmet okozna. A visszarendelés miatt felmerült költséget a hivatásos állomány tagja részére meg kell téríteni. A visszarendelés miatt szolgálatban töltött időt a túlszolgálat szabályai szerint, a szabadság ideje alatt történő visszarendelés esetén a túlszolgálat szabályai szerint vagy a szabadság ismételt kiadásával kell ellentételezni.

4.4.3. A véleménynyilvánítás szabadsága

A hivatásos állomány tagja a részére kiadott parancsot, intézkedést – a Hszt.103. §-ban meghatározott esetet kivéve – nem bírálhatja, arról a jog- és érdekérvényesítő tevékenysége körén kívül véleményt nem mondhat, a szolgálati rendet és a fegyelmet sértő nyilatkozatot nem tehet, a sajtónyilvánosság igénybevételével hivatalos eljárásban magánvéleményt nem nyilváníthat.

A szolgálati rendet és a fegyelmet veszélyeztető sajtóterméket a hivatásos állomány tagja nem állíthat elő és nem terjeszthet, ilyen tartalmú plakátot, hirdetményt vagy emblémát nem függeszthet ki.

Az országos parancsnok és az országos főigazgató közjogi szervezetszabályozó eszközben megtilthatja, hogy a hivatásos állomány tagja az internetes felületen magánszemélyként való megnyilvánulásakor, magánvélemény nyilvánításakor a hivatásos állományba tartozására vonatkozó adatot hozzon nyilvánosságra.

Ha a hivatásos állomány tagja a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozót rendelkezést megsérti, magatartását fegyelmi eljárásban kell vizsgálni.

A hivatásos állomány érdek-képviseleti szerveinek tevékenységi körébe eső hirdetményei a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozhatók.

A hivatásos állomány tagja nem kötelezhető arra, hogy politikai nézeteiről vagy pártszimpátiájáról – közvetlenül vagy közvetve – nyilatkozatot tegyen. A hivatásos állomány tagját a szolgálati viszonyával összefüggő jogai gyakorlásában és előmenetelében a politikai nézetei vagy pártszimpátiája hátrányosan nem érintheti és abból előnye sem származhat.

4.4.4. A gyülekezési jog

A szolgálati helyen a gyülekezési jog alapján nyilvános rendezvény csak az állományilletékes parancsnok engedélyével tartható.

Nem engedélyezhető rendezvény a szolgálati helyen, ha az

a) politikai célt szolgál,
b) a szolgálati feladat, a szolgálati rend és fegyelem ellen irányul vagy azt bírálja,
c) a rendvédelmi szerv iránti közbizalom megingatására alkalmas, vagy
d) a rendvédelmi szerv feladataival ellentétes célra irányul.

A helyszínen szolgálatot ellátók kivételével a hivatásos állomány tagja egyenruháját

a) a választási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gyűlésen nem viselheti, továbbá
b) egyéb politikai rendezvényen, valamint a gyülekezési jog hatálya alá tartozó nyilvános rendezvényen csak a rendvédelmi szervet képviselő személyként, az állományilletékes parancsnok engedélyével viselheti.

Ha a hivatásos állomány tagja a gyülekezési jogra vonatkozó rendelkezést megsérti, magatartását fegyelmi eljárásban kell vizsgálni.

4.4.5. Az egyesülési jog

A hivatásos állomány tagjai érdek-képviseleti szerveket az egyesülési jog alapján – a Hszt. által meghatározott keretek között – hozhatnak létre, valamint csatlakozhatnak azokhoz. A hivatásos állomány tagjának joga, hogy gazdasági és társadalmi érdekei előmozdítása, védelme érdekében, mindennemű megkülönböztetés nélkül, másokkal együtt érdek-képviseleti szervezetet alakítson, továbbá az általa választott szervezetbe – kizárólag az adott szervezet szabályaitól függően – belépjen, vagy az ilyen jellegű szervezetektől távol maradjon.

Az érdek-képviseleti szervek e törvény keretei között szabadon működhetnek és gyakorolhatják jogosítványaikat. Sztrájkot azonban nem szervezhetnek, és tevékenységükkel – ideértve a rendvédelmi szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartásának veszélyeztetését is – nem akadályozhatják meg a rendvédelmi szerv jogszerű és rendeltetésszerű működését, a hivatásos állomány tagjának a parancs és az intézkedés végrehajtására vonatkozó kötelezettségének teljesítését.

A hivatásos állomány tagja nem csatlakozhat olyan szervezethez, amelynek tevékenysége a rendvédelmi szerv feladataival ellentétes.

Ha a hivatásos állomány tagja a rendelkezést megsérti, magatartását fegyelmi eljárásban kell vizsgálni.

A hivatásos állomány tagja köteles a hivatásával össze nem függő, az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény hatálya alá tartozó szervezettel fennálló, valamint újonnan létesülő tagsági viszonyát előzetesen, az állományilletékes parancsnoknak írásban bejelenteni. Az állományilletékes parancsnok a tagsági viszony fenntartását vagy létesítését írásban megtilthatja, ha az a hivatással vagy az ellátott szolgálati beosztással nem egyeztethető össze, vagy a szolgálat érdekeit sérti vagy veszélyezteti. Az állományilletékes parancsnok köteles a döntését megindokolni.

A hivatásos állomány tagja kamarai tagsághoz kötött tevékenység esetén tagja lehet az illetékes szakmai kamarának.

E rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell az egyesülési jog alapján létrehozott, szervezett politikai tevékenységet folytató szervezethez, alapítványhoz való csatlakozásra és tevékenységében való részvételre is.

4.4.6. Az anyanyelv használata

A rendvédelmi szerveknél a szolgálati érintkezés nyelve a magyar. E korlátozáson túl a hivatásos állomány tagja anyanyelvét szabadon használhatja.

4.4.7. A választójog

A hivatásos állomány tagja nem lehet országgyűlési, európai parlamenti, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati képviselő, és nem tölthet be főpolgármesteri, polgármesteri vagy alpolgármesteri tisztséget.

A hivatásos állomány tagja haladéktalanul köteles az állományilletékes parancsnoknak bejelenteni, ha az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként nyilvántartásba vették, a jelöltségtől való visszalépését, a tisztségbe való megválasztását, valamint annak elmaradását. A hivatásos állomány tagja számára lehetővé kell tenni, hogy az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán, továbbá népszavazáson szavazhasson. Ha a hivatásos állomány tagja szolgálati érdekből a szavazáshoz szükséges ideig nem tartózkodhat a lakóhelyén, erről őt a választás, népszavazás előtt legalább tizenöt nappal értesíteni kell. Ez esetben lehetővé kell tenni számára – ha a választásról szóló törvény másképpen nem rendelkezik –, hogy a szolgálatteljesítési helyén szavazhasson.

4.4.8. A munka és foglalkozás szabad megválasztása

A hivatásos állomány tagja beosztásában a polgári szakképesítését a szolgálat ellátására vonatkozó szabályoknak megfelelően gyakorolhatja, más kereső foglalkozást a Hszt. összeférhetetlenségről szóló előírásainak figyelembevételével folytathat.[97]

4.4.9. A művelődéshez való jog, a tudományos és művészeti élet, a tanulás és a tanítás szabadsága

A hivatásos állomány tagja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságához, továbbá a tanulás, valamint a tanítás szabadságához való jogát a szolgálati kötelezettségek teljesítésére vonatkozó szabályok korlátai között gyakorolhatja. Az előmenetelhez szükséges képesítés megszerzése a katonai és rendvédelmi oktatási intézményekben és a polgári oktatási intézményekben folyó oktatás, képzés, átképzés és továbbképzés, valamint egyéni képzés keretében történik.

Nem kell engedélyeztetni a szolgálati időn kívül végzett tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, valamint a jogi oltalom alá eső szellemi tevékenység folytatását.

4.4.10. A tulajdonjog korlátozása

Az országos parancsnok, az országos főigazgató vagy az állományilletékes parancsnok munkabiztonsági okból vagy a szolgálatellátás rendjének fenntartása és ellenőrizhetősége érdekében megtilthatja, hogy a hivatásos állomány tagja a szolgálatban a miniszteri rendeletben meghatározott egyes vagyontárgyakat, magáncélú telekommunikációs eszközöket, valamint meghatározott összeget meghaladó készpénzt vagy – a bankkártya kivételével – készpénzt

[97] Lásd Hszt.108-110.§

helyettesítő eszközt magánál tartson, továbbá korlátozhatja a magáncélú telekommunikációs eszközöknek a szolgálatellátás során történő használatát.

5. A különleges jogrend alkotmányos szabályozása

A vizsgázó átfogóan ismerje a különleges jogrend alkotmányos szabályozásának rendjét. Legyen jártas a különleges jogrend, a minősített időszaki feladatok alkalmazásának rendjében. Képes legyen az egyes különleges jogrendi időszakok tartalmának meghatározására, egymástól való elhatárolására.

5.1. A különleges jogrend, minősített időszaki feladatok

A vizsgázó legyen képes a különleges jogrend, minősített időszaki feladatokra vonatkozó szabályok meghatározására. Legyen képes a különleges jogrend egyes minősített időszakainak megnevezésére, azok tartalmi jellemzőinek leírására.

5.1.1. A különleges jogrend meghatározása

A **különleges jogrenden** (vagy más néven: kivételes hatalmon) alapuló hatalom gyakorlása az állam általános, normál időszaki működésétől való eltérést jelent, amely az államigazgatási szervek szervezeti felépítésének, működésének átrendeződésével, bizonyos állampolgári jogok korlátozásával, valamint a gazdasági folyamatokba való fokozott állami beavatkozással jár. A különleges jogrend alkalmazása a hatályos jogi szabályozás alapján kizárólag az Alaptörvény és más külön törvényekben meghatározott módon történhet.

Az Alaptörvény szerinti minősített időszakok:

a) a hadiállapot;
b) a szükségállapot;
c) a veszélyhelyzet.

Valamennyi minősített időszak jellemzője, hogy igénybe vehetők az általánostól eltérő rendkívüli jogrend eszközei. A Kormány a szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig azonnal intézkedni köteles.

A különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – az Alaptörvényben meghatározott emberi élethez, emberi méltósághoz való jog, az ártatlanság vélelme, illetve a védelemhez való jog kivételével – felfüggeszthető vagy a feltétlenül szükséges mértékben-, az elérni kívánt céllal arányosan-, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásán túl is korlátozható.

Feltétlen korlát, hogy a különleges jogrendben az Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel, az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható.

5.1.2. A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok

Tilalmak a különleges jogrend alkalmazása során

Különleges jogrendben az **Alaptörvény alkalmazása nem függeszthető fel**. Különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása - emberi élethez-, emberi méltósághoz való jog, ártatlanság vélelme, védelemhez való jogok kivételével - felfüggeszthető vagy az I. cikk (3) bekezdése szerinti mértéken túl korlátozható. A Kormány különleges jogrend idején köteles minden olyan intézkedést megtenni, amely az Országgyűlés folyamatos működését szavatolja.

Különleges jogrend idején az Alkotmánybíróság működése nem korlátozható. A Kormány köteles minden olyan intézkedést megtenni, amely az Alkotmánybíróság folyamatos működését szavatolja.

A különleges jogrendben alkalmazandó részletes szabályokat törvény határozza meg. A Kormány **különleges jogrendben rendeletet alkothat**, amellyel – törvényben meghatározottak szerint - egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint

a) hadiállapotban és szükségállapotban az Országgyűlés külön felhatalmazása nélkül,

b) veszélyhelyzetben az Országgyűlés – a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával határozott időre megadott – felhatalmazásával

egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet.

A Kormány a különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendeletről folyamatosan tájékoztatja a köztársasági elnököt, az Országgyűlés elnökét és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező állandó bizottságát.

Az Országgyűlés a Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendeletet **hatályon kívül helyezheti**. A hatályon kívül helyezett rendeletet a Kormány azonos tartalommal nem alkothatja meg újra, kivéve, ha azt a körülmények jelentős változása indokolja. A Kormány az így megalkotott rendeletről és megalkotásának indokairól haladéktalanul tájékoztatja a köztársasági elnököt, az Országgyűlés elnökét és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező állandó bizottságát.

A különleges jogrendet a különleges jogrend kihirdetésére jogosult szerv **megszünteti**, ha kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn.

A Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendelet a különleges jogrend megszűnésekor **hatályát veszti**.

5.2. A hadiállapot

A vizsgázó legyen képes a különleges jogrend rendelkezései közül a hadiállapotra vonatkozó szabályok meghatározására, tartalmi jellemzőinek leírására.

Az Országgyűlés

a) háborús helyzet kinyilvánítása vagy háborús veszély,
b) külső fegyveres támadás, hatásában külső fegyveres támadással egyenértékű
c) cselekmény, valamint ezek közvetlen veszélye, vagy
d) kollektív védelemre irányuló szövetségesi kötelezettség teljesítése

esetén hadiállapotot hirdethet ki.

A hadiállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Hadiállapot idején a Kormány gyakorolja az Országgyűlés által átruházott jogokat, valamint dönt a Magyar Honvédség külföldi vagy magyarországi alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról és magyarországi állomásozásáról.

5.3. A szükségállapot

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó képes legyen a különleges jogrend rendelkezései közül a szükségállapotra vonatkozó szabályok meghatározására, tartalmi jellemzőinek leírására.

Az Országgyűlés

a) az alkotmányos rend megdöntésére, felforgatására vagy a hatalom kizárólagos
b) megszerzésére irányuló cselekmény, vagy
c) az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető súlyos, jogellenes
d) cselekmény esetén szükségállapotot hirdethet ki.

A szükségállapot kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők **kétharmadának** szavazata szükséges.

A szükségállapot **harminc napra** hirdethető ki. A szükségállapotot az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával **harminc nappal meghosszabbíthatja**, ha a szükségállapot kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll.

5.4. A veszélyhelyzet

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó képes legyen a különleges jogrend rendelkezései közül a veszélyhelyzet meghatározására, tartalmi jellemzőinek leírására.

A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény - különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség - esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki. A veszélyhelyzet harminc napra hirdethető ki. A Kormány a veszélyhelyzetet az Országgyűlés felhatalmazása alapján meghosszabbíthatja, ha a veszélyhelyzet kihirdetésére okot adó körülmény továbbra is fennáll. A felhatalmazásról az Országgyűlés a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával dönt.

5.5. A hadiállapotra és a szükségállapotra közös szabályok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó képes legyen a különleges jogrend rendelkezései közül a hadiállapotra és a szükségállapotra vonatkozó közös szabályok meghatározására, tartalmi jellemzőinek leírására.

Hadiállapot vagy szükségállapot kihirdetésének Kormány általi kezdeményezését követően a **Kormány rendeletet alkothat**, amellyel - törvényben meghatározottak szerint - a kihirdetésre okot adó körülmény azonnali kezeléséhez szükséges mértékben **egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket** hozhat.

A Kormány a rendeletről folyamatosan tájékoztatja a köztársasági elnököt, az Országgyűlés elnökét és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező állandó bizottságát.

A rendelet hatálya a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésére vonatkozó döntésig, de legfeljebb a kihirdetés Kormány általi kezdeményezésétől számított **hatvan napig**, hadiállapot vagy szükségállapot kihirdetése esetén legfeljebb a hadiállapot vagy a szükségállapot megszűnéséig tart.

Ha a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésére nem kerül sor, az Országgyűlés törvényt alkot a rendeletben hozott rendkívüli intézkedésekkel összefüggő szabályozási átmenetről.

A Kormány a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésének kezdeményezését követően köteles minden olyan intézkedést megtenni, amely az Országgyűlés folyamatos működését szavatolja.

Az **Országgyűlés a rendeletet hatályon kívül helyezheti**. A hatályon kívül helyezett rendeletet a Kormány azonos tartalommal nem alkothatja meg újra, kivéve, ha azt a körülmények jelentős változása indokolja. A Kormány az így megalkotott rendeletről és megalkotásának indokairól haladéktalanul **tájékoztatja a köztársasági elnököt**, az **Országgyűlés elnökét** és az **Országgyűlés** tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező **állandó bizottságát**.

Hadiállapot vagy szükségállapot Kormány általi kezdeményezését követően az **Alkotmánybíróság működése nem korlátozható**. A Kormány a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésének kezdeményezését követően köteles minden olyan intézkedést megtenni, amely az **Alkotmánybíróság folyamatos működését** szavatolja.

A hadiállapot vagy a szükségállapot Kormány általi kezdeményezését követően alkalmazandó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

Hadiállapot vagy szükségállapot idején az Országgyűlés nem mondhatja ki feloszlását, és nem oszlatható fel. Az országgyűlési képviselők általános választását hadiállapot és szükségállapot idején nem lehet kitűzni és nem lehet megtartani, ilyen esetben a hadiállapot vagy a szükségállapot megszűnésétől számított kilencven napon belül új Országgyűlést kell választani. Ha az országgyűlési képviselők általános választását már megtartották, de az új Országgyűlés még nem alakult meg, a köztársasági elnök az alakuló ülést a hadiállapot vagy a szükségállapot megszűnésétől számított harminc napon belüli időpontra hívja össze.

A feloszlott vagy feloszlatott Országgyűlést hadiállapot vagy szükségállapot idején a köztársasági elnök összehívhatja.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. kötet:

Közigazgatási ismeretek

II. fejezet
Közigazgatási jogi ismeretek

Írta: Dr. Terjék Gábor

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A közigazgatás az állami funkciók rendszerében 5

1.1. A közigazgatás és a hatalmi ágak kapcsolata 5

1.2. A közigazgatás fogalma, sajátosságai 6

1.3. A közigazgatás rendeltetése, feladatai 8

2. A közigazgatás szervezetrendszere 10

2.1. A közigazgatási szervek jogképessége, csoportosítása 10

2.2. A közigazgatás két alrendszerének sajátosságai 12

2.3. A központi államigazgatási szervek 13

2.3.1. A központi államigazgatási szerv 13

2.3.2. A központi kormányzati igazgatási szerv 13

2.3.3. Az önálló szabályozó szerv 16

2.3.4. Az autonóm államigazgatási szerv 16

2.3.5. A rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat 17

2.4. A területi és helyi államigazgatási szervek 17

2.5. A helyi önkormányzás alapjai 19

2.6. A helyi önkormányzatok feladat- és hatásköre 20

2.7. A helyi önkormányzati szervezetrendszer 24

2.8. A helyi önkormányzatok és a központi állami szervek kapcsolata 27

3. A közigazgatási hatósági eljárás 29

3.1. A közigazgatási hatósági eljárás fogalma, jogforrásai 29

3.2. Az általános közigazgatási rendtartás (Akr.) alapelvei 30

3.3. Az általános közigazgatási rendtartás (Ákr.) hatálya 31

3.3.1. Az Ákr. tárgyi hatálya 31

3.3.2. Az Ákr. alanyi hatálya 32

3.4. Hatáskör, illetékesség, eljárási kötelezettség, hatásköri és illetékességi vita 33

3.5. A kizárás és a megkeresés 35

3.6. A nyelvhasználat és a kapcsolattartás szabályai 36

3.7. Adatkezelés és iratokba való betekintés 37

3.8. A kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, valamint a fogyatékkal élő személy eljárási védelme 38
3.9. A kérelemre vonatkozó szabályok, a kérelem visszautasítása 39
3.9.1. Kérelem 39
3.9.2. Visszautasítás 40

4. A kérelemre induló hatósági eljárás 40
4.1. A sommás eljárás és a teljes eljárás 40
4.2. Hiánypótlás és a kapcsolódó eljárás 41
4.3. Az eljárás megszüntetése, felfüggesztése és szünetelése 42
4.4. Az ügyintézési határidő, a határidő számítása, igazolási kérelem 44
4.5. A szakhatóság közreműködése 45
4.6. Idézés, értesítés 46
4.7. A tényállás tisztázása, az eljárási cselekmények rögzítése 47

5. A hatóság döntései 51
5.1. A határozat és a végzés 51
5.2. A hatóság döntésének véglegessége, azonnali végrehajthatóság 52
5.3. A döntés közlése 53
5.4. A döntés kijavítása és kiegészítése 56
5.5. A hatósági szerződés 56

6. Külön eljárások 57
6.1. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás 57
6.2. Hatósági ellenőrzés 59

7. A hivatalból indított eljárás és az egyes hatósági intézkedések 60
7.1. A hivatalbóli eljárások 60
7.2. Az egyes hatósági intézkedések különös szabályai 61

8. A hatósági döntések elleni jogorvoslatok 63
8.1. Kérelemre induló jogorvoslati eljárások 63

8.1.1. Jogorvoslati jog 63
8.1.2. Önálló jogorvoslat 63
8.1.3. Közigazgatási per 64
8.1.4. Fellebbezési eljárás 64
8.2. Hivatalból induló jogorvoslati eljárások. 65

9. Az eljárási költség 67
9.1. Az eljárási költség viselése és a költségelőlegezés 67
9.2. Költségmentesség a hatósági eljárásban 68

10. A közigazgatási végrehajtás 68
10.1. A végrehajtható döntések 68
10.2. A végrehajtás elrendelése és foganatosítása. 69

11. A közigazgatási szankció 71
11.1. Szankció a közigazgatási eljárásban. 71
11.2. Az egyes közigazgatási szankciók alkalmazásának szabályai. 72

12. Elektronikus ügyintézés a közigazgatásban 73
12.1. Az elektronikus ügyintézés és az elektronikus kapcsolattartás 73
12.2. Jogok és kötelezettségek az elektronikus ügyintézés során 76
12.3. Az e-ügyintézést biztosító egyes szolgáltatások 77

II. Fejezet

Közigazgatási jogi ismeretek

1. A közigazgatás az állami funkciók rendszerében

1.1. A közigazgatás és a hatalmi ágak kapcsolata

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó el tudja helyezni a közigazgatást a hatalmi ágak viszonyrendszerében.

A közigazgatás a klasszikus hármas – törvényhozói, végrehajtó és bírói – hatalommegosztási felfogásban a végrehajtó hatalmi ághoz kapcsolódik, a végrehajtó hatalmi ág részét képezi.

Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) Alapvetés címének C. cikk (1) bekezdése alapján *„a magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik."*[1]

Törvényhozás

A törvényhozás és a közigazgatás között nincs nincs alá-fölérendeltségi kapcsolat,[2] ugyanakkor az Országgyűlés és a Kormány között létezik bizonyos függőség.

Az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdése alapján *„a Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány az Országgyűlésnek felelős."*[3]

A fenti függőségi viszony részletezve:

- *az Országgyűlés megválasztja a miniszterelnököt (egyedi döntési);*
- *az Országgyűlés dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésekről (ellenőrzési);*
- *az Országgyűlés beszámoltatja a miniszterelnököt, a Kormány tagjait (ellenőrzési);*
- *az országgyűlési bizottság az ülésen megjelenésre kötelezheti a Kormány tagjait (ellenőrzési);*
- *az Országgyűlés egyes uniós ügyekben tájékoztatást kérhet és állást foglalhat (egyéb);*
- *a képviselők egyötöde a miniszterelnökkel szemben konstruktív bizalmatlansági*

1 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100425.ATV/ts/20240401/lr/chain401 Letöltés: 2024. június 23.
2 Fábián Adrián: Közigazgatáselmélet. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023. 28. oldal.
3 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100425.ATV/ts/20240401/lr/chain603 Letöltés: 2024. július 6.

indítványt nyújthat be, amely attól konstruktív, hogy az indítványban meg kell jelölni az új miniszterelnök személyét (egyedi döntés);
- *az Országgyűlés a miniszterelnök megbízatását „megszünteti" az újonnan választott Országgyűlés megalakulásával (egyéb);*
- *az Országgyűlés feloszlatja külön eljárás szerint a törvénytelenül működő helyi önkormányzatot (egyedi döntés).*[4]

Bíróság

Sajátos kapcsolatrendszer érvényesül a bírói és a végrehajtó hatalom között is. Az igazságszolgáltatás funkciója a jogérvényesülés zavarainak a kiküszöbölése, amely a közigazgatással összefüggésben a közigazgatási döntések bírósági felülvizsgálatának jogintézményén keresztül valósul meg.

A közigazgatási bíráskodás a közjogi-közigazgatási jogviszonyok megítélésének bírói fóruma.[5]

A bíróságok döntései a közigazgatási szervekre is kötelezőek (pl. a közigazgatási hatóságok közötti hatásköri vitában hozott bírósági döntés). Ez azt jelenti, hogy a bírósági szervezetrendszer keretében született döntéseknek elsőbbsége van a közigazgatási döntésekhez képest.

1.2. A közigazgatás fogalma, sajátosságai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tudja, megismerje a közigazgatás lényegét, funkcióját és tartalmi elemeit.

Az államigazgatás szervei (központi szervek, dekoncentrált szervek) által végzett igazgatást és részben az önkormányzatok által végzett állami igazgatást együtt államigazgatásnak hívjuk.[6]

Az Alaptörvény 15. cikk (2) bekezdése alapján *„a Kormány a közigazgatás legfőbb szerve, törvényben meghatározottak szerint államigazgatási szerveket hozhat létre."*[7]

4 Balla Zoltán: A közigazgatás alapintézményei. Ludovika Kiadó, Budapest, 2023. 55. oldal.
5 Szupera Péter: A közigazgatási perrendtartás magyarázata. ORAC Kiadó Kft., Budapest, 2023. 27. oldal.
6 Szalai András: A közigazgatási jog alapjai. Dialóg Campus Kiadó, 2018. 14. oldal.
7 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100425.ATV/ts/20240401/lr/chain401 Letöltés: 2024. június 23.

A közigazgatás az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás összefoglaló elnevezése. Szervezeti szempontból az állam integrált szakigazgatási szervezetrendszereként jelenik meg, amelynek alapvető funkciója a törvényhozói döntések közhatalmi és szervezési eszközökkel történő végrehajtása.

Tartalma elemei a következők:

- *olyan állami tevékenység, amely mindig a közérdek keretében valamilyen társadalmi szintű közfeladat ellátására irányul;*
- *alanyi és tárgyi értelemben – makroszinten – a politika által befolyásolt;*
- *a közhatalom birtokában (is) végzi végrehajtó-rendelkező- szervező tevékenységét,*
- *amely a jog által is szabályozott,*
- *elkülönült és sajátos szervezetrendszerrel és személyzettel rendelkezik.*[8]

A közigazgatás **célja a közérdekű szükségletek kielégítése.** A közigazgatás helyét az állami szervek rendszerében alapvetően befolyásolja a szolgáltató jellegének, közszolgáltató funkcióinak kiszélesedése.

Stratégiai céljait és rendeltetését a **politika kívülről determinálja.** Ez egyrészről azt jelenti, hogy a politikai akarat közvetve, a jogszabályokon keresztül jelenik meg a közigazgatásban, másrészről viszont a közigazgatás önállóan, felelősen gyakorolja a jogszabályokban meghatározott hatásköreit.

A közigazgatás sajátos tevékenység és sajátos működés. Egyes tevékenységfajtái, mint pl. az irányítás, felügyelet, ellenőrzés, döntés-előkészítés, szervezés, hatósági jogalkalmazás kifejezetten a közigazgatásra jellemzőek, működése egyfelől a kifelé irányuló (szakirányú) tevékenységet, másfelől pedig a szervi (belső) működést jelenti.

A **társadalom legnagyobb szakigazgatási rendszere** mind az igazgatási feladatok nagyságrendjét, mind pedig szervezeti méreteit tekintve. Az **államigazgatás** szervezetrendszerében jellemzően **alá-fölérendeltségi viszonyok** uralkodnak.

A társadalom igazgatását jogszabályi keretek között, **közhatalmi jogosítványok** birtokában látja el.

Jogszabályok által szabályozott és kötött tevékenység. A közigazgatásra közvetlenül vagy közvetve vonatkozó jogszabályok rendszerét a jogrendszer önálló ága, a közigazgatási jog alkotja.

Meghatározó ismérve a **professzionális** közigazgatási **személyi állomány,** amelybe elsősorban a közszolgálati tisztviselők, a kormányzati igazgatási szervek tisztviselői, a

8 Balla Zoltán: A közigazgatás alapintézményei. Ludovika Kiadó, Budapest, 2023. 32. oldal.

különleges jogállású szervek köztisztviselői tartoznak, de tágabb értelemben ide sorolhatjuk a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagjait és a rendvédelmi igazgatási alkalmazottakat is.

1.3. A közigazgatás rendeltetése, feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közigazgatás társadalmi rendeltetését és a döntés-előkészítésben betöltött szerepét, fel tudja vázolni a döntések végrehajtását biztosító közhatalmi és közvetlen igazgatási tevékenységfajtákat, valamint ismereteket szerezzen a közigazgatás gazdálkodó tevékenységéről.

A közigazgatás társadalmi rendeltetése a törvényekben meghatározott állami feladatok megvalósítása, ezáltal a közérdek érvényesítése, melynek filozófiai alapját a közjó megteremtésének a szükségessége képezi. Mint minden szakigazgatási rendszer, **két alapvető feladatot lát el:**

1. **a döntések előkészítését és**
2. **a döntések végrehajtását.**

1. A döntések előkészítése a közigazgatás jogszabály-előkészítő funkcióját és az ehhez kapcsolódó igazgatási tevékenységek sorozatát jelenti. A modern közigazgatás a döntések előkészítésekor a szakértői szervezet szerepének betöltése mellett egyezteti a döntéstervezeteket a különböző szervezetekkel, és megkísérli a konszenzus létrehozását. Egyfajta összekötő funkciót tölt be a társadalom és az állam között, amely elősegíti, hogy szakmai és társadalmi szempontból egyaránt optimális döntés születhessen.

2. A döntések végrehajtása különböző közigazgatási tevékenységfajtákon keresztül valósul meg, amelyek két fő kategóriába sorolhatók:
   2.1. a közhatalmi tevékenységfajták és
   2.2. a közvetlen igazgatás körébe.

A közhatalmi tevékenységeken belül megkülönböztethetjük

- **a közigazgatási jogalkotást,**
- **a hatósági jogalkalmazást és**
- **a törvényességi felügyeletet.**[9]

A közigazgatás főszabályként **törvényi felhatalmazással alkothat jogszabályt,** az Alaptörvény és a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényben foglaltak figyelembevételével. A közigazgatás szervezetirányító feladatkörében előtérbe kerültek az egyéb, nem jogszabályi szabályozási formák, így a normatív határozat és a normatív utasítás, amelyeket közjogi

9 Balla Zoltán: A közigazgatás alapintézményei. Ludovika Kiadó, Budapest, 2023. 67. oldal.

szervezetszabályozó eszközöknek nevezünk. A normatív határozatot testületi szervek (pl. Kormányhatározat), normatív utasítást egyszemélyi szervek (közjogi tisztségviselők) adhatnak ki (pl. miniszteri utasítás).

A közigazgatási szervek **hatósági jogalkalmazó tevékenysége a közcélok elérésének tipikus jogi eszköze,** funkciója a közfeladatok közhatalommal való megvalósítása. A közigazgatás minden egyedi, individuális esetben kifelé irányulóan jogot érvényesít, kötelezettséget realizál, jogvitát dönt el, szankcionál. De hatósági jogalkalmazás a hatósági ellenőrzés, a hatósági nyilvántartás vezetése, az igazolvány, bizonyítvány kiadása is.[10]

A törvényességi felügyeletről elmondható, hogy egy fajta ellenőrzési tevékenységet hordoz magában. Ez a törvényességi felügyelet két olyan közigazgatási szervezeti típus esetében érvényesül, amely közjogi autonómiával rendelkezik:

- a köztestületek és
- a helyi önkormányzatok szerveinél.[11]

A köztestületnél ezt a tevékenységet a szakminiszter, míg az önkormányzat esetében a fővárosi vagy vármegyei kormányhivatalt vezető főispán végzi.

A **közvetlen igazgatás a közigazgatási rendszer szervezetirányító tevékenységét** jelenti, amely lehet hierarchikus (alá-fölérendeltségi viszonyon alapuló), illetve hierarchián kívüli irányítás. Ez utóbbi esetben az irányítás eszközei közvetve hatnak az irányított szervezetre. A közigazgatási rendszer egészét a Kormány irányítja. Az államigazgatás szervezetrendszerét a hierarchikus irányítás eszközeivel, míg a közigazgatás intézményeit, az önkormányzatokat, az önkormányzati igazgatási szerveket, közintézeteket a hierarchián kívüli irányítás jogi eszközeivel igazgatja. A szervezetirányítás egyik válfaja a szervezeten belüli viszonyok belső igazgatása, amelyet az igazgatástudományi szakirodalom vezetésnek nevez. A belső igazgatás a vezető döntési jogának jogi kereteit adja.

A közigazgatás a döntések előkészítése és végrehajtása mellett **gazdálkodó tevékenységet is ellát,** amelynek három fő területe van: a költségvetési gazdálkodás, a kincstári vagyon kezelése és az állam vállalkozó vagyonával történő gazdálkodás. A közigazgatás költségvetési gazdálkodó tevékenységének elkülönült szerve a Magyar Államkincstár, amely a költségvetési szervek finanszírozásával és beszámolásával kapcsolatos feladatokat is ellátja. Az állami vagyon tekintetében a Magyar Államot megillető tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter elsődlegesen a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. útján gyakorolja.

10 Balla Zoltán: A közigazgatás alapintézményei. Ludovika Kiadó, Budapest, 2023. 68. oldal.
11 Balla Zoltán: A közigazgatás alapintézményei. Ludovika Kiadó, Budapest, 2023. 69. oldal.

A közigazgatás **konkrét feladatait** – a joghoz kötöttség elvére figyelemmel – különböző **jogszabályok határozzák meg.** A feladatok jogszabályi megismerhetősége mellett is lehetetlen ugyanakkor azok tételes felsorolása.

2. A közigazgatás szervezetrendszere

2.1. A közigazgatási szervek jogképessége, csoportosítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és meg tudja határozni a közigazgatási szerv fogalmát, jogképességét és a közigazgatási szervek különböző szempontok szerinti csoportosítását. Cél továbbá, hogy a vizsgázó ismerje és röviden ki tudja kifejteni a négy jogképességi elemet, valamint megismerje a közigazgatási szervek típusait.

A közigazgatás teljes szervezetét a közigazgatási szervek szervezetrendszereinek összessége alkotja. **A közigazgatási szerv a közigazgatási szervezeti rendszer legkisebb önálló egysége, amely minden más állami szervtől elhatárolt, önálló hatáskörrel, szervezettel, gazdasági önállósággal rendelkezik.**

A közigazgatási szerv hatáskörén belül önálló, ettől nem foszthető meg. Ugyanakkor a közigazgatási szervek belső szervezeti egységének hatáskörét a szerv vezetője a hatásköri kereteken belül szűkítheti, bővítheti. A közigazgatási szerv belső szervezeti egysége a közigazgatási jogviszonyokban nem a saját, hanem a közigazgatási szerv nevében jár el. A közigazgatási szerv gazdasági önállósága azt jelenti, hogy a rábízott anyagi eszközök felett jogszabályi keretek között maga rendelkezik. Ez általában a közigazgatási szerv polgári jogi jogalanyiságát is jelenti, ez azonban nem nélkülözhetetlen feltétele az önálló jogalanyiságának. Ebből következően a polgári jog szerinti jogképesség és a közigazgatási jogképesség nem mindig esik egybe.

A közigazgatási szerv jogképessége azt jelenti, hogy közigazgatási jogok és kötelezettségek alanya lehet, azaz felhatalmazása van közigazgatási cselekvésre.

Jogképességének elemei:

1. az előírt rendben történő létrehozása,
2. a közigazgatási tevékenység jogával való felruházása (feladat meghatározása),
3. hatáskörének megállapítása és
4. illetékességének meghatározása.

Az Országgyűlés hozza létre a legfontosabb közigazgatási szerveket, így például a minisz-

tériumokat. A Kormány törvényben meghatározottak szerint hozhat létre államigazgatási szerveket (így pl. a központi hivatalokat). A közigazgatási szervtípus létrehozása és a konkrét közigazgatási szerv létrehozatala azonban nem mindig esik egybe. Például a minisztériumot mint szervtípust az Országgyűlés az Alaptörvény alapján hozza létre, míg az egyes minisztériumok konkrét felsorolását a Magyarország minisztériumainak felsorolásáról szóló 2022. évi II. törvény tartalmazza. A létrehozástól meg kell különböztetni a szervek megalakítását. A megalakítás a választott közigazgatási szervek létrejöttének aktusa (pl. települési önkormányzat képviselő-testülete). A közigazgatási szervnek a közigazgatási tevékenység jogával való felruházása azt jelenti, hogy a közigazgatási szervet létrehozó jogszabály meghatározza a közigazgatási szerv feladatkörét, és biztosítja számára a feladatok végrehajtásához szükséges állami közhatalmat.

A közigazgatási szerv **jogszabályban meghatározott hatásköre** különbözik a szerv feladatkörétől. A feladatkör alatt a közigazgatási szerv társadalmi rendeltetése értendő, a hatáskör pedig a közhatalom gyakorlására jogszabályban biztosított konkrét jogosítványokat jelenti.

Az illetékesség az adott közigazgatási szerv hatáskörének meghatározott földrajzi területen való gyakorlása. **Az illetékességi területet mindig jogszabály határozza meg.** A központi közigazgatási szerv illetékessége kiterjed az egész ország területére, míg a közigazgatás területi, helyi szervei a közigazgatás területi beosztásának megfelelően, vagy attól eltérő – jogszabályban megállapított – működési területen illetékesek a hatáskörük gyakorlására.

A közigazgatási szervek az **államszervek specifikus csoportját alkotják.** Sajátosságuk, hogy a végrehajtó-rendelkező tevékenység ellátására létrehozott szervek, amelyek közhatalom birtokában az egész társadalom viszonylatában látják el tevékenységüket. Munkaszervezete a hivatal, amely mint igazgatási szervezet, a bürokrácia elve alapján működik, tevékenysége pedig állami szervező tevékenység. A hivatal sajátossága, hogy élén egyszemélyi felelős vezető áll, ügyintézési és ügyviteli tevékenységet lát el; több személyből álló kollektíva, amelynek tagjai a közigazgatási tevékenységet élethivatásként látják el, a működéséhez szükséges anyagi fedezetet állami vagy önkormányzati költségvetésből biztosítják.

A közigazgatás szervezetrendszere többféle megközelítésből vizsgálható:

1. a szerv hatásköre,
2. a terület szerinti tagolódás,
3. az egyes szervek közötti kapcsolat alapján és szervezeti oldalról.

A közigazgatási szervek **hatáskör szerint általános és különös hatáskörű** szervek (szakigazgatási szervek) lehetnek. Az általános hatáskörű szervek feladatköre az illetékességi területükön felmerülő valamennyi közigazgatási feladatra kiterjed, míg a különös hatáskörű szervek hatásköre egy meghatározott közigazgatási szakterülethez kapcsolódó feladatra korlátozódik. Általános hatáskörű szervek a Kormány, a fővárosi és vármegyei

kormányhivatalok, valamint a helyi önkormányzatok hivatali szervei. A különös hatáskörű szervek típusaihoz a minisztériumok (tárca nélküli miniszter), az egyes nem minisztériumi jogállású központi államigazgatási szervek és a centrális alárendeltségű államigazgatási (regionális, vármegyei, helyi szintű) szervek tartoznak.

A területi tagolódás (illetékesség) alapján megkülönböztethetünk:

1. központi (országos),
2. területi (regionális, vármegyei) és
3. **helyi (járási)** közigazgatási szerveket.

A központi közigazgatás szintjén kizárólag államigazgatási szervek működnek, ezen belül a Kormány az államigazgatás legfőbb koordinációs és irányító szerve, a minisztériumok és a nem minisztériumi jogállású központi államigazgatási szervek a központi igazgatás végrehajtó, adminisztrációs szervei.

A területi közigazgatási szervek szintjén megtalálhatók egyrészről a vármegyei vagy regionális illetékességgel működő államigazgatási szervek, másrészről pedig a vármegyei, illetve fővárosi helyi önkormányzati szervek. Helyi szinten jellemzően a települési önkormányzati szervek működnek, illetve a járási hivatalok.

A szervek közötti kapcsolatrendszer szempontjából a közigazgatási szervek irányítási, felügyeleti és ellenőrzési kapcsolatok közvetlen, illetve közvetett formái szerint csoportosíthatók.

2.2. A közigazgatás két alrendszerének sajátosságai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás rendszerszintű eltérő sajátosságait.

Szervezeti szempontból a közigazgatást két alrendszer alkotja:

1. **az államigazgatási és**
2. **az önkormányzati igazgatási szervezetrendszer.**

Az államigazgatási szervek hierarchikusan felépülő rendszerét a Kormány, míg az önkormányzati közigazgatási szerveket a választott testület irányítja.

A két szervezetrendszer között egyfajta funkcionális munkamegosztás is megfigyelhető, amennyiben az államigazgatási szervek elsősorban hatósági jogalkalmazó tevékenységet

látnak el, míg az önkormányzatok feladat- és hatásköre a helyi közszolgáltatások biztosítására terjed ki.

2.3. A központi államigazgatási szervek[12, 13, 14, 15]

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és átfogóan jellemezni tudja a központi államigazgatási szervek típusait, mindegyiknél egy-egy konkrét szervet is megjelölve. További cél, hogy a vizsgázó meg tudja nevezni a kormányzati igazgatási szerveket, és ismerje azok rendeltetését.

2.3.1. A központi államigazgatási szerv

Az államigazgatás szervezetrendszere a központi államigazgatási szerveket, valamint az államigazgatás területi, helyi szerveit foglalja magába.

A központi államigazgatási szervek országos közügynek minősülő feladatokat látnak el az egész országra kiterjedő illetékességgel. A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (2) bekezdése alapján központi államigazgatási szerv:

a) a központi kormányzati igazgatási szerv,
b) az önálló szabályozó szerv,
c) az autonóm államigazgatási szerv és
d) a rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat.

2.3.2. A központi kormányzati igazgatási szerv

Központi kormányzati igazgatási szerv a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény 2. § (2) bekezdése alapján:

- Kormány,
- minisztérium,
- kormányzati főhivatal,
- központi hivatal.

12 Magyarország Alaptörvénye.
13 A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény.
14 A kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény.
15 A Kormány ügyrendjéről szóló 1352/2022. (VII. 21.) Korm. határozat.

A **Kormány** a végrehajtó hatalom általános szerve, a közigazgatási szervezetrendszer csúcsán elhelyezkedő általános hatáskörű központi közigazgatási szerv, melynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A Kormány tagjai a miniszterelnök és a miniszterek. A miniszterelnök rendeletben a miniszterek közül egy vagy több miniszterelnök-helyettest jelöl ki. Működési rendjét a Kormány ügyrendjéről szóló 1352/2022. (VII. 21.) Korm. határozat tartalmazza. Ellátja a kormányzati tevékenységet, továbbá irányítja, felügyeli és koordinálja a közigazgatási szervek tevékenységét. Feladatai ellátásához jogalkotói hatáskörrel rendelkezik. Feladat- és hatáskörét a miniszterelnök vezetésével, testületként gyakorolja.

A kormányzati döntéshozatal általános hatáskörű **szakmaidöntés-előkészítő fóruma** a Közigazgatási Államtitkári Értekezlet.

A kormányzati döntéshozatal különös hatáskörű **szakmaidöntés-előkészítő** fóruma:

- a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Bizottság és
- a Védelmi Munkacsoport.

A Kormány általános politikáját a miniszterelnök határozza meg. A miniszterelnök az Alaptörvény szerinti feladatkörében eljárva a Kormány irányítása alatt álló, illetve a miniszter irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek vezetői számára feladatokat határozhat meg, illetve tőlük tájékoztatást kérhet. A miniszterelnök fenti feladatkörében az állami vezető számára is feladatot határozhat meg, illetve az állami vezetőt a feladat- és hatáskörébe tartozó kérdésekről jelentéstételre vagy beszámolóra kötelezheti. A miniszterelnököt eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott kormányrendelet az államigazgatás egyes ágazatai, illetve egyes központi államigazgatási szervek vagy vezetői irányítására is kijelölheti.

Új fórumként jött létre 2024. július 3-tól a Kormányzati Igazgatási Értekezlet, amely a Közigazgatási Államtitkári Értekezlet ülésezésének különös formája. Feladata a központi kormányzati igazgatás és a területi kormányzati igazgatás közötti egyeztetések lefolytatása.

A Kormány kiemelt fontosságú társadalompolitikai, gazdaságpolitikai vagy nemzetbiztonsági ügyekben ülései előtti állásfoglalásra kabinetet hozhat létre.

A kormányzati döntéshozatal különös hatáskörű **politikai döntéshozó fóruma:**

- a Stratégiai Kabinet,
- a Gazdasági Kabinet,
- a Védelmi Tanács, valamint
- a Nemzetpolitikai Kabinet.

A Kormány a hatáskörébe tartozó jelentős, több minisztérium feladatkörét érintő feladatok összehangolt megoldásának irányítására **kormánybizottságot** hozhat létre. Tagjai a feladatkörükben érintett miniszterek, de munkájában más személyek is részt vehetnek a vonat-

kozó kormányhatározat kijelölése alapján. Elsődlegesen javaslattevő és döntés-előkészítő szerv, kivételesen ügydöntő jogkörrel is rendelkezhet külön felhatalmazás alapján.

A Kormány munkáját segíti „egyszemélyes" segédszervként a **kormánybiztosi intézmény.** A kormánybiztost a Kormány normatív határozattal nevezi ki a feladatkörébe tartozó vagy kiemelt fontosságú feladat koordinálására meghatározott időre.

A miniszterelnök normatív utasítással a feladatkörébe tartozó feladat ellátására **miniszterelnöki biztost** nevezhet ki. Tevékenységét a miniszterelnök irányítja.

A miniszterelnök diplomáciai, személyes tanácsadói vagy egyéb eseti jellegű feladat ellátására **miniszterelnöki megbízotti** megbízást adhat. A miniszterelnöki megbízott feljogosítást kaphat a miniszterelnöki főtanácsadói megnevezés használatára.

A minisztérium a miniszter munkaszerveként a Kormány irányítása alatt álló, különös hatáskörű központi államigazgatási szerv. A minisztériumot a miniszter vezeti, e feladatkörében irányítja az államtitkár és a közigazgatási államtitkár tevékenységét. A minisztériumok felsorolását a 2022. évi II. törvény tartalmazza, a miniszter részletes feladat- és hatáskörét a Kormány eredeti jogalkotó hatáskörében kibocsátott rendeletében állapítja meg.

Az **államtitkár** törvényben meghatározott kivételekkel a miniszter teljes jogkörű helyettese. Tevékenységét a miniszter irányítja. A miniszter a minisztériumban működő államtitkárok közül általános helyettesítésére egy miniszterhelyettest jelöl ki. Az államtitkári cím használata során utalni kell az államtitkárnak a minisztérium szervezeti és működési szabályzata szerinti feladatkörére.

A minisztérium szervezetét – a miniszterelnök jóváhagyását követően – a miniszter által normatív utasításban kiadott szervezeti és működési szabályzat határozza meg. Hivatali szervezetét a miniszter irányítása alatt a közigazgatási államtitkár vezeti. A minisztérium hierarchikus felépítésű, miniszteri kabinetre, főosztályokra és titkárságokra, a főosztály osztályokra tagozódik, a főosztályvezető vezetése alatt álló titkárság osztályokra tagozódhat. A rendvédelmi szervet irányító miniszter e szervek irányításával kapcsolatos jogainak gyakorlására az általa vezetett minisztériumban ettől eltérő szervezeti egységet is létesíthet, melynek vezetésére szolgálati jogviszonyban álló, a minisztériumba vezényelt személy nevezhető ki.

A **kormányzati főhivatal** törvénnyel létrehozott, a Kormány irányítása alatt működő központi államigazgatási szerv. Felügyeletét kormányrendeletben kijelölt miniszter látja el. Tevékenységéről beszámol a Kormánynak, valamint tájékoztatja az Országgyűlés feladatkörében érintett bizottságát. Vezetőjét – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a miniszterelnök nevezi ki és menti fel. **A Kit. szerint kormányzati főhivatal a Központi Statisztikai Hivatal, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.**

A központi hivatalt törvény vagy kormányrendelet hozza létre, miniszter irányítása alatt működő központi kormányzati igazgatási szerv, vezetőjét a központi hivatalt irányító miniszter nevezi ki és menti fel.

Törvényben központi hivatal akkor hozható létre, ha a központi hivatal fegyveres rendvédelmi feladatokat lát el (NAV). Az ilyen szerv irányítását a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott rendeletében kijelölt miniszter látja el. Szervezetét a hivatalt irányító miniszter normatív utasításában kiadott szervezeti és működési szabályzata határozza meg. A központi hivatal a tevékenysége alapján az **alábbi típusokba sorolható: hatósági, piacfelügyeleti, szolgáltató, fenntartói, forráskezelő, ellenőrző, illetve kiszolgáló.**

Központi hivatal például:

1. a Magyar Államkincstár,
2. a Nemzeti Adó- és Vámhivatal,
3. a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal,
4. az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezésegészségügyi Intézet.

2.3.3. Az önálló szabályozó szerv

Ilyen szervet a végrehajtó hatalom körébe tartozó egyes feladat- és hatáskörök ellátására és gyakorlására az Országgyűlés hozhat létre sarkalatos törvényben. Vezetőjét a miniszterelnök vagy a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki meghatározott időtartamra. Az önálló szabályozó szerv vezetője feladatkörében rendeletet alkothat, tevékenységéről évente beszámol az Országgyűlésnek.

A vonatkozó törvényi szabályozás értelmében ilyen szervnek minősül:

1. a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság,
2. a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
3. a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága és
4. az Országos Atomenergia Hivatal.

2.3.4. Az autonóm államigazgatási szerv

Különleges jogállással, sajátos tevékenységi körrel felruházott, a bürokratikus hivatali modelltől eltérő törvénnyel létrehozott szervek. Sajátosságuk, hogy közhatalmi jogosítványok birtokában államigazgatási feladatokat látnak el, hatósági eljárásuk során a közigazgatási hatósági eljárás jogszabályait alkalmazzák, ugyanakkor nem tartoznak a Kormány irányítása alá, hanem az Országgyűlés ellenőrzése alatt működnek.

Autonóm jogállású központi államigazgatási szerv a Ksztv. szerint:

1) a Közbeszerzési Hatóság,
2) az Integritás Hatóság,
3) a Gazdasági Versenyhivatal,
4) a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság,
5) a Nemzeti Választási Iroda,
6) az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság, valamint
7) a Szuverenitásvédelmi Hivatal.

2.3.5. A rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) bekezdése alapján rendvédelmi szerv:

- a rendőrség,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 1. § alapján Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai:

1. az Információs Hivatal,
2. az Alkotmányvédelmi Hivatal,
3. a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat,
4. a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, valamint
5. a Nemzeti Információs Központ.

2.4. A területi és helyi államigazgatási szervek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a területi államigazgatási szervek rendszerét, az általános hatáskörű vármegyei kormányhivatalok és járási hivatalok, valamint a különös hatáskörű területi államigazgatási szervek feladatait és kapcsolatrendszerét.

Az államigazgatás területi szervei a központi alárendeltségű területi és helyi államigazgatási szervek. Olyan államigazgatási feladatokat látnak el, amelyek nem minősülnek önkormányzati közügynek.

A hatásköri szempontból megkülönböztetünk:

1. általános, illetve
2. különös hatáskörű (ágazati feladatokat ellátó) szerveket.

Illetékességi szempontból nézve megkülönböztetünk

1. járási,
2. várvár, illetve
3. regionális szinten működő területi államigazgatási szerveket,

amelyeket gyűjtőfogalommal dekoncentrált szerveknek nevezünk.

A területi és helyi államigazgatási szervek rendszerében jelentős változások zajlottak le:

1. 2011. január 1-től a Kormány általános hatáskörű területi szerveként létrejöttek a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok. Ugyanezen időponttól kezdődően a területi államigazgatási szervek többsége a fővárosi és vármegyei kormányhivatalokba integrálódott, azok önálló hatáskörű ágazati szakigazgatási szerveként.
2. 2013. január 1-től megkezdték működésüket a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok szervezeti egységeiként a járási hivatalok.
3. 2015. április 1-től átalakult a területi kormányhivatalok szerkezete. További területi szervek integrálódtak a fővárosi és vármegyei kormányhivatalokba, bizonyos szociális ellátások ügyeit a járási hivatalok vették át, illetve a kormányhivatalok belső szervezeti átalakulásának eredményeként a korábbi szakigazgatási szervek főosztályként, illetve osztályként működnek.
4. 2017. január 1-től a pedig a vármegyei kormányhivatali szintről számos elsőfokú feladat- és hatáskör a járási szintre került. Az átalakulás következtében különösen a megyeszékhelyi járási hivatalok hatásköre bővült.

A területi kormányzati igazgatás szervei a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok.

A kormányhivatalok működésének részletszabályait a fővárosi és vármegyei kormányhivatalokról, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 568/2022. (XII. 23.) Korm. rendelet tartalmazza.

A kormányhivatal a jogszabályoknak és a Kormány döntéseinek megfelelően összehangolja és elősegíti a kormányzati feladatok területi megvalósítását. Ennek keretében koordinációs, ellenőrzési, informatikai, továbbá képzést, továbbképzést szervező, összehangoló tevékenységet, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatal és a járási (fővárosi kerületi) szakigazgatási szervek működtetésével összefüggő funkcionális feladatokat lát el.

A kormányhivatalt kormányrendeletben kijelölt miniszter útján a Kormány irányítja, emellett az egyes szakigazgatási feladatok tekintetében bizonyos irányítási jogosítványokat az adott szakpolitikai feladatokért felelős ágazati miniszter (szakmai irányító miniszter) gyakorolja. A fővárosi és vármegyei kormányhivatalt a főispán vezeti, akit a miniszterelnök nevez ki és ment fel. Feladatainak ellátásáért és hatáskörének gyakorlásáért a miniszterelnöknek politikai, a kormányhivatalok irányítására kormányrendeletben kijelölt miniszternek szakmai felelősséggel tartozik.

A főispán

- vezeti a kormányhivatalt, gyakorolja annak feladat- és hatásköreit, ellátja a költségvetési szerv vezetőjének hatáskörébe utalt feladatokat;
- biztosítja a kormányhivatal és a járási hivatalok szakmai feladatellátásának feltételeit;
- elkészíti és a miniszter részére megküldi a kormányhivatal szervezeti és működési szabályzatára vonatkozó javaslatát;
- gondoskodik a jogszabályban előírt belső szabályzatok elkészítéséről.[16]

A kormányhivatal szervezete a kormánymegbízott által közvetlenül vezetett szervezeti egységekből és járási, illetve a fővárosban fővárosi kerületi hivatalokból áll. A járási hivatal a jogszabályban megállapított hatáskörét önállóan gyakorolja. Az általa ellátandó egyedi ügyben a fővárosi és vármegyei kormányhivatal utasítási joggal nem rendelkezik.

A kormányhivatal a **járási hivatalokban integrált ügyfélszolgálatot (kormányablakot) működtet.** A kormányablak a jogszabályban meghatározott hatáskörét a járási hivatal szerveként, annak nevében gyakorolja. Integrált ügyfélszolgálatnak kell tekinteni a kormányhivatalok által működtetett mobilizált kormányablak-ügyfélszolgálatot is. A kormányablakon keresztül meghatározott ügyekben azonnali ügyintézésre van lehetőség, hivatalból is intézhetők bizonyos ügyek. A kormányablak ezenkívül ellátja a saját hatáskörében intézhető ügyeket és kiegészítő szolgáltatásokat is nyújt. Kiemelt feladata továbbá, hogy az államigazgatási ügyekben teljes körű tájékoztatást adjon az ügyfeleknek.

2.5. A helyi önkormányzás alapjai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és értelmezni tudja az önkormányzatiság (autonómia) fogalmát, a helyi önkormányzáshoz való jog tartalmát, valamint a helyi önkormányzás rendeltetését.

Az Alaptörvény 31. cikkelye szerint a helyi önkormányzatok:

1. *Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek;*
2. *a helyi önkormányzat feladat- és hatáskörébe tartozó ügyről törvényben meghatározottak szerint helyi népszavazást lehet tartani;*
3. *a helyi önkormányzatokra vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.*[17]

16 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A2200568.KOR/ts/20240518/lr/lawrefP%2847%29L%28158%29 Letöltés: 2024. július 6.

17 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100425.ATV/ts/20240401/lr/chain401 Letöltés: 2024. június 23.

A helyi önkormányzatok decentralizált szervek, a központi államhatalomtól függetlenek, funkciójuk a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása. A rájuk vonatkozó szabályokat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) sarkalatos törvény határozza meg.

Az önkormányzat alatt a társadalmi közösségek olyan szervezeti formáit és intézményeit értjük, amelyek jogszabályokban elismert önállósággal és hatáskörrel rendelkeznek, jogosítványaikat saját választott szerveik közreműködésével érvényesítik. A szakirodalom az önkormányzatiság fogalmát gyakran az autonómiával azonosítja.

Különbség tehető szakmai önkormányzatok (köztestület) és helyi önkormányzatok között. A köztestületi önkormányzat funkcionális autonómiaként, a helyi önkormányzat a területi autonómia intézményeként fogható fel.

A helyi önkormányzás joga a települések (települési önkormányzatok) és a vármegyék (területi önkormányzatok) választópolgárainak közösségét illeti meg.[18]

A helyi választópolgárok e közösségi jogukat választott képviselőik útján (közvetve) és a helyi népszavazáson való részvételükkel (közvetlenül) gyakorolják. A helyi önkormányzás tartalmát az előző fejezetben ismertetett önkormányzati alapjogok határozzák meg. A helyi közösség tagjai a helyi önkormányzás alanyaként emellett kötelesek öngondoskodással enyhíteni a közösségre háruló terheket, képességeik és lehetőségeik szerint hozzájárulni a közösségi feladatok ellátásához, továbbá betartani és betartatni a közösségi együttélés szabályait. E kötelezettség tartalmát, illetve elmulasztásának jogkövetkezményeit a képviselő-testület rendeletében meghatározhatja.

A helyi önkormányzás rendeltetése a helyi közügyek önálló, demokratikus intézésével a helyi közakarat kifejezése és megvalósítása. A helyi közügyek alapvetően a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek helyi megteremtéséhez kapcsolódnak. A helyi önkormányzatok által ellátott feladat- és hatáskörök jogszerű gyakorlása alkotmánybírósági és bírósági védelemben részesül.

2.6. A helyi önkormányzatok feladat- és hatásköre

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a helyi önkormányzatok szerepét az egységes állami szervezetrendszerben, el tudja határolni a helyi önkormányzatok kötelezően ellátandó és önként vállalt feladatait, valamint legalább hetet fel tudjon sorolni a kötelezően ellátandó helyi önkormányzati feladatok közül.

18 https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100189.TV/ts/20240609/ Letöltve: 2024. június 23.

A helyi önkormányzatok az egységes állami szervezetrendszer részeként hozzájárulnak az Alaptörvényben foglalt célok megvalósításához, elősegítik a jogszabályi kötelezettségek teljesítését. Alapjogaik egyenlők, ám kötelességeik eltérőek lehetnek, teljesítőképességük (gazdasági helyzet, település-földrajzi adottságok, lakosságszám), illetve az önkormányzatok típusai alapján. Az egyes önkormányzatok közötti kapcsolatrendszerben a mellérendeltség érvényesül, így a települési és a vármegyei önkormányzatok között a szubszidiaritás elvén alapuló funkcionális munkamegosztás valósul meg.

A helyi önkormányzati **feladat- és hatásköröknek két alaptípusa** különböztethető meg:

1. a kötelezően ellátandó és
2. az önként vállalt feladatok.

Kötelező feladatot kizárólag törvény állapíthat meg, a szabadon vállalható feladatellátásra az önkormányzati törvény tág lehetőségeket biztosít. A képviselő-testület vagy a helyi népszavazás döntésével olyan helyi közügy önálló megoldása vállalható, amelyet jogszabály nem utal más szerv kizárólagos hatáskörébe, és amely nem veszélyezteti a kötelező feladatok ellátását. További korlát, hogy a fakultatív feladatok finanszírozása a saját bevételek vagy az erre a célra biztosított külön források terhére lehetséges (pl. települési értéktár létrehozása, közlevéltár létesítése, a helyi közrend és közbiztonság tevékenységében közreműködő civil szervezetek támogatása, stb.).

A helyi önkormányzat törvényben meghatározott esetekben az állammal kötött külön megállapodás alapján elláthat állami feladatokat is, melynek tartalmaznia kell a feladatellátás finanszírozását is. A megállapodás közigazgatási szerződésnek minősül.

A helyi önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatait a Mötv. példálózó jelleggel sorolja fel, melyek tartalmát, az ágazati törvények határozzák meg. A Mötv.-n kívül ugyanakkor más törvény is megállapíthat a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatot.

Az önkormányzatok kötelező feladatai a korábbi szabályozáshoz képest jelentősen szűkültek, jellemzően az alapfokú közszolgáltatásokért felelnek (kivéve a kulturális területet, illetve az egyes szociális ellátásokat).

A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok a Mötv. 13. § (1) bekezdése alapján különösen:

1. településfejlesztés, településrendezés;
2. településüzemeltetés (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása);

3. a közterületek, valamint az önkormányzat tulajdonában álló közintézmény elnevezése;
4. törvényben meghatározott kivételekkel az egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások;
5. környezet-egészségügy (köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása, rovar- és rágcsálóirtás);
6. óvodai ellátás;
7. kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása;
8. gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások;
9. szociális szolgáltatások és ellátások, amelyek keretében települési támogatás állapítható meg;
10. lakás- és helyiséggazdálkodás;
11. a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása;
12. helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás;
13. honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem, helyi közfoglalkoztatás;
14. helyi adóval, gazdaságszervezéssel és a turizmussal kapcsolatos feladatok;
15. a kistermelők, őstermelők számára – jogszabályban meghatározott termékeik – értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is;
16. sport, ifjúsági ügyek;
17. nemzetiségi ügyek;
18. közreműködés a település közbiztonságának biztosításában;
19. helyi közösségi közlekedés biztosítása;
20. távhőszolgáltatás;
21. **víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül.**

Az önkormányzatoknak a Mötv. alapján a helyi közbiztonsággal kapcsolatosan is jelennek meg feladataik, amely szerint jogosult arra feljogosított szervezet létrehozására.

Közigazgatási szerződés megkötésével a fent említett szervezet alaptevékenységét a területe szerint illetékes vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányság szakmai felügyeletével végezheti.

A helyi önkormányzatok az önkormányzati feladatokon túl törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján kivételesen államigazgatási feladatokat is elláthatnak (delegált feladatok).

A Mötv. az önkormányzati feladatellátást az önkormányzatok teherbíró képességére figyelemmel a differenciált hatáskör-telepítés általános elve alapján határozza meg az egyes

települési típusú (községi, városi, járásszékhely városi, megyei jogú városi) és a vármegyei önkormányzatok között.

A községi önkormányzat azokat a feladatokat látja el, amelyek a helyi lakosság alapvető létfeltételeit és a kapcsolódó közszolgáltatások közvetlen igénybevételének lehetőségét biztosítják.

A járásszékhely városi, valamint a városi önkormányzat – törvényben meghatározottak szerint – olyan közszolgáltatásokat lát el, melyeket saját, vagy a járás egész területén gazdaságosan, hatékonyan és a szakmai szabályok előírásainak megfelelően képes biztosítani.

A megyei jogú város települési önkormányzata azokat a közszolgáltatásokat is biztosítja, amelyek saját területén túl a vármegye egészére vagy nagy részére kiterjednek. Megyei jogú város a vármegyeszékhely-város és az Országgyűlés által megyei jogúvá nyilvánított város. A megyei jogú város képviselő-testülete a közgyűlés.

Budapest főváros önkormányzati rendszere kétszintű, az önkormányzati feladatmegosztás sajátosan érvényesül. A települési önkormányzati feladatokat főszabályként a kerületi önkormányzat, a területi önkormányzati feladatokat pedig a fővárosi önkormányzat látja el azzal, hogy a települési önkormányzati feladat- és hatásköröket is elláthatja.

A fővárosi önkormányzat a Mötv.-ben meghatározottak szerint ellátja mindazokat a terület- és településfejlesztési, valamint területrendezési, településrendezési és településüzemeltetési feladatokat, amelyek a főváros egészét érintik, illetve a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak.

A fővárosi önkormányzat látja el továbbá az általa közvetlenül igazgatott Margitszigetet érintő helyi önkormányzati feladatokat, valamint a főváros egészét, illetve több kerületét érintő önkormányzati feladatokat is.

Törvény vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet egyes államigazgatási ügyeket a főváros egészére kiterjedő illetékességgel a főpolgármester hatáskörébe utalhat.

A fővárosi kerületi önkormányzatok törvényi keretek között önállóan gyakorolják a települési önkormányzatokat megillető valamennyi feladat- és hatáskört, amelyet törvény nem utal a fővárosi önkormányzat kizárólagos feladat- és hatáskörébe, valamint ellátják a fővárosi önkormányzat feladatkörébe nem tartozó településfejlesztési, valamint településrendezési és településüzemeltetési feladatokat.

2.7. A helyi önkormányzati szervezetrendszer

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a helyi önkormányzatok típusait és a települési önkormányzati szervek rendszerét.

A helyi önkormányzati szervezetrendszernek **két alapvető típusa** van:

1. a **települési** önkormányzatok, amelyek a községek, a nagyközségek, a városok, járásszékhelyvárosok, megyei jogú városok, a főváros és a fővárosi kerületek; valamint
2. a **területi** önkormányzatok, amelyek a vármegyék közigazgatási területét fogják át.

Az önkormányzat jogi személy. Az önkormányzatot hatáskörét tekintve a polgármester (a vármegyei közgyűlés elnöke, a főpolgármester) képviseli, államigazgatási szempontból pedig a jegyző. Az önkormányzati feladatok ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. Az önkormányzat igazgatási szerve a képviselő-testület.

A Mötv. 41. § (2) bekezdése alapján a képviselő-testület szervei:

a) a polgármester,
b) a főpolgármester,
c) a vármegyei közgyűlés elnöke,
d) a képviselő-testület bizottságai,
e) a részönkormányzat testülete,
f) a polgármesteri hivatal,
g) a vármegyei önkormányzati hivatal,
h) a közös önkormányzati hivatal,
i) a jegyző, továbbá
j) a társulás.

Az önkormányzati feladat- és hatáskörök címzettje főszabályként a képviselő-testület, amely az Alaptörvény és a Mötv. keretei között alakítja ki szervezetét és működését. A képviselő-testület a választott önkormányzati képviselőkből áll.

A Mötv. nevesíti a képviselő-testület azon hatásköreit, amelyek nem ruházhatóak át (pl. a rendeletalkotás, a saját szervezet kialakítása, a helyi népszavazás elrendelése, társulás létrehozása, intézmény alapítása, közterület elnevezése, stb.).

Működési formája a testületi ülés, amely főszabályként nyilvános. Összehívására szükség szerint kerül sor, de éves szinten legalább hat ülést tart. A képviselő-testület akkor határozatképes, ha a képviselők több mint fele jelen van. A javaslat elfogadásához az egyszerű

többséget igénylő javaslat esetén a jelen levő önkormányzati képviselők, minősített többséget igénylő javaslat esetén a megválasztott önkormányzati képviselők több mint a felének igen szavazata szükséges. Döntéseit nyílt szavazással hozza meg, amelyek rendeletben vagy határozatban jelennek meg. A képviselő-testület által megalkotott rendeletet a polgármester és a jegyző írja alá. Évente legalább egy alkalommal **közmeghallgatást tart**, amelyen a helyi lakosság és a helyben érdekelt szervezetek képviselői a helyi közügyeket érintő kérdéseket és javaslatot tehetnek.

A képviselő-testület a megbízatásának lejárta előtt név szerinti szavazással, minősített többségű döntéssel **kimondhatja a feloszlását** azzal az időbeli korlátozással, hogy a feloszlás nem mondható ki a választást követő hat hónapon belül, valamint az általános választást megelőző év április 1. napját követően.

A települési önkormányzatok közötti együttműködés egyik formája a **társult képviselő-testület.** Társult képviselő-testület alakítása esetén a települési önkormányzatok részben vagy egészben egyesítik költségvetésüket, közös önkormányzati hivatalt tartanak fenn és intézményeiket közösen működtetik. Azokban az ügyekben, amelyek kizárólag az adott települést érintik, a település saját képviselő-testülete dönt önállóan.

A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában települési képviselőkből és a választópolgárokból **településrészi önkormányzatot** (részönkormányzatot) hozhat létre, amennyiben egy településen belül elkülönült érdekstruktúrával rendelkező településrészek alakulnak ki, annak igazgatására.

A **bizottságok** a képviselő-testület munkáját segítik, kialakításuknál a törvény önállóságot biztosít az önkormányzat számára. A bizottságok feladat- és hatásköre településenként eltérő lehet a helyi sajátosságokhoz, igényekhez igazodva. Az alakuló vagy azt követő ülésen a polgármester előterjesztésére a képviselő-testület köteles megválasztani a törvény által kötelezően létrehozandó és a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott bizottságokat.

A száz főt meg nem haladó lakosságú községekben a bizottsági feladatokat a képviselő-testület látja el.

Az ezer főt meg nem haladó lakosú településen a kötelező bizottsági feladat- és hatásköröket egy bizottság is elláthatja. A bizottság tagjává nem önkormányzati képviselő tag is választható.

A kétezer főnél nagyobb lélekszámú településeknél kötelező a pénzügyi bizottság létrehozása. Ezenfelül törvény más bizottság megalakítását is elrendelheti, amelynek feladat- és hatáskört állapíthat meg. Elnöke és tagja több mint a felét a települési képviselők közül kell választani, de a polgármester nem lehet elnöke vagy tagja a bizottságnak. Feladatuk

a képviselő-testület döntéseinek kezdeményezése, előkészítése, illetve átruházott hatáskörben döntés.

A **polgármester** a képviselő-testület elnöke, a település választópolgárai közvetlenül választják meg. A tisztség főállásban vagy társadalmi megbízatásként is betölthető. Főállású a polgármester, ha ekként választották meg. Feladatai alapvetően a képviselőtestülethez kötődnek. Összehívja és vezeti a képviselő- testület ülését, képviseli a képviselő-testületet, aláírja az önkormányzati rendeletet.

A polgármester irányítja a polgármesteri hivatalt (közös önkormányzati hivatalt). és dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben. Egyes hatásköreinek gyakorlását átruházhatja az alpolgármesterre, a jegyzőre, a hivatal ügyintézőjére. Ezen túlmenően gyakorolja a munkáltatói jogokat a jegyző, az egyéb munkáltató jogokat az alpolgármester és az önkormányzati intézményvezetők tekintetében. A polgármestert egy vagy több alpolgármester helyettesítheti.

A **polgármesteri hivatal** (vármegyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal) a képviselő-testület által a mindennapi igazgatási feladatok ellátásra létrehozott egységes hivatal. Feladatai részben az önkormányzat működéséhez kapcsolódnak, részben pedig a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe utalt ügyek döntés-előkészítésével, illetve a döntések végrehajtásával függnek össze. Közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködés összehangolásában.

Közös önkormányzati hivatalt azok a járáson belüli községi önkormányzatok hoznak létre, amelyek közigazgatási területét legfeljebb egy település közigazgatási területe választja el egymástól, és a települések lakosságszáma nem haladja meg a kétezer főt. A közös önkormányzati hivatalhoz tartozó települések összlakosságszáma legalább kétezer fő, vagy a közös hivatalhoz tartozó települések száma legalább hét. Közös önkormányzati hivatal létrehozásáról vagy megszüntetéséről az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei közigazgatási szerződésben állapodnak meg. Erre önkormányzati ciklusonként csak egy alkalommal, az általános önkormányzati választások napját követő hatvan napon belül van mód. A megállapodás az általános önkormányzati választásokat követő év január 1-jén lép hatályba.

A **jegyző** vezeti a polgármesteri hivatalt vagy a közös önkormányzati hivatalt. A Mötv. 82. § (1) bek. alapján, mint közszolgálati tisztviselőt a polgármester pályázat alapján határozatlan időre nevezi ki.

A Mötv. 81. § (3) bekezdése alapján a jegyző:

a) dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben;
b) gyakorolja a munkáltatói jogokat a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselői és munkavállalói tekintetében, továbbá gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az aljegyző tekintetében;

c) gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról;
d) tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén;
e) jelzi a képviselő-testületnek, a képviselő-testület szervének és a polgármesternek, ha a döntésük, működésük jogszabálysértő;
f) évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről;
g) döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket;
h) dönt azokban a hatósági ügyekben, amelyeket a polgármester ad át;
i) dönt a hatáskörébe utalt önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben;
j) a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét;
k) rögzíti a talált dolgok nyilvántartásába a talált idegen dologgal kapcsolatos a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló törvény szerinti adatokat, valamint a talált idegen dolog tulajdonosnak történő átadást követően törli azokat.

A helyi önkormányzatok alapjogai között szerepel a **társulási** szabadság, amely az önkormányzatok közötti különböző társulási formákkal a hatékonyabb önkormányzati feladatellátást hivatott szolgálni. A települési önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre. A társulás alapdokumentuma a társulási megállapodás, melyet a társuló önkormányzatok képviselő-testületi minősített többséggel hozott döntéssel hagynak jóvá. A társulás a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet alapíthat, kinevezi vezetőiket. A társulás saját vagyonnal rendelkezhet. Döntéshozó szerve a társulási tanács.

A **vármegyei önkormányzati hivatal szervezete** lényegében megegyezik a települési önkormányzatéval, de mutatkoznak bizonyos eltérések. A vármegyei önkormányzat képviselő-testületének elnevezése a közgyűlés, elnökét a közgyűlés a saját tagjai közül titkos szavazással választja meg a megbízatásának időtartamára. A vármegyei közgyűlés önkormányzati hivatalát a vármegyei jegyző vezeti. A fővárosi önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés. A fővárosi közgyűlést a főpolgármester képviseli. A főpolgármesteri hivatalt a főjegyző, a kerületi polgármesteri hivatalt a jegyző vezeti.

2.8. A helyi önkormányzatok és a központi állami szervek kapcsolata

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a helyi önkormányzatok és a központi állami szervek közötti kapcsolódási pontokat.

Az Országgyűlési hatáskör:

1. Az Országgyűlés sarkalatos törvényben szabályozza a helyi önkormányzatok jogállását, feladat- és hatáskörét, kötelezően ellátandó feladatait, szervtípusait, működését, anyagi eszközeinek, gazdálkodásának alapkérdéseit.
2. Hatásköre az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlatása is, amelyről a Kormány erre irányuló javaslatára a soron következő ülésen kell határoznia.
3. Területszervezési döntési jogköröket (vármegyék összevonása, szétválasztása, határainak megváltoztatása, elnevezése, székhelye, fővárosi kerületek alakítása) a törvény szintén az Országgyűléshez telepíti.

Köztársasági elnöki hatáskör

A köztársasági elnök megbízza a helyi képviselő-testület Országgyűlés által történő feloszlatása esetén az illetékes kormányhivatal vezetőjét, hogy az új képviselő-testület megválasztásáig terjedő időre gyakorolja azokat a feladatokat és hatásköröket, amelyeket a jogszabály a polgármesternek állapít meg, halaszthatatlan esetben döntsön olyan ügyekben, amelyek a képviselő-testület átruházható hatáskörei. A köztársasági elnök dönt az érintett helyi önkormányzatok kezdeményezésére városi cím adományozásáról, továbbá a község alakításáról, egyesítéséről, a községegyesítés megszüntetéséről, illetve a város, község elnevezéséről.

Kormányzati hatáskör

A Mötv. értelmében a Kormány a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszter irányításával, a kormányhivatal útján biztosítja a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletét. A felügyelet eszközei az információkéréstől a bírósági eljárás kezdeményezéséig terjednek.

Miniszteri hatáskörök

A Mötv. foglalkozik a törvényességi felhívás intézményével, valamint a testületi ülés összehívásának jogával is felruházza a kormányhivatalt a törvényességi kérdések megtárgyalása érdekében.

A törvényességi felügyelet körében a kormányhivatal az önkormányzati határozatot közigazgatási perben megtámadhatja, kezdeményezheti az önkormányzati rendelet alkotmánybírósági felülvizsgálatát, indítványozhatja az önkormányzat jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapítását, valamint a mulasztás kormányhivatal

által történő orvoslásának elrendelését (önkormányzati rendelet vagy normatív határozat megalkotására való felhatalmazását). Ezenkívül fegyelmi eljárást kezdeményezhet a helyi önkormányzat polgármestere ellen, kezdeményezheti a helyi önkormányzat gazdálkodását érintő vizsgálat lefolytatását az Állami Számvevőszéknél. A kormányhivatal a törvényi feltételek fennállása esetén törvényességi felügyeleti bírságot szabhat ki a törvényességi felügyeletben érintett önkormányzatra.

A Mötv. rögzíti a miniszterek helyi önkormányzatokkal kapcsolatos feladatait. E körben kiemelt szerepe van az önkormányzatokért felelős miniszternek, aki – többek között – közreműködik a helyi önkormányzatok feladatát és hatáskörét, a polgármester (főpolgármester), a kormányhivatal tevékenységét érintő jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök és egyedi állami döntések tervezeteinek elkészítésében.

3. A közigazgatási hatósági eljárás

3.1. A közigazgatási hatósági eljárás fogalma, jogforrásai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hatósági eljárás lényegét tágabb és szűkebb értelemben, és be tudja mutatni a közigazgatási hatósági eljárás jogforrási rendszerét.

Az eljárás kifejezés általában a szervezetek működési vagy cselekvési rendjét jelenti. A közigazgatási eljárás tágabb értelemben a normatív és az egyedi aktusok létrehozására irányul, ezért e tekintetben beletartozik a közigazgatási jogalkotás, a hatósági jogalkalmazás, a közigazgatási szervezetrendszeren belüli eljárás és a közigazgatási ügyvitel.

A közigazgatási eljárás szűkebb értelemben a közigazgatási szervek hatósági (külső) eljárását jelenti, amely a közigazgatási hatósági jogalkalmazói aktusok kibocsátásának rendjét foglalja magába. A közigazgatási szervek hatósági eljárási cselekményeinek szabályait a közigazgatási eljárási jog tartalmazza, amely az általános és különös eljárási jogszabályok összességét jelenti.

A közigazgatási hatósági eljárás rendjét, s benne a hatóság és az ügyfél közötti viszonyt mint elsődleges jogforrást az általános közigazgatási rendtartásról szóló **2016. évi CL. törvény(Ákr.) szabályozza.**

Az egyes eljárástípusokra azonban speciális eljárási jogszabályok vonatkoznak (pl. a veszélyes létesítményekkel kapcsolatos eljárás, a társadalombiztosítás ellátásaival kapcsolatos

eljárás, gyámhatósági eljárás stb.), a szükséges sajátosságokat az ágazati különös eljárási szabályok tartalmazzák kiegészítő eljárási rendelkezésként.

A közigazgatási eljárásjog forrásainak számbavételekor megemlítendő a közösségi jog is – elsősorban az EK-rendelet – amely megelőzi a magyar jogforrási rendszert, és amennyiben adott konkrét kérdésben eltérően rendelkezik, vagy ha nincs nemzeti jogszabályi rendelkezés, elsődleges forrásnak tekintendő. Végül a jogszabályokon túl a közigazgatási eljárásjog forrásaként meg kell említeni a döntvényi jogot, mindenekelőtt a legfelsőbb bírói fórum jogegységi határozatait.

3.2. Az általános közigazgatási rendtartás (Akr.) alapelvei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és meg tudja határozni a törvényi alapelvek lényegét, rendeltetését, valamint fel tudja sorolni az Ákr. alapelveit és azok tartalmát. További cél, hogy a vizsgázó meg tudja nevezni pontosan az öt törvényi alapelvet, és ismerje azok konkrét jelentéstartalmát, funkcióját.

Az alapelvek a pozitív jogot tükröző tények és egyben a jogalkotással és a jogalkalmazással szemben támasztott követelmények. Rendeltetésük, hogy megvonják egy-egy jogág keretét. A jogalkalmazó számára az egyedi eljárási szabályok alkalmazása során támpontul szolgálnak a konkrét norma értelmezésénél, sőt, normatív rendelkezésként közvetlenül végrehajthatók is.

Az Ákr. alapelvcsoportjai az Ákr. 2-6. §-ban foglaltak szerint:

1. a jogszerűség,
2. a hivatalbóliság,
3. a hatékonyság elve,
4. az ügyfélre vonatkozó alapelvek,
5. valamint a jóhiszeműség és a bizalmi elv.

1. **A jogszerűség (legalitás) elve** a hatóság tevékenységének törvényhez kötöttségét jelenti, vagyis a hatóság a jogszabályban meghatározott hatáskörét rendeltetésszerűen köteles gyakorolni. Ennek során a szakszerűség, az egyszerűség, az ügyféllel való együttműködés és a jóhiszeműség követelményeinek megfelelően, a törvény előtti egyenlőség és az egyenlő bánásmód követelményét megtartva, indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás nélkül kell eljárnia, és a jogszabályban meghatározott határidőn belül, észszerű időben kell döntését meghoznia.

2. **A hivatalbóliság (officialitás) elve** kétféle jelentést takar: a hatóság egyfelől hivatalból indíthat eljárást (kivéve a kizárólag kérelemre indítható eljárásokat), illetve a kérelemre indult eljárást a jogszabályi feltételek fennállása esetén folytathatja, másfelől hivatalból állapítja meg a tényállást, határozza meg a bizonyítás módját és terjedelmét, felülvizsgálhatja továbbá a törvény keretei között a saját és a felügyelete alá tartozó hatóság döntését és eljárását.

3. **A hatékonyság elve** azt a követelményt emeli ki, hogy a hatóságnak a tevékenységét úgy kell megszerveznie, hogy a fejlett technológiák alkalmazásával az eljárás valamennyi résztvevőjének a legkevesebb költséget okozza, és a tényállás körültekintő tisztázása mellett az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen.

4. **Az ügyfélre vonatkozó alapelvek** csoportja az ügyféli jogok érvényesülését szolgálja. Az ügyfél az eljárás során bármikor nyilatkozatot, észrevételt tehet. A hatóság e körben köteles egyrészről előmozdítani az ügyféli jogok gyakorlását, másrészről pedig biztosítania kell, hogy az ügyfél (az eljárás egyéb résztvevője) jogait és kötelezettségeit megismerhesse.

5. **A jóhiszeműség elve és a bizalmi elv** az eljárás valamennyi résztvevőjére (így az eljárás során megkeresett vagy az eljárásban közreműködő szervekre is) vonatkozó törvényi követelmény. Az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell, a rosszhiszeműséget a hatóságnak kell bizonyítania. A törvény hangsúlyozza azt is, hogy senkinek a magatartása nem irányulhat a hatóság megtévesztésére vagy a döntéshozatal, illetve a végrehajtás indokolatlan késleltetésére.

3.3. Az általános közigazgatási rendtartás (Ákr.) hatálya

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Ákr. tárgyi hatályának terjedelmét (közigazgatási hatósági ügy, hatósági ellenőrzés), az alanyi hatálya alá tartozó hatóság és ügyfél fogalmát, továbbá fel tudjon sorolni 3-4 olyan eljárást, amelyre nem terjed ki az Ákr. tárgyi hatálya.

3.3.1. Az Ákr. tárgyi hatálya

Az **Ákr. tárgyi hatálya** a közigazgatási hatósági ügyekre terjed ki, ezt meghaladóan a hatósági ellenőrzés során is e törvény rendelkezései alkalmazandók.

Hatósági ügy az, amelynek intézése során a hatóság döntésével az ügyfél jogát vagy kötelezettségét megállapítja, jogvitáját eldönti, jogsértését megállapítja, adatot (tényt, állapotot, adatot) igazol, nyilvántartást vezet, illetve az ezeket érintő döntését érvényesíti.

Az Ákr. 8. § (1) bekezdése szerint az Ákr. hatálya **nem terjed ki**

1. a szabálysértési eljárásra;
2. a választási eljárásra, a népszavazás kezdeményezésére és a népszavazási eljárásra;
3. az adó-, valamint vámigazgatási eljárásra;
4. a menekültügyi, az idegenrendészeti és az állampolgársági eljárásra;
5. a versenyfelügyeleti eljárásra;
6. az Magyar Nemzeti Banknak meghatározott feladatköreivel összefüggő hatósági eljárásokra.

Az általános és különös eljárási szabályok viszonya tekintetében további előírás, hogy a kivett eljárások körén kívül eső ágazati eljárásokra vonatkozó speciális jogszabályok az Ákr. rendelkezéseitől csak akkor térhetnek el, ha azt a törvény megengedi. Megemlítendő még, hogy jogszabály – miniszteri rendelet kivételével – az Ákr. szabályaival összhangban álló, kiegészítő eljárási rendelkezéseket állapíthat meg.

3.3.2. Az Ákr. alanyi hatálya

Az **Ákr. alanyi hatálya** a hatóságra és az ügyfélre terjed ki.

Az **Ákr. 9. § alapján Hatóság** az a szerv, szervezet vagy személy, amelyet (akit) törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet (önkormányzati hatósági ügyben) hatósági hatáskör gyakorlására jogosít fel vagy jogszabály hatósági hatáskör gyakorlására jelöl ki. A hatóságtól a hatáskörébe tartozó ügy nem vonható el.

Az **Ákr. 10. § szerint Ügyfél** az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak. Ezenkívül törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva az adott ágazati eljárásban ügyfélnek minősülnek.

Az ügyféllé válás további feltétele az **eljárási képesség (Ákr. 12. §).** A természetes személy ügyfél akkor rendelkezik eljárási képességgel, ha az ügy tárgyára tekintettel cselekvőképesnek minősül.

Az **Ákr. 13. § szerint** az ügyfél eljárhat személyesen vagy képviselő útján. Ha törvény nem írja

elő az ügyfél személyes eljárását, helyette törvényes képviselője vagy meghatalmazottja járhat el, illetve az ügyfél és képviselője együtt is eljárhat. Az ellenérdekű ügyfelek képviseletét ugyanaz a személy nem láthatja el. A hatóság visszautasítja a képviselő eljárását, ha nyilvánvalóan nem alkalmas az ügyben a képviselet ellátására, vagy képviseleti jogosultságát hiánypótlási felhívás ellenére sem igazolja. Ez esetben a hatóság felhívja az ügyfelet, hogy járjon el személyesen, vagy gondoskodjék a képviselet ellátására alkalmas képviselőről. Képviselet esetén az ügyfél eltérő rendelkezése hiányában az iratokat a hatóság a képviselő részére küldi meg, kivéve a személyes megjelenésre szóló idézést. Ez utóbbiról a hatóság a képviselőt egyidejűleg értesíti. Az ismeretlen helyen tartózkodó természetes személy ügyfél részére, vagy aki nem tud az ügyben eljárni az eljáró hatóság gondoskodik ügygondnok kirendeléséről. A meghatalmazott köteles igazolni a képviseleti jogosultságát, ha azt a rendelkezési nyilvántartás nem tartalmazza. A meghatalmazást közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni, vagy jegyzőkönyvbe kell mondani. Amennyiben a képviseleti jogosultság megszűnik (visszavonás, felmondás vagy az ügyfél, illetve a meghatalmazott halála miatt), a megszűnés a hatósággal szemben a nála történő bejelentéstől hatályos.

A hatósági eljárásban előfordulhat, hogy az ügyfél az eljárásból kiesik, ezért szükséges kitérni a jogutódlás kérdésére. Ha az ügy személyes jellege vagy a kötelezettség tartalma nem zárja ki, a kieső ügyfél helyébe a polgári jog szabályai szerinti jogutódja lép. Ha az ügy tárgya dologi jogot érint, a kieső ügyfél helyébe az üggyel érintett dologi jog új jogosultja lép.

3.4. Hatáskör, illetékesség, eljárási kötelezettség, hatásköri és illetékességi vita

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hatáskör anyagi jogi és eljárásjogi értelemben vett fogalmát, valamint az illetékesség mint munkamegosztási elv lényegét. További cél, hogy a vizsgázó értelmezni tudja az eljárási kötelezettség tartalmát, és be tudja mutatni a hatásköri, illetve illetékességi vita esetén követendő eljárást.

Ákr. 15. § alapján a **hatáskör** anyagi jogi értelemben a feladatkör ellátását szolgáló jogi eszközöket, alaki jogi értelemben a szervek közötti minőségi munkamegosztási szabályt jelenti. Azt mutatja meg, hogy az adott ügyben milyen típusú, milyen szintű és elnevezésű szerv jogosult és köteles eljárni. Lényegében tehát a jogszolgáltató döntésre való felhatalmazást jelenti, kijelöli, hogy mely szervek a hatáskör címzettjei.

A **hatósági jogkör** szűkebb terjedelmű, mint az általános értelemben vett hatáskör, a közigazgatási szervek jogszabályi felhatalmazáson alapuló, egyedi ügyekben való kifelé irányuló döntési jogosultságát jelenti.

Ákr. 16. § alapján az **illetékesség** az azonos hatáskörű hatóságok közötti mennyiségi munkamegosztási elvet fejezi ki, amely megmutatja, hogy az adott ügyben mely hatóság jogosult és köteles a konkrét ügyben eljárni. Az illetékes hatóság az illetékességi terület, az illetékességi ok és e kettő közötti kapcsolat alapján állapítható meg. Jogszabályok határozzák meg azt a területet, igazgatási egységet, ahol a közigazgatási szervek hatáskörüket gyakorolhatják. Ezt nevezzük illetékességi területnek. Az illetékességi ok az a jog által elismert tény, körülmény, amelynek segítségével a jogszabályok kijelölik a konkrét ügyben eljáró hatóságot. Az illetékesség tehát a hatáskörnek az illetékességi ok alapján meghatározott területre való korlátozását jelenti, az az eszköz, amelynek segítségével a hatáskör konkréttá válik.

Az Ákr. 16. § (2) – (5) bekezdése meghatározott sorrendiséget felállítva rögzíti az **illetékességi okokat.** Megfogalmazása szerint, ha jogszabály másként nem rendelkezik, az azonos hatáskörű hatóságok közül az jár el, amelynek illetékességi területén az ügy tárgyát képező ingatlan fekszik, ennek hiányában a tevékenységet gyakorolják vagy gyakorolni kívánják, ennek hiányában a jogellenes magatartást elkövették.

Ha az ügy tárgya alapján nem állapítható meg az illetékes hatóság, a kérelmező ügyfél választása szerint lakóhelye (tartózkodási helye), illetve székhelye (telephelye vagy fióktelepe) szerint illetékes hatóság jár el.

Lakcím (állandó lakóhely, tartózkodási hely, értesítési cím) hiányában az illetékességet az ügyfél utolsó ismert hazai lakcíme alapján kell megállapítani, ennek hiányában – ha jogszabály másként nem rendelkezik – az eljárásra az adott ügyfajtában a fővárosban eljárásra jogosult hatóság jár el, több azonos hatáskörű fővárosi hatóság esetén pedig az illetékességi vita szabályai alkalmazandók. Az ügyben illetékes hatóságok közül az jár el, amelynél az eljárás előbb indult meg **(megelőzés).**

A hatóság a hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból vizsgálja. Ha valamelyik hiányát észleli, és kétséget kizáróan megállapítható az ügyben illetékességgel rendelkező hatóság, az ügyet átteszi, ennek hiányában a kérelmet visszautasítja vagy az eljárást megszünteti.

Az Ákr. 18. § alapján az eljáró közigazgatási hatóságok között felmerülhet **hatásköri és illetékességi vita,** ha ugyanabban az ügyben több hatóság állapította meg hatáskörét és illetékességét (pozitív összeütközés), vagy több hatóság állapította meg hatáskörének és illetékességének hiányát (negatív összeütközés), és emiatt az eljárás nem indulhat meg vagy nincs folyamatban, vagy több illetékes hatóság előtt indult az eljárás, és a megelőzés

alapján nem lehet eldönteni, hogy melyik hatóság jogosult az eljárásra. Bármely fenti esetben az érdekelt hatóságok kötelesek egymás között azonnal, de legfeljebb három napon belül megkísérelni a vita eldöntését. Az egyeztetést annak a hatóságnak kell kezdeményeznie, amelyiknél az eljárás később indult meg, amelyik hatáskörének és illetékességének hiányát később állapította meg, vagy amelyik hatóságnál az ügyfél az egyeztetés lefolytatása iránti kérelmét benyújtotta. Ha az egyeztetés nem vezetett eredményre, az eljáró hatóságot illetékességi összeütközés esetén a legközelebbi közös felügyeleti szerv, ennek hiányában a vita eldöntését kérő hatóság működési területe szerint illetékes vármegyei (fővárosi) kormányhivatal **öt napon** belül, hatásköri összeütközés esetén pedig a közigazgatási bíróság jelöli ki.

A hatóság az illetékességi területén kívül is végezhet eljárási cselekményt, ennek keretében ideiglenes biztosítási intézkedést is hozhat. Ha a hatóság illetékességi területén kívül kíván eljárási cselekményt lefolytatni, erről az illetékes hatóságot előzetesen értesíti.

3.5. A kizárás és a megkeresés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kizárás jogintézmény funkcióját, az Ákr. szerinti abszolút és relatív kizárási okokat, a kizárás esetén követendő eljárást, továbbá a megkeresés lényegi elemeit.

A kizárás jogintézmény az ügy elfogulatlan intézéséhez fűződő érdek biztosítéka. A kizárásra okot adó tényt, körülményt kizárási oknak nevezzük, amely lehet relatív vagy abszolút. Előző esetben az ügyintéző, döntést hozó személyében rejlő szubjektív ok képezi az elintézésében való részvétel akadályát, ilyenkor a kizárás minden esetben mérlegelés tárgyát képezi, utóbbi esetben az érdekelt személy vagy szerv a törvény erejénél fogva kizárás alá esik.

Abszolút kizárások ok

Az Ákr. 22. §-a általános szabályként rögzíti, hogy az ügy elintézésében nem vehet részt az a személy, akitől nem várható el az ügy tárgyilagos megítélése **(relatív kizárási ok).**

Relatív kizárási ok

Az Ákr. 23. § alapján az ügy elintézéséből kizárt az a személy, az a hatóság, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, illetve az a hatóság, amelynek vezetőjével szemben kizárási ok merül fel. A jegyző kizárt annak az ügynek az elintézéséből, amelyben

az illetékességi területének az önkormányzata, annak szerve vagy a polgármester ügyfél. Nem vehet részt az ügy elintézésében az eljárás egyéb résztvevője és a támogató sem. Az ügy másodfokú elintézéséből pedig kizárt az, aki az ügy elintézésében első fokon részt vett. A fenti körülmények bármelyikének fennállása az ügy elintézése tekintetében objektíve kizárást eredményez **(abszolút kizárási okok).**
Az ügyintéző a hatóság vezetőjének a kizárási ok fennállását annak észlelését követően köteles bejelenteni. A kizárási okot az ügyfél is bejelentheti. A kizárás tárgyában a **hatóság vezetője dönt.**

3.6. A nyelvhasználat és a kapcsolattartás szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó átfogóan megismerje a nyelvhasználat hatósági eljárásban érvényesülő szabályait, illetve a hatósággal történő kapcsolattartás módjait. További cél, hogy a vizsgázó képes legyen pontosan megjelölni a két kapcsolattartási formát (írásbeli, szóbeli), s az azon belüli kapcsolattartási módokat (írásbeli: papíralapú, törvény szerinti elektronikus; szóbeli: személyes és írásbelinek nem minősülő elektronikus, pl. e-mail).

Az Ákr. 20. § alapján a közigazgatási hatósági **eljárás hivatalos nyelve a magyar.** A nemzetiségi önkormányzat testülete határozatában a hatáskörébe tartozó hatósági eljárásban meghatározhatja emellett a nemzetisége szerinti hivatalos nyelvének használatát. A nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint a nemzetiségi természetes személy a hatóságnál használhatja nemzetiségi nyelvét.

A külföldiek nyelvhasználata kapcsán az Ákr. 21. § rögzíti, hogy ha a hatóság nem magyar állampolgár, vagy a magyar nyelvet nem ismerő természetes személy ügyfél ügyében magyarországi tartózkodásának tartama alatt hivatalból indít azonnali eljárási cselekménnyel járó eljárást, vagy a természetes személy ügyfél azonnali jogvédelemért fordul a magyar hatósághoz, a hatóságnak kell gondoskodni arról, hogy az ügyfelet a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt joghátrány ne érje. A magyar nyelvet nem ismerő ügyfél az előző körbe nem tartozó esetekben is kérheti, hogy a hatóság az anyanyelvén vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmét bírálja el, feltéve, hogy a fordítási és tolmácsolási költséget előlegezi és viseli.

Az Ákr. 26. § a kapcsolattartás általános szabályai körében rögzíti, hogy a hatóság írásban vagy szóban tart kapcsolatot az ügyféllel és az eljárásban résztvevőkkel. Írásbelinek minősül a kapcsolattartás, ha az írásban (hagyományos papíralapon), vagy törvényben meghatározott elektronikus úton történik. Szóbeli kapcsolattartás valósul meg, ha az ügyfél személyesen vagy írásbelinek nem minősülő elektronikus úton (pl. egyszerű e-mail)

tart kapcsolatot. A kapcsolattartás formáját a hatóság tájékoztatása alapján az ügyfél választja meg, ha törvény másként nem rendelkezik. Az ügyfél a választott kapcsolattartási módról más módra áttérhet, ha az a hatóságnál rendelkezésre áll. Életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén viszont a védendő érték kiemelkedő jellegére tekintettel a hatóság választja meg a kapcsolattartás miként jét.

3.7. Adatkezelés és iratokba való betekintés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó átfogóan megismerje a hatósági eljárás során alkalmazandó adatkezelési és adatvédelmi szabályokat, és meg tudja határozni az ügyfél, a tanú, illetve harmadik személy iratbetekintési jogának terjedelmét.

A törvény az adatkezelés szabályait általános jelleggel, az Alaptörvénnyel összhangban állapítja meg. Ennek megfelelően az Ákr. 27. § szerint a hatóság jogosult az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és az ügyfajtát szabályozó törvényben meghatározott személyes adatok, továbbá a tényállás tisztázásához elengedhetetlenül szükséges, más személyes adatok megismerésére és kezelésére. A kérelemre induló eljárásban vélelmezni kell, hogy a kérelmező ügyfél a tényállás tisztázásához szükséges személyes adatok kezeléséhez hozzájárult, ideértve a különleges adatokat is. A hatóságnak kell gondoskodnia arról, hogy a törvény által védett titok (védett adat) ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és a személyes adatok védelme biztosított legyen. A hatóság – jogszabályban meghatározottak szerint – megismerheti azokat a védett adatokat, amelyek eljárásával összefüggnek, illetve amelyek kezelése az eljárás eredményes lefolytatása érdekében szükséges.

Az Ákr. 28. § alapján indokolt esetben a hatóság kérelemre vagy hivatalból végzéssel elrendeli az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője természetes személyazonosító adatainak és lakcímének zárt kezelését, ha az eljárásban való közreműködése miatt súlyosan hátrányos következmény érheti.

Az Ákr. az iratbetekintési jogot az Infotv. előírásaival összhangban szabályozza. Az Ákr. 33. § alapján az ügyfél az eljárás bármely szakaszában és annak befejezését követően is betekinthet akár személyesen, akár képviselője útján az eljárás során keletkezett iratokba. A tanú a vallomását tartalmazó, a szemletárgy birtokosa a szemléről készített iratba tekinthet be. Harmadik személynek a hatóság akkor engedélyezheti az iratokba való betekintést, ha igazolja, hogy az irat megismerése joga érvényesítéséhez, illetve jogszabályon, bírósági vagy hatósági határozaton alapuló kötelezettsége teljesítéséhez szükséges. Az iratbetekintéskor az arra jogosult másolatot, kivonatot készíthet vagy költségtérítés ellenében hiteles másolatot kérhet.

Az Ákr. 33. § (5) bekezdése alapján az eljárás befejezését követően bárki korlátozás nélkül megismerheti a személyes adatot és védett adatot nem tartalmazó, véglegessé vált határozatot, valamint az elsőfokú határozatot megsemmisítő és az elsőfokú határozatot hozó hatóságot új eljárásra utasító végzést, ha törvény a döntés nyilvánosságát nem korlátozza vagy nem zárja ki. Egyes ügyfajtákban törvény előírhatja az iratbetekintés további feltételeit és a betekintésre jogosult személyek körét is.
Az Ákr. 34. § alapján nem lehet betekinteni a döntés tervezetébe, továbbá olyan iratba, amelyből következtetés vonható le valamely védett adatra vagy olyan személyes adatra, amely megismerésének a törvényi feltételei nem állnak fenn. Ez alól kivétel az az eset, ha az adat megismerésének hiánya megakadályozná a betekintésre jogosultat a törvény által biztosított jogai gyakorlásában.

3.8. A kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, valamint a fogyatékkal élő személy eljárási védelme

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az eljárási jogaik gyakorlásában életkoruk, személyi körülményeik folytán korlátozott vagy akadályozott személyek fokozott védelme érdekében alkalmazandó szabályokat, továbbá ezek támogató szerepét a hatósági eljárásban.

Az Ákr. külön szabályokat állapít meg az eljárási jogaik gyakorlásában az életkoruk, személyi körülményeik folytán korlátozott vagy akadályozott személyek fokozott védelme érdekében.

Az Ákr. 29. § (1) bekezdése alapján a kiskorút, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorút, valamint a fogyatékossággal élő személyt a közigazgatási hatósági eljárásban fokozott védelem illeti meg, ezért

a) tárgyaláson történő meghallgatására csak abban az esetben kerülhet sor, ha az eljárásban részt vevő más személyek jelenlétében történő meghallgatása az érdekeit nem sérti;
b) lehetőség szerint lakcímén kell meghallgatni;
c) akkor hívható fel személyes nyilatkozattételre és akkor hallgatható meg tanúként, ha ezt állapota megengedi és személyes nyilatkozata vagy tanúvallomása más módon nem pótolható; valamint
d) az egyenlő esélyű hozzáférést számára biztosítani kell.

Az Ákr. 29. § (2) bekezdése alapján a nem cselekvőképes személy nyilatkozattételre csak akkor hívható fel, illetve tanúként akkor hallgatható meg, ha ő maga kéri, és a törvényes képviselője, vagy érdekellentét esetén eseti gondnoka vagy eseti gyámja (együtt: eseti gondnok) ehhez hozzájárul. A szóbeli nyilatkozat, illetve tanúvallomás megtételére csak a törvényes képviselő vagy az eseti gondnok jelenlétében kerülhet sor, az írásbeli nyilatkozathoz

a törvényes képviselő vagy az eseti gondnok aláírása szükséges. A cselekvőképtelen tanú meghallgatása esetén a hatóság mellőzi a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetést.

Az Ákr. 29. § (3) bekezdése alapján, ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője hallássérült vagy siketvak, kérésére jelnyelvi tolmács közreműködésével kell őt meghallgatni. A jelen lévő hallássérült írásban is tehet nyilatkozatot. Ha a jelen lévő ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője beszédfogyatékos, kérésére a meghallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot.

Az Ákr. 31. § alapján a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy idézéséről a hatóság a törvényes képviselőjét értesíti, a cselekvőképtelen személyt a törvényes képviselője útján idézi.

3.9. A kérelemre vonatkozó szabályok, a kérelem visszautasítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hatósági eljárást megindító kérelem fogalmát, kellékeit és előterjesztésének helyét, továbbá tudja értelmezni a visszautasítás jogintézmény kötelező és mérlegelésen alapuló eseteit.

3.9.1. Kérelem

Az Ákr. 35. § alapján a **kérelem** az ügyfél olyan nyilatkozata, amellyel jogának vagy jogos érdekének érvényesítése érdekében hatósági eljárás lefolytatását, illetve a hatóság döntését kéri. A kérelmet főszabályként a hatósághoz írásban vagy személyesen lehet előterjeszteni. Az ügyfél a kérelmével addig rendelkezhet, amíg a tárgyában hozott döntés véglegessé nem válik. E követelményeket az eljárással összefüggő egyéb kérelmekre is alkalmazni kell.

Az Ákr. 36. § alapján ha jogszabály további követelményt nem állapít meg, a kérelemnek tartalmaznia kell az ügyfél és képviselője azonosításához szükséges adatokat és elérhetőségét is. Nem kérhető viszont az ügyféltől szakhatósági állásfoglalás vagy előzetes szakhatósági állásfoglalás csatolása, továbbá olyan adat, amely nyilvános, vagy amelyet jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartás tartalmaz.

Az Ákr. 37. és 38. § alapján a kérelem az illetékes hatóságnál vagy a kormányablaknál terjeszthető elő. Ez utóbbi esetben akkor, ha azt törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki. Az eljárás a kérelemnek az eljáró hatósághoz történő megérkezését követő napon indul. A kérelmet nem a megjelölése, hanem a tartalma szerint kell elbírálni.

3.9.2. Visszautasítás

Az eljárás lefolytatásának akadálya körében az Ákr. a **visszautasítás** új jogintézményt vezette be. A kérelem visszautasításnak vannak **kötelező és mérlegelésen alapuló esetei.** A visszautasítás tárgyában hozott döntés önálló fellebbezéssel támadható.
Az Ákr. 46. § alapján a hatóságnak a kérelmet **vissza kell utasítania,** ha az eljárás megindításának jogszabályban meghatározott feltétele hiányzik, és e törvény ahhoz más jogkövetkezményt nem fűz, vagy az ugyanazon jog érvényesítésére irányuló kérelmet a bíróság vagy a hatóság érdemben már elbírálta, és a kérelem tartalma, valamint az irányadó jogi szabályozás nem változott.

Az előfeltétel hiányának esete áll fenn, ha pl. nincs helye áttételnek, ha a kérelem lehetetlen célra irányul, idő előtti vagy elkésett, nem a jogosulttól származik, vagy tartalmából megállapítható, hogy az nem hatósági ügy.

Ha a kérelmet nem az előírt formában nyújtották be, az Ákr. 46. § (2) bekezdése alapján ez esetben a hatóság **mérlegelheti a visszautasítás** alkalmazását. Amennyiben a kérelmező a kérelmét öt napon belül az előírt formában ismételten előterjeszti, az eljárást teljes eljárásban kell lefolytatni. Ilyenkor a kérelmet az eredeti benyújtáskor előterjesztettnek kell tekinteni, a beadáshoz fűződő jogi hatályok fennmaradnak, de az ügyintézési határidőt az ismételt beadást követő naptól kell számítani.

4. A kérelemre induló hatósági eljárás

4.1. A sommás eljárás és a teljes eljárás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Ákr. döntéshozatali eljárásait, az automatikus döntéshozatal, a sommás eljárás és a teljes eljárás sajátosságait.

Az Ákr. rendszerében a kérelem elbírálására a törvényi feltételeknek megfelelően:

1. automatikus döntéshozatali eljárásban,
2. sommás eljárásban vagy
3. teljes eljárásban kerülhet sor.

Az automatikus döntéshozatal és a sommás eljárás főként az egyszerű megítélésű ügyekben alkalmazható, az eljárás gyors befejezését teszik lehetővé; míg a teljes eljárás a klasszikus közigazgatási hatósági eljárás, amely során a hatóságnak módja nyílik a törvény szerinti különböző eljárási cselekmények lefolytatására. Megjegyzendő, hogy törvény egyébként egyes ügyekben kizárhatja a sommás eljárás alkalmazását.

1. **Automatikus döntéshozatalnak** (Ákr. 40. §) akkor van helye, ha törvény vagy kormányrendelet megengedi, a kérelem benyújtásakor a hatóság részére minden adat rendelkezésére áll, a döntés meghozatala mérlegelést nem igényel, és nincs ellenérdekű ügyfél. Bármelyik feltétel hiánya kizárja ezen eljárás lehetőségét. Egyes konkrét eseteit az ágazati jogszabályok határozzák meg (pl. közlekedési szabályszegés esetén közigazgatási bírság kiszabása).

2. **Sommás eljárásban** (Ákr. 41. §) kerül az ügy elintézésre, ha a tényállás tisztázott (a hiánytalan kérelem és mellékletei, valamint a rendelkezésre álló adatok alapján), és nincs ellenérdekű ügyfél.

3. Bármely feltétel hiánya esetén a hatóság a sommás eljárás szabályait mellőzi, és **teljes eljárásra** (Ákr. 43. §) történő áttérés keretében az eljárás megindításától számított nyolc napon belül
   - a kérelmet visszautasítja, az eljárást megszünteti vagy érdemben dönt;
   - a beadvány elintézését függőben tartja, vagy az eljárás felfüggesztése vagy szünetelése iránt intézkedik; vagy
   - szükség esetén szakhatóságot keres meg, rendelkezik a tényállás tisztázásához szükséges, előre látható eljárási cselekményekről, hiánypótlásra hív fel.

A teljes eljárásra történő áttérés esetén a hatóság – ha annak feltételei fennállnak – elektronikus úton tájékoztatja az ügyfelet a teljes eljárás ügyintézési határidejéről, a határidő túllépésének jogkövetkezményeiről és arról, hogy a hatóság a továbbiakban a teljes eljárás szabályai szerint jár el.

4.2. Hiánypótlás és a kapcsolódó eljárás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hiánypótlással kapcsolatos főbb szabályokat és a kapcsolódó eljárások egymásra épültségét.

Az Ákr. 44. § alapján a hatóság határidő tűzésével – a mulasztás jogkövetkezményeire történő figyelmeztetés mellett – **hiánypótlásra** hívja fel a kérelmezőt, ha beadványa a jogszabályi előírásoknak nem felel meg. A hiánypótlásra a jogalkotó törvényi határidőt nem határoz meg, azt a hatóság szabja meg a hatékonyság elvére is figyelemmel, és mindössze egy alkalommal kerülhet rá sor. Ez utóbbi alól azonban az ágazati jogszabályok kivételt tehetnek.

Az Ákr. 45. § alapján a **kapcsolódó eljárás** a hatóságok együttműködésének új típusa. Célja, hogy az egymásra épült ügyekben (pl. szociális támogatások kérelmezése, adatváltozások átvezetése a különböző nyilvántartásokban) az ügyfeleket tehermentesítse. Ennek megfelelően, ha a hatóság döntése valamely más hatósági eljárásban (kapcsolódó eljárás) meghozható döntésnek feltétele, a hatóság tájékoztatja az ügyfelet, hogy nála is előterjesztheti a kapcsolódó eljárásban eljáró hatósághoz benyújtandó kérelmet. Az ügyfél ez irányú kérelme esetén a hatóság a döntését, a nála előterjesztett kérelmet és a kapcsolódó eljáráshoz szükséges, nála fellelhető bizonyítékokat továbbítja a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóságnak. A kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság a döntését a hatóság útján közli az ügyféllel. A hatóság a fentiek szerint jár el akkor is, ha a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság döntése további kapcsolódó eljárás lefolytatásához szükséges. Ilyenkor a hatóság az ügyfelet valamennyi kapcsolódó eljárásról tájékoztatja.

Ha az ügyfél a kapcsolódó eljárás iránti kérelmet anélkül nyújtja be, hogy az abban hozandó döntés feltételét képező eljárás (megelőző eljárás) iránti kérelmét benyújtotta volna, a kérelmet a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóság átteszi a megelőző eljárásban eljáró hatósághoz. A megelőző eljárásban eljáró hatóság a véglegessé vált döntését megküldi a kapcsolódó eljárásban eljáró hatóságnak.

4.3. Az eljárás megszüntetése, felfüggesztése és szünetelése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az eljárás megszüntetése, felfüggesztése, szünetelése eljárásjogi cselekmények lényegét, alkalmazásuk esetköreit, és a megszüntetési ok közül legalább négyet.

A **megszüntetés** az eljárás érdemi döntés nélküli lezárását eredményezi. Az Ákr. 47. § tételesen felsorolja azokat az eseteket, amikor a hatóságnak az eljárást meg kell szüntetnie.

A hatóság az eljárást megszünteti, ha

1. a kérelem visszautasításának lett volna helye, de az ok később jutott a tudomására;
2. a kérelmező ügyfél a hatóság felhívására nem nyilatkozik, és ennek hiányában a kérelem nem bírálható el, és az eljárást hivatalból nem folytatja;
3. az eljárás okafogyottá vált;
4. az ügyfél az eljárási költségelőlegezési kötelezettségének nem tesz eleget;
5. kérelemre indult eljárásban a kérelmet visszavonták, és az eljárás hivatalból nem folytatható;
6. az ügyben más hatóság már eljárt, vagy más hatóság kijelölésére került sor;

7. az ügy érdemi eldöntése más szerv hatáskörébe tartozó előkérdés elbírálásától függ, és az ügyfél az eljárás megindítására vonatkozó hatósági felhívásnak nem tesz eleget.

Egyes ügyekben az érdemi döntés meghozatala olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, melynek elbírálása más szerv hatáskörébe tartozik. Ilyen esetekre rendelkezik a törvény az eljárás **felfüggesztéséről,** melynek a hatályos szabályozás szerint **kötelező és mérlegelésen alapuló** esetkörei lehetnek.

Kötelező felfüggesztési esetkör

Az Ákr. 48. § (1) bek. alapján a hatóság az eljárást akkor függeszti fel (kötelező esetkör), ha az előkérdés bíróság hatáskörébe tartozik, vagy az ügyben külföldi szervet kell megkeresni, vagy az ügyben az Európai Unió intézményeivel, illetve más nemzetközi szervezettel szükséges egyeztetni.

Mérlegelésen alapuló esetkör

Az eljárás felfüggeszthető az Ákr. 48. § (2) bekezdése alapján ha az előkérdés más szerv hatáskörébe tartozik, vagy ugyanannak a hatóságnak az adott üggyel szorosan összefüggő más hatósági döntése nélkül megalapozottan nem dönthető el. Amennyiben a bíróság vagy más szerv előtti eljárás megindítására az ügyfél jogosult, erre őt a hatóság megfelelő határidő tűzése mellett felhívja.

A más eljárási törvények (Pp., Vht.) rendszerében ismert **szünetelés** jogintézménye az általános közigazgatási rendtartásban új elem, az Ákr. 49. § alapján az ügyfél kérésére lehetővé teszi, hogy a kérelmének elbírálására indult eljárás meghatározott ideig függő helyzetbe kerüljön. Ez alatt az ügyfeleknek lehetősége nyílik arra, hogy esetleges jogvitájukat eljáráson kívül rendezzék, és ügyükben ily módon érdemi megoldás szülessék. Az eljárást bármelyik ügyfél kérelmére folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a csak kérelemre folytatható eljárás megszűnik. A megszűnésről a hatóság értesíti azokat, akikkel a határozatot közölné.

4.4. Az ügyintézési határidő, a határidő számítása, igazolási kérelem

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az egyes eljárástípusokban szabályozott ügyintézési határidőket, a soron kívüli ügyintézésre vonatkozó főbb rendelkezéseket, és tisztában legyen a határidőszámításra vonatkozó szabályokkal. Cél továbbá, hogy be tudja mutatni az igazolás jogintézmény lényegét és előterjesztésének feltételeit.

Az eljárás a kérelemnek az eljáró hatósághoz történő megérkezését követő napon indul, miként arra a korábbiakban már utalás történt. Az **ügyintézési határidő** az eljárás megindulásának napján kezdődik, ha törvény eltérően nem rendelkezik.

Az Ákr. 50. § (2) bekezdése alapján az ügyintézési határidő automatikus döntéshozatal esetén 24 óra, sommás eljárásban 8 nap, teljes eljárásban 60 nap.
E határidőn belül a döntés közlése iránt is intézkedni kell. A teljes eljárásban meghatározott ügyintézési határidőnél hosszabb határidőt törvény, rövidebb határidőt jogszabály állapíthat meg. Nem számít be az ügyintézési határidőbe az eljárás felfüggesztésének, szünetelésének időtartama és az ügyfél mulasztásának vagy késedelmének időtartama.

Amennyiben valamely eljárási cselekmény teljesítésének határidejéről törvény vagy kormányrendelet nem rendelkezik, a hatóság, az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője azonnal, de legkésőbb nyolc napon belül gondoskodik arról, hogy az eljárási cselekményt teljesítse, vagy a végzést meghozza. A testületi szerv a hatáskörébe tartozó ügyben az ügyintézési határidőn belül, vagy ha ez nem lehetséges, a határidő letelte utáni első testületi ülésen határoz.

Az Ákr. 50. § (8) bekezdésében felsorolt esetekben **soron kívül kell az ügyet elintézni,** így a kiskorú ügyfél érdekeinek veszélyeztetettsége esetén, ha életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet elhárítása indokolja, a hatóság ideiglenes biztosítási intézkedést rendelt el, vagy a közbiztonság, a közrend vagy a nemzetbiztonság érdekében egyébként szükséges.

Az Ákr. 51. § (2) bekezdése alapján, ha a hatóság az ügyintézési határidőt túllépi (pl. az automatikus döntéshozatal vagy a sommás eljárás szabályait indokolatlanul mellőzi), az eljárás lefolytatásáért az illetéknek vagy díjnak megfelelő összeget, ennek hiányában 10.000 forintot megfizet a kérelmező ügyfélnek. Az ügyfél ez esetben mentesül az eljárási költségek megfizetése alól is.

A **határidő** (napokban, hónapokban, években megállapított) hagyományos számítása mellett a törvény a többi eljárásjogi kódexhez hasonlóan az órákban megállapított határidő számítását szabályozza.

Az Ákr. 53.-54 § alapján az **igazolás** jogintézménye az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevője vétlen mulasztásának kimentésére szolgáló jogorvoslat. Aki tehát az eljárás során valamely határnapot, határidőt önhibáján kívül elmulasztott, igazolási kérelmet terjeszthet elő, melyről az a hatóság dönt, amelynek eljárása során a mulasztás történt. A mulasztásról való tudomásszerzést vagy az akadály megszűnését követően, de legkésőbb az elmulasztott határnaptól vagy a határidő utolsó napjától számított, az igazolni kívánt eljárási cselekményre előírt határidővel megegyező időtartamon, de legfeljebb negyvenöt napon belül lehet előterjeszteni. Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelemmel egyidejűleg pótolni kell az elmulasztott cselekményt is, ha ennek feltételei fennállnak.

4.5. A szakhatóság közreműködése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szakhatósági közreműködést, valamint a szakhatósági állásfoglalásra és az előzetes szakhatósági állásfoglalásra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

Az Ákr. 55. § alapján törvény vagy a szakhatóságok kijelöléséről szóló kormányrendelet közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság számára előírhatja, hogy az ott meghatározott **szakkérdésben** és határidőben más hatóság (szakhatóság) **kötelező állásfoglalását kell beszereznie.** A szakhatóságra főszabályként a hatóságra, az állásfoglalására a döntésre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. Az ügyintézési határidőre vonatkozó szabályok csak az előzetes szakhatósági állásfoglalás esetén alkalmazandók. A kérelem visszautasítása esetén nem kell a szakhatóságot megkeresni.

Az Ákr. 55. § (5) bekezdése alapján a hatóság és a szakhatóság, valamint a szakhatóságok egymás között a kérelem teljesítésére vonatkozó feltételeket egyeztetés útján állapítják meg. A **szakhatóság döntése** az eljárást befejező döntés elleni jogorvoslat keretében támadható meg. Ha a szakhatóság utóbb észleli, hogy állásfoglalása jogszabályt sért, állásfoglalását a döntés (a határozat vagy megszüntető végzés) véglegessé válásáig egy alkalommal módosíthatja.

Az Ákr. 57. § alapján, ha törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki, az ügyfélnek az eljárás megindítása előtt benyújtott kérelmére a szakhatóság a szakhatósági állásfoglalásra vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával **előzetes szakhatósági állásfoglalást** ad ki. A kérelemhez egy évnél nem régebbi előzetes szakhatósági állásfoglalás csatolható be. A kérelemmel együtt benyújtott előzetes szakhatósági állásfoglalást a hatóság szakhatósági állásfoglalásként használja fel.

4.6. Idézés, értesítés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az idézés és az értesítés lényegét, valamint az idézés és az értesítés kiadására vonatkozó szabályokat, emellett fel tudja vázolni a szabályszerű idézésre történő megjelenés elmulasztásának jogkövetkezményeit.

Az Ákr. 58. § alapján az **idézés** a hatóság előtt az általa megjelölt helyen és időben való megjelenési kötelezettséget jelenti olyan személy számára, akinek a személyes meghallgatása az eljárás során szükséges. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy ha az idézett személy kora, egészségi állapota vagy más méltányolható ok miatt a hatóság előtt nem képes megjelenni, tartózkodási helyén is meghallgatható legyen.

Az Ákr. 58. § (3) bekezdése alapján Az idézésben **meg kell jelölni,** hogy a hatóság az idézett személyt milyen ügyben, milyen minőségben kívánja meghallgatni, figyelmeztetni kell továbbá a megjelenés elmulasztásának következményeire is. Az idézést úgy kell közölni, hogy azt az idézett a meghallgatást megelőzően legalább 5 nappal korábban megkapja.

Az Ákr. 60. § alapján, ha az idézett személy a szabályszerű **idézésnek nem tesz eleget,** vagy meghallgatása előtt az eljárás helyéről engedély nélkül távozik és távolmaradását előzetesen alapos okkal nem menti ki (vagy utólag nem igazolja), továbbá ha a meghallgatásra alkalmatlan állapotban jelenik meg, és ezt a körülményt nem menti ki, eljárási bírsággal sújtható. Ha az idézett személy az idézésre nem jelent meg és a távolmaradását nem mentette ki, előzetes ügyészi jóváhagyást követően **a rendőrség útján elővezettethető.** A távolmaradás vagy eltávozás menthető indokának igazolása esetén az eljárási bírságot megállapító és az elővezetést elrendelő végzést a hatóság visszavonja. Amennyiben az elővezetni kívánt személy honvéd, a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagja, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri munkakört betöltő foglalkoztatottja, az elővezetés céljából az állományilletékes parancsnokot, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal foglalkoztatottjának munkáltatóját kell megkeresni.

Az Ákr. 61. § alapján **értesítésre** akkor kerül sor, ha a hatóság nem tartja szükségesnek az ügyfél idézését, azonban fontos, hogy időben tudomást szerezzen bizonyos eljárási cselekményekről, így élni tudjon eljárásbeli jogaival. A hatóság köteles az ügyfelet a tanú és a szakértő meghallgatásáról, a szemléről és a tárgyalásról legalább 5 nappal korábban azzal a tájékoztatással értesíteni, hogy az eljárási cselekményen részt vehet, de megjelenése nem kötelező. Az értesítésben megjelölt eljárási cselekmény elmulasztása nem von maga után szankciót, mivel csak az ügyfél tájékoztatására szolgál.

4.7. A tényállás tisztázása, az eljárási cselekmények rögzítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tényállás megállapítását előmozdító módokat, az Ákr. bizonyítási rendszerének sajátosságait, valamint fel tudja sorolni és értelmezni az egyes bizonyítási eszközöket. További cél, hogy a vizsgázó ismerje a tárgyalás megtartására vonatkozó szabályokat, meg tudja határozni az eljárási cselekmények rögzítésének módjait, el tudja határolni a jegyzőkönyvet a feljegyzéstől, ismerje a hatósági tanú jogintézmény lényegét és alkalmazásának szabályait, illetve maradéktalanul fel tudja sorolni és értelmezni a megismert öt bizonyítási eszközt.

Az **eljárás célja,** hogy a közigazgatási hatóság valósághű tényállásra alapozott döntést hozzon. Ha a döntéshozatalhoz a rendelkezésre álló adatok nem elegendőek, az eljáró hatóság bizonyítási eljárást folytat le. A hatósági eljárásban minden olyan bizonyíték felhasználható, amely a tényállás tisztázására alkalmas. Nem használható fel bizonyítékként a hatóság által, jogszabálysértéssel megszerzett bizonyíték.

Az Ákr. 62. § alapján **nem kell bizonyítani** a hatóság által hivatalosan ismert és a köztudomású tényeket. A közigazgatási hatósági eljárásban a szabad bizonyítás elve érvényesül. Erre utal a bizonyítékok példálózó jellegű felsorolása, továbbá az a rendelkezés, amely szerint a hatóság szabadon választja meg a bizonyítás módját, és a rendelkezésre álló bizonyítékokat szabad meggyőződése szerint értékeli.

Fontos hangsúlyozni, hogy közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyekben kötelezővé teheti valamely okirat vagy más irat bizonyítási eszközként történő alkalmazását.

Bizonyítási eszköz az Ákr. rendszerében különösen:

1. az ügyfél nyilatkozata,
2. az irat,
3. a tanúvallomás,
4. a szemle,
5. és a szakértői vélemény.

Az Ákr. 63-64. § alapján az **ügyfél nyilatkozata** a hatósági eljárásban az egyik leggyakrabban alkalmazott bizonyítási eszköz. Az ügyfélnek joga van az eljárás során írásban vagy szóban nyilatkozattételre vagy a nyilatkozattétel megtagadására. A megtagadásnak szankciója nincs, ebben az esetben a hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt, vagy megszünteti az eljárást. Szükség esetén a hatóság az ügyfelet a kérelmére indult eljárásban nyilatkozattételre hívhatja fel. Ha jogszabály nem zárja ki, az ügyfél a nyilatkozatával pótolhatja a hiányzó bizonyítékot, amennyiben annak beszerzése nem lehetséges.

A hivatalból indult eljárásban az ügyfél a hatóság felhívására köteles közölni az érdemi döntéshez szükséges adatokat (adatszolgáltatási kötelezettség). Az ügyfél vagy képviselője jóhiszeműen köteles eljárni, és igazmondásra kötelezett. Valótlan tényállítás, illetve az adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása esetén eljárási bírsággal sújtható.

Az Ákr. 65. § alapján az **irat** a közigazgatási hatósági eljárás legfontosabb bizonyítási eszköze. A hatóság a tényállás tisztázása során felhívhatja az ügyfelet okirat vagy más irat bemutatására, ha az az Eüsztv. alapján nem szerezhető be. Az ügyfél az iratot másolatban is benyújthatja, ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik. Ha a külföldön kiállított közokirat eredetiségével vagy tartalmával kapcsolatban kétség merül fel, a hatóság felhívja az ügyfelet e közokirat felülhitelesített példánynak bemutatására. Ha az ügyfél a nem magyar nyelven kiállított irat mellé annak magyar nyelvű hiteles fordítását is csatolja, a hatóság azt a fordítás szerinti tartalommal fogadja el.

Az Ákr. 66.-67. § alapján a **tanúvallomásban** a tanú valamely általa észlelt tényről nyilatkozik a hatóság előtt. A tanúzás magába foglalja a megjelenési, vallomástételi és igazmondási kötelezettséget. A tanút jogaira, kötelességeire és a hamis tanúzás jogkövetkezményeire figyelmeztetni kell. Megjelenés elmulasztása esetén a tanú eljárási bírsággal sújtható, ismételt esetben elővezetése rendelhető el. A tanú vallomástételének akadályai lehetnek abszolút, illetve relatív okok. Abszolút tanúzási akadály esetén a vallomástételnek nincs helye, a hatóságnak azt hivatalból kell figyelembe vennie. Relatív tanúzási akadály esetén a tanú belátásától függ, hogy tesz-e vallomást.

Abszolút tanúzási akadály, így tanúként nem hallgatható meg, akitől bizonyítékként értékelhető vallomás nem várható, továbbá védett adatnak minősülő tényről az, aki a titoktartás alól felmentést nem kapott.

Relatív tanúzási akadály, így a tanú nem köteles vallomást tenni:

1. ha az ügyfél hozzátartozója;
2. vallomásával önmagát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná;
3. a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény szerinti médiatartalom-szolgáltató, vagy vele munkaviszonyban (munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban) álló személy, és a tanúvallomásával a számára – az e tevékenységgel összefüggésben – információt átadó személy kilétét felfedné;
4. diplomáciai mentességben részesülő személy.

Bizonyítékként nem használható fel a vallomástételi akadályok figyelmen kívül hagyásával felvett tanúvallomás, továbbá az olyan tanúvallomás, amelynek megtétele előtt a tanút nem figyelmeztették a vallomás megtagadásának lehetőségére.

Ha a tanú meghallgatás nélkül vagy a meghallgatását követően **írásban** tesz tanúvallomást, ki kell tűnnie, hogy a vallomást a vallomástétel akadályainak, valamint a hamis tanúzás következményeinek ismeretében tette meg. Erre a tanút a hatóság az írásbeli tanúvallomás megtételének engedélyezésével egyidejűleg, a vallomástétel akadályainak és a hamis tanúzás következményeinek ismertetésével figyelmezteti.

Az Ákr. 68-70. § alapján a **szemle** az a bizonyítási eszköz, amelynek során a hatóság a tényállás tisztázására ingó dolgot, ingatlant (együtt szemletárgyat), személyt megtekint vagy megfigyel. A szemletárgy birtokosát, illetve a szemlével érintett személyt a hatóság előzetesen értesíti, kivéve, ha az a szemle eredményességét veszélyeztetné. A szemletárgy birtokosának távolléte nem akadálya a szemle megtartásának. A szemlén az ügyfél is jelen lehet, ha a szemletárgy birtokosa természetes személyazonosító adatainak és lakcímének zárt kezelését nem rendelték el. Az azonnali eljárási cselekmény eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében a hatóság a szemlénél a rendőrség közreműködését kérheti. A rendőrség – az Rtv. vonatkozó szabályai szerint – a hatóság felkérésére azonnal (előzetes megkeresése nélkül) a hatóság által megjelölt helyen és ideig biztosítja a közreműködést. Ha a helyszíni szemlére életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetben, azonnali eljárási cselekmény érdekében van szükség, illetve, ha ezt törvény más fontos okból megengedi, a helyszíni szemlét a hatóság a lezárt terület, épület, helyiség felnyitásával, az ott tartózkodó személyek akarata ellenére is megtarthatja. Ez esetben a szemle megtartásáról az ügyészt előzetesen – a szemle megtartásáról való hatósági döntést követően haladéktalanul – értesíteni kell, továbbá ahhoz a rendőrség és lehetőség szerint hatósági tanú közreműködését kell kérni. Ha az ügyész a szemle megtartásával nem ért egyet, azt megtiltja.

Az Ákr. 71-72. § alapján **szakértő** meghallgatására vagy szakértői vélemény kérésére akkor kerül sor, ha az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, és az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel.

Nem rendelhető ki szakértő, ha ugyanabban a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalását kell beszerezni. A szakértőt a véleményadás előtt figyelmeztetni kell a hamis véleményadás jogkövetkezményeire. Az Ákr.-ben nem szabályozott kérdésekben a szakértőkre az igazságügyi szakértőkről szóló törvény rendelkezései irányadóak.

Az Ákr. 73. § alapján **tolmácsot** kell alkalmazni, ha a hatósági eljárásban idegen nyelv használata szükséges, és az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője által használt idegen nyelvet az ügyintéző nem beszéli, illetve ha az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője hallássérült vagy siketvak. Az ügyben eljáró hatóság el nem járó tagja, valamint az ellenőrzés helyszínén tartózkodó, idegen nyelvet beszélő személy tolmácsként igénybe vehető. A tolmácsra is irányadók a szakértőre vonatkozó rendelkezések.

Az Ákr. 74. § alapján **tárgyalást** tart a hatóság, ha jogvitás eljárásban a tényállás tisztázásához a felek együttes meghallgatása szükséges. Tárgyalást kell akkor is tartani, ha az ellenérdekű ügyfelek részvételével folyamatban levő eljárásban az ügy természete lehetővé teszi, vagy a tényállás tisztázásához szükség van az eljárásban részt vevő személyek együttes meghallgatására. A hatóságnak a tárgyaláson meg kell kísérelnie az ellenérdekű ügyfelek között egyezség létrehozását. Tárgyalás keretében az ügyfél bizonyítási indítványt tehet és kérdést intézhet a meghallgatott személyhez. A hatóság a tárgyalást a feltételek fennállása esetén helyszíni szemle keretében is lefolytathatja.

Ha a hatóság az ügyben bizonyítási eljárást folytatott le, melynek során nem biztosította, hogy az ügyfél minden bizonyítékot megismerjen, a befejezését követően értesíti az ügyfelet, hogy az **iratbetekintési szabályok** figyelembevételével a bizonyítékokat megismerheti, és további bizonyítási indítványt terjeszthet elő.

Fontos érdek fűződik ahhoz, hogy a hatósági eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen. Előfordulhat, hogy az ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevőjének magatartása **akadályozza az eljárást,** és emiatt az eljárás indokolatlanul elhúzódik. Mindezért az Ákr. 77. § alapján a hatóság azt, aki a kötelezettségét önhibájából megszegve az eljárást akadályozza, az okozott többletköltségek megtérítésére kötelezi, illetve eljárási bírsággal sújthatja (legkisebb összege esetenként 10.000 forint, legmagasabb összege főszabályként természetes személy esetén 500.000 forint, jogi személy vagy egyéb szervezet esetén 1.000.000 forint).

Az egyes **eljárási cselekmények rögzítése** kulcskérdés valamennyi eljárásjogban. Az Ákr. 78. § alapján a személyesen előterjesztett kérelemről, valamint a tényállás tisztázása érdekében lefolytatott eljárási cselekményről az ügyfél vagy az eljárás más résztvevője részvétele esetén **jegyzőkönyv**et, más esetben **feljegyzés**t kell készíteni. A feljegyzés tartalmazza készítésének helyét és idejét, az eljárási cselekményen részt vevő személyek azonosításához szükséges adatokat, nyilatkozataik lényegét, illetve a cselekmény lefolytatása során a tényállás tisztázásával összefüggő ténymegállapításokat. A jegyzőkönyv ezen túlmenően tartalmazza a jogokra és kötelezettségekre való figyelmeztetést is. A feljegyzést a készítője írja alá, a jegyzőkönyvet (annak minden oldalán) az eljárási cselekményen részt vevő valamennyi személy aláírja. A törvény lehetővé teszi azt is, hogy a hatóság az egyes eljárási cselekményekről **kép- és hangfelvétel**t készítsen. A rögzítésmód esetén a jegyzőkönyvben csak az eljárási cselekményen résztvevő személyek azonosításához szükséges adatokat, valamint az elkészítés helyét, idejét kell feltüntetni.

Az eljárási cselekmények dokumentálásához szorosan kapcsolódik a **hatósági tanú** jogintézménye. Az Ákr. 79. § alapján a hatósági tanú a biztosítási intézkedés alkalmazása során, a szemlénél, a lefoglalásnál, a zár alá vételnél és a hatósági ellenőrzésnél vehető igénybe, aki az eljárási cselekmény során történt eseményeket és az általa tapasztalt tényeket a jegyzőkönyv aláírásával igazolja. Hatósági tanúkénti közreműködésre senki nem köte-

lezhető. Nem lehet hatósági tanú az ügyfél, az ügyfél hozzátartozója vagy képviselője, az eljáró hatósággal közszolgálati, illetve egyéb munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló személy és az eljárási képességgel nem rendelkező személy. Az eljárási cselekmény előtt a hatósági tanút a jogairól és kötelességeiről fel kell világosítani, költségtérítésre a tanú költségeinek megtérítésére vonatkozó szabályok szerint jogosult.

5. A hatóság döntései

5.1. A határozat és a végzés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a határozat és a végzés közötti különbséget, az alakszerű határozat alaki és tartalmi kellékeit, valamint az egyéb hatósági döntési formákat (egyszerűsített döntés, jogszerű hallgatás). Cél továbbá, hogy a vizsgázó pontosan meg tudja nevezni az alakszerű határozat négy formai elemét az azokhoz tartozó tartalmi kellékekkel együtt.

A döntés a közigazgatási hatósági eljárás központi eleme, hiszen az eljárások zöme döntés meghozatalára irányul. A döntés a törvény értelmezésében gyűjtőfogalom, amely átfogja az érdemi és az eljárásvezető döntéseket.

A döntés az akarat kifejezésének az a fázisa, amikor a döntést hozó elhatározza, hogy kiérlelt akaratát kinyilvánítja. A hatósági döntés a közigazgatás akaratát jeleníti meg, ebből kifolyólag egyben az eljárásjog egyik legsokoldalúbb intézménye.[19]

A hatóság az ügy érdemében határozatot hoz, az eljárás során hozott egyéb döntések végzések.

Az **alakszerű döntés** az alábbi kellékeket tartalmazza:

1. fejrész: az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adat;
2. rendelkező rész: a hatóság döntése, a szakhatóság állásfoglalása, a jogorvoslat igénybevételével kapcsolatos tájékoztatás, a felmerült eljárási költség viselése;
3. indokolás: teljes eljárásra történő áttérés esetén az áttérés oka, a zártan kezelt és védett adatokkal együtt megállapított tényállás, a bizonyítékok, a szakhatósági állásfoglalás indokolása, a mérlegelés és a döntés indokai, valamint az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölése;

19 Orbán Szabolcs: Az általános közigazgatási rendtartás magyarázata. Budapest, 2023. Orac Kiadó Kft., 202. oldal.

4. záró rész: a döntéshozatal helye, ideje, a kiadmányozó neve, hivatali beosztása, aláírása a hatóság bélyegzőlenyomatával, elektronikus dokumentumként kiadott döntés esetén a minősített elektronikus aláírással.

Az Ákr. 81. § alapján e**gyszerűsített döntés** hozható, ha a hatóság a kérelemnek teljes egészében helyt ad, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél, vagy a döntés az ellenérdekű ügyfél jogát vagy jogos érdekét nem érinti, vagy az egyezség jóváhagyásáról. Ilyenkor a hatóság a jogorvoslatról való tájékoztatást mellőzheti, az indokolásban pedig csak a döntést megalapozó jogszabályhelyeket jelöli meg. Az önálló jogorvoslattal nem támadható végzésről az indokolásban csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó, egyszerűsített döntés hozható.

A hatóság a döntését külön okiratban szövegezi meg, jegyzőkönyvbe foglalja vagy az ügyiratra feljegyzi. Kivételesen, azonnali eljárási cselekményt igénylő ügyben a döntés előzetes írásba foglalása mellőzhető, és az ügyféllel szóban is közölhető. Ilyenkor a hatóság a döntést utólag írásba foglalja és közli.

Az Ákr. 80. § (2) bekezdése bevezeti a **jogszerű hallgatás** jogintézményét is, mely szerint az ügyfelet megilleti a kérelmezett jog gyakorlása, ha a hatóság az ügyintézési határidőn belül mellőzi a határozathozatalt.
Jogszerű hallgatásnak van helye, ha az automatikus döntéshozatali eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet nem zárja ki, a sommás eljárásban intézhető ügyben törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik. A teljes eljárásban az ügyfelet akkor illeti a kérelmezett jog gyakorlása, ha törvény vagy kormányrendelet így rendelkezik, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél.

A jogszerű hallgatás esetén a hatóság a megszerzett jogot rávezeti a kérelemre, és annak az ügyfél birtokában levő másolati példányára, vagy a hatóságnál levő példányról az ügyfél részére másolatot ad ki.

5.2. A hatóság döntésének véglegessége, azonnali végrehajthatóság

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és értelmezni tudja a hatósági döntés véglegességének tartalmát és a hatósági döntés véglegessé válásának beálltára vonatkozó szabályokat, valamint ismereteket szerezzen az azonnali végrehajthatóság esetköreiről.

Az Ákr. 82. § alapján a hatóság döntése végleges, ha azt a hatóság már – a törvényben meghatározott kivételekkel – nem változtathatja meg. A **véglegesség** a döntés közlésével áll be.

Amennyiben az adott ügytípusban törvény megengedi a **fellebbezést,** a hatóság döntése akkor válik véglegessé, ha ellene nem fellebbeztek, és a fellebbezési határidő letelt, a fellebbezésről lemondtak vagy a fellebbezést visszavonták, vagy a másodfokú hatóság az elsőfokú hatóság döntését helybenhagyta, a másodfokú döntés közlésével.

A **fellebbezésről lemondás** vagy a **fellebbezés visszavonása** esetén véglegessé válik a döntés az elsőfokú döntés közlésekor, illetve az utolsóként kézhez kapott lemondás vagy visszavonás hatósághoz való megérkezésének napján. Előző esetben akkor, ha az ügyfél a kérelem teljesítése esetére már a döntés közlése előtt lemondott a fellebbezésről, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél; utóbbi esetben pedig, ha a fellebbezési határidő tartama alatt valamennyi fellebbezésre jogosult lemond a fellebbezésről, vagy fellebbezését visszavonja.

A fellebbezési eljárás megszüntetése esetén az erről szóló végzés véglegessé válásának napján válik véglegessé a hatóság fellebbezéssel támadható elsőfokú döntése.

Az elsőfokú döntés fellebbezéssel nem érintett rendelkezései véglegessé válnak, ha csak az eljárás egyéb résztvevője fellebbezett a döntés rá vonatkozó rendelkezése ellen, vagy kizárólag a döntés egyes rendelkezései ellen nyújtottak be fellebbezést, és annak elbírálása nem hat ki a nem fellebbezett rendelkezésekre.

Ha az **egyezségi kísérlet** eredményre vezet vagy az ügyfelek egyezséget kötnek, és az egyezség megfelel az Alaptörvénynek és a jogszabályoknak, az kiterjed a teljesítési határidőre, valamint az eljárási költség viselésére is, a hatóság azt jóváhagyja és határozatba foglalja.

Az Ákr. 84. § alapján a hatóság bizonyos esetekben a döntését **azonnal végrehajthatóvá** nyilvánítja (így pl. ha életveszéllyel, súlyos kárral vagy a személyiségi jogok jelentős sérelmével fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy következményeinek enyhítése miatt, vagy nemzetbiztonsági, honvédelmi, közbiztonsági érdekből, illetve a közérdek védelme érdekében szükséges, stb.).

5.3. A döntés közlése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a döntés közlésének címzettjeit, módjait és időpontjának beálltát. További cél, hogy be tudja mutatni a döntés kézbesítésére vonatkozó szabályokat, valamint értelmezni tudja a hirdetményi közlés és a közhírré tétel útján való közlés közötti különbséget.

1 A döntés közlése

Az Ákr. 85. § alapján a határozatot közölni kell az ügyféllel, továbbá azzal, akire nézve rendelkezést állapít meg, és az ügyben eljárt szakhatósággal. A végzést azzal kell közölni, akire nézve rendelkezést tartalmaz, és akinek a jogát vagy jogos érdekét érinti. A hatóság az ügyfél kérelmére egy ízben, külön illeték vagy díj felszámítása nélkül ad ki másolatot a vele nem közölt végzésről.

A hatóság a döntést írásbeli kapcsolattartás esetén hivatalos iratként vagy az Eüsztv.-ben meghatározott elektronikus úton kézbesíti. Ha jogszabály nem zárja ki, a döntést szóban is lehet közölni, ilyenkor a közlés tényét és időpontját az iratra fel kell jegyezni, és azt alá kell íratni. A szóban közölt döntést kérelemre a hatóság írásban is megküldi az érintett részére.

A döntés közlésének napja főszabályként az a nap, amelyen azt írásban vagy szóban közölték, hirdetményi úton történő közlés esetén a hirdetmény kifüggesztését követő 15. nap.

Ha a hatóság életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetben, valamint törvény rendelkezése alapján a döntést nem az előzőekben leírtak szerint közli, azt írásban is megküldi az érintett részére. Ilyenkor a döntés közlésének napja – kizárólag a jogorvoslati határidők számításának szempontjából – az írásbeli közlés napja.

2 A kézbesítés szabályai

Az Ákr. 86. § alapján a **kézbesítés szabályai** körében rögzíti, hogy a nem elektronikusan közölt iratot a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta. Ha a kézbesítés azért volt sikertelen, mert a hivatalos irat a címzett hatósági nyilvántartásban szereplő lakcíméről vagy székhelyéről a hatósághoz „nem kereste" illetve „ismeretlen" vagy „elköltözött" jelzéssel érkezett vissza, az előző esetben a kézbesítés második megkísérlésének napját követő 5. munkanapon, az utóbbi esetben a kézbesítés megkísérlésének napját követő 5. munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.

Fontos kiemelni, hogy a rendtartás mellőzi a korábbi **„kézbesítési vélelem" fogalmat,** ehelyett a hivatalos irat kézbesítettségéről rendelkezik, amely ellen a címzett a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül, de legkésőbb a közléstől számított 45 napon belül kifogást terjeszthet elő, melyet a kézbesítettnek tekintett iratot kiadmányozó hatóság bírál el.

A kifogásnak a hatóság akkor ad helyt, ha a címzett az iratot azért nem vehette át, mert a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt, vagy más okból nem volt szabályszerű, avagy az iratot más, önhibáján kívüli okból nem volt módja átvenni. A nem természetes személy címzett csak a kézbesítés szabálytalansága esetén nyújthat be kifogást.

Az Ákr. 87. § alapján **kézbesítési meghatalmazottat** – a kézbesítési meghatalmazás előterjesztésével együtt – az ügyfél az első kapcsolatfelvétel alkalmával köteles megnevezni, ha magyarországi lakcímmel vagy székhellyel nem rendelkezik, képviselőt nem nevezett meg, és elektronikus kapcsolattartásnak nincs helye. Ilyenkor a kézbesítési meghatalmazott veszi át és továbbítja az ügyfél részére az eljárásban keletkezett, az ügyféllel közlendő döntéseket és iratokat. A kézbesítési meghatalmazottal szabályszerűen közölt döntést úgy kell tekinteni, hogy az a meghatalmazottal történt közlést követő 15. napon minősül az ügyféllel közöltnek.

Az Ákr. 87. § (4) bekezdése alapján **kézbesítési ügygondnok** rendelhető ki a döntés közlésének megkísérlése érdekében, ha hirdetményi közlésnek lenne helye, és a döntés az ügyfél számára kötelezettséget állapít meg, vagy alapvető jogát vonja el, illetve korlátozza. A kézbesítés sikertelensége esetén a döntést azon a napon kell kézbesítettnek tekinteni, amikor a kézbesítési ügygondnok a kézbesítés sikertelenségét az őt kirendelő hatóságnak bejelenti, de legkésőbb a kirendeléstől számított 15. napon. Sikeres kézbesítés esetén a kézbesítési ügygondnok a sikeres kézbesítés napjáról és az ügyfél tartózkodási helyéről haladéktalanul értesíti az őt kirendelő hatóságot.

Az Ákr. 88. § alapján **hirdetményi úton** történő közlésnek van helye, ha az ügyfél ismeretlen helyen tartózkodik, a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, vagy annak megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik, vagy azt törvény vagy kormányrendelet előírja. A hirdetmény tartalmazza a kifüggesztés napját (a honlapon történő közzététel esetén a közzététel napját), az eljáró hatóság megnevezését, az ügy számát és tárgyát, az ügyfél nevét és utolsó ismert lakcímét (székhelyét), továbbá azt a figyelemfelhívást, hogy a hatóság az ügyben döntést hozott, de annak kézbesítése akadályba ütközött, ezért az ügyfél vagy képviselője a döntést a hatóságnál átveheti.

Az Ákr. 89. § alapján A döntés **közhírré tétel** útján történő közlésére akkor kerül sor, ha az ügyfelek köre pontosan nem megállapítható, vagy ha törvény vagy kormányrendelet azt előírja. Ilyenkor a hatóság a döntéséről készült közleményt közhírré teszi, amely az ügyre vonatkozó adatokon kívül tartalmazza a döntés rendelkező részét és indokolásának kivonatát, valamint azt a figyelemfelhívást, hogy a döntés a hatóságnál megtekinthető. Közhírré kell tenni azt a véglegessé vált vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánított döntést, amely közérdekű keresettel

támadható, illetve amelyet a hatóság sok embert érintő életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése végett, vagy a közbiztonság fenntartása érdekében, vagy fontos közrendvédelmi, környezet- vagy természetvédelmi okból hozott. A hatóság ugyancsak közhírré teszi azt a véglegessé vált vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánított határozatot, amelyet több mint 50 ügyfél részvételével zajló eljárásban hozott.

5.4. A döntés kijavítása és kiegészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a döntés kijavítása és kiegészítése közötti különbséget, valamint a kijavítás és kiegészítés eljárási rendjét.

Az Ákr. 90. § alapján, ha a döntésben az ügy érdemét nem érintő elírás, illetve számítási hiba van, a hatóság a **döntést kijavítja.**

Az Ákr. 91. § alapján, amennyiben a döntésből jogszabály által előírt kötelező tartalmi elem hiányzik, vagy az ügy érdeméhez tartozó kérdésben nem született döntés, a hatóság **a döntést kiegészíti.** A döntés véglegessé válásától számított egy év elteltével azonban nincs helye a döntés kiegészítésének.

A kijavítást, illetve a kiegészítést a hatóság közli azzal, akivel az eredeti döntést közölte. A kijavító, illetve kiegészítő döntés ellen ugyanolyan jogorvoslat vehető igénybe, mint az eredeti döntéssel szemben.

5.5. A hatósági szerződés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hatósági szerződés mint sajátos döntés lényegét, a hatósági szerződés alkalmazási körét, megkötésének eljárási rendjét.

Az Ákr. 92. § alapján a **hatósági szerződés** megkötésére az Ákr. alapján akkor kerülhet sor, ha jogszabály lehetővé teszi vagy kifejezetten előírja, hogy a hatóság a hatáskörébe tartozó ügynek a közérdek és az ügyfél szempontjából is előnyös rendezése érdekében határozathozatal helyett az ügyféllel írásban hatósági szerződést kössön (pl. frekvenciaügyekben, az építésügyi igazgatásban). A hatósági szerződés közigazgatási szerződés, s mivel a határozat helyett jön létre, tartalmát tekintve alapvetően kötött. A hatósági szerződésnek tartalmaznia kell a szerződő feleket, a szerződés tárgyát, a felek által vállalt kötelezettségeket és biztosított jogokat, a szakhatósági állásfoglalásban foglalt kikötéseket, a szerződésszegés jogkövetkezményeit, a teljesítés körében felmerült viták rendezésének módját, a szerződést lehetővé vagy kötelezővé tevő jogszabályban előírt kikötéseket és adatokat, továbbá a felek által lényegesnek tekintett kérdésekben kötött megállapodást. A hatósági szerződés kapcsán is felmerülhet az ügy szempontjából jelentős új tény, illetve a szerződéskötéskor fennálló körülmények lényegesen meg is változhatnak. Ilyenkor bármelyik fél kezdeményezheti a szerződés módosítását. A módosítás meghiúsulása esetén bármelyik fél a közigazgatási bírósághoz fordulhat, ez azonban nem érinti a hatósági szerződés végrehajtását, illetve érvényesítését.

Az Ákr. 93. § alapján A szerződések tekintetében kiemelt jelentősége van azok **teljesítésének.** Ennek okán a szerződő felek szempontjából garanciális jelentősége van a szerződésszegés esetére vonatkozó rendelkezésnek. Ha a szerződésszegés a szerződő ügyfél oldalán merül fel, ebben az esetben a szerződés jogerős és végrehajtható határozatnak minősül. Ha pedig a hatóság nem teljesíti a hatósági szerződésben foglaltakat, a szerződő ügyfél a teljesítésre irányuló felhívás eredménytelensége esetén a szerződésszegés tudomására jutásától számított 30 napon belül a közigazgatási bírósághoz fordulhat. Az Ákr.-ben nem szabályozott kérdésekben a hatósági szerződésre az azt szabályozó jogszabály rendelkezéseit, **ennek hiányában a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni.**

6. Külön eljárások

6.1. Hatósági bizonyítvány, igazolvány és nyilvántartás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és el tudja határolni egymástól az Ákr.-ben nevesített külön eljárásokat, a három külön eljárást (hatósági bizonyítvány, hatósági igazolvány, hatósági nyilvántartás) pontosan meg tudja nevezni, és be tudja mutatni sajátosságaikat.

Az Ákr. 94. § alapján a hatósági bizonyítvány, igazolvány, valamint a hatósági nyilvántartásba történt bejegyzés **határozatnak minősül.** Ezen külön eljárásokban az Ákr. rendelkezései meghatározott eltérésekkel alkalmazandók.

Az Ákr. 95. § alapján a hatóság a jogszabályban meghatározott esetekben az ügyfél kérelmére – a felhasználás céljának feltüntetésével – adat (tény, állapot) igazolására **hatósági bizonyítványt** ad ki. Az Ákr. törvény indokolása értelmében a hatósági bizonyítvány tartalma tehát kizárólag igazolás lehet, belőle sem jog, sem kötelezettség nem keletkezik, függetlenül attól, hogy ügyfélként bárkinek joga vagy jogos érdeke fűződhet a hatósági bizonyítvány kiadásához. A hatósági bizonyítvány ún. bizonyító közokirat, az abban rögzített tényeket és adatokat valódinak kell tekinteni az ellenkező bizonyításig.

Számos típusa lehet (pl. születési anyakönyvi kivonat, adó- és értékbizonyítvány, hatósági erkölcsi bizonyítvány), de megnevezésétől függetlenül a tartalma a döntő. Az Ákr. rögzíti, hogy amennyiben a hatóság a hatósági bizonyítványt visszavonta, a határozatot annak a hatóságnak, szervnek is meg kell küldeni, amelynek eljárásában az ügyfél a hatósági bizonyítványt felhasználta vagy fel kívánta használni. Ha az ügyfél valótlan vagy olyan adat igazolását kéri, amellyel a hatóság nem rendelkezik, a hatósági bizonyítvány kiadását meg kell tagadni.

Az Ákr. 96. § alapján a hatóság a jogszabályban meghatározott esetben és adattartalommal, az ügyfél adatainak vagy jogainak rendszeres igazolására **hatósági igazolványt** ad ki. A hatósági igazolványba csak jogszabályban meghatározott bejegyzés tehető, amely kizárólag az ügyfél adatait és jogait igazolja, mégpedig rendszeres jelleggel. A hatósági igazolvány ugyancsak közokirat, az abban foglaltak valódiságát az ellenkezőjének bizonyításáig vélelmezni kell.
Az Ákr. 97. § alapján a hatóság a jogszabályban meghatározott adatokról **hatósági nyilvántartást** vezet, ha a nyilvántartásba történő bejegyzés, annak módosítása és a nyilvántartásból való törlés az ügyfél jogait és kötelezettségeit keletkezteti, módosítja vagy szünteti meg, vagy a nyilvántartás vezetésének célja a benne foglalt adatok közhitelű igazolására, bizonyítására szolgál. A hatósági nyilvántartás közhitelessége alapján ellenkező bizonyításig vélelmezni kell annak jóhiszeműségét, aki a hatósági nyilvántartásban szereplő adatokban bízva szerez jogot. Az ellenkező bizonyításáig a hatósági nyilvántartásba bejegyzett adatról vélelmezni kell, hogy az fennáll, és a hatósági nyilvántartásból törölt adatról vélelmezni kell, hogy nem áll fenn.

A hatósági nyilvántartásba történő hivatalbóli, mérlegelés nélküli bejegyzés döntés a nyilvántartásba való bejegyzés napján véglegessé válik. Az ügyfél jogorvoslati kérelmének benyújtására nyitva álló határidő akkor kezdődik, amikor a bejegyzés tényét vagy az annak megtagadásáról szóló határozatot az ügyféllel közölték.

6.2. Hatósági ellenőrzés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó értelmezni tudja a hatósági ellenőrzés rendszertani elhelyezését az Ákr.-ben, valamint megismerje a hatósági ellenőrzés eljárási rendjét.

A hatósági ellenőrzés nem minősül hatósági ügynek, hanem önálló közigazgatási tevékenységfajta, ugyanakkor a hatóság a hatósági ellenőrzés során is az Ákr. rendelkezéseit alkalmazza, sőt, az általánostól eltérő szabályokat külön fejezet nevesíti.

Az Ákr. 99. § alapján a hatóság hatásköre keretei között ellenőrzi a jogszabályban foglalt rendelkezések betartását, valamint a végrehajtható döntésben foglaltak teljesítését. A hatósági ellenőrzés hivatalból indul meg, azt a hatóság a hivatalbóli eljárás szabályai szerint folytatja le. A hatósági ellenőrzés nem formalizált hatósági határozattal zárul, hanem az esetleges jogsértés vagy a jogsértés hiányának ténymegállapításával. Ha a hatósági ellenőrzés során a hatóság jogsértést tapasztal, megindítja az eljárást, vagy ha a feltárt jogsértés miatt az eljárás más szerv illetékességébe tartozik, annak eljárását kezdeményezi. Ebben az esetben a hatósági ellenőrzés eredményeként megállapított jogsértés kapcsán alkalmazandó jogkövetkezmények alkalmazásáról egy másik eljárásban születik döntés.

Az Ákr. 100. § (2) bekezdése alapján a hatósági ellenőrzést az ügyfél is kérheti, ez alól azonban vannak kivételek (pl. ha a kérelem benyújtásának időpontjában arra vonatkozóan hatósági ellenőrzés, vagy az alapján eljárás van folyamatban, a hatóság az ügyfélnél egyébként folyamatosan lát el ellenőrzési feladatot, törvény kizárja). Kérelemre elrendelt hatósági ellenőrzés esetén az eljárást meg kell szüntetni, ha az ügyfél az eljárási költségelőleget nem fizeti meg.

Az Ákr. 101. § (2) bekezdésében foglaltak alapján, ha az ügyfél kérelmére lefolytatott hatósági ellenőrzés során jogsértés nem állapítható meg, ennek tényéről a hatóság hatósági bizonyítványt állít ki. A hivatalból folytatott hatósági ellenőrzés eredményéről az ügyfél kérelmére kell hatósági bizonyítványt kiállítani.

A hatósági ellenőrzéssel történő tényfeltárás csökkentheti a hatósági eljárások számát, illetve feltárhat olyan tényeket, amelyek hatósági intézkedéseket tesznek szükségessé. A hatósági döntések végrehajtásának ellenőrzése mellett így egyre fontosabb a jogszabályban foglalt rendelkezések betartásának ellenőrzése is, amelynek célja elsősorban a hatósági eljárás megelőzése.

7. A hivatalból indított eljárás és az egyes hatósági intézkedések

7.1. A hivatalbóli eljárások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és be tudja mutatni a hivatalból kezdeményezett eljárásokra vonatkozó eltérő szabályokat, az eljárás hivatalból való megindításának feltételeit, illetve lefolytatásának főbb elemeit.

A közigazgatási hatósági eljárások túlnyomó része kérelemre indul. A **hivatalbóli ügyek** jellemzően kötelezettség vagy felelősség megállapítására irányulnak, ezért az ügyfélnek az eljárás megindításához általában nem fűződik érdeke.

Az Ákr. 103. § alapján a kérelemre induló hatósági eljárások száma jelentősen meghaladja a hivatalból kezdeményezett eljárásokét, így az Ákr. rendszerében a jogalkotó elsődlegesen a kérelem alapján indult eljárások szabályait részletezi, és a hivatalbóli eljárások kapcsán külön fejezetben csak az ettől eltérő rendelkezéseket rögzíti. Ennek megfelelően a hivatalbóli eljárásokban nincs helye szünetelésnek, valamint eljárási költségelőlegezés hiányában az eljárás megszüntetésének, továbbá a hatóság felfüggesztés esetén sem dönt érdemben az ügyfél vagy ügyfelek együttes kérelmére.

Az ügyintézési határidőbe csak az eljárás felfüggesztésének időtartama nem számít be. Ha a hatóság a hivatalbóli eljárásban az ügyintézési határidő kétszeresét túllépi, a jogsértés tényének megállapításán és a jogellenes magatartás megszüntetésére vagy a jogszerű állapot helyreállítására kötelezésen túl egyéb jogkövetkezményt nem alkalmazhat. Ez esetben ugyanazon ügyféllel szemben, ugyanazon ténybeli és jogi alapon nem indítható új eljárás.

Az Ákr. 104. § alapján a hatóságnak az illetékességi területén **hivatalból kell megindítania az eljárást,** ha

a) az eljárás megindítására okot adó körülmény jut a tudomására,
b) erre bíróság kötelezte,
c) erre felügyeleti szerve utasította,
d) életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzetről szerez tudomást, vagy
e) ezt egyébként jogszabály előírja.

A hivatalból indított eljárás szabályait kell alkalmazni azokra az eljárásokra is, amelyekben a hatóság az ügyfél kérelmére induló eljárást hivatalból folytatja.

Az Ákr. 104. § (3) bekezdése alapján a hivatalbóli eljárás az első eljárási cselekmény elvégzésének napján kezdődik, megindításáról az ismert ügyfelet a hatóság értesíti. Az

értesítés csak akkor mellőzhető, ha az eljárás megindítása után a hatóság 8 napon belül dönt, vagy az eljárást megszünteti, illetve az értesítést honvédelmi, nemzetbiztonsági, közbiztonsági okból törvény kizárja, vagy az az eljárás sikerét meghiúsítaná.

Ha a hatósági ellenőrzés jogsértést tárt fel és a döntés feltételei egyébként fennállnak, a hatóság az ügyben érdemi döntést hoz, és a jelenlévő ügyféllel azonnal közli. Ha a döntés nem mérlegelés tárgya, a hivatalbóli eljárás automatikus döntéshozatali eljárásban is lefolytatható.

Az Ákr. 105. § alapján az **ügyfelet** a hivatalbóli eljárásban – miként arra már korábban utalás történt – a hatóság erre irányuló **felhívására adatszolgáltatási kötelezettség terheli,** ennek elmulasztása vagy valótlan adatok közlése esetére törvény vagy kormányrendelet jogkövetkezményeket állapíthat meg. Az adatszolgáltatást az ügyfél csak a tanúvallomás megtagadására irányadó jogszabályi feltétel fennállása esetén tagadhatja meg.

7.2. Az egyes hatósági intézkedések különös szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Ákr. szerinti egyes hatósági intézkedéseket és alkalmazásuk eljárási szabályait.

A hatósági intézkedések tág értelemben azoknak a közvetlen veszélyeknek az elhárítását jelentik, amelyekért a közigazgatás felelős. A hatósági jogkörrel rendelkező szerv bocsátja ki, szóbeli cselekvés és a címzett számára azonnal végrehajtandó kötelezettséget jelent.

Az Ákr. külön fejezetben taglalja azokat a halaszthatatlan intézkedéseket, amelyek a hatósági eljárás során az ágazati jogszabályokban foglaltak szerint alkalmazandók.

Hatósági intézkedések az Ákr-ben:

1. ideiglenes intézkedés,
2. biztosítási intézkedés,
3. zár alá vétel és lefoglalás.

1. Az Ákr. 106. § alapján a hatóság – hatáskörére és illetékességére tekintet nélkül – hivatalból köteles megtenni azt az **ideiglenes intézkedést,** amelynek hiányában a késedelem elháríthatatlan kárral, veszéllyel vagy a személyiségi jogok elháríthatatlan sérelmével járna. Ilyen esetben a hatóságnak haladéktalanul értesítenie kell a megtett

intézkedésről az illetékes hatóságot. Az erről szóló végzést a hatóság közli az ügyféllel, valamint az illetékes hatósággal, amely az ideiglenes intézkedés szükségességét felülvizsgálja, és szükség esetén intézkedik. A felülvizsgálatnál nem érvényesül a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogok védelme.

2. Az Ákr. 107. § alapján, ha az eljárás tárgyát képező kötelezettség későbbi teljesítése veszélyben van, a teljesítési határidő lejárta előtt, az erre okot adó körülmény felmerülésétől számított 5 napon belül a hatóság **biztosítási intézkedésként** pénzkövetelés biztosítását rendeli el, vagy a meghatározott dolgot zár alá veszi vagy lefoglalja.

Ha megalapozottan feltételezhető, hogy az érdemi döntésben elrendelhető kötelezettség teljesítése elmaradásának veszélye áll fenn, a hatóság a biztosítási intézkedést, a zár alá vétel, illetve lefoglalás intézkedéseket – ideiglenes biztosítási intézkedésként – 3 napon belül megteszi. Az ideiglenes biztosítási intézkedés hatályát veszti az eljárást befejező döntés véglegessé válásával. A biztosítási intézkedést a végrehajtást foganatosító szerv hajtja végre.

A biztosítási intézkedést vissza kell vonni, ha a pénzfizetési kötelezettség vagy a meghatározott cselekmény biztosítására elrendelt intézkedés okafogyottá vált. Előző esetben akkor, ha a pénzkövetelés összegét a döntést hozó hatóságnál vagy a végrehajtást foganatosító szervnél letétbe helyezték, utóbbi esetben pedig akkor, ha a kötelezett kétséget kizáró módon igazolja, hogy az önkéntes teljesítéshez a szükséges előkészületet megtette, így azt már csak a biztosítási intézkedés akadályozza. Nyilvánvalóan abban az esetben is visszavonásának van helye, ha elrendelésének oka egyébként megszűnt.

3. Az Ákr. 108. § alapján a hatóság jogosult valamely dolog birtokának a birtokos rendelkezése alóli elvonására, azaz **zár alá vétel** intézkedés alkalmazására, ha a tényállás másként nem tisztázható, vagy az jelentős késedelemmel járna, vagy a zár alá vétel mellőzése a tényállás tisztázásának sikerét veszélyeztetné. Nem vehető zár alá olyan dolog, amely a birtokosa életének, egészségének fenntartásához, illetve az életfeltételei fenntartásához egyébként nélkülözhetetlen jövedelemszerzéséhez szükséges. Az ilyen dolgot a hatóság **lefoglalja** ugyan, de a birtokos őrizetében hagyja, aki azt rendeltetésszerűen használhatja.

A zár alá vétel érdekében a dolog birtokosát fel kell szólítani, hogy a dolgot adja át. Ennek elmaradása esetén a hatóság a zár alá vételt a rendőrség közreműködésével foganatosítja, és a dolog átadására köteles személyt eljárási bírsággal sújtja.

A zár alá vételt a hatóság megszünteti, ha az elrendelésének oka megszűnt, a hatóság az eljárást megszüntette, vagy az ügy érdemében döntést hozott. Amennyiben a tényállás tisztázásához a továbbiakban már nem szükséges, törvény eltérő rendelkezése hiányában a zár alá vett dolgot ki kell adni annak, akitől azt zár alá vették.

8. A hatósági döntések elleni jogorvoslatok

8.1. Kérelemre induló jogorvoslati eljárások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a jogorvoslathoz való alapjog tartalmát, valamint az Ákr. kérelemre induló jogorvoslatok terjedelmét és formáit. További cél, hogy fel tudja vázolni a közigazgatási per indításának feltételeit, és értelmezni tudja a fellebbezés jogintézmény lényegét.

8.1.1. Jogorvoslati jog

Az Alaptörvény alapjogként deklarálja a jogorvoslati jogot. Megfogalmazása szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti. Az Ákr. 112. § szerint a hatóság határozata ellen önálló jogorvoslatnak van helye, míg a végzés önálló jogorvoslattal akkor támadható, ha azt törvény megengedi, más esetben a végzés elleni jogorvoslati jog a határozat, ennek hiányában az eljárást megszüntető végzés ellen igénybe vehető jogorvoslat keretében gyakorolható.

8.1.2. Önálló jogorvoslat

Az Ákr. 112. § (2) bekezdése szerint **önálló jogorvoslat** vehető igénybe

a) a biztosítási intézkedésről és az ideiglenes biztosítási intézkedésről szóló;
b) az ügyféli jogállásról vagy jogutódlásról rendelkező;
c) a kérelmet visszautasító;
d) az eljárást megszüntető;
e) az eljárás felfüggesztése vagy szünetelése tárgyában hozott;
f) az eljárási bírságot kiszabó;
g) a fellebbezési határidő elmulasztása miatt benyújtott igazolási kérelmet elutasító;
h) a zár alá vételt vagy lefoglalást elrendelő, valamint ezek megszüntetése iránti kérelmet elutasító;
i) az iratbetekintési jog gyakorlására irányuló kérelem tárgyában hozott elutasító;
j) az iratbetekintési jog korlátozására irányuló kérelem tárgyában hozott;
k) az eljárási költség megállapításával és viselésével kapcsolatos, a költségmentesség iránti kérelmet elutasító, a költségmentesség módosításáról vagy visszavonásáról szóló; valamint
l) a végrehajtást elrendelő végzés ellen.

Az Ákr. kérelemre, illetve hivatalból induló jogorvoslati eljárásokat nevesít.

Kérelemre induló jogorvoslati eljárások a közigazgatási per és a fellebbezési eljárás.

8.1.3. Közigazgatási per

Az Ákr. 108. § alapján az ügyfél a véglegessé vált döntés ellen (kivéve az önálló jogorvoslattal nem támadható végzéseket) **közigazgatási pert** indíthat a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) alapján. Fellebbezéssel támadható döntés esetén közigazgatási per akkor indítható, ha az arra jogosultak valamelyike fellebbezett és a fellebbezést elbírálták.

Az Ákr. 115. § alapján a hatóság a döntését saját hatáskörben módosítja vagy visszavonja, ha a keresetlevél alapján megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért. A hatóság a nem jogszabálysértő döntését is módosíthatja, illetve visszavonhatja, ha a keresetlevélben foglaltakkal egyetért és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél. Ha a szakhatóság a keresetlevél alapján módosítja állásfoglalását, a hatóság a döntését ennek megfelelően módosítja vagy visszavonja. A döntést egy ízben lehet visszavonni vagy módosítani.

8.1.4. Fellebbezési eljárás

Az Ákr. 108. § figyelembevétele alapján jelentősen átalakult a **fellebbezés** jogintézménye a korábbi szabályozáshoz képest, ugyanis az ügyfél csak akkor fellebbezhet az elsőfokú döntés ellen, ha azt a törvény kifejezetten megengedi. Fellebbezésnek van helye, ha a határozatot helyi önkormányzat szerve, vagy rendvédelmi szerv helyi szerve hozta. Abban az ügyben, amelyben a határozat a fentiek szerint fellebbezéssel támadható, az önálló jogorvoslattal támadható végzés ellen fellebbezésnek van helye.

Az Ákr. 116. § (4) bekezdése alapján a fenti esetekben is kizárt a fellebbezés:

a) ha az elsőfokú döntést – a központi hivatal kivételével – központi államigazgatási szerv vezetője hozta;
b) ha a képviselő-testület önkormányzati hatósági ügyben hozott döntést;
c) a másodfokú hatóság által hozott önálló jogorvoslattal támadható végzés esetén;
d) ha nincs kijelölt másodfokú hatóság;
e) nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánított ügyben, kivéve, ha kormányrendelet a fellebbezést nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűvé nyilvánított ügyben is lehetővé teszi;
f) ha a hatósági szerződés alapján végrehajtást rendeltek el.

Az Ákr. 117. § alapján a fellebbezésnek a döntés végrehajtására főszabályként halasztó hatálya van, kivéve, ha a hatóság a döntést azonnal végrehajthatónak nyilvánította. Nincs

halasztó hatálya továbbá az ideiglenes biztosítási intézkedésről szóló végzés, valamint az iratbetekintési jog korlátozása iránti kérelemnek helyt adó végzés elleni fellebbezésnek sem.

Az Ákr. 118. § alapján a fellebbezést a döntést hozó hatóságnál kell előterjeszteni, a közlésétől számított 15 napon belül. Fellebbezni csak a megtámadott döntésre vonatkozóan, tartalmilag azzal közvetlenül összefüggő okból, illetve csak a döntésből közvetlenül adódó jog- vagy érdeksérelemre hivatkozva lehet. A fellebbezésben elő kell adni a fellebbezés érdemi indokait is. A fellebbezés kapcsán csak olyan új tényre lehet hivatkozni, amelyről az ügyfélnek az elsőfokú eljárásban nem volt tudomása, vagy arra önhibáján kívüli okból nem hivatkozott.

A fellebbezésre jogosult a fellebbezési határidőn belül a fellebbezési jogáról lemondhat, a fellebbezésről való lemondás nem vonható vissza. Az Ákr. 119. § alapján a ha a fellebbezés alapján a hatóság megállapítja, hogy döntése jogszabályt sért, azt módosítja vagy visszavonja. A hatóság a nem jogszabálysértő döntését is visszavonhatja, illetve a fellebbezésben foglaltaknak megfelelően módosíthatja, ha a fellebbezésben foglaltakkal egyetért, és az ügyben nincs ellenérdekű ügyfél. Amennyiben a hatóság a fellebbezéssel támadott döntést nem vonja vissza, vagy azt nem módosítja a fellebbezést a határideje leteltét követően, az ügy összes iratával együtt felterjeszti a jogszabályban kijelölt másodfokú hatósághoz.
A fellebbezést a másodfokú hatóság bírálja el, e körben a fellebbezéssel megtámadott döntést és az azt megelőző eljárást is megvizsgálja. A másodfokú hatóság nincs kötve a fellebbezésben foglaltakhoz. Amennyiben a másodfokú döntés meghozatalához nincs elég adat, vagy ha egyébként szükséges, a másodfokú hatóság tisztázza a tényállást és meghozza a döntést. Ha a fellebbezését valamennyi fellebbezéssel érintett visszavonta, a másodfokú hatóság a fellebbezési eljárást megszünteti.

A másodfokú hatóság a fellebbezési eljárás eredményeként az elsőfokú döntést helybenhagyja, illetve a fellebbezésben előadott érdeksérelem miatt, vagy jogszabálysértés esetén azt megváltoztatja vagy megsemmisíti.

8.2. Hivatalból induló jogorvoslati eljárások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és értelmezni tudja a hivatalból induló döntés- felülvizsgálatok Ákr. szerinti formáit és eljárási rendjét.

Az Ákr. a hivatalbóli döntés-felülvizsgálatok körében három lehetséges formát nevesít:

1. a döntés módosítása vagy visszavonása;

2. felügyeleti eljárás;
3. ügyészi felhívás, fellépés.

1. Az Ákr. 120. § alapján a döntés **módosítása vagy visszavonása** a jogorvoslásnak az a módja, amikor a döntést hozó hatóság a másodfokú hatóság, a felügyeleti szerv vagy a közigazgatási bíróság által el nem bírált döntését jogszabálysértés miatt saját hatáskörben orvosolja. A hatóság a saját döntésének módosítását vagy visszavonását a határozat közlésétől számított egy éven belül egy alkalommal teheti meg, amely jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokat nem sérthet.

2. Az Ákr. 121. § alapján **felügyeleti eljárás** keretében a felügyeleti szerv hivatalból megvizsgálhatja az ügyben eljáró hatóság eljárását, illetve döntését. Jogszabálysértő mulasztás esetén megteszi a szükséges intézkedést, ha pedig jogszabálysértést állapít meg, felügyeleti jogkörében a jogerős jogszabálysértő döntést egy ízben megváltoztathatja, vagy megsemmisítheti, szükség esetén az ügyben eljárt hatóságot új eljárásra utasíthatja. A felügyeleti eljárás keretében történő megváltoztatásnak, illetve megsemmisítésnek vannak korlátai. Nem orvosolható a döntés, ha pl. azt a közigazgatási bíróság érdemben elbírálta, semmisségi ok esetén a döntés véglegessé válása óta 3 év eltelt, semmisségi ok hiányában az ügyfél jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogát sértené, vagy a kötelezettséget megállapító döntés véglegessé válásától számított 5 év eltelt. A felügyeleti eljárásban hozott döntés közigazgatási bíróság előtt támadható meg.

3. Az Ákr. 122. § alapján az **ügyész ellenőrzi** a közigazgatási hatóságok, valamint – a bíróságok és a választott bíróságok kivételével – a jogvitát elbíráló szervek által hozott egyedi, bíróság által felül nem bírált jogerős, végleges vagy végrehajtható döntések, valamint hatósági intézkedések törvényességét.

Közérdekvédelmi feladatkörében eljárva az ügyész a közigazgatási hatósági döntés érdemére kiható törvénysértés észlelése esetén a törvényben meghatározott határidőn belül **felhívással** él a törvénysértés megszüntetése érdekében. Az ügyész a felhívását a jogerős vagy a végleges hatósági döntést hozó szervhez nyújtja be.

Ha az ügyész felhívással él, vagy sikertelen felhívás esetén **fellép,** a hatóság a kifogásolt döntését korlátozás nélkül módosíthatja (megváltoztathatja), illetve visszavonhatja (megsemmisítheti). Ha a jogsértés megszüntetésére felszólító ügyészi felhívásban megállapított határidő eredménytelenül telt el, az ügyész közigazgatási pert indíthat a hatóság véglegessé vált döntése ellen, vagy a hatóság mulasztása esetén eljárásra kötelezése iránt.

S végül szükséges kitérni a **semmisség** jogintézményére is, amikor a hatóság döntése olyan súlyos fogyatékosságban szenved, amelynek orvoslása nem lehetséges.

9. Az eljárási költség

9.1. Az eljárási költség viselése és a költségelőlegezés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az eljárási költség fogalmát, valamint a költségviselésre vonatkozó főbb szabályokat a kérelemre induló és a hivatalból indított hatósági eljárásban.

Az Ákr. 124. § alapján eljárási költség mindaz a költség, amely az eljárás során felmerült. Azt, hogy konkrétan milyen költségek tartoznak ebbe a körbe, a törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet határozza meg (pl. illeték, igazgatási szolgáltatási díj), a törvény pedig a költségviselés, költségelőlegezés és költségmentesség általános szabályait tartalmazza.

Az Ákr. 125. § alapján az **eljárás költségeit főszabályként az viseli, akinél azok felmerültek.** A jogellenes magatartásával okozott költségeket az eljárás résztvevőjének kell megfizetni. A hatóság viseli azon eljárási költséget, amelynek viselésére senki nem kötelezhető. Több azonos érdekű ügyfél esetén az ügyfelek egyetemlegesen felelnek az eljárási költség megfizetéséért.

Az Ákr. 126-127. § alapján jogvitás eljárásban a hatóság a kérelem elutasítása esetén a kérelmező ügyfelet, kérelemnek helyt adás esetén az ellenérdekű ügyfelet **kötelezi az eljárási költségek viselésére.** A kérelemnek részben helyt adó döntésben a hatóság arányos költségviselésre kötelezi a feleket. A megkeresett szerv vagy személy eljárása során felmerült eljárási költséget a megkereső hatóság megtéríti.

Az Ákr. 129. § alapján az eljárási költséget a hatóság összegszerűen meghatározva dönt a költség viseléséről, illetve a **megelőlegezett költség** esetleges visszatérítéséről. Az eljárási költség összegét az azt alátámasztó bizonyítékok figyelembevételével kell megállapítani. Az indokolatlanul magas eljárási költség helyett a hatóság alacsonyabb összeget állapít meg.

9.2. Költségmentesség a hatósági eljárásban

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a költségmentesség rendeltetését, a költségmentesség előterjesztésének feltételeit és a költségmentesség terjedelmét.

Az Ákr. 130. § alapján a **hatóság** jogai érvényesítésének megkönnyítésére, vagy törvényben meghatározott más fontos okból **költségmentességet engedélyezhet** annak a természetes személy ügyfélnek, aki kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt az eljárási költséget vagy egy részét nem képes viselni. A költségmentesség az eljárási költség előlegezése és viselése alóli teljes vagy részleges mentességet jelent. A költségmentesség a kérelem előterjesztésétől kezdve az eljárás egész tartamára és a végrehajtási eljárásra is kiterjed.

A hatóság előlegezi az ügyfél első alkalommal előterjesztett költségmentesség iránti kérelme benyújtásától az arról szóló döntés véglegessé válásáig terjedő időszakban felmerült olyan eljárási költséget, amelynek előlegezése az ügyfelet terhelné.

A költségmentességet engedélyező (módosító, visszavonó) végzést a hatóság közli az eljárásban részt vevő azon hatóságokkal, amelyek eljárása illeték- vagy díjfizetési kötelezettség alá esik.

Törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet meghatározhat olyan ügyfajtát, amelyben az ügyfelet költségmentesség illeti meg.

10. A közigazgatási végrehajtás

10.1. A végrehajtható döntések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó átfogóan megismerje a közigazgatási végrehajtás általános jellemzőit és a végrehajtható döntés konkrét fogalmi elemeit. További cél, hogy a vizsgázó pontosan fel tudja sorolni a végrehajtható döntés négy, együttes fogalmi elemét.

A végrehajtási eljárás a közigazgatás hatósági eljárás elkülönült szakasza, amely biztosítja a végrehajtható döntések érvényesülését önkéntes jogkövetéssel vagy állami kényszer alkalmazásával. A **végrehajtási eljárás** a hatósági eljárásnak nem szükségszerű része.

Kizárt a döntés kikényszeríthetősége, ha a hatóság kérelemre indult eljárásban az ügyfelet jogosító határozatot hoz. Szűkebb értelemben vett végrehajtási eljárásra akkor kerül sor, ha az ügyfél a véglegesség vált döntésben foglalt kötelezettségének önként, határidőre nem tesz eleget, és a hatóság szerez érvényt a döntésnek az eljárási jogban biztosított kényszerítő módok alkalmazásával. A közigazgatási végrehajtás rendszertani helyzete szerint **vagyoni végrehajtás.**

Az Ákr. 131. § alapján a közigazgatási végrehajtás szabályozását tekintve a jogalkotó akként rendelkezik, hogy az Ákr. rendelkezéseit a végrehajtási eljárásban a külön fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni, ezenkívül a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) bizonyos szabályai is alkalmazandók.

A hatóság döntése meghatározott feltételek együttes fennállása esetén válik végrehajthatóvá. A hatóság döntése **végrehajtható, ha**

1. kötelezést (marasztalást) tartalmaz;
2. véglegessé vált, vagy a hatóság azonnal végrehajthatóvá nyilvánította;
3. a teljesítési határidő letelt; és
4. a végrehajtáshoz való jog nem évült el.

10.2. A végrehajtás elrendelése és foganatosítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a végrehajtás elrendelésének elhatárolását a végrehajtás foganatosításától. További cél, hogy megismerje a pénzkövetelés és a meghatározott cselekmény végrehajtására vonatkozó főbb rendelkezéseket, ismereteket szerezzen a végrehajtás felfüggesztésének és megszüntetésének szabályairól, valamint értelmezni tudja az elévülés jogintézmény lényegét a közigazgatási végrehajtási eljárásban.

A végrehajtást a feltételek fennállása esetén pénzkövetelés behajtására, illetve meghatározott cselekmény végrehajtására rendeli el hivatalból vagy kérelemre a döntést hozó hatóság, másodfokú döntés esetén az elsőfokú hatóság. A végrehajtható döntést az elrendelő **hatóság közli a végrehajtást foganatosító szervvel is.**

A végrehajtást foganatosító szerv a foganatosítás körében lefolytatja azokat az eljárási cselekményeket, amelyekkel a kötelezettség teljesítése akár állami kényszer útján is elérhető.

A Vht. 7. § a **fokozatosság elvének** szem előtt tartásával akként rendelkezik, hogy a pénzkövetelést elsősorban a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adós rendelkezése alatt

álló összegből, ennek hiányában az adós munkabéréből kell behajtani. Ha viszont előre látható, hogy a követelést a munkabérre, illetőleg a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt összegre vezetett végrehajtással nem lehet viszonylag rövidebb időn belül behajtani, az adós bármilyen lefoglalható vagyontárgya végrehajtás alá vonható. A lefoglalt ingatlant azonban csak akkor lehet értékesíteni, ha a követelés az adós egyéb vagyontárgyaiból nincs teljesen fedezve, vagy csak aránytalanul hosszú idő múlva elégíthető ki.

A meghatározott cselekmény végrehajtása valamely cselekmény elvégzésére vagy meghatározott magatartásra (tevésre, tűrésre, abbahagyásra) irányul. A teljesítés elmaradása esetén ugyancsak a fokozatosság elvének betartásával alkalmazhatóak a meghatározott cselekmény végrehajtását kikényszerítő végrehajtási módok (végső esetben a rendőrség közreműködésével kényszeríthető ki a meghatározott cselekmény).

Az Ákr. 134. § szerint a végrehajtást főszabályként az állami adóhatóság foganatosítja. A végrehajtást foganatosító szerv a végrehajtásra az önálló bírósági végrehajtóval szerződést köthet, a végrehajtás során azonban csak a végrehajtást elrendelő hatóság jogosult végzést hozni.

Az Ákr. 136. § alapján a **végrehajtást** az azt elrendelő hatóság vagy a másodfokú hatóság **függesztheti fel**. A törvény felsorolja továbbá, hogy mely esetekben kell a végrehajtást kötelezően felfüggeszteni (pl. ha igényper van folyamatban, kézbesítési kifogást terjesztettek elő és valószínűsíthető annak elfogadása, a végrehajtás életveszéllyel vagy helyrehozhatatlan kárral járna, stb.). Kisegítő szabály az, hogy a végrehajtást elrendelő hatóság a kötelezett kérelmére is felfüggesztheti kivételesen a végrehajtást, ha a felfüggesztés méltányolható körülményeit igazolta.

Az Ákr. 137. § alapján a végrehajtást elrendelő hatóság a **végrehajtást megszünteti,** ha

- a jogosult ezt kéri, és a megszüntetés mások jogait nem sérti; vagy
- a követelés elévült, és a végrehajtás megszüntetését a kötelezett kéri; vagy
- a további végrehajtási eljárási cselekményektől eredmény nem várható.

A végrehajtást foganatosító szerv a tudomására jutott megszüntetési okokról és a végrehajtás befejezéséről a végrehajtást elrendelő hatóságot értesíti.

A **végrehajtáshoz való jog elévülése** az Ákr. 138. § alapján a teljesítési határidő utolsó napjától számított 3 év elteltével következik be. Törvény vagy kormányrendelet ennél rövidebb elévülési határidőt is megállapíthat. Nyugszik az elévülés a végrehajtás felfüggesztése, a végrehajtási eljárásban engedélyezett fizetési kedvezmény és a pénzfizetési kötelezettség folyamatos végrehajtásának időtartama alatt. A végrehajtás elévülését bármely végrehajtási cselekmény megszakítja. 6 év elteltével azonban a határozat nem hajtható végre.

11. A közigazgatási szankció

11.1. Szankció a közigazgatási eljárásban

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közigazgatási szankció jogintézmény lényegi elemeit, a közigazgatási szankciók típusait, valamint kiszabásának elveit.

A közigazgatási hatóság az **Ákr. hatálya alá** tartozó közigazgatási hatósági eljárás során megállapított anyagi jogi jogszabálysértések (közigazgatási szabályszegés) esetén érdemi döntéssel közigazgatási szankciót alkalmaz.

A közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló **2017. évi CXXV. törvény**t (Szankció tv.) a hatályba lépését követően indult és a megismételt eljárásokban kell alkalmazni. A törvény hatálybalépését megelőzően elkövetett közigazgatási szabályszegés esetén olyan közigazgatási szankció alkalmazható, amely e törvény hatálybalépését megelőzően is alkalmazható volt. Közigazgatási szankciót azzal a természetes személlyel, jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel szemben lehet alkalmazni, akinek, illetve amelynek a közigazgatási szabályszegésért való felelősségét a közigazgatási hatóság megállapította. Az elkobzás akkor is alkalmazható, ha felelősségre vonásra nem kerül sor.

A Szankció tv-ben foglaltak alapján közigazgatási szabályszegés esetén az alábbi közigazgatási szankciók alkalmazhatók:

1. figyelmeztetés,
2. közigazgatási bírság,
3. tevékenység végzésétől történő eltiltás,
4. elkobzás.

Az egyes ágazati sajátosságokra tekintettel törvény további közigazgatási szankciókat is megállapíthat.

A közigazgatási szankciók kiszabására a **fokozatosság elvének** figyelembevételével kerül sor. Az ügyféllel szemben korábban kiszabott szankciókkal kapcsolatos adatok megismerhetősége érdekében a törvény bevezeti a Közigazgatási Szankciók Nyilvántartását, amely a közigazgatási szankcióra vonatkozó adatok tekintetében közhiteles hatósági nyilvántartásnak minősül, amely a **bejegyzéstől számított három év** elteltéig tartalmazza az adott döntéssel kapcsolatban nyilvántartott adatokat.

Elévülés

Törvény eltérő rendelkezése hiányában nem alkalmazható közigazgatási szankció, ha a jogsértő magatartásnak a szankció alkalmazására jogosult hatóság tudomására jutásától számított **6 hónap** eltelt (elévülés), illetve az elkövetéstől számított **3 év** elteltével (objektív elévülési idő).

11.2. Az egyes közigazgatási szankciók alkalmazásának szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fokozatosság elvével összhangban kiszabható egyes közigazgatási szankciók alkalmazásának lényegi szabályait, valamint fel tudja sorolni és értelmezni tudja a négy közigazgatási szankciótípust a fokozatosság elvére figyelemmel.

1 Figyelmeztetés

Figyelmeztetéssel a hatóság rosszallását fejezi ki az általa megállapított közigazgatási szabályszegés elkövetése miatt, és újabb szankció kilátásba helyezésével felszólítja az ügyfelet, hogy a jövőben tartózkodjon a közigazgatási szabályszegés elkövetésétől. Alkalmazásának akkor van helye, ha más szankció nem alkalmazható, vagy ha a szabályszegés csekély súlyú és a figyelmeztetéstől kellő visszatartó hatás várható.

2 Közigazgatási bírság

Közigazgatási bírság minden, a közigazgatási hatóság által közigazgatási szabályszegésért kiszabott bírság. Közigazgatási bírságot szab ki a közigazgatási hatósági eljárás során a hatóság, ha törvény (vagy törvényi felhatalmazás alapján önkormányzati rendelet) bírság kiszabását lehetővé teszi:

1. nyilvántartásba a hatósági eljárás megindításának napját megelőző egy éven belül az ügyfél vonatkozásában közigazgatási szankciót megállapító döntést jegyeztek be, és
2. a hatóság nem figyelmeztetés vagy közigazgatási óvadék alkalmazásáról dönt.

Kivételes esetekben a hatóság a figyelmeztetés vagy a közigazgatási óvadék szankció alkalmazása feltételeinek teljesülése esetén is közigazgatási bírság szankciót alkalmaz (pl. ha a jogsértés emberi életet, testi épséget vagy egészséget sért vagy veszélyeztet, vagy a jogsértésre kiszolgáltatott személlyel szemben került sor).

3 Tevékenység végzésétől történő eltiltás

Minden olyan közigazgatási szankció, amellyel a hatóság az ügyfél valamilyen jogosultsága gyakorlását meghatározott időre vagy jogszabályban meghatározott feltétel bekövetkezéséig megvonja vagy korlátozza.

Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a közigazgatási hatóság eltilthatja a tevékenység végzésétől az ügyfelet.

A tevékenység végzésétől történő eltiltás a döntés véglegessé válásától számított 45 napnál hosszabb időre nem szólhat.

4 Az elkobzás

Vagyoni hátrányt okozó szankció, melynek alkalmazása során az ügyféltől elvonják a jogsértéssel összefüggésbe hozható dolgot, így például:

1. amelyet a jogsértés elkövetéséhez eszközül használtak;
2. amelynek birtoklása jogszabályba ütközik, vagy veszélyezteti a közbiztonságot.

Az elkobzott dolog tulajdonjoga a törvény eltérő rendelkezése hiányában az államra száll.

12. Elektronikus ügyintézés a közigazgatásban

12.1. Az elektronikus ügyintézés és az elektronikus kapcsolattartás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az e-közigazgatás jelentéstartalmát és az e-ügyintézés fejlettségi szintjeit. Ismerje továbbá az elektronikus kapcsolattartás módjára vonatkozó szabályokat, tudjon felsorolni legalább öt típust az e-ügyintézést biztosító szervek közül, illetve ötöt az e-ügyintézésre kötelezett ügyféli körből.

Az elektronikus közigazgatás tág értelemben a közigazgatás szervezetének elektronizálását, az ügyintézés hagyományos, papír alapú formáról elektronikusra való átváltását, az egyes közigazgatási szolgáltatások online elérését, elektronikus nyilvántartásokat, ügykezelő rendszereket jelenti. Szűkebb értelemben elektronikus közigazgatás alatt a hatósági eljárás elektronizálását értjük annak ügyféli és hatósági kapcsolataival.

Az elektronikus ügyintézés komplex folyamatot takar, melynek kapcsán **5 fejlettségi szint** különböztethető meg:

1. **elektronikus információnyújtás** (pl. a közigazgatási szerv honlapján lévő tájékoztatás az ügyintézésről vagy a nyitvatartási időről);
2. **egyirányú kapcsolat,** amikor a hivatali szerv honlapjáról letölthetőek az ügyintézéshez szükséges nyomtatványok;
3. **kétirányú kapcsolat,** azaz az interaktivitás, ebben az esetben már hitelesítve, online módon tölthetőek ki az űrlapok;
4. **tranzakció,** vagyis a teljes ügymenet elektronikus, beleértve az illeték lerovását;
5. **perszonalizáció,** azaz személyre szabott, és sok esetben automatizált e-ügyintézést folytathat az ügyfél.

Az ügyek elektronikus intézésének módjairól és szabályairól az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló **2015. évi CCXXII. törvény** (E-ügyintézési tv.) rendelkezik. A törvény egységesen szabályozza valamennyi közhatalmi eljárás és közszolgáltatás tekintetében az elektronikus ügyintézést.

Az E-ügyintézési tv. értelmező rendelkezésének 17. pontja értelmében elektronikus ügyintézést biztosító szervnek minősül:

a) az államigazgatási szerv;
b) a helyi önkormányzat;
c) a törvény vagy kormányrendelet által közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására feljogosított egyéb jogalany;
d) az Országos Bírósági Hivatal és a bíróság;
e) az alapvető jogok biztosa;
f) az ügyészség;
g) a közjegyző;
h) a bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó iroda;
i) a hegyközségek kivételével a köztestület;
j) a közüzemi szolgáltató;
k) a törvényben vagy kormányrendeletben elektronikus ügyintézés biztosítására kötelezett közfeladatot ellátó vagy közszolgáltatást nyújtó jogalany; valamint
l) a meghatározott ügyek e törvény szerinti elektronikus intézését önkéntesen vállaló, az e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelően biztosító és ezt az Elektronikus Ügyintézési Felügyeletnek bejelentő, az a)–k) alpont hatálya alá nem tartozó jogalany.

Személyi hatálya a tágabb értelemben vett ügyfélre terjed ki. Az Eüsztv. értelmében ügyfél az elektronikus ügyintézést biztosító szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyben ügyfélként, félként vagy az eljárás alanyaként (egyéb résztvevőjeként), a szolgáltatás igénybevevőjeként (ezek képviselőjeként) olyan személy vagy egyéb jogalany, aki (amely) elektronikus ügyintézést biztosító szervnek nem minősül, és az ügyben eljáró elektronikus ügyintézést biztosító szervnek nem tagja vagy alkalmazottja.

A törvény minden olyan kapcsolattartásra kötelezően az elektronikus formát írja elő, amely az elektronikus ügyintézésre kötelezett szerv és az ügyfél között értelmezhető, és ezekben az ügyekben a szervek egymás közötti kapcsolattartását is elektronikus útra tereli (tárgyi hatálya).

Az e-ügyintézést biztosító szervnek kötelessége biztosítani az ügyfelek részére ügyeik elektronikus úton történő intézését, az ügyfélnek pedig joga van arra, hogy e szerv előtti ügyét elektronikusan intézze.

Az E-ügyintézési tv. 9. § (1) bekezdése alapján az elektronikus ügyintézés tartalmilag az ügyintézési cselekmények és nyilatkozatok elektronikus úton történő megtételét jelenti. Kizárt olyan eljárási cselekmények esetében, amelyeknél jogszabály az ügyfél személyes megjelenését vagy okiratok másként nem pótolható benyújtását teszi kötelezővé. Az e-ügyintézés igénybevétele ügyféli oldalon főszabályként jogosultságként jelentkezik, így ugyanakkor **ügyfélként eljárva elektronikus ügyintézésre kötelezett**

a) az ügyfélként eljáró,
   aa) gazdálkodó szervezet,
   ab) állam,
   ac) önkormányzat,
   ad) költségvetési szerv,
   ae) ügyész,
   af) jegyző,
   ag) köztestület,
   ah) az ac)–ag) alpontok hatálya alá nem tartozó egyéb közigazgatási hatóság, valamint
b) az ügyfél jogi képviselője.

Természetes személy csak törvényben kötelezhető elektronikus ügyintézésre.

Az E-ügyintézési tv 9. § (4) bekezdése alapján nem alkalmazható az ügyféllel szemben hátrányos jogkövetkezmény, ha

a) az ügyfél az ügyet elektronikus úton azért nem tudja intézni, mert az elektronikus ügyintézést biztosító szerv az e törvény szerinti kötelezettségének – üzemzavar, üzemszünet vagy bármely egyéb okból – átmenetileg vagy tartósan nem tesz eleget;
b) az adott ügy elektronikus intézéséhez szükséges elektronikus ügyintézési szolgáltatás, az azt elősegítő szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás vagy más kapcsolódó szolgáltatás átmenetileg vagy tartósan nem érhető el;
c) az ügyfél a nyilatkozatát azért nem a jogszabály vagy az elektronikus ügyintézést biztosító szerv által előírt formanyomtatványon nyújtja be, mert a formanyomtatvány kitölthető és letölthető változatát az elektronikus ügyintézést biztosító szerv az elektronikus tájékoztatás szabályai szerint nem tette közzé.

Az ügyfél az elektronikus ügyintézés módját választása szerint vagy az egységes, személyre szabott ügyintézési felületen, vagy az elektronikus ügyintézést biztosító szerv által közzétett tájékoztatásban foglaltaknak megfelelő elektronikus úton teljesítheti.

A kapcsolattartás akkor minősül elektronikusnak, ha az ügyfél a nyilatkozatát, vagy az elektronikus ügyintézést biztosító szerv a nyilatkozatát vagy döntését elektronikus úton teszi meg. Elektronikus kapcsolattartás alatt kell érteni a hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton történő kapcsolattartást is, kivéve azokban az esetekben, ahol ez nem értelmezhető.

A természetes személy ügyfél is jogosult ügyintézési rendelkezésében megadni a fentiek szerinti hivatalos elérhetőségét, ez esetben a kézbesítésre is a kifejtettek megfelelően alkalmazandók. Ha az ügyfél az elektronikus ügyintézést biztosító szervnek címzett nyilatkozatában elektronikus levelezési címét, rövid szöveges üzenet fogadására alkalmas telefonszámát vagy más elektronikus úton való kapcsolattartásra alkalmas elérhetőségét megadta, és ettől eltérő ügyintézési rendelkezést nem tett, az elektronikus ügyintézést biztosító szerv jogosult ezen az elérhetőségen tájékoztató jellegű kapcsolatot tartani az ügyféllel.

12.2. Jogok és kötelezettségek az elektronikus ügyintézés során

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az e-ügyintézéshez kapcsolódó ügyféli kötelezettségeket és jogokat, valamint az e-ügyintézést biztosító szervek kötelezettségeit.

Az e-ügyintézés során az ügyfél – az elektronikus azonosítás nélküli ügyintézés kivételével – köteles magát elektronikusan azonosítani.

Az elektronikus azonosítási kötelezettség kapcsán a törvény rögzíti, hogy az ügyfél – választása szerint – elektronikus azonosítási szolgáltatás, az eIDAS közösségi rendelet szerinti feltételeknek megfelelő elektronikus azonosító eszköz, vagy az elektronikus ügyintézést biztosító szerv által közzétett tájékoztatásban az adott eljárástípus, illetve eljárási cselekmény tekintetében megfelelő elektronikus azonosítási szolgáltatás útján azonosítja magát. Az állam által biztosított azonosítási szolgáltatások közül a törvény nevesíti az ügyfélkaput, az e-kártyát, valamint a részleges kódú telefonos azonosítást. Ezen azonosítási szolgáltatások egységes ügyfél-regisztrációs nyilvántartásból épülnek fel.

Az e-ügyintézés kapcsán az ügyfelet megilleti a rendelkezési jog és a tájékoztatáshoz való jog.

A törvény taxatíve felsorolja, hogy az e-ügyintézést biztosító információs rendszernek mely ügyintézési lehetőségeket kell minimálisan biztosítania. Ezek a következők:

a) az ügyfél ügyintézési rendelkezésének lekérdezését;
b) a személyre szabott ügyintézési felületen keresztül történő ügyintézés lehetőségét;
c) elektronikus azonosításhoz kötött szolgáltatás nyújtása esetén a központi azonosítási ügynök szolgáltatáson keresztül elérhető elektronikus azonosítási megoldások ügyfél általi használatát;
d) a Kormány rendeletében meghatározott biztonságos kézbesítési szolgáltatáson keresztül történő kézbesítést, a neki címzett üzenetek fogadását;
e) az ügyfél által elektronikus úton tett jognyilatkozatok, elküldött iratok kézhezvételének jogszabályban meghatározott módon történő haladéktalan igazolását;
f) a legalább fokozott biztonságú és közigazgatási követelményeknek megfelelő elektronikus aláírással ellátott, illetve elektronikus bélyegzővel ellátott elektronikus dokumentumok feldolgozását;
g) e törvény szerint hitelesített dokumentumok előállítását;
h) az ügyfél részére kézbesítendő iratok kézbesítését a 14. § szerint valamennyi típusú kézbesítés útján;
i) az 1. § 17. pont a)–i) alpontjában foglalt szervek esetében – az eljárásért fizetendő terhek elektronikus fizetését; és
j) az elektronikus űrlapkitöltés-támogatási szolgáltatással létrehozott elektronikus űrlapok kezelését.

Az e-ügyintézést biztosító szervnek **tájékoztatási kötelezettsége** körében az elektronikus ügyintézéséhez szükséges vagy azt segítő tájékoztatást közzé kell tennie oly módon, hogy azt az ügyfél képes legyen megjeleníteni és tárolni. Ezt meghaladóan az általa biztosított **elektronikus ügyintézés lehetőségéről az ügyfeleket tájékoztatnia kell** (nem elektronikus ügyintézés esetén is) legalább az első kapcsolatfelvételkor. Harmadsorban pedig az e-ügyintézést biztosító szerv (önállóan vagy más e-ügyintézést biztosító szervvel együttműködve) telefonon és más elektronikus úton is **elérhető ügyfélszolgálatot** működtet.

12.3. Az e-ügyintézést biztosító egyes szolgáltatások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az e-ügyintézési szolgáltatások lényegét és az e-ügyintézéshez kapcsolódó elektronikus tájékoztatási szolgáltatási formákat, valamint a központi elektronikus szolgáltatásból legalább hét elemet meg tudjon nevezni, és röviden jellemezni.

A szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatásokba minden, az ügyintézéshez közvetlenül vagy közvetetten kapcsolódó, elkülönítetten azonosítható informatikai szolgál-

tatás beleértendő, a törvény ugyanakkor csak azokat rögzíti, amelyeknél a személyes adatok kezelése miatt törvényi felhatalmazás szükséges.

Szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatásnak minősül:

a) az elektronikus azonosítási szolgáltatás;
b) a biztonságos kézbesítési szolgáltatás;
c) az elektronikus ügyintézési szolgáltatások nyújtására felhasználható, jogszabályban meghatározott követelményeknek megfelelő elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatás;
d) az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeletben szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatásként nevesített szolgáltatás.

Az E-ügyintézési törvény taxatíve felsorolja azokat a központi elektronikus ügyintézési szolgáltatásokat, amelyeket a Kormánynak kell biztosítania a jogszabályban kijelölt szolgáltató útján. Ezek az alábbiak:

1. az ügyfél ügyintézési rendelkezésének nyilvántartása;
2. iratérvényességi nyilvántartás;
3. elektronikus fizetési és elszámolási rendszer;
4. azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítés;
5. az ügyfél időszaki értesítése az elektronikus ügyintézési cselekményekről, amelynek keretében a szolgáltató az ügyfelet az általa meghatározott elektronikus ügyintézést biztosító szervek tekintetében és időszakonként összesítve tájékoztatja a kormányrendeletben meghatározott ügyintézési cselekményekről;
6. papíralapú irat átalakítása hiteles elektronikus irattá;
7. elektronikus irat hiteles papíralapú irattá alakítása;
8. központi azonosítási ügynök (KAÜ);
9. személyre szabott ügyintézési felület;
10. űrlapbenyújtás-támogatási szolgáltatás;
11. általános célú elektronikus kéreleműrlap-szolgáltatás (e-Papír);
12. összerendelési nyilvántartás;
13. szerepkör-tanúsító platform szolgáltatás;
14. automatikus közigazgatási döntéshozatali rendszer;
15. a Kormány által rendeletben megjelölt központi elektronikus ügyintézési szolgáltatás.

A **Magyarország.hu kormányzati portál** felületen elektronikus formában nyújt tájékoztatást az elektronikusan intézhető ügyekre. Emellett felületet ad az Ügyfélkapu működéséhez, elektronikus tájékoztatást nyújt közigazgatási ügyekben, e-közigazgatási szolgáltatásokkal kapcsolatban. A portálon elérhetők továbbá a központi, területi és helyi közigazgatási szervek adatai, ügyleírások, letölthető elektronikus űrlapok és hatályos jogszabályok, valamint személyes ügyintézést igénylő esetekben időpontfoglalások végzésére is van lehetőség.

A mesterséges intelligencia megjelenése a közigazgatásban

A mesterséges intelligencia alkalmazásának lehetősége, illetve bevezetése a közigazgatás szervezetrendszerét sem kerülte, kerülhette el, és már törvényi szintű szabályozása is megjelent az E-ügyintézési törvény 38. §-ban:

a) A szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatások, valamint a központi elektronikus ügyintézési szolgáltatások tekintetében mesterséges intelligencián alapuló technológia is felhasználható.

b) Ha jogszabály a nyilatkozat érvényességéhez az ügyfél, illetve az elektronikus ügyintézést biztosító szerv képviselőjének aláírását követeli meg, az a Kormány rendeletében meghatározott mesterséges intelligencián alapuló szolgáltatás használata során a Kormány rendeletében meghatározottak szerint pótolható.

c) Ha az elektronikus ügyintézést biztosító szerv a mesterséges intelligencián alapuló szolgáltatás használata során a szolgáltatás útján, gépi úton tesz nyilatkozatot, a központi elektronikus ügyintézési szolgáltatás szolgáltatója az elektronikus ügyintézést biztosító szerv nevében jár el.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. kötet:

Közigazgatási ismeretek

III. fejezet
Büntető- és szabálysértési jogi ismeretek

Írta: Dr. Sóti Kálmán

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

I. BÜNTETŐJOGI ISMERETEK 8

1. A büntetőjog fogalma, feladata, alapelvei, a Btk. szerkezete, rendszere, hatálya 8
1.1. A büntetőjog fogalma 8
1.2. A büntetőjog feladatai 9
1.3. A büntetőjog alapelvei 9
1.4. A büntetőjog forrásai 10
1.4.1. A büntetőjog forrásainak felosztása 11
1.4.2. A büntetőjogon kívüli jogforrások 11
1.4.3. A büntetőjogon belüli jogforrás 11
1.5. A büntető törvény rendszere és szerkezete 12
1.6. A büntető törvény hatálya 13
1.6.1. A jogszabály hatálya 13
1.6.2. Az időbeli hatály 13
1.6.3. A területi hatály 13
1.6.4. A személyi hatály 13

2. A bűncselekmény fogalma, súly szerinti felosztása 14
2.1. A bűncselekmény fogalma 14
2.2. A bűncselekmény súly szerinti felosztása, fokozatai 14

3. A törvényi tényállás elemei 15
3.1. A tényállások típusai 15
3.2. Az általános törvényi tényállás objektív elemei 15
3.2.1. A bűncselekmény tárgya 15
3.2.2. A bűncselekmény tárgyi oldala 16
3.3. Az általános tényállás szubjektív elemei 17
3.3.1. A bűncselekmény alanya 17
3.3.2. A bűncselekmény alanyi oldala 18
3.3.3. A bűnösség 18

4. A büntethetőségi akadályok. 20
4.1. A büntethetőségi akadályok csoportjai 20
4.2. A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok 21
4.2.1. A kizáró okok fogalma és csoportosítása 21
4.2.2. Szubjektív kizáró okok. 21
4.2.3. Objektív kizáró okok 22
4.3. A büntethetőséget megszüntető okok 24
4.3.1. Az elkövető halála 24
4.3.2. Az elévülés 24
4.3.3. A kegyelem 24
4.3.4. A tevékeny megbánás 25
4.3.5. A törvényben meghatározott egyéb ok 25
4.4. A büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai 25
4.4.1. A magánindítvány hiánya 25
4.4.2. A feljelentés hiánya 25

5. A bűncselekmény megvalósulási szakaszai (stádiumai) 26
5.1. A szándékos bűncselekmények büntetőjogi szakaszai 26
5.2. Az előkészület 26
5.3. A kísérlet. 26
5.4. A befejezett cselekmény 27

6. A bűncselekmény elkövetői. 27
6.1. Az elkövető 27
6.2. A tettesek. 27
6.2.1. A tettesek csoportosítása 27
6.2.2. Társas bűnelkövetői alakzatok 27
6.3. A részesek 28

7. A fiatalkorúakra és katonákra vonatkozó rendelkezések 28
7.1. A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések. 28
7.2. A katonákra vonatkozó rendelkezések 29
7.2.1. Fogalmi meghatározás 29

7.2.2. A katonákkal szemben alkalmazható speciális büntetések és mellékbüntetések 29
7.2.3. A katonákra vonatkozó büntethetőségi akadályok 29

8. A büntetőjog szankciórendszere 29
8.1. A szankciórendszer 30
8.2. A büntetések 30
8.2.1. A szabadságvesztés 30
8.2.2. Az elzárás 31
8.2.3. A közérdekű munka 31
8.2.4. A pénzbüntetés 31
8.2.5. A foglalkozástól eltiltás 31
8.2.6. A járművezetéstől eltiltás 32
8.2.7 A kitiltás 33
8.2.8. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás 33
8.2.9. A kiutasítás 33
8.3. Mellékbüntetés 33
8.3.1. A közügyektől eltiltás 33
8.4. Az intézkedések 34
8.4.1. Az intézkedések jellemzői 34
8.4.2. A megrovás 34
8.4.3. A próbára bocsátás 34
8.4.4. A jóvátételi munka 35
8.4.5. A pártfogó felügyelet 35
8.4.6. Az elkobzás 35
8.4.7. A vagyonelkobzás 36
8.4.8. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele 36
8.4.9. A kényszergyógykezelés 36
8.4.10. Jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések 36

9. A büntetés kiszabása 36

10. A bűncselekményi egység 37

11. A bűnhalmazat és halmazati büntetés 38
11.1. Bűnhalmazat 38
11.2. Alaki halmazat 38
11.3. Anyagi halmazat 38
11.4. Látszólagos halmazat 39
11.5. A halmazati büntetés 39

12. A büntetés enyhítése és szigorítása 39
12.1. A büntetés enyhítése 39
12.2. A büntetés végrehajtásának felfüggesztése 40
12.3. A visszaesőkre vonatkozó rendelkezések 40
12.4. Mentesítés a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól 41

II. A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG 42

1. A szabálysértésekre vonatkozó általános szabályok 42
1.1. A szabálysértési jog általános jellemzése 42
1.2. A szabálysértés fogalma 43
1.3. A törvény hatálya 44
1.3.1. Területi és személyi hatály 44
1.3.2. Időbeli hatály 44
1.4. A szabálysértésért való felelősség 44

2. A szabálysértési felelősségre vonás akadályainak rendszere 45
2.1. Büntethetőségi akadályok 45
2.1.1. Gyermekkor 46
2.1.2. Kóros elmeállapot 46
2.1.3. Kényszer, fenyegetés 46
2.1.4. Tévedés 46
2.1.5. Jogos védelem 46
2.1.6. Végszükség 47
2.1.7. Jogszabály engedélye 47
2.1.8. A törvényben meghatározott egyéb ok 47

2.2. A büntethetőséget megszüntető okok 47
2.2.1. Az elkövető halála 47
2.2.2. Az elévülés 47
2.2.3. A kegyelem 48
2.3. Másodlagos akadályok 48
2.3.1. A magánindítvány hiánya 48

3. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények 48
3.1. A szabálysértési szakció 48
3.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések 49
3.2.1. A büntetési nemek 49
3.2.2. A szabálysértési elzárás 49
3.2.3. A pénzbírság 50
3.2.4. A közérdekű munka 50
3.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések 51
3.3.1. Az intézkedési nemek 51
3.3.2. A járművezetéstől való eltiltás 51
3.3.3. Az elkobzás 51
3.2.4. A kitiltás 52
3.2.5. A figyelmeztetés 52
3.4. A büntetés kiszabása 52
3.5. A büntetés elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól 53
3.6. A szabálysértési nyilvántartási rendszer 53

4. A szabálysértési eljárás 54
4.1. Eljárási alapelvek 54
4.2. Szabálysértési hatáskör és illetékesség 55
4.2.1. A hatáskör 55
4.2.2. Az illetékesség 55
4.3. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok 55
4.3.1. Az általános szabálysértési hatóság 55
4.3.2. A bíróság 56
4.3.3. Az ügyészség 56
4.3.4. A felettes közigazgatási szerv 56

4.4. A szabálysértési eljárással kapcsolatos főbb rendelkezések. 57
4.4.1. A szabálysértési eljárásban részt vevő személyek. 57
4.4.2. Bizonyítás a szabálysértési eljárásban 57
4.4.3. A bizonyítási eszközök 57
4.4.4. A szabálysértési eljárás megindulása 61
4.4.5. A közigazgatási szervnél induló szabálysértési eljárás 62
4.4.6. A bíróságnál induló szabálysértési eljárás 63
4.5. A szabálysértési eljárás megszüntetése. 64
4.6. A szabálysértési hatóság határozata 64
4.6.1. A jegyzőkönyv 64
4.6.2. A határozat tartalma 64
4.6.3. Panasz a szabálysértési hatóság határozatával szemben 65
4.7. Kényszerintézkedések a szabálysértési eljárásban. 65
4.7.1. Törvényességi követelmények. 65
4.7.2. A kényszerintézkedések nevesített fajtái. 66
4.8. Fiatalkorúakra és katonákra vonatkozó rendelkezések 68
4.9. Rendkívüli jogorvoslatok. 68
4.9.1. Perújítás 68
4.9.2. Ügyészi felhívás. 68

5. A helyszíni bírságolás 69
5.1. A helyszíni bírságolás fogalma. 69
5.2. A helyszíni bírságolás alkalmazására jogosultak 69
5.3. A helyszíni bírságolás alkalmazása 70
5.4. A helyszíni bírság összege és végrehajtása. 71
5.5. Távol levő elkövető helyszíni bírságolása. 71

6. A közigazgatási bírság és a felelősségi szankciók. 72
6.1. A közigazgatási bírság 72
6.2. Objektív felelősségen alapuló közigazgatási bírság 73
6.3. Vétkességen alapuló közigazgatási bírság 74
6.4. Közúti közlekedési előéleti pontrendszer 75

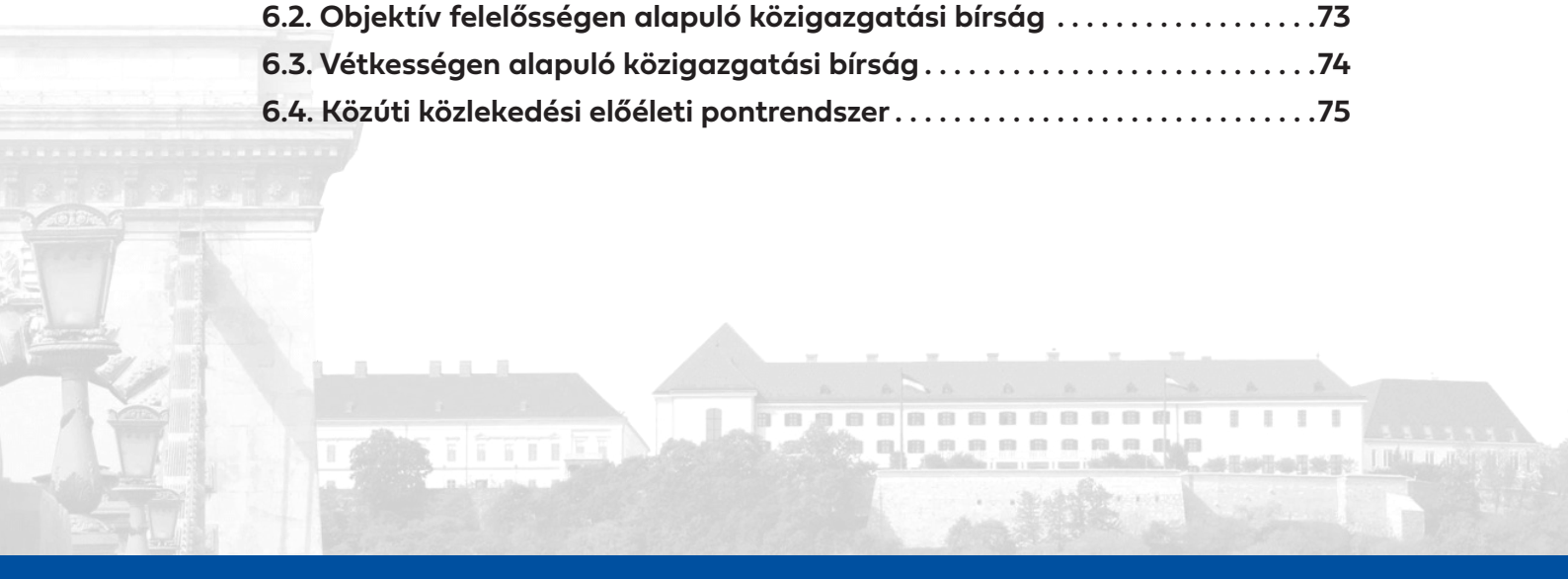

III. Fejezet

Büntető- és szabálysértési jogi ismeretek

I. BÜNTETŐJOGI ISMERETEK

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetőjog fogalmát, feladatait és alapelveit.

1. A büntetőjog fogalma, feladata, alapelvei, a Btk. szerkezete, rendszere, hatálya

1.1. A büntetőjog fogalma

A büntetőjog fogalmát tágabb és szűkebb értelemben egyaránt használhatjuk. Tágabb értelemben az anyagi és az alaki büntetőjogot, valamint a büntetésvégrehajtási jogot meghatározó jogszabályok összessége. A büntető anyagi jog[1] határozza meg a bűncselekménynek minősülő cselekményeket, a büntetőjogi felelősségre vonás feltételeit és akadályait, a bűncselekmény jogkövetkezményeként kiszabható büntetéseket és intézkedéseket.

Az alaki büntetőjog, vagyis a büntetőeljárásjog[2] azokat a szabályokat tartalmazza, amelyek meghatározzák, hogy a bűncselekményeket mely szervek és milyen eljárási rendben bírálják el. A büntetésvégrehajtási jog[3] összefoglalja a kiszabott büntetések és intézkedések rendjét, azok céljának megvalósítása érdekében. De ide sorolhatjuk a bűnügyi nyilvántartásra vonatkozó[4] joganyagot is.

Szűkebb értelemben vett büntetőjogon csak az anyagi büntetőjogot értjük, és a továbbiakban ennek szinonimájaként használjuk a büntetőjog kifejezést. Az anyagi büntetőjog két fő részből áll: az általános részből és a különös részből. Előbbi a bűncselekményre vonatkozó általános rendelkezéseket foglalja magában, míg utóbbi az egyes bűncselekmények (törvényi tényállások) leírását. Az általános rész három központi eleme a bűncselekmény, a bűnelkövető és a büntetés (tágabb értelemben szankció).

Közöttük szoros kapcsolat áll fenn, azaz minden bűncselekménynek van elkövetője és minden bűncselekmény elkövetőjét szankcióval kell sújtani. Fordítva is igaz, szankció alkalmazására csak bűncselekményt elkövető személlyel szemben kerülhet sor.

1 2012. évi C törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.).
2 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.).
3 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.
4 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról.

1.2. A büntetőjog feladatai

A büntetőjog elsődleges feladata a védelem a társadalomra veszélyes cselekményekkel szemben. Míg a jogrendszer más jogágai (alkotmányjog, közigazgatási jog, polgári jog stb.) elsősorban szabályozzák az életviszonyokat, a büntetőjog elsődlegesen oltalmazza az ún. jogi tárgyakat, azaz a jogilag jelentős társadalmi viszonyokat, jogintézményeket, értékeket, érdekeket, azaz biztosítja – ha kell állami kényszer érvényesítésével is – a társadalmi rend megingathatatlanságát.

A kényszer elrendelése és végrehajtása áll a büntetőjog középpontjában, ugyanis e jogág vonultatja fel a legélesebb és a legszigorúbb hatalmi eszköztárat, biztosítva ezzel a jogrend parancsainak és tilalmainak kikényszeríthetőségét. Ezt kétféleképpen valósítja meg: neveléssel (prevenció) és büntetés alkalmazásával (represszió).

A büntetőjogszabályok hozzájárulnak ahhoz, hogy az állampolgárok túlnyomó többsége tiszteletben tartja és helyesli a törvényhozó parancsait, tilalmait, a bűncselekmény elkövetésétől nem félelemből, hanem meggyőződésből tartózkodik. Így érvényesül a büntetőjog nevelő funkciója, általános megelőző hatása.

A védelem másik formája a büntetés, azaz a múltban elkövetett jogsértés miatti megtorlás kilátásba helyezése. Azokkal szemben, akiknek nem elegendő a jogszabályalkotásban megnyilvánuló törvényhozói értékelés és akiket a büntetésben megtestesülő hátrány sem tart vissza, erőteljesebb tudatformáló eszközök igénybevételére van szükség. Ilyenkor érvényesül a büntetőjog megtorló funkciója. Hangsúlyozni kell, hogy a büntetés alkalmazásának nem célja a megtorlás, de mivel mindig egy elkövetett bűncselekmény miatt kerül rá sor, megtorló jellege is van. A múltba néző megtorlás így válik jövőbe tekintő bűnmegelőzéssé: a kilátásba helyezett hátrány alkalmas lehet, hogy egyeseket visszatartson bűncselekmények elkövetésétől (egyéni prevenció).

1.3. A büntetőjog alapelvei

A büntetőjog alapelvein azokat az elvi tételeket, alapgondolatokat és garanciális szabályokat értjük, amelyek a büntetőjog valamennyi rendelkezését áthatják. Bár az új büntetőtörvény[5] ezek közül nevesítetten csak a törvényesség elvét fogalmazza meg, azonban az egyes jogszabályok és más szabályok összevetéséből a többiek is levezethetőek, úgymint a tettfelelősség, a bűnfelelősség, az arányosság, a társadalom védelmének és a büntetőjogi felelősség differenciálásának elvei.

A büntetőjog alapelvei:

- a) a törvényesség elve,
- b) a tettfelelősség elve,
- c) a bűnfelelősség elve,
- d) az arányosság elve,
- e) a társadalom védelmének elve,
- f) a büntetőjogi felelősség differenciálásának elve,
- g) a büntetőjog ultima ratio jellege.

Az egyes alapelvekről részletesen

1) **A törvényesség elve.** A törvényesség elvében tulajdonképpen két alkotmányos

5 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

alapelv fogalmazódik meg. Egyrészt a nullum crimen sine lege másrészt a nulla poena sine lege, vagyis nincs bűncselekmény (büntetendőség) és nincs büntetés (büntetéssel fenyegetés) törvény nélkül. A jogalkotó a büntetőhatalom gyakorlásának lényegi feltételeit törvényben köteles előre rögzíteni. Bűncselekménynek csak olyan cselekmény minősíthető, amelyet kizárólag törvény nyilvánított bűncselekménnyé, és a büntetőjogilag nem tilalmazott cselekmények elkövetése – a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével – nem vonhat maga után büntetőjogi felelősségre vonást. A nulla poena sine lege elvének van egy tágabb és egy szűkebb értelmezése. Tágabb értelemben azt jelenti, hogy általában a bűnelkövetőkkel szemben csak olyan büntetések vagy intézkedések alkalmazhatók, amelyeket a büntetőtörvények szabályoznak. Szűkebb értelemben pedig azt jelenti, hogy az adott bűncselekmény elkövetője csak olyan nemű és mértékű szankcióval sújtható, amelyet a bűncselekményt szabályozó törvényi rendelkezés – az elkövetés idején, kivéve, ha az elbíráláskori kedvezőbb – annak a bűncselekménynek megvalósítása esetére kilátásba helyezett.

2. **A tettfelelősség elve** alapján a kiszabott büntetésnek az elkövető cselekményéhez, tettéhez kell igazodnia.
3. **A bűnfelelősség elve:** azt jelenti, hogy csak a bűnösen tanúsított magatartás, a bűnösen előidézett következmények miatt lehet bárkit is felelősségre vonni. A felelősség mértéke nem haladhatja meg bűnösségét. Mivel a büntetőjog a bűnösség két alakzatát ismeri – a szándékosságot és a gondatlanságot –, a bűnfelelősség elvéből következik, hogy legalább gondatlanság szükséges a büntetőjogi felelősségre vonáshoz. Ez az elv hatályos jogunkban úgy konkretizálódik, hogy a büntetőjogi felelősségre vonáshoz általában szándékosság – a bűnösség magasabb foka – szükséges, és csak abban az esetben elegendő a gondatlanság, ha a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.
4. **Az arányosság elve** értelmében a különböző súlyú bűncselekményekhez különböző súlyú (arányos) jogkövetkezmények kapcsolódjanak.
5. **A társadalom védelmének elve.** A jogalkotó a társadalomra veszélyes cselekmények bűncselekménnyé nyilvánításával és büntetni rendelésével védi a társadalmat, és kívánja visszatartani az elkövetőket a jogsértő megatartástól.[6]
6. **A büntetőjogi felelősség differenciálásának elve** megjelenik a bűncselekmények, a bűnelkövetők és a szankciók tekintetében egyaránt. A büntetőtörvényben található legalapvetőbb különbségek: a bűncselekmények lehetnek bűntettek és vétségek, a bűnösség pedig szándékos vagy gondatlan; a bűnelkövetők első ízben és ismételten bűnelkövetők. További differenciálást találunk a szankciók faja, neme és mértéke szerint is.
7. **A jogtudomány által meghatározott alapelvek.** Ezeken kiemelendőek a **büntetőjog ultima ratio jellegét** (ha a védelem más jogi eszközzel nem oldható meg), a **kétszeres értékelés tilalma** (ne bis in idem), a **szubszidiaritás** (kisegítő jelleg), továbbá a **bűnmegelőzés elve.**

1.4. A büntetőjog forrásai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetőjog forrásait, valamint ismertetni tudja a Büntető Törvénykönyv szerkezetét és hatályát.

6 A Btk. indokolása a Nemzeti Együttműködés Programját idézi, mely úgy fogalmaz, hogy a „jogszabály szigora, a büntetési tételek növelése, az életfogytig tartó szabadságvesztés többszöri alkalmazása, az áldozatok védelme meg fogja fékezni a bűnök elkövetőit és világossá teszi a társadalom minden tagja számára, hogy Magyarország nem a bűnelkövetők paradicsoma."

1.4.1. A büntetőjog forrásainak felosztása

A büntetőjog forrásait a jogforrás keletkezési helye szerint, büntetőjogon kívüli és a büntetőjogon belüli jogforrásokra szokták felosztani.

1.4.2. A büntetőjogon kívüli jogforrások

Ezek között nemcsak törvényeket, hanem alacsonyabb szintű jogszabályokat is találunk. Külső jogforrásként első helyen említhetjük az Alaptörvényt, amely valamennyi jogág – így a büntetőjog vonatkozásában is – jogforrásnak tekinthető. Jogforrás bizonyos tekintetben a Polgári Törvénykönyv[7] és a Be. is. A keretdiszpozícióval történő szabályozás esetén közvetett jogforrási szerepe van az egyéb jogágba tartozó jogszabályoknak, mint például a KRESZ[8]-nek.

A nemzetközi büntetőjog jogforrási ereje

Az Alaptörvény alapján a magyar büntetőjog részét képezik az ún. nemzetközi büntető szokásjogban kikristályosodott bűncselekmények, és büntetőjogi alapelvek is. Különösen megfigyelhető ez a nemzetközi jog általánosan elismert elveit sértő, az emberiesség elleni és a háborús bűncselekmények vonatkozásában.
Ezek nemzetközi szabályozása ugyanis nincs tekintettel az adott nemzet belső jogára, és akkor is büntetendők, ha elkövetésük idején azt a belső jog nem szabályozta. Tehát a nemzetek közösségének büntető hatalma más feltételek és korlátok között működik, mint az egyes államoké.

Az európai büntetőjogi integráció

Napjaink európai büntetőjogát, így a magyart is – az uniós jogharmonizáció keretében – egyre tágabb körben (például a kábítószer-kereskedelem, az emberkereskedelem, a terrorizmus elleni küzdelem terén) és egyre markánsabban – európai parlamenti és tanácsi irányelvek, tanácsi kerethatározatok, valamint tanácsi rendeletek alkalmazásával – az Európai Unió alakítja.

1.4.3. A büntetőjogon belüli jogforrás

Az egyes bűncselekmények és a rájuk vonatkozó büntetések meghatározása csak törvényben történhet. A 2013. július 1-től hatályos büntetőjogunk legjelentősebb forrása a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.), mely a tettarányos büntetőjogi szemlélet hangsúlyosabb megjelenítését tűzte ki céljául. Dogmatikai rendszere azonban alapjaiban véve a korábbi Btk.-hoz[9] viszonyítva alapjaiban nem változott, biztosítva ezzel a jogalkalmazás folytonosságát.

A büntetőjog forrásait főszabály szerint büntetőjogon kívüli és a büntetőjogon belüli jogforrások képezik. Ez alól – dogmatikai jellegükre tekintettel – kivételeket képeznek a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések, továbbá a szokásjog és a bírói gyakorlat.

7 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
8 1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól.
9 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

Az egyetlen törvényben történő egységes szabályozás alól változatlanul kivételt jelent a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény. Ennek bevezetését hazánk európai uniós tagságával összefüggő jogharmonizációs kötelezettségének teljesítése kívánta meg, mivel a Btk. természetes személyek felelősségre vonásán alapuló rendszerébe a jogi személyek felelőssége nem illeszthető be.

A nullum crimen sine lege elvéből következően nem ismerhető el jogforrásnak a szokásjog vagy a bírói gyakorlat (még a Kúria bíróságokra nézve kötelező iránymutatásai) sem. Ezek feladata ugyanis nem a jogalkotás, hanem a hatályos jogszabályok helyes értelmének feltárása.

1.5. A büntető törvény rendszere és szerkezete

Büntető törvénykönyvnek, illetőleg **büntető kódexnek** nevezzük azokat a jogszabályokat, amelyek a büntetőjogi normák teljes rendszerét tartalmazzák, és átfogóan szabályozzák a büntetőjog egészét.

A **büntetőjog két részre,** általános és különös részre tagozódik. Az **általános részhez** azok a normák tartoznak, amelyek az összes vagy legalábbis számos különféle bűncselekményre vonatkoznak; a büntetőjogi jogkövetkezményekkel általánosságban foglalkozik, tehát nem egy-egy bűncselekménytípusra koncentrál. A **különös rész** normái viszont az egyes bűncselekményeket és a rájuk vonatkozó büntetéseket határozzák meg.

A **különös részi büntető norma szerkezete** hipotézisből, diszpozícióból és szankcióból áll.
A hipotézis egy logikailag szükséges feltételezés: „Ha megvalósul a bűncselekmény…".
A diszpozíció (rendelkezés) írja elő azt a magatartást vagy eredményt, amelynek tanúsítását vagy előidézését a jogalkotó nemkívánatosnak tartja, vagyis ez az egyes bűncselekmények különös részi meghatározása.

Négy fajtája van:
- a egyszerű,
- b leíró,
- c hivatkozó,
- d keretdiszpozíció.

A diszpozícióknak garanciális jelentőségük van: a nullum crimen sine lege elve szerint csak az vonható büntetőjogi felelősségre, akinek a cselekménye beleillik valamely diszpozíció keretei közé. A szankció a diszpozíció megvalósulása esetén az ahhoz fűződő joghátrányt tartalmazza.

A hatályos Btk. szerkezetében – a korábbiakhoz viszonyítva[10] – újdonság a preambulum beiktatása, melyben a jogalkotó a büntetőpolitika aktuális törekvéseit juttatja kifejezésre, a hagyományos általános és különös részt pedig egy záró rész is kiegészíti, mely tartalmazza az értelmező, hatályba léptető és hatályon kívül helyező rendelkezéseket, valamint bemutatja az Európai Unió jogának való megfelelést.

A 2013. július 1-től hatályos Btk.-ban mind a fejezetek (a korábbi 20 helyett 45), mind a paragrafusok száma (korábbi 368 helyett 465) jelentősen növekedett, ezen változások azonban a kódexet tagoltabbá, áttekinthetőbbé és könnyebben kezelhetővé tették.

10 Lásd a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt.

1.6. A büntető törvény hatálya

1.6.1. A jogszabály hatálya

A jogszabály hatálya azt fejezi ki, hogy rendező ereje van meghatározott időben, területen és személyekre, melynek kijelölésénél a jogalkotó többféle elv alkalmazását tekintette irányadónak.

1.6.2. Az időbeli hatály

Arra ad választ, hogy **mikortól kezdve és meddig alkalmazható** a büntetőjogszabály. Főszabály az elkövetés idején hatályban levő törvény alkalmazása. Kivételesen az elbíráláskor érvényes új büntetőtörvénynek visszaható ereje van, amikor az adott cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálandó el.

Utóbbi esetben a két norma összehasonlítása dönti el, hogy az elkövetéskori vagy az elbíráláskori jogszabály alkalmazása kedvezőbb-e összességében az elkövetőnek.

1.6.3. A területi hatály

Azt mondja meg, hogy mely területen elkövetett bűncselekmények elbírálására alkalmazható a törvény. A területi elv alapján a belföldön – bárki által – elkövetett bűncselekményre a magyar büntetőjogi rendelkezéseket kell alkalmazni. A törvény alkalmazási köre egyértelműen vonatkozik – a quasi területi elv értelmében – az állam határain kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítményen és légi járművön elkövetett bűncselekményekre is. Érvényesül továbbá az állampolgársági elv is, mivel a magyar állam büntetőhatalma kiterjed az állampolgárai által külföldön elkövetett – magyar törvény szerinti – bűncselekményekre.

1.6.4. A személyi hatály

A személyi hatály megmutatja, hogy **kikre alkalmazható** a magyar büntető törvény. Az állam önvédelmi elvéből következően a belföldön elkövetett bűncselekmény esetén az akár magyar, az akár nem magyar állampolgár (utóbbihoz tartoznak a hontalanok is) elkövetőre egyaránt kiterjed.

A személyi hatály a magyar állampolgárt külföldre is elkíséri, így a magyar szabályozást kell alkalmazni a külföldön elkövetett olyan cselekményére is, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény. De láthatjuk a feltétlen büntetőhatalom (egyetemlegesség) elvének érvényesülését is, miután meghatározott esetekben a nem magyar személy külföldön elkövetett cselekményét is hatálya alá vonja, ha azt magyar sérelmére követi el (passzív személyi elv). A felelősségre vonás feltétele, hogy a cselekmény az elkövetés helyének joga szerint nem büntetendő, valamint a magyar hatóságok eljárásához a legfőbb ügyész hozzájárult.

Nemzetközi együttműködés

A büntetőügyekben a nemzetközi együttműködés különböző módjai alakultak ki, egyrészt azért, mert más államok is igényt tartanak arra, hogy saját állampolgáraikat megbüntessék, bárhol követték el a bűncselekményt, illetve a saját területükön bűncselekményt elkövető,

hazai állampolgársággal nem rendelkező, idegen személyekkel szemben is fellépjenek; másrészt, hogy elkerüljék a kétszeres megbüntetést (kettős inkrimináció elve). A nemzetközi bűnügyi jogsegély[11] formái az alábbiak: kiadatás, büntetőeljárás átadása, illetve átvétele, büntetés vagy intézkedés végrehajtásának átvétele, illetve átengedése, eljárási jogsegély, külföldi államnál feljelentés. Végrehajtása az igazságügyért felelős miniszter, illetve a legfőbb ügyész hatáskörébe tartozik.

2. A bűncselekmény fogalma, súly szerinti felosztása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és elemezni tudja a bűncselekmény fogalmi elemeit, valamint súly szerinti tagozódását.

2.1. A bűncselekmény fogalma

A bűncselekmény olyan emberi cselekedet, amely veszélyes a társadalomra, büntetendő és bűnös. **A bűncselekmény fogalmai elemei a következőek:**

1. Az **emberi cselekedet** a természetes személy tevékenységében vagy mulasztásában nyilvánul meg. Büntetőjogi szempontból a cselekménynek tényállásszerűnek, vagyis valamely különös részi tényállás diszpozíciójának megfelelőnek kell lennie (büntetni rendeltség).
2. **Társadalomra veszélyes cselekményről** akkor beszélhetünk, ha olyan tevékenység vagy mulasztás történik, amelyben elsősorban az egyéni jogok, másodsorban Magyarország Alaptörvény szerinti – állami, társadalmi vagy gazdasági – rendjének sérelme, illetve veszélyeztetése jelenik meg.
3. **Büntetni rendeltség.** Bűncselekménynek csak olyan cselekmény minősíthető, amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli, azaz a cselekmény elkövetése idején olyan törvényi rendelkezésnek kell lennie, amely kilátásba helyezi a büntetés kiszabását, vagyis amely szerint az adott magatartás büntetendő, illetve a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő.
4. **A bűnfelelősség elve.** A büntetőtörvény a bűnfelelősség elvét vallja, vagyis bűnösség nélkül nincs bűncselekmény. Ez a büntetőjogi felelősségre vonás nélkülözhetetlen, szubjektív feltétele. A bűnösség két fajtáját határozza meg: a szándékosságot és a gondatlanságot. A gondatlan elkövetés azonban nem minden esetben büntetendő, csak ha a törvény azt kifejezetten elrendeli.

2.2. A bűncselekmény súly szerinti felosztása, fokozatai

A bűncselekmények között súlyuk szerint differenciálva a Btk. a **bűntetteket és a vétségeket** különbözteti meg. A felosztás alapját az eltérő büntetési tételek mellett a bűnösség alakzata határozza meg.

Bűntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Minden más bűncselekmény **vétség.** Ebből következően minden gondatlanságból elkövetett bűncselekmény vétség, függetlenül annak büntetési tételétől. Míg a szándékos bűncselekmények a vonatkozó törvényi tényállásban meghatározott büntetési tétel felső határától (nem pedig a kiszabott

11 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről.

büntetetéstől) függően bűntettek (kétévi szabadságvesztést meghaladó) vagy vétségek (maximum kétévi szabadságvesztéssel fenyegetett).
Ezen általános elhatárolás ellenére a Btk. minden különös részi tényállásnál utal arra, hogy a cselekmény bűntett-e vagy vétség, melynek a szabadságvesztés végrehajtási helye (fegyház, börtön, fogház), a feltételes szabadságra bocsátás és a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítés (törvényi, bírósági, kegyelmi) szempontjából is jelentősége van.

3. A törvényi tényállás elemei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a törvényi tényállás elemeit – elősegítve ezzel a hivatásához kapcsolódó, avagy más észlelt bűncselekmények felismerését –, ezen belül fel tudja felsorolni és meg tudja határozni a tényállás objektív – azon belül a szükséges és esetenkénti – elemeit (tárgy, tárgyi oldal).

3.1. A tényállások típusai

A tényállás kifejezés a jogirodalomban különféle értelemben használatos:

1. **történeti tényállás:** az elkövetett bűncselekmény büntetőjogi szempontból lényeges körülményeinek összessége;
2. **törvényi tényállás:** a jogalkotó az életbeli eseményekből vont absztrakciók útján meghatározza egy-egy bűncselekménytípus befejezett tettesi alakzatát meghatározó törvényi ismérvek összességét;
3. **általános törvényi tényállás:** a tudomány további absztrahálásának eredményeként jön létre, a különböző bűncselekmények törvényi tényállásainak többé közös vonásaiból kialakított kategória. Felhasználásával új különös törvényi tényállásokat alkothat a jogalkotó, továbbá segítséget nyújt a történeti tényállások elemzéséhez.

Az általános törvényi tényállás objektív és szubjektív elemre, további tárgyi és alanyi oldalra osztható. Az általános törvényi tényállás objektív elemei között a tárgyat és a tárgyi oldalt, szubjektív elemei között pedig az alanyt és az alanyi oldali ismérveket találjuk.

3.2. Az általános törvényi tényállás objektív elemei

3.2.1. A bűncselekmény tárgya

A törvényi tényállás objektív elemei között kétféle tárgyat különböztetünk meg, egyrészt a jogi tárgyat mint szükséges, másrészt az elkövetési tárgyat mint nem szükséges elemet.

A jogi tárgy

Fogalma: az a társadalmi viszonyokban kifejezésre jutó érdek vagy érték, amelyet a bűncselekmény sért vagy veszélyeztet.

Fajtái:

a. **általános jogi tárgy:** a büntetőjogilag védett, oltalmazott társadalmi viszonyok összessége, tulajdonképpen az adott állam jogrendje;
b. **különös jogi tárgy:** az egymással rokon, közvetlen jogi tárgyak gyűjtőfogalma

(például az emberölésnél az emberi élet sérthetetlenségéhez fűződő társadalmi és jogi érdek);

c) **közvetlen jogi tárgy:** az adott bűncselekmény által legkonkrétabban (közvetlenül) támadott viszony, érdek vagy érték (például emberölésénél a konkrét emberi élet sérthetetlensége).

Az elkövetési tárgy

Az elkövetési tárgy szemben a jogi tárggyal, olyan fizikai értelemben vett dolog, amire vagy akire nézve a bűncselekmény elkövetője az elkövetési magatartást megvalósítja.

Ez lehet dolog, amelyre a bűncselekmény elkövetése irányul, és lehet személy is, akit a szakirodalom a bűncselekmény passzív alanyának nevez. A passzív alany anyagi jogi fogalom, míg a sértett büntető eljárásjogi fogalom. Passzív alanyról akkor beszélünk, ha valamely személynek a konkrét fizikai létét érintően – mintegy a testén – valósul meg a bűncselekmény (pl. emberölés passzív alanya maga az élő ember).

A passzív alany minden esetben azonos a sértettel, ám nem minden sértett egyben passzív alany is.

3.2.2. A bűncselekmény tárgyi oldala

A bűncselekmény tárgya mellett a másik objektív elem a bűncselekmény tárgyi oldala, vagyis a külvilágban lejátszódó, így mások által is érzékelhető, észlelhető tényállási elemek összessége.

Az elkövetési magatartás

Az elkövetési magatartás az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának szükséges eleme, mely állhat tevésből és mulasztásból. A tevés mindig valamilyen aktív cselekvésben (mozgásban) valósul meg, míg a mulasztás nem csak egyszerű nem tevés, hanem kötelességellenes nem tevés. Mulasztás akkor állapítható meg, ha a tevésre vonatkozó jogi kötelezettség nem teljesítése mellett fennáll a tevési (cselekvési) lehetőség is. Így büntetőjogi értelemben a mulasztás egy lehetséges cselekvés kötelességellenes nem tevése.

A törvényi tényállásokat az elkövetési magatartások szerint az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

a) kizárólag tevéssel,
b) kizárólag mulasztással,
c) akár tevéssel, akár mulasztással

elkövethető bűncselekmények.

Az eredmény és okozati összefüggés

Az eredmény és az okozati összefüggés az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának nem szükséges ismérvei. A törvényi tényállások egy részében a jogalkotó eredményt is megfogalmaz, de annak tekinti a bűncselekményből származó veszélyt is. E bűncselekményeket eredmény, azaz materiális bűncselekményeknek nevezzük, szemben azokkal a tényállásokkal, amelyek nem tartalmaznak eredményt, azaz immateriális bűncselekmények.

Az **eredmény** a bűncselekmény elkövetési magatartásával okozati összefüggésben, a külvilágban bekövetkező olyan változás, amelyet a törvényi tényállás leír (például az emberölésnél a halál). A materiális bűncselekmény csak az eredmény bekövetkezésével válik befejezetté. Az eredmény csoportosításánál megkülönböztetünk sértő eredményt és veszélyt mint eredményt. A sértő eredmény a külvilágban bekövetkező, jól felismerhető tényleges sérelmet jelöl, amelynek mértéke többnyire pontosan meghatározható, de létezik olyan változata is, amelynek megállapítása a társadalmi élettapasztalatokat figyelembe vevő bírói mérlegelés alapján történik.

A **veszélyt mint eredményt** megfogalmazó tényállásokban a jogi tárgy veszélybe jutása az eredmény. A veszély típusa szerint megkülönböztetünk

a) **közvetlen veszélyt,** amely a sérelem bekövetkezésének azonnali lehetőségét jelenti;
b) **veszélyt mint eredményt,** amelybe az időben és térben pontosan nem mérhető veszélyhelyzet tartozik, amikor a veszély távoli, elvont (absztrakt).

Az **okozati összefüggés** az ok és az okozat között fennálló kapcsolat, amelyet csak az eredmény-bűncselekményeknél vizsgálunk abban a tekintetben, hogy az elkövetési magatartás következtében jött-e létre. Az okozati összefüggés objektív kapcsolat az elkövető cselekménye és a tényállásszerű eredmény között. Az eredményhez fűződő súlyosabb jogkövetkezmények azonban csak akkor alkalmazhatók, ha az eredmény tekintetében az elkövetőt legalább gondatlanság terheli.

Az elkövetés szituációjához tartozó ismérvek

Az elkövetés helye, ideje, módja és eszköze az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának nem szükséges elemei.

Az elkövetés helye és ideje egyaránt lehetnek az alaptényállás elemei (például légi jármű hatalomba kerítésénél), vagy valamely bűncselekmény minősítő körülményei (például közveszély színhelyén történő lopás).

Az elkövetés módja szintén lehet alapeseti tényállási elem (például rablásnál az erőszak), vagy minősítő körülmény (például emberölésnél a különös kegyetlenség).
Az elkövetés eszköze csak olyan tárgy lehet, amely az elkövető testétől függetlenül létezik. Általában minősítő körülményként értékelhető (például a fegyveresen történő elkövetés a rablásnál).

3.3. Az általános tényállás szubjektív elemei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tényállás szubjektív – azon belül a szükséges és esetenkénti – elemeit (alany, alanyi oldal).

3.3.1. A bűncselekmény alanya

A bűncselekmény **alanya** a törvényi tényállás szükséges szubjektív eleme. Az alany a Btk. által meghatározott elkövetői körbe tartozó személyeket (tettesek és részesek) jelöli.

Az általános alannyá válás feltételei (bűncselekmény tettese és részese csak)

a) természetes személy (élő ember) lehet; aki
b) a bűncselekmény elkövetésekor a 14., illetve meghatározott bűncselekmények vonatkozásában a 12. életévét betöltötte;
c) beszámítási (felismerési és akarati) képességgel rendelkezik.

A Btk. Különös Része az elkövetőre utalva többnyire az „aki" kifejezést használja, amellyel egyben azt is jelzi, hogy az ilyen bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki megfelel az általános alannyá válás feltételeinek.

Vannak azonban olyan bűncselekmények is, amelyek tettese csak olyan személy lehet, aki az általános alannyá válás feltételein túl további követelményeknek, ismérveknek is megfelel. Az ilyen személyt nevezzük speciális alanynak (például katona, hivatalos személy). A **speciális alanyiságot** megállapító többletismérvek például a következők lehetnek: állampolgárság, foglalkozás, nemhez való tartozás, állás, állapot.

3.3.2. A bűncselekmény alanyi oldala

A törvényi tényállás másik szubjektív eleme az alanyi oldal. Ezen az oldalon kerülnek értékelésre azok a mozzanatok, amelyek az alany gondolatvilágában, tudatában jelennek meg, így a külvilág számára – önmagukban – nem érzékelhetőek.

3.3.3. A bűnösség

A törvényi tényállás alanyi oldalának szükséges eleme, a beszámítási képességgel rendelkező ember akaratának meghatározott minőségét, illetve a társadalom rosszalló értékelését jelenti. A bűnösséget a törvényalkotó nem definiálja, de a szándékosságot és a gondatlanságot leírva meghatározza a bűnösség formáit.

A szándékosság

A szándékosság a bűnösség súlyosabb alakzata. Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki magatartása következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

A szándékosság értelmi és érzelmi elemeket foglal magában. Az érzelmi oldalon a szándékosság két fajtája különböztethető meg: az **egyenes szándék** (dolus directus), amelyet a kívánás és az **eshetőleges szándék** (dolus eventuális), amelyet a belenyugvás jellemez. Ahhoz, hogy valamit kívánhassunk vagy valamibe belenyugodhassunk, azt fel kell ismernünk, illetve – legalábbis mint lehetőséget – előre kell látnunk. Ezért a szándékosság fogalmához hozzátartozik az értelmi oldal is, amely a tények tudatából és a cselekmény társadalomra veszélyességének tudatából tevődik össze. A tények tudata szempontjából az objektív tényállási elemeket megvalósító életbeli jelenségeket kell átfognia, és abban az absztrakciós fokban kell ismernie, ahogyan ezek a törvényi tényállásban szerepelnek. A társadalomra veszélyesség tudatának meglétéhez elegendő, ha az elkövető akár a cselekménye materiális veszélyességéről, akár a jogellenességéről, akár a társadalom által elvetendő voltáról tud. Tehát az elkövetőnek nem a bűncselekmény törvényi tényállását kell ismernie, hanem a cselekmény következményeinek életbeli realitását, valamint azt, hogy a cselekmény veszélyes, tilos vagy erkölcsellenes.

A szándékosság fajtája a minősítés szempontjából nem bír jelentőséggel, azonban a

büntetés kiszabása során a bírói gyakorlat az azonos büntetési tételek keretei között az eshetőleges szándékot enyhébben ítéli meg.

A gondatlanság

Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában; úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A gondatlanságnak is két fajtája van: a **tudatos** (luxuria) és a **hanyag** (negligentia). A cselekmény minősítése szempontjából nincs jelentőségük, a büntetés kiszabása során értékelendők.

A tudatos gondatlanságnak is két oldala van. Az értelmi (tudati) oldal a magatartás lehetséges következményeinek előre látása. Az érzelmi oldal pedig e következmények elmaradásában megvalósuló könnyelmű bizakodás. Tehát az elkövető az előre látott, lehetségesnek tartott következményeket se nem kívánja, sem nem nyugszik abba bele. Csak arról mondható el, hogy könnyelműen bízott az elmaradásban, akinek a bizakodása nem volt alaptalan, tehát valamilyen konkrét körülményre (például a saját képességeire, tapasztalataira) alapozta az elmaradáshoz fűzött reális reményét.

A hanyag gondatlanság a gondatlanság enyhébb alakzata, melyből hiányzik a bűnösség értelmi oldala, vagyis az elkövető nem látja előre tettének következményeit, és ha nem látja előre, magától értetődően az érzelmi viszonyulásnak is hiányoznia kell. A büntetőjog itt azt rója fel az elkövetőnek, hogy bár a magatartásának lehetséges következménye objektíve előre látható volt, azt azonban azért nem látta előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta.

Ha a körülmények összefüggése már önmagában kizárja az előrelátás lehetőségét, az elkövetőnek nem tehetünk szemrehányást. A szemrehányást megalapozó szubjektív mozzanat az előrelátásnak az elkövetőtől való elvárhatósága, mely nagyon egyéni. Az előrelátás mértéke függ az elkövető értelmi színvonalától, esetleges szakképzettségétől. A „tőle elvárhatóság" mércéjéül az szolgál, hogy általában egy azonos helyzetű személytől mi várható el. Ezt követően kell vizsgálni, hogy a konkrét esetben az elkövetőben megvolt-e a gondosságra való képesség, mivel annak hiányában az eredmény nem róható fel neki.

Vegyes bűnösség

Vegyes bűnösségről általánosságban akkor beszélünk, ha az objektív tényállási elemek egy részére a szándékosság, más részére pedig a gondatlanság jellemző. Az alaptényállás tekintetében kivétel nélkül az az elv érvényesül, hogy amennyiben akár csak egyetlen ismérvre is csupán a gondatlanság terjed ki, az egész bűncselekmény gondatlannak minősül. Alapvetően másként alakul a vegyes bűnösség megítélése a minősített eseteknél. Amennyiben a szándékos bűncselekmény minősítő körülménye „egyéb objektív ismérv", a szándékosságnak azt is át kell fognia, és ha csupán a gondatlanság terjed ki rá, az ilyen minősítő körülmény nem írható az elkövető terhére.
Szoros értelemben vett vegyes bűnösségről a magyar büntetőjogban akkor beszélünk, ha a szándékos bűncselekmény minősítő körülménye eredmény, amire az elkövetőnek adott esetben csupán a gondatlansága terjedt ki.

A motívum és a célzat

A törvényi tényállás alanyi oldalának nem szükséges elemei. A motívum és a cél egyazon pszichés folyamat két oldala: a motívum a szándék innenső, a célzat a szándék túlsó oldalán helyezkedik el.

A motívum (indítóok) a „mi miatt" kérdésre ad választ, vagyis az a szükséglet, érzelem, vágy, ami az elkövetőt cselekvésre sarkallja (például az emberölésnél az aljas indok).
A célzat pedig az a cél, aminek elérésére az elkövető cselekvéssel törekszik, ami több mint a szándék, azon túlmutat, egyben összefügg a motívummal, és a törvényhozó azt a törvényi tényállásban – akár az alap-, akár a minősített esetben – értékeli (például lopásnál a jogtalan eltulajdonítási célzat).

4. A büntethetőségi akadályok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó átfogóan megismerje a büntethetőségi akadályrendszert, valamint az egyes okcsoportok lényegét és elhatárolásukat.

4.1. A büntethetőségi akadályok csoportjai

A bűncselekmény elkövetése általában maga után vonja a büntetőjogi felelősségre vonást. Előfordulhat azonban, hogy bűncselekmény elkövetésekor sem kerül sor büntetőjogi felelősségre vonásra, csak további feltételek megléte esetén. A büntethetőség érvényesülését tehát bizonyos körülmények akadályozhatják

A törvény három csoportra osztja a büntethetőségi akadályokat:

1. **A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok:** olyan ok vagy körülmény, amely esetén a cselekmény megvalósításának pillanatában hiányzik a bűncselekmény fogalmi ismérveinek valamelyike, ezért nem is jön létre bűncselekmény, elkövetőjük nem büntethető.
2. **A büntethetőséget megszüntető okok:** ezeknél a cselekmény bűncselekménynek minősül, a tett elkövetésének idején fennállnak a büntethetőség feltételei, de az elkövető mégsem büntethető, mivel a bűncselekmény megvalósulása után történik valami, ami megszünteti az eredetileg fennállt büntethetőséget.
3. **A büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai:** itt sem a cselekmény büntetendősége, sem az elkövető büntethetősége büntetőjogilag nem akadályozott, azonban a törvény értelmében a felelősségre vonó eljárás, vagyis a büntetőeljárás megindításához a sértett ez irányú akaratnyilvánítására, vagyis magánindítványára, avagy meghatározott személy feljelentésére van szükség. Ezek hiánya közvetetten lehetetleníti el a büntetőjogi felelősségre vonást, ezért másodlagos akadályoknak is nevezzük.

4.2. A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni az objektív és szubjektív büntethetőséget kizáró, illetve korlátozó okokat, valamint ismertetni tudja azok lényegét.

4.2.1. A kizáró okok fogalma és csoportosítása

Az elkövető büntethetőségét és a cselekmény büntetendőségét kizáró vagy korlátozó okok olyan körülmények, amelyek miatt a cselekmény már az elkövetéskor sem büntetendő, vagy amelyek miatt a büntetendő cselekmény elkövetője már az elkövetéskor sem büntethető. A törvény csak a leggyakrabban előfordulókat sorolja fel. (A törvényben nem szereplő egyéb akadályokat – mint például a sértett beleegyezése – a bírói gyakorlat alakítja.)

Az akadályok csoportosítása során **objektív** (az elkövető személyétől független) és **szubjektív** (az elkövető személyéhez köthető) akadályokat különböztetünk meg.

Objektív kizáró okok, melyek a cselekmény büntetendőségét, azaz társadalomra veszélyességét zárják ki (automatikusan kihat minden elkövetőre): a jogos védelem a végszükség, valamint a jogszabály engedélye. Szubjektív kizáró okok, melyek az elkövető büntethetőségét, azaz bűnösségét zárják ki, vagy korlátozzák (elkövetőnként, egyedileg kell vizsgálni): a gyermekkor, a kóros elmeállapot, a kényszer és a fenyegetés, valamint a tévedés.

4.2.2. Szubjektív kizáró okok

A gyermekkor

A gyermekkor a beszámítási képességet kizáró ok, mivel abban az életkornak meghatározó jelentősége van. A törvény a büntethetőség alsó életkori határát főszabály szerint változatlanul az elkövető 14. életévében határozza meg. Napjainkban azonban a gyermekek biológiai fejlődése felgyorsult, és az információs forradalom következtében a társadalmi hatásoknak szintén előbb vannak kitéve. Sajnálatosan a 12-14. év közötti gyerekek körében is egyre nagyobb mértékben elterjedt az erőszakos érdekérvényesítés, ezért vált szükségessé a büntethetőségi korhatár leszállítása 12 évre, vagyis az egyes kirívóan agresszív, élet ellen irányuló bűncselekményt megvalósító gyermekkorúak büntetőjogi felelősségre vonása.

A kóros elmeállapot

A kóros elmeállapot a beszámítási képességet kizáró vagy korlátozó ok. Olyan pszichikus állapot, amely vagy képtelenné teszi vagy korlátozza az elkövetőt abban, hogy felismerje cselekményének következményeit, illetve hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék. A kóros elmeállapot fennállása és mértéke kérdésében a bíróság csak orvosszakértői vélemény alapján foglalhat állást. A törvény a kóros elmeállapot megnyilvánulási formáit már nem sorolja fel, az elmeműködés bármilyen kóros formája kizárja vagy korlátozza az elkövető megbüntetését. Utóbbi esetben büntetése korlátlanul enyhíthető. A kóros elmeállapot lehet elmebetegség, gyengeelméjűség, szellemi leépülés (például aggkori szenilitás), tudatzavar, személyiségzavar (például betegségszintű kábítószer-függőség), de akár idült alkoholizmus hatására bekövetkezett személyiségleépülés.

Nem kizáró ok azonban az önhibából eredő ittas vagy bódult állapotban elkövetés,[12] az ilyen tudatzavar nem értékelhető az elkövető javára. Az önhibát csupán az elkövetőnek fel nem róható tévedés, valamint a kényszer és a fenyegetés zárhatja ki. A szeszes ital fogyasztásának hatására az eseti típusos részegség mellett igen ritkán előfordulhat az eseti kóros (pathológiás) részegség is, amely tudatzavarnak tekinthető.

Kényszer és fenyegetés

A kényszer és fenyegetés – a beszámítási képesség e két kizáró oka alatt olyan körülményt kell értenünk, amely az ember akarati képességét kívülről befolyásolja vagy kizárja, anélkül, hogy a felismerési képességet érintené. Tehát az ezek hatása alatt álló személy képtelen az akaratának megfelelő magatartásra. Amennyiben csak korlátozva van ebben, akkor a büntetése korlátlanul enyhíthető.

Kényszer alatt az emberi testre gyakorolt ellenséges célzatú, erőszakos fizikai ráhatást értünk (pl. ütlegelés, lekötözés), amely meghatározó erejű. Megkülönböztetünk akaratot megtörő és akaratot hajlító kényszert.

A fenyegetés olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Ez nem a testre, hanem a pszichikumra irányul, és nem lenyűgöző, nem determináló, hanem csak motiváló, befolyásoló erejű.

A tévedés

A tévedés a bűnösséget kizáró ok, a tudati oldal fogyatékossága, melyről akkor beszélünk, ha az elkövető képzetei nem felelnek meg a valóságnak, de azt mégis reálisnak tartja.
A ténybeli tévedés szabályozása egyszerű és logikus: az elkövető csak olyan tények alapján vonható felelősségre, amelyekről az elkövetéskor tudott. Tehát az elkövetéskor nem ismert tények a felelősségre vonásnál figyelmen kívül hagyhatók, a cselekmény úgy minősíthető, mintha azok fenn sem álltak volna. (Például, ha az elkövető nem tudja, hogy rendőrt bántalmaz, akkor nem hivatalos személy elleni erőszakot, hanem testi sértést követ el.)
A társadalomra veszélyességben való tévedés akkor zárja ki a büntethetőséget, ha annak feltételezésére az elkövetőnek alapos oka volt (például hivatalos szervtől kapott tájékoztatást). Büntetőjogi megítélés szempontjából – a fentieken kívül – a tévedés egyéb formái, így a személyben, a tárgyban, az okozatosságban, az indokban, avagy a jogi megítélésben történő tévedés közömbös, kizáró okot nem képez.

4.2.3. Objektív kizáró okok

A jogos védelem

A jogos védelem – a társadalomra veszélyességet kizáró ok, mely kriminálpolitikai kiindulópontja, hogy a jogtalan támadás elhárításának kockázatát a jogtalan támadónak kell viselnie, ugyanis a jogtalansággal szembeni ellenállás, a védekezés mindenkit megillető természetes alapjog[13] (nincs kitérési kötelezettség). Támadáson a védett jogi tárgy emberi magatartással történő sértését, illetve fenyegetését kell érteni. A támadás objektív ismérve annak jogtalansága. A Btk. kizárja a jogtalan támadás elhárításához szükséges cselekmény büntethetőségét, mivel az nem jogellenes, bár látszólag bűncselekmény (például testi

12 Az ítélkezési gyakorlat szerint ez alatt tipikusan kábítószer, vagy kábító hatású anyag által előidézett állapotot ért.
13 Magyarország Alaptörvény 5. cikk.

sértés). A jogosan védekező ugyanis olyan már megkezdett vagy közvetlenül fenyegető – saját, illetve mások személye, javai vagy a közérdek ellen irányuló – jogtalan támadást hárít el, amelynek megakadályozása az állami szervek feladata lenne, azaz a jogtalanság áll szemben a joggal. A védelmi cselekmény a támadás elhárításához szükséges mértékű[14] – a sikeres kivédést lehető tevő – lehet (nem alkalmazható például megtorlásként).

A megelőző jogos védelem egy esetleges, a védekező vagy más személye vagy javai ellen irányuló jövőbeli jogtalan támadás megelőzését szolgálja, de a védelmi cselekmény vagy eszköze nem lehet az élet kioltására alkalmas, csak a jogtalan támadónak okozhat sérelmet (kimunkálása az ítélkezési gyakorlatra van bízva).

A törvény a súlyos, erőszakos bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés érdekében törvényi vélelmet állít fel azon esetekre, amikor a jogtalanul megtámadott joggal feltételezheti, hogy a támadás a védekező élete ellen irányul: éjjel, fegyverrel, felfegyverkezve vagy csoportosan támadnak rá, illetve hatolnak be a lakásába, avagy fegyveresen a lakásához tartozó bekerített helyre. Ezen esetek lehetőséget teremtenek számára a védekezés szükséges mértékének a túllépésére.

A végszükség

A végszükség szintén társadalomra veszélyességet kizáró ok, az ezt megalapozó veszélyhelyzet a sérelem (például kár, sérülés) bekövetkezésének azonnali lehetősége, melyet nem emberi támadás, hanem például természeti csapás idézhet elő. Szükséghelyzetben a veszély elhárításának joga mindenkit megillet. A végszükségben cselekvő személy saját, illetve mások személye, javai vagy a közérdek védelmében jár el, és bár eközben látszólag bűncselekményként értékelhető módon sérelmet okoz (például rongálás, testi sértés), de mivel magatartása szükséges, ezért nem büntethető. Ennek azonban további feltétele, hogy a veszély előidézése nem lehet a terhére róható, és cselekménye nem okozhat nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekszik. Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége (például tűzoltó).

Mind a jogos védelmi, mind a végszükségi helyzetben cselekvő felfokozott érzelmi állapota – ijedtség vagy menthető felindulás – kizárhatja vagy korlátozhatja a szükséges mérték felismerését. A hatályos Btk. méltányosabb megítélése alapján ez azonban már szubjektív büntethetőséget kizáró okot képez.

A jogszabály engedélye

A jogszabály engedélye: a társadalomra veszélyességet kizáró ok, mivel a törvény szerint nem büntetendő az a cselekmény, amelyet jogszabály előír vagy megenged. Példa lehet rá a Nemzeti Védelmi Szolgálat megbízhatósági vizsgálata. A jogszabályon alapuló engedélynek két fajtája van: az absztrakt (közvetlenül a jogszabályból fakadó) és a konkrét engedély (a jogszabályban meghatározott feltételek alapján az arra hivatott szerv esetenként adja meg).

A büntető jogszabályban meghatározott egyéb ok

A büntető jogszabályban meghatározott egyéb ok: ezen speciális kizáró okokat a Btk. Különös Része tartalmazza, így például nem büntethető rágalmazás vagy becsületsértés

14 4/2013 Büntető jogegységi határozat a jogos védelem kérdéseiről.

miatt az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valósnak bizonyul.[15] De a Be. is tartalmaz ilyen okot. A szubjektív okokhoz hasonlóan elkövetőnkként kell vizsgálni.

4.3. A büntethetőséget megszüntető okok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a büntethetőséget megszüntető okokat, valamint az egyéb akadályokat, továbbá tudja ismertetni azok lényegét.

4.3.1. Az elkövető halála

Felelősségre vonható személy hiányában értelmetlen az eljárás lefolytatása, hiszen a szankcionálás az adott természetes személyhez kötött.

4.3.2. Az elévülés

A múló idő megszünteti a büntethetőséget. Ha valakit meghatározott időn belül nem vonnak felelősségre, később már nem indokolt, nem célszerű, gyakran nem is lehetséges. Méltánytalan lenne az elkövetőt élete végéig feszültségben tartani. A bizonyítékok beszerzése is megnehezül, és az idő múlásával csökken a cselekmény társadalomra való veszélyessége is. Minél több idő telik el a bűncselekmény elkövetése után, annál inkább fogy a büntetőjogi felelősségre vonás preventív hatása. A törvényhozó azonban indokoltnak látta elévülhetetlennek nyilvánítani a legsúlyosabb, az emberiesség elleni és a háborús bűncselekményeket,[16] valamint egységesen az életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntethetőket (például a terrorcselekmény)[17]. Egyes, a 18. életévet be nem töltött elkövető bűncselekményének elévülési ideje meghosszabbodik az elkövető 23. életévének betöltéséig. Egyéb bűncselekményeknél az elévülési idő a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de minimum öt év (a korábbi három helyett). Az elévülési időt félbeszakítják az elkövető ellen foganatosított büntetőeljárási cselekmények (ilyen esetekben az elévülés újrakezdődik), míg mások alatt (például az eljárás felfüggesztésénél) nyugszik (az eljárás felfüggesztésének időtartama az elévülési időbe nem számít bele, azzal meghosszabbodik).

4.3.3. A kegyelem

Az állam egészben vagy részben lemond büntetőjogi igényéről. Eljárási kegyelemről beszélünk olyan esetekben, amikor a kegyelmi aktus a bűncselekmény elkövetése és jogerős elbírálása között jön létre. A végrehajtási kegyelem megszünteti a jogerősen kiszabott vagy a még hátralévő büntetés végrehajthatóságát. A kegyelmi mentesítés az elítéltet a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól mentesíti. A kegyelem vonatkozhat meghatározott bűncselekményfajták elkövetőire (közkegyelem) vagy szólhat meghatározott személyre (egyéni kegyelem). Közkegyelmet az Országgyűlés, egyéni kegyelmet pedig a köztársasági elnök adhat.

15 Btk. 229. § A valóság bizonyítása
16 Btk. XIII–XIV. fejezete.
17 Btk. 41. § Az életfogytig tartó szabadságvesztés.

4.3.4. A tevékeny megbánás

Nem büntethető, aki a személy elleni, közlekedési vagy vagyon elleni, háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel, továbbá a szellemi tulajdon elleni vétséggel okozott és a vádemelésig beismert kárt a sértettnek – az általa elfogadott módon és mértékben – közvetítői eljárás (mediáció) keretében megtérítette, vagy a bűncselekmény káros következményeit egyéb módon jóvátette.
Az ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő cselekménynél a büntetés korlátlan enyhítését alapozza meg. (Visszaesőkkel szemben, vagy más súlyosbító körülmények esetén nincs helye.) E jogintézménnyel a törvény széles teret biztosít a sértetti érdekek figyelembevételére.

4.3.5. A törvényben meghatározott egyéb ok

A törvényben meghatározott egyéb okokat a Btk. Általános Része (például a kísérlettől és az előkészülettől való önkéntes elállás), vagy a Különös Része szabályozza. De a Be. is meghatározhat ilyen okokat.

4.4. A büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályai

4.4.1. A magánindítvány hiánya

A magánindítvány hiánya csupán akadályozza a büntető felelősségre vonás folyamatát, ténylegesen nem büntethetőséget kizáró ok, mivel az elkövetés pillanatában fennáll a bűncselekményi értékelés minden feltétele. Bizonyos, meghatározott törvényi tényállások esetén[18] azonban a sértett kifejezett – az elkövető megbüntetésére vonatkozó akaratát kifejező – indítványának hiánya a felelősségre vonó eljárás megindításának akadályát képezi. Bármelyik elkövetővel szemben a jogosult által előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos. Előterjesztésére a cselekvőképes sértett jogosult (ennek hiányában törvényes képviselője vagy a gyámhatóság). A magánindítvány nem vonható vissza.

4.4.2. A feljelentés hiánya

A feljelentés hiánya – a büntető törvényben meghatározott esetekben a bűncselekmény csak az arra jogosult által tett feljelentésre (például hamis tanúzás esetén[19] az alapügyben eljáró hatóság feljelentése alapján) büntethető, vagyis a hivatalból való eljárás elvétől kizárólag ezen esetekben lehet eltérni. (A kizárólagos feljelentési jogot a Be.-ben meghatározott módon lehet gyakorolni.)

18 Például egyes vagyon elleni bűncselekményeknél, ha az elkövető a sértett hozzátartozója (Btk.382. §).
19 Btk. 274.§.

5. A bűncselekmény megvalósulási szakaszai (stádiumai)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen a bűncselekmény stádiumaival, valamint az elkövetői körre (tettesek, részesek) vonatkozó rendelkezésekkel.

5.1. A szándékos bűncselekmények büntetőjogi szakaszai

A szándékos bűncselekménynek büntetőjogilag **három**[20] értékelhető **szakasza van:**

a) az előkészület,
b) a kísérlet,
c) a befejezett bűncselekmény.

5.2. Az előkészület

Az **előkészület** a szándékos bűncselekmény megvalósulásának első stádiuma, mely akkor büntetendő, ha a törvény külön elrendeli (például emberölés bűncselekményénél), de büntetése jóval enyhébb a befejezett bűncselekményétől.

Az előkészület során az elkövető bűncselekményre irányuló szándéka és **magatartása megjelenik a külvilágban,**

a) biztosítja a szükséges vagy könnyítő feltételeket,
b) az elkövetésre felhív,
c) ajánlkozik,
d) vállalkozik,
e) vagy a közös elkövetésben megállapodik.

A kísérlettől eltérően azonban az előkészület során kifejtett cselekmény nem lép a törvényi tényállás keretei közé, kivéve, ha már önmagában is megvalósít más bűncselekményt.

5.3. A kísérlet

A kísérlet fogalmának három eleme van:

a) szándékosság,
b) tényállásszerű elkövetési magatartás kifejtésének a megkezdése,
c) de be nem fejezése.

Büntetése a befejezett bűncselekményével azonos.

A kísérlet két fajtája: a teljes (befejezett) és a nem teljes (befejezetlen) kísérlet.
Teljes kísérletről akkor van szó, ha az elkövető az elkövetési magatartást a maga egészében kifejtette, csupán az eredmény nem következett be. A **nem teljes kísérletnél** viszont a tettes az elkövetési magatartást csak részben fejti ki.

20 Egyes dogmatikai felfogások négy szakaszt határoznak meg önálló bűncselekmény megvalósulási szakaszként. Első szakaszként írják le az akaratelhatározást, ez azonban nem jelenik meg tettekben a külvilágban.

5.4. A befejezett cselekmény

Befejezett cselekmény, ha a bűncselekményt meghatározó törvényi tényállás minden eleme megvalósul. Ilyenkor az adott bűncselekményre megállapított büntetési tétel szerint büntetendő.

Bevégzetté viszont akkor válik a bűncselekmény, ha a jogi tárgy elleni támadás ténylegesen véget ér.

6. A bűncselekmény elkövetői

6.1. Az elkövető

Elkövetőnek nevezzük azt a személyt, aki a bűncselekmény törvényi tényállását egészben vagy részben megvalósítja, illetve közreműködik a bűncselekmény elkövetésében.
A bűncselekmény elkövetői a tettesek és a részesek.

6.2. A tettesek

6.2.1. A tettesek csoportosítása

Azok az elkövetők alkotják, akik részt vesznek a törvényi tényállás megvalósításában (annak bármely szakaszában). A tettesek csoportosítása három kategóriában történik.

a. **Önálló tettes:** aki egyedül és közvetlenül a saját cselekményével a törvényi tényállást egészben, a kísérletnél részben valósítja meg.
b. **Közvetett tettes:** aki a törvényi tényállást úgy valósítja meg, hogy más bűncselekmény miatt felelősségre nem vonható személyt (például gyermeket), mint eszközt használ fel a bűncselekmény elkövetésére.
c. **Társtettesek:** az a két vagy több személy, akik egymás tevékenységének kölcsönös tudatában a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását közösen valósítják meg. Csak szándékos bűncselekmény esetén lehetséges.

6.2.2. Társas bűnelkövetői alakzatok

a. **Csoportos elkövetés:** ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt; általában minősítő körülmény (például garázdaságnál, rablásnál),
b. **Bűnszövetség:** ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet; súlyosabban minősítő körülmény számos tényállásban (például lopás, rablás, zsarolás),
c. **Bűnszervezet:** három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, melynek célja ö évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése; a büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik, de a huszonöt évet nem haladhatja meg. A bűnszervezetben részvétel sui generis előkészületként, illetve bűnsegélyként önálló bűncselekmény.[21]

21 Btk. 321.§ Bűnszervezetben részvétel.

6.3. A részesek

A részesek körébe azokat a személyeket soroljuk, akik a törvényi tényállás megvalósításában nem vesznek részt, de közreműködnek a törvényi tényállás más személy részéről történő megvalósításában.

Cselekményüket a tettes által elkövetett bűncselekmény szerint kell minősíteni, azonban az elkövető „minőségi túllépéséért" nem felelnek.

A **felbujtó** elkövetési magatartása a szándékos rábírás, azaz minden olyan gondolatközlés, amelyben kifejezésre jut, hogy a címzett kövesse el a bűncselekményt, vagyis ez vezet az elkövető szándékának kialakulásához (motívuma), melynek hatására el is követi a bűncselekményt. A felbujtó bűnössége tehát kétszeresen is szándékos. A sikertelen felbujtás általában nem büntetendő (kivéve, ha büntetendő előkészületnek minősül).

A **bűnsegéd** elkövetési magatartása a szándékos segítségnyújtás, amit rendszerint tevékenységgel fejt ki. Lehet fizikai, pszichikai, de nem valósíthat meg tényállási elemet. Hatását tekintve szándékerősítő jellegű.

7. A fiatalkorúakra és katonákra vonatkozó rendelkezések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a speciális elkövetői körrel (fiatalkorúak, katonák) kapcsolatos eltérő rendelkezéseket.

7.1. A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések

A **fiatalkorú fogalma:** aki a bűncselekmény elkövetésekor 12. életévét betöltötte, de a 18-at még nem. A fiatalkorúak személyisége folyamatosan alakul, fejlődik, értelmi-érzelmi-akarati arculatuk formálódik, ezért a velük szembeni büntetőjogi beavatkozás célkitűzései, módszerei és eszközei is speciálisak. Az alkalmazott büntetések vagy intézkedések célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányban fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel a szankció megválasztásakor nevelését és védelmét kell szem előtt tartani. Különösen fontos ez abból a szempontból is, hogy a fiatalkorúak köre kitágult. Ezzel összhangban a bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét be nem töltött fiatalkorúval szemben csak intézkedés, például a speciális (1–4 évig tartó) javítóintézeti nevelés alkalmazható (maximum az ítélet meghozatalakor még be nem töltött 20. életévig).

Fentiekkel összhangban a Btk. általános rendelkezéseit a fiatalkorúakra – a XI. fejezetben – meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni. Mindenekelőtt a jogkövetkezmények területén érvényesül az eltérő, enyhébb szabályozás, mind a szankciónemek (javítóintézeti nevelés, jóvátételi vagy közérdekű munka csak a 16. életévet betöltöttnél, stb.), mind a tételkeretek (például a szabadságvesztés rövidebb tartama, kedvezőbb halmazati és összbüntetés), de az egyéb következmények (próbára bocsátás lehetősége bármely esetben, a szabadságvesztés végrehajtása fiatalkorúak börtönében vagy fogházában, korábbi mentesítés, stb.) tekintetében egyaránt.

7.2. A katonákra vonatkozó rendelkezések

7.2.1. Fogalmi meghatározás

A Btk. szabályozása alapján[22] a **katona** a honvéd, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja.

A katona a Btk. Különös Részének bármely bűncselekményét elkövetheti, de a XLV. fejezetben szabályozott katonai bűncselekményeknek a tettese csak katona lehet. E fejezet szerint büntetendő az a katona is, aki az ott meghatározott bűncselekményt a szövetséges fegyveres erő katonájával szemben, vagy külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében, illetve egyéb külföldi szolgálat során más állam katonájával szemben, szolgálati feladat közös ellátása alatt, avagy a fenti helyeken teljesített szolgálata alatt követi el.

A Btk. általános rendelkezéseit csak a XII. fejezetben meghatározott eltérésekkel lehet alkalmazni, mely a jogkövetkezmények terén érvényesül leginkább. Az egy évet meg nem haladó szabadságvesztés, illetve elzárás – fogház helyett – katonai fogdában történő végrehajtása mellett, a közérdekű munka kiszabásának a szolgálati viszonya fennállása alatt történő kizárásáról is rendelkezik a jogszabály.

7.2.2. A katonákkal szemben alkalmazható speciális büntetések és mellékbüntetések

Eltérő jogintézményként kerültek rögzítésre a katonákkal szemben alkalmazható speciális büntetések és mellékbüntetések:

- **katonai büntetések** (büntetés mellett vagy önállóan alkalmazhatóak):
  - a lefokozás, a szolgálati viszony megszüntetése (ha méltatlanná vált);
- **katonai mellékbüntetések** (büntetés mellett alkalmazhatóak):
  - a rendfokozatban visszavetés, a várakozási idő meghosszabbítása.

7.2.3. A katonákra vonatkozó büntethetőségi akadályok

A katonákra vonatkozó speciális szabályok megjelennek a büntethetőséget kizáró és megszüntető okok között is. A parancsra végrehajtott cselekményért a katona nem büntethető, ha nem tudta, hogy azzal bűncselekményt követ el (a parancsot adó közvetett tettes). Megszüntető okot képez, ha a szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt.

8. A büntetőjog szankciórendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetőjog szankciórendszerének dualisztikus felépítését és alkalmazásának általános szabályait.

22 Btk.127.§ (1) bek.

8.1. A szankciórendszer

Azoknak a jogszabályoknak az összességét, amelyek az egyes büntetőjogi jogkövetkezményekre, azok alkalmazására és végrehajtására vonatkoznak, büntetési vagy **szankciórendszernek** nevezzük.

A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt, a törvényben meghatározott joghátrány. Célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más személy bűncselekményt kövessen el (egyéni és általános megelőzés).

Azt, hogy az adott bűncselekmény miatt mely büntetést és mely intézkedést lehet alkalmazni, a bűncselekmény törvényi tényállásának szankciójából, valamint az egyes büntetések és intézkedések szabályait tartalmazó általános részi rendelkezésekből derül ki. A büntetési tételek általában relatíve határozottak, a jogalkotó a büntetés nemét és mértékének keretét (alsó és felső határát) is meghatározza.

Lehetséges az is, hogy alternatív, azaz vagylagos büntetéssel fenyeget (például szabadságvesztés mellett közérdekű munka és pénzbüntetés is szerepel). Ilyen esetekben a büntetőeljárás során a bíróság választja ki az alkalmazni kívánt büntetés nemét, továbbá a törvényben meghatározott keretek között megállapítja a büntetés mértékét. Az egyes büntetési tételek átlépése kivételesen megengedett, „lefelé" a büntetés enyhítésénél, „felfelé" pedig a halmazati és az összbüntetésnél.

Hatályos jogunk szankciórendszerét a jogkövetkezmények kettőssége jellemzi, vagyis dualista rendszer, a törvény büntetések és intézkedések alkalmazását teszi lehetővé. A magyar büntetőjog differenciált szankciórendszerét a büntetések (mellékbüntetés) és az intézkedések alkotják.

8.2. A büntetések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetések és mellékbüntetések fajtáit, továbbá az alkalmazásukra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

A büntetések önállóan, de akár egymás mellett, míg a mellékbüntetés csak szabadságvesztéssel együtt alkalmazható.

A büntetések fajtái

8.2.1. A szabadságvesztés

Leggyakoribb büntetési tartama lehet **határozott idejű vagy életfogytig tartó.**

A határozott idejű idejű szabadságvesztés: 3 hónaptól 20 évig, illetve bűnszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén 25 évig tartó (a korábbi 2 hónapot az elzárás bevezetésével összhangban kellett emelni, míg a maximumokat – 15, illetve 20 év – a szigorítás miatt).

Az életfogytig tartó szabadságvesztés csak az elkövetéskor 20. életévét betöltött személlyel szemben alkalmazható. Gyakori, hogy az egyes törvényi tényállások csak a felső határt jelölik, ilyenkor az alsó határt az ún. általános minimum helyettesíti.

Végrehajtása[23] büntetés-végrehajtási intézetben történik: fegyház (például életfogytig tartó esetén), börtön (például bűntett miatt) vagy fogház (például vétség miatt) fokozatban. A feltételes szabadságra bocsátás a szabadságvesztés végrehajtása során – meghatározott feltételek mellett – a bíróság által alkalmazható kedvezmény (korábban szabadulhat), mely alapvetően életfogytig tartónál is alkalmazható, kivéve, ha a törvény ennek lehetőségét kizárja.[24]

8.2.2. Az elzárás

Szabadságelvonással járó büntetési nem, amely főként azokkal az elkövetőkkel szemben alkalmazható, akikkel szemben szociális, gazdasági, családi vagy életkori viszonyaikra tekintettel más büntetés kiszabása célszerűtlen, illetve ez hatékonyabban szolgálhatja a speciális prevenciót. A Különös Rész szerint legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények esetében – szabadságvesztés helyett – önállóan vagy más büntetéssel együtt szabható ki. Tartamát napokban kell meghatározni, 5–90 nap, melyet büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.

8.2.3. A közérdekű munka

Alternatív büntetési nem, mely az elkövetőt – egészségi állapotára és képzettségére tekintettel – meghatározott munka végzésére kötelezi (heti egy napon, a pihenőnapon vagy szabadidejében, díjazás nélkül). Tartamát órákban kell meghatározni, mely lehet 48–312 óra. Önhibából nem teljesítés esetén szabadságvesztésre kell átváltoztatni.

8.2.4. A pénzbüntetés

Az elkövetőt – vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten – vagyoni hátránnyal sújtja. Általában vagylagos büntetési nem, de állhat önmagában is.
Akit haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélnek, ha megfelelő jövedelme vagy vagyona van, pénzbüntetésre is kell ítélni.

A pénzbüntetés legkisebb mértéke 30, legnagyobb mértéke 540 napi tétel. Egynapi tétel összegét legalább 1300, legfeljebb 650.000 forintban kell meghatározni.
A bíróság az ügydöntő határozatában – az elkövető vagyoni, jövedelmi viszonyaira tekintettel – rendelkezhet úgy, hogy az elkövető a pénzbüntetést legfeljebb két éven belül havi részletekben fizetheti meg.

Meg nem fizetése esetén szabadságvesztésre kell átváltoztatni. A pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés három hónapnál rövidebb is lehet.

8.2.5. A foglalkozástól eltiltás

23 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.
24 Btk. 44.§.

A foglalkozás gyakorlásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt szakképzettséget igénylő foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

A szakképzettséget igénylő foglalkozása szabályainak megszegésének minősíthető, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tevékenységet nem a foglalkozásaként gyakorolta, de rendelkezik annak a foglalkozásnak a gyakorlásához szükséges szakképesítéssel, amely szabályainak megszegésével a bűncselekményt elkövette.

A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjét, ha a bűncselekményt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, illetve a gyermekpornográfia elkövetőjét végleges hatállyal el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében 18. életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll.
A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében 18. életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A választói akarat tiltott befolyásolása bűncselekmény elkövetőjét el kell tiltani attól, hogy bármely civil szervezetben felelős személy és pártban vezető tisztségviselő legyen. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A foglalkozástól eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú. A határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama 10 év. Végleges hatállyal az tiltható el, aki a foglalkozás gyakorlására alkalmatlan vagy arra méltatlan.

8.2.6. A járművezetéstől eltiltás

A járművezetéstől azt lehet eltiltani, aki az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követi el a bűncselekményt, vagy bűncselekmények elkövetéséhez járművet használ.

A járművezetéstől el kell tiltani azt, aki járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt követ el. Különös méltánylást érdemlő esetben a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A járművezetéstől eltiltás meghatározott fajtájú (légi, vasúti, vízi vagy közúti) és kategóriájú járműre is vonatkozhat.

A járművezetéstől eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú.

A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az elkövető vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltásra ítélését megelőzően – a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, azt a hatóságnál leadta, vagy a vezetési jogosultság azonnali felfüggesztését az engedély-nyilvántartásba a helyszínen bejegyezték.

A határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama egy hónap, leghosszabb tartama 10 év. A járművezetéstől eltiltást hónapokban vagy években, illetve években és hónapokban kell meghatározni.

8.2.7 A kitiltás

Azt, akinek ott-tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani.
A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

8.2.8. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás

A bíróság az elkövetőt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt eltilthatja

a) bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától; vagy
b) bármelyik sportlétesítménybe való belépéstől, amikor az valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgál.

Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama 5 év.

8.2.9. A kiutasítás

Azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarország területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza.
Nem utasítható ki az, aki számára Magyarország menedékjogot biztosít.
A szabad mozgás és tartózkodás jogával, valamint Magyarország területén huzamos tartózkodási jogosultsággal rendelkező személlyel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely ötévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő. Azzal szemben,

a) aki Magyarország területén legalább tíz éve jogszerűen tartózkodik; vagy
b) aki Magyarország területén jogszerűen tartózkodik, és a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye kiutasításnak, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.

A kiutasítás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú. A határozott ideig tartó kiutasítás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

8.3. Mellékbüntetés

8.3.1. A közügyektől eltiltás

A közügyek gyakorlásától el kell tiltani azt, akit szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnek, és méltatlan arra, hogy azok gyakorlásában részt vegyen. A közügyektől eltiltott

a) nem rendelkezik választójoggal, nem vehet részt népszavazásban és népi kezdeményezésben;
b) nem lehet hivatalos személy;
c) nem lehet népképviseleti szerv testületének, bizottságának tagja, azok munkájában nem vehet részt;
d) nem delegálható törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott szervezet közgyűlésébe, testületébe;
e) nem érhet el katonai rendfokozatot;

f) nem kaphat belföldi kitüntetést és külföldi kitüntetés elfogadására engedélyt;
g) hatósági eljárásban nem lehet védő vagy jogi képviselő;
h) nem viselhet tisztséget köztestületben, közalapítványban; és
i) nem lehet civil szervezetnek a civil szervezetekről szóló törvényben megjelölt vezető tisztségviselője.

A közügyektől eltiltott az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésével elveszti mindazon tagságát, állását, tisztségét, katonai rendfokozatát, megbízatását és kitüntetését, amelynek elnyerését az kizárja, valamint címzetes rendfokozatát.

A közügyektől eltiltás határozott ideig tart, annak legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

8.4. Az intézkedések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az intézkedések fajtáit, továbbá az alkalmazásukra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

8.4.1. Az intézkedések jellemzői

Részint nevelő, részint gyógyító jellegűek, akad azonban társadalomvédelmi célokat szolgáló intézkedés is. Az intézkedések büntetés helyett vagy büntetés mellett, avagy büntetés után kerülnek alkalmazásra.

Az intézkedési nemek

8.4.2. A megrovás

A megrovás büntetés helyett alkalmazható, nevelő jellegű, társadalmi, erkölcsi rosszallást kifejező intézkedés.
Megrovásban kell részesíteni azt, akinek cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy az e törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása – ide nem értve az elkobzást, a vagyonelkobzást és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét – szükségtelen.
A megrovással a bíróság vagy az ügyészség helytelenítését fejezi ki a jogellenes cselekmény miatt, és felszólítja az elkövetőt, hogy a jövőben tartózkodjon bűncselekmény elkövetésétől.

8.4.3. A próbára bocsátás

Vétség vagy háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetése esetén lehet elrendelni, vagyis a büntetés kiszabását elhalasztani (feltételes elítélés). Tartama: 1–3 év. Ezen időre az elkövető pártfogó felügyelet alá helyezhető, mely szabályainak megszegése miatt egy ízben, egy évvel a próbaidő meghosszabbítható, súlyosabb esetben megszüntethető és a büntetés kiszabható. A próbaidő eredményes elteltével megszűnik az elkövető büntethetősége.

8.4.4. A jóvátételi munka

A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és jóvátételi munka végzését írja elő, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. A jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyelet is elrendelhető.

Jóvátételi munka végzése nem írható elő azzal szemben, aki

a) visszaeső;
b) a bűncselekményt bűnszervezetben követte el;
c) a szándékos bűncselekményt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélése után, a végrehajtás befejezése előtt követte el; vagy
d) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

Az elkövető – választása szerint – állami vagy önkormányzati fenntartású intézménynél, közhasznú jogállású civil szervezetnél, egyházi jogi személynél vagy azok részére végezheti a jóvátételi munkát.

A jóvátételi munka tartamát órákban kell meghatározni, annak legkisebb mértéke 24, legnagyobb mértéke 150 óra.

Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egy éven belül megfelelően igazolja, büntethetősége megszűnik.

Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését nem igazolja, vagy a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan megszegi, a bíróság büntetést szab ki. Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egészségügyi okból nem tudja igazolni, a jóvátételi munka elvégzése igazolásának határideje egy alkalommal, legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

8.4.5. A pártfogó felügyelet

Biztonsági és egyben nevelő jellegű intézkedés, melynek célja az elkövető társadalomba való beilleszkedésének elősegítése, és az ismételt bűnelkövetés megakadályozása, ennek érdekében a jogszabályban és a bírósági határozatban előírt magatartási szabályok betartása. A pártfogó felügyelői szolgálat hajtja végre, az általános és az előírt magatartási szabályok betartásának ellenőrzésével. Tartama azonos a feltételes szabadság, illetve a próbaidő tartamával, de legfeljebb 5 év (életfogytig tartónál 15 év).
Egy év eltelte után azonban javasolható a megszüntetése, ha szükségessége már nem áll fenn. Jóvátételi munka mellett, annak igazolt teljesítéséig, de maximum egy évig tart.

8.4.6. Az elkobzás

Biztonsági jellegű intézkedés, büntetés vagy intézkedés mellett, és kivételesen önállóan is alkalmazható, meghatározott esetekben kötelező jelleggel. Az elkobzott dolog tulajdonjoga az államra száll. Kivételesen mellőzhető, ha a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene.
Nincs helye elkobzásnak a cselekmény büntethetőségének az elévülésére megállapított idő, de legalább öt év elteltével.

8.4.7. A vagyonelkobzás

A bűncselekményből származó, vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon[25] (ingó vagy ingatlan dolog, vagyoni értékű jog stb.) állam javára történő elvonása, akkor is, ha az elkövető egyébként nem büntethető (például gyermekkorú). Az ellenkező bizonyításáig (a bizonyítási teher áthárítása) vagyonelkobzás alá eső vagyonnak kell tekinteni a bűnszervezetben való részvétel ideje alatt, továbbá a kábítószerkereskedelem bűncselekményének elkövetési ideje alatt szerzett valamennyi vagyont. Ha a vagyon már nincs meg, vagy nem, illetve aránytalanul nehezen különíthető el, akkor pénzösszegben kifejezve kell a vagyonelkobzást elrendelni. A törvény meghatározza azokat az eseteket, amikor nem rendelhető el, többek között, ha törvényes eredete bizonyított.

8.4.8. Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele

Új szankció, mellyel lehetővé válik azoknak az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatoknak a hozzáférhetetlenné tétele, amelyek bűncselekményt valósítanak meg, illetve amelyeket bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak. Ezáltal például a gyermekpornográfiát tartalmazó vagy azt terjesztő weboldalak eltávolíthatóak. Önállóan is alkalmazható, ha az elkövető nem büntethető.

8.4.9. A kényszergyógykezelés

Büntetés helyett, az elmeműködés kóros állapota miatt nem büntethető személlyel szemben, akinél tartani kell attól, hogy hasonlót fog elkövetni. Zárt intézetben alkalmazható. Tartama: határozatlan idejű, a szükséges ideig tartó.

8.4.10. Jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések

Miután jogi személlyel szemben felelősségre vonásnak nem lehet helye – a vezető tisztviselője, alkalmazottja, tagja stb. által elkövetett bűncselekmény miatt, annak megállapítása esetén – a jogi személlyel szemben pénzbírság kiszabására, tevékenységének korlátozására, avagy megszüntetésére kerülhet sor.

9. A büntetés kiszabása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó rendelkezzen általános ismeretekkel a büntetés kiszabásának elveiről és szabályairól, illetve az azt befolyásoló körülményekről.

A büntetés kiszabásának elvei

A büntető jogalkalmazó tevékenység három szakaszra bontható:
1. a történeti tényállás megállapítása (bizonyítási eljárás),
2. a cselekmény minősítése,
3. a büntetés kiszabása.

25 Btk.76.§.

Büntetéskiszabás alatt a bíróságnak azt a tevékenységét értjük, melynek során a jogszabályban meghatározott keretek között – a konkrét eset körülményeinek figyelembevételével – meghatározza a bűncselekmény miatt alkalmazható büntetés nemét (alternatív büntetés esetén) és annak mértékét.

A büntetést – céljának szem előtt tartásával – a törvényben meghatározott keretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra való veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosbító körülményekhez.

A büntetés kiszabásánál értékelendő körülmények jellegüket tekintve **tárgyi és alanyi körülmények,** melyek hatása enyhítő vagy súlyosbító[26] lehet.

Tárgyi körülmények:

1. a cselekmény konkrét társadalomra való veszélyessége (súlya);
2. a bűnösség foka (az elkövetés módja, eszköze, módszere);
3. a véghezvitel módja (folyamatossága, ismétlődése);
4. az okozott hátrány nagysága;
5. az adott bűncselekmények gyakorisága stb.

Alanyi körülmények:

1. az elkövető személyisége, életvitele;
2. a korábbi büntetések hatása (előélet);
3. bűnösségének alakzata (szándékos, gondatlan);
4. az elkövető motívuma, célzata;
5. a sérelem helyrehozására irányuló szándéka vagy annak hiánya;
6. az elkövető vagyoni viszonyai, családi helyzete stb.

E felsorolás azonban nem lehet taxatív, hiszen a bíróságnak törekednie kell minden olyan körülmény figyelembevételére, amely elősegíti az egyéniesített büntetés kiszabását az egyéni és az általános megelőzés, továbbá a társadalom védelme érdekében.

A büntetés kiszabásánál érvényesül a **kétszeres értékelés tilalma.** Ennek alapján a jogalkotó által tényállási elemként szabályozott – vagyis a minősítés körében értékelendő – körülményt a büntetés kiszabása során külön értékelni nem szabad (például lopásnál az elkövető eltulajdonítási célzata tényállási elem, de súlyosbító körülményként nem értékelhető).

A büntetéskiszabási körülményeket mindig egymással egybevetve, összességükben kell értékelni, tehát nem a számuk, hanem a súlyuk a döntő a büntetés kiszabása során.

10. A bűncselekményi egység

A bűncselekményi egység körében megkülönböztetjük egyrészt a természetes egység, másrészt a törvényi egység fogalmát.

Természetes egységről beszélünk akkor, amikor a laikus megítélés szerint is egyetlen bűncselekményről áll fenn (például az elkövető egyetlen ütéssel könnyű testi sértést okoz, vagy a sértettet többször megüti).

26 20 56/2007. BK vélemény a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről.

A **törvényi egységet** a jogalkotó hozza létre a halmazat kizárása érdekében. Ilyen a folytatólagos egység, valamint az összetett és az összefoglalt bűncselekmény. Folytatólagos egység: ha az elkövető egységes elhatározással, ugyanolyan bűncselekményt, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként, többször követ el (például a pénztáros rendszeresen sikkaszt különböző összegeket, ami nem többrendbeli, hanem egy rendbeli, folytatólagosan elkövetett cselekménynek fog minősülni).

A büntetendő cselekmények együttes előfordulása alapján különböztetjük meg az összetett bűncselekmény és az összefoglalt bűncselekmény fogalmát.

Összetett bűncselekmény: ha a külön-külön bűncselekménnyé nyilvánított cselekmények együttes előfordulásának esetét egy harmadik tényállásba illeszti (például a rablás lopásból és kényszerítésből vagy könnyű testi sértésből tevődik össze).

Összefoglalt bűncselekmény: ha a külön-külön bűncselekményt képező cselekmények együttes előfordulását a bűncselekmény minősített eseteként szabályozza (például a több emberen elkövetett emberölés az emberölés minősített esetét képezi).

11. A bűnhalmazat és halmazati büntetés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a bűnhalmazat fogalmát és fajtáit, valamint a halmazati büntetés szabályait.

11.1. Bűnhalmazat

Bűnhalmazatról beszélünk, ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el.

11.2. Alaki halmazat

Az alaki halmazon belül megkülönböztetünk egynemű és különnemű halmazatot.

Egynemű halmazat esetén az elkövető egyetlen magatartása két vagy több ugyanolyan bűncselekményt valósít meg (például egyetlen becsület csorbítására alkalmas tény állításával az elkövető több személyt rágalmaz).

Különnemű halmazat esetén az elkövető egyetlen cselekménye két különböző bűncselekményt valósít meg (például ha az elkövető lelövi a sértettet, emberölés és lőfegyverrel visszaélés halmazatáért felel).

11.3. Anyagi halmazat

Az anyagi halmazat egynemű: ha az elkövető több magatartásával ugyanolyan bűncselekményeket valósít meg (például két sértettnek egymástól függetlenül okoz súlyos testi sértést).

Az anyagi halmazat különnemű: ha az elkövető több magatartásával különböző bűncselekményeket követ el (például az elkövető a testi sértés mellett csalást is elkövet).

11.4. Látszólagos halmazat

Ha az elkövető egy vagy több cselekménye beleillik ugyan több bűncselekmény tényállásába, de mégis egyetlen miatt vonják felelősségre.

- Lehet alaki: például az adócsalás elkövetője egyidejűleg kimeríti a csalás tényállását, mégis csak a speciális tényállásért, az adócsalásért felel;
- és lehet anyagi: például az elkövető éjjel bemegy a sértett lakásába és megöli őt, ezzel az emberöléshez képest elkövet egy jelentéktelen súlyú magánlaksértést, mint eszközcselekményt is, melyért nem fogják felelősségre vonni.

11.5. A halmazati büntetés

A bűncselekmények halmazata esetén a bíróság nem fog az egyes bűncselekményekre külön büntetést kiszabni, hanem csak egyetlen, ún. halmazati büntetést, az alábbiak szerint:

- a bűnhalmazatban levő bűncselekmények büntetési tételei közül a legsúlyosabb alapulvételével, így az elnyeli az enyhébbet;
- ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül legalább kettőre határozott idejű szabadságvesztés jár, akkor a súlyosabb büntetési tétel felső határa a felével emelkedik, de ez nem érheti el együttes tartamukat

12. A büntetés enyhítése és szigorítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen a büntetés enyhítését (pl. kétszeres leszállás, szabadságvesztés felfüggesztése, összbüntetés kiszabása) és szigorítását (visszaesés) kiváltó okokkal, valamint a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítés módjaival.

12.1. A büntetés enyhítése

A büntetés enyhítése kivételes intézmény, mely alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a kiszabható büntetési tétel alsó határa a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne. Ilyenkor a törvény adta büntetési keretek között nincs lehetőség igazságos értékelésre, ezért a bíróság a büntetést enyhítheti, azaz a büntetési tétel alsó határát, a speciális minimumot is átlépheti, a törvényben meghatározott mértékben.

A törvény kísérlet vagy bűnsegély esetén lehetőséget ad az úgynevezett kétszeres leszállásra[27] is.

27 Btk.82.§ (4) bekezdés szerint.

Meghatározott esetekben, ha a Btk. Általános Része lehetővé teszi (például korlátozott beszámítási képesség esetén), korlátlan enyhítést enged, vagyis bármely büntetési nem legkisebb mértéke is kiszabható.

Speciális módja a tárgyalásról lemondás, mely a büntetőeljárás gyorsítását és egyszerűsítését szolgáló – a Be. által külön eljárásként szabályozott – intézmény. Az elkövető együttműködését, vagyis önkéntes és hitelt érdemlő beismerését a törvény a vonatkozó büntetési tételkeret csökkentésével honorálja.

12.2. A büntetés végrehajtásának felfüggesztése

A hatályos rendelkezések alapján csak a **szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésére** van lehetőség. Ezzel a bűnelkövetőt nem szakítja ki a megszokott közösségéből, feltéve, hogy a büntetés célja így is elérhető.

Elsősorban a rövid tartamú – két évig terjedő – végrehajtandó szabadságvesztések reális, az ítélkezési gyakorlatban is bevált alternatívája, de kegyelemből is alkalmazható. Tartama: 1–5 év, de a kiszabottnál rövidebb nem lehet. Lehetőség van mellette pártfogó felügyelet elrendelésére is (visszaesőnél kötelező).

Meghatározott esetekben el kell rendelni a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását, ha az elkövetőt a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, avagy súlyosan megszegi a pártfogó felügyelet szabályait.

Az összbüntetésbe foglalás jelentős kedvezmény az elkövető számára, miután célja azon hátrányok kiküszöbölése, melyek az elítéltet az egyes cselekményei külön eljárásban elbírálása folytán érik. Ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, és valamennyi bűncselekményt a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követte el, a jogerős büntetéseket összbüntetésbe kell foglalni (feltéve, hogy még nem hajtották végre). Az összbüntetés tartamát a halmazat szabályai szerint kell meghatározni, nem haladhatja meg az alapítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetések együttes tartamát, de el kell érnie annak egyharmadát. A szabadságvesztés végrehajtása a legszigorúbb fokozatban történik, de ha ez az elítélt számára méltánytalan hátrányt jelentene, fegyház helyett börtön, míg börtön esetében fogház határozható meg. Több azonos tartalmú egyéb büntetés közül a hátrányosabbat (például a leghosszabb tartamút) kell végrehajtani.

12.3. A visszaesőkre vonatkozó rendelkezések

A visszaesők fogalmi meghatározását az értelmező rendelkezések[28] között találjuk. Ennek értelmében

1. **visszaeső:** a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény
1 elkövetéséig három év még nem telt el;
különös visszaeső: az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el;
többszörös visszaeső: akit a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően
2 visszaesőként végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek, és az utolsó büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől a szabadságvesztéssel
3 fenyegetett újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el;

28 Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontja.

4. **erőszakos többszörös visszaeső:** az a többszörös visszaeső, aki mindhárom alkalommal személy elleni erőszakos bűncselekményt követ el.

A törvény a visszaesőkre az általánosan érvényesülőnél szigorúbb rendelkezéseket határoz meg. A különös és a többszörös visszaesővel szemben alkalmazott büntetés esetén az adott bűncselekmény büntetési tételének a felső határát a felével emeli, de az így sem haladhatja meg a határozott ideig tartó szabadságvesztés 25 éves felső határát. Csak különös méltánylást érdemlő esetben engedett meg náluk a büntetés enyhítése.

Az erőszakos többszörös visszaesők esetében az adott büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik, az enyhítő rendelkezések alkalmazásának pedig nincs helye.

12.4. Mentesítés a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól

A büntetőjogi felelősség megállapításához, büntetés kiszabásához vagy intézkedés alkalmazásához fűződő hátrányos jogkövetkezményeket törvény állapíthat meg, mely alól a mentesítés folytán lehet szabadulni. A mentesített személy büntetlen előéletűnek tekintendő, és – törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem tartozik számot adni olyan elítélésről, amelyre nézve mentesítésben részesült.

A mentesítés módjai

A mentesítés jogintézményének három formája van:

a. **törvényi:** a ténylegesen alkalmazott jogkövetkezménytől függően a Btk. meghatározza a mentesítés időpontját, amikor az a törvény erejénél fogva automatikusan bekövetkezik (például pénzbüntetésnél az ítélet jogerőre emelkedésének napja, felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napja);
b. **bírósági:** a szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltet, kérelemre a bíróság határozata alapján mentesítheti, ha arra érdemesnek tartja, és a törvényi mentesítésre meghatározott idő fele már eltelt;
c. **kegyelmi:** a kegyelmi jogkör gyakorlója (egyénileg a köztársasági elnök) egyéb esetben is mentesítheti az elítéltet.

A mentesítés egységessége: az elítélt az elítéléshez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól mindaddig nem mentesül, illetve nem mentesíthető, amíg a mellékbüntetés végrehajtása nem fejeződött be, vagy végrehajthatósága nem szűnt meg.

II. A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG

1. A szabálysértésekre vonatkozó általános szabályok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szabálysértési jog jogforrásait, valamint elemezni tudja a szabálysértés fogalmát és a törvény hatályát.

1.1. A szabálysértési jog általános jellemzése

A társadalomra csekélyebb fokban veszélyes cselekményekkel szembeni védelmet hazai jogrendszerünkben – 1955-től, a kihágás jogintézményének megszüntetésével – a szabálysértési jog hivatott biztosítani, melyet „kisbűncselekménynek", ún. bagatell büntetőjognak is szoktak nevezni. A hatályos szabályozás értelmében azokról a bűncselekményekhez képest kisebb súlyúnak minősített jogsértésekről van szó, melyek nem érdemelnek büntetőjogi üldözést, ugyanakkor olyan veszélyeket hordoznak, illetve sérelmeket idéznek elő, melyek szükségessé teszik a társadalom intézményes formában kifejezett rosszallását. A mindenkori büntetőpolitika és a jogalkotó felelőssége dönteni arról, hogy mely jogsértő magatartás az, amely a társadalom legsúlyosabb jogi értékítéletét, a büntetőjogi büntetést érdemli, és melyik az, amit ugyan szankcionálni kell, de elegendő vele szemben egy másik jogág keretében alkalmazott hátrány.

A szabálysértés, mint „szankciós jog" a büntető típusú logikába illeszkedik, azaz a kisebb súlyú jogsértések megelőzésére, illetve a már bekövetkezett jogsértések szankcionálására szolgáló represszív (büntető) jellegű, vétkességi alapon álló hatósági szankciók egyik fajtájaként határozható meg, amely dominánsan bírságcentrikus. A szabálysértési szankció mellett továbbra is megmaradtak, sőt egyre inkább előtérbe kerültek az objektív alapú felügyeleti, illetve egyéb büntető bírságok, továbbá a jogkorlátozó szankciók.

A szabálysértés jogintézménye létrehozásától (a kihágási jog megszüntetésekor) napjainkig hatalmas változáson ment keresztül, különös tekintettel az ágazati közigazgatási anyagi jogi szankciók (bírságok) elterjedésére, illetve előtérbe kerülésére, mely a kriminalizáció irányába vezette a jogalkotást, szinte visszatérve a kiindulási alapokhoz. A szabálysértések teljes körű felülvizsgálata – a törvényi szabályozás kizárólagossága mellett – a tényállások számának jelentős csökkenését, a közigazgatásellenes jogsértések többségének közigazgatási ágazati jogba terelését eredményezte, megerősítve ezzel a kettős szerkezetű közigazgatási büntetőhatalom rendszerét. A szabályozás során – mind anyagi, mind eljárásjogi vonatkozásban – a büntetőjogi szabályok kerültek előtérbe. Ezt támasztja alá az is, hogy egyes büntetőjogi fogalmakat a Btk.-ban meghatározottak szerint kell alkalmazni a szabálysértések tekintetében is.[29]
A 2012. április 15-től hatályos a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) célja, hogy gyors és eredményes fellépést biztosítson a társadalmi együttélés általánosan elfogadott szabályait sértő vagy veszélyeztető, de a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükséges kockázatokkal és veszélyességgel nem rendelkező kriminális cselekményekkel szemben. Ennek érdekében a szabálysértési eljárásoknak meg kell felelniük a hatékony, gyors ügyintézés kritériumának, míg a végrehajtási rendszernek költséghatékonyan

29 Szabs. tv. 29. § (1) bekezdés.

kell a jövőben működnie. Mindezen elvárások érvényesítése érdekében már többszöri módosításon ment keresztül.

A Szabs. tv. átfogóan szabályozza a szabálysértésekre vonatkozó anyagi, eljárásjogi, valamint a nyilvántartással kapcsolatos rendelkezéseket egyaránt. Szerkezete a Btk.-énál jóval összetettebb, 6 részből, 31 fejezetből, 208 címből és 254 paragrafusból áll.
A kódex teljességre törekvő szabályozásának részletes végrehajtási rendelkezéseit rendeletek[30] egész sora egészíti ki.

2007. július 15-től életbe lépett a szabálysértési – eljárási és végrehajtási – jogsegélyre vonatkozó szabályozás,[31] mely az Unión belül lehetővé teszi egymás eljárásainak segítését, valamint a 70 eurót meghaladó szabálysértési pénzbírságok kölcsönös behajtását, sőt 2018-tól a közlekedési szabályszegés miatt kiszabott közigazgatási bírságokét is.

1.2. A szabálysértés fogalma

A Szabs. tv. meghatározza a szabálysértés fogalmát, így az olyan, a törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra. A társadalomra veszélyességének mértékét a bűncselekményekhez képest kisebb fokban rögzíti.

Szabálysértés az a jogellenes cselekmény – tevékenység vagy mulasztás –, melyet a „nullum crimen" és a „nulla poena sine lege" elve értelmében törvény szabálysértésnek nyilvánít, és elkövetőit a törvényben meghatározott joghátránnyal fenyegeti (szabálysértési büntetések és intézkedések, egyéb hátrányos jogkövetkezmények). Nem állapítható meg szabálysértés, ha a cselekmény bűncselekményt valósít meg, úgyszintén, ha arra törvény vagy kormányrendelet közigazgatási bírság alkalmazását rendeli el.

A szabálysértés fogalmi elemei

A szabálysértés fogalmi elemeinek együttesen (konjunktívan) kell fennállniuk ahhoz, hogy adott magatartást szabálysértésnek lehessen minősíteni:

1. A **cselekmény emberi cselekedetet** (magatartást) jelent, mely a természetes személy tevékenységében vagy mulasztásában nyilvánul meg. Azonban csak akkor releváns, ha azt elhatározás előzi meg (szemben például a reflexmozgással). Ez a mulasztásra is igaz, hiszen az nem egyszerűen nem tevés, hanem valaminek a nem tevése.
2. A **társadalomra veszélyesség** azt fejezi ki, hogy valójában az adott emberi magatartás sért vagy veszélyeztet jogvédett érdeket, ún. jogtárgyat, és mértéke eléri a büntetést érdemlőség szintjét. E mértéket a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez hasonlítja, vagyis az ahhoz szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az adott magatartás az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.
3. **Büntetendőség:** egy cselekmény szabálysértésként történő büntetendőségét, vagyis meghatározott joghátránnyal fenyegetettségét csak az elkövetés idején érvényes jogszabály mondhatja ki. Szabálysértést ugyan csak törvény hozhat létre, de kormányrendelet meghatározhatja az egyes szabálysértésekre kiszabható pénzbírság kötelező mértékét. A szabálysértéssé nyilvánítás alapvetően kétféle

30 21/2012. (IV. 13.), 22/2012. (IV. 13.), 57/2014. (XII. 5.), 39/2017. (XII. 29.) BM rendeletek stb.

31 2007. évi XXXVI. törvény a szabálysértési jogsegélyről, 36 /2007. (VII. 4.) IRM rendelet a pénzbírságot kiszabó jogerős szabálysértési határozat végrehajtásának átvételére, illetve átadására jogosult központi hatóság kijelöléséről és a formanyomtatvány tanúsítványról.

módon történhet: vagy maga a szabálysértési jogszabály, vagy más – a tényállást kitöltő – jogszabályok határozzák meg a büntetendő magatartást (az ún. keretténállásoknál, mint például a közlekedési szabálysértéseknél).

4. **Felróhatóság:** a jogellenes cselekményt elkövetőnek felróható kell, hogy legyen az adott szándékos vagy gondatlan magatartás. Vétkességének megállapításához beszámítási képességgel kell rendelkeznie, illetve nem állhat fenn vele szemben büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok, mely a cselekmény büntetést érdemlőségét érinti.

1.3. A törvény hatálya

1.3.1. Területi és személyi hatály

Főszabályként a területiség elvét fogadja el, azaz az állam joghatósága a belföldön elkövetett szabálysértésekre terjed ki. A Btk. alapján belföldön Magyarország területét és az ország határain kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítmény vagy légi jármű fedélzetét kell érteni. Járulékos szabályként nemzetközi szerződés vagy törvényi előírás a területi hatályt – az ún. honossági elv szerint – kiterjesztheti a magyar állampolgár külföldön elkövetett, itthon szabálysértésnek minősülő cselekményére.
Személyi hatálya tekintet nélkül az elkövető állampolgárságára, magyarokra és külföldiekre egyaránt kiterjed. Eljárásjogi korlátját jelentik a diplomáciai és a nemzetközi jog alapján élvezett mentességek[32], melyekre nemzetközi szerződés az irányadó.

1.3.2. Időbeli hatály

Anyagi jogi időbeli hatály: általános szabályként az elkövetés idején hatályos jogszabályt kell alkalmazni, kivéve, ha az elbíráláskor hatályban levő új jogszabály szerint a cselekmény már nem minősül szabálysértésnek vagy enyhébben bírálandó el (visszaható hatály).

Eljárásjogi időbeli hatály: a cselekmény elbírálásakor hatályos eljárási szabályokat kell alkalmazni, de bevezetésekor az átmeneti rendelkezések a Szabs. tv. hatályba lépése előtt elkövetett szabálysértések vonatkozásában még a korábbi jogszabály[33] alkalmazását írták elő.

1.4. A szabálysértésért való felelősség

A szabálysértési felelősségre vonás alapja a **felróhatóság,** melynek feltételei alapvetően megegyeznek a bűncselekmény alanyává válásával, vagyis beszámítási képességgel az a 14. életévét betöltött személy rendelkezik, aki magatartása következményeit előre látja, és képes akaratának kinyilvánítására, érvényesítésére.

A szabálysértési felróhatóságnak a büntetőjogi bűnösséghez hasonlóan két alakzata van: a **szándékosság és a gondatlanság,** melyek fogalmára a Btk. által meghatározottak az irányadók. Főszabályként azonban ezek vagylagossága érvényesül (általában hallgat róla a törvényi tényállás), tehát elegendő – ha csak fogalmilag nem kizárt – a gondatlanság a felelősség megállapításához, kivéve, ha a szabálysértést meghatározó jogszabály csak a szándékos elkövetést bünteti.

Az eljárás alá vont személyek köre: **csak természetes személyek** lehetnek, mivel tevésben vagy mulasztásban megnyilvánuló jogellenes emberi magatartásokról van szó. Tettével

32 1973. évi 7. törvényerejű rendelet a diplomáciai vagy egyéb mentesség esetében szükséges eljárásról.
33 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről.

a törvényi tényállást kimerítő **elkövetőn,** illetve a szabálysértést együttesen megvalósító elkövetőkön kívül a cselekmény **részesei** lehetnek: a **felbujtó és a bűnsegéd.** A részesi magatartás mindig szándékos és járulékos, megkövetel egy alapcselekményt. Míg a felbujtó a szabálysértés elkövetésének oka, addig a bűnsegéd az elkövető cselekményének megvalósítását mozdítja elő, de mindketten a szabálysértés elkövetésére ösztönöznek, ezért felelősségük az elkövetőével azonos.

Alapszabályként a befejezett szabálysértési cselekmény a büntetendő. Az elkövetés más stádiumai közül még a kísérlet jöhet szóba, amennyiben a szabálysértést meghatározó jogszabály büntetni rendeli (például a tulajdon elleni szabálysértéseknél).

2. A szabálysértési felelősségre vonás akadályainak rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Btk.-ból átvett és a Szabs. tv.-ben nevesített, szabályozott felelősségre vonási akadályok rendszerét, illetve az akadályok egyes elemeit.

2.1. Büntethetőségi akadályok

Azokat a körülményeket, amelyek nem teszik lehetővé a szabálysértési felelősségre vonást, **büntethetőségi akadályoknak** nevezzük. A szabálysértési jogban ennek teljes körű kidolgozása helyett a jogalkotó alapvetően a Btk. rendelkezéseire való utalást[34] választotta. A szabálysértési joganyagban ezek közül a Btk. rendelkezéseitől eltérőkre történik szabályozás és utalás.

Így a szabálysértési felelősségre vonás akadályainak rendszere hasonló a büntetőjog rendszerezéséhez, az akadályok itt is három nagy csoportra oszthatók:

1. büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok,
2. büntethetőséget megszüntető okok,
3. másodlagos akadályok.

Erre vonatkozóan a Szabs. tv rendelkezést tartalmaz[35] az alábbiak szerint:

E törvény eltérő rendelkezésének hiányában

a. a szándékosság és a gondatlanság fogalmára;
b. a kísérlet fogalmára;
c. a társtettes és a közvetett tettes fogalmára;
d. a felbujtó és a bűnsegéd fogalmára;
e. a hozzátartozó fogalmára;
f. a csoportos elkövetés fogalmára;
g. a nagy nyilvánosság fogalmára;
h. a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okokra;
i. a magánindítványra;

34 Szabs. tv. 29. § (1) bekezdés h) pontja.
35 Szabs. tv 29. § (1).

j) a folytatólagosság fogalmára;
k) a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 370. § szerinti lopás, a Btk. 371. § szerinti rongálás, a Btk. 372. § szerinti sikkasztás, a Btk. 373. § szerinti csalás, a Btk. 376. § szerinti hűtlen kezelés és a Btk. 378. § szerinti jogtalan elsajátítás tényállásoknak megfelelő szabálysértési tényállásokra; valamint
l) a kár és a vagyoni hátrány fogalmára a Btk. által – az a)–d) és h)–j) pont esetén az általános részben, az e)–g) és l) pont esetén a záró részben, valamint a k) pont esetén a különös részi tényállásokban – meghatározottakat a szabálysértések tekintetében is alkalmazni kell.

2.1. A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok

A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok már az elkövetés pillanatában kizárják a felróhatóságot, így a szabálysértésért való felelősség létre sem jön.

Az egyes büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok

2.1.1. Gyermekkor

A Szabs. tv. kizárja az elkövetéskori 14. életév betöltéséig a személy beszámítási képességét.

2.1.2. Kóros elmeállapot

A kóros elmeállapot kizárhatja vagy korlátozhatja az elkövető felismerési képességét, erre vonatkozóan a szakorvosi vagy a szakértői vélemény irányadó. Ilyen lehet az elmebetegség, a gyengeelméjűség, a tudatzavar, a szellemi leépülés, a személyiségzavar. A tudatzavar oka igen gyakran az önhibából eredő ittas vagy bódult állapot, ez azonban nem írható az elkövető javára.

2.1.3. Kényszer, fenyegetés

A kényszer, fenyegetés hatása alatt az elkövető nem képes akaratának megfelelően cselekedni. A kényszert a bírói gyakorlat lényegében a más testére kifejtett erőszakos fizikai ráhatással azonosítja. A fenyegetés alatt komoly félelem kiváltására alkalmas súlyos hátrány kilátásba helyezését kell érteni.

2.1.4. Tévedés

Az elkövetőnek a cselekményhez való tudati viszonyát befolyásoló tényező. Két fajtája különböztethető meg:
a) a ténybeli tévedés (az elvárható gondosság ellenére sincs tudomása valamely releváns tényállási elemről, például a fiatalkorról);
b) a társadalomra veszélyességben (jogellenességben) való tévedés (alapos okkal feltételezi, például a hivatalos szervtől kapott tájékoztatás alapján, hogy jogszerűen jár el).

2.1.5. Jogos védelem

Az arányos mértékű, védelmi célzatú elhárítás jogosságát a közvetlenül fenyegető jogtalan támadás teszi szükségessé.

2.1.6. Végszükség

Az arányos mértékű, védelmi célzatú elhárítás jogosságát a közvetlen és másként el nem hárítható veszélyhelyzet teszi szükségessé.

2.1.7. Jogszabály engedélye

A quasi jogellenes magatartás tanúsítására jogszabály ad felhatalmazást. például a megbízhatósági vizsgálat keretében történő elkövetés.[36]

2.1.8. A törvényben meghatározott egyéb ok

A felelősségrevonás akadályát konkrét jogszabályi rendelkezés állapítja meg (például diplomáciai mentesség és a mentelmi jog.)

2.2. A büntethetőséget megszüntető okok

A büntethetőséget megszüntető okok azok, amelyek az elkövetéskor nem állnak fenn, amelyek az elkövetést követően lehetetlenítik el, illetve teszik szükségtelenné a felelősségrevonást.

A Szabs. tv. csak néhányukról rendelkezik, így itt is a Btk szabályozását kell irányadónak tekinteni.

2.2.1. Az elkövető halála

Az elkövető halála esetén nincs felelősségre vonható személy.

2.2.2. Az elévülés

Az elévülés az idő múlásához kötött kedvezmény, amelynek alapvető indoka a bizonyítékok és a társadalom büntető igényének elenyészése. Ideje a szabálysértési cselekmény elkövetésétől számított hat hónap. A határidő kezdő napja az, amikor a tényállás valamennyi eleme megvalósult, kísérlet esetén pedig, amikor az azt megvalósító cselekmény véget ért. A mulasztással elkövetett szabálysértés és az ún. tartós (állapot) cselekmények esetén az elévülés mindaddig nem kezdődik el, amíg a kötelezettség nem teljesül, illetve a jogellenes állapot fennáll.

Speciális szabály, ha az elkövetéstől számított hat hónapon belül a cselekmény miatt büntetőeljárás indul, akkor a határidő az áttételt elrendelő határozatnak a szabálysértési hatósághoz, illetve a szabálysértés miatt eljáró bírósághoz érkezése napjával újrakezdődik. Az ügyet előbbre vivő eljárási cselekményeknek (például az idézés) elévülést félbeszakító hatályuk van, vagyis az elévülési idő újra kezdődik.

Vannak olyan jogi aktusok, amelyek csupán nyugtatják az elévülési időt (például az eljárás felfüggesztése).

A szabálysértés elévülésének abszolút határideje az elkövetéstől számított két év, tehát félbeszakításról vagy nyugvásról csak ezen időtartamon belül beszélhetünk.

36 Szabs. tv. 2. § (8) bekezdése, Rtv. 7/B. §.

2.2.3. A kegyelem

A kegyelem – méltányolható okból a büntetések részben vagy egészben való elengedése – megvalósul a méltányosság jogintézményével,[37] de akár közkegyelem gyakorlására[38] is találhatunk példát.

2.2.4. A közvetítői eljárás

A büntetőjogban a tevékeny megbánás elnevezés alatt szereplő megszüntető ok szabálysértési megfelelőjét 2014. január 1-től vezették be (szabálysértési elzárással is büntethető, vagy közlekedési, illetve közlekedéssel kapcsolatos, avagy fiatalkorú által elkövetett bármely szabálysértés esetén van helye). Célja, hogy független közvetítő (pártfogó felügyelő) bevonásával a sértett és az eljárás alá vont személy közötti konfliktust rendező, a szabálysértés következményeinek jóvátételét és az elkövető jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő írásbeli megállapodás jöjjön létre. Ennek idejére az eljárást fel kell függeszteni, a megállapodásban foglaltak eredményes teljesítése pedig az eljárás megszüntetését eredményezi.

2.3. Másodlagos akadályok

Azon okok, amelyek akadályozzák a szabálysértési eljárás lefolytatását, és ezzel közvetetten az elkövető felelősségre vonását.

2.3.1. A magánindítvány hiánya

A magánindítvány a sértett jogává teszi a döntést az eljárás kezdeményezéséről (például magánlaksértés, becsületsértés esetén), melyet az elkövető kilétéről történő tudomásszerzést követő 30 napon belül terjeszthet elő, illetve azt az érdemi határozat meghozataláig visszavonhatja. Ha ezen jogával nem kíván élni, a szabálysértési eljárás megindításának nincs helye. A jogosult feljelentésének hiánya: előfordul, hogy a szabálysértést megállapító jogszabály[39] csak egy (vagy több) meghatározott személy jogosultságává teszi az adott szabálysértés feljelentését, ilyenkor mástól származó feljelentés alapján meg sem indítható az eljárás.

3. A szabálysértés miatt alkalmazható jogkövetkezmények

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szabálysértési szankció lényegét és a szankciórendszer felépítését.

3.1. A szabálysértési szaknció

37 Szabs. tv. 147. §.
38 2012. évi XII. törvény a közkegyelem gyakorlásáról 3. §.
39 Szabs. tv. 216/A. § (3) bekezdése.

A szabálysértési szankció lényege, hogy a jogsértéssel arányos hátrányt helyezzen kilátásba, abból a célból, hogy az elkövetőt a jövőre nézve visszatartsa az újabb jogsértéstől **(speciális prevenció)** és a társadalom többi tagját is jogkövetésre ösztönözze **(általános prevenció).**

A szabálysértési jog szankciórendszere a büntetőjogéhoz hasonlóan dualisztikus, büntetéseken és intézkedéseken alapul.

3.2. A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a szabálysértési büntetések fajtáit, ismerje azok lényegét és az alkalmazásukra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

3.2.1. A büntetési nemek

Az egyes büntetési nemek:

1. szabálysértési elzárás,
2. pénzbírság,
3. közérdekű munka.

3.2.2. A szabálysértési elzárás

A szabálysértési elzárás kivételes büntetési nem, a pénzbírság általános büntetési nem, a közérdekű munka vagylagos büntetési nem.

A szabálysértési elzárás az alkotmányos alapjogot, a személyi szabadságot korlátozza, ezért szigorú garanciák mellett alkalmazható: kizárólag törvény állapíthat meg elzárással büntethető szabálysértést, az elzárás minden esetben a pénzbírság alternatívájaként, vagylagosan alkalmazható, ezen szabálysértések elbírálása bírósági hatáskörbe tartozik.

A Szabs. tv. a kezdeti 13 helyett már 19 tényállásnál teszi lehetővé az alkalmazását. Ezek a következők: Magánlaksértés, Önkényes beköltözés, Távoltartó határozat szabályainak megszegése, Kötelező tartózkodás szabályainak megszegése, Rendzavarás, Garázdaság, Közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése, Tiltott prostitúció, Veszélyes fenyegetés, Feloszlatott egyesület tevékenységében való részvétel, Valótlan bejelentés, Hivatalos személy által elkövetett hamis statisztikai adatszolgáltatás, Járművezetés az eltiltás hatálya alatt, A tulajdon elleni szabálysértés, Közérdekű üzem működésének megzavarása, Korlátozott robbanóanyag-prekurzorral kapcsolatos tevékenység folytatása az eltiltás hatálya alatt, Jogosulatlan vadászat, Tulajdonosi hozzájárulás nélküli építés, Életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése.[40] Időtartama: 1-60 napig, halmazati büntetésnél 90 napig terjedhet. Fiatalkorú esetén kedvezőbb, 30, illetve 45 nap, sőt 2016-tól – egytől hat hónapig terjedő – próbaidőre a végrehajtása felfüggeszthető. Tartamába a szabálysértés elkövetésével összefüggő személyi szabadságkorlátozás ideje – négy órát meghaladó előállítás, szabálysértési őrizet – is beszámítandó. Meghatározott esetekben, amikor a büntetés céljával ellentétes, aránytalanul súlyos hátrányt jelentene az elkövetőre, illetve hozzátartozójára, az elzárás nem alkalmazható (például fogyatékos személlyel szemben vagy a 14 éven aluli gyermekét egyedül nevelő szülő esetén). A szabálysértési

40 Szabs. tv. XXIII. fejezet.

elzárást az elkövető lakóhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani, kivételesen azonban rendőrségi fogdában, ha szabálysértési őrizetben van és a beszámítást követően az elzárás hátralevő tartama a két napot nem haladja meg.

3.2.3. A pénzbírság

A szabálysértés általános szankciója, mely az államnak fizetendő vagyoni hátrányt jelent. Mértéke: minimum – a korábbi 3000 forint helyett – 5000 forint, maximum 150.000 forint, kivéve az elzárással is büntethető szabálysértésnél, ahol 300.000 forint. (Veszélyhelyzet ideje alatt ettől eltérő rendelkezések alkalmazhatók.) Fiatalkorú elkövető esetén maximum 50.000, illetve 100.000 forint lehet a pénzbírság mértéke, de csak ha vállalja a megfizetését. Speciális maximumokat az egyes szabálysértéseket meghatározó tényállások nem tartalmaznak. Egyes meghatározott közlekedési szabálysértések esetén a Kormány rendelettel[41] állapítja meg a pénzbírság kötelező mértékét, az ún. fixbírságot, melytől a szabálysértési hatóság pénzbírság kiszabása esetén nem térhet el (más szankció alkalmazása azonban nem kizárt).

Önkéntes teljesítés: a határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül a kiszabott pénzösszeg megfizetése, illetve kérelem alapján ezen idő alatt benyújtott – részletfizetés vagy halasztás engedélyezésével – legfeljebb hat hónap alatt történő rendezése.

A pénzbírság meg nem fizetésének jogkövetkezménye:

a. **közérdekű munkával megváltása:** a pénzbírságot kiszabó határozatban 5000 forintonként hat órai közérdekű munkát kell meghatározni (a nem osztható rész figyelmen kívül marad); az elkövető önkéntes elhatározása alapján – a pénzbírság befizetésére rendelkezésre álló határidőt követő harmadik munkanapig – jelentkezhet az állami foglalkoztatási szervnél, amely kijelöli számára a munka végzésére szolgáló munkahelyet és a teljesítés idejét. Fiatalkorú ezzel a lehetőséggel csak akkor élhet, ha a határozat meghozatalakor 16. életévét már betöltötte. Az általános szabálytól eltérően a szabálysértést megállapító jogszabály kivételesen kizárja[42] ennek lehetőségét.
b. **elzárásra átváltoztatása:** ha az elkövető a meg nem fizetett pénzbírságot közérdekű munkával nem váltotta meg, a pénzbírságot – az azt kiszabó határozatban közölt mértékben, 5000 forintonként egy napi elzárást számítva (a nem osztható rész figyelmen kívül hagyásával) – a bíróság szabálysértési elzárásra változtatja át, melynek tartama eltérhet a szabálysértési elzárásra vonatkozó előírástól.

3.2.4. A közérdekű munka

A Szabs. tv. által bevezetett szankció bővíti a büntetések körét. Közérdekű munka kiszabására bármely szabálysértés miatt, de csak az eljárás alá vont személy előzetes hozzájárulásával (meghallgatáson, tárgyaláson szerezhető be) van lehetőség. Az általános szabálytól eltérően a szabálysértést megállapító jogszabály előírja ennek elsődleges alkalmazását. Fiatalkorú esetén csak akkor alkalmazható, ha a határozat meghozatalakor betöltötte a 16. életévét. Az elkövető köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható. E szankció alkalmazása szabálysértési elzárás büntetés mellett kizárt, továbbá azon esetekben is, amelyek az elzárás akadályát képezik. Tartama: órákban kell meghatározni, minimum 6 óra, maximum 180 óra lehet. Ha az elkövető a munkakötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a közérdekű munka, illetve annak hátralevő részét 6 óránként számítva egy nap szabálysértési elzárásra változtatja át

41 Szabs. tv. 11. § (3) bekezdésében adott felhatalmazás alapján a 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet.
42 Szabs. tv. 179/A. §.

(a 6 óra alatti rész figyelmen kívül hagyandó).

A közérdekű munka végrehajtásáról az állami foglalkoztatási szerv (illetékes munkaügyi kirendeltség) gondoskodik. Közérdekű munkaként olyan munka végzése határozható meg, amelyet az elkövető – figyelemmel egészségi állapotára – előreláthatóan képes elvégezni. A kijelölt munkahelyen – elsősorban az elkövető lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti település területén – a munkát hetenként legalább egy napon – a heti pihenőnapon vagy szabadidejében – díjazás nélkül végzi. A napi munkaidő legalább 4, legfeljebb 8 óra lehet.

3.3. A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a szabálysértési intézkedések fajtáit, ismerje azok lényegét és az alkalmazásukra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

3.3.1. Az intézkedési nemek

Az egyes intézkedési nemek:

- a járművezetéstől eltiltás,
- b elkobzás,
- c kitiltás,
- d figyelmeztetés.

3.3.2. A járművezetéstől való eltiltás

Alkalmazására kizárólag az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértéseknél kerülhet sor – közveszély színhelyén, egyes szabályszegések elkövetése esetén kötelező az alkalmazása –, büntetés kiszabása mellett vagy önálló intézkedésként. Meghatározott járműkategóriára és járműfajtára is vonatkozhat. Akkor is alkalmazható, ha az elkövetőnek nincs járművezetői engedélye, illetve igazolványa, ilyenkor az eltiltás alatt nem is szerezheti meg. Időtartama: egy hónaptól egy évig terjedhet. A szabálysértési hatóság, illetve a bíróság mérlegelési jogkörben dönt az alkalmazás szükségességéről és mértékéről. Az eltiltás hatálya az elrendelő határozat jogerőre emelkedésével veszi kezdetét. Az eltiltás időtartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára a szabálysértéssel összefüggésben korlátozva volt (vezetői engedélyét a helyszínen elvették, vagy azt leadta). A Szabs. tv. is megengedi, hogy a vezetői engedély visszaadása külön jogszabályban meghatározott feltétel teljesítésétől függjön. A visszavont vezetői engedély az elrendelt időtartam lejárta után adható vissza, illetve legalább hat havi eltiltásnál csak akkor, ha a járművezető igazolta részvételét az utánképzésen.[43]

3.3.3. Az elkobzás

Dolog ellen irányuló, rendszerint járulékos jellegű, védelmi (biztonsági) és büntető célú intézkedés. Hatása, hogy az elkobzott dolog tulajdonjoga az államra száll. Kimondható

43 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről (Kkt.) 18. §.

büntetés vagy más intézkedés mellett, továbbá önállóan és akár az elkövető felelősségre vonása nélkül is, ún. tárgyi eljárásban. Nincs helye azonban elkobzásnak, ha a cselekmény elkövetése óta két év eltelt, kivéve, ha a dolog birtoklása jogellenes.

Kötelező elkobzás alá esik az a dolog, amelyet a szabálysértés elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak; amelynek a birtoklása jogszabályba ütközik, vagy amely veszélyezteti a közbiztonságot; amely szabálysértés elkövetése útján jött létre; amelyre a szabálysértést elkövették, vagy amelyet a szabálysértés befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak; amelyet az eljárás alá vont a szabálysértés elkövetéséért a tulajdonostól vagy annak hozzájárulásával mástól kapott.

Nem kobozható el az elkövetési eszköz, továbbá az a dolog, amelyre a szabálysértést elkövették, ha az nem az elkövető tulajdona, kivéve, ha a tulajdonos tudtával történt. Továbbá előbbiek elkobzása kivételesen mellőzhető, ha az az elkövetőnek vagy a dolog tulajdonosának a szabálysértés súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene. Mindkét esetben feltétel, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.

3.2.4. A kitiltás

A szabálysértési hatóság (bíróság) büntetés mellett vagy önálló intézkedésként – a további jogsértések megelőzése érdekében – a szabálysértés elkövetőjét meghatározott időre kitilthatja egyes helyekről: bármely sportrendezvényről, illetve sportlétesítményből, a sportrendezvényeken tapasztalható erőszak megfékezése érdekében, a sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés miatt; kereskedelmi létesítményből vagy e tevékenység helyéül szolgáló egyéb helyszínről, a kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértés miatt.

Időtartama: minimum hat hónap, maximum két év. Végrehajtása érdekében a szabálysértési nyilvántartó szerv adatokat szolgáltathat pl. a sportrendészeti nyilvántartás, avagy a kereskedelmi tevékenység ellenőrzésére jogosult szerv részére.

3.2.5. A figyelmeztetés

Büntetés helyett alkalmazható, nevelő jellegű intézkedés. Ebben a szabálysértési hatóság (bíróság) rosszallását fejezi ki, és felhívja az elkövetőt arra, hogy a jövőben tartózkodjon szabálysértés elkövetésétől.

Alkalmazásának akkor van helye, ha a szabálysértés az elkövetés körülményeire tekintettel kisebb súlyú, és ettől az intézkedéstől kellő visszatartó hatás várható. Mellette csak elkobzás intézkedés alkalmazható.

3.4. A büntetés kiszabása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó általános ismeretanyagot szerezzen a szabálysértési büntetés kiszabásának elveiről és szabályairól, a büntetés elévüléséről és a mentesülésről, valamint a szabálysértési nyilvántartási rendszer használatáról.

Büntetéskiszabáson a szabálysértési hatóságnak, illetve a bíróságnak azon tevékenységét értjük, amely során a jogszabályban előírt keretek között meghatározza a szabálysértés miatt alkalmazandó büntetés, illetve intézkedés fajtáját és mértékét. A büntetés kiszabását időben és logikailag is megelőzi a bizonyítási eljárás, vagyis a történeti tényállás megállapítása, továbbá a minősítés, vagyis a történeti és a törvényi tényállás egybevetése. A Szabs. tv. a tettarányos felelősség elvén alapul, ehhez képest másodlagosan kell figyelembe venni az elkövető személyiségét, illetve személyi körülményeit, vagyis az egyéniesítés elveit. A büntetés kiszabásánál értékelendő tárgyi és alanyi körülmények hatásukat tekintve enyhítőleg vagy súlyosbítólag hathatnak. Kötelező figyelembe venni az elkövető ún. szabálysértési előéletét, vagyis az elkövetést megelőző 2 éven belüli felelősségre vonását. Enyhítő körülményként kell értékelni a hatóságokkal való együttműködését, továbbá a szabálysértéssel okozott kár sértettnek – az érdemi döntés előtt – történő megtérítését.

Halmazati büntetés kiszabása: ha az elkövetőt ugyanabban az eljárásban több szabálysértés miatt vonják felelősségre (általában megelőzi az ügyek egyesítése), a Szabs. tv. a felső határ emelésének (asperáció) elvét alkalmazza. Ennek értelmében a büntetés felső határa a felével emelhető (elzárásnál 90 nap, pénzbírságnál 225.000, illetve 450.000 forint lehet). Fixbírságok halmazata esetén a legmagasabb pénzbírság mértékének felével növelt összege nem haladhatja meg az elbírált szabálysértésekhez rendeltek együttes összegét. Fixbírság és egyéb pénzbírság halmazata esetén a legmagasabb fixbírságnál kisebb összeg nem szabható ki.

Ismételt elkövetés: a további jogsértések megelőzése érdekében a jogalkotó a 6 hónapon belüli harmadik szabálysértés elkövetéséhez jóval szigorúbb szankciókat fűz, bővítve a szabálysértési elzárás – 60, 75, 90 napig történő – alkalmazásának lehetőségét. Közlekedési szabálysértéseknél a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazását, illetve a fixbírságok 2-3-szoros összegének kiszabását írja elő.

3.5. A büntetés elévülése, mentesülés a hátrányos jogkövetkezmények alól

Hatása, hogy a szabálysértés miatt kiszabott büntetést a határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év elteltével nem lehet végrehajtani. Az elévülési idő nyugszik az elzárás elhalasztására, illetve a pénzbírság esetében a halasztásra és a részletfizetésre engedélyezett idő alatt, tehát ezzel (legfeljebb 6 hónap) meghosszabbodik. Az elévülést a büntetés végrehajtása érdekében tett intézkedések félbeszakítják, ezzel a határidő újrakezdődik. A határozat jogerőre emelkedésétől számított 2 év elteltével azonban végrehajtásnak nincs helye.

Külön jogszabályok a szabálysértési felelősségre vonáshoz egyéb hátrányos jogkövetkezményeket fűzhetnek (például fegyverengedélyezésnél), ezek azonban csak a büntetést vagy intézkedést megállapító határozat jogerőre emelkedését követő 2 évig vehetők figyelembe.

3.6. A szabálysértési nyilvántartási rendszer

A Szabs. tv. a központi szabálysértési nyilvántartás továbbfejlesztésével létrehozza a személyazonosító adatok nyilvántartásából, a szabálysértési nyilvántartásokból, valamint a szabálysértési nyilvántartási rendszer használatára jogosultak nyilvántartásából álló közhiteles, komplex rendszert (SzNyR). Adatkezelő szerve a Kormány által kijelölt szabálysértési nyilvántartó szerv,[44] törvényességi felügyeletét pedig a Legfőbb Ügyészség látja el. A szabálysértési nyilvántartásokban történő adatkezelés célja a szabálysértési

44 Belügyminisztérium Nyilvántartásokért Felelős Helyettes Államtitkársága.

eljárások gyors lefolytatása, a végrehajtási rendszer megerősítése, továbbá az ezekből történő adatszolgáltatás útján az érintett jogai gyakorlásának biztosítása, valamint mások jogainak és biztonságának védelme.

A szabálysértési nyilvántartások az alábbiak:

a) a gépjárművezető távollétében alkalmazott intézkedések nyilvántartása;
b) a szabálysértést elkövetettek és a helyszíni bírságoltak nyilvántartása;
c) a szabálysértési eljárás hatálya alatt állók nyilvántartása;
d) a helyszíni intézkedés alá vontak nyilvántartása.

A szabálysértési hatóságok és a szabálysértés miatt eljáró bíróságok, valamint a helyszíni bírságolásra jogosultak kötelesek a Szabs. tv.-ben előírt adatok – meghatározott formában és módon – közlésére, vagyis a nyilvántartási rendszerhez továbbítására. Természetesen feladataik ellátása céljából maguk és más jogosultak (egyedi azonosítóval rendelkezők) – közvetlen adathozzáféréssel – a nyilvántartásokból adatokat vehetnek át.

Míg másoknak – célhoz kötötten – adatigénylés alapján továbbíthat adatokat a nyilvántartó szerv. A szabálysértési nyilvántartásokból teljesített adatszolgáltatásokról adattovábbítási nyilvántartást kell vezetni (5 évig megőrizni).

A szabálysértési nyilvántartó szerv a szabálysértést elkövetettek és a helyszíni bírságoltak adatait a jogerőtől számított 3 évig, illetve az eljárás alatt állókét az eljárás jogerős befejezéséig, míg eredményes közvetítői eljárást folytatók esetében a befejezést követő 1 évig kezelheti. A gépjárművezető távollétében alkalmazott intézkedések (helyszíni bírság kiszabása vagy szabálysértési feljelentés tétele) nyilvántartásába felvett adatokat az intézkedéstől számított három napig, míg a helyszíni intézkedés alá vontak[45] nyilvántartásába felvetteket a helyszíni intézkedéstől számított 90 napig vagy a szabálysértési eljárás megindításáig kezeli. A fenti időtartamok leteltével az adatokat törölni köteles.

4. A szabálysértési eljárás

4.1. Eljárási alapelvek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szabálysértési eljárás alapelveit, illetve a hatásköri és illetékességi szabályait.

A **szabálysértési eljárás** a szabálysértés miatt az elkövetővel szemben lefolytatott felelősségre vonó eljárás, a cselekmény elbírálására jogosult szervek részéről. A Szabs. tv. meghatározza az eljárási alapelveket is, melyek a büntetőeljáráséhoz hasonlóak.

Ezek a következők:

a) a hivatalból való eljárás,
b) az ártatlanság vélelme és a bizonyítás terhe,
c) az önvádra kötelezés tilalma,
d) a védekezés joga,
e) a jogorvoslati jogosultság,

45 Szabs. tv. 178/B. § Életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése miatt.

f) a nyelvhasználat joga,
g) a szabálysértési felelősség elbírálása.

4.2. Szabálysértési hatáskör és illetékesség

4.2.1. A hatáskör

A **hatáskör** a feladatmegosztás alapján, tárgyi szempontból jelöli meg az eljárásra jogosult szervet, megállapítja, hogy milyen típusú hatóságoknak van ügydöntő jogkörük. A Szabs. tv. az egyes szabálysértési tényállásoknál változatlanul csak akkor jelöli meg az eljáró hatóságot, ha az nem egyező az általános hatáskörűvel. Azonban nem jelzi a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértéseknél sem, ahol viszont – az általános szabályok alapján – egyértelműen megállapítható a bíróság kizárólagos hatásköre.

4.2.2. Az illetékesség

Az **illetékesség** területi szempontból határozza meg az azonos hatáskörű és szintű szervek közül az eljárásra jogosult, illetve köteles szervet. Az illetékességi okok (pl.: lakóhely, elkövetés helye) a konkrét ügyet a szabálysértési hatóság működési területével hozzák kapcsolatba.

Alapvető cél, hogy az ügyek intézése minél gyorsabban és közelebb történjen az érintett személyekhez. A járásbíróság illetékességét a kifogásolt határozatot hozó szabálysértési hatóság székhelye határozza meg.

Az illetékesség fajtái:

1. **általános:** az eljárás alá vont személy lakóhelye szerinti hatóság;
2. **kivételes:** az eljárás alá vont személy tartózkodási helye, munkahelye, az elkövetés helye, a felderítés helye szerinti hatóság (például a közlekedési baleseti ügyek eredményesebb tisztázása az elkövetés helye szerinti illetékesség alkalmazását indokolja);
3. **megelőzésen (célszerűségen) alapuló:** több elkövető esetén, ha különböző hatóság területén laknak, illetve tartózkodnak, avagy az elkövető(k) több helyen indult eljárását egyesítik, akkor az a hatóság jár el, aki az ügyben korábban intézkedett;
4. **kizárólagos:** az elkövetés helye határozza meg az elzárással is büntethető szabálysértések miatt eljáró járásbíróság illetékességét.

4.3. A szabálysértés miatt eljáró hatóságok

4.3.1. Az általános szabálysértési hatóság

Az általános szabálysértési hatóság: 2020. március 1-től – átvéve a járási hivatalok hatáskörét – az általános rendőrség kijelölt szervei, vagyis a rendőrkapitányságok, illetve más erre felhatalmazott szervek. Eljárnak minden olyan szabálysértési ügyben, amelyet külön jogszabály nem utal más hatóság vagy szerv hatáskörébe.

A vámhatóság: a pénzügyi és kereskedelmi szabálysértések[46] miatt az eljárás a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve[47] (vámszerve) hatáskörébe tartozik. Ezen speciális szakértelmet igénylő szabálysértéseket külön hatásköri rendelkezés utalja e szervhez.

46 Szabs. tv. XXV. fejezete.
47 2010. évi CXXII. tv. a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról 13. § (8) bek. a) pontja.

A Kormány által kijelölt szerv, valamint az egészségügyi államigazgatási szerv jár el veszélyhelyzet idején a hatáskörébe utalt szabálysértés miatt.

4.3.2. A bíróság

A bíróság az elzárással is büntethető szabálysértéseket kizárólagos hatáskörében bírálja el. Első fokon az elkövetés helye szerint illetékes járásbíróság (kerületi bíróság), míg másodfokon az első fok helye szerint illetékes törvényszék (megyei, fővárosi) jár el. A törvényszék elnöke az általánostól eltérő illetékességű járásbíróság kizárólagos illetékességét is megállapíthatja a törvényszék területén. Miután elzárás büntetést csak bíróság szabhat ki, de az ismételt (6 hónapon belüli) elkövetés miatt nem csak elzárással is büntethető szabálysértések esetén lehet helye szabálysértési elzárás büntetés alkalmazásának, ezen ügyeket is – a tényállás tisztázását követően – a bírósághoz kell áttenni elbírálásra.

Szerepe van a bíróságnak a jogorvoslati rendszerben is, miszerint a szabálysértési hatóság döntése ellen az eljárás alá vont személy kifogás, avagy perújítás útján a járásbírósághoz fordulhat.

4.3.3. Az ügyészség

Az ügyész ellenőrzi a szabálysértési hatóságok eljárásának és intézkedésének törvényességét. Törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése érdekében felhívással fordul az illetékes vezetőhöz, aki ez alapján intézkedni köteles.

Az ügyész bírálja el a szabálysértési hatóságnak – az elővezetés kivételével – a kényszerintézkedések tárgyában hozott, a feljelentést elutasító, illetve a szabálysértési eljárást megszüntető, valamint a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelmet elbíráló határozatával, illetve intézkedésével szemben előterjesztett panaszokat.

Az elővezetés csak az ügyész előzetes jóváhagyásával hajtható végre, míg meghatározott esetekben a lefoglaláshoz írásbeli engedélye szükséges.

4.3.4. A felettes közigazgatási szerv

A Szabs. tv. erről nem tesz említést, ez azonban nem akadálya az általános felettes szervi jogosultságok gyakorlásának. Konkrét ügyekben pedig a felettes szerv jogköre az illetékességi összeütközések[48] és a szabálysértési hatóság, illetve a részéről eljáró személy kizárásának eldöntése.[49]

Hatásköri és illetékességi összeütközések

A hatóság hatáskörét és illetékességét hivatalból vizsgálni köteles. Ha ennek során vitássá vált, hogy melyiknek kell eljárnia, a különböző jellegű hatóságok között hatásköri, az azonos hatáskörűek között illetékességi vitáról beszélünk. Mindkettő lehet pozitív vagy negatív, attól függően, hogy többen vagy egyikük sem akar eljárni. Ilyen esetekben az eljáró hatóságot a közvetlen közös felettes szervük, ennek hiányában a szabálysértési szabályozásért felelős miniszter (belügyminiszter) jelöli ki. Ha a hatásköri vita a bíróság és a szabálysértési hatóság között zajlik, akkor a bíróság döntése a meghatározó.

48 Szabs. tv. 40. § (5) bekezdése.
49 Szabs. tv. 47. §.

Áttétel: az eljárásra jogosult illetékes szervhez az ügyirat haladéktalan megküldése (határozattal, illetve végzéssel), amennyiben a hatóság, illetve a bíróság megállapítja hatáskörének vagy illetékességének hiányát.

4.4. A szabálysértési eljárással kapcsolatos főbb rendelkezések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szabálysértési eljárás résztvevőit, a fiatalkorúakra és a katonákra vonatkozó rendelkezéseket, valamint a bizonyítási rendszert.

4.4.1. A szabálysértési eljárásban részt vevő személyek

A szabálysértési eljárásban részt vevő személyek (az eljárás alanyai)

1. Az eljáró hatóság tagja: a szabálysértési hatóság vezetője által megbízott ügyintéző, előadó, bíró vagy bírósági titkár, illetve felügyelete mellett a bírósági ügyintéző;
2. az ügyész;
3. az eljárás alá vont elkövető(k), részesek (felbujtó, bűnsegéd), a képviselő: meghatalmazott vagy kirendelt ügyvéd;
4. az eljárás alá vont, valamint a sértett képviselője (törvényes képviselő, írásban meghatalmazott nagykorú személy);
5. a rendőrség képviselője (például bíróság elé állításnál);
6. a sértett: az, akinek jogát vagy jogos érdekét a szabálysértés sértette vagy veszélyeztette;
7. egyéb közreműködők: tanú, tolmács, szakértő.

4.4.2. Bizonyítás a szabálysértési eljárásban

A szabálysértési hatóság az ügy megítélése szempontjából lényeges körülményeket köteles tisztázni. Ha ehhez nem elegendőek a rendelkezésre álló adatok, bizonyítási eljárást folytat le. A tényállás-tisztázási kötelezettség azt a szabálysértési hatóságot terheli, amely az újabb pénzbírsággal büntethető szabálysértés miatti eljárás lefolytatására az ismételt elkövetés nélkül jogosult lenne.

Nem kell bizonyítani a köztudomású tényeket és azokat a tényeket, amelyekről a szabálysértési hatóságnak, illetve a bíróságnak hivatalos tudomása van.

A bíróság, valamint a szabálysértési hatóság az ismeretlen helyen tartózkodó eljárás alá vont személy vagy tanú lakóhelyének, illetve tartózkodási helyének felkutatása érdekében adatot igényel

a. a polgárok személyi, lakcím- és értesítésicím-adatait tartalmazó nyilvántartásból;
b. a büntetés-végrehajtási szervezet által[50] vezetett nyilvántartásból.

4.4.3. A bizonyítási eszközök

50 1995. évi CVII. törvény 28. §-a alapján

A Szabs. tv. a szabad bizonyítási rendszer elve alapján – a tényállás tisztázásához – a bizonyítási eszközök széles körének használatát teszi lehetővé, természetesen csak törvényi keretek között.

A szabálysértési eljárásban bizonyítékként felhasználhatóak azok a bizonyítási eszközök is, amelyeket az arra feljogosított hatóságok törvényes eljárásuk keretében szereztek meg.

Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a szabálysértési hatóság, a bíróság, a helyszíni bírság kiszabására jogosult személy bűncselekmény útján, más tiltott módon, vagy az eljárás alá vont személy eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.

A bizonyítási eszközök közül a Szabs. tv az alábbiakat nevesíti:

1. az eljárás alá vont személy vallomása,
2. a tanúvallomás (szóbeli vagy írásbeli),
3. a szakvélemény,
4. a tárgyi bizonyítási eszköz,
5. az okirat,
6. a szemle,
7. a szembesítés,
8. a felismerésre bemutatás.

Az eljárás alá vont személy vallomása

A meghallgatás megkezdése előtt – a még ki nem hallgatott eljárás alá vont személy és az eljárás többi résztvevőjének távollétében – meg kell állapítani az eljárás alá vont személy személyazonosságát. Meghallgatásának megkezdésekor tájékoztatni kell arról, hogy mely cselekmény miatt indult vele szemben szabálysértési eljárás, valamint figyelmeztetni kell arra, hogy nem köteles vallomást tenni, illetve azt bármikor megtagadhatja, továbbá hogy amit mond, az bizonyítékként felhasználható. A tájékoztatást, a figyelmeztetést és az eljárás alá vont személy válaszát jegyzőkönyvbe kell foglalni. A figyelmeztetés elmaradása esetén az eljárás alá vont személy vallomása nem vehető figyelembe bizonyítékként.

Ha az eljárás alá vont személy a vallomás tételét megtagadja, figyelmeztetni kell arra, hogy ez az eljárás folytatását nem akadályozza. Ha az eljárás alá vont személy vallomást tesz, figyelmeztetni kell, hogy a vallomásában mást hamisan nem vádolhat. Arra a szabálysértési cselekményre nézve, amelyre az eljárás alá vont személy a vallomás tételét megtagadta, hozzá további kérdések nem intézhetők, és nem szembesíthető, kivéve, ha előtte úgy dönt, hogy vallomást tesz. A vallomás tételének megtagadása nem érinti az eljárás alá vont személy kérdezési, észrevételezési és indítványtételi jogát.

Az eljárás alá vont személyt nyilatkoztatni kell azokról a személyi körülményeiről, amelyek az alkalmazandó joghátrány megállapítása szempontjából jelentősek lehetnek, így különösen vagyonáról, jövedelméről, családi körülményeiről, foglalkozásáról, végzettségéről, képzettségéről, munkahelyéről, egészségi állapotáról. Az eljárás alá vont személy figyelmét fel kell hívni arra, hogy e körülményeket a szabálysértési hatóság, bíróság csak akkor veszi figyelembe a joghátrány megállapításánál, ha ezekről tudomása van.

A meghatározott figyelmeztetéseket a fiatalkorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megfogalmazni.

A tanúvallomás

A tényállás a tanú vallomásával is bizonyítható. Tanúként az hallgatható meg, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet. A tanú idézésre köteles megjelenni és – ha e törvény másképp nem rendelkezik – vallomást tenni.

A tanú vallomástételének akadályai, a tanúvallomás megtagadásának lehetősége

Nem hallgatható meg tanúként
- a) az, akitől a testi vagy szellemi állapota miatt nem várható bizonyítékként értékelhető vallomás;
- b) minősített adatról az, aki a titoktartási kötelezettség alól az arra jogosult szervtől vagy személytől nem kapott felmentést;

Nem lehet tanúként meghallgatni azt, aki foglalkozásánál, hivatásánál vagy közmegbízatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomásával e kötelezettségét megsértené.

A tanúvallomást megtagadhatja az, aki
- a) az eljárás alá vont személy hozzátartozója;
- b) magát vagy hozzátartozóját szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetésével vádolná az ezzel kapcsolatos kérdésben;
- c) médiatartalom-szolgáltató, vagy vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy, ha a tanúvallomásával a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétét felfedné az ezzel kapcsolatos kérdésben.

A tanút a vallomás megkezdése előtt figyelmeztetni kell jogaira, kötelezettségeire és a hamis tanúzás, valamint a hamis vád jogkövetkezményeire.

A 14. életévét be nem töltött személyt csak akkor lehet tanúként meghallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték más bizonyítási eszközzel nem pótolható.
A figyelmeztetéseket a fiatalkorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megfogalmazni.

A szakértő és a szakvélemény

Ha a szabálysértési felelősségre vonás szempontjából jelentős, bizonyítást igénylő tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság – hivatalból vagy kérelemre – szakértőt rendel ki.

A szabálysértési hatóság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, illetve szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot (a továbbiakban: gazdasági társaság), szakértői intézményt vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet (a továbbiakban: szervezet), ha ez nem lehetséges, kellő szakértelemmel rendelkező személyt vagy intézményt (a továbbiakban: eseti szakértő) rendel ki szakértőként.
A szabálysértéssel okozott kár, illetve vagyoni hátrány értékének megállapításához szakértő hivatalból nem rendelhető ki. Ha a szakértő kirendelését az eljárás alá vont személy vagy a sértett indítványozza és a szakértő várható költségét megelőlegezi, a szakértő kirendelése kötelező.

A szakértő jogosult mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a feladatának

teljesítéséhez szükségesek. E célból az ügy iratait megtekintheti, az eljárási cselekményeknél jelen lehet, az eljárás alá vont személytől, a sértettől és a tanútól felvilágosítást, a kirendelő hatóságtól további adatokat, iratokat és felvilágosítást kérhet. A szakértő a kirendelő hatóság felhatalmazása alapján a neki át nem adott tárgyat is megtekintheti, megvizsgálhatja, abból mintát vehet.

Az eljárás alá vont személy és a sértett – a műtét és a műtétnek minősülő vizsgálati eljárás kivételével – köteles alávetni magát a szakértői vizsgálatnak, illetve beavatkozásnak.

A tárgyi bizonyítási eszköz

Tárgyi bizonyítási eszköz minden olyan dolog, amely a szabálysértés elkövetésének nyomait hordozza, amely a szabálysértés elkövetése útján jött létre, amelyet a szabálysértés elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amelyre a szabálysértést elkövették.

Ha a tárgyi bizonyítási eszköz nem alkalmas lefoglalásra, akkor a szabálysértéssel kapcsolatos egyedi tulajdonságainak leírását rögzítő iratot, fényképet vagy más felvételt kell az iratokhoz csatolni.

A bíróság, illetve a szabálysértési hatóság elrendelheti annak az ismeretlen helyen lévő, egyedi azonosításra alkalmas tárgynak a körözését, amely a törvény értelmében lefoglalható. Az így elrendelt körözést legkésőbb az ügy érdemi lezárásakor vissza kell vonni.

Az okirat

A szabálysértési hatóság, illetve a bíróság a tényállás megállapítása céljából valamilyen tény vagy körülmény igazolására kiállított okiratot vagy más iratot bizonyítási eszközként használhat, ha az a szabálysértési eljárásban valamely bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas.

Az okiratra vonatkozó rendelkezések irányadók az okiratból készült kivonatra és az olyan tárgyra is, amely műszaki, vegyi vagy más eljárással adatokat rögzít.

A szemle

Ha a tényállás tisztázásához személy, tárgy vagy helyszín közvetlen megtekintése, illetve megfigyelése szükséges, a szabálysértési hatóság a 39. § (1) bekezdése alapján a helyszíni bírság kiszabására jogosult, továbbá a bíróság szemlét tart.

A szemle tárgyának birtokosa köteles lehetővé tenni a tárgy, illetve a helyszín megtekintését, megfigyelését.

A szembesítés

Ha az eljárás alá vont személyek, a tanúk, illetve az eljárás alá vont személy és a tanú vallomásai egymással ellentétesek, az ellentétet szükség esetén szembesítéssel lehet tisztázni. A szembesítettek a vallomásukat egymással élőszóban közlik. Megengedhető, hogy egymásnak az üggyel kapcsolatban kérdéseket tegyenek fel.

Ha a tanú vagy az eljárás alá vont személy védelme ezt szükségessé teszi, a tanú, illetve az eljárás alá vont személy szembesítését mellőzni kell.

A felismerésre bemutatás

A hatóság, az előkészítő eljárást lefolytató szerv, illetve a bíróság felismerésre bemutatást tart, ha az személy vagy tárgy felismerése céljából szükséges. Az eljárás alá vont személynek vagy a tanúnak felismerésre legalább három személyt vagy tárgyat kell bemutatni. Az eljárás alá vont személynek vagy a tanúnak – ha más lehetőség nem áll rendelkezésre – felismerésre személy vagy tárgy fényképen, illetőleg más adathordozón rögzített kép-, illetőleg hangfelvétele is bemutatható.

A felismerésre bemutatás előtt azt, akitől a felismerés várható, meg kell hallgatni arról, hogy a kérdéses személyt vagy tárgyat milyen körülmények között észlelte, milyen kapcsolata van vele, milyen ismertetőjeleiről tud.

4.4.4. A szabálysértési eljárás megindulása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó általános ismeretet szerezzen a szabálysértési eljárás megindulásának módjairól, valamint az eljárás lefolytatásának különböző formáiról.

Erre az alábbiak alapján kerülhet sor:

1. feljelentés – szóban vagy írásban bármely személy vagy szerv megteheti, meghatározott esetekben azonban csak az erre feljogosított;[51]
2. a szabálysértési hatóság vagy a bíróság hivatali hatáskörében szerzett tudomása;
3. a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv vagy személy általi észlelés;
4. a közlekedési baleset helyszínén folytatott szemle;
5. magánindítvány – csak ennek alapján üldözendő cselekményeknél.[52]

Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt a feljelentést a rendőrségnél kell megtenni.[53] A Szabs. tv. megteremti a feljelentés elutasításának[54] lehetőségét is (például a cselekmény nem szabálysértés vagy büntethetőséget kizáró ok áll fenn). Amennyiben erre nem került sor, és a szabálysértési hatóság vagy a bíróság az adott ügyben hatáskörét vagy illetékességét nem zárta ki (ha igen, áttételről dönt), akkor a szabálysértési eljárást meg kell indítani.

Ügyek egyesítése: ha ugyanazon eljárás alá vont személlyel szemben ugyanannál a hatóságnál vagy bíróságnál, avagy előkészítő eljárást folytató rendőri szervnél több eljárás indult és érdemi döntés még nem született, továbbá ha egyéb okból célszerű az elbírálás. A bíróság az előtte folyó szabálysértési eljáráshoz egyesítheti az ugyanazon eljárás alá vont személy ellen a hatáskörébe nem tartozó szabálysértés miatt indult eljárást is. Az egyesítés azonban mellőzhető, ha például jelentősen késleltetné a felelősségre vonást.

51 Szabs. tv. 216/A §.
52 Magánlaksértés; Becsületsértés; Tulajdon elleni szabálysértés, ha a sértett az elkövető hozzátartozója.
53 Szabs. tv. 117. § (1) bekezdés.
54 Szabs. tv. 80. §.

4.4.5. A közigazgatási szervnél induló szabálysértési eljárás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közigazgatási szervnél induló eljárás szakaszait és a lefolytatásával kapcsolatos rendelkezéseket.

Az eljárás szakaszai

Eljárási szakaszok:

1. alapeljárás – meghallgatás nélkül vagy meghallgatás alapján;
2. jogorvoslati eljárás (rendes, rendkívüli) a bíróságnál, végrehajtási eljárás.

Ha az eljárás során a hatóság megállapítja, hogy nincs felelősségre vonható személy, vagy felelőssége nem bizonyítható, avagy hiányoznak a felelősségre vonás feltételei (büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok áll fenn), illetve az adott ügyben egyéb okból nem indokolt a büntetés kiszabása (például már elbírált ügy), avagy a közvetítői eljárás eredményesen zárult, az eljárást határozattal megszünteti, és meghatározott esetekben az ügyésznek is megküldi. A megszüntetés ellen az eljárás alá vont, a sértett, illetve képviselőik panasszal élhetnek.

Szükség szerint az eljárást felfüggeszti[55] (a klasszikus okokon kívül az ügynek közvetítői eljárásra utalása esetén is).

Az érdemi határozatot az eljárás megindítását követő 30 napon belül (indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható) kell meghozni. Kivételt képez az általános szabály alól az az eset, amikor a tényállás tisztázott és az eljárás alá vont vagy más személy meghallgatása sem szükséges, vagyis kizárólag az iratok alapján döntés hozható, ezt 15 napon belül kell megtenni. Erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a feljelentés tartalmaz minden szükséges adatot a megalapozott döntéshez. A hatóság meghallgatás nélkül hozott határozatával szemben – speciális jogorvoslásként – az eljárás alá vont kérheti a meghallgatását (igazolatlan távolmaradása a kérelem visszavonásának minősül). A szabálysértési hatóság ennek során hátrányosabb döntést akkor hozhat, ha a meghallgatáson új bizonyíték merült fel.

Ha a tényállás tisztázása érdekében bizonyítási eljárás (meghallgatás) lefolytatása szükséges, arra az érintettek megjelenését a hatóság idézéssel (értesítéssel) biztosítja. Az eljárás alá vont személy felelősségét megállapítható, szankciót kiszabó határozatával szemben – a közléstől számított 8 napon belül – halasztó hatályú kifogásnak van helye (visszavonható), melyben elő kell adni annak okát (a fixbírság mértéke nem támadható), továbbá új tények és bizonyítékok is szerepelhetnek, illetve egyértelműen meg kell jelölni a bírósági tárgyalás iránti igényt. A szabálysértési hatóság elutasítja az elkésett vagy nem a jogosult által előterjesztett kifogást (jogorvoslatnak nincs helye), míg annak érdemben történő vizsgálata alapján határozatát visszavonhatja vagy – a kifogást tevő javára – módosíthatja. Ellenkező esetben, illetve ha a módosított határozata ellen ismét kifogást emelnek, az ügyet átteszi az illetékes járásbírósághoz.

A bíróság megteszi a szükséges intézkedéseket (például az eljárást megszünteti). Ha ilyenre nincs szükség és tárgyalás tartását sem kérték, a bíróság – 15 napon belül – tárgyalás tartása nélkül, az iratok alapján vizsgálja felül a megtámadott határozatot. A bíróság

55 Szabs. tv. 82. §,

– egyesbíróként – nyilvános tárgyalást tart, ha ezt kérték, vagy azt szükségesnek tartja (legfeljebb 30 napra elhalaszthatja). A bíróság ügydöntő végzésében a szabálysértési hatóság határozatát hatályban tarthatja (ha a kifogás alaptalan) vagy megváltoztathatja, de az elkövető terhére nem súlyosbíthatja. Az egyfokozatú bírói felülvizsgálat ára a súlyosbítási tilalom. Döntése ellen fellebbezésnek helye nincs, az a közlés napján jogerőssé és ezzel végrehajthatóvá válik. A jogerős szabálysértési határozat, illetve bírósági végzés végrehajtásáról az alapeljárást lefolytató szabálysértési hatóságnak kell gondoskodnia. Figyelemmel kíséri a befizetést, illetve a munkával történő megváltást, szükség szerint intézkedik az elzárásra átváltoztatásra, illetve annak kikényszerítése érdekében elővezetést, annak ismételt meghiúsulása esetén pedig 2016-tól személykörözést rendelhet el. A szabálysértési költséget, a rendbírságot és az okozott kár összegét – megfizetésének elmaradása esetén – adók módjára hajtatja be.

4.4.6. A bíróságnál induló szabálysértési eljárás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen az elzárással is büntethető szabálysértések elbírálásával, valamint a szabálysértési eljárás rendkívüli jogorvoslati lehetőségeivel.

Az elzárással is büntethető szabálysértések elbírálása már első fokon a bíróság, pontosabban az elkövetés helye szerint illetékes járásbíróság hatáskörébe tartozik.

Amennyiben a rendőrség őrizetbe vette az elkövetőt, köteles a gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából a bíróság elé állítani. De egyes helyszíni bírságolásra jogosultak – közterület-felügyelő, természetvédelmi őr, halászati őr, mezőőr – is felhatalmazást kaptak arra, hogy az elzárással is büntethető szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a bíróság elé állítsák, és a rendelkezésre álló bizonyítékokat átadják. Ilyen ügyekben a járásbíróság tárgyaláson dönt. Határozatával szemben fellebbezésnek van helye, melyet az illetékes törvényszék bírál felül.

Amennyiben a tényállás felderítése, az elkövető kilétének megállapítása, valamint a bizonyítási eszközök felkutatása és biztosítása érdekében az ügyben a rendőrség előkészítő eljárást folytat le, annak keretében – ha feltételei fennállnak – megteszi a szükséges intézkedéseket a közvetítői eljárás érdekében. Az előkészítő eljárás eredményes befejezését követően a keletkezett iratokat, adatokat, megállapításokat tartalmazó jelentését – érdemi elbírálásra – haladéktalanul megküldi a bíróságnak. Ellenkező esetben az eljárást maga szünteti meg, és így tesz a közvetítői eljárás sikeres befejezésekor is.

A bíróság meghallgatás nélküli eljárásban dönt, ha a tényállást kellően tisztázottnak tartja. Döntésével szemben az eljárás alá vont személy vagy képviselője tárgyalás tartását kérheti. Tárgyalást tart, ha szükségesnek ítéli, illetve, ha ezt – az előbbiek szerint – kérelmezték (és azon meg is jelentek). Végzésével szemben fellebbezésnek van helye, mind az eljárás alá vont és képviselője, mind az előkészítő eljárást lefolytató szerv részéről. A fellebbezés elbírálására illetékes törvényszék a döntést hatályban tarthatja, a súlyosítási tilalom megtartásával megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti az eljárás megszüntetése, illetve új eljárásra utasítás mellett.

A bíróság által kiszabott büntetés végrehajtásáról az elkövető lakóhelye, tartózkodási helye, ennek hiányában az elkövetés helye szerint illetékes általános szabálysértési hatóságnak kell gondoskodnia.

4.5. A szabálysértési eljárás megszüntetése

A szabálysértési eljárást határozattal meg kell szüntetni, ha

a) a cselekmény nem szabálysértés;
b) az eljárás adatai alapján nem állapítható meg
   ba) szabálysértés elkövetése,
   bb) az eljárás alá vont személy kiléte,
   bc) az, hogy a szabálysértést az eljárás alá vont személy követte el;
   és az eljárás folytatásától egyik esetben sem várható eredmény;
c) a szabálysértést nem az eljárás alá vont személy követte el;
d) az eljárás alá vont személy meghalt;
e) büntethetőséget kizáró ok áll fenn;
f) a cselekményt szabálysértési vagy büntetőeljárás, illetve közigazgatási hatósági eljárás keretében jogerősen elbírálták;
g) ugyanazon cselekmény miatt szabálysértési vagy büntetőeljárás, illetve közigazgatási hatósági eljárás van folyamatban;
h) elévülés miatt nincs helye felelősségre vonásnak;
i) elkobzás alkalmazása szükséges az eljárás alá vont személy felelősségre vonása nélkül;
j) a közvetítő a közvetítői eljárás eredményes lefolytatásáról tájékoztatta a szabálysértési hatóságot vagy a bíróságot;
k) a magánindítványra üldözendő szabálysértés esetében a magánindítvány hiányzik, és az már nem pótolható;
l) megállapítható, hogy e törvény rendelkezései szerint a feljelentés elutasításának lett volna helye;
m) elzárást kizáró ok kerül megállapításra.

4.6. A szabálysértési hatóság határozata

4.6.1. A jegyzőkönyv

A határozatot jegyzőkönyvbe – vagy más módon írásba – kell foglalni. Ha a határozatot kézbesítés útján közlik, akkor azt külön íven kell megszövegezni.

A jegyzőkönyvbe foglalt vagy az ügyiratra feljegyzett határozatban nem kell feltüntetni a szabálysértési hatóság nevét, az ügyszámot, valamint a határozathozatal helyét és idejét, ha azok az iratból kitűnnek.

4.6.2. A határozat tartalma

A határozatnak tartalmaznia kell

a) a szabálysértési hatóság megnevezését, az ügy számának és tárgyának a megjelölését;
b) a rendelkező részben az eljárás alá vont személy természetes személyazonosító adatait, a szabálysértés megnevezését, a kiszabott büntetést, illetve az alkalmazott intézkedést;
c) a kiszabott büntetés, illetve az alkalmazott intézkedés teljesítésének határnapját vagy határidejét, és az önkéntes teljesítés elmaradásának jogkövetkezményeit és mértékét;

d) a jogorvoslat lehetőségéről, benyújtásának helyéről és határidejéről, valamint a jogorvoslati eljárásról, bírósági felülvizsgálat esetén a tárgyalás tartása iránti kérelem lehetőségéről való tájékoztatást;
e) rövid indokolást, utalva a megállapított tényekre, az ezek alapjául szolgáló bizonyítékokra, továbbá a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása során figyelembe vett körülményekre;
f) utalást az érdemi döntés alapját képező jogszabályra;
g) a határozathozatal helyét, idejét, a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy aláírását és az eljáró hatóság bélyegző vagy elektronikus bélyegző lenyomatát.

4.6.3. Panasz a szabálysértési hatóság határozatával szemben

A szabálysértési hatóságnak az elővezetés kivételével a kényszerintézkedés tárgyában hozott, a feljelentést elutasító, illetve a szabálysértési eljárást megszüntető, valamint a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelmet elutasító határozatával, intézkedésével szemben vagy az intézkedés elmulasztása miatt az eljárás alá vont személy és képviselője, a sértett és képviselője, valamint a rendbírsággal sújtott személy, továbbá egyéb, nem az ügy érdemében hozott határozatával, intézkedésével szemben panasszal élhet az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, illetve akit az intézkedés érint vagy érintett volna.
A kényszerintézkedés tárgyában benyújtott panaszt a határozat közlésétől számított **három,** egyéb esetekben **nyolc napon** belül kell szóban vagy írásban megtenni a szabálysértési hatóságnál.

Ha a hatóság a panaszt alaposnak találja, annak három napon belül helyt ad és a sérelmezett határozatát visszavonja vagy módosítja, továbbá a sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges intézkedést megteszi. Döntéséről a panaszt tevőt, továbbá a határozat visszavonása vagy módosítása esetén azokat értesíti, akikkel a panasz alapjául szolgáló határozatot közölte. A változatlan tartalommal ismételten benyújtott panasz alapján visszavonásnak, illetve módosításnak nincs helye.
Amennyiben a szabálysértési hatóság a panasznak nem ad helyt, az iratokat három napon belül az illetékes ügyészségnek küldi meg.
Az ügyész a kényszerintézkedés tárgyában benyújtott panaszt három, egyéb esetekben nyolc napon belül elbírálja, és a panaszt mint alaptalant elutasítja, vagy a határozatot hatályon kívül helyezi, indokolt esetben a szabálysértési hatóságot az eljárás folytatására utasítja.

4.7. Kényszerintézkedések a szabálysértési eljárásban

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szabálysértési eljárás során alkalmazható kényszerintézkedéseket és az alkalmazásukra vonatkozó főbb rendelkezéseket.

4.7.1. Törvényességi követelmények

A kényszerintézkedésekkel szemben a következő törvényességi követelmények támaszthatók: csak jogszabályban meghatározott, felhatalmazás és részletesen meghatározott eljárás alapján intézkedhet a rendészeti szerv, a kényszerítő eszközök alkalmazásának módja,

sorrendje jogilag kötött, a kényszerítő eszközök alkalmazását – meghatározott kivételekkel – meg kell előznie az önkéntes jogkövetésre történő felszólításnak, a kényszerítő eszközök alkalmazásánál érvényesíteni kell a szükségesség és az arányosság követelményét, az intézkedő szervnek, illetve személynek azonosíthatónak kell lennie (egyenruha, jelvény, igazolvány), az intézkedés alá vont számára – független és pártatlan fórum előtt – meg kell adni az utólagos jogorvoslat lehetőségét.

A Szabs. tv. mellőzi a korábbi szabályozásban még a kényszerintézkedések között szereplő feltartóztatás és előállítás szabályozását. Ez nem jelenti azonban a szabálysértés elkövetésével összefüggésben történő alkalmazásuk ellehetetlenülését, mivel az Rtv. azt részletesen szabályozza.

4.7.2. A kényszerintézkedések nevesített fajtái

A kényszerintézkedések nevesített fajtái:

1. szabálysértési őrizet;
2. elővezetés;
3. ruházat, csomag és jármű átvizsgálása;
4. lefoglalás;
5. rendbírság.

Szabálysértési őrizet

A rendőrség által foganatosítható, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, melynek célja az elzárással is büntethető szabálysértés miatt a gyorsított, bíróság előtti felelősségre vonás biztosítása. Időtartama a bíróság érdemi határozatának meghozataláig, de legfeljebb 72 óráig tarthat (ebbe az előállítás teljes ideje beleszámít). Az őrizettel szemben benyújtott fellebbezést a bíróság a tárgyaláson bírálja el. A Szabs. tv. alapján az elkövetőt nyomban szabadon kell bocsátani, ha az őrizet tartama alatt a bíróság a gyorsított eljárást nem folytatta le, vagy nem szabott ki elzárást. Ha az elzárást elrendelő határozat – fellebbezés miatt – nem emelkedett jogerőre és feltehető, hogy az eljárás alá vont személy szabadlábon újabb, elzárással is büntethető szabálysértést követne el, a bíróság az őrizet tartamát – indokolt határozattal – a másodfokú határozat meghozataláig, de legfeljebb 10 nappal meghosszabbíthatja. E döntése ellen fellebbezésnek van helye, melyet a törvényszék az elsőfokú érdemi határozattal együtt bírál el.

Elővezetés

Személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, annak érdekében, hogy – az eljáró hatóság (bíróság) rendelkezése alapján – az érintett (elkövető, tanú) jelenléte az adott eljárás során lehetővé váljon, illetve a szabálysértési elzárásra (átváltoztatás miatti is) sor kerülhessen. Ezen lehetséges jogkövetkezményre az érintett figyelmét előzetesen fel kell hívni (idézésben, határozatban). Kíséréssel és útba indítással egyaránt végrehajtható. Garanciális követelményként az elővezetést elrendelő határozat csak ügyészi jóváhagyással hajtható végre. Az elővezetés költségeit az elővezetett köteles megtéríteni. Foganatosítására jogosultak: a rendőrség és a NAV vámszerve.

Ruházat, csomag és jármű átvizsgálása

Ezek a kényszerintézkedések az eljárás bármely szakaszában, külön határozat nélkül,

bárkivel szemben alkalmazhatók. Céljuk az elrejtett tárgyi bizonyítási eszközök megszerzése, illetve a külföldi személy vagyontárgyának – biztosítékként – lefoglalása. Megkezdése előtt az érintettet fel kell hívni a keresett tárgy önkéntes átadására, amennyiben ennek eleget tesz, nincs helye a foganatosításnak. A ruházat átvizsgálását csak azonos nemű személy végezheti. Foganatosítására jogosultak: a rendőrség és a NAV vámszerve, valamint egyes rendészeti feladatot ellátó személyek[56] (közterület-felügyelő, természetvédelmi őr, halászati őr, mezőőr).

Lefoglalás

A lefoglalás az előkészítő eljárást végző szerv, a szabálysértési vagy a helyszíni bírságolásra jogosult hatóság által elrendelt kényszerintézkedés. A dolog – elkobzási, illetve bizonyítási célból történő – biztonságos megőrzését szolgálja. A tulajdonos (használó) rendelkezése alól kivonja, letétbe helyezi a lefoglalt tárgyat.

Egyes dolgok (postai küldemény, távirat) csak az ügyész írásbeli hozzájárulása alapján foglalhatók le, addig csupán visszatartásuk iránt lehet intézkedni. A lefoglalásról jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyben a lefoglalt tárgyat egyedi azonosításra alkalmas módon kell leírni, a dolog birtokosának elismervényt, illetve a foglalási jegyzőkönyv vagy a foglalást elrendelő határozat egy példányát át kell adni, a lefoglalt tárgyakról pedig nyilvántartást kell vezetni. A lefoglalásról, illetve megszüntetéséről határozatot kell hozni. A lefoglalt dolog az állam tulajdonába kerül, ha kiadásának, illetve visszaadásának helye nincs. A lefoglalt dolog őrzéséről a szabálysértési hatóság gondoskodik, kivételesen azonban a tulajdonosa, használója őrizetében maradhat, ha az érintettnek különös érdeke fűződik hozzá.
A lefoglalás sajátos esetével akkor találkozunk, amikor a szabálysértést elkövető külföldi, az előreláthatólag kiszabásra kerülő pénzbírság és az eljárási költség fedezéséhez szükséges összeget nem helyezi letétbe. Ilyenkor a szabálysértési hatóság lefoglalhatja az elkövető vagyontárgyait az összeg erejéig. Kivételt képeznek a nélkülözhetetlen vagyontárgyak.

A lefoglalás haladéktalan megszüntetésének együttes feltétele, hogy a lefoglalásra az eljárás érdekében a továbbiakban nincs szükség, és tisztázódott, hogy a dolgot kinek kell vissza-, illetve kiadni. Főszabályként annak, akitől lefoglalták, ha a kiadás iránt más nem jelentett be igényt. A gyorsan romló, bomló, tárolhatatlan dolgot a szabálysértési hatóság értékesíti vagy megsemmisíti.

Rendbírság

Rendszertanilag nem sorolható a kényszerintézkedések körébe, hanem a szabálysértési hatóság és a bíróság által alkalmazható eljárási szankció. Olyan vagyoni hátrány, amelynek célja egyrészt az eljárási cselekményen való részvétel, közreműködés kikényszerítése, másrészt az eljárás rendjének fenntartása.

Mértéke jelentősen emelkedett, minimum 5000 forint, felső határa pedig az eljárást folytató szervtől függően – szabálysértési hatóság vagy bíróság – változó, 100.000, illetve 150.000 forint, míg ugyanabban az eljárásban ismételt esetben 150.000, illetve 200.000 forint. Konkrét esetben az összegének megállapításánál a kiszabására okot adó cselekmény súlyát és következményét kell figyelembe venni.

Kiszabása határozatban történik, amely ellen halasztó hatályú panasznak, illetve fellebbezésnek van helye.

56 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról, 40. §.

4.8. Fiatalkorúakra és katonákra vonatkozó rendelkezések

Fiatalkorú: a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét betöltött, de a 18-at még be nem töltött személy.

Szabálysértési felelőssége megállapításának nincs akadálya, de a szabálysértési eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével és úgy kell lefolytatni, hogy elősegítse a fiatalkorúnak a törvények iránti tiszteletét. Büntetés kiszabására csak meghallgatása alapján – általában törvényes képviselője jelenlétében – van lehetőség, intézkedés azonban meghallgatás nélküli eljárásban is alkalmazható. A szankciók közül szabálysértési elzárást rövidebb időtartamban (akár 1-6 hónapig tartó próbaidőre felfüggesztve), közérdekű munkát pedig csak a határozat meghozatalkor a 16. életévét betöltöttel szemben lehet alkalmazni.
Pénzbírságot (helyszíni bírságot) alacsonyabb összegben és csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatalkorú annak megfizetését vállalja. Nem érvényesíthetők velük szemben az ismételt elkövetésre vonatkozó szabályok.

Katona: a honvéd, a rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a büntetés-végrehajtási szervezet, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja. Velük szemben a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést – a szabálysértési elzárással is büntethető kivételével – fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni, feltéve, hogy addig a szolgálati viszony nem szűnt meg. Elkobzásról és járművezetéstől eltiltásról azonban – a fegyelmi hatóság értesítése alapján – a szabálysértési hatóság (bíróság) a fegyelmi eljárás eredményétől függően, saját hatáskörében rendelkezik. A Szabs. tv. a fegyelmi eljárásban el nem bírálható szabálysértés esetén – meghatározott esetekben – előírja az eljárás alá vont katona állományilletékes parancsnokának értesítését.

4.9. Rendkívüli jogorvoslatok

4.9.1. Perújítás

A szabálysértési jog rendkívüli jogorvoslatként a perújítási típusú felülbírálatot választotta.

Időbeli korlátja általában a bírósági határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év. A megtámadhatóság jogalapját a felelősségre vonás szempontjából lényeges kérdéseket érintő, el nem bírált, avagy jogsértően megítélt tények, valamint a törvénysértő eljárás képezik. Az erre irányuló kérelem – a döntésig – visszavonható. Ügydöntő hatósága az alapügyben eljáró bíróság, melynek döntése ellen jogorvoslatnak helye nincs, a perújítás elutasítása elleni végzés kivételével.

Perújításnak van helye akkor is, ha az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása miatt a jogerős határozattal befejezett szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendelte el.

4.9.2. Ügyészi felhívás

A jogerős döntés ellen az elkövető javára az elkövetett szabálysértésről a nyilvántartásban kezelt adatok törlési határidejéig van helye ügyészi felhívásnak. Amennyiben azt a szabálysértési hatóság alaposnak tartja, határozatát visszavonja vagy módosítja, az ügyész értesítése mellett. A felhívás eredménytelensége, vagyis a szabálysértési hatóság

részéről történő el nem fogadása esetén az ügyész a jogerős határozatot a bíróságnál megtámadja. Ez ügyben a bíróság végzéssel határoz, melyben a felhívásnak helyt ad vagy azt elutasítja. Döntése ellen jogorvoslatnak helye nincs, de tárgyalás tartása kérhető.

5. A helyszíni bírságolás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a helyszíni bírságolás jogintézményét és az alkalmazására jogosultak körét.

5.1. A helyszíni bírságolás fogalma

A szabálysértési jogban az ún. sommás, egyszerűsített és gyorsított eljárási módok leggyakoribb, legolcsóbb és a prevencióval összefüggő célokat leginkább szolgáló változata a helyszíni bírságolás, ahol az eljárás – anélkül, hogy elkezdődne – a jogerős határozattal egyenértékű érdemi döntéssel zárul. Minden esetben szükséges az elkövető ellenőrzése a SzNyR.-ben. Az ilyenfajta hatósági szankcionálás igazi értéke abban áll, hogy egyszerre történik a jogsértés és annak felelősségre vonása, így a legnagyobb eséllyel tudatosítja az elkövetővel, hogy a jogsértés nem maradhat büntetlenül.

5.2. A helyszíni bírságolás alkalmazására jogosultak

A Szabs. tv. előtérbe helyezi a helyszíni bírságolás jogintézményét, miután a rendőrség számára teljes körű – az elzárással is büntethető szabálysértésekre is kiterjedő –, általános helyszíni bírságolási, illetve alternatívájaként szóbeli figyelmeztetési[57] lehetőséget biztosít (egészségügyi válsághelyzet ideje alatt eltérő rendelkezések érvényesülnek). Ezen szabálytól eltérően azonban meghatározott esetekben a szabálysértést megállapító jogszabály[58] kizárja a helyszíni bírság lehetőségét. Az egyes szabálysértési törvényi tényállások már csak az egyéb helyszíni bírságolási jogkörrel felruházottakra utalnak.

Helyszíni bírság kiszabására – a Szabs. tv.-ben meghatározott esetekben – az alábbiak is jogosultak:

1. a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve;
2. a hivatásos katasztrófavédelmi szerv arra felhatalmazott ügyintézője;
3. a közlekedési hatóság ellenőre;
4. a közterület-felügyelő;
5. a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr;
6. az erdészeti hatóság arra felhatalmazott ügyintézője;
7. a halászati őr;
8. a mezőőr.

57 Szabs. tv. 100/A. §.
58 Szabs. tv. 179/A. § (8) bekezdése, 216/A. § (4) bekezdése.

5.3. A helyszíni bírságolás alkalmazása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és tisztában legyen a helyszíni bírság alkalmazására vonatkozó szabályokkal, tetten ért és távol levő elkövető esetében egyaránt.

A helyszíni bírság kiszabásának helyszíni intézkedés során, a szabálysértés elkövetését elismerő személlyel szemben van helye, akkor, ha a szóbeli figyelmeztetés nem elegendő. Utóbbi akkor alkalmazható, ha az elkövetett cselekmény oly csekély mértékben veszélyes a társadalomra, hogy még a helyszíni bírság kiszabása is szükségtelen.

A helyszíni bírság alkalmazása kölcsönös érdekeken alapuló sajátos „alku" eredménye, mivel az elkövető nem kötelezhető arra, hogy annak alávesse magát, de ugyanakkor a hatóság részéről eljáró személy sem köteles ebben a sommás formában elbírálni a szabálysértést, s bármikor választhatja a feljelentést is. Az elkövető oldaláról a mérlegelés alapját az képezi, hogy viszonylag „olcsón" megszabadulhat az eljárás további terhétől, illetve attól a bizonytalanságtól, hogy valójában milyen súlyú szankciót fognak vele szemben alkalmazni. A mérleg másik serpenyőjében ugyanakkor elhelyezkedik az körülmény is, hogy az eljárás során mód nyílik (akár bíróság előtt is) érdemi védekezésre, jogi képviselő meghatalmazására, az ügy elhúzódhat (esetleg elévülhet), s az időmúlás a büntetéskiszabásra kedvező hatással lehet.

Az eljáró hatóság számára a differenciált felelősségre vonás keretében alkalmazott helyszíni intézkedési módok egyértelműen kedvezőek, miután azonnali felelősségre vonást jelent, kiváltva az időigényes bizonyítási eljárást, és a „csekkes" módszer bevezetése óta a készpénzek átvételével, őrzésével és napi elszámolásával sem kell a hatóság képviselőjének vesződnie. Megfizetése azonnali bevételt jelent a költségvetésnek, ellenben végrehajtása a szabálysértési hatóságok munkaterhét jelentős mértékben növeli.

A jogszabályok[59] ugyanakkor nem adnak semmiféle eligazítást arról, hogy például az intézkedő rendőr szabálysértés észlelése esetén milyen büntetéskiszabási szempontrendszer szerint mérlegeljen a helyszínen a szóbeli figyelmeztetés, a helyszíni bírságolás, avagy a feljelentés között. Amennyiben a helyszíni bírságolásra jogosult a helyszíni bírság kiszabása mellett dönt, azt közli az elkövetővel és egyben tájékoztatja a jogkövetkezményekről (a végrehajtásra vonatkozó törvényi rendelkezésekről, továbbá arról, hogy a bírságolás ellen jogorvoslatnak helye nincs).

Az elkövető részére készpénzátutalási megbízást kell átadni és fel kell hívni a figyelmét, hogy a bírságot 30 napon belül fizesse be. A későbbi jogviták elkerülése érdekében a sorszámmal ellátott nyomtatványon az elkövetővel az adott szabálysértés elkövetésének tényét a helyszínen – aláírásával – kell elismertetni, valamint a nyilvántartás és a végrehajtás érdekében személyi adatait is rögzíteni kell. Ha viszont az elkövető a helyszíni bírságolással nem ért egyet vagy az összegét vitatja, a hatóság tagja a helyszíni bírságolást befejezi, és közli az elkövetővel, hogy feljelentést tesz.

59 22/2012. (IV. 13.) BM rendelet a Szabs. tv. végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról.

5.4. A helyszíni bírság összege és végrehajtása

A helyszíni bírság minimuma 6500 forint, maximuma pedig 65.000 forint, 6 hónapon belüli ismételt elkövetés esetén 90.000 forint (közlekedési és közlekedéssel kapcsolatos szabálysértések kivételével).

Fiatalkorú esetén helyszíni bírság csak törvényes képviselője jelenlétében szabható ki, maximum 32.500 forint összegben, amennyiben annak megfizetését a fiatalkorú vállalja. Az összeghatárok közötti differenciálást, a mérlegelés szempontjait azonban a jogalkalmazói gyakorlatnak kell kialakítania. Egyes meghatározott közlekedési szabálysértések esetén azonban a Kormány rendelettel állapítja meg a helyszíni bírság kötelező mértékét, az ún. fixbírságot. A Szabs. tv. szabályozza az ismételt elkövetés esetén alkalmazható differenciált mértékeket (például a fixbírság 2-3-szorosa).

A tudomásul vett, de meg nem fizetett helyszíni bírságot a szabálysértési eljárás során kiszabott pénzbírság végrehajtására vonatkozó rendelkezések szerint kellett behajtani, így végső soron elzárásra átváltoztatni.

Természetesen közérdekű munkával megváltása szintén lehetséges.

A helyszíni bírság végrehajtója: a helyszíni bírságolásra jogosult és a szabálysértési eljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező hatóság egyezősége esetén az adott szabálysértési hatóság, míg egyéb esetben (ha a kettő nem azonos) az általános szabálysértési hatóság.

5.5. Távol levő elkövető helyszíni bírságolása

Az érintett távollétében történő szankcionálásra is van lehetőség a gépjárművel elkövetett szabálysértések tekintetében. Ilyenkor a gépjármű forgalmi rendszáma alapján megállapított üzemben tartó címére kell a csekkszelvényt megküldeni. Itt nincs másról szó, mint egy – ideiglenes – vélelem felállításáról, mely szerint azt kell elkövetőnek tekinteni, aki a nyilvántartás adatai szerint a jármű üzemben tartója. Ha azonban a „felhívásra" nem reagál, a bírságot 30 napon belül nem fizeti meg, akkor feljelentéssel kezdődik a „rendes" eljárás, mely során az érintettnek módjában áll tisztáznia magát.

Régi sérelme a helyszíni bírságot megtagadó" elkövetőknek, hogy a szabálysértési hatóság a „rendes" eljárás során jóval magasabb bírságot szab ki, holott az elkövetéskori körülményekhez képest semmi nem változott. Úgy élik meg sokan, hogy a hatóság mintegy külön is bünteti azt a magatartást, hogy ők nem fogadták el a helyszíni bírságra vonatkozó ajánlatot. Ennek magyarázata azonban elsősorban nem az eljárással járó többletköltségek áthárításában, hanem a Szabs. tv. büntetéskiszabási rendelkezéseiben, vagyis a hatóság rendelkezésére álló szankciókeret változásában, az adatokból kitűnő személyi körülmények figyelembevételében, valamint a jogorvoslati lehetőség biztosítottságában rejlik. Mindezekre és arra is tekintettel, hogy adott esetben a szabálysértési hatóság a felajánlott helyszíni bírság összegéről tudomást sem szerez, az ahhoz való igazodás – mintegy a helyszíni bírság megismétlése – törvénysértő eljárást eredményezne, hiszen az érdemi döntés akár kedvezőbb is lehet.

6. A közigazgatási bírság és a felelősségi szankciók

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és tisztában legyen a közúti közlekedési szabályszegések miatt alkalmazható közigazgatási bírságok lényegével és fajtáival.

6.1. A közigazgatási bírság

A közigazgatási (anyagi jogi) bírság a közigazgatási büntetőszankció alaptípusa, vagyis joghátrány, amely egy jogellenes magatartás jogszabályban előírt, a jogellenesen cselekvő személy vagy szervezet számára valamilyen jogkorlátozást kilátásba helyező következménye.
Jogérvényesítő funkcióját a represszív, azaz büntető hatásán keresztül fejti ki, ehhez azonban szükséges, hogy a közigazgatási szabály és a megsértéséért való felelősség feltételei világosak és kiszámíthatók legyenek.

A jogsértéssel arányos szankció a klasszikus büntetéstan alapelve. A büntető- és a szabálysértési jogban a törvény mondja ki, hogy a büntetésnek igazodnia kell a cselekmény súlyához.[60] Bár hazánkban jellemzően a relatíve határozott bírságrendszer, vagyis a szankció alsó és felső határát meghatározó szabályozás érvényesül, egyre gyakrabban lehet találkozni az abszolút határozott bírságrendszerrel. Ez objektív kiszabási és számítási szempontokat ad a jogalkalmazónak, kizárja vagy minimálisra korlátozza mérlegelési lehetőségét. Ez ugyan önmagában véve nem jelent alkotmányossági kérdést, viszont felveti az arányosság problémáját, mivel a természetes és a jogi személyekre kiszabható bírság szabályai között nem tesz különbséget. Az esetek jó részében azok a keretek, amelyekben a jogalkalmazók a természetes személyre vonatkozóan elégséges nevelő hatást gyakorolhatnak, elégtelenek a szervezet vonatkozásában. Ami pedig az utóbbival szemben szükséges, az aránytalan és méltánytalan természetes személy esetén. Ideálisnak a relatíve határozott komplex rendszer tekinthető, mely az arányosság érvényesülését a kiszabási körülmények akár részletes szabályozásával segíti.

A természetes személyekre kiszabható jogi szankciók felelősségi szempontú osztályozásában megkülönböztetünk objektív és szubjektív felelősségi szankciókat. A jogi személyek (szervezetek) vonatkozásában elterjedt nézet, hogy velük szemben szükségszerű az objektív felelősség. A hazai tételes jog szerinti objektív szankcióknál is jellemző azonban a kimentési okok megléte. Az objektív felelősséget részben az a jogalkotói szemlélet intézményesítette, hogy a szankcionálás automatikus és gyors legyen, ellentétben az idő- és munkaigényesebb szubjektív, egyéniesített felelősségi vizsgálódással szemben. Az objektív bírságrendszer nem értékeli a jogsértő tudati viszonyát, vagyis felróhatóságát (vétkességét), így az elkövető elkerülhetetlennek, tőle függetlennek fogja tartani a szankciót, ezért az nem képes hatékonyan visszatartó erejűvé válni. Az objektív felelősségen alapuló közigazgatási bírság bevezetésének eredeti célja az eredménytelen szabálysértési eljárások megelőzése, vagyis a tényleges elkövető kiléte megállapításának hiánya miatti jogkövetkezményként működése volt. Ilyenkor a felelősség a jármű üzemben tartójára hárul. Míg a szubjektív indoka az azonos szabályszegéseken tettenért elkövető ugyanolyan büntetése volt. A közigazgatási bírságok a szabálysértési – az elkövető vétkességén alapuló felelősségre vonó – eljárásokat szorítják egyre inkább háttérbe, bár mindegyikük azonos ágazati érdekeket szolgál. A Szabs. tv.

60 Kis Norbert, Nagy Marianna: Európai közigazgatási büntetőjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2007.

egyértelműen kimondja, hogy közigazgatási bírság hatálya alá tartozó jogsértések esetén szabálysértés nem állapítható meg.[61] A közigazgatási bírság kiszabására jogosult szerv eljárása során közvetlen adathozzáféréssel veheti át a gépjármű-nyilvántartásból a jármű és az üzemben tartó azonosításához szükséges adatokat.

6.2. Objektív felelősségen alapuló közigazgatási bírság

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az objektív felelősségen alapuló közigazgatási bírság hatálya alá tartozó jogsértéseket, példaként fel tudjon sorolni legalább ötöt, valamint tisztában legyen a bírság alkalmazásának főbb szabályaival.

A hazai jogrendben 2008. január 1-től a közlekedésbiztonság javítását a jogalkotó a gépjármű üzemben tartójának objektív felelősségén alapuló közigazgatási bírság bevezetésével[62] kívánta elérni. E jogintézmény értelmében a gépjármű üzemben tartója, illetve a gépjárművet használatra átvevő személy felel azért, hogy az általa üzemeltetett, illetve használt gépjárművel az egyes előírások betartásra kerüljenek.

A közigazgatási bírság hatálya alá tartozó szabályszegések csoportjai:

1. a megengedett legnagyobb sebességre („gyorshajtás”);
2. a vasúti átjárón való áthaladásra;
3. a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülék piros jelzésére;
4. az autópálya leállósávjának igénybevételére;
5. a behajtási tilalomra, a korlátozott övezetre (zóna), a kötelező haladási irányra;
6. a természet védelmére;
7. az útdíjköteles útszakaszok használatáért fizetendő, megtett úttal arányos útdíjra;
8. a megengedett legnagyobb össztömeget vagy tengelyterhelést meghaladó járművek közúti közlekedésére;
9. a Nemzeti Tengelysúlymérő Rendszer keretében végzett mérés eredménye befolyásolásának tilalmára vonatkozó rendelkezések.

E szabályok megszegése esetén 10.000–300.000, illetve az utolsó két pontban felsoroltaknál akár 800.000 forintig terjedő közigazgatási bírságot kell kiszabni, a végrehajtási rendeletben[63] meghatározottak szerint.

Amennyiben egy cselekménnyel több előírást szegnek meg és azt egy eljárásban bírálják el, a bírságösszegek összegződnek. Fenti bírság kiszabásának azonban kizárólag a külön jogszabály[64] szerinti technikai eszközzel készített és továbbított felvétellel dokumentált szabályszegés esetén van helye.

A bírságolással kapcsolatos eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik. Az elsőfokú határozat meghozatala informatikai eszközzel, automatizált módon (a gépjármű-nyilvántartás

61 Szabs. tv. 2. § (4) bekezdés.
62 Kkt. 21., 21/A-B. §.
63 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről.
64 18/2008. (IV. 30.) GKM rendelet a gépjárműről és annak hatósági jelzéséről felvételt készítő eszközre vonatkozó követelményekről, 58 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról 101. § (1) bek. j) pontja.

adataihoz való közvetlen hozzáféréssel) történhet. A határozatot az előírás megszegését követő 70 napon belül (útdíjnál 150 nap) kézbesíteni kell, és abban az ügyfelet tájékoztatni kell a kimentési lehetőségéről. Ennek alapján igazolhatja, hogy a jármű jogellenesen került ki a birtokából, avagy megnevezheti a gépjármű tényleges használóját (menet-, illetve fuvarlevél vagy a használatba adást igazoló okirat bemutatásával), ezzel ráhárítva a bírságfizetést. Ellenkező esetben a bírságot 30 napon belül meg kell fizetnie. Az eljárás során az ügyfél részére biztosítani kell az iratokba való betekintés lehetőségét, elektronikus úton is. Az elsőfokú eljárást általában az elkövetéstől számított 4 hónapon (az utolsó három pontban felsoroltaknál 5 hónapon) belül be kell fejezni. A jogerősen kiszabott közigazgatási bírság meg nem fizetésének jogkövetkezményeként – az eljáró hatóság kezdeményezésére – a közlekedési igazgatási hatóság a gépjárművet a forgalomból kivonja.[65]

6.3. Vétkességen alapuló közigazgatási bírság

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a vétkességen alapuló közigazgatási bírság hatálya alá tartozó jogsértéseket, példaként fel tudjon sorolni legalább ötöt, valamint tisztában legyen a bírság alkalmazásának főbb szabályaival.

A jogalkotó 2009. augusztus 1-től a közúti árufuvarozáshoz és személyszállításhoz kapcsolódó rendelkezések megszegőivel szemben szintén közigazgatási bírság alkalmazását rendelte el,[66] melyet – ellenőrzési jogosultságukhoz igazodóan – a rendőrségen kívül a közlekedési, a katasztrófavédelmi, a munkaügyi és a vámhatóság, valamint a közterület-felügyelet hatáskörébe utalt. Ennek keretében 2011. július 1-től a helyszíni intézkedés során ismertté vált szabályszegő közigazgatási bírságolására vonatkozóan új szabályokat vezetett be. Ezzel a szabálysértési eljárás alternatíváját jelentő objektív bíráson túl megteremtette a helyszíni bírság jogintézményének közigazgatási alternatíváját is. A közúti forgalomban történő ellenőrzés során a meghatározott szabályszegést elkövető személlyel szemben a rendőrség eljáró tagja határozathozatal nélkül szabja ki a külön jogszabályban[67] meghatározott mértékű – 10.000 és 300.000 forint közötti – fix összegű bírságot. A végrehajtási rendelkezések[68] értelmében a kiszabott bírságról a szabályszegőt írásban kell tájékoztatni (magyar, angol, német vagy orosz nyelven). Ha az elkövető a jogsértés tényét nem vitatja, tájékoztatja a cselekményhez rendelt büntető pontokról, valamint arról, hogy a döntéssel szemben fellebbezésnek nincs helye, de 30 napon belül bírósági felülvizsgálat kezdeményezhető.

A tájékoztatás átvételét a szabályszegő aláírásával igazolja. A bírságot a helyszínen készpénzben vagy bankkártyával is megfizetheti (amennyiben ennek feltételei biztosítottak), avagy 30 napon belül kell lerónia.

A gépjárművezető távollétében a jármű szélvédőjére, illetve egyéb helyen jól látható módon kell a közigazgatási bírságolásról az értesítést elhelyezni.

65 326/2011. (XII.28.) Korm rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról 101. § (1) bek. j) pontja.

66 Kkt. 20. §.

67 156/2009. (VII. 29.) Korm. rendelet a közúti árufuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságolással összefüggő hatósági feladatokról.

68 42/2011. (VIII. 11.) NFM rendelet az egyes közúti közlekedési szabályokra vonatkozó rendelkezések megsértésével kapcsolatos bírságolással összefüggő hatósági feladatokról, a bírságok kivetésének részletes szabályairól és a bírságok felhasználásának rendjéről.

A közúti közlekedési szabályok közül az alábbiakra vonatkozó rendelkezések megszegése:

1. a megengedett legnagyobb sebességre („gyorshajtás”);
2. a vasúti átjárón áthaladásra;
3. a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülék piros jelzésére;
4. az autópálya leállósávjának igénybevételére;
5. a behajtási tilalomra, a korlátozott övezetre (zóna), a kötelező haladási irányra;
6. a biztonsági öv használatára;
7. a járművezető szervezetében a szeszes ital fogyasztásából származó alkohol tilalmára („ittas vezetés”);
8. az útdíjköteles útszakaszok használatáért fizetendő, megtett úttal arányos útdíjra.

A fentiek többsége az objektív felelősségnél is megtalálható kategória, méghozzá azonos szankcióval.

Amennyiben a szabályszegő a jogsértés tényét vitatja, vagy a bírság összegével nem ért egyet, avagy azt határidőn belül nem fizette meg, akkor vele szemben hatósági eljárást kell kezdeményezni az elkövetés helye szerint illetékes rendőrkapitányságnál. Nincs helye bírság kiszabásának, ha a jogsértő cselekmény elkövetése óta 2 év eltelt (elévülés).

Ittas vezetésnél a vezetői engedély helyszíni elvételének azonban csak a bűncselekményi értékhatárt[69] elérő gépjárművezető – a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb értéket eredményező szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van – esetén van helye, akinek büntetőjogi felelőssége[70] már a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazásával[71] fog párosulni.

6.4. Közúti közlekedési előéleti pontrendszer

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közúti közlekedési szabályszegésekhez kapcsolódó egyéb hátrányos jogkövetkezményeket, mint az előéleti pontrendszer vagy az utánképzés.

A 2001. január 1-től bevezetett közúti közlekedési előéleti pontrendszer[72] alapvető célja, hogy a közlekedési szabályszegések rendszeres elkövetőit – egy objektív, előrelátható „figyelmeztetési” szisztéma alkalmazásával – közlekedési magatartásuk megváltoztatására ösztönözze. A vezetői engedéllyel rendelkező személyek egyes szabályszegéshez kapcsolódóan jogszabályban[73] meghatározott ún. előéleti pontot kapnak, kivéve, ha az adott cselekmény miatt járművezetéstől eltiltás szankcióban részesülnek.

A pontok mértéke gondatlan bűncselekmény esetén 9, szándékosnál 11, szabálysértés és közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés mellett 1-8 pont közötti. A pontrendszer hatálya alá tartozó szabályszegést elbíráló szabálysértési hatóság, közigazgatási hatóság, fegyelmi hatóság, a helyszínen alkalmazott közigazgatási bírság és a helyszíni bírság

69 Btk. 240. § (3) bekezdése.
70 Btk. 236. § Járművezetés ittas állapotban.
71 Btk. 55. § (2) bekezdése.
72 2000. évi CXXVIII. törvény a közúti közlekedési előéleti pontrendszerről.
73 236/2000. (XII.23) Korm. rendelet a 2000. évi CXXVIII. törvény végrehajtására.

kiszabására jogosult hatóság az elkövetőt tájékoztatja az adott cselekményhez rendelt pontok számáról, és arról értesíti a vezetőiengedély-nyilvántartást.

A pontrendszer alkalmazásának végső jogkövetkezménye, 3 éven belül 18 pont elérésénél, a vezetői engedélynek a közlekedési igazgatási hatóság által 6 hónapra történő visszavonása, mely csak utánképzés[74] teljesítésének igazolása esetén adható vissza. A 18 pont elérését megelőzően a pontok száma önkéntes utánképzéssel csökkenthető (egy éven belül csak egyszer). A pontrendszer alkalmazása bizonyítottan a közlekedési morál pozitív irányba történő befolyásolásához, a járművezetésre alkalmatlan személyek kiszűréséhez, ezáltal a közlekedésbiztonság javulásához vezet.

74 139/1991. (X. 29.) Korm. rendelet a közúti járművezetők utánképzéséről.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. kötet

KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK

IV. FEJEZET

AZ EURÓPAI JOGI ISMERETEK

Írta: Dr. Sóti Kálmán

Budapest, 2025.

Tartalomjegyzék

1. Az Európai integráció ... 3
1.1.Az integráció értelmezése ... 3
2. Az európai integráció története ... 4
2.1. Előzmények ... 4
2.2. Az európai integráció története, a szerződések, és a monetáris unió ... 5
2.2.1. A Schuman nyilatkozattól a Maastrichti Szerződésig (1950-1992) ... 5
2.2.2. A Maastrichti Szerződéstől hazánk csatlakozásáig (1992-2004) ... 6
2.2.3. A Huszonötök Európájától napjainkig (2004-2020) ... 7
2.3. A monetáris unió ... 8
3. Az Európai Unió intézményrendszere ... 9
3.1. Európai Parlament ... 10
3.2. Európai Tanács ... 10
3.3. Az Európai Unió Tanácsa ... 11
3.4. Európai Bizottság ... 12
3.5. Európai Unió Bírósága (EUB) ... 13
3.6. Európai Számvevőszék ... 15
3.7. Európai Központi Bank (EKB) ... 16
4. Az EU ügynökségei és más szervei ... 17
4.1. Az uniós ügynökségek típusai ... 18
4.2. Egyéb szervezetek ... 18
4.2.1. Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) ... 19
4.2.2. Az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL) ... 21
4.2.3. Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) ... 22
4.2.4. EUROJUST ... 23
5. Az Uniós Jog ... 25
5.1. Az uniós jog jellemzői ... 25
5.1.1 Az Uniós jog általános jellemzése ... 25
5.2. Az Európai Unió jogforrásai ... 25
5.2.1 Az elsődleges jogforrások ... 26
5.2.2. Másodlagos jogforrások (jogi aktusok) ... 26
5.3. A Bíróság ítéleteinek szerepe az uniós jogforrások között ... 27
5.4. Az Uniós jog és a nemzeti jogrendszerek viszonya ... 27
5.4.3. Az uniós jog és a Magyarország jogviszonya az Alaptörvényben ... 28
6. A schengeni tagságból eredő kötelezettségek ... 29
6.1. A Schengeni Egyezmény ... 29
6.1.1. A schengeni együttműködés fejlődése és a schengeni térség kibővítése ... 30
6.1.2. A Schengeni Információs Rendszer (SIS) ... 30
6.1.3. A schengeni vívmányok beépítése az EU keretrendszerébe ... 31
7. A rendvédelmi szervek határvédelmi feladatai ... 31
7.1. Magyarország államhatárvédelmének jogi eszközei ... 31
7.1.1. Államhatár védelem az Alaptörvényben ... 31
7.1.2. Az Alaptörvény külföldre utazással, hazatéréssel, menedékjoggal, bevándorlással kapcsolatos rendelkezései ... 31
7.1.3. Az államhatár védelmét oltalmazó büntetőjogi anyagi jogi tényállások ... 32
7.2. A Rendőrség feladatai az államhatár védelme érdekében ... 33
7.2.1. A Rendőrség általános határvédelmi és határrendészeti feladatai az Rtv. alapján ... 33

IV: FEJEZET

Az Európai Unió joga

A tantárgy célja, hogy megismertesse a vizsgázóval az európai integrációs folyamat lényegét, az integráció fejlődésének legfontosabb mérföldköveit és bemutassa a tagállamok és az Európai Unió (a továbbiakban: EU) komplex kapcsolatrendszerét. A vizsgázó ismereteket szerezzen az EU intézményrendszeréről, az intézmények működéséről, beleértve a döntéshozatali eljárásokat is. A vizsgázó megismeri az EU jogrendszerét, szakpolitikáit, valamint a tagságból fakadó következményeket a magyar közigazgatásra vonatkozóan.

1. Az Európai integráció

Az európai integráció részletes történeti áttekintése előtt szükséges magának az uniós integrációnak a fogalmi és tartalmi meghatározása, értelmezése.

1.1.Az integráció értelmezése

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az Európai integráció értelmezése során az integráció fogalmi meghatározásában. A vizsgázó legyen képes az Európai Unió mint nemzetközi szervezet, és annak jellemzőjének a meghatározására.

Az európai integráció értelmezésére számos lehetőség kínálkozik, ebből két legjellemzőbb elemet emeljük ki: egyrészt a **jogi** és ezen belül a nemzetközi jogi, másrészt a **közgazdaságtani** ezen belül nemzetközi gazdaságtani aspektusokat.

A hatékonyság növelése, valamint a világpolitikai események hatására teret kaphatott az együttműködés **új elméleti alapja** a **szupranacionalizmus**, vagyis a nemzetekfelettiség.

Ez egyrészt új hajtóerőt a korábbinál egységesebb fejlesztési lehetőségeket adott, másrészt a tagállamok részére kötelezést is adott. A kötelezés elsősorban politikai területeken jelent meg, mert a szupranacionalitás elvének alkalmazása miatt a részes államoknak háttérbe kellett szorítaniuk sajátos politikai elgondolásaikat.

Az **Európai Unió** egy nemzetközi szerződésen alapuló **nemzetközi szervezet**, melynek **jellemzője a szupranacionalitás**. A nemzetközi szervezetek nemzetekfelettisége szorosan összefügg a tagállamok nemzeti szuverenitásának, jogalkotásának, döntéshozatali eljárásnak kérdéseivel.

Másrészt az európai integrációban megvalósult gazdasági törekvések pl. vámunió, a tőke és a személyek szabad áramlása, a közös fizetőeszköz stb. a nemzetközi gazdaságtan színterén értelmezhető.

Az **integráció fogalmát** folyamatszemlélet szerint úgy lehet meghatározni, hogy olyan **egységfolyamatot jelent**, amely két vagy több politikai egység – különböző társulási mechanizmusok révén – egy nagyobb entitásba történő fúzióját jelöli[1].

A továbbiakban az Európai Unióra vonatkozó történeti és joganyag áttekintését, vizsgálatát –e kettős szempontrendszer tükrében tárgyaljuk.

A megkezdett együttműködések hatékonyságának növelésére Jean Monnet elképzelései, és tervei alapján újraértelmezték a részes országok gazdaság és a biztonságpolitikai céljaikat, és ezek végrehajtására kötött nemzetközi jogi megállapodásaikat.

---

[1] Közigazgatási szakvizsga. Általános Közigazgatási ismeretek V. modul: Az Európai Unió szervezet, működése és jogrendszere. Harmadik az alaptörvény értékeivel kiegészített kiadás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2017. 9. p.

2. Az európai integráció története

2.1. Előzmények

A vizsgázó ismerje az európai integráció kialakulásának történeti előzményeit.

A mai értelemben vett **európai egység gondolata**, vagyis az Európai Unió közvetlen intézményi-politikai előzményei a második világháborút követően alakultak ki.[2]

Már a II. világháború befejezését megelőzően a Jaltai Konferencia[3] döntései is jelezték a politikai, világgazdasági, majd a társadalmi struktúrák átalakulását. Kialakult az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió – és szövetségeseik - dominanciáján nyugvó kétpólusú világrend. Mindezek a II. Világháború lezárást követően az európai társadalmi, gazdasági politikai viszonyokat is meghatározták. Európai államhatárai földrajzilag megosztottá váltak, a semleges országok kivételével a kétpólusú világrend szerint új államok jöttek létre.

Ebben a társadalmi, politikai gazdasági erőtéren fogalmazódott meg Nyugat Európában – a XIX. században már többször és több helyen megfogalmazódott eszmei megközelítésekre is alapozva – **a nyugat európai egység gondolata**.

Nyugat-Európa országai között három jól azonosítható területen kezdődött el az együttműködés: a **katonapolitika**, a **klasszikus politika** és a **gazdaság területén**. A kétpólusú világrend hatásai miatt elsődlegessé a **katonapolitikai együttműködés** vált, ezért 1949-ben megalakult az **Észak-atlanti Szerződés Szervezete** (NATO)[4], melybe a Német Szövetségi Köztársaság 1955-ben kapott meghívást[5].

A **klasszikus politikai együttműködé**s előzményét a Nyugat-Európa országai között az **Európa Tanács létrehozása** jelentette. **1949. május 5-én Londonban** tíz ország írta alá az Európa Tanács (ET) alapokmányát. Ennek érdekében szoros gazdasági, társadalmi, kulturális, tudományos, jogi, igazságügyi és emberi jogi együttműködést terveztek. Az Európa Tanács mindmáig fennmaradt, a hozzá való csatlakozás – a soraiba történő felvétel – ma is az európai értékrend vállalását jelenti.

A nyugat-európai államok közötti **gazdasági együttműködés** kezdetét az **Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet** (OEEC)[6] létrehozása jelentette, mely: 18 ország részvételével **1948-ban Párizsban** jött létre. Fő feladata a Nyugat-Európai országok gazdasági segélyezésének újraelosztása volt. A kormányközi elveken alapuló szervezet biztosította a nyugat-európai országok közötti kapcsolattartást[7].

---

[2] Közigazgatási szakvizsga. Általános Közigazgatási ismeretek V. modul: Az Európai Unió szervezet, működése és jogrendszere. Harmadik az alaptörvény értékeivel kiegészített kiadás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2017.

[3] A jaltai konferencia (kódnevén Argonauta konferencia) 1945. február 4. és február 11. között zajlott le a szövetséges államok vezetői között. https://hu.wikipedia.org/wiki/Jaltai_konferencia

[4] North Atlantic Treaty Organisation, (NATO). Alapítása 1949. április 4 Washington.

[5] Közigazgatási szakvizsga. Általános Közigazgatási ismeretek V. modul: Az Európai Unió szervezet, működése és jogrendszere. Harmadik az alaptörvény értékeivel kiegészített kiadás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2017. 11.o.

[6] Organisation for European Economic Coooperation, (OEEC)

[7] Közigazgatási szakvizsga. Általános Közigazgatási ismeretek V. modul: Az Európai Unió szervezet, működése és jogrendszere. Harmadik az alaptörvény értékeivel kiegészített kiadás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2017. 11.p.

2.2. Az európai integráció története, a szerződések, és a monetáris unió

A vizsgázó legyen képes az európai integrációs folyamat történeti állomásainak meghatározására. Legyen képes az alapító szerződések és azok módosításainak, alapvető tartalmainak meghatározására. Legyen képes a monetáris unió lényegének, jelentőségének, tartalmának meghatározására, a monetáris unió tagországainak leírására.

2.2.1. A Schuman nyilatkozattól a Maastrichti Szerződésig (1950-1992)

A vizsgázó legyen jártas a fejlődés állomásainak felidézésében. Legyen képes a tagországi bővítések, valamint az uniós szerződések felidézésére. Ismerje az Európai Unió integrációjának történetét a Schumann nyilatkozattól a Maastrichti szerződésig (1950-1992).

A II. világháború európai befejeződésének ötödik évfordulóján, **1950. május 9-én az ún. Schumann-nyilatkozat**tal vált lehetővé az, hogy több kísérletet követően 1951-ben hat nyugat-európai ország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Franciaország és az NSZK (az ún. Hatok) Párizsban létrehozza az első európai integrációs szervezetet, az **Európai Szén- és Acélközösséget** (hétköznapi nevén Montánunió, rövidítve ESZAK).

Az ESZAK célja az volt, hogy a hadiipar szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró szén-termelést és acélipart egy új, korábban nem létező, független, szupranacionális (nemzetek feletti) szervezetre bízzák, megakadályozva ezzel egy újabb háború kitörését a kontinensen úgy, hogy egyúttal biztosítsák az ágazat fejlődését is.

Az ESZAK működőképességének sikere miatt a Hatok **1957-ben Rómában** újabb két közösséget hoztak létre, az **Európai Gazdasági Közösséget (EGK)**, valamint az **Európai Atomenergia- közösséget (EURATOM)**. (A szakirodalom az EGK és az EURATOM létrehozásáról szóló szerződéseket **Római Szerződéseknek** nevezi.) Az előbbi képezi a gerincét lényegében az európai gazdasági - politikai integrációnak, míg az utóbbi az atomenergia biztonságos és békés célú felhasználása érdekében jött létre.

Mivel az integrációs folyamat működőképesnek bizonyult, hamarosan a Hatokon kívüli európai országok is jelezték a szervezetekhez való csatlakozási szándékukat. Az első kibővülésre **1972-ben** (a csatlakozási szerződések 1973-tól hatályosak) az **Egyesült Királyság, Írország, valamint Dánia csatlakozásával** került sor („Kilencek").

Ezt követte **1981-ben Görögország belépése** („Tízek"), majd 1986-ban Spanyolország és Portugália csatlakozása („Tizenkettek"). Az 1989/1990-es évek közép- és kelet-európai eseményei újabb kihívást jelentettek az Európai Közösségek számára (1990-ben az NDK lényegében beolvadt az NSZK-ba), melynek hatására a tizenkét tagállam ismételten újragondolta az európai integráció helyzetét.

Az **1992. évi Maastrichti Szerződéssel**[8] létrehozták az **Európai Uniót**, és egyúttal módosították a Római Szerződést. A Maastrichti Szerződéssel[9] létrehozott Uniót a Szerződés bizonyos, három csoportba sorolható és általában **„pillérekként" említett hatáskörökkel** ruházta fel:

Az **első „pillér"** azon hatásköröknek a közösségi intézmények általi gyakorlásához keretet biztosító **Európai Közösségekből állt**, a Szerződés hatálya alá tartozó területeken a tagállamok

[8] Az 1992. február 7-én, Maastrichtban aláírt Európai Unióról szóló szerződés 1993. november 1-jén lépett hatályba.

[9] http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/3/a-maastrichti-es-az-amszterdami-szerzodes

az Unióra ruházták szuverenitásukat. Az első pillér szupranacionális elven szerveződött, és az ún. Európai Közösségeket jelentette. Az Európai Közösségek három szerveződést, az EGK jogutódjának számító Európai Közösséget (EK), az EURATOM-ot és a 2002-ben az EK-ba olvadó ESZAK-ot foglalták magukban.

A **második „pillért**" az Európai Unióról szóló szerződés V. címében megállapított közös kül- és biztonságpolitika alkotta. A **harmadik „pillér"** az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében megállapított, a **bel- és igazságügy területén történő együttműködés** volt, mely **1999-tól a Büntetőügyekben folytatott Rendőrségi és Igazságszolgáltatási Együttműködés ügyeit** jelentette. Az V. és VI. cím kormányközi együttműködésről rendelkezett a közös intézmények használatával, olyan nemzetek feletti elemek beiktatásával, mint például a Bizottság bevonása és a Parlamenttel történő konzultáció.

2.2.2. A Maastrichti Szerződéstől hazánk csatlakozásáig (1992-2004)

A vizsgázó legyen jártas a fejlődés állomásainak felidézésében. Legyen képes a tagországi bővítések, valamint az uniós szerződések felidézésére. Ismerje az Európai Unió integrációjának történetét a Maastrichti Szerződéstől hazánk csatlakozásáig (1992-2004).

1995-ben újabb három ország csatlakozott - immáron az EU-hoz -, mégpedig **Svédország, Finnország és Ausztria.**

Részben emiatt ismételten felmerült az uniós szerződések korrekciójának az igénye, amit az **1997. évi Amszterdami Szerződésben** tettek meg. Az Európai Unióról szóló szerződés, az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó aktusok módosításáról szóló, 1997. október 2-án Amszterdamban aláírt Amszterdami Szerződés **1999. május 1-jén lépett hatályba.**

1989-1990-ben Kelet-Közép-Európában elindult a rendszerváltozás, mely a politikai rendszer és a gazdaság teljes szerkezeti átalakulásával s párhuzamosan jelentős társadalmi változásokkal járt. A Szovjetunió és az Egyesült Államok versengése által uralt világrend összeomlott, Magyarország és a többi posztszocialista ország számára megnyílt az **uniós integráció** lehetősége.

A térségből elsőként 1991 decemberében **Magyarországgal, Csehszlovákiával és Lengyelországgal írt alá társulási szerződéseket** az Európai Közösség részéről. Ekkor ezek a szerződések nem tartalmaztak kötelezettségvállalást a teljes jogú tagságra, a gazdasági mellett a politikai kapcsolatrendszert is intézményesítették.

Az 1999-es helsinkiben ülésező Európai Tanács határozatai felszólították az Uniót, hogy 2002 végére készüljön fel azon tagjelölt országok befogadására, amelyek addigra készen állnak a csatlakozásra. Mivel a felvételt kérő tizenkét állam közül csak kettő volt népesebb az akkori tagállamok átlagánál, az alacsonyabb népességű országok viszonylagos politikai súlyának jelentős növekedése volt várható. Ezért az uniót hatékonyabbá és legitimebbé kívánta tenni az uniós intézményeket, valamint fel kívánta készíteni az Uniót a következő nagy bővítésre. Ezek nyomán jött létre a **Nizzai Szerződés**, melyet 2001. február 26-án írták alá, és **2003. február 1-jén lépett hatályba**.

Ez a folyamat vezetett el a Lisszaboni Szerződés előkészítéséhez, amely tehát egy uniós alkotmányozó munka formájában 2001 végén megkezdődött meg. Ennek lényeges eleme az Európai Tanács nyilatkozata az Európai Unió jövőjéről, más néven „laekeni nyilatkozat", amelyet a 2002-ben és 2003-ban zajló, az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződést (az ún. alkotmányszerződést) kidolgozó Európai Konvent tárgyalt tovább. Az elkészített Unió

alkotmánytervezetét a 2005 májusában és júniusában negatív eredményt hozó francia és holland népszavazásokon elvetették.

2004. május 1-jén minden addiginál több, tíz ország csatlakozott az Európai Unióhoz: **Magyarország, Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Szlovénia, Málta, Ciprus, Észtország, Lettország, Litvánia** („Huszonötök"). Magyarország hivatalosan 1994. április 1-jén kérte felvételét az Európai Unióba.

2.2.3. A Huszonötök Európájától napjainkig (2004-2020)

A vizsgázó legyen jártas a fejlődés állomásainak felidézésében. Legyen képes a tagországi bővítések, valamint az uniós szerződések felidézésére. Ismerje az Európai Unió integrációjának történetét a Schumann nyilatkozattól a Huszonötök Európájától napjainkig (2004-2020).

2007-ben került sor az Európai Unió következő kibővülésére, amikor **Románia** és **Bulgária** is csatlakozott a szervezethez („Huszonhetek").

A **2007. márciusi Berlini Nyilatkozat** alapján fogadták el azokat a módosításokat, amelyek az Európai Unió jogállását jelenleg is meghatározzák. Ez a **Lisszaboni Szerződés**[10] Európai Unióról szóló szerződés, és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról.

A szerződést **2007. december 13-án**, az Európai Tanács Lisszabonban tartott ülésén írták alá, és azt azóta valamennyi tagállam ratifikálta[11]. A Lisszaboni Szerződés - többek között - **megszüntette az Európai Unió addigi pillérrendszerét, és az EU-t jogi személlyé tette**.

2013. július 1-jén Horvátország is **csatlakozott a szervezethez**, ezzel a tagállamok száma huszonnyolcra emelkedett. („Huszonnyolcak").

Az Európai Unió tagállamai:

- Ausztria
- Belgium
- Bulgária
- Ciprus
- Cseh Köztársaság
- Dánia
- Egyesült Királyság
- Észtország
- Finnország
- Franciaország
- Görögország
- Hollandia
- Horvátország
- Írország
- Lengyelország
- Lettország
- Litvánia
- Luxemburg
- Magyarország
- Málta

[10] http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/5/a-lisszaboni-szerzodes
[11] 2009. december 1-jén lépett hatályba

- Németország
- Olaszország
- Portugália
- Románia
- Spanyolország
- Svédország
- Szlovákia
- Szlovénia

Nagy-Britannia miniszterelnöke 2012-ben projektet indított az Egyesült Királyság és az Európai Unió közötti kompetencia-egyensúly felülvizsgálata címmel, melynek keretében a brit kormányzati szervek 32 szakpolitikai területen vizsgálták meg az **EU és Nagy-Britannia közötti munkamegosztás** természetét. Ennek következményeként **2016. június 23-án az ország EU-tagságának fenntartásáról szóló népszavazás**ra került sor, mely a kilépésre szavazók többségi szavazatát eredményezte.

A népszavazást követően jogi eljárás keretében Nagy-Britanniában egy legfelsőbb bírósági döntés kimondta, hogy, „a brit kilépés az EU-s jog szerinti, hivatalos elindításáról a kormány saját hatáskörében nem dönthet; ahhoz előzetesen ki kell kérnie a parlament hozzájárulását". A brit parlament **2017. márciusában** módosítás nélkül elfogadta, majd a királynő jóváhagyta azt a törvényt, amely megadta az engedélyt a kormány számára az **Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépési folyamatának** (közismerten: **brexit**) elindítására. A folyamat ténylegesen, 2017 júniusában indult meg, a megállapodás alapján az átmeneti állapot 2020. december 31-ig tartott.

Az Egyesült Királyság 2020. január 31-én megállapodással hagyta el az Európai Uniót. ezzel a tagállamok száma huszonhétre csökkent. („Huszonhetek")

2.3. A monetáris unió

A vizsgázó legyen képes a monetáris unió jelentőségének értelmezésére. Tartalmának meghatározására, a monetáris unió tagországainak felsorolására.

A XXI. század elején az EU monetáris együttműködésének nagy gazdasági vívmánya az **euró bevezetése** volt, melynek gazdasági alapjai az ún. konvergencia[12] kritériumok. Ezeket a maastrichti kritériumoknak is nevezett gazdasági és jogi feltételeket az 1992-es Maastrichti Szerződés határozta meg. Az eurót 1999. január 1-jén vezették be a készpénzmentes fizetések virtuális fizetőeszközeként, illetve elszámolási célokból. 2002. január 1-jén nulla órától került sor a tagállamok (euro övezeti) polgárai számára általános célú alkalmazására. Az uniós tagállamok akkor csatlakozhatnak az **euró övezethez**[13], ha teljesítik az előírt feltételeket. A közös fizetőeszközt a 27 tagállamból 20 bevezette, melyek együtt alkotják az euro övezetet.

Az euro övezet tagállamai:

- Ausztria
- Belgium
- Ciprus
- Észtország

[12] az infláció legfeljebb 1,5%-kal lehet magasabb a három legalacsonyabb rátával rendelkező tagállam átlagánál; a hosszú lejáratú államkötvények kamatlába nem haladhatja meg 2 százalékponttal többel a három legalacsonyabb kamatlábbal rendelkező tagállamét; az éves költségvetési hiány nem haladhatja meg a GDP 3%-át; az államadósság nem lehet több, mint a GDP 60%-a.

[13] https://europa.eu/european-union/about-eu/money/euro_hu#euro

- Finnország
- Franciaország
- Görögország
- Hollandia
- Horvátország
- Írország
- Lettország
- Litvánia
- Luxemburg
- Málta
- Németország
- Olaszország
- Portugália
- Spanyolország
- Szlovákia
- Szlovénia

Az Európai Unió déli-délkeleti irányból érkező társadalmi, politikai, gazdasági kihívásainak elsődleges forrása a Közel-Kelet. A térség az elmúlt háborús viszonyok miatt radikális átrendeződésen ment keresztül, mely napjainkban is zajlik. Mindezek hatására korábban nem tapasztalt **menekült hullám** indult el ebből a térségből az unió felé. Az Európai Bizottság 2015 májusa óta több intézkedéscsomagot állított össze az Európai Unió külső határaihoz déli-délkeleti irányból érkező menekülthullám, és **tömeges migráció** kezelésére.

3. Az Európai Unió intézményrendszere

A vizsgázó legyen jártas az Európai Unió intézményrendszerének elnevezésében, az egyes intézmények feladatellátásában, szervezetében, az egyes intézmények kapcsolataiban, és együttműködésében.

Az Európai Unió intézményei sajátos, kettős természetű rendszerben működnek, mivel egyrészt a kormányközi együttműködés, másrészt az egyes tagállamok feletti szupranacionális működés jegyeit hordozzák magukban[14]. Az **Európai Unió hivatalos és egyéb intézményekre tagozódik**. Az **egyéb intézményekhez** tartoznak az **EU ügynökségei**, valamint **egyéb szervei**.

Az Európai Unió (hivatalos) intézményei:[15]
• Európai Parlament;
• Európai Tanács;
• Tanács;
• Európai Bizottság;
• Európai Unió Bírósága;
• Európai Számvevőszék;
• Európai Központi Bank (a Központi Bankok Európai Rendszerének részeként).

[14] Közigazgatási szakvizsga. Általános Közigazgatási ismeretek V. modul: Az Európai Unió szervezet, működése és jogrendszere. Harmadik az alaptörvény értékeivel kiegészített kiadás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Nemzeti Közszolgálati Egyetem Budapest, 2017. 59.o.
[15] Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes változata (EUMSZ 13. cikke alapján)

Az Európai Unió intézményi rendszeréről részletesen:

3.1. Európai Parlament

A vizsgázó ismerje az Európai Parlament létrejöttét, székhelyét, szervezetének létrejöttének szabályait. A vizsgázó legyen képes az Európai Parlament jogállásának, feladatainak meghatározására.

Európai Parlament jogállása: jogalkotási, felügyeleti és költségvetési hatáskörrel rendelkező, közvetlenül választott uniós intézmény[16].

1952-ben jött létre „az Európai Szén- és Acélközösség Közgyűlése" néven, jelenlegi nevét 1962-ben kapta, az első közvetlen európai parlamenti választásokra pedig 1979-ben került sor. Székhelye: Strasbourg (Franciaország), Brüsszel (Belgium), Luxembourg (Luxemburg)[17] Az Európai Parlament az EU jogalkotó intézménye, melyet ötévente közvetlenül választanak meg az uniós választópolgárok. Az Európai Parlament képviselőinek létszáma 751 fő[18], melyből Magyarország 21 hellyel rendelkezik. **Jogalkotási, felügyeleti és költségvetési feladatairól részletesen:**

Jogalkotási feladatok:

- Uniós jogszabályokat fogad el az Európai Unió Tanácsával együtt, az Európai Bizottság által előterjesztett javaslatok alapján.
- Nemzetközi megállapodások elfogadásáról határoz.
- Dönt az Európai Unió bővítéséről.
- Ellenőrzi a Bizottság munkaprogramját[19], és jogszabályjavaslatok előterjesztésére kéri fel az intézményt.

Felügyeleti feladatok:

- Demokratikus ellenőrzést gyakorol az összes uniós intézmény felett.
- Megválasztja a Bizottság elnökét, és jóváhagyja a biztosi testületet. Bizalmatlansági indítványt fogadhat el a Bizottsággal szemben, lemondásra kötelezve a testületet.
- Mentesítést ad a Bizottságnak, azaz elfogadja a Bizottság zárszámadását az EU-költségvetés előző évi végrehajtásáról.
- Kivizsgálja az uniós polgárok által benyújtott **petíciókat**, és egyéb **vizsgálatokat** indít.
- A monetáris politika témájában megbeszéléseket folytat az Európai Központi Bankkal.
- Kérdéseket intéz a Bizottsághoz és a Tanácshoz.
- Választási megfigyelést végez.

Költségvetési feladatok:

- A Tanáccsal együtt kialakítja az uniós költségvetést.
- Jóváhagyja az EU hosszú távra szóló költségvetését, az ún. többéves pénzügyi keretet.

3.2. Európai Tanács

A vizsgázó ismerje az Európai Tanács történetét, székhelyét. Legyen jártas az Európai Tanács szervezeti felépítésében, általános feladataiban. A vizsgázó legyen képes az Európai Tanács jogállásának, feladatainak meghatározására.

---

[16] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hu
[17] http://www.europarl.europa.eu/portal/hu
[18] http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/20150201PVL00004/Legislative-powers
[19] http://ec.europa.eu/atwork/planning-and-preparing/index_hu.htm

Fő feladataként **meghatározza** az Európai Unió tevékenységének **általános politikai irányvonalát** és prioritásait. 1974-ben döntéshozói jogkör nélkül informális fórumként jött létre. Az Európai Tanács 1992-ben kapott hivatalos EU-s státuszt, majd 2009-ben vált az EU hivatalos uniós intézményévé. Székhelye: Brüsszel (Belgium)[20]

Tagjai az uniós országok állam-, illetve kormányfői, az Európai Bizottság elnöke, az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője[21]. Az Európai Tanács keretében az **uniós országok vezetői** üléseznek, hogy meghatározzák az EU **politikai programját**. Az Európai Tanács valósítja meg **legmagasabb szinten** az uniós országok közötti politikai együttműködést. Tagjai, az uniós országok állam-, illetve kormányfői (évente négy alkalommal, rendszerint negyedévente) **csúcstalálkozókon** ülnek össze. Üléseit az elnök hívja össze és vezeti le, akit az Európai Tanács tagjai maguk választanak meg. Megbízatása **két és fél évre** szól és egy alkalommal megújítható. Az elnök képviseli az Európai Uniót a **nemzetközi színtéren**. Az intézmény többnyire **konszenzussal**, egyes esetekben viszont **egyhangúlag,** vagy **minősített többséggel** hozza meg döntéseit. Az Európai Tanács ülésein csak az állam- és kormányfők rendelkeznek szavazati joggal.

Az Európai Tanács általános feladatai?

- Meghatározza az EU politikai **prioritásait** és tevékenységének általános **irányvonalát**, de a jogalkotás nem tartozik a hatáskörébe.
- Megvitatja azokat az **összetett kormányközi együttműködési kérdéseket, melyeket nem lehet megoldani** az alacsonyabb szintjein.
- Az Unió stratégiai érdekeinek és védelmi feladatainak figyelembevételével kialakítja az EU közös kül- és biztonságpolitikáját[22].
- Jelöltet állít és nevez ki egyes magas szintű uniós tisztségek betöltésére, pl. az Európai Központi Bank és a Bizottság esetében.

Az ülésein felmerülő kérdésekkel kapcsolatban az Európai Tanács:

- felkérheti az Európai Bizottságot arra, hogy megoldási **javaslatot** dolgozzon ki;
- úgy határozhat, hogy az Európai Unió Tanácsa (azaz a Miniszterek Tanácsa) elé utalja az ügyet.

Működése:

3.3. Az Európai Unió Tanácsa

A vizsgázó ismerje az Európai Unió Tanácsa történetét, székhelyét. Legyen jártas a Európai Unió Tanácsa szervezeti felépítésében, általános feladataiban.

Fő feladata az EU-tagállamok **kormányai képviseletének** ellátása, mely uniós **jogszabályokat fogad el** és összehangolja az uniós szakpolitikákat[23]. Az Európai Parlamenttel együtt a **Tanács** az Európai Unió **fő döntéshozatali intézménye**.

1958-ban az „Európai Gazdasági Közösség Tanácsa" néven alakult meg. Székhelye Brüsszel (Belgium).

Tagjai az uniós országoknak a megvitatandó szakpolitikai területért felelős miniszterei. Az Európai Unió Tanácsának **nincsenek állandó tagjai**. Az elnöki tisztet rotációs alapon töltik be, mindegyik uniós ország 6 hónapig látja el az elnöki tisztet. A Tanácsban **az uniós országok miniszterei** üléseznek, annak érdekében, hogy uniós jogszabályokat vitassanak meg, módosítsanak és fogadjanak el, illetve hogy összehangolják az uniós szakpolitikákat. A

[20] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_hu
[21] http://www.consilium.europa.eu/hu/european-council/
[22] http://eeas.europa.eu/cfsp/index_hu.htm
[23] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_hu

miniszterek felhatalmazással bírnak arra, hogy **kormányuk nevében kötelezettséget vállaljanak** a Tanács ülésein elfogadott intézkedések végrehajtására.

A Tanács 10 különböző formációban ülésezik a megvitatásra kerülő szakpolitikai terület függvényében. Az egyes tagállamokat az adott formációnak megfelelően a kérdéses szakpolitikai területért felelős miniszterek képviselik az ülésen. A különböző formációkban végzett munka **következetességét** az Általános Ügyek Tanácsa biztosítja az Állandó Képviselők Bizottságának támogatásával. Az Állandó Képviselők Bizottságát az uniós országok EU melletti állandó képviselői[24], vagyis a tagállamok EU mellé rendelt nagykövetei alkotják.

Az Európai Unió Tanácsa nem tévesztendő össze:

- az Európai Tanács elnevezésű uniós intézménnyel, melynek keretében az uniós országok vezetői találkoznak negyedévente, hogy meghatározzák az uniós szakpolitikai döntéshozatal általános irányvonalát;
- sem az Európa Tanács nevű[25], az Európai Uniótól teljesen független szervezettel.

A Tanács általános feladatai:

- Az Európai Parlamenttel közösen **uniós jogszabályokat vitat meg és fogad el** az Európai Bizottságtól beérkező jogszabályjavaslatok alapján.
- **Összehangolja** az uniós országok szakpolitikáit.
- Az Európai Tanács iránymutatásai alapján kialakítja az EU **kül- és biztonságpolitikáját**.
- **Megállapodásokat** köt az EU és más országok vagy nemzetközi szervezetek között.
- Az Európai Parlamenttel közösen elfogadja az éves uniós költségvetést[26].

A Tanács munkarendje:

- A Tanács **megbeszélései és a szavazási procedúrák** nyilvánosak.
- A döntések elfogadásához rendszerint ún. minősített többségre van szükség. A minősített többséghez az kell, hogy:
    - a döntést az uniós országok 55%-a támogassa (az Uniót jelenleg 28 tagállam alkotja, így az 55% **16 tagországnak** feleltethető meg),
    - továbbá, hogy az igennel szavazó tagországok lakosainak száma együttesen elérje vagy meghaladja az Unió teljes lakosságának 65%-át.

Ahhoz, hogy **megakadályozhassák a döntés elfogadását**, legalább **4 tagországnak** nemmel kell szavaznia. Feltételt jelent az is, hogy e 4 tagország népessége együttesen legalább 35%-át alkossa az EU teljes lakosságának.

- **Kivételt** képeznek a kiemelt témákkal – pl. a külpolitikai és az adóügyi kérdésekkel – kapcsolatos döntések, melyek meghozatalához a tagállamok egyhangú szavazatára (azaz az összes tagország támogatására) van szükség.
- **Eljárási és adminisztratív** ügyekben a döntéshozatal **egyszerű többséggel** történik.

3.4. Európai Bizottság

A vizsgázó ismerje az Európai Bizottság történetét, székhelyét. Legyen jártas a Európai Bizottság szervezeti felépítésében, általános feladataiban.

Az Európai Bizottság fő feladata előmozdítja az EU általános érdekei érvényesülésének előmozdítása azáltal, hogy jogszabályjavaslatokat dolgoz ki, érvényt szerez a már elfogadott

[24] http://europa.eu/whoiswho/public/index.cfm?fuseaction=idea.hierarchy&nodeid=3780&lang=hu
[25] http://www.coe.int/en/web/portal/home
[26] https://europa.eu/european-union/about-eu/money/expenditure_hu

uniós jogszabályoknak, továbbá végrehajtja a szakpolitikákat és az uniós költségvetést[27]. 1958-ban alapították, székhelye Brüsszel (Belgium).

Az Európai Bizottság az EU politikailag függetlenséget élvező **végrehajtó szerve**. Kizárólagos hatáskörébe tartozik az új uniós jogszabályjavaslatok kidolgozása, és ez az intézmény felelős, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa által hozott döntések végrehajtásáért. Az intézmény **politikai vezetéséről** a biztosok testülete gondoskodik, melyet tagállamonként egy, összesen tehát **28 biztos** alkot. A testület vezetője, a Bizottság elnöke dönt arról, hogy melyik biztos melyik szakpolitikai területért legyen felelős.

A Bizottság elnökének irányítása alatt tevékenykedő, különböző tárcákkal megbízott 27 európai biztos közül hét emellett alelnöki tisztséget is betölt a testületben. A hét alelnök közül az egyik az első alelnöki funkciót látja el, egy másik pedig az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjeként jár el.

A Bizottság testületileg felelős az általa meghozott döntésekért. A biztosok a döntéshozatal során egymással egyenrangúak, és a meghozott döntésekért azonos mértékben felelnek. Az egyes biztosok egyénileg nem hozhatnak döntéseket, kivéve, ha erre felhatalmazást kapnak a Bizottságtól.

A Bizottság általános feladatai: Jogszabályjavaslatok kidolgozása, az uniós jogszabályoknak érvényt szerez, az EU szakpolitikájának és költségvetésének kezelése, továbbá az Európai Unió nemzetközi képviselete: Ennek során:

A Bizottság az egyedüli EU-intézmény, amely uniós jogszabályjavaslatokat terjeszt elfogadás céljából az Európai Parlament és a Tanács elé. A javaslatok:

- arra irányulnak, hogy védelmezzék az Európai Unió és az uniós polgárok érdekeit olyan kérdésekkel kapcsolatban, melyeket nem lehet hatékonyan kezelni tagállami szinten;
- szakmailag megfelelően előkészítettek, mivel kidolgozásuk során a Bizottság szakértőkkel és a lakossággal is konzultál.
- A Tanáccsal és a Parlamenttel közösen meghatározza az EU kiadási prioritásait.
- Kidolgozza az EU éves költségvetését, melyet a Parlamentnek és a Tanácsnak jóvá kell hagynia.
- Felügyeli az uniós források elköltését. A Bizottság ez irányú tevékenységét a Számvevőszék ellenőrzi.
- Az Európai Unió Bíróságával közösen gondoskodik arról, hogy az EU jogszabályait mindegyik uniós ország megfelelően alkalmazza.
- Az uniós országok nevében eljárva részt vesz a nemzetközi szervezetek munkájában, különösen a kereskedelempolitika és a humanitárius segítségnyújtás területén.
- Nemzetközi megállapodások megkötésére irányuló tárgyalásokat folytat az EU képviseletében.

3.5. Európai Unió Bírósága (EUB)

A vizsgázó ismerje az az Európai Unió Bírósága (EUB) történetét, székhelyét. Legyen jártas az Európai Unió Bírósága (EUB) feladataiban, legyen képes azok felsorolására.
A vizsgázó ismerje az Európai Unió Bíróságának ítélkezési eljárását.

Az Európai Unió bírósága fő feladata, hogy az uniós jogszabályokat mindegyik tagállam azonos módos értelmezze és alkalmazza, illetve, hogy az uniós országok és intézmények betartsák az EU-jogszabályok rendelkezéseit.[28] 1952-ben alapították, székhelye Luxemburg.

[27] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_hu
[28] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hu

Az Európai Unió Bíróságát **2 bírósági szervezet** alkotja:

- A Bíróság[29] a tagállami bíróságok előzetes döntéshozatal iránti kérelmeivel foglalkozik, valamint egyes megsemmisítés iránti keresetek és fellebbviteli kérelmek ügyében jár el. Tagállamonként 1 bíró, továbbá 11 főtanácsnok alkotja.
- A Törvényszék[30] a megsemmisítési kereseteket bírálja el, melyeket magánszemélyek, vállalatok és a tagállami kormányok nyújtanak be hozzá. Elsősorban versenyjoggal, állami támogatással, kereskedelemmel, mezőgazdasággal és védjegyekkel kapcsolatos ügyekben hoz döntést. A Törvényszék: 47 bíróból áll, 2019-ben a számuk 56-ra emelkedett (mindegyik EU-országból 2 bíró)

A **bírókat és a főtanácsnokokat** a tagállami kormányok közösen nevezik ki. Megbízatásuk 6 évre szól és megújítható. Mind a Bíróság, mind a Törvényszék bírái **elnököt** választanak maguk közül, aki 3 éven át irányítja a testületet. Mindkét elnök mandátuma megújítható.

Az Európai Unió Bírósága (EUB) fő feladata mellett **jogértelmezést** ad ki az uniós jogszabályokról, ezen túl rendezi a tagállami kormányok és az uniós intézmények közötti **jogvitákat**.

Bizonyos esetekben **magánszemélyek, cégek és szervezetek** is keresetet indíthatnak az Európai Unió Bíróságán, ha megítélésük szerint valamelyik uniós intézmény megsértette a jogaikat. Az EUB ítéletet hoz az elé terjesztett ügyekben.

Az alábbi ügytípusok a leggyakoribbak:

- **Jogértelmezés** (előzetes döntéshozatal) – a tagállami bíróságoknak kétségei merülnek fel az uniós jogszabályok értelmezésével vagy érvényességével kapcsolatban, az Európai Unió Bíróságától kérhetnek iránymutatást. Ez irányadó arra az esetre is, ha egy adott tagállami törvény vagy eljárás összeegyeztethető-e az uniós joggal.
- **Jogérvényesítés** (kötelezettségszegési eljárás) – tagállami kormányok ellen indítható, amelyek nem teljesítik az uniós jogszabályokból eredő kötelezettségeiket. Az eljárást az Európai Bizottság, illetve az uniós országok kezdeményezhetik. Elmarasztaló ítélet esetén a tagállamnak késedelem nélkül fel kell hagynia a gyakorlattal, ellenkező esetben újabb eljárás indulhat, melynek során pénzbírságot is kiróható.
- **Uniós jogi aktusok megsemmisítése** (megsemmisítés iránti kereset) – uniós ország kormánya, az Európai Unió Tanácsa, az Európai Bizottság vagy az Európai Parlament egy adott uniós jogi aktus megsemmisítésére kéri fel az Európai Unió Bíróságát, mivel a kérdéses jogi aktus ellentétes az uniós szerződésekkel vagy az alapjogokkal. A keresetet magánszemély is benyújthat a Bírósághoz olyan uniós jogi aktus esetében, mely őt közvetlenül és hátrányosan érinti.
- **Uniós intézkedés meghozatalának elrendelése** (mulasztás megállapítása iránti kereset) – az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság elmulasztja döntéshozatalt, akkor a tagállami kormányok, más uniós intézmények, illetve magánszemélyek és cégek kezdeményezhetik.
- **EU-intézmények szankcionálása** (kártérítési kereset) – a magánszemélyek és cégek keresetet indíthatnak a Bíróságon, ha érdekeik sérelmet szenvedtek az uniós intézmények, illetve az uniós alkalmazottak intézkedései, mulasztásai miatt.

Az Európai Unió Bíróságának eljárása

[29] http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/hu/
[30] http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/hu/

A Bíróság az elé kerülő ügyek mindegyike esetében kijelöl egy bírót (ún. előadó bírót) és egy főtanácsnokot, hogy az adott ügyben eljárjon. Az eljárás **2 szakaszból** áll:

- **Írásbeli szakasz**
  - A felek írásbeli nyilatkozatot tesznek. Az érintett tagállami hatóságok, uniós intézmények és – egyes esetekben – magánszemélyek is benyújthatnak írásos észrevételeket a Bíróságnak.
  - Az előadó bíró összefoglalja a beadványokat, melyeket ezt követően megvitat a Bíróság általános értekezlete. A Bíróság ekkor döntést hoz arról, hogy:
    - hány bíró foglalkozik majd az üggyel. Az ügy fontosságának és összetettségének függvényében a Bíróság vagy teljes ülésben, vagy a 15 bíróból álló nagytanácsban, vagy 5, illetve 3 tagú tanácsban jár el. Az esetek túlnyomó többségében az ügyeket 5 bíróból álló tanács tárgyalja, arra rendkívül ritkán kerül sor, hogy a teljes Bíróság összeüljön.
    - szükség van-e tárgyalásra (szóbeli szakasz), illetve arra, hogy a főtanácsnok indítvány formájában ismertesse véleményét az ügyről.
- **Szóbeli szakasz**, vagyis a **nyilvános tárgyalás**
  - A felek ügyvédei kifejtik az üggyel kapcsolatos álláspontjukat a főtanácsnok és a bírák előtt, akik kérdéseket tehetnek fel nekik.
  - Ha a Bíróság úgy döntött korábban, hogy az ügy elbírálásához szükség van a főtanácsnok indítványára, akkor néhány héttel a nyilvános tárgyalás után sor kerül az indítvány ismertetésére.
  - Ezt követően a bírák megvitatják egymással az ügyet, és ítéletet hoznak.
- A **Törvényszék előtt lefolytatott eljárások** hasonlóan folynak le, azzal a különbséggel, hogy az ügyek legnagyobb részét 3 bíróból álló tanács tárgyalja, és az eljárásban nem vesznek részt főtanácsnokok.

3.6. Európai Számvevőszék

A vizsgázó ismerje az Európai Számvevőszék történetét, székhelyét. Legyen jártas az Európai Számvevőszék szervezeti felépítésében, általános feladataiban.

Az **Európai Számvevőszék**[31] ellenőrzi, hogy az uniós pénzforrások beszedése és felhasználása során nem történt-e szabálytalanság, és segíti az uniós pénzgazdálkodás javítását[32] **1977-ben alapították**, székhelye **Luxemburg**. A Számvevőszék tagjait (tagállamonként 1 fő) a Tanács nevezi ki az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően. Megbízatásuk 6 évre szól és megújítható. A tagok hároméves időszakra elnököt választanak maguk közül. Az elnök mandátuma ugyancsak megújítható.

Az Európai Unió **független külső ellenőreként** az Európai Számvevőszék gondoskodik az uniós adófizetők érdekeinek védelméről. A Számvevőszék nem rendelkezik jogi hatáskörökkel, de tevékenysége révén javítja az Európai Bizottság költségvetési gazdálkodását, és jelentések formájában számol be az EU pénzügyeiről.

Az Európai Számvevőszék általános feladatai:

- Ellenőrzi az **EU bevételeit és kiadásait**, hogy megállapítsa, szabályszerű-e az uniós források előteremtése és elköltése, megfelelően történik-e elszámolásuk, és költséghatékony-e a felhasználásuk.
- Ellenőrzéseket végez az **uniós pénzforrásokat kezelő személyek és szervezetek körében** – ideértve azokat a helyszíni ellenőrzéseket is, melyeket az uniós

[31] http://www.eca.europa.eu/hu
[32] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-court-auditors_hu

intézményeknél (különösen a Bizottságnál), valamint az uniós tagállamokban, illetve az uniós támogatásban részesülő országokban folytat le.
- Megállapításait és ajánlásait ún. ellenőrzési **jelentésekben** fogalmazza meg az Európai Bizottság és a tagállami kormányok számára.
- Ha **csalás, korrupció és más jogellenes tevékenység** gyanúja merül fel, értesíti az Európai Csalás Elleni Hivatalt (OLAF)[33].
- Éves jelentést készít az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa számára. A Parlament a jelentés részletes áttekintését követően dönt arról, jóváhagyja-e az uniós költségvetés végrehajtását, melyért a Bizottság tartozik felelősséggel.
- **Szakvéleménnyel** szolgál az uniós szakpolitikusoknak arról, hogyan lehet az uniós pénzgazdálkodást hatékonyabbá és a polgárok felé elszámoltathatóbbá tenni.

Az Európai Számvevőszék a fentieken túlmenően véleményezi az uniós pénzgazdálkodás szempontjából releváns előkészítő jogszabályokat, továbbá áttekintő, helyzetértékelő anyagokat, állásfoglalásokat és alkalmi kiadványokat tesz közzé az uniós államháztartással kapcsolatos témákban.

Ahhoz, hogy munkáját hatékonyan tudja végezni, a Számvevőszéknek **függetlennek** kell lennie az általa ellenőrzött intézményektől és szervektől. Ennek érdekében szabadon dönt arról, hogy: **mit** ellenőriz, **hogyan** hajtja végre az ellenőrzéseket, illetve **mikor és milyen formában** teszi közzé megállapításait.

Az Európai Számvevőszék ellenőrzésének típusai: A Számvevőszék háromféle ellenőrzést végez:
- A **pénzügyi ellenőrzés** azt hivatott megállapítani, hogy a pénzügyi kimutatások pontos képet adnak-e a tárgyévre vonatkozóan a pénzügyi helyzetről, az eredményekről és a pénzforgalomról.
- A **szabályszerűségi ellenőrzés** során azt vizsgálják, hogy a pénzügyi műveletek szabályszerűek-e.
- A **teljesítmény-ellenőrzés** arra keresi a választ, hogy az uniós források felhasználása gazdaságos, költséghatékony és eredményes-e.

A Számvevőszéket kamaráknak nevezett **ellenőrzési csoportok** alkotják. A kamarák dolgozzák ki a Számvevőszék **jelentéseit és véleményeit**, melyek azután válnak hivatalossá, hogy az intézmény tagjai elfogadják őket.

3.7. Európai Központi Bank (EKB)

A vizsgázó ismerje az Európai Központi Bank (EKB) történetét, székhelyét. Legyen jártas az Európai Központi Bank (EKB) szervezeti felépítésében, általános feladataiban.

Az **EKB fő célja az árstabilitás fenntartása, és ezáltal a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés előmozdítása**[34]. **Az Európai Központi Bank fő feladata:** az euró kezelésével[35] kapcsolatos műveletek, az árstabilitás fenntartása, valamint az EU gazdasági és monetáris politikájának meghatározása és végrehajtása.

Az Európai Központi Bankot **1998-ban alapították**, székhelye **Frankfurt** (Németország).[36]

Az Európai Központi Bank tagjai: az EKB elnöke és alelnöke, valamint az összes uniós tagország központi bankjának irányítója.

Az Európai Központi Bank általános feladatai:

---

[33] http://ec.europa.eu/anti-fraud/home_hu
[34] https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_hu
[35] https://europa.eu/european-union/about-eu/money/euro_hu
[36] http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.hu.html

- feladata az **EU gazdasági és monetáris politikájának**[37]. kialakítása és végrehajtása.
- Meghatározza a kamatszámítást az euro övezetben (más néven az euró zónában) működő **kereskedelmi bankoknak** nyújtott hitelek esetében a pénzkínálat és az infláció ellenőrzése céljából.
- Kezeli az euró övezet **devizatartalékait**, illetve valutát vesz és ad el az átváltási árfolyamok egyensúlyának megőrzése érdekében.
- Biztosítja, hogy a nemzeti hatóságok megfelelően felügyeljék **a pénzpiacokat és a pénzintézeteket**, továbbá hogy a fizetési rendszerek zökkenőmentesen működjenek.
- Gondoskodik az európai **bankrendszer biztonságáról**, hatékonyságáról és eredményességéről.
- Engedélyezi az euró övezeti országok számára az **euró bankjegyek kibocsátását**.
- Nyomon követi az **árak alakulását**, és kiértékeli az **árstabilitást** veszélyeztető kockázatokat.

Az **EKB elnöke** képviseli a bankot az uniós és nemzetközi megbeszéléseken. Az Európai Központi Bankon belül az alábbi **három testület felelős a döntéshozatalért**:

- Kormányzótanács[38] – az EKB **fő döntéshozatali szerve**. A Kormányzótanácsot az Igazgatóság tagjai, valamint az euró övezeti tagországok központi bankjainak kormányzói alkotják.
- Igazgatóság[39] – feladata az EKB **napi irányítása**. Az EKB elnökén és alelnökén kívül négy további tagja van. Mindegyiküket az euró övezeti országok vezetői nevezik ki nyolc évre.
- Általános Tanács[40] – **tanácsadó és koordinációs szerepet** tölt be. Az Általános Tanács az EKB elnökéből, alelnökéből, valamint az uniós tagországok központi bankjainak kormányzóiból álló testület.

Az EKB az Európai Unió mindegyik tagállamának központi bankjával együttműködik. Közösen alkotják a **Központi Bankok Európai Rendszerét**[41].

Ezen túlmenően az **Európai Központi Bank irányítja** az euró övezeti központi bankok közötti együttműködést. Az EKB és az euró övezeti jegybankok együttműködése az ún. **euró rendszer** keretében valósul meg.

Az EKB döntéshozatali testületei az alábbi feladatokat látják el:

- **Kormányzótanács**: felméri a gazdasági és a monetáris folyamatok alakulását, meghatározza az euró övezet monetáris politikáját, és rögzíti, mekkora kamatot számít fel az EKB a kereskedelmi bankoknak nyújtott hitelek után.
- **Igazgatóság**: végrehajtja a monetáris politikát, irányítja a bank napi működését, előkészíti a Kormányzótanács üléseit, és gyakorolja a Kormányzótanács által ráruházott hatásköröket.
- **Általános Tanács**: részt vesz az EKB tanácsadói és koordinációs tevékenységében, és segít az euró övezethez csatlakozó országoknak felkészülni az átállásra.

4. Az EU ügynökségei és más szervei

A vizsgázó átfogóan ismerje az EU ügynökségei és más szervei jelentőségét, szerepet. Ismerje az uniós ügynökségek, típusai, az egyéb szervezeteket és azok struktúráit. Legyen képes az

[37] http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_en.htm
[38] http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.hu.html
[39] http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.hu.html
[40] http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/genc/html/index.hu.html
[41] http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.hu.html

Európai Unió intézményrendszere, valamint az Európai Unió ügynökségei és más szervei közötti különbség tételre, faladataik értelmezésére, a különbözőségek elhatárolására.

Az **EU ügynökségei** az uniós intézményektől **független, önálló jogi személyiséggel rendelkező szervek**, amelyeket az uniós jog alapján, meghatározott feladatok elvégzése céljából hoztak létre[42] szakpolitikai szakterületenként különülnek el.

4.1. Az uniós ügynökségek típusai

A vizsgázó átfogóan ismerje az EU ügynökségei feladatait, típusait, szakterületi tagozódásait. Képes legyen azok felsorolására.

Decentralizált ügynökségek

A **decentralizált ügynökségek** az uniós szakpolitikák végrehajtásában működnek közre, **határozatlan időre jönnek létre**. Technikai és tudományos szakértői bázisuk – mely az uniós intézmények, illetve a tagállami hatóságok szakembereinek tudására épít – az **EU és a tagállami kormányok közötti együttműködést segíti**[43].

A közös biztonság- és védelempolitika keretében működő ügynökségek

Az **Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájának** keretében az **ügynökségeket** speciális technikai, tudományos és irányítási feladatok végrehajtása céljából hozták létre.

Végrehajtó ügynökségek

A **végrehajtó ügynökségeket az Európai Bizottság meghatározott időtartamra hozza létre, irányítási feladatokat látnak el** az uniós programok végrehajtásával kapcsolatban.

EURATOM- ügynökségek és - szervek

Ezek az ügynökségek az **Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés (Euratom-Szerződés)** célkitűzéseinek megvalósítására hivatottak. Célkitűzések a következők: a nukleáris energia békés célokra történő felhasználására irányuló tagállami kutatási programok összehangolása, az atomenergia felhasználásához szükséges ismeretek, infrastruktúra és finanszírozás biztosítása, továbbá gondoskodás arról, hogy az atomenergia-ellátás mennyiségileg megfelelő és biztonságos legyen.

4.2. Egyéb szervezetek

A vizsgázó ismerje az uniós programok keretében létrehozott szervek, illetve az Európai Bizottság és az ágazati szereplők között létrejövő köz-magán társulások feladatait, szervezeteit. Képes legyen felsorolni a Bel- és igazságügyi szakpolitikai terület ügynökségei és más szerveit.

Ebbe a kategóriába tartoznak az **uniós programok keretében létrehozott szervek**, illetve az Európai Bizottság és az ágazati szereplők között létrejövő **köz-magán társulások**. **A Bel- és igazságügyi szakpolitikai terület ügynökségei és más szervei:**

---

[42] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies_hu#az_uni%C3%B3s_%C3%BCgyn%C3%B6ks%C3%A9gek_t%C3%ADpusai

[43] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/decentralised-agencies_hu

- Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex)[44]
- A Szabadságon, a Biztonságon és a Jog Érvényesülésén Alapuló Térség Nagyméretű IT-rendszereinek Üzemeltetési Igazgatását Végző Európai Ügynökség (eu-LISA)[45]
- Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO)[46]
- Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE)[47]
- A Kábítószer és a Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja (EMCDDA)[48]
- Az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL)[49]
- Európai Rendőrségi Hivatal (Europol)[50]
- Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA)[51]
- Eurojust[52]

A fentiek közül az alábbiak részletes ismertetésére térünk ki.

4.2.1. Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex)

A vizsgázó átfogóan ismerje Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) szervezetét, általános feladatait. Képes legyen ezek meghatározására.

A Frontex szervezete

Évente átlagosan mintegy 700 millió ember lépi át Európa külső határait, ezért az egyik legnagyobb kihívást az illegális tevékenységek (illegális határátlépés, embercsempészet, vámbűncselekmények stb.) felderítése jelenti, A **schengeni államok** között nincs állandó határellenőrzés, ami megnöveli a külső határok ellenőrzésének (határellenőrzés és határőrizet) fontosságát. Ezért **az összes uniós tagország** számára kulcsfontosságú az **EU külső határainak ellenőrzése, és védelme.**

A **Frontex**-et **2004-ben alapították**, Székhelye **Varsó** (Lengyelország), munkatársainak száma hozzávetőleg 300 fő. Általános feladata, hogy segítse az uniós országok és a schengeni társult országok külső határigazgatás terén végzett munkáját, valamint a határellenőrzés uniós szintű harmonizációját[53]. Ennek során az ügynökség technikai segítséget és szakértői támogatást biztosít, megkönnyíti az egyes uniós országokban működő határigazgatási hatóságok közötti együttműködést[54].

A Frontex több különböző területért tartozik felelősséggel, melyeket az ügynökséget létrehozó jogszabályokban rögzítenek.

A Frontex általános feladatai

A Frontex általános feladatainak ellátása során végzett tevékenységek:

- kockázatelemzés,
- (szárazföldi, tengeri és légi) műveletek,

[44] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_hu
[45] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eu-lisa_hu
[46] http://easo.europa.eu/
[47] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eige_hu
[48] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/emcdda_hu
[49] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/cepol_hu
[50] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_hu
[51] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/fra_hu
[52] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_hu
[53] https://frontex.europa.eu/
[54] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_hu

- Frontex Helyzetelemző Központ működtetése,
- visszatérések (Illegális migráció),
- összevont erőforrások működtetése,
- nemzetközi és uniós együttműködés,
- jogi ügyek, alapjogok biztosítása
- szervezetirányítás, működtetés.

Az utóbbi években korábban nem tapasztalt mértékben növekedett meg Európa külső határai mentén az Európai Unióba belépni kívánó migránsok és menekültek száma. A külső határral rendelkező országok kizárólagos felelősséggel tartoznak e határok ellenőrzésért. Ezért a Frontex kiemelt technikai támogatást nyújthat azoknak az országoknak, amelyekre súlyos migrációs nyomás nehezedik.

Ezt a feladatot kiegészítő műszaki eszközök (pl. légi járművek és hajók) és különlegesen képzett határigazgatási szakemberek helyszínre történő küldésének összehangolása révén valósítja meg.

A Frontex műveleteket koordinál a tengeren (pl. Görögországban, Olaszországban és Spanyolországban) és a külső szárazföldi határok mentén, többek között Bulgáriában, Lengyelországban, Romániában és Szlovákiában. Ezenfelül az ügynökség számos európai repülőtéren is jelen van.

A Frontex működésében vállalt felelősségi területek:

- **Kockázatelemzés** – a Frontex összes tevékenysége kockázatelemzésen alapul. Az ügynökség felméri az EU határbiztonságát veszélyeztető kockázatokat. Képet alkot azokról a mintázatokról és tendenciákról, amelyek az illegális migrációt és a több tagországot érintő bűnözést, többek között az embercsempészetet jellemzik a külső határok mentén. Megállapításait megosztja az uniós országokkal és a Bizottsággal, és felhasználja saját tevékenységeinek megtervezésénél.
- **Közös műveletek** – a Frontex összehangolja a különlegesen képzett határigazgatási szakembereknek és a műszaki eszközöknek (légi járműveknek, hajóknak és határellenőrzési/határrendészeti berendezéseknek) a fokozott segítséget igénylő külső határterületekre történő küldését.
- **Gyors reagálás** – ha az uniós országok egyikére rendkívüli nyomás nehezedik valamelyik határ mentén, különösen akkor, ha nagy számban érkeznek oda nem uniós országok állampolgárai, a Frontex összehangolja az európai határvédelmi csapatok helyszínre küldését.
- **Kutatás** – az ügynökség lehetővé teszi, hogy a határellenőrzési szakértők együtt dolgozzanak kutatókkal és ipari szereplőkkel annak érdekében, hogy az új technológiák megfeleljenek a határellenőrzési hatóságok szükségleteinek.
- **Képzés** – a Frontex közös képzési normákat dolgoz ki a határigazgatási hatóságok számára abból a célból, hogy harmonizálja a határigazgatási szakemberek képzését az uniós és a schengeni társult országokban. A harmonizáció azt hivatott biztosítani, hogy a beutazók az EU külső határainak átkelése során mindenütt ugyanolyan normáknak megfelelő, egységes határellenőrzési eljárásokon menjenek keresztül. A harmonizáció azt is lehetővé teszi, hogy a különböző országok határigazgatási szakemberei hatékonyan dolgozhassanak együtt a Frontex által koordinált közös műveletek során.
- **Közös visszatérési műveletek** – az ügynökség ajánlásokat, követendő módszereket dolgoz ki a visszatérésre kötelezett migránsoknak az EU-ból harmadik országba történő visszaszállítására vonatkozóan, és összehangolja ezeket a műveleteket.

- **Információ megosztás** – a Frontex olyan információs rendszereket fejleszt ki, és működtet, amelyek lehetővé teszik az információk gyors cseréjét a határigazgatási hatóságok között.

A Frontex működése, tevékenysége részletesen

A Frontex központi kapcsolattartó pontként működik és normákat határoz meg minden **európai határőr, illetve határőrizeti feladatokat ellátó rendőr** számára. Az ügynökség gondoskodik a (hamisított dokumentumokkal, autólopással, embercsempészettel stb. kapcsolatos) legfontosabb információk késedelem nélkül továbbításáról, megosztásáról, biztosítva, hogy azokról mindegyik illetékes határigazgatási hatóság azonnal értesüljön erről.

A több tagországot érintő bűnözés elleni küzdelem nemcsak az információk megosztásáról szól azonban, hanem hosszú távra szóló megoldások kidolgozásáról is. A Frontex ezt úgy valósítja meg, hogy képzési programokat fejleszt ki a különböző európai országokban határőrizeti-, védelmi hatóságok tagjai számára.

A Frontex segítségének köszönhetően elmélyült az együttműködés az EU-ban szolgálatot teljesítő határvédelmi szakemberek között, akik megosztják egymással a rendelkezésükre álló ismereteket, és nemcsak a saját nemzeti határaikon zajló folyamatokkal kapcsolatos információkhoz férnek hozzá, hanem az EU összes külső határán zajló folyamatokkal kapcsolatos információkhoz is. A határvédelmi szakemberek azokkal a legkorszerűbb módszerekkel és technológiákkal is megismerkedhetnek, amelyek javíthatják az általuk végzett munka színvonalát. Segíthetnek továbbá egymásnak abban az esetben, ha valamelyik határra szokatlanul nagy nyomás nehezedik.

A **Frontexnek nem rendelkezik saját műszaki eszközökkel, sem saját határrendészeti igazgatási szakemberekkel**. A közös műveletek összehangolásakor az ügynökség az uniós országokra hagyatkozik a tárgyi eszközök, (pl. hajók, légi járművek) és a humánerőforrások biztosítását illetően.

Ezért az ügynökség megtéríti a határőrök helyszínre történő kiküldésének költségeit, valamint a helyszínre telepített műszaki eszközök szállításának, üzemanyaggal történő ellátásának és alapkarbantartásának költségeit.

Tevékenységi területeinek mindegyikén – így műveleti, kockázatelemzési, képzési és kutatási-fejlesztési téren és a visszatérési műveletekkel kapcsolatosan – a **Frontex koordinátorként működik**, határigazgatási hatóságok szakosodott hálózatait hozva létre. Ez azt a célt szolgálja, hogy az uniós és a schengeni társult országok határigazgatási hatóságai követendő módszereket dolgozzanak ki és osszanak meg egymással.

4.2.2. Az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL)

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL) alapvető feladatairól, szervezeti felépítéséről, képzési kínálatáról.

A **CEPOL**, az **Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége 2006-ban alakult**, **székhelye Budapest**. **Alapvető feladata:** képzési programokat dolgoz ki, szervez meg és hajt végre rendőrök és a bűnüldöző szervek más tagjai számára.

Az ügynökség **alapvető feladatain** belül:

- képzést nyújt rendőrök és a bűnüldöző szervek más tagjai számára;
- képzés és tudásmegosztás révén javítja a biztonságot az Európai Unióban;
- képzési hálózatokat hoz létre.

A CEPOL alapvető **célja**, hogy világszínvonalú központtá és a változás motorjává váljon a bűnüldözési képzés európai területén.

Az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökségét az **ügyvezető igazgató irányítja**, aki az igazgatótanácsnak tartozik felelősséggel. Az igazgatótanács az Európai Bizottság és a tagállamok képviselőiből áll. Az igazgatótanács elnöki tisztét az Európai Unió Tanácsának 18 hónapra szóló programját közösen kidolgozó képviseletét ellátó tag tölti be.

Az ügynökségnek mindegyik uniós országban van ún. **nemzeti egysége**. A nemzeti egységek információkat és iránymutatást biztosítanak a bűnüldöző szervek azon tagjai számára, akik részt kívánnak venni a CEPOL tevékenységeiben.

A **CEPOL hálózatba kapcsolja az egyes uniós tagországokban a bűnüldöző szervek tagjai részére képzést biztosító intézményeket**, és segít nekik élvonalbeli képzést nyújtani a prioritást jelentő biztonsági témákban, bűnüldözési együttműködést folytatni, valamint információkat cserélni.

A CEPOL innovatív, magas szintű képzést nyújtó programokat biztosít, a legkorszerűbb kutatási és technológiai szakismeretek és fejlemények figyelembevételével, és előmozdítja a rendőri szervek közötti együttműködést.

Az ügynökség jelenlegi **képzési kínálata** az alábbi elemeket foglalja magában:

- bentlakásos tanfolyamok
- online képzések
- csereprogramok
- közös tantervek kialakítása, és működtetése;
- tudományos és kutatási együttműködés

Az ügynökség uniós szervekkel, nemzetközi szervezetekkel és nem uniós országokkal is együtt dolgozik annak érdekében, hogy közös választ tudjanak adni a legsúlyosabb biztonsági fenyegetésekre. A CEPOL az említett hálózat és más érdekelt felek közreműködésével alakítja ki éves munkaprogramját. amely összhangban van az uniós országoknak az uniós belbiztonsági stratégia prioritást jelentő területein jelentkező szükségleteivel.

A CEPOL tevékenységével megkönnyíti az uniós tagországokban és egyes nem uniós országokban a rendőrök közötti együttműködést és tudásmegosztást olyan témákban, amelyek az EU biztonsági prioritásain, és különösen az EU súlyos és szervezett bűncselekményekkel kapcsolatos szakpolitikai ciklusán alapulnak. Ezáltal az ügynökség hozzájárul ahhoz, hogy Európa biztonságosabbá váljon.

4.2.3. Európai Rendőrségi Hivatal (Europol)

A vizsgázó ismerje Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) történetét, székhelyét, szervezetét, működését. Legyen képes feladatainak felsorolására, értelmezésére.

Az **Európai Rendőrségi Hivatalt (Europol) 1999-ben alapították, székhelye Hága**, (Hollandia). A személyzetének létszáma hozzávetőleg 9000 fő. Az Europol fő feladata, hogy segítséget nyújtson a tagállamok bűnüldöző hatóságainak a súlyos nemzetközi bűncselekmények és a terrorizmus elleni fellépésben. Célja, hogy Európa közrendje, közbiztonsága fejlődjön.[55]

Az **Europol az EU bűnüldöző hatósága**, amely segíti a tagállamok bűnüldöző hatóságainak munkáját. Az Europol központi szerepet játszik az Európa biztonságával foglalkozó

[55] https://www.europol.europa.eu/

intézmények között. Ennek köszönhetően az ügynökség egyedülálló szolgáltatásokat tud nyújtani. Az **Europol főbb feladatai**:

- **helyszíni támogatást nyújt** a bűnüldözési műveletekhez,
- bűncselekményekkel kapcsolatos **információs platformként** működik,
- a bűnüldözési **szakismeretek** uniós központjának a szerepét tölti be.

Europol **egyike a legnagyobb elemzési kapacitással rendelkező szervezeteknek** az EU-ban. Az ügynökség mintegy **100 bűnügyi elemzőt** alkalmaz, akik a legjobban képzett szakemberek közé tartoznak Európában, a legkorszerűbb eszközökkel segítik a tagállami hatóságok mindennapi munkáját.

Az Europol élén az EU Tanácsa által kinevezett **igazgató áll**, aki egyben az ügynökség jogi képviselője is. Az Europol igazgatótanácsa adja ki a stratégiai iránymutatást, és felügyeli az Europol feladatainak végrehajtását. Az igazgatótanácsot az uniós tagállamok és az Európai Bizottság egy-egy magas rangú képviselője alkotja.

Az egyes uniós országok **nemzeti irodákat** (ún. „nemzeti egységeket") működtetnek, amelyek feladata az Europol és a tagállami hivatalok közötti kapcsolattartás.

Az Europol feladatait a több évre szóló stratégia[56], míg konkrét célkitűzéseit az éves munkaprogram[57] tartalmazza.

Az EU 2010-ben többéves szakpolitikai ciklust dolgozott ki annak érdekében, hogy biztosítsa a tagállami bűnüldöző hatóságok és az egyéb (uniós és nem uniós) szervek közötti hatékony együttműködést a súlyos nemzetközi és szervezett bűnözés elleni küzdelem terén.

Az együttműködés alapját a súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettségről készített Europol-értékelés[58] képezi.

Az Europol hosszú távon is vizsgálja[59] a bűnüldözést és a terrorizmust. A vizsgálatok eredményét rendszeresen közzéteszi, így a tagállami partnerek nagyobb betekintést nyerhetnek a bűnözés volumenébe, és dinamikájába, azok ismeretében hatékonyabban végezhetik el a feladataikat. **Az ügynökség tevékenységének felhasználói:**

- A bűnüldöző hatóságok,[60] hiszen az Europol folyamatos támogatást biztosít számukra.
- Az Europollal együttműködő kormányhivatalok és magánvállalatok.
- Az uniós tagállamok, mivel az Europol segít nekik a nyomozásban és a bűnügyi veszélyek elleni küzdelemben, valamint támogatja operatív műveleteiket.

4.2.4. EUROJUST

A vizsgázó legyen jártas az Eurojust feladataiban, működési céljaiban. Legyen jártas az EUROJUST részletes működésében, tevékenységében.

A vizsgázó legyen képes felsorolni az Eurojust tevékenységét a büntetőügyekben.

Az Eurojust fő feladatai, célja. szervezete

Az **Eurojust** (European Union's Judicial Cooperation Unit) **2002-ben jött létre**[61], székhelye **Hága**. Fő **feladata a nemzeti hatóságok közötti koordináció és együttműködés támogatása, illetve erősítése a súlyos, határokon átívelő bűncselekmények elleni küzdelemben**. Az

[56] https://www.europol.europa.eu/publications-documents/work-programmes
[57] https://www.europol.europa.eu/publications-documents/work-programmes
[58] https://www.europol.europa.eu/content/eu-policy-cycle-empact
[59] https://www.europol.europa.eu/content/page/strategic_analysis_reports
[60] https://www.europol.europa.eu/content/page/eu-agencies-135
[61] Az Eurojustot a Tanács 2002/187/IB határozata hozta létre, amelyet a Tanács 2008. december 16-i 2009/426/IB határozata módosított (Eurojust Határozat).

Eurojust feladata továbbá a nemzeti nyomozó hatóságok és ügyészségek hatékonyságának növelése a határokon átívelő, súlyos és szervezett bűncselekmények ügyeiben, és végső soron annak előmozdítása, hogy a bűncselekményt elkövetők felelősségre vonása gyorsan és eredményesen megtörténjék[62].

Az Eurojust működésének **célja**, hogy **igazságügyi szinten szakértői központ legyen** a határokon átívelő, szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés terén az Európai Unióban.

Az Eurojust szervezetébe az unió 28 tagállama mindegyike **nemzeti képviselőt delegál,** akik tapasztalt ügyészek, bírák, vagy rendőrtisztek. Ők végzik az Eurojust feladatait a nemzeti hatóságok nyomozásainak és ügyészi eljárásainak koordinálásában. Ugyanakkor a tagállamok jogrendszereinek különbözőségéből továbbá a gyakorlati problémák is megoldása is a feladatkörükbe tartozik. A **nemzeti tagokat helyetteseik, asszisztenseik és kiküldött nemzeti szakértők segítik**. Azoknak a harmadik államoknak, amelyekkel az Eurojust együttműködési megállapodást kötött, összekötő ügyésze vagy bírója lehet az Eurojustnál.[63]

Az EU jog lehetővé teszi, hogy az Eurojust összekötő ügyészt vagy bírót küldjön harmadik államokba. Az Eurojust ad otthont az Európai Igazságügyi Hálózat, a népirtás, emberiség és háborús bűncselekmények elleni kontaktpontok hálózata, továbbá a közös nyomozócsoportok szakértői hálózata titkárságának is.

Az Eurojust tevékenysége a büntetőügyekben

Az Eurojust évente hozzávetőleg 2000 ügyben jár el, melyekhez kapcsolódóan évente megközelítőleg 200 koordinációs értekezletet is tart. A koordinációs értekezleteken részt vesznek a tagállamok - szükség esetén harmadik állam(ok) - nemzeti ügyészi és nyomozó hatóságainak képviselői. Az értekezleteken konkrét egyedi büntetőügyek problémáit oldják meg, és olyan operatív terveket dolgoznak ki, mint pl. az egyidejű letartóztatások- és házkutatások.

A koordinációs értekezletek fő napirendi pontjai az Európai Unió Tanácsa által kiemeltként meghatározott bűncselekmények állnak: így a terrorizmus, kábítószer-kereskedelem, emberkereskedelem, különféle csalások (ide értve az adócsalást), korrupció, cyber-bűnözés, pénzmosás és a gazdaságban szervezett bűnözői csoportok jelenlétére utaló egyéb bűncselekmények.

Az Eurojust számos hatáskörébe tartozik továbbá a tagállamok illetékes nemzeti hatóságainak megkeresésének teljesítése, másfelől viszont felkérheti a tagállamokat konkrét ügyekben nyomozás elrendelésére, illetve ügyészi eljárás lefolytatására.

Az Eurojust közreműködik a joghatósági (hatásköri, illetékességi) összeütközések megoldásában, így különösen akkor több tagállam van abban a helyzetben, hogy az adott ügyben büntetőeljárást folytasson. Megkönnyíti az olyan nemzetközi igazságügyi jogintézmények végrehajtását, mint az európai elfogatóparancs. Finanszírozást nyújt a közös nyomozócsoportok felállításához és operatív feladatok ellátáshoz, és azok működési szükségleteihez.

Az **Eurojust együttműködő szervezetei egyrészt a nemzeti hatóságok, másrészt az olyan EU ügynökségek és más szervek**, mint pl. az Európai Igazságügyi Hálózat, az Europol, az OLAF (amennyiben az Európai Unió pénzügyi érdekeit érintő bűncselekményről van szó), a Frontex, a Sitcen, a Cepol, az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat, továbbá minden más, a szerződések keretein belül elfogadott rendelkezések alapján kompetens szerv.

---

[62] http://eurojust.europa.eu/Pages/languages/hu.aspx

[63] Ilyennel jelenleg Norvégia és az Egyesült Államok rendelkezik.

A cél az, hogy a határokon átívelő bűncselekmények elleni küzdelemben - melynek fontos része az információk kölcsönös megosztása a tagállamok illetékes hatóságai között - a partnerség fejlődjék a lehető legjobb koordináció és együttműködés érdekében, amely biztosítja, hogy az EU a szabadság, biztonság és jog térsége legyen az EU minden polgára számára.

Az Eurojust mintegy 260 fős személyzettel rendelkezik, amely segíti a nemzeti hatóságok és az EU szervek kéréseire való gyors reagálást is.

5. Az Uniós Jog

5.1. Az uniós jog jellemzői

A vizsgázó legyen képes meghatározni az uniós jog alapvető jellemzőt, annak tartalmát, felépítését, a jogalkotásra jogosult szerveket, a jogforrási hierarchiát.

5.1.1 Az Uniós jog általános jellemzése

A vizsgázó legyen képes az uniós jog általános jellemzőinek meghatározására, a nemzeti jogalkotástól való lényegi különbségek meghatározására, azoktól való elhatárolásra.

Az **európai jog** vagy más néven közösségi jog[64] mind a tagállamok belső jogától, mind pedig a nemzetközi jogtól különböző autonóm jogrendszer, mely nem része a nemzetközi jognak. A tagállamok belső jogához képest elsőbbségi joga van.

Az Európai Bíróság szerint „a hagyományos nemzetközi szerződésektől eltérően az EU-Szerződés létrehozott egy saját jogrendszert". Ez a tulajdonság a **szupranacionalitásra**, vagyis a korábban már hivatkozott nemzetekfelettiségre épül.[65]

Az uniós jog eredetileg a nemzetközi joghoz hasonlatosan államok közötti szerződések eredményeként jött létre, azonban tartalma miatt eltérést mutat, a nemzetközi jogtól általános szabályaitól. Míg a nemzetközi jog államközi viszonyokat szabályozza, és jogalanyai az államok, addig az Uniós jog tagállamokra és magánjogi jogalanyokra (természetes és jogi személyekre) egyaránt vonatkozik. A nemzetközi jog általában nemzetközi szerződésekre épül, míg **az uniós jognak a szerződések mellett az Unió saját jogi aktusai is részei** (tehát olyan egyedi jogrend, melynek saját intézményei, jogalkotási eljárásai és jogforrásai vannak). Emellett még fontos különbség, hogy az uniós jog a tagállamok jogrendjének integráns részét képezi, tehát azt a tagállamok bíróságainak is alkalmazniuk kell[66].

A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően már a **„közösségi jog" terminust sem használjuk,** helyette az „**uniós jog**" kifejezés a helytálló. **Az EU jogrendje hierarchikus felépítésű, kettős tagozódású** Az uniós jogban jogalkotói hatáskör szerint különbséget teszünk elsődleges, és másodlagos jogforrások között, ugyanakkor a jogforrások hatálya szerint megkülönböztetünk kötelező és nem kötelező jogforrásokat.

5.2. Az Európai Unió jogforrásai

---

[64] korábbi megnevezése Acquis communautaire

[65] Dezső Márta, Vincze Attila: Magyar alkotmányosság az európai integrációban. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_MagyarAlkotmany/ch01s02.html

[66] Rendészeti Szakvizsga. Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek I. kötet. Közigazgatási ismeretek Dr. Verhóczki János: IV. fejezet Európai jogi ismeretek Rendészeti Szakvizsga Bizottság Budapest. 2014. 177.o

A vizsgázó legyen képes az uniós jogforrási hierarchia felépítésének átfogó, teljes körű bemutatására, A hierarchia szintjein elhelyezkedő jogforrások megkülönböztetésére.

5.2.1 Az elsődleges jogforrások

A vizsgázó legyen képes az elsődleges jogforrások felsorolására, azok tartalmának meghatározására, értelmezésére.

Az elsődleges jog alkotói maguk a tagállamok. Idetartoznak az **alapító, illetve az azt módosító szerződések** (Pl. az Európai Szén, és Acél Közösséget létrehozó szerződés, a Római Szerződések, Egyesülési Szerződés, Egységes Európai Okmány, a Maastrichti Szerződés, az Amszterdami Szerződés, Nizzai Szerződés, Lisszaboni Szerződés és az ezekhez csatolt jegyzőkönyvek, nyilatkozatok), valamint a **csatlakozási szerződése,** továbbá az Unió tagállamai között létrejött egyéb nemzetközi szerződések.

Az Európai Unió elsődleges jogforrásai az intézményi, hatásköri, eljárási szabályokon túl a legfontosabb anyagi jogi rendelkezéseket is tartalmazzák.

5.2.2. Másodlagos jogforrások (jogi aktusok)

A vizsgázó legyen képes a másodlagos jogforrások (jogi aktusok)z elsődleges felsorolására, azok tartalmának meghatározására, értelmezésére.

A másodlagos jogforrások az EU intézményei és az Európai Központi Bank által alkotott jogi aktusok) **uniós jog**. Csak a szerződésben meghatározott szervek alkothatják, az ott meghatározott eljárási rendben, területeken, és az ott rögzített célok érdekében.

Az Unió hatásköreinek gyakorlása érdekében a hatáskörrel felruházott uniós **intézmények jogosultak jogi aktusok kibocsátására:** Ezek a **jogi aktusok lehetnek:**

- rendeletek;
- irányelvek;
- határozatok;
- ajánlások és
- vélemények

Jogi aktusok kibocsátására felhatalmazott szervek:

- Az Európai Parlament a Tanáccsal közösen;
- a Tanács;
- a Bizottság feladatai ellátása érdekében.
- Európai Központi Bank

Az **Európai Központi Bank** rendelet, határozat, ajánlás, és vélemény kibocsátására egyaránt jogosult.

A **rendelet** általános hatályú, vagyis minden elemében kötelező és valamennyi tagállamban közvetlenül alkalmazandó. Vonatkozik tehát a tagállamokra, illetve azok természetes és jogi személyeire, valamint az Unió intézményeire, beleértve azt az intézményt is, amely kibocsátotta. A közvetlen alkalmazhatóság azt jelenti, hogy a rendelet minden közvetítés, további tagállami aktus, végrehajtásról szóló rendelkezés nélkül a tagállamok jogának részévé válik. A rendelet hatálya kötelez, érvényesítésük jogi eszközökkel kikényszeríthető, tagállami bíróságokon jog alapítható rájuk. A rendeletek azon a napon lépnek hatályba, amelyet maguk

megjelölnek, ennek hiányában, a Hivatalos Lapban való közzétételt követő huszadik napon. A rendeletek rendelkezéseit a közigazgatásban dolgozóknak a megfelelő jogviszonyokban alkalmazni kell, minden külön nemzeti jogszabályi felhatalmazás, vagy belső rendelkezés nélkül is. A közigazgatási határozatban az Uniós jog rendelkezése hivatkozható.

Az **irányelv** valamennyi címzett tagállamot elvi szinten, célok megvalósításában kötelezi. Azonban az irányelv átengedi a tagállami szerveknek a módszerek és az eszközök megválasztásának jogát. Az irányelv a tagállamok jogharmonizációjának egyik fő eszköze, ennek a módja az irányelv implementálása. Vagyis az irányelvben foglaltaknak az irányelvben meghatározott határidőig be kell beépülnie a tagállam jogába. z rendszerint a tagállam érintett jogszabályainak módosítását, hatályon kívül helyezését, újak megalkotását jelenti. Az irányelvet a Hivatalos Lapban közzé kell tenni. Azon a napon lépnek hatályba, amelyet maguk megjelölnek, ennek hiányában, a Hivatalos Lapban való közzétételt követő huszadik napon. Ha egy tagállam a meghatározott határidőn belül nem építi be jogrendszerébe az irányelvben meghatározottakat, az irányelv rendelkezése – természetesen, amennyiben egyértelmű rendelkezést tartalmaz – közvetlen hatályú és tagállami bíróságok előtt folyó perekben jogot lehet rá alapítani, illetve hivatkozható. Az irányelv meghatározott határidőn belüli implementálásának elmulasztásából származó károkért az állam kártérítési felelősséggel tartozik a többi tagállamnak és a kárt szenvedett magánszemélyeknek. Az irányelv jellegéből adódóan nincs közvetlen hatállyal a tagállamok jogalanyaira.

A **határozat** a címzettjére nézve minden elemében kötelező. A határozat címzettjei lehetnek a tagállamok (akár valamennyi tagállam is) és lehetnek magánszemélyek. A határozatot a címzettel közölni kell, és a címzettel történt közlés napján lép hatályba. A határozat a jelentősége miatt közzé tehető.

Az **ajánlások** és a **vélemények** nem kötelezők, mivel kizárólag alkotójuk álláspontját tükrözik adott, szerződési körbe tartozó kérdésben.

5.3. A Bíróság ítéleteinek szerepe az uniós jogforrások között

A vizsgázó ismerje az Európai Bíróság ítéleteinek kihatását, szerepét az európai jogalkotásra.

Az Európai Bíróság esetjoga kihat a jogforrási rendszerre. A Bíróság ítélkezésének nincs precedens jellege (a korábban meghozott ítéletek nem kötik a Bíróságot), azonban az ítéletekben kialakított jogelvek, alapelvek, az ítélkezési gyakorlatok kötelező erejűvé váltak és beépültek a közösségi jogforrási rendszerbe, annak kiemelkedően fontos részét alkotják.

5.4. Az Uniós jog és a nemzeti jogrendszerek viszonya

A vizsgázó legyen képes meghatározni az Uniós jog és a nemzeti jogrendszerek viszonyát meghatározó két kapcsolódó jogelv közül az Uniós jog tagállami bíróságokon történő alkalmazhatóságát (közvetlen hatály) tartalmát.
A vizsgázó legyen képes meghatározni az Uniós jog és a nemzeti jogrendszerek viszonyát meghatározó két kapcsolódó jogelv közül az Uniós jog tagállami joggal szembeni elsőbbségének tartalmát.

Az Uniós jog és a nemzeti jogrendszerek viszonyát mára általánosan elfogadottan két egymáshoz szorosan kapcsolódó elv határozza meg: az Uniós jog tagállami bíróságokon történő

alkalmazhatósága (**közvetlen hatály**), valamint az **Uniós jog tagállami joggal szembeni elsőbbsége.**

Az Uniós jog közvetlen hatálya

Az **Uniós jog közvetlen hatálya alapján az Uniós jog hivatkozható a nemzeti bíróságok előtt.** A közvetlen hatályt nem tartalmazza egyetlen szerződéses rendelkezés sem[67]. A közvetlen hatály alapján az egyéneknek jogukban áll, hogy nemzeti bíróságaik előtt az uniós jogra hivatkozzanak, és az uniós jogból származó jogosultságok a nemzeti jog ellenében érvényesülnek, még a kettő összeütközése esetén is. A Szerződések (elsődleges jogforrások) rendelkezéseinek általában, a rendeleteknek lényegében mindig, az irányelveknek és határozatoknak pedig gyakran van közvetlen hatálya, de ez nem automatikus. Szükséges, hogy a rendelkezés egyértelmű és feltétlen legyen.

A közvetlen hatály kétféleképpen érvényesülhet: egyrészt **vertikális közvetlen hatályként, ahol** egy természetes vagy jogi személy valamilyen állami aktussal szemben hivatkozhat az uniós jogra, a nemzeti bíróság előtt; másrészt **horizontális követlen hatályként:** a természetes és jogi személyek egymás közti pereikben is kérhetik, hogy a nemzeti bíróság ítéletét az uniós jogra alapítsa.

Az uniós jog elsőbbsége

Az **uniós jog** mind a korábban, mind a később keletkezett nemzeti jogszabállyal szemben **elsőbbséget élvez**. Az uniós jog elsőbbsége a nemzeti jogszabállyal szemben attól függetlenül érvényesül, hogy a nemzeti jogszabály milyen szinten helyezkedik el a belső jogrendben[68]. Általában véve a tagállami bíróságok elfogadták az uniós jog elsőbbségének elvét, azonban e kérdés az egyes tagállamok speciális alkotmányos követelményei kapcsán időről-időre vitatottá válik, ami számos jogvitára adott alkalmat.

Az uniós jog elsőbbségéhez kapcsolódik az **előfoglalás elve** is, mely szerint egyes jogterületeken, ahol az uniós jog már kimerítően szabályoz, illetve ahol kizárólagos az Unió hatásköre, ott a továbbiakban már **nincs lehetőség nemzeti jogalkotásra**. A nemzeti jogalkotó az uniós jogszabályt egyoldalúan nem változtathatja meg, és nem érvényteleníthető.

5.4.3. Az uniós jog és a Magyarország jogviszonya az Alaptörvényben

A vizsgázó legyen képes az uniós jog és a Magyarország jogviszonyának értelmezésére az Alaptörvény alapján

Az **uniós jog és a Magyarország jogviszonya közötti kérdésekről** Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) ALAPVETÉS E cikk rendelkezik.

Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

---

[67] A közvetlen hatály elvét az Európai Bíróság a Van Gend en Loos ügyben mondta ki: „Az Unió a nemzetközi jog új jogrendjét hozta létre, amelynek javára az államok, körülhatárolt területeken ugyan, de korlátozták szuverén jogaikat, alanyai nem csupán a tagállamok, hanem azok állampolgárai is. Ezért az Uniós jog, függetlenül a tagállamok jogszabályaitól, nemcsak kötelezettségeket ruház az egyénekre, hanem jogokat is, melyek jogi örökségük része."

[68] Ez egyben azt is jelenti, hogy az uniós jog – legalábbis az Európai Bíróság joggyakorlata szerint – még a tagállamok alkotmánya felett is áll. Bővebben lásd 5.4.3. fejezetnél írtakat.

Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja[69]. A meghatározott hatáskörgyakorlásnak összhangban kell állnia az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.

Az Európai Unió joga - a fenti keretek között - megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt. A nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges."

Az Európai Unió olyan jog és értékközösség, amely tiszteletben tartja tagállamainak alkotmányos identitását, a tagállamok államiságának legalapvetőbb kérdéseivel összefüggő önálló öntési jogát. Az Európai Unióról szóló szerződés 4. cikkének (2) bekezdése kifejezetten is jelzi,[70] hogy az Unió tiszteletben tartja a tagállamok egyenlőségének elvét és a tagállamok nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok politikai és alkotmányos berendezkedésének. A tagállam nemzeti identitásának meghatározása értelemszerűen az adott állam és az azt alkotó politikai közösség legalapvetőbb, elvitathatatlan joga, amely elsősorban, de nem kizárólag, annak alkotmányában jelenik meg. Helyénvaló ezért, hogy egy állam politikai közössége az alkotmányozón keresztül az állam nemzeti identitásának egyes alkotóelemeit az alkotmányban rögzítse[71].

A nemzeti és az uniós jog egymással való kapcsolatának az egyes államok alkotmányos önazonosságára tekintettel történő értelmezése folyamatosan napirenden van az európai országok alkotmánybíróságai előtt is. Az uniós jog értelmében a tagállamok nemzeti és politikai önazonossága szempontjából jelentősnek ítélt, alkotmányában megjelenő politikai és társadalmi értékválasztását nem lehet megkérdőjelezni.

6. A schengeni tagságból eredő kötelezettségek

6.1. A Schengeni Egyezmény

1985 június 14-én öt tagállam (Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság) megkötötte a **Schengeni Egyezményt**, ami a tagállamok közötti határokon, rövidtávon a határok átlépésének megkönnyítését, hosszú távon pedig, a határellenőrzés teljes megszüntetését irányozta elő[72].

A **schengeni térség** olyan terület mely jelenleg több mint 4 millió négyzetkilométert fed le, több mint 450 millió lakosra terjed ki, és 29 országot foglal magában. Magában foglal 27 uniós tagállam közül 25 tagállamot, valamint az Európai Szabadkereskedelmi Társulás valamennyi tagját (Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc).[73] A térségben közös szabályok és eljárások vonatkoznak a rövid tartózkodásra jogosító vízumokra, a menedékkérelmekre és a határellenőrzésre. Ezzel egyidejűleg a schengeni térség biztonságának garantálása érdekében fokozták a rendőri szervek és az igazságügyi hatóságok közötti együttműködést és koordinációt. A **schengeni együttműködést az 1997-es Amszterdami Szerződés az Európai Unió (EU) jogi keretébe is belefoglalta**. Ez a terület a „schengeni övezet", amely arról a luxemburgi városról kapta nevét, ahol az első megállapodásokat aláírták. Az Amszterdami

[69] Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 2. cikk. Hatályos: 2018. VI. 29-től.
[70] 4. cikkének (2) bekezdése
[71] http://www.parlament.hu/irom41/00332/00332.pdf
[72] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3Al33020
[73] https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/schengen-area/#schengen

Szerződés aláírását követően ezt a kormányközi együttműködést az EU keretrendszerébe is belefoglalták **1999. május 1-jén**.

6.1.1. A schengeni együttműködés fejlődése és a schengeni térség kibővítése

A schengeni térséget **fokozatosan kibővítették**[74], míg majdnem az összes tagállam részét alkotta. Olaszország a megállapodásokat 1990. november 27-én írta alá, Spanyolország és Portugália 1991. június 25-én csatlakozott, majd Görögország következett 1992. november 6-án, utána Ausztria 1995. április 28-án, valamint Dánia, Finnország és Svédország 1996. december 19-én. Csehország, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia 2007. december 21-én csatlakozott, Svájc, mint társult ország pedig 2008. december 12-én. A Tanács 2023. december 30-án megállapodott a Bulgáriával és Romániával közös belső légi és tengeri határokon végzett ellenőrzések megszüntetéséről. A Tanács 2024. december 12-én úgy határozott, hogy a két országgal közös és az azok közötti belső szárazföldi határokon is megszünteti a személyek ellenőrzését. Ennek eredményeként 2025. január 1-je óta Bulgária és Románia a schengeni térség teljes jogú tagja.[75]

A schengeni keretrendszerben elfogadott legfontosabb szabályok:

- a személyek ellenőrzésének eltörlése a belső határokon;
- közös szabályokat alkalmaznak az EU-tagállamok külső határain átkelő emberekre;
- harmonizálják a beléptetési feltételeket és a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumokra vonatkozó szabályokat;
- fokozott rendőrségi együttműködés (beleértve a határokon átnyúló megfigyelés és üldözés szabályait);
- fokozott igazságügyi együttműködés gyorsabb kiadatási rendszer és a büntetőügyekben született ítéletek végrehajtásának átadása révén;
- a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozása és fejlesztése.

6.1.2. A Schengeni Információs Rendszer (SIS)

A schengeni mechanizmus lényegeként olyan információs rendszert hoztak létre, mely lehetővé teszi a határellenőrző és igazságügyi hatóságok számára, hogy információkat szerezzenek személyekről és tárgyakról.

A tagállamok a központi rendszerrel (a C-SIS-szel) összeköttetésben álló nemzeti hálózaton (N-SIS-en) keresztül táplálnak információkat a rendszerbe. Ezt a számítógépes rendszert egy SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entry – kiegészítő információkra vonatkozó kérelem a nemzeti bemeneti helyeken) nevű hálózat is kiegészíti, amely a SIS emberi interfészeként szolgál.

A 2013. április 9-étől működő második generációs rendszerben (SIS II[76]) már lehetőség nyílik biometrikus adatok (ujjlenyomat, fénykép) kezelésére, új adatkategóriákkal (lopott légi járművek, hajók, konténerek, értékpapírok) kapcsolatos információk megosztására, egyes jelzések összekapcsolására (például személyek és járművek) és az európai elfogató parancs egy példányának tárolására és megosztására.

---

[74] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32006R0562

[75] https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/schengen-area/#schengen

[76] https://www.naih.hu/schengeni-informacios-rendszer.html

6.1.3. A schengeni vívmányok beépítése az EU keretrendszerébe

A **Schengeni Egyezmény által hozott változásokat az Amszterdami Szerződéshez csatolt jegyzőkönyv építi be az EU keretrendszerébe**. A **schengeni térség ma már része az EU jogi és intézményi keretrendszerének**[77]. Így a Parlament és az igazságügyi szervek ellenőrzése alá kerül, és teljesíti a személyek szabad mozgásának az 1986-os Egységes Európai Okmányban kimondott célkitűzését, miközben biztosítja a Parlament által gyakorolt demokratikus ellenőrzést és jogorvoslatot tesz elérhetővé a polgárok számára, ha akadályozzák őket jogaik érvényesítésében (a Bíróság és/vagy a nemzeti bíróságok révén, az adott jogi területtől függően).

7. A rendvédelmi szervek határvédelmi feladatai

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket a rendvédelmi szervek határvédelmi feladatairól. Legyen jártas Magyarország államhatárvédelmének jogi eszközei meghatározásában. Legyen jártás azok összefüggéseinek feltárásában, értelmezésében. Legyen jártas a Rendőrség államhatár védelme érdekében meghatározott feladataiban. Legyen képes azok részletes meghatározására, felidézésére.

7.1. Magyarország államhatárvédelmének jogi eszközei

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket az államhatár védelmének jogi eszközeiről, Ismerje az alkalmazandó jogszabályokat.

7.1.1. Államhatár védelem az Alaptörvényben

A vizsgázó legyen képes meghatározni, visszaidézni a Rendőrség Alaptörvényben meghatározott feladatait.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)[78] 46. cikke a rendvédelmi funkciókkal rendelkező szervek közül kiemeli a rendőrséget, a szervezet vonatkozásában funkcionális, feladatköri meghatározást alkalmaz.

A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. Magyarország Alaptörvénye szerint a rendőrség alapvető feladata *A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.*[79]

7.1.2. Az Alaptörvény külföldre utazással, hazatéréssel, menedékjoggal, bevándorlással kapcsolatos rendelkezései

A vizsgázó legyen jártas az Alaptörvény külföldre utazással, hazatéréssel, menedékjoggal, bevándorlással kapcsolatos rendelkezéseiben, azok alapján létrehozott jogszabályok rendelkezéseiben, azok értelmezésében.

A fentieket **Magyarország Alaptörvénye** (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XIV. cikk határozza meg. Ennek értelmében Magyarországra **idegen népesség**

---

77 http://publications.europa.eu/resource/cellar/09fcf41f-ffc4-472a-a573-b46f0b34119e.0008.03/DOC_1

78 Magyarország Alaptörvényét az Országgyűlés 2011. április 18. napján fogadta el. Magyarország Alaptörvénye 2012. január 1-jén lép hatályba.

79 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 9. cikk. Hatályos: 2018. VI. 29-től.

nem telepíthető be[80]. **Idegen állampolgár** - ide nem értve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyeket - Magyarország területén **a magyar hatóságok által egyedileg elbírált kérelme alapján élhet**. A kérelem előterjesztése és elbírálása feltételeinek alapvető szabályait sarkalatos törvény határozza meg.

Magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és **külföldről bármikor hazatérhet**[81]. Magyarország területén tartózkodó **külföldit csak törvényes határozat alapján lehet kiutasítani**. **Tilos a csoportos kiutasítás**. Senki nem utasítható ki olyan államba, vagy nem adható ki olyan államnak, ahol az a veszély fenyegeti, hogy halálra ítélik, kínozzák vagy más embertelen bánásmódnak, büntetésnek vetik alá[82].

Magyarország - ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet - **kérelemre menedékjogot biztosít** azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy a közvetlen üldöztetéstől való félelmük megalapozott**t**[83]. **Nem jogosult menedékjogra** az a nem magyar állampolgár, aki Magyarország területére olyan országon keresztül érkezett, ahol üldöztetésnek vagy üldöztetés közvetlen veszélyének nem volt kitéve. A menedékjog biztosításának alapvető szabályait sarkalatos törvény határozza meg[84].

7.1.3. Az államhatár védelmét oltalmazó büntetőjogi anyagi jogi tényállások

A vizsgázó legyen jártas az államhatár védelmét oltalmazó büntetőjogi anyagi jogi tényállások átfogó értelmezésében. Legyen képes azok tartalmának, összefüggéseinek értelmezésére. Legyen képes az egyes büntetőjogi tényállások elkövetési magatartásainak meghatározására, visszaidézésére, értelmezésére.

A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) a XXXIV. fejezet a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények körében oltalmazza az Alaptörvényben meghatározottak érvényesítését:

- határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §),
- a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §),
- a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §),
- embercsempészés (Btk. 353. §),
- jogellenes bevándorlás elősegítése, támogatása (Btk. 353/A. §)[85]
- jogellenes tartózkodás elősegítése (Btk. 354. §),
- Családi kapcsolatok létesítésével visszaélés (Btk. 355. §),
- Harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása (Btk. 356. §),

illetve szankcióként a Btk. 364.§ értelmében az embercsempészés, a határzár tiltott átlépése, a határzár megrongálása, a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása, a jogellenes tartózkodás elősegítése, a jogellenes bevándorlás elősegítése, támogatása és a tiltott szerencsejáték szervezése elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van[86].

80 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 5. cikk (1). Hatályos: 2018. VI. 29-től.

81 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 5. cikk (1). Hatályos: 2018. VI. 29-től.

82 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 5. cikk (1). Hatályos: 2018. VI. 29-től.

83 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 5. cikk (1). Hatályos: 2018. VI. 29-től.

84 Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 5. cikk (1). Hatályos: 2018. VI. 29-től.

85 Beiktatta: 2018. évi VI. törvény 11. § (1). Hatályos: 2018. VII. 1-től.

86 Beiktatta: 2018. évi VI. törvény 11. § (1). Hatályos: 2018. VII. 1-től.

7.2. A Rendőrség feladatai az államhatár védelme érdekében

A vizsgázó szerezzen átfogó ismereteket a rendőrség államhatár védelme érdekében foganatosított feladatairól Képes legyen az egyes feladatok felsorolására, értelmezésére.

7.2.1. A Rendőrség általános határvédelmi és határrendészeti feladatai az Rtv. alapján

A vizsgázó legyen jártas az Alaptörvény külföldre utazással, hazatéréssel, menedékjoggal, bevándorlással kapcsolatos rendelkezéseiben, azok alapján foganatosítható rendőri feladatokban.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) **alapján a Rendőrség feladata:**[87] *az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.*

A rendőrség az Alaptörvényben, és törvényi felhatalmazása alapján, valamint más jogszabályban meghatározott **bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében**:

- őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában,
- ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat - ide nem értve a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK rendeletben meghatározott vámellenőrzést -, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét, valamint végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését, és a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását,
- irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését,
- megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket,

Idegenrendészeti intézkedés és határforgalom ellenőrzés

Idegenrendészeti intézkedés A rendőrség nemzetközi szerződés alapján végrehajtja a személyek **államhatáron történő átadását, átvételét, valamint más államok között átadásra kerülő személyeknek az átadás helyére kíséréssel történő átszállítását, valamint részt vesz az Európai Unió tagállamai által közösen, kísérővel végrehajtott hazatérésekben**. A rendőrség az idegenrendészeti hatáskörben elrendelt személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket a tranzitterületen is alkalmazhatja[88].

Határforgalom-ellenőrzés: A rendőrség a határátlépésnek az Európai Unió kötelező jogi aktusaiban és jogszabályokban meghatározott feltételeit ellenőrzi, ennek során jogosult az államhatár átlépésére jelentkező személyek személyazonosságát megállapítani, úti okmányát ellenőrizni, a személy tárgyait és járművét átvizsgálni. A rendőrség a tranzitterületen is jogosult a tranzitterületen tartózkodó személyek személyazonosságát megállapítani, az úti okmányukat ellenőrizni, a tranzitterületre történő be- és kilépés, valamint az ott tartózkodás jogszerűségét

87 A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1.§ (1) bek.

88 A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 35.§ (1)-(2) bek.

ellenőrizni. A rendőrség a határforgalom ellenőrzése során engedélyezi a határátlépés jogszabályban meghatározott feltételeivel rendelkező személyek határátlépését, illetve megtagadja a határátlépés feltételeivel nem rendelkező személyek határátléptetését[89].

Járványügyi intézkedések tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben: A rendőrség a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben, a járványügyi intézkedések biztosítása céljából

a) útvonalat, közterületet a forgalom elől elzárhat, a forgalmat korlátozhatja,

b) nyilvános és közforgalmú intézmények működését korlátozhatja,

c) magánlakásba - külön írásos utasítás birtokában - ellenőrzés, a helyszín megfigyelése és biztosítása céljából beléphet, és ott tartózkodhat,

d) területet, épületet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen, vagy onnan távozzék, illetve az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti[90].

Járványügyi intézkedések tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben, biztonsági intézkedés, határbiztosítási távoltartás

Biztonsági intézkedés: A rendőr az önveszélyes állapot vagy a személyeket, illetőleg az anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megszüntetése, továbbá az államhatár védelme érdekében[91]

a) megteszi a veszélyhelyzet elhárításához, megszüntetéséhez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedéseket;

b) intézkedik az önmagát vagy mást veszélyeztető állapotban lévő személy orvosi vizsgálatára, és közreműködik az egészségügyi intézetbe történő szállításában;

c) intézkedik az öngyilkosság lehetőség szerinti megakadályozására;

d) közterületen vagy nyilvános helyen - ha az élet vagy a testi épség védelme megkívánja - intézkedik a magatehetetlen, önkívületben lévő, illetve erősen ittas vagy bódult személynek a lakására vagy kijózanító állomásra, egészségügyi intézetbe kíséréséről, illetőleg szállíttatásáról;

e) területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen, vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.

Határbiztosítási távoltartás: A rendőr az államhatár rendjének és a határőrizeti tevékenység zavartalanságának biztosítása érdekében megakadályozza, hogy Magyarország területének a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/399 európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonalától, illetve a határjeltől számított 8 km-es sávon belülre olyan személy lépjen be, valamint az ott tartózkodó olyan személyt távozásra kötelezi, akivel szemben[92] bűncselekmény miatt büntetőeljárás van folyamatban[93].

---

[89] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 35.§ (1)-(3) bek.

[90] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 35/B.

[91] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 37.§

[92] a határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §), a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §), embercsempészés (Btk. 353. §), jogellenes tartózkodás elősegítése (Btk. 354. §), jogellenes bevándorlás elősegítése, támogatása (Btk. 353/A. §)

[93] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 46/F.§

A **rendőrt intézkedési jogosultság** illeti, illetve annak **kötelezettsége** terheli **az államhatár őrzésével kapcsolatos feladatai ellátása során**. A rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni[94] vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tényt, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.

Igazoltatás során, ha az igazoltatott személyazonossága megállapítása[95] - szükséges ellenőrzés céljából az igazoltatottól ujjnyomat vehető[96].

[94] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 13.§ (1) bek.

[95] Az Rtv. 29. § (2) bekezdése alapján nem állapítható meg, - a 29. § (4a 2004/512/EK tanácsi határozattal létrehozott vízuminformációs rendszerben (a továbbiakban: Vízuminformációs Rendszer) tárolt adatokkal történő összevetés céljából a vízuminformációs rendszerről (VIS) és a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumokra vonatkozó adatok tagállamok közötti cseréjéről (VIS-rendelet) szóló, 2008. július 9-i 767/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: VIS rendelet) 20. cikke alapján) bekezdésében meghatározottakon túl

[96] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 29/A.§ (1) bek.

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

IV. fejezet: Az Európai jogi ismeretek

A tananyag az alábbiakkal egészül ki:

4. Az Európai Ügyészség

Az Európai Ügyészség (EPPO) az Európai Unió független vádhatósági szerve, amelynek feladata az EU pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények kivizsgálása és az elkövetők bíróság elé állítása.

A 2021 júniusában működését megkezdő, luxembourgi székhelyű szervezet az első olyan uniós hivatal, amely közvetlen nyomozati és vádhatósági jogkörrel rendelkezik a tagállamokban. Nem egyeztet vagy koordinál (mint az Eurojust vagy az OLAF), hanem önállóan büntetőeljárást indít az adott tagállamban. Teljesen független az Európai Bizottságtól és a nemzeti kormányoktól. Vezetője az európai főügyész. Hatásköre kizárólag az EU költségvetését károsító bűncselekményekre terjed ki. Ezen belül:

- Az uniós támogatásokkal és forrásokkal kapcsolatos csalások és korrupció.
- Határokon átnyúló, nagy értékű áfacsalások (10 millió eurós kár felett).
- Uniós pénzekhez kapcsolódó pénzmosás.

Az EPPO hatásköre a 2021. június 1-je után elkövetett, uniós forrásokat érintő bűncselekmények vizsgálatára is kiterjed.

Magyarország korábban kimaradt az EPPO-t létrehozó megerősített együttműködésből, ám a jogállamiság helyreállítását célzó kormányzati elköteleződés részeként Magyarország hivatalosan is csatlakozott az Európai Ügyészséghez. A magyar kormány 2026 májusában nyújtotta be a felvételi kérelmet. Az Európai Bizottság 2026. július 10-én hagyta jóvá a csatlakozást. Magyarország a szervezethez csatlakozó 25. tagállam. Magyarországon a működés feltételeit lehetővé tevő jogalkotási és szervezet kialakítási folyamat megkezdődött.

A csatlakozást követően az Európai Ügyészség állandó jelenléttel rendelkezik Magyarországon. A struktúra két szinten épül fel:

- Központi szint: Európai Ügyész Magyarország három jelöltet állít, akik közül az EU Tanácsa választja ki az országot képviselő európai ügyészt. Ő a luxembourgi központban dolgozik, és felügyeli a magyarországi ügyeket.
- Decentralizált, nemzeti szint: A tagállamban működő, a tagállami büntetőjogot és eljárásokat pontosan ismerő ügyészek, akik közvetlenül végzik a nyomozást. A tevékenységük során nem a hazai kormány vagy a főügyészség, hanem kizárólag az EPPO utasításait követik. Ha az EPPO vádat emel, a pert a magyar nemzeti bíróságok előtt folytatják le a hazai jogszabályok szerint.

Indoklás: Az Európai Bizottság 2026. július 10. EU 2026/1701 határozata

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. kötet

KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK

V. FEJEZET

RENDÉSZET ÉS RENDVÉDELEM

Írta: Dr. Sóti Kálmán

3.4. tananyagrészt a Polgári Nemzetbiztonsági Szolgálatok szerzői készítették

Budapest, 2026.

TARTALOMJEGYZÉK

V. Fejezet **2**
Rendészet és rendvédelem **2**
1. Rendészettudományi fogalmak **2**
1.1. A közrend és a közbiztonság fogalmi meghatározása 2
1.2. A rendészettudomány, a rendészet és a rendészeti igazgatás 3
1.2.1. A rendészettudomány és a rendészet 3
2. A rendészeti igazgatás **4**
2.1. A rendészeti igazgatás jellege, fogalma 4
2.2. A rendészeti hatósági intézkedések, hatósági eszközök 4
2.3. A rendészeti igazgatás alapfunkciói 5
2.4. A hatósági kényszer, a legitim fizikai erőszak jogi, szakmai követelményei 5
2.5. A rendészeti igazgatás kettős természete 5
3. A rendészet és a rendvédelem **6**
3.1. A rendvédelmi szervek meghatározása 6
3.2. A rendvédelmi szervek feladatai 7
3.3. A rendvédelmi szervek körébe nem sorolt, rendvédelmi feladatokat ellátó állami szervek 8
3.3.1. A Nemzeti Adó és Vámhivatal 9
3.3.2. Az Országgyűlési Őrség 14
3.4. A NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK 15
3.4.1. A nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetése és működésük keretei 15
3.4.2. A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszere 16
3.4.2.1. Az Információs Hivatal 16
3.4.2.2. Az Alkotmányvédelmi Hivatal 17
3.4.2.3. A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat 18
3.4.2.4. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat 18
3.4.2.5. A Nemzeti Információs Központ 19
3.4.2.6. Generális feladatok 19
4. A rendészeti igazgatás határterületei **20**
4.1. A rendészet, mint szakmai professzió 20
4.2. A közösségi rendőrség és a magánbiztonság 20
5. A rendészet irányítása **21**
5.1. A rendőrségi modellek 22

V. FEJEZET
RENDÉSZET ÉS RENDVÉDELEM

1. Rendészettudományi fogalmak

A vizsgázó legyen képes meghatározni a rendészet tárgyát.

A rendészettudomány fejlődésének részeként a rendészet alapvető fogalmainak meghatározása több évszázados nemzetközi és hazai fejlődésen ment keresztül. A kutatási eredmények alapján az egyes fogalmak tartalmát illetően napjainkban is több felfogás uralkodik. A fogalmi megközelítések alapját a rendészet tárgyára, feladatára, szervezetére vonatkozó nézetek, álláspontok képezik.[1] Abban azonban széleskörű szakmai konszenzus alakult ki, hogy a rendészet tárgya a közrend, és a közbiztonság.[2]

1.1. A közrend és a közbiztonság fogalmi meghatározása

A vizsgázó legyen képes meghatározni a közrend, és a közbiztonság fogalmát, legyen képes a fogalmak egymáshoz viszonyának értelmezésére.

A közrend fogalma - tartalmára tekintettel - számos aspektusból vezethető le, így leírható erkölcsi-, továbbá jogi kategóriaként egyaránt. Alapvetően ez a kettős megközelítés az oka annak, hogy a közrend fogalma tekintetében a szakirodalom több definíciót is ismer. Conha Győző[3] meghatározása szerint a közrend „az embereknek közös célra való együttműködése a jog és a természet határain belül."

A közrend fogalma mégis a legátfogóbban *a jogrendből vezethető le, hiszen a rendészeti tevékenység – közrend és a közbiztonság megóvása, fenntartása – az alkotmányos alaprendből levezett jogszabályok által meghatározott kötöttségben érvényesül.*

A magánjogi jogrend tárgya a magánjogi, gazdasági viszonyok rendezettsége, míg a közjogi jogrendben a szabályozás tárgya az egyén és a közösség, más megközelítésben az állam és a polgárainak szabályozott kapcsolatai találhatóak.

A jogrend tételes szabályozása közvetlenül nem határozza meg a közrend teljes tartalmát, ezért a hatályos jogszabályok fogalom meghatározást sem tartalmaznak. Így a közrend fogalma az egyes jogágakban meghatározott szabályozási tárgyakból vezethető le.

A közrend a legtágabb megközelítésben a közjog által létesített rend. A rendészet számára a közrend kétféle jelentést hordoz. Jelenti egyrészt *a védelem tárgyát*, amelynek megóvása felett legteljesebb jogkörben a rendőrségnek kell őrködnie, másfelől *a védelem formájaként*, eljárási rendjeként határozható meg, amelyet a rendőrségnek és minden eljáró tagjának be kell tartania a közjog által szabályozott módon.

A jogirodalomban elfogadott álláspont szerint *a közrend lényege, hogy a jog feltétlen védelmet biztosít a közrend fogalma alá vonható intézmények részére, működési céljaikat érvényesíteni, működésüket óvni kívánja.* Ennek során azoknak a jogszabályoknak kell feltétlenül érvényesülniük, amelyek közvetlenül szolgálják és védik a gazdasági-társadalmi rendnek az alapjait.[4]

---

[1] A magunk részéről a továbbiakban Prof. Dr. Finszter Géza tudományos kutatási eredményeit tekintjük kiinduló alapnak.

[2] Tauber István: A közrend fogalmával kapcsolatos vélemények kritikája Belügyi Szemle 2002. 4. szám. 146.o.

[3] Conha Győző: Politika Közigazgatástan Budapest, 1905.

[4] Legf. Bír. Gf.VI.33.072/1997. sz.

Mint a fentiekből kitűnt **a rendészet tárgya a közrend és a közbiztonság.** A két fogalom egymáshoz való viszonyáról megállapítható, hogy nem értelmezhetőek szinonim meghatározásként, tartalmuk eltér. A közrend fogalmába nem vonható a közbiztonság, utóbbi fogalma az előzőtől eltérő önálló társadalmi és jogi jelentéssel bír.

A közbiztonság társadalmi szükséglet, mint ilyen a társadalom számára egyben fenntartandó értékként, és célként is jellemezhető. A közbiztonság fogalma két aspektusban értelmezhető, a *normatív,* valamint a *materiális* fogalmi megközelítésében. A közbiztonság normatív fogalma a jogrend tételes szabályaiban meghatározott vonatkozó tartalmi elemből tevődik össze.

A közbiztonság materiális fogalma lényegét tekintve megegyezik a köznyugalommal, vagyis azzal a közállapottal, melyben a személyek és a javak biztonsága, nyugalma biztosított, és amelyben az állam és polgárai cselekvési lehetőségei akadályok nélkül érvényesülnek.

A nemzetközi kutatásokat tükröző modern európai felfogás *szerint a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és a közösségek tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességei és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki.*[5]

Mindezek alapján a **közbiztonság** jogi tárgyként védendő értékek összességét jelenti, amelyet a demokratikus jogállamok államcélként határoznak meg.

1.2. A rendészettudomány, a rendészet és a rendészeti igazgatás

1.2.1. A rendészettudomány és a rendészet

A vizsgázó ismerje a rendészettudomány, a rendészet és a rendészeti igazgatás jelentését, szerepét.

A vizsgázó ismerje az Irányítás, felügyelet, ellenőrzés, vezetés, kapcsolata, összetevői, legyen képes ezek fogalmi meghatározására.

A rendészettudomány tágabb megközelítésben *azoknak a tudományos módszerekkel feltárt törvényszerűségeknek és e törvényszerűségek alapján kidolgozott fogalmaknak rendszerbe foglalt összessége, melyek alkalmasak a rendészet működésének, szervezetének és jogi szabályozásának leírására.*[6]

A rendészettudomány gyakorlati tapasztalatok és az empirikus tények szintetizálásával elméleti tudást és gyakorlati ajánlásokat kínál az alábbi rendészeti területeken

- A szervezet célszerű kialakításához;
- A rendészeti jellegű jogalkotáshoz;
- A nemzetközi integrációs együttműködés támogatásához;
- A közbiztonsági stratégiák megfogalmazásához;
- A modernizáció sikeres tervezéséhez és végrehajtásához;

A rendészettudomány tárgya maga *a rendészet.*

A rendészet a modern államban *az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása.*[7]

A fogalom értelmezése során **veszély** alatt *olyan állapotot, élethelyzetet kell érteni, amelyben a társadalom által értéknek elismert anyagi és szellemi javakat sérelem fenyegeti. A sérelem jellege szerint lehet javak megsemmisülése, értékének csökkenése, vagy értékgyarapító képességének elvesztése.*

[5] Finszter Géza: A rendészeti szervek működésének jogi alapjai. Rendőrtiszti Főiskola Budapest, 2008. 25.o
[6] Finszter Géza: Bevezetés a rendészettudományba Rendőrtiszti Főiskola Budapest, 2008. 21.o.
[7] Finszter Géza: Bevezetés a rendészettudományba Rendőrtiszti Főiskola Budapest, 2008. 23.o.

A jogellenes emberi magatartásokból származó veszélyeztető cselekmények jellemzője, hogy a társadalmi együttélés során adott élethelyzetben valamely tevékenység, vagy mulasztás olyan oksági folyamatot indít el, mely sérelmet okoz.

2. A rendészeti igazgatás

2.1. A rendészeti igazgatás jellege, fogalma

A vizsgázó ismerje a rendészeti igazgatás jellegét. Ismerje a rendészeti igazgatás közigazgatáson belülii szerepét. Legyen képes a rendészeti igazgatás fogalmának meghatározására.

A rendészeti igazgatás jellegét tekintve *a szándékos és a gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas hatósági intézkedéseket magába foglaló – a rendészeti közjog által szabályozott – végrehajtó-rendelkező tevékenység.*[8]

A fentiek alapján megállapítható, hogy **a rendészeti igazgatás a közigazgatásnak azon ága, amelyik a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyeket a legitim fizikai erőszak birtokában hárítja el**.

Az általánosan elfogadott nézet szerint **a rendészeti igazgatás** *a közigazgatás egyik ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése az, hogy a jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel – a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – védelmezze a társadalmat.*

2.2. A rendészeti hatósági intézkedések, hatósági eszközök

A vizsgázó legyen képes meghatározni a rendészeti hatósági intézkedések csoportosítását, azok tartalmát, a rendészeti hatósági eszközeit, azok alkalmazási területeit.

A rendészeti hatósági intézkedések jellegük alapján több csoportba sorolhatóak. Így a rendészeti hatósági intézkedések egyik csoportja a *rendészeti kényszerintézkedések*, amelyek a jogellenes cselekmények megelőzésére, megszakítására, és felderítésére irányulnak. A rendészeti hatósági intézkedések másik csoportja *a veszélyeztetés tárgyának fizikai védelmére irányul*, mely a hatósági szolgáltató jellegű intézkedésekben nyilvánul meg.

A **rendészet** közigazgatási jellegéből adódóan **hatósági eszközökkel rendelkezik**, amelyek az alábbi területeken érvényesülnek.

- A jogellenes emberi cselekmények nyomán kialakult *veszélyhelyzetek elhárítása*;
- *tiltó jellegű magatartási szabályalkotás* (pl. rendeletalkotás a közigazgatási jog, vagy a szabálysértési jog területén) és szankcionálás jogsértés elkövetése esetén;
- *Szolgáltató jellegű hatósági tevékenységek* során (pl. okmányok, engedélyek kiadása, hatósági nyilvántartások vezetése és kezelése);
- *Hatósági végrehajtó, rendelkező jellegű tevékenység* (fokozott ellenőrzés, rendezvények-, védett személyek biztosítása);

Mint utaltunk rá a rendészeti igazgatás fogalmi eleme a hatósági kényszer, mely a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában alkalmazható. A legszélesebb körben a rendészeti hatósági intézkedési jogkörrel, és a legitim fizikai erőszak alkalmazására szóló felhatalmazással a rendőrség rendelkezik. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a rendészeti igazgatás területét legnagyobb mértékben a rendőrigazgatás fedi le.

[8] Finszter Géza: A rendészeti szervek működésének jogi alapjai. Rendőrtiszti Főiskola Budapest, 2008. 15.o

2.3. A rendészeti igazgatás alapfunkciói

A vizsgázó legyen képes meghatározni, és értelmezni a rendészeti igazgatás három alapfunkcióját.

A rendészeti igazgatást a tartalmi elemek sokrétűsége jellemzi, ezért a rendészeti igazgatás alapterületei is differenciáltak. A rendészeti igazgatás **három alapfunkciója** különíthető el, ezek: a jelenlét (őrködés), a legitim fizikai erőszak alkalmazása, és a bűnügyi felderítés (információszerzés).

A rendészeti alapfunkció közül a jelenlét, az őrködés (őr-járőrszolgálat ellátása) a legáltalánosabb, legszélesebb körben ellátott feladat, mely a közrendet ért veszély elhárításának első mozzanataként is értelmezhető. Jellegét tekintve oltalmazó funkció, mely a közrendet fenyegető veszélyhelyzet megelőzésére, és felismerésére szolgál.

2.4. A hatósági kényszer, a legitim fizikai erőszak jogi, szakmai követelményei

A vizsgázó legyen képes meghatározni a hatósági kényszer fogalmát. Legyen képes felsorolni, és értelmezni a legitim fizikai erőszak tartalmi elemeit, jogi szakmai követelményeit.

A már kialakult veszélyhelyzetek, felszámolására, a közrendet ért sérelmek helyreállítására a fizikai erőszak szolgál. Fontos követelmény, hogy a fizikai erőszak monopóliuma legitim módon kerüljön alkalmazásra. A legitimáció követelményei az alábbiakban foglalhatóak össze.

- A legitim fizikai erőszak alkalmazása kizárólag törvényi felhatalmazáson alapulhat, melynek tartalmaznia kell a korlátokat, és a tilalmakat is. Az alkalmazás jogszabályokon alapuló eljárási rendben történik, melyért a rendvédelmi szervezet és annak tagja felelősséggel tartozik. **(törvényesség)**
- Célja a jogellenes állapot megelőzése vagy megszakítása, illetve a felelősségre vonás biztosítása, ezért a célja sohasem lehet a jogsértés retorziója. **(eszközjelleg)**
- Csak akkor alkalmazható, ha a veszély más módon nem szüntethető meg. **(szükségesség)**
- A veszély megszüntetése során a legitim fizikai erőszak alkalmazásánál követelmény, hogy az a lehető a legkisebb sérelmet okozza, azt a vétlen személyek és tárgyi környezet feltétlen kíméletével kell alkalmazni. **(minimális erőszak alkalmazása)**
- A veszélyhelyzet elhárítása, nem okozhat nagyobb hátrányt, mint aminek az elhárítását szolgálja. **(arányosság)**
- A jogellenes támadással szembeni fellépésnek térben és időben a jogellenes cselekménnyel összhangban kell történnie, a jogellenes állapot fennállásáig. **(reaktívitás)**
- A legitim erőszak alkalmazása professzión alapul, melyet speciális felkészítés útján válik elsajátíthatóvá. **(professzionalizmus)**.

2.5. A rendészeti igazgatás kettős természete

A vizsgázó legyen képes meghatározni, és értelmezni a rendészeti igazgatás feladatrendszerét, annak kettős természetét.

A rendészeti bűnüldözés célja a büntető igazságszolgáltatás előkészítése, az állam büntető igényének biztosítása. A bűnüldözés rendje a büntetőeljárási-jog szabályozási tárgya, azt a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) és más kapcsolódó jogszabályok töltik ki tartalommal. A rendvédelmi szervek közül a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására

létrehozott szervének nyomozó hatósági feladatok ellátására kijelölt szervei rendelkeznek általános nyomozóhatósági jogkörrel,[9] a Nemzeti Adó- és Vámhivatal nyomozóhatósági jogköreit a Be. 34.§ (2) bek. a)-g) pontjai határozzák meg.

A rendvédelmi szervek közül - nyomozóhatósági jogkör nélkül - egyéb bűnfelderítési, bűnüldözési feladatot ellátnak más szervek is (*Nemzeti Védelmi Szolgálat).*

A vizsgált funkciók alapján megállapítható, hogy **kettősség** tapasztalható a **rendészeti igazgatás területén.** A rendészeti igazgatás a közrendvédelmi közbiztonsági feladatait közigazgatási hatóságként végzi. Ugyanakkor a bűnügyi szolgálat által végzett bűnüldözési. bűnfelderítési feladatok az állam büntetőjogi igényének érvényesítése érdekében a büntető igazságszolgáltatás előkészítéseként történnek. A két feladat eltérő jellegén túl a szervezeti struktúra és a hatalmi ágakhoz való kapcsolódás eltérése (végrehajtói, bírói) is megfigyelhető.

A rendészeti igazgatás szakterületi alapján különülnek el a rendőrség egyes szolgálati ágai. Így különösen a közrend (ezen belül a közlekedés rendjének) sérelmét jelentő veszélyek megelőzésére, felismerésére a **közbiztonsági (közlekedés) rendészet** hivatott. A közrend megbomlása esetén, annak legitim erőszak birtokában végzett helyreállítása rendészeti jellegű **csapaterős** bevetési jellegű feladat, melyet az erre felkészített rendőri erők végeznek. A közrendet deliktumok formájában ért sérelmek során a felderítés, és a büntető igazságszolgáltatás feladata a **bűnügyi szolgálati** ágra hárul, míg a közigazgatási jellegű felelősség megállapítását az **igazgatásrendészet,** az államhatár rendjének védelmét a **határrendészet** végzi.

3. A rendészet és a rendvédelem

A vizsgázó ismerje meg a rendészet, rendvédelem, valamint a rendészeti igazgatás fogalmának értelmezését, képes legyen ezen fogalmak kapcsolatrendszerének értelmezésére.

3.1. A rendvédelmi szervek meghatározása

Képes legyen meghatározni a rendészet és a rendvédelmi szerv fogalmát és rendészeti funkcióit, a szervezeti struktúra elemeit. A vizsgázó legyen képes ismertetni a rendvédelmi szervek körébe sorolt állami szervek körét, tagozódásokat, irányítási rendszerüket.

A rendészettel foglalkozó szakirodalomban vitatott a rendészet és a rendvédelem fogalmainak egymáshoz való viszonya. Egyes szerzők szinonim fogalmakként kezelik ezeket a kategóriákat, van olyan felfogás is, amely nem tekinti legitim meghatározásnak a rendvédelem fogalmát. Mások a rendvédelem fogalmát a jogalkotó által a rendészeti igazgatásban eljáró szervek kategorizálásának leírására használt jellemzőként kezelik.

Hazánk tételes közjoga a **rendvédelmi szervek** elnevezést határozza meg, így a szervezeti struktúrát tekintve a hatályos joganyag a rendészeti szervek meghatározást nem alkalmazza.

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy **rendvédelmi szerv csak olyan szerv lehet, amelyet a jogalkotó akként határoz meg, és ezt jogszabályban rögzíti.** Így az egyes rendvédelmi szervek feladatai és szervezete is a jogalkotó által meghatározott közjogi rendbe illesztett jogszabályi rendelkezések alapján határozhatóak meg. Összefoglalva, rendvédelmi szerv az a szerv, melyet a jogalkotó akként határoz meg, feladatköröket tekintve rendvédelmi feladat minden olyan tevékenység, amelyet jogszabályi felhatalmazás alapján rendvédelmi szerv lát el.

[9] Be. 34.§ (1) bek.

Hatályos joganyagunkban **a rendvédelmi szervek** körét a **központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény[10] határozza** meg. A jogszabály meghatározása szerint a rendvédelemi szervek központi államigazgatási szervek. A központi államigazgatási szervek a közigazgatás szervezeti és személyi struktúrájába illeszkednek. A központi államigazgatási szervek lényeges sajátossága egyrészt, hogy egyszemélyi vezetés alatt állnak. Másrészt a központi államigazgatási szerv, a miniszter irányítása vagy felügyelete alatt álló központi költségvetési szerv.

Ennek értelmében **a rendvédelmi szervek**:

- *a rendőrség,*
- *a büntetés-végrehajtási szervezet,*
- *a hivatásos katasztrófavédelmi szerv.*

A jogalkotó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény megalkotása során[11] új jogintézményt vezetett be a rendvédelemben. A **rendvédelmi feladatokat ellátó szervek** köre szervi hatályát tekintve tágabb fogalmi meghatározást tartalmaz, mint a rendvédelmi szervek. Hatálya alá tartozik:[12]

a) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,

b) a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv,

c) az idegenrendészeti szerv [az a)-c) pontban felsorolt szervek a továbbiakban együtt: rendőrség],

d) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,

e) a büntetés-végrehajtási szervezet,

Ugyanakkor a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hatálya alá tartozó szervek mindegyike központi államigazgatási szervnek minősül, ez a kitétel tehát – hatásköri, illetékességi szempontból - szűkítést nem tartalmaz.

3.2. A rendvédelmi szervek feladatai

A vizsgázó legyen képes ismertetni a rendvédelmi szervek alapvető feladatait, funkciót, szervezeti felépítését.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)[13] a rendvédelmi funkciókkal rendelkező szervek közül kiemeli a rendőrséget és a nemzetbiztonsági szolgálatokat. **A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. Magyarország Alaptörvénye szerint a rendőrség alapvető feladata** *a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában*[14].

[10] 1.§ (5) bekezdése

[11] kihirdetve 2015. április.24.

[12] Az egyes törvényeknek a rendészeti feladatellátás racionalizálásával összefüggő módosításáról szóló 2026. évi XLVI. törvény által megállapított szöveg. Hatályos 2026. október 1-től. Az a)-e) pontban felsorolt rendvédelmi feladatokat ellátó szervek a törvény alkalmazásában a hivatásos állománya tagjainak hivatásos szolgálati jogviszonyára (a továbbiakban: szolgálati viszony) és egyes társadalombiztosítási ellátására terjed ki.

[13] Magyarország Alaptörvényét az Országgyűlés 2011. április 18. napján fogadta el. Magyarország Alaptörvénye 2012. január 1-jén lép hatályba. Alaptörvény 46. cikke határozza meg

[14] Megállapította: Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása 9. cikk. Hatályos: 2018. VI. 29-től.

Az Alaptörvény a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályokat, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályait, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokat sarkalatos törvényre bízza.[15].

Az Alaptörvény e szabályozási tárgykörökből annyit emel ki, hogy e szervek működését a Kormány irányítja.

A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és a törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.[16]

A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) *a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.* [17]. A bv. szervezet a feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez. A bv. szervezet működését a Kormány a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter útján irányítja. A bv. szervezet központi vezető szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága élén az: országos parancsnok.

A **katasztrófavédelem** megvalósításában részt vevő **hivatásos katasztrófavédelmi szerv**:[18]

a) az országos illetékességgel működő központi szerv,
b) a vármegyei, fővárosi illetékességgel működő területi szervek,
c) helyi szervek a katasztrófavédelmi kirendeltségek és a hivatásos tűzoltóságok.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv **államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szerv, amelynek tagjai hivatásos állományúak, rendvédelmi alkalmazottak, munkavállalók és tisztjelöltek.**

3.3. A rendvédelmi szervek körébe nem sorolt, rendvédelmi feladatokat ellátó állami szervek

A vizsgázó ismerje a rendvédelmi szervek körébe nem sorolt rendvédelmi feladatokat ellátó állami szervek feladatait, működésüket, szervezeti felépítésüket.

A továbbiakban a **rendvédelmi szervek körébe jogszabály által nem sorolt,** fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó állami szerveket tárgyaljuk.

[15] Lásd: 1994. évi XXXIV. törvény 1-2. §, 4. §, 4/A. § (1)-(2), 5-6. §, 7-74. §, 92-101. §, 1995. évi CXXV. törvény 1-19. §, 26-37. §, 53-72. §, 74. §, 77-78. §, 2010. évi CXXII. törvény IV. Fejezet, 2011. évi CX. törvény 26. § (2), 2011. évi CXI. törvény 47. §, 49. §, 2011. évi CLXIII. törvény 49. §, 2011. évi CLXXIX. törvény 193. §, 2012. évi XXXVI. törvény 158. § (6).

[16] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1.§ (1) bek. értelmében.

[17] A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény „A büntetés-végrehajtási szervezet jogállása, irányítása és vezetése” elnevezésű I. fejezet 1-2.§-okban rendelkezik a szervezet feladatairól, jogállásáról.

[18] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 22. § (1) bek értelmében

3.3.1. A Nemzeti Adó és Vámhivatal

A vizsgázó legyen képes ismertetni a Nemzeti Adó és Vámhivatal alapvető feladatait, funkciót, szervezeti felépítését.

A központi költségvetés bevételi előirányzatainak hatékonyabb és gazdaságosabb teljesítése, az államháztartási érdekek hatékonyabb érvényesítése szükségessé tette az adó- és a vámigazgatás szervezeti integrációját. Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, valamint a Vám- és Pénzügyőrség összevonásával létrejött szervezet a **Nemzeti Adó és Vámhivatal** biztosítja az állam adó- és adójellegű bevételeinek teljes körű kontrollját és védelmét. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörében kiadott rendeletében kijelölt miniszter által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. [19]

A NAV a feladatait központi szervei és területi szervei útján látja el.

A NAV központi szerve a Központi Irányítás és a Bűnügyi Főigazgatóság.

A NAV területi szervei

a) a megyei (fővárosi) adó- és vámigazgatóságok (a továbbiakban: megyei igazgatóságok),

b) a Fellebbviteli Igazgatóság,

c) a NAV nyomozó hatósági feladatait ellátó területi szervei és

d) a Kormány rendeletében meghatározott igazgatóságok, illetve intézetek.

A NAV nyomozó hatósági feladatait a Bűnügyi Főigazgatóság és a NAV nyomozó hatósági feladatait ellátó területi szervei látják el. A vármegyei igazgatóságok kirendeltségeket működtethetnek.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezetői

A NAV-ot az elnök vezeti. A NAV elnökének feladat- és hatáskörét a kijelölt miniszter irányítása alá tartozó, a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott rendeletében kijelölt államtitkár gyakorolja. A NAV elnöke képviseli a NAV-ot, közvetlenül vezeti a Központi Irányítást, továbbá ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket jogszabály a NAV vezetőjének feladat- és hatáskörébe utal.

A NAV elnöke feladat- és hatáskörében minősítésre jogosult.

A NAV elnöke a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló törvény szerinti felettese a NAV foglalkoztatottjainak.

A NAV elnökének helyettesei az elnökhelyettesek. A NAV elnökhelyetteseit határozatlan időtartamra az elnök javaslatára a kijelölt miniszter nevezi ki és menti fel.

A NAV gazdasági vezetője a NAV egyik elnökhelyettese.

A Bűnügyi Főigazgatóságot főigazgató vezeti, akinek a munkáját főigazgató-helyettesek segítik. A NAV területi szervét a NAV elnöke által kinevezett igazgató vezeti. A NAV területi szervének vezetésében a NAV elnöke által kinevezett igazgatóhelyettes (igazgatóhelyettesek) vehet (vehetnek) részt.

A megyei igazgatóságok kirendeltségének operatív vezetését főosztályvezető látja el, aki a kirendeltséghez telepített feladat- és hatáskör gyakorlója.

A NAV elnökhelyettesei felett a kinevezési és felmentési jogkör kivételével a munkáltatói jogkört a NAV elnöke gyakorolja. A Bűnügyi Főigazgatóság főigazgatója, valamint főigazgató-helyettesei felett a munkáltatói jogkört a NAV elnöke gyakorolja.

Az igazgató felett a munkáltatói jogkört a NAV elnöke gyakorolja.

[19] A Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény 1.§ értelmében

Az igazgatóhelyettes felett a kinevezési és felmentési jogkört a NAV elnöke, az egyéb munkáltatói jogokat az igazgató gyakorolja.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerveinek irányítása és felügyelete

A területi szerv felettes szerve a Központi Irányítás.

Kivételes szabályként a NAV nyomozó hatósági feladatait ellátó területi szervének felettes szerve a Bűnügyi Főigazgatóság.

A Kormány rendeletében megjelölt területi szervek által első fokon hozott döntésekkel (intézkedésekkel) szemben induló jogorvoslati eljárásokban felettes szervként a Fellebbviteli Igazgatóság jár el.

A Központi Irányítás felettes szerve a kijelölt miniszter.

A Bűnügyi Főigazgatóság felettes szerve a Központi Irányítás.

Kivételes szabályként a Bűnügyi Főigazgatóság – a büntetőeljárásról szóló törvény szerinti – felettes szerve NAV elnöke.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladatai

A NAV – mint állami adó- és vámhatóság – látja el az állami adóhatóság és a vámhatóság jogszabályban meghatározott feladatait.

A NAV feladata:

a) a részben vagy egészben a központi költségvetés, a Nyugdíjbiztosítási Alap, az Egészségbiztosítási Alap vagy az elkülönített állami pénzalap javára teljesítendő kötelező befizetés,
b) a központi költségvetés, az elkülönített állami pénzalap terhére juttatott támogatás, adó-visszaigénylés vagy adó-visszatérítés,
c) az uniós vámjog végrehajtásáról szóló törvény hatálya alá tartozó kötelező befizetések
d) megállapítása, beszedése, nyilvántartása, végrehajtása, visszatérítése, kiutalása és ellenőrzése, feltéve, ha törvény vagy kormányrendelet eltérően nem rendelkezik.

A NAV

a) ellátja az államháztartásról szóló törvény végrehajtására kiadott jogszabályokban a pénzellátással kapcsolatban számára meghatározott feladatokat,
b) végzi az adó-, vám- és pénzforgalmi adatoknak, az ellenőrzések megállapításainak összegezését, feldolgozását és ezekről a kormányzati gazdaságpolitika kialakításában részt vevő állami szervek részére információk szolgáltatását,
c) feldolgozza az államháztartás működéséhez szükséges és rendelkezésre álló adatokat és az adópolitikáért felelős miniszternek átadja,
d) Központi Irányítása és a feladat- és hatáskörrel rendelkező területi szerve összegyűjti és tárolja az alapfeladatokkal, különösen a befizetési kötelezettséggel, a kapcsolódó eljárással összefüggő adatokat, amelyekről a NAV a gazdasági célú elemzésekhez – az e feladatokat ellátó állami szervek részére – adatfeldolgozásokat végez és adatszolgáltatásokat teljesít,
e) adó- vagy vámigazgatási jogkörben eljáró szerve egyéb érdekeltként vesz részt a költségvetést károsító bűncselekmény gyanúja miatt indított büntetőeljárásban,
f) lefolytatja az adóigazgatási eljárás részletszabályairól szóló kormányrendelet szerinti központosított ellenőrzést,
g) az állományába tartozók részére egészségmegőrzési, egészségügyi, szociális és kulturális feladatokat lát el,

h) a foglalkoztatottai részére ellátja a munkavégzésükhöz szükséges képzés, továbbképzés megszervezését és lebonyolítását,
i) az informatikai rendszerek, az elektronikus ügyintézés fejlesztése érdekében, valamint az elektronikus pénztárgépek által nyújtott adatszolgáltatáshoz és az azokból származó adatok továbbításához, fogadásához, tárolásához szükséges elektronikai felület és adattár működtetéséhez gazdasági társaságot működtet, amelynél a tulajdonosi jogokat a NAV elnöke gyakorolja.
j) végzi a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezései betartásával kapcsolatos, feladatkörébe utalt ellenőrzési, hatósági felügyeleti feladatokat,
k) együttműködik a Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetséggel a behozott kőolaj és kőolajtermékek biztonsági készletezéséről szóló 2013. évi XXIII. törvény 46. § (1) bekezdésben meghatározott, a kiskereskedelmi és végfelhasználói töltőállomásokon a forgalmazott üzemanyagok ellenőrző jelölésének meglétével kapcsolatos feladat végrehajtásában,
l) végzi az Európai Unió által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló törvényben meghatározott feladatokat.

A NAV

a) végzi az európai uniós és a külön jogszabályok alapján a feladatkörébe tartozó ügyekben az informatikai rendszerek működtetéséből, alkalmazásából adódó tagállami feladatokat,
b) végzi az európai uniós és nemzeti jogszabályokban meghatározott nemzetközi együttműködésből adódó feladatokat, – ideértve a hatóságok közötti kölcsönös adminisztratív segítségnyújtást is – valamint részt vesz további két-, illetve többoldalú megállapodások előkészítésében, jogszabályi felhatalmazás alapján ellátja Magyarország képviseletét a NAV szakterületét érintő ügyekkel foglalkozó uniós és nemzetközi szervezetekben,
c) végzi a hatáskörébe tartozó uniós, illetve más nemzetközi forrásból finanszírozott projektek szervezését, irányítását, lebonyolítását,
d) végzi az Európai Csalásellenes Hivatallal (a továbbiakban: OLAF) történő együttműködéssel és koordinációval kapcsolatban a külön törvényben meghatározott feladatokat.
e) támogatást nyújt az OLAF helyszíni ellenőrzéseinek vagy vizsgálatainak zavartalan lefolytatásához.

A NAV adóigazgatási jogkörében

a) eljáró szervei – feladataik ellátása során – együttműködnek az illetékességi területükön lévő helyi, illetve helyi kisebbségi önkormányzatokkal,
b) a helyi, illetve helyi nemzetiségi önkormányzat költségvetését érintő, szükséges és rendelkezésre álló bevételi adatokról a feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve útján évente tájékoztatást ad az önkormányzat részére; az adatszolgáltatás tartalmát a helyi önkormányzatokért felelős miniszter bevonásával az adópolitikáért felelős miniszter határozza meg,
c) ellátja az adók módjára behajtandó köztartozás végrehajtásával kapcsolatos, illetve az egyéb kötelező befizetésekkel kapcsolatos, az állami adó- és vámhatóság hatáskörébe utalt feladatokat,

d) ellátja az állami garancia (kezesség) kiutalásával, visszakövetelésével, a garancia beváltásához kapcsolódó ellenőrzéssel kapcsolatos, az állami adó- és vámhatóság hatáskörébe utalt feladatokat,
e) a jogszerű építőipari foglalkoztatás előmozdítása érdekében hozzáférési jogosultsággal rendelkezik a Nemzeti Építőipari Felügyeleti és Adatszolgáltató Rendszerhez és a részét képező rendszerekhez (a továbbiakban együtt: felügyeleti és adatszolgáltató rendszer), törvényben meghatározottak szerint jogosult a felügyeleti és adatszolgáltató rendszerben rögzített személyes adatok kezelésére, biztosítja az általa vezetett nyilvántartásokból meghatározott adatok felügyeleti és adatszolgáltató rendszerbe történő átadását,
f) ellátja a munkáltatók és kifizetők által foglalkoztatott biztosítottak adatainak nyilvántartásával, továbbá az adatoknak az egészségbiztosítás biztosítotti nyilvántartása és a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság részére történő átadásával kapcsolatos, jogszabályban az állami adó- és vámhatóság feladataként meghatározott feladatokat,
g) jogszabályban meghatározottak szerint elvégzi az illetékek zárási összesítését és végzi az azzal kapcsolatos, az adópolitikáért felelős miniszter részére teljesítendő adatszolgáltatást,
h) ellátja a csődeljárásban, a felszámolási eljárásban, a végelszámolásban, a kényszertörlési eljárásban, a vagyonrendezési és adósságrendezési eljárásban, valamint a szerkezetátalakítási és a reorganizációs eljárásban a NAV hatáskörébe tartozó követelések tekintetében a hitelezői feladatokat, és jogszabályban meghatározott esetben és módon egyéb hitelezők képviseletét; a végrehajtási eljárásban ellátja a végrehajtás foganatosítójaként a törvény által meghatározott feladatokat.

A NAV vámigazgatási jogkörében végzi

a) az európai uniós vámjog alapján az áruk vámeljárás alá vonását,
b) a vámhatáron át lebonyolódó áru- és utasforgalom vámellenőrzését, a vámtartozások és a vámeljáráshoz kapcsolódó egyéb terhek kiszabását és beszedését,
c) közvetlenül vagy közvetve – meghatározott körben – az áruk azonosságának (adózási szempontból történő besorolásának és egyéb jogszabály által meghatározott követelményeknek) a vizsgálatát, illetve a vizsgálat megtörténtének ellenőrzését,
d) a vámokmányok, illetve a vámeljárások adatainak vám- és statisztikai célú ellenőrzését, javíttatását, nyilvántartását, összesítését, feldolgozását és átadását,
e) a vám-, az adó- és egyéb jogszabályokban meghatározott adóztatási, ellenőrzési és utólagos ellenőrzési feladatokat,
f) az Európai Mezőgazdasági Garanciaalapból (EMGA) finanszírozott kifizetésekhez kapcsolódó utólagos ellenőrzéseket.

A NAV jövedéki igazgatási jogkörében végzi

a) a jövedéki jogszabályokban meghatározott jövedéki adóztatással, ellenőrzéssel,
b) a jövedéki jogszabályokban meghatározott jövedéki ügyekkel
c) kapcsolatos feladatokat.

A NAV bűnmegelőzési és bűnüldözési jogkörében

a) a büntetőeljárásról szóló törvény által hatáskörébe utalt bűncselekmények vonatkozásában

aa) végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat,

ab) nyomozó hatósági jogkört gyakorol, a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározottak szerint végzi a bűncselekmények felderítését, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzését,

b) ellátja a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény által hatáskörébe utalt feladatokat a nyomozó hatóság, a nemzetbiztonsági szolgálat, az ügyészség, a bíróság, továbbá a rendőrségről szóló törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó, valamint terrorizmust elhárító szerv törvényben meghatározott feladatai elősegítése érdekében.

A NAV rendészeti és igazgatási jogkörében

a) végzi a külön jogszabály által hatáskörébe utalt szabálysértések felderítését és elbírálását,
b) ellátja a NAV nyomozó hatósága által elrendelt, a büntetőeljárással összefüggésben a jogszabályban meghatározott személyi kört érintő személyi védelmi feladatokat (a továbbiakban: személyi védelem),
c) végzi meghatározott körben anyagi javak, értékek őrzését, kísérését,
d) végzi az elfogott, előállított, őrizetbe vett, valamint fogva tartott személyek őrzését, kísérését,
e) jogszabályban meghatározott ellenőrzési kötelezettségeinek és jogosultságainak végrehajtása egyik formájaként mozgó egységekkel végzi Magyarország területén – az EU külső határán működő határátkelőhelyek kivételével – a mélységi ellenőrzési tevékenységet,
f) f)
g) a külön jogszabályban meghatározott rendvédelmi, igazgatási feladatokat.

A NAV végzi továbbá

a) külön jogszabályban szabályozott, nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák forgalmának ellenőrzését,
b) a nemesfémforgalommal és fémjelzéssel kapcsolatos ellenőrzési feladatokat,
c) a vám-, a jövedéki, a szabálysértési, a Központi Bűnjelnyilvántartó Rendszer működtetése és egyéb eljárások során keletkezett, a feladat- és hatáskörébe tartozó adatok kezelését,
d) a fémkereskedelmi hatósági feladatokat,
e) a környezetvédelmi termékdíjjal és a regisztrációs adóval kapcsolatos adóztatási és ellenőrzési feladatokat.
f) a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény szerinti és a különleges jogrendre történő felkészülés tekintetében jogszabályban meghatározott feladatokat.

A NAV ellátja továbbá a jogszabály által a hatáskörébe utalt egyéb feladatokat.

3.3.2. Az Országgyűlési Őrség

A vizsgázó legyen képes ismertetni az Országgyűlési Őrség alapvető feladatait, funkciót.

2026. október 1. napjával az Országgyűlési Őrség:
a) tűzbiztonsági feladatokat ellátó szervezeti eleme a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóságba,
b) személyvédelmi feladatokat ellátó szervezeti eleme a rendőrség személyvédelmi feladatait ellátó területi szervébe,
c) az a) és b) pontba nem tartozó körben a Készenléti Rendőrségbe
történő beolvadással megszűnik.[20]

[20] Megállapította az egyes törvényeknek a rendészeti feladatellátás racionalizálásával összefüggő módosításáról szóló 2026. évi XLVI. törvény 76.§

3.4. A NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK

A vizsgázó ismerje meg a nemzetbiztonsági ágazat alapvető rendszertulajdonságait, szabályozását, illetve az egyes nemzetbiztonsági szolgálatok feladatait.

3.4.1. A nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetése és működésük keretei

A vizsgázó rendelkezzen vázlatos ismeretekkel a nemzetbiztonsági szolgálatok működésének jogi és szervezeti kereteiről.

Az Alaptörvény értelmében Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata.

A nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére és jogállására, feladataira, irányítására és vezetésére, parlamenti ellenőrzésére, működési alapelveire, személyi állományára, az általuk alkalmazható intézkedésekre vonatkozó alapvető rendelkezéseket a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) tartalmazza.

Eszerint a nemzetbiztonsági szolgálatok a Kormány irányítása alatt álló, az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szervek, amelyek élén a miniszterelnök által kinevezett főigazgatók állnak.

Az Nbtv. alapján a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető rendeltetése a nemzetbiztonsági érdek körébe tartozó feladatok ellátása, így

- az ország függetlensége és területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése,
- az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felfedése és elhárítása,
- a kormányzati döntésekhez szükséges, külföldre vonatkozó, illetve külföldi eredetű információk megszerzése,
- Magyarország törvényes rendjének és intézményei működésének jogellenes megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása, valamint
- a terrorcselekmények, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítése és megakadályozása.

A nemzetbiztonsági szolgálatok feladataik ellátása érdekében személyes – köztük különleges személyes, illetve bűnügyi – adatot is kezelhetnek. Ezen adatokat a szolgálatok nyílt forrásból, illetve különféle adatkezelő rendszerekből, vagy titokban, titkos információgyűjtés útján is megszerezhetik.

A titkos információgyűjtés keretében a nemzetbiztonsági szolgálat az érintettre vonatkozó információk összegyűjtését annak tudta nélkül, titokban végzi, miközben az érintett személyhez fűződő jogai (kapcsolattartáshoz, magántitokhoz, magánlakáshoz fűződő jogok) szükségszerűen sérülnek. A törvény tételesen felsorolja a titkos információgyűjtés során alkalmazható eszközöket, amelyek közül az érintett privátszféráját markánsan sértő eszközök alkalmazása külső – igazságügyminiszteri vagy bírói – engedélyhez kötött.

A törvény számos más intézkedés-típus alkalmazását biztosítja a nemzetbiztonsági szolgálatok számára feladataik végrehajtása érdekében, szigorú követelmény- és szabályrendszer betartása mellett, azonban ezek a külvilág számára látható és érzékelhető intézkedések – testi kényszer, vagy bilincs, illetve lőfegyver használata – alkalmazása a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatellátása során kivételesnek tekinthető.

A nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya hivatásos szolgálati viszonyban álló személyekből, nemzetbiztonsági, illetve honvédelmi alkalmazottakból, valamint munkavállalókból áll. A nemzetbiztonsági szolgálatoknál történő alkalmazás feltételeire vonatkozó szabályokat a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományának jogállásáról szóló 2024. évi LXX. törvény, illetve a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tekintetében a honvédek jogállásáról szóló 137/2024 (VI.28.) Korm. rendelet rögzíti.

3.4.2. A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszere

A vizsgázó ismerje meg Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatait, rendelkezzen alapszintű ismeretekkel feladatrendszerükről.

Hazánkban öt nemzetbiztonsági szolgálat működik, úgymint az Információs Hivatal (IH), az Alkotmányvédelmi Hivatal (AH), a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ), a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ), valamint a Nemzeti Információs Központ (NIK).

Az Nbtv. értelmében a nemzetbiztonsági szolgálatok kormányzati szervek; a Kormány az IH-t a polgári hírszerzési tevékenység irányításáért felelős miniszter, AH-t, az NBSZ-t és a NIK-et a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszter, míg a KNBSZ-t a honvédelemért felelős miniszter útján irányítja.

A nemzetbiztonsági szolgálatok irányítása kapcsán szólni kell a nemzetbiztonsági főtanácsadóról is, aki felel a miniszterelnök nemzetbiztonsági, honvédelmi, valamint rendvédelmi tevékenységének koordinálásáért. A miniszterelnök a nemzetbiztonsági főtanácsadón keresztül bármilyen védelmi kül- és belpolitikai, honvédelmi, nemzetbiztonsági, rendészeti, idegenrendészeti, bűnmegelőzési, bűnüldözési, büntetés-végrehajtási, valamint katasztrófavédelmi vagy egyéb rendvédelmi szakpolitikai feladatot elláthat.

A nemzetbiztonsági szolgálatok parlamenti ellenőrzését a Nemzetbiztonsági Bizottság látja el. A KNBSZ feladatainak megvalósulását a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság is folyamatosan ellenőrzi. A szolgálatok irányítását végző miniszterek rendszeresen tájékoztatják a bizottságokat a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységéről.

3.4.2.1. Az Információs Hivatal

A vizsgázó rendelkezzen alapszintű ismeretekkel az Információs Hivatal rendeltetéséről és feladatairól.

Az Információs Hivatal – a polgári hírszerzés – alapvető rendeltetése más módon meg nem szerezhető külföldi eredetű, vagy külföldre vonatkozó, kormányzati döntésekhez szükséges információk megszerzése.

E körben az IH feladatai:

- külföldre vonatkozó, illetőleg külföldi eredetű, a nemzet biztonsága érdekében hasznosítható információk megszerzése,
- a Magyarország függetlenségét, politikai, gazdasági vagy más fontos érdekét sértő vagy veszélyeztető külföldi titkosszolgálati törekvések felderítése,
- külföldi szervezett bűnözésre, így különösen a terrorszervezetekre vonatkozó információszerzés,
- Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetének veszélyeztetésére irányuló külföldi szándékok felderítése,
- nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák jogellenes forgalmának felderítése,
- a kormányzati tevékenység szempontjából fontos, külföldön lévő magyar szervek (intézmények) és létesítmények biztonsági védelme,
- rejtjel-hatósági feladatok – a minősített adatok védelmére használt rejtjelző eljárások bevizsgálása.

3.4.2.2. Az Alkotmányvédelmi Hivatal

A vizsgázó rendelkezzen alapszintű ismeretekkel az Alkotmányvédelmi Hivatal rendeltetéséről és feladatairól.

Az AH – a polgári elhárítás – elsődleges célja megelőzni azoknak a kockázatoknak a bekövetkezését, amelyek hazánk szuverenitását, biztonságát és belső rendjét fenyegetik.

Az AH feladatrendszerét az alábbi tevékenységek alkotják:

- kémelhárítás – az ellenérdekelt titkosszolgálatok információszerző, kapcsolatépítő, illetve befolyásolási törekvéseinek felderítése, megelőzése, illetve elhárítása,
- migrációhoz kapcsolódó biztonsági kihívások kezelése – az idegenrendészeti tevékenységet támogató szakhatósági, ellenőrző és véleményező tevékenység,
- az alkotmányos rend törvénytelen eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása,
- a gazdaság, illetve a pénzügyi rendszer működésére kockázatot jelentő törekvések felderítése,
- a kormányzati és nemzetgazdasági szempontból fontos intézmények és gazdasági társaságok nemzetbiztonsági védelme, a védett intézmények informatikai rendszereinek védelme,
- haditechnikai eszközök, termékek és technológiák, know-how ellenőrizetlen terjedésének felderítése.

Fenti feladatain túlmenően az AH a nyomozás elrendeléséig végzi a hatáskörébe utalt – tipikusan az állam alkotmányos működését sértő – bűncselekmények felderítését.

3.4.2.3. A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat

A vizsgázó rendelkezzen alapszintű ismeretekkel a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat rendeltetéséről és feladatairól.

A KNBSZ Magyarország katonai nemzetbiztonsági szolgálata, amelynek alapvető rendeltetése Magyarország biztonsága ellen irányuló katonai törekvések felfedése és elhárítása, illetve a kormányzati döntésekhez szükséges, a külföldi eredetű, a biztonságpolitika katonai elemét érintő katonapolitikai, hadiipari és katonai információk megszerzése.

A KNBSZ feladatai a törvény alapján:

- a Magyarország ellen irányuló támadó, befolyásoló szándékra utaló törekvések felfedése,
- a külföldi titkosszolgálatoknak Magyarország szuverenitását, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető törekvések felderítése és elhárítása;
- a kormányzati döntésekhez szükséges, a külföldi eredetű, a biztonságpolitika katonai elemét érintő katonapolitikai, hadiipari és katonai információk megszerzése,
- a Magyar Honvédség, a Honvédelmi Minisztérium, illetve a hadiipari gazdasági társaságok alkotmányos működését fenyegető, veszélyeztető információk felderítése,
- a honvédelmi érdeket veszélyeztető kibertevékenységekre, szervezetekre és fenyegetésekre vonatkozó információk megszerzése,
- a honvédelmi szervezeteknél a külföldi hatalmak, személyek vagy szervezetek terrorcselekmény elkövetésére irányuló törekvéseinek felderítése és elhárítása,
- a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák, valamint a haditechnikai eszközök és szolgáltatások jogellenes forgalmának felderítésében, megelőzésében, megakadályozásában való közreműködés.

Fenti feladatain túlmenően a KNBSZ a nyomozás elrendeléséig végzi a feladatköréhez kapcsolódó, hatáskörébe utalt bűncselekmények felderítését.

3.4.2.4. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat

A vizsgázó rendelkezzen alapszintű ismeretekkel a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat rendeltetéséről és feladatairól.

Az NBSZ speciális szolgáltató szervezet, amelynek alapvető rendeltetése, hogy a titkosszolgálati eszközök alkalmazásához kapcsolódó, illetve további, az információvédelemmel, kiberbiztonsággal összefüggő szolgáltatásokat biztosítson jogszabályban meghatározott ügyfélköre, mindenekelőtt a nemzetbiztonsági szolgálatok és a bűnüldöző szervek számára.

E rendeltetése körében az NBSZ feladatai az alábbiak.

- különleges műveleti szolgáltatások biztosítása a titkos információgyűjtő eszközök, illetve leplezett eszközök alkalmazásának végrehajtásához,
- a titkos információgyűjtő eszközök alkalmazásához szükséges különleges technikai eszközök és anyagok biztosítása,

- védett kommunikációs összeköttetés, illetve védett elektronikus adatkapcsolat biztosítása a Kormány által meghatározott felhasználók részére,
- a biztonsági okmányok védelmével összefüggő hatósági felügyelet ellátása,
- különleges szakértői, szaktanácsadói, illetve igazságügyi szakértői tevékenység ellátása,
- elektronikus információbiztonsággal kapcsolatos feladatok ellátása,
- a minősített adat védelmével kapcsolatos hatósági feladatok végrehajtása,
- adatigénylések támogatása az ügyészség, a nyomozó hatóság, az előkészítő eljárást folytató szerv, a titkos információgyűjtés folytatására feljogosított szerv, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatok megkeresése alapján.

3.4.2.5. A Nemzeti Információs Központ

A vizsgázó rendelkezzen alapszintű ismeretekkel a Nemzeti Információs Központ rendeltetéséről és feladatairól.

A NIK – információfúziós és koordinációs szervezet – alapvető rendeltetése a kormányzati hírigények egycsatornás teljesítése. Ezt a feladatát a NIK az ún. együttműködő szervek – közöttük bűnügyi szervek és nemzetbiztonsági szolgálatok, az idegenrendészeti, illetve menekültügyi hatóság, az állampolgársági ügyekben eljáró szerv, a büntetés-végrehajtás központi szerve, a bűnügyi nyilvántartó szerv, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv – által szolgáltatott adatok elemzésével látja el. A NIK ezen túlmenően az együttműködő szervezetek számára is információs támogatást nyújt, elősegítve az egymás közti koordinációt.

A NIK feladatai közé tartozik:

- kormányzati tájékoztatás és döntéshozatalt támogató tevékenység folytatása,
- Magyarország biztonsági, nemzetbiztonsági, terrorfenyegetettségi és bűnügyi helyzetének monitorozása, kockázatelemzések végrehajtása,
- nyílt forrású információgyűjtő tevékenység (OSINT) folytatása,
- jelentések, elemzések - és kockázatelemzések készítése
- kiemelt jelentőségű, több szervet érintő ügyekben taktikai elemző-értékelő és koordinációs tevékenység végrehajtása,
- az utasadatinformációs-egység feladatok ellátása.

3.4.2.6. Generális feladatok

A vizsgázó bírjon tudomással a valamennyi nemzetbiztonsági szolgálatra irányadó, a magas szakmai színvonalú működés támogatását szolgáló generális feladatokról.

Specifikus szakfeladataikon túlmenően, külső befolyástól mentes működés biztosítása érdekében – a feladatkörükhöz illeszkedő körben és terjedelemben – valamennyi nemzetbiztonsági szolgálat feladatát képezi

- nemzetbiztonsági védelmi,
- nemzetbiztonsági ellenőrzések végrehajtásához kapcsolódó
- belső bűnmegelőzési, valamint
- cégellenőrzésekkel kapcsolatos

tevékenységek végrehajtása.

A magas színvonalú működéshez szükséges feltételek biztosítása körében valamennyi nemzetbiztonsági szolgálat számára általános feladatként határozza meg továbbá a törvény

- a feladataik teljesítéséhez szükséges technikai rendszerek beszerzését, kutatását, fejlesztését, illetve az ezzel kapcsolatos együttműködést,
- az állomány képzéséről való gondoskodást.

4. A rendészeti igazgatás határterületei

A vizsgázó ismerje a rendészeti igazgatás határterületeit, a rendészet irányításának elvi alapjait, a rendőrségi modelleket, és azok tipológiáját.

4.1. A rendészet, mint szakmai professzió

A vizsgázó ismerje a rendészeti tevékenység feladatainak rendszerét a társadalmi munkamegosztásban. Ismerje a rendészeti feladatokat ellátó szervezetek és szervek működésének jogi sajátosságait, azok kritériumait.

A rendészeti jellegű tevékenységek belső sajátosságai miatt alapvető jellemzőként határozható meg, hogy annak mind anyagi, mind eljárási része jogilag szabályozott. A rendészeti tevékenységet végzők feladatai elkülönülnek a társadalmi munkamegosztásban végzett más tevékenységektől. Mint utaltunk rá a rendészeti tevékenység olyan hatósági jogalkalmazó tevékenységként értelmezhető, mely a jogellenes emberi cselekményekhez kötődik, így speciális felkészültséget, szakmai tudást igénylő hivatásként értelmezhető. Ebben a megközelítésben a rendészeti feladatokat ellátó szervezetek és szervek működése, szolgálata, és szolgáltatásának végzése egyik oldalról jog uralmán nyugszik, a másik szempontból a feladat elvégzéséhez szükséges szakértelmen alapul.

A jogállamok működésének egyik alapját képezi – mind a társadalom, mind az egyén szintjén - a szabadság, és a biztonság harmóniájának, egyensúlyának a kérdése. Ennek az egyensúlynak a fenntartása, arányainak biztosítása a rendészeti - ezen belül a rendőrség által legszélesebben alkalmazott jogkörben végzett - egyik feladata. Ebben a megközelítésben a rendészet alapvető feladata nem más, mint a jogellenes emberi magatartásokból fakadó lehetséges veszélyhelyzetek elhárítása.

4.2. A közösségi rendőrség és a magánbiztonság

A vizsgázó ismerje a közösségi rendőrségi modell célját, működésének lényegét, jellemzőit. Ismerje a magánbiztonság lehetőségeit, helyét, szerepét, feladatait a rendészeti feladat ellátás területén.

A fenti okfejtéssel szemben létezhet egy másik megközelítési mód is. Amennyiben a rendészet alapvető funkciói közül a biztonság feletti őrködő funkciót tekintjük elsődlegesnek, úgy a rendészeti filozófia új értelmet nyerhet. Ebben a megközelítésben a közrendet, a közbiztonságot érintő őr funkció során kiemelt szerepet kap a lehetséges veszélyhelyzetek megelőzése, és feltárása. Ez a rendészeti – ezen belül a rendőri szervezetek számára – azzal a következménnyel jár, hogy folyamatos konzultációra, kooperációra utaltak a társadalom minél szélesebb rétegeivel annak érdekében, hogy a lehetséges veszélyforrásokat feltárják.

Ennek a megoldására alakult ki a közösségi rendőrség (community policing) modellje az angolszász államokban. A modellben a rendőrség elsősorban a bűnözés és a bűnözéstől való félelem okait kívánja megszüntetni, ezért az embereket foglalkoztató problémákat tárja fel és próbálja megoldani a legszélesebb társadalmi partnerségi együttműködés keretei között.

A professzionális közösségi rendőrség az állami rendőrség modelljei közötti lényeges eltérés tehát abban mutatkozik, hogy a közösségi rendőrségek működésük során igyekeznek alkalmazkodni a társadalom helyi közösségeihez, és az általuk megfogalmazott igényekhez.

A közösségi rendészet fő mondanivalója a lakossággal való hatékony együttműködésen túl a bűncselekmények megelőzésének hangsúlyozása, a proaktív tevékenység fokozása. A proaktív módszer lényege, hogy a társadalom egyes tagjaiban, valamint a helyi közösségekben igényt támaszt a közrend és a közbiztonság fenntartására, a kriminális cselekmények elutasítására. A közösségi rendőrség filozófiájának legteljesebb leírását a kanadai modellben láthatjuk viszont.

Az európai rendőrségi modellek döntő többsége a társadalmi hagyományok, a jogrend elemei miatt eltérő sajátosságokat mutatnak. Azonban ezekben a rendőrségi modellekben is megfigyelhető a társadalom önigazgatási igényének megjelenése, és annak hatásai. Így a biztonság iránti társadalmi igény differenciáltabbá tette a rendészetet, mint közigazgatási tevékenységet. Egyes településrendészeti hatókörök kikerültek a rendőrség feladatainak köréből, ezeket erre szakosodott önálló szervezet (közterület-felügyelet) vette át. A bűnmegelőzés területén megfigyelhető társadalmi önigazgatás iránti igény eredményezte a polgárőrség létrejöttét. A társadalmi önigazgatáshoz kapcsolódó harmadik terület a magánbiztonsági szektor. A magánbiztonság tőkeerős piaci tényezővé vált, amely eredményesen tud szerepet vállalni a személy- és vagyonvédelem egyes területein ott, ahol az állami oltalom nem elégséges, vagy folyamatosan magas biztonsági szint iránti igény mutatkozik (pl. bankok, pénzintézetek stb.).

5. A rendészet irányítása

A vizsgázó ismerje a modern rendőrségi struktúrákat jellemzőit. Ismerje a modern, hatékony rendőrség tevékenysége során alkalmazandó kritériumokat, képes legyen azok tartalmának meghatározására.

A nemzetközi szakirodalom kutatási eredményei szerint a modern rendőrségi struktúrákat három jellemző (a jogérvényesítés, a professzionalizmus és a menedzsment) határozza meg. Ennek alapján fogalmazhatóak meg, a modern, hatékony rendőrség tevékenysége során alkalmazandó kritériumok az alábbiak szerint:

1. érvényesülnek a jogszabályok rendelkezései és az emberi jogok tiszteletben tartása, azok betartása és betartatása (érvényesül a törvények uralma, melyben a rendőrség a jog hadserege)
2. a belső munkamegosztásban elkülönülnek az egyes szakmai funkciók (közbiztonsági őrködő, veszélyelhárító karhatalmi és bűnüldözési funkciók, ez a rendészet professzionalizmusa)
3. biztosítottak, rendelkezésre állnak a legkorszerűbb tudományos és technikai feltételek és a korszerű vezetési módszerek (rendészeti menedzsment)

5.1. A rendőrségi modellek

A vizsgázó ismerje a rendőrségi szervezeteket, ezek működésének, szervezésének elveit, az ezeket leíró tipológia alapjait, az egyes rendőrségi modelleket.

A rendőrségi szervezeteket, majd az ezeket leíró modelleket, más néven rendőrségi modelleket több szempont alapján tipologizálhatjuk.
Ha a rendőrségnek *a közigazgatás szervezetében elfoglalt helye* alapján vizsgáljuk a kérdést, úgy **dekoncentrált államrendőrségi** modellt, és **önkormányzati rendőrségi** modellt különböztetünk meg.

A közigazgatási centralizált változat a civil közigazgatásba integrált államrendőrségi forma, ennek irányítója a kormány. Az önkormányzati modell a helyi, önkormányzati igazgatás része, és az irányítás során ennek primátusa érvényesül.

A *feladat és a hatáskörmegosztás alapján* közelítve **centralizált (kontinentális)** és **decentralizált (angolszász)** típusú rendőrségi modelleket különíthetünk el. A kontinentális modell a centralizált állami irányítást jelenti, míg a decentralizált modell a partikuláris irányítású angolszász államokban elterjedt önkormányzati modellnek nevezik, mivel ezeken a földrajzi területeken terjedtek el leginkább.
A *közbiztonsági stratégia irányai alapján* **reaktív (reagáló)** és **proaktív (megelőző)** modellek ismertek.

A *büntető igazságszolgáltatásban betöltött szerep alapján* teszünk különbséget a **felderítő** és a **processzuális** rendőrségi szervezetek között. A felderítő típusú rendőrség (pl. Francia Köztársaság) szűk jogköröket gyakorol, feladata a gyanúsított(ak) felkutatása, elfogása büntetőjogi felelősség megállapításához szükséges tények, és bizonyítékok összegyűjtése. Ezzel szemben a processzuális (eljárási) rendőrség büntetőeljárási jogosítványai szélesebb körűek mind a felderítés, mind a vádirat készítését megelőzően a bizonyítás szakaszában (pl. Egyesült Királyság).
A rendőrség *szakmai, ágazati feladatait* vizsgálva **közbiztonsági** és **bűnügyi** típusú rendőrségi modellek léteznek. A felosztás a rendőrségek feladatmegosztásán, szolgálati tagozódásán alapul, ebben a modellben egyes országok rendőrségén belül a két szolgálati ág elkülönülése egyben a rendőri szervezet elkülönülését, valamint annak eltérő miniszteri felügyeletét is jelenti. Más országokban egységes rendőrségi szervezeten belül különül el a két szolgálati ág.
Ismert továbbá egy felosztás, mely a rendőrség *Európai Unióval kapcsolatos feladatai* szerint különíthető el. Ennek alapján három modell ismert, egyrészt a **tagországok rendőrségei**, másrészt az **Európai Unió rendőrségi intézményei** (pl. az Europol, vagy a Schengeni Információs rendszer), harmadrészt az a **szakosodott intézményrendszer** elemei (pl. Közép-európai Rendőr Akadémia).

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Integrált rendészeti vezetési ismeretek

VI. fejezet

Rendészeti szervezési és vezetési ismeretek

Írta: Dr. Sóti Kálmán

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A vezetés, a szervezés és a szervezet összefüggései 3
1.1. A szervezés helye a szervezetben 3
1.2. Az irányítás, a felügyelet, az ellenőrzés és a vezetés kapcsolata, illetve összetevői 4
1.3. A rendvédelmi szervek irányításának, vezetésének sajátosságai 4

2. Irányítás 5
2.1. Az irányítás fogalma, tárgya 5
2.1.1. Az irányítás 5
2.1.2. Az irányítási jogviszony tartalmi elemei 6

3. Felügyelet 8

4. Ellenőrzés 8

5. Vezetés 9
5.1. A vezetés fogalma 9
5.2. A vezetés típusai 10
5.3. A vezetés, a feladatvégrehajtás során jelentkező irányítás és a végrehajtás 11
5.4. A vezetői stílusok 13

6. A sikeres vezető és a sikeres szervezet 15
6.1. A kompetencia értelmezése és szerepe 15
6.2. Az intelligencia tényezői és szerepük 16
6.2.1. Az intelligencia típusai 16
6.2.2. Az érzelmi intelligencia 17

7. Közszolgálati menedzsment 20

VI. Fejezet

Rendészeti szervezési és vezetési ismeretek

1. A vezetés, a szervezés és a szervezet összefüggései

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a rendészetre jellemző irányítási, felügyeleti, ellenőrzési és vezetési folyamatokkal kapcsolatos alapfogalmakat; valamint képes legyen ezek viszonyrendszerének, egyezőségeinek és különbségeinek azonosítására. Legyen képes továbbá a szervezeten kívüli irányítási és a szervezeten belüli vezetési, illetve irányítási feladatok strukturális viszonyrendszerének helyes értelmezésére. Saját tapasztalataira, valamint az érzelmi kompetenciáról tanultakra építve legyen képes felismerni a sikeres, valamint a sikertelen vezető és szervezet jellemzőit, kompetenciáit.

A modern vezetés- és szervezettudományban a vezetés, a szervezés és a tevékenységet végző szervezet áll a kutatások középpontjában. Nincs ez másként a kapcsolódó rendészettudományi kutatások, továbbá a rendvédelmi szervek tudományos igényű leírása, elemzése, fejlesztése esetében sem. A továbbiakban e három tényező kölcsönhatásában vizsgáljuk a rendészeti vezetés kérdéseit és a kapcsolódó fogalmakat, valamint az összefüggéseket.

1.1. A szervezés helye a szervezetben

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a szervezeten belüli szervezési szinteket, és legyen képes a szervezés fogalmának, illetve annak tartalmi összetevőinek meghatározására.

A szervezeten belüli szervezési szintek az alábbiak szerint tagozódnak:

- vezetés,
- igazgatás,
- végrehajtás.

A szervezés az a vezetési funkció, amely a célok elérése és a tervek szerinti működés érdekében felsorakoztatja a szervezet személyi és tárgyi erőforrásait. Ennek keretében a **szervezet vezetőinek gondoskodniuk kell:**

- a szervezeti struktúra ki- és szükség szerinti átalakításáról, azon belül is elsősorban a munkamegosztás és a hatáskörmegosztás módjáról (szervezettervezés – leginkább felső vezetői feladat);
- a működési folyamatok hatékonyságának és eredményességének megőrzéséről és

javításáról (folyamatszervezés – leginkább középvezetői feladat);
- az egyes munkafázisok, műveletek optimális megszervezéséről és a kapcsolódó munkakörök tartalmának meghatározásáról (munkaszervezés – leginkább közvetlen irányítói feladat).

1.2. Az irányítás, a felügyelet, az ellenőrzés és a vezetés kapcsolata, illetve összetevői

Cél, hogy a vizsgázó ismerje az irányítás, a felügyelet, az ellenőrzés és a vezetés kapcsolatát, illetve összetevőit. Legyen képes továbbá ezek fogalmi meghatározására.

A társadalmi együttélés során az irányítás és a vezetés a közös emberi és társadalmi tevékenységek szükséges elemei. Ezek a tevékenységek csak az irányítás és a vezetés rendszerében értelmezhetőek. A társadalmi, gazdasági, technológiai fejlődés jelenlegi szakaszában minden irányítási, vezetési tevékenység sajátossága, hogy ezek jelentősége folyamatosan növekszik, fejlődésük üteme együtt halad a szervezetek és a társadalom fejlettségi szintjével.

A rendészet területén tevékenykedő vezetőknek és irányítási feladatokat is ellátó beosztott munkatársaknak elsődlegesen azt kell megérteniük, hogy mi a különbség az irányítás, a felügyelet, az ellenőrzés és a vezetés között, illetve hogy ezek a tevékenységek hogyan kapcsolódnak egymáshoz, miként alkotnak rendszert. A következőkben az irányítás, a vezetés a felügyelet és az ellenőrzés egymáshoz való kapcsolódását tekintjük át. A struktúra csúcsán az irányítás áll.[1]

1.3. A rendvédelmi szervek irányításának, vezetésének sajátosságai

A rendvédelmi és más rendészeti feladatot ellátó szervek szervezetét általánosan a tagoltság és a hierarchikus felépítés jellemzi. Így felmerül az adott szervezeten belüli, illetve a szervezetek közötti tevékenységek, viszonyok igazgatásának kérdésköre.
A rendvédelmi szervek vezetésének általános céljai, szempontjai megfeleltethetőek a vezetéselméleti szakirodalomban meghatározott általános feladatokkal és célokkal. A vezető feladata a szervezeti célok megvalósításának hatékony támogatása érdekében:
- a szervezeti struktúra kialakítása és szükség szerinti megváltoztatása (szervezettervezés);
- a folyamatok összehangolása;
- a munkavégzés rendjének megteremtése, illetve a munkakörök létrehozása (munkaszervezés).

1 Rendészeti Szakvizsga. II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Dr. Szakács Gábor: Rendészeti Vezetési ismeretek Rendészeti Szakvizsga Bizottság. Budapest, 2014. 2. o.

Az összefüggések ismeretében célokat lehet kitűzni a szervezetek elé, létrehozni a szervezet struktúráját, a célmegvalósítás érdekében összehangolni a tevékenységeket. A szervezetek vezetésében a racionális cselekvésre kell törekedni, ugyanakkor fel kell ismerni ennek korlátait, a szervezet érdek- és hatalmi viszonyait, a kulturális tényezők hatását, valamint az egyéni racionalitás határait is. A szervezet és környezete között fennálló kapcsolatok ismerete, azok tudatos felhasználása a vezetési tevékenység sikerének alapvető feltétele. Azonban a közigazgatás és az annak részeként működő rendészeti igazgatás sajátossága hierarchikus rendszereket alkot, ezért az alkalmazott vezetési funkciók is egymáshoz képest alá- és fölérendeltségi viszonyt mutatnak.[2]

A rendészet területén is hasonló tendencia figyelhető meg, a szervezetek feladatai sokrétűbbé, egyben komplexebbé váltak, ami kihat a szervezetek tagoltságára, illetve azok irányítási és vezetési viszonyaira is.

A rendészeti szervekre különösen jellemzők a **bürokratikus szervezeti modell jegyei:**

a) a centralizált irányítás,
b) az egyszemélyi vezetésen alapuló igazgatás,
c) a legapróbb részletekig kidolgozott szabályok,
d) a munkák pontos és szigorú felosztása,
e) a vezetők és beosztottak éles különválása,
f) a rendszeren belül megvalósuló személytelen viszony.

Az elemzők szerint az ilyen apparátusra a jó irányítás mellett meghatározó a pontosság, a gyorsaság, az egyértelműség, az ügyismeret, a folyamatosság, a diszkréció, az egységesség, a szigorú alá- és fölérendeltség.

2. Irányítás

2.1. Az irányítás fogalma, tárgya

Cél, hogy a vizsgázó legyen képes meghatározni az irányítás fogalmát és tárgyát, ezen belül a szakmai és a szervi ügyek körét.

2.1.1. Az irányítás

„Az **irányítás** olyan jogviszony, amelyben jogszabály által irányítási jogkörrel felruházott, az irányítótól elkülönült szervezet az irányított szervezetek részére reális célokat, teljesíthető

2 Dr. Horváth – Dr. Kovács (szerk). A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar. Budapest, 2014. 10. o.

feladatokat (magatartást) határoz meg, és azt egyértelműen, jogszerű akaratnyilvánítás formájában (döntés) közvetíti az irányítottak felé."[3] A rendőrség irányítását – a Kormány megbízásából – a rendészetért felelős miniszter látja el.[4] Az országos rendőrfőkapitány irányítja a vármegyei rendőr-főkapitányságokat, azok vezetői pedig a rendőrkapitányságokat.[5] Itt kell megjegyezni, hogy több szervezet (pl. vármegyei rendőr-főkapitányságok), vagy egy-egy szakterület (pl.: közlekedés-rendészet, bűnügy, határrendészet) irányítási feladatait ellátó személy egyben saját szervezetének, szervezeti egységének a vezetője is.

Az **irányítás tárgyát** az irányított szervezet **szervi és szakmai ügyei** képezik.[6] A szervi ügyek a szervezet létével kapcsolatos viszonyokat foglalják magukban (alapítás, átszervezés, munkáltatói jogok, pénzügyek stb.), míg a szakmai ügyek csoportját azok a tevékenységek alkotják, amelyek ellátására a szervezetet létrehozták (pl.: hatósági ügyek intézése, bűnmegelőzés).

2.1.2. Az irányítási jogviszony tartalmi elemei

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen az irányítási jogviszony tartalmi részelemeinek felsorolására, illetve ezek egymáshoz való viszonyának meghatározására.

Az irányítási jogviszonyban a következő tartalmi részelemek határozhatók meg:

a. **információgyűjtés** (beleértve az előrelátást is): dokumentumok elemzésével, méréssel, ellenőrzéssel, médiafigyeléssel, közvélemény-kutatással, kommunikációval és egyéb formában valósulhat meg;
b. **döntés** a cél, illetve a feladat kijelölésére irányuló tudatos elhatározás: a döntési helyzet akkor jön létre, ha az információgyűjtésre és a feldolgozásra, az előrejelzésre, majd az azt követő kockázatelemzésre, hasznossági számításokra, valamint a szükséges elemzésekre is sor kerül. A következő döntési alaphelyzeteket lehet megkülönböztetni:
    - a bizonyossági feltételek mellettit,
    - a kockázati feltételek közöttit,
    - a bizonytalansági feltételek közöttit,
    - a konfliktus mellettit;
c. **tervezés:** helyzetelemzés, az elérni kívánt állapot meghatározása, az erőforrások felmérése, a változatok kidolgozása, az egyeztetés és a jóváhagyás;
d. **cél- vagy feladatmeghatározás:** az irányítónak az a kötelessége, hogy az álta-

3 Szerkesztő: dr. Horváth Attila: Irányítás, felügyelet, ellenőrzés a közigazgatás a közigazgatás működésében. Budapest, 2007. 11.p.; A központi közigazgatásban hatályos irányítási és felügyeleti viszonyokat a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról 2010. évi XLIII. törvény határozza meg.
4 Rtv. 4. § (2) bekezdés.
5 Rtv. 6. §.
6 Rendészeti Szakvizsga. II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Dr. Szakács Gábor: Rendészeti Vezetési ismeretek. Rendészeti Szakvizsga Bizottság. Budapest, 2014. 4. o.

la irányított szervezet hatás és feladatkörei figyelembevételével a célokat és a feladatokat, indokolt magatartásformákat részekre bontva meghatározza. Ezek az **irányítás jogi és nem jogi eszközei. A döntés közvetítésének jogi eszközei:**

- a szabályozás joga, melynek alkalmazásával az erre vonatkozó előírások szerint az irányító meghatározott formában, normatív aktussal rendezi az irányított viszonyait (jogszabály megalkotása, szervezeti és működési szabályzat meghatározása, eljárásrend kiadása, stb.);
- normatív utasítás, amelyet csak jogszabály által megállapított hatáskörben adhat ki az irányító, és csak a hierarchikusan alárendelt szervekre lehet érvényes;
- konkrét utasítás, amely egyedi ügyben rendelkezik arról, hogy az irányított mit tegyen;
- egyedi konkrét ügyben való döntés, amikor az irányító lényegében átveszi az irányított szervtől a döntés jogát;
- az irányított döntéseinek felülvizsgálati joga (aktus-felülvizsgálati jog).

A nem jogi eszközök körében számos olyan eszközzel rendelkezhet az irányító, amellyel befolyásolni képes az irányított magatartását. Ezek a motiváló eszközök (előléptetés, kitüntetés, jutalmazás, átszervezés, vagy éppen ezek ellenkezője):

e **a teljesítés feltételeinek megteremtése** (beleértve a kommunikációt): nagyon fontos, hogy a döntés végrehajtásának megkezdésére akkor kerüljön sor, ha az erőforrások már rendelkezésre állnak vagy folyamatosan megteremthetők;

f **ellenőrzés:** az irányítás eleme;

g **intézkedés, visszacsatolás:** az intézkedés sajátossága az irányítási elemek között, hogy míg a többi részelem szükségszerűen megjelenik az irányítási folyamatban, ez a részelem eshetőleges.

A szervezetet érintő intézkedések irányulhatnak az irányított szervezet

- belső szabályozásának módosítására, kiegészítésére;
- struktúrájának átalakítására;
- más szervezettel való összevonására, szétválasztására, átalakítására, megszüntetésére;
- hatáskörének részbeni elvonására, máshová telepítésére;
- vezetőjének visszahívására, új vezető kinevezésére;
- erőforrásainak átcsoportosítására.

Amennyiben az irányított szervezetnél a cél és feladat teljesítésére irányuló eljárásában van a hiba, úgy az irányító

- egyedi utasításban meghatározhatja a teendőket;
- megsemmisítheti a vezető döntését;
- döntési, eljárási kötelezettséget írhat elő.

Mindezeken túl lehetősége van fegyelmi, kártérítési eljárás kezdeményezésére és lefolytatására, illetve szabálysértési vagy büntetőeljárás kezdeményezésére is.

3. Felügyelet

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a felügyelet mint közigazgatási jogviszony szerepét, és legyen képes az irányítás fogalmának meghatározására.

„A felügyelet olyan közigazgatási jogviszony, melyben a felügyeleti jogkörrel felruházott szervezet – mint a felügyelt szervtől elkülönült szervezet – gondoskodik arról, hogy a felügyelt szervezet működése megfeleljen az előírt magatartásnak."[7] Ennek keretében kizárólag ilyen szempontból ellenőrzi a felügyelt szerv tevékenységét, és szükség esetén jogszabályban meghatározott intézkedés útján gondoskodik a megfelelő magatartás kikényszerítéséről, illetve más, arra hatáskörrel bíró szervezetnél intézkedést kezdeményez. Nem terjed ki a felügyelet a magatartás, a cél, a feladat meghatározására, vagy az azokon kívül eső magatartási formák kikényszerítésére, és célszerűségi szempontok sem vezérelhetik a felügyeletet gyakorlót. A közelítő meghatározásból látható, hogy a felügyelet kevesebb, mint az irányítás. A felügyelet része az irányításnak, de nem azonos azzal. Lehetséges felügyelet irányítási jogkör nélkül, de irányítás felügyeleti jogkör nélkül elképzelhetetlen. A felügyeleti jog jogosultja ellenőrizhet és intézkedhet a jogszerű állapot helyreállítása érdekében. A felügyelet különböző résztevékenységek rendszeréből áll. Ezek közé tartozik, hogy a jogosult hozzájut meghatározott információkhoz, továbbá hogy ellenőrzési és intézkedési jogkörrel rendelkezik, ugyanakkor az irányító szervekhez hasonló beavatkozási joggal nincs felruházva.

4. Ellenőrzés

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen az ellenőrzés fogalmának, az ellenőrzés típusainak, illetve azok tartalmának meghatározására.

7 Szerk: dr. Horváth Attila: Irányítás, felügyelet, ellenőrzés a közigazgatás a közigazgatás működésében. Bp, 2007. 20. p.

Az ellenőrzés[8] az irányítás, illetve a felügyelet részelemeként funkcionál. Az **ellenőrzés** olyan tevékenység, amely során az ellenőrzés alanya az ellenőrzött szervezet (személy) számára meghatározott cél (feladat) ismeretében megvizsgálja és értékeli az elért célokat, a feladatok teljesítését, és ennek birtokában levonja a megfelelő következtetéseket. A közigazgatási, valamint a rendészeti munkamegosztás keretében – a felügyelethez hasonlóan – az ellenőrzés önállósulhatott, önálló és olyan jogviszonnyá válhatott, ahol az ellenőrzési jogviszony alanya csak és kizárólag ellenőrzésre jogosult. Az ellenőrzés alapján szükséges intézkedések megtétele az ellenőrzést végzőtől független szervezet hatáskörébe tartozik. Az **ellenőrzés típusai** tárgyukra és eljárási rendjükre tekintettel lehetnek átfogó, téma, cél, utó, mobil jellegűek. A rendvédelmi szervek vonatkozásában sajátos ellenőrzési feladatokat lát el pl. a Nemzeti Védelmi Szolgálat Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata.

5. Vezetés

Cél, hogy a vizsgázó átfogóan és összefüggéseiben ismerje a vezetés típusait, a vezetés során az irányítás és végrehajtás jellemzőit, valamint az irányítás és a végrehajtási szintek szerepét. Legyen képes továbbá a vezetés általános fogalmának meghatározására.

5.1. A vezetés fogalma

„A vezetés olyan tevékenység, amely az erőforrások hatékony és eredményes felhasználására irányul – bizonyos cél(ok) elérése érdekében."[9] A vezetés ugyanakkor emberekre irányuló irányító tevékenység, ráhatás, befolyásolás annak érdekében, hogy a vezetettek megértsék, elfogadják és maradéktalanul végrehajtsák a szervezet vezetőjének döntéseit. A vezetés olyan jogviszony, amelyben az adott szervezeten belül a többi személlyel azonos jogviszonyban álló, de vezetői jogkörrel felruházott személy vagy testület a szervezet személyi állománya részére közvetíti az irányító által kitűzött célt vagy előírt feladatot. A teljesítéshez meghatározza a részcélokat, részfeladatokat, előírja a megvalósításhoz célszerű magatartást, és azt egyedi akaratnyilvánítás formájában közvetíti a munkatársak felé. Kialakítja a megvalósításhoz szükséges munkamegosztást, gondoskodik a megvalósításhoz szükséges motivációról, folyamatos kommunikáció útján az információáramlásról, kialakítja és fenntartja az optimális munkafeltételeket, ellenőrzi a munkafolyamatokat, értékeli a teljesítést és az előírások alapján megteszi a szükséges beavatkozásokat a feladatok szakszerű, hatékony végrehajtásának biztosítására.

8 Lásd bővebben: A közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek. II. kötet: Integrált rendészeti vezetési ismeretek, 11. fejezet, Rendvédelmi szervezetek hivatali igazgatásánál.

9 Nemes Ferenc: Vezetési ismeretek és módszerek. Budapest, 2001. 9. p.

5.2. A vezetés típusai

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen különbséget tenni az egyes vezetési típusok között, valamint legyen képes azok tartalmának és különbözőségeinek meghatározására.

Minden szervezetet vezet valaki, ez lehet testület vagy személy. Csak és kizárólag őt illeti meg a vezetés joga, és köteles azt végezni. Ott, ahol erre szükség van, a vezetői jogot szigorú szabályok szerint megoszthatja, átruházhatja, de ettől még az ő felelőssége fennáll a szervezet vezetéséért.

a) **Az egyszemélyi vezetés** jellemzője, hogy egy személy kezében összpontosul a vezetői hatalom. A vezető képviseli a szervezetet, őt illetik meg a jogok és hatáskörök, dönt, szervez, személyesen ellenőriz, példát mutat, motivál, és egy személyben felel is a szervezet eredményes működéséért. Az egyes vezetői részfeladatok „leadhatók" alacsonyabb vezetői szintekre, ami a vezető vezetői felelősséget nem érinti.
Előnye, hogy az egyes helyzetekben azonnal tud reagálni, rugalmas, stílusa a helyzethez, a feladathoz igazítható, a képességek jobban érvényesülhetnek, a szakmai ismeret ellenőrizhető, illetve fejleszthető, a felelősség egyértelmű, szükség esetén gyorsan cserélhető, pótolható, ugyanakkor stabilitást biztosít a szervezet működésében.
Hátránya, hogy meghatározó szerepe van az egyéni tulajdonságoknak, a rögtönzésre való hajlam erős, kialakulhat a vezető autoriter magatartása.

b) **A testületi vezetés** jellemzője, hogy a vezetési funkciók egy erre a célra választott vagy kinevezett, egyenjogú személyekből álló testületet illetnek meg. A testület saját maga (ritkán az irányító) által meghatározott rend szerint végzi a tevékenységét. Döntéseit az ülésein hozza meg, általában egyszerű vagy minősített többséggel. A szavazati jog egyenlő. További sajátosság, hogy a tagjai – a döntésen kívül – egyes vezetői feladatok végzésével megbízhatók, közöttük munkamegosztás alakítható ki. Közöttük első az egyenlők között a megválasztott testületi vezető (elnök), akinek feladata a testület működtetése, az eljárások vezénylése, a formalitások megtartása fölötti őrködés. Többletjoga a vezetésben nincs, legfeljebb szavazategyenlőség esetén az ő szavazata dönt.
Előnye, hogy a testület tagjainak ismeretei összegeződnek, így szélesebb tudásbázison születik a döntés. Kiküszöböli a szubjektívizmust, a szélsőséges nézetek, szándékok kiegyenlítik egymást. Jobb lehetőség van az alternatívák felfedésére, az érdekek jobban kiegyenlítődhetnek.
Hátránya, hogy lassú (a döntés sebességét a leglassabban gondolkodó reagáló

tagjának „gyorsasága” határozza meg), mindemellett időigényes, költséges, működése szakaszos, nem képes azonnal reagálni helyzetekre; az egyéni felelősség alig állapítható meg.

Az adott előnyök és hátrányok azonban nem elégségesek ahhoz, hogy az egyik vagy másik típust előnyben részesítsük. Megvan a helye a rendészetben is mind a kettőnek.

5.3. A vezetés, a feladatvégrehajtás során jelentkező irányítás és a végrehajtás

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a feladatvégrehajtás során jelentkező vezetői feladatokat, ezáltal legyen képes megkülönböztetni és meghatározni a vezető (leader) és az irányító (manager) szerepét és feladatait. A vizsgázó legyen képes továbbá meghatározni a vezető általánosan felvállalt kötelezettségeit és feladatait. A vizsgázó ismerje az irányítás (menedzsment) munkaszervezési feladatait, illetve felelősségét a hosszú távú stratégiák operatív szintű megvalósításáért. Legyen képes továbbá ezek meghatározására. A vizsgázó ismerje az irányítás (menedzsment) hatékony alárendeltségében működő végrehajtási szinteket, valamint legyen képes ezen feladatok meghatározására és értelmezésére.

Nagyobb szervezetek esetében a feladatvégrehajtás során a vezetés és az irányítás különválik, és az irányítás a vezetés részének tekintendő. Kisebb szervezetek, szervezeti egységek esetében ez a két szint általában összemosódik. Hasonlóság mutatkozik abban, hogy a vezető és az irányítási feladatokat ellátó is emberekkel foglalkozik. Mindketten érdekeltek a szervezet, illetve a szervezeti egység előtt álló célok hatékony, professzionális és jogszerű megvalósításában. A vezető által ellátandó funkciók összhangban vannak az irányítási feladatokat ellátó funkcióival. Ezen azonosságok mellett azonban különbözőségek is vannak a vezető és az irányító tevékenységei között. Egy jól működő vezetőre inkább a változás és a dinamizmus jellemző, míg az irányítónak a rendet és a következetességet kell megjelenítenie. A vezetőnek előre kell látnia a kihívásokat, és ezek megvalósítása érdekében hatnia kell munkatársaira, befolyásolnia kell őket a kívánt cél elérésére. Az irányítónak – mindenekelőtt szakmai felkészültségére alapozva – a konkrét feladatellátást kell vezérelnie. A vezetőnek inkább követői, az irányítási feladatokat ellátónak inkább beosztottai vannak. **„A menedzserek (az irányítók) azok az emberek, akik a dolgokat jól csinálják. A leaderek (a vezetők) pedig azok az emberek, akik jó dolgokat csinálnak.”** Fontos tényező, hogy a szervezet prosperálásához mindkettő jelenlétére szükség van!

Vezetés a feladat végrehajtása során

A vezetés (leadership) tehát az irányítási és végrehajtási szinttel szerves egységet alkot, és csakis e három összetevő szinergikus együttműködése esetén tud a szervezet, a szervezeti egység hatékonyan működni. Ebben az értelemben a vezetés a szervezet vagy csapat tagjainak folyamatos motivációját, és a munkához szükséges feltételek megteremtését jelenti. A vezetés mindezen túl felelősséget vállal a szervezetért, a vezetett csoportért. Pár lépéssel mindig előttük kell járnia, de nem sokkal, hogy kapcsolata az irányítottakkal ne szakadjon meg. A vezető személy vagy a vezetési funkciókat ellátó testület utat mutat a szervezetnek, és ezt úgy kell tennie, hogy az útmutatást az érintettek elfogadják, azonosuljanak azzal.

A vezető általánosan felvállalt kötelezettségei és feladatai:

- a szervezet hatékony működésének megoldása, illetve a feltételek biztosítása a küldetés teljesítéséhez;
- hosszú távú stratégiák kidolgozása;
- a prioritások meghatározása;
- a külső körülményekre való reagálás, a fenyegetések kivédése, az erőforrások optimális kihasználása;
- a belső változásokra való reagálás;
- az ellenőrző és értékelő rendszerek biztosítása.

Az irányítás (menedzsment) szerepe a feladat végrehajtása során

Az irányítás (menedzsment) a munkaszervezést jelenti, a hosszú távú stratégiák operatív szintű megvalósításáért felel, a napi tevékenységet koordinálja és felügyeli. Feladatai:

- koordinál – különböző csoportok és személyek tevékenységének összehangolója;
- fejleszt – a feladat elvégzéséhez megfelelő módszereket igyekszik találni és elfogadtatni a feladaton dolgozókkal;
- értékel – gondoskodik az eredmények értékeléséről annak érdekében, hogy azok hasznosíthatók legyenek. A feladatokon túl az embereket is értékeli, támogatja, felelősségre vonja;
- kapcsolatokat épít, a szervezet napi feladatainak külső kommunikációjában is részt vesz, illetve irányítja azt;
- szervez, a célokat feladatokra bontja, és ezekhez hozzárendeli a megfelelő munkatársakat és az egyéb forrásokat;
- építi a csapatot, a feladat vagy a cél magvalósításáért felelős csapat főnöke minden tekintetben;
- szakértő, az adott területen nemcsak gyakorlati, de elméleti képességei révén is autoritást tud teremteni.

Az irányítást – csakúgy, mint a vezetést – elláthatja egy személy vagy egy testület is. Fontos szempont, hogy az irányítónak nem kizárólag a feladatokra kell figyelnie, hanem az emberekre is. Ezért a jó menedzser figyelembe veszi munkatársai javaslatait, meghallgatja a problémáikat és igyekszik azokat megoldani, hisz csak az a szervezet, szervezeti egység tud hatékonyan működni, ahol mindenki jól érzi magát.

A végrehajtási szint

Az irányítás (menedzsment) hatékony eszköze az alárendeltségében jól működő végrehajtási szint, a szakirodalmi megfogalmazásban ez a szint a csapat. A végrehajtási szint a feladatok napi megvalósításában vesz részt. A végrehajtási szintet általában a következő funkciók és feladatok jelentik:

- adminisztráció vezetése;
- napi szintű intézkedések;
- szervezés;
- a szervezet feladatrendszerének, szolgáltatásainak intézése;
- elszámolás a feladatok végrehajtásának körülményeiről és eredményeiről az irányítónak, a vezetőnek.

A végrehajtási szint a napi végrehajtási tevékenységterületen szerez értékes tapasztalatokat, sokszor újító, időt, pénzt, embereket megtakarító megoldásokkal tud szolgálni. Amennyiben a vezetés nyitott és hatékony, képes ezen újításokat a gyakorlatba átültetni.

5.4. A vezetői stílusok

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a vezetési stílusok szerepének jelentőségét, a vezetési stílusok tipológiáját, illetve az egyes vezetési stílusok tartalmát, jellemzőit és különbözőségeit.

A vezetési stílus annak a módja, ahogy a vezető beosztottjai irányítását végzi, a problémák megoldására, a döntések meghozatalára és a feladatok kiadására vonatkozóan. A vezetési stílus egyéniséget tükröző magatartás, ezért gyakran nem tudatos, és normatív eszközökkel nyilván nehezen is szabályozható. [10] A vezetési stílusok elméleti leírása két nagy csoportba sorolható:[11]

- döntésközpontú vezetési stílusok – amelyek főként aszerint térnek el, hogy a vezetők milyen beleszólást engednek meg a munkatársaiknak;

10 Közigazgatási szakvizsga: Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul: Közigazgatás-szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás, 20117. NKE RTK, Dialog Campus Kiadó, Budapest 27. o.

11 Közigazgatási szakvizsga: Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul: Közigazgatás-szervezési és vezetési ismeretek. Harmadik hatályosított kiadás, 20117. NKE RTK, Dialog Campus Kiadó, Budapest 27. o.

- személyiségközpontú vezetési stílusok – amelyeket aszerint tipizálnak, hogy a vezető mire fordítja az elsődleges figyelmét (jellemzően az elvégzendő feladatra vagy a beosztottakkal való kapcsolat alakítására).

Ezekből Kurt Lewin modelljét ismertetjük, aki az alább látható vezetői stílusokat különböztette meg.

Az **autokratikus típusú vezető** a pozícióból fakadó hatalmat maximálisan kihasználja, szinte mindenben egyedül dönt, és a végrehajtást rendszeresen ellenőrzi. Kategorikus utasításai vannak; elvárja, hogy a beosztottak feltétlenül engedelmeskedjenek. Az autokratikus vezetésnek előnye a gyors, határozott döntés, és az egyértelmű felelősség. Vannak olyan vezetési szituációk, amelyekben helye van az autokratikus vezetésnek, a parancsolás és engedelmesség egyértelmű érvényesülésének (pl.: rendkívüli körülmények esetén vagy a fegyveres testületeknél).
Nem megfelelő helyzetekben alkalmazva hátrányos következményekkel járhat. Romlik a munkahelyi légkör, a beosztottak közérzete, de a vezetőben is személyiségtorzulások keletkezhetnek (önkényesség, hatalommal való visszaélés, hatalmi féltékenység, bizalomhiány stb.).
A laissez-faire (jelentése: tenni hagyni) **típusú vezetés** felfogása szerint a szervezetben a célok a maguk rendjén, rendszeres külső beavatkozás nélkül is megvalósulnak. Ezért kerüli a szervezet életében, a feladatok megoldásában túlzott, részletes beavatkozást. Beavatkozást csak diszfunkciók esetén tart szükségesnek. Ennek előnye lehet a kreativitás, a beosztottak önállóságának növekedése. Alkalmazására jól szabályozott szervezetek esetében lehet eredményesen támaszkodni. Amennyiben a vezetői döntések rendszeresen elmaradnak, az a szervezet dezorganizációjához vezethet.

A **demokratikus vezetési stílus** esetében a vezető tudatosan épít a szervezet kollektívájára. A döntéseket saját hatáskörében hozza, de a célok kitűzésébe és a problémák megoldásába a munkatársakat bevonja, azok véleményét, javaslatait a döntések előtt kikéri, sőt ösztönzi, hogy a szervezet iránti érdeklődésük mind erősebb legyen. Ennek következtében a beosztottak jobban azonosulnak a szervezeti célokkal, azokat belső meggyőződés alapján követik, erősödik az együttműködési készség és a közösségi tudat.
A demokratikus vezetés alapját a vezető személyes tekintélye és együttműködési készsége együttesen alapozza meg. Az ilyen vezetéshez sokoldalú felkészültség, tárgy-, hely- és emberismeret, igényesség, hivatástudat, munkabírás és munkaszeretet szükséges, amelyhez általában szilárd jellemvonásoknak, erős akaratnak és önellenőrzési képességnek is párosulnia kell.

A demokratikus vezetői munkastílus kialakítása a legnehezebb, ez igényli a legtöbb energiát.

6. A sikeres vezető és a sikeres szervezet

6.1. A kompetencia értelmezése és szerepe

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen a kompetencia fogalmának meghatározására, értelmezésére. Legyen képes továbbá az általános kompetencia szerkezetének és elemeinek meghatározására, illetve ezek szerepének értelmezésére.
További cél, hogy a vizsgázó ismerje a sikeres vezető és a sikeres szervezet működése érdekében a kompetencia, továbbá az intelligencia fogalmát, illetve annak összetevőit.

Kompetencián „egy személy **alapvető,** meghatározó jellemzőit értjük, amelyek **okozati kapcsolatban** állnak az adott munkakör ellátásához szükséges **kritériumszintnek megfelelő** hatékony és/vagy kiváló teljesítménnyel."[12] A kompetencia általános fogalmi meghatározásában szereplő összetevőket vizsgálva az alábbiakat állapíthatjuk meg: a kompetencia alapvető, mert meghatározó és tartós része a személyiségnek, bármely helyzetben valószínűsíti a viselkedést. Az okozati kapcsolat azért jön létre, mert az adott kompetencia okozza vagy befolyásolja a kérdéses viselkedést és teljesítményt. A kritériumszintnek való megfelelés-től – amit a szervezet mint teljesítménykövetelményt határoz meg, az adott munkakört betöltővel szemben – pedig az függ, hogy ki fog valamit kiválóan, közepesen vagy rosszul elvégezni.

Az általános kompetencia szerkezetének elemei:

- **ismeret, tudás:** a munkakörhöz kapcsolódó információk, fogalmak és elméletek (az ismeretek a legjobb alapjai annak, amit egy személy meg tud tenni, nem pedig annak, amit valójában meg fog csinálni!);
- **jártasságok, készségek:** valamely fizikai vagy szellemi feladat teljesítésére vonatkozó tulajdonságok;
- **szociális szerepek vagy „értékek":** melyet a személy fontosnak ítél (pl. érték lehet a karrier vagy a szakmai siker);
- **énkép:** az egyén milyennek látja magát (pl.: szakértőnek, vezetőnek);
- **személyiségvonások:** fizikai jellemzők és az adott helyzetekre, információkra adott válaszok (pl.: reakcióidő, illetve önbizalom, önértékelés);
- **motivációk:** szinte mindent befolyásolnak, amit teszünk.

Bizonyított, hogy az ismeret, a tudás, a jártasság és a készség szintje jól látható és tanítható; míg a szociális szerepek, az énkép, a személyiségvonások, valamint a motiváció nehezebben felismerhető, azonosítható, de ennek ellenére eredményesen fejleszthető.
A különböző tudományterületeken számos kompetenciafelosztást, kompetenciarendszert

12 Mohácsi Gabriella: Kompetencia modell nemzetközi környezetben, 1-2. rész. Humánpolitikai Szemle, 1996. 11-12. szám, 3-11. és 3-15. p.

alkalmaznak. A munka világában is kialakult egyfajta struktúra, amely szerint megkülönböztetünk:

a. **alapkompetenciákat:** azokat a jellemzőket foglalják magukba, amelyek gyakran előfordulnak, általánosan alkalmazunk, és megteremtik az alapot ahhoz, hogy a kulcskompetenciák, a generikus és a funkcionális kompetenciák kialakíthatók legyenek (pl.: írás, olvasás, számolás, szövegértés);
b. **kulcskompetenciákat:** nem egyetlen szakma tartozékai, hanem valamennyié, az Európai Unió az alábbi kulcskompetenciák meglétét, illetve folyamatos fejlesztését preferálja:
    - anyanyelven való kommunikáció;
    - idegen nyelvi kommunikáció;
    - matematikai készségek;
    - alapkészségek a tudományban és a technológiában;
    - informatikai készségek;
    - a tanulás tanulása;
    - interperszonális és állampolgári készségek;
    - vállalkozói készségek;
    - kulturális tudatosság (általános műveltség);
c. **generikus kompetenciákat:** egy szervezet valamennyi munkakörére vagy egy-egy munkakör családjára vonatkozó viselkedésegyüttes. A munka világában legfontosabbnak tartott kompetenciák: a munkafolyamat racionális megszervezése; idő- energia- és anyagtakarékosság; a problémaérzékenység és problémamegoldás, az alternatív megoldási lehetőségek összehasonlítása; a lényeglátás, a döntésképesség; az együttműködés, a kommunikációs készség; az innováció és a kreativitás;
d. **speciális vagy funkcionális kompetenciákat:** az egyes munkakörök sikeres ellátásához szükséges viselkedésrepertoárt és a kimagasló teljesítményt szolgáló szakmai tudást foglalják magukba (pl.: munkakörhöz vagy a munkakör családhoz igazodó kompetenciái, vezetői kompetenciák).

6.2. Az intelligencia tényezői és szerepük

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen az intelligencia tényezőinek és szerepének, ezen belül az intelligencia elemeinek és összetevőinek meghatározására, illetve ezek tartalmi jellemzőinek meghatározására.

6.2.1. Az intelligencia típusai

A rendészet területén tevékenykedő vezetők és menedzserek vonatkozásában is igaz a

megállapítás, amely szerint a munkában, illetve a vezetésben való sikeresség szempontjából három tényező meghatározó jelentőségű:[13]

- az **értelmi intelligencia** (IQ, az örökölt és a megszerzett tárgyi tudás, általános műveltség, szakmai, jogi és technikai ismeretek, stb.);
- a **gyakorlati intelligencia** vagy szakértelem (az általános és a rendészeti területen szükséges szakértelem, valamint a tapasztalat kombinációja, amely alkalmassá tesz egy adott munkakör betöltésére);
- és az **érzelmi intelligencia** (az adott munkakör ellátásához kapcsolódó készségek és a kognitív képességek – pl.: analitikus gondolkodás, szakmai hozzáértés – azon együttese, amely meghatározó a munkában való sikerességet illetően).

6.2.2. Az érzelmi intelligencia

Cél, hogy a vizsgázó képes legyen értelmezni az érzelmi intelligencia kivételes szerepét a HR viszonyrendszerében, és ismerje az érzelmi intelligenciához szükséges kompetenciák további jellemzőit. További cél, hogy a vizsgázó ismerje az érzelmi intelligencia viszonyrendszerét, ezáltal váljon képessé a sikeres vezető és a sikeres szervezet jellemzőinek meghatározására, illetve a kudarckerülő magatartásformák meghatározására.

A három tényező közül a munkában való kiemelkedő teljesítmény elérése szempontjából **meghatározó jelentőségű az érzelmi intelligencia.**

Az érzelmi intelligenciában összeadódnak azok a kompetenciák, amelyek egyesítik a gondolatot (a kogníciót, az észt) és az érzést (az emóciót, a szívet). Ezeket hívjuk érzelmi kompetenciának. Tehát „az érzelmi kompetencia olyan tanult, illetve fejlesztett képesség, amely az érzelmi intelligencián alapul, és kiemelkedő munkateljesítményhez vezet."

Kutatási eredmények alapján igazolt, hogy az érzelmi intelligencia a munkában való sikeresség szempontjából kiemelten fontos, fontosabb, mint az értelmi és a gyakorlati intelligencia együttesen. Természetesen az adott munkakörhöz képesítési követelményként előírt, illetve szükséges értelmi és gyakorlati intelligencia megfelelő szintű birtoklása elengedhetetlen alapfeltétele a kimagasló teljesítménynek. Azonban ezekkel hiába rendelkezik valaki megfelelő szinten, ha az érzelmi intelligenciát illetően hiátusai vannak. Az érzelmi intelligencia hiánya hátráltatja azon szakértelem és intellektus kibontakozását is, amellyel a személy egyébként rendelkezik.

13 Rendészeti Szakvizsga. II. kötet. Integrált rendészeti vezetési ismeretek. Dr. Szakács Gábor: Rendészeti Vezetési ismeretek. Rendészeti Szakvizsga Bizottság, Budapest, 2014. 7. o.

Az érzelmi kompetencia egy komplex és strukturált rendszert alkot. E rendszerben az öt dimenzióhoz (az érzelmek felismerése és azonnali tudatosítása; az érzelmek kezelése, önmagunk lecsillapítása; az érzelmek pozitív célra való felhasználása, az önmotiválás; mások érzelmeinek a felismerése, az empátia; mások érzelmeinek befolyásolása, a kapcsolatkezelés) összesen 25 érzelmi kompetencia tartozik.

Az emberek szükségszerűen az erősségek és gyengeségek sajátos profiljával rendelkeznek, azonban a kiemelkedő teljesítményhez mindössze az szükséges, hogy egyrészt bizonyos számú készségben (általában legalább hatban) erősek legyünk, másrészt az, hogy erősségeink az érzelmi intelligencia mind az öt dimenziójában arányosan jelenjenek meg. E törvényszerűség ismerete jelentősen segítheti a vezetőket az egyéni teljesítmények reális értékelésénél.

Az érzelmi intelligenciához szükséges kompetenciák további jellemzői:

- dependensek: mindegyik egyéni módon járul hozzá a munkateljesítményhez;
- összefüggők: mindegyik bizonyos mértékben egy másik, adott képességtől függ, erős kölcsönhatás van a kettő között;
- hierarchikusak: az érzelmi intelligenciához szükséges képességek egymásra épülnek;
- szükségesek, de nem elégségesek: az, hogy valaki rendelkezik az érzelmi intelligencia egy mögöttes képességével, önmagában még nem garantálja, hogy az azon alapuló kompetenciákat valóban kialakítja, és erről bizonyosságot tesz;
- általánosak: a kompetenciatérképen szereplő kompetenciák bizonyos mértékig minden munkakörben alkalmazhatók. Ennek ellenére a különböző munkák különféle kompetenciákat kívánnak meg.

Az érzelmi kompetencia és a kiválóság viszonya

Egy adott érzelmi kompetencia más-más szakmában, illetve munkakörben való kiválósághoz is hozzájárulhat. A kiválóan működő szervezetben a munkaadók a következő tulajdonságokat várják el a pályakezdőktől és a hosszabb ideje munkában állóktól is:

- a tanulni tudás képességét;
- a munkakörhöz igazodó specifikus szakmai készségeket;
- a figyelmet és a jó verbális kommunikációs készséget;
- az alkalmazkodást (tudjon kreatív válaszokat adni a buktatókra és az akadályokra);
- önmagunk megszervezésének képességét (önbizalmat, munkamotivációt, a karrier iránti igényt, büszkeséget az elért eredményekre);
- a csapat- és személyközi hatékonyságot (kooperációt és csapatmunkát, az eltérő vélemények összehangolásának készségét);
- a hatékony szervezői és vezetői készséget.

Szükség van két olyan képességre, amelyek elengedhetetlenné váltak: **csapatszervezés és**

alkalmazkodás a változáshoz. Empirikus kutatások és a legjobb gyakorlatok is bizonyítják, hogy a sikerre vágyó vezetőknek kerülniük kell az alábbi viselkedésformákat, mivel ezek a kudarcot vallott vezetők legjellemzőbb tulajdonságai:

- a merevséget (képtelenek stílusukat a szervezet változó kultúrájához igazítani, a visszajelzéseket nem értik, nem tudnak másokat megérteni, másoktól tanulni);
- a szegényes kapcsolatokat (túl keményen kritizálnak, sokat követelnek);
- az alkalmazkodás hiányát vagy alacsony fokát (alacsony az empátiás készségük és az érzelmi önkontrolljuk, valamint együttműködési zavaraik is vannak).

Az érzelmi kompetencia központi szerepet játszik abban, hogy a vezető meg tudja-e győzni munkatársait a jobb és hatékonyabb munkavégzés szükségességéről. Ezek a kompetenciák elengedhetetlen kellékei a ***szinergia*** létrejöttének, amikor is a részek eredményei nem csupán összeadódnak, hanem megsokszorozódnak.

A munkatársak demoralizálásának és elkedvetlenítésének legfőbb okai:

- túlterhelés a munkával (túl sok teendő, túl kevés idő alatt);
- az autonómia hiánya (a dolgozók felelősek a munkájukért, de alig van beleszólásuk);
- a mikromenedzsment merev szabályokkal korlátoz, amikor erre nincs szükség;
- szűkös jutalmazás (több munkáért kevesebb juttatás);
- a kapcsolatok elvesztése (fokozódó elszigeteltség, gyakori átszervezések);
- igazságtalanság az emberekkel való bánásmódban;
- az értékkonfliktusok a dolgozó elvei, értékválasztása és az intézmény kívánalmai között.

Mely tényezők játszanak meghatározó szerepet a szervezeti siker szempontjából?

- Egyensúly áll fenn az emberi tényezők, valamint a szakmai, a költségvetési és egyéb források között;
- szervezetszintű elkötelezettség az alapvető stratégia iránt;
- folyamatos kezdeményezőkészség a teljesítmény és a minőség javítására;
- a szervezet irányítását és működtetését a nyílt kommunikáció, valamint a bizalom jellemzi;
- kiemelt figyelmet fordítanak a kölcsönös előnyöket nyújtó kapcsolatok szervezeten belüli és kívüli kiépítésére, fenntartására;
- a működést az együttműködés, a támogatás és a forrásmegosztás jellemzi;
- az újítások és az innováció iránti elkötelezettség, az egészséges versengés és a folyamatos fejlődés iránti elkötelezettség.

Emellett a **szervezetikompetencia-struktúrára** van szükség a magas szintű szervezeti teljesítményt eléréshez. E **szervezeti kompetenciákat is három nagy területre oszthatjuk:**

a. a kognitív képességekre (az ismeretek és a professzió megfelelő szintű kezelése),
b. a technikai jártasságokra,
c. az emberi tényezővel való bánásmódra (amihez szociális és érzelmi kompetenciára van szükség).

7. Közszolgálati menedzsment

Cél, hogy a vizsgázó ismerje a modern közszolgálat jellemzőit. A vizsgázó legyen képes továbbá a közszolgálat és az új típusú közigazgatási politika (New Public Management, NPM) fogalmának, céljainak és tartalmának meghatározására.

A közszolgálati menedzsment tárgyalása előtt célszerű annak tisztázása, hogy mit értünk közszolgálat alatt. A XX. század elejétől gyorsan fejlődő, differenciált rendszerekben az állami közhatalom gyakorlásában résztvevőkre sajátos közjogi szabályozást vezettek be, mintegy megkülönböztetve azokat a munka világának más szereplőitől. A szabályozás jellege és tartalma szerinti további megkülönböztetést jelent az, hogy a köz szolgálatába milyen feltételekkel (politikai vagy szakmai) lehetett bekerülni. Ez alapján nyitott, illetve zárt rendszereket különböztethetünk meg. A nyitott rendszert sokáig azonosították az Egyesült Államokban alkalmazott „zsákmányrendszerrel", míg a zárt rendszert a francia típusú szakmai alapon működő „karrierrendszerrel".

A modern közszolgálat általános vonásait tanulmányozva az alábbi jellemzők emelhetők ki:[14]

- az állammal és a különböző állami szervekkel fennálló sajátos munkavégzésre irányuló jogviszonyról van szó;
- a jogviszony nem munkaszerződéssel jön létre, hanem kinevezéssel;
- a jogviszony tartalmát a közjog szabályozza;
- funkcionálisan az állami közhatalmi és közszolgáltatási feladatok ellátásában való részvételt jelent;
- a közszolgálati állások központi állami vagy helyi önkormányzati költségvetésből finanszírozottak;
- szakmai képesítési előírások teljesítésével az egész pályaútra szóló, hivatásszerűen végzett tevékenységet jelent.

Ezek a sajátosságok azonban nem minden, a gyakorlatban működő közszolgálati rendszert jellemznek, hanem a napjainkban leginkább alkalmazott zárt, karrierrendszerű közszolgálatokat.

A XX. században elemi erővel merült fel az államapparátusok, illetve a közigazgatás korszerű működtetése iránti állami és társadalmi igény. Ennek az igénynek kívánt megfelelni az új közszolgálati menedzsment elképzelés.

A közvetlen előzmények a nyugati társadalmak gazdasági struktúrájában is gyökereztek. Ezekben az országokban az 1970-es évektől az állami szektor egyre nagyobb volumenben

14 Balázs István: Humánerőforrás és a közszolgálati menedzsment sajátos működése. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vezető- és Továbbképzési Intézet. Budapest, 2014.

vett részt a foglalkoztatottságban, a gazdaságban és a társadalmi javak újraelosztásában.[15]
Eredetileg a három OECD-tagországban (Nagy-Britannia, Új-Zéland, Ausztrália) lezajlott közigazgatási koncepcióváltást, modernizációt, új típusú közigazgatási politikát nevezték New Public Managementnek (NPM).

Napjainkban az NPM fogalma alatt olyan elgondolás vagy sokkal inkább elgondolások halmazát értjük, amely gazdasági kategóriáknak és elveknek az állami (közigazgatási) intézményrendszerre való kiterjesztését célozza. A NPM tehát a valós folyamatok eszközeinek, céljainak és tapasztalatainak tudományos igényű rendszerezése, a tapasztalatok új elgondolásokkal és elméletekkel való kiegészítése. Így a rendszerszintű megközelítésben helyet kapnak többek között a környezet, a stratégia, a szervezeti struktúra, a teljesítmény, a HR, valamint az információmenedzsment kérdései is.[16]

Az „új közmenedzsment" közigazgatási alkalmazásának egyik legfőbb célja a közszolgálatban is a hatékonyság és a minőség érvényesítése.[17]

A Magyary Zoltán közigazgatásfejlesztési program által életre hívott új közszolgálati életpályamodell,[18] a stratégiai alapú emberi erőforrásmenedzsment folyamatában komplex rendszert alkot, amelyben az egyes elemek szervesen illeszkednek egymáshoz: a hivatásetikai normák, a munkaköri specifikáció, a kiválasztás, a vizsgarendszer, az előmenetel és javadalmazás, az értékelés, a képzés és továbbképzés, az állami gondoskodás/munkáltatói gondoskodás.

15 Horváth Imre: Közigazgatási szervezés- és vezetéstan. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2002.
16 Fábián Adrián: Közigazgatás elmélet. Dialóg-Campus, Pécs, 2011.
17 Roóz József: Vezetésmódszertan. Perfekt, Budapest, 2001.
18 Szabó Szilvia: Közszolgálati életpálya modell – Emberi erőforrás áramlás a közszolgálatban – Közszolgálati Humántükör, 2013. Résztanulmány, 5. o. http://magyaryprogram.kormany.hu/download/5/0b/a0000/07_HR_EletpalyaModell_AROP2217.pdf

MDCCCVI

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Integrált rendészeti ismeretek

VII. fejezet

Rendőrségi igazgatás

Írta: Papp Dávid r. őrnagy

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A rendőrség jogállása, irányítása és alapvető feladatai 3

1.1. A rendőrség jogállása 3

1.1.1. Jogszabályi háttér 3

1.1.2. Rendvédelmi szervek 4

1.2. A rendőrség irányítása 5

1.3. A rendőrség feladatai 6

2. A rendőrség szervezete és szolgálati tagozódása 9

2.1. A rendőrség szervezete 9

2.1.1. Jogszabályi háttér 9

2.1.2. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv 10

2.1.3. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv. . . 10

2.1.4. A terrorizmust elhárító szerv 11

2.1.5. Az idegenrendészeti szerv 12

2.2. A rendőrség szolgálati tagozódása 12

2.2.1. Jogszabályi háttér 13

2.2.2. A szolgálati tagozódás rendje 13

2.3. Szervezeti felépítés és vezetés 14

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet 14

2.3.2. Az országos rendőrfőkapitány főbb feladatai 17

2.3.3. Az ORFK szervezeti egységei szakmai irányítási feladatai 18

3. A rendőrség működése 18

3.1. A rendőrség együttműködése 18

3.1.1. Jogszabályi háttér 19

3.1.2. Együttműködési feladatai 19

3.1.3. Nemzetközi együttműködés 20

3.2. A rendőrség kapcsolata az önkormányzatokkal 20

3.2.1. Jogszabályi háttér 21

3.2.2. Együttműködés 21

3.2.3. Civil (társadalmi) kontroll 25

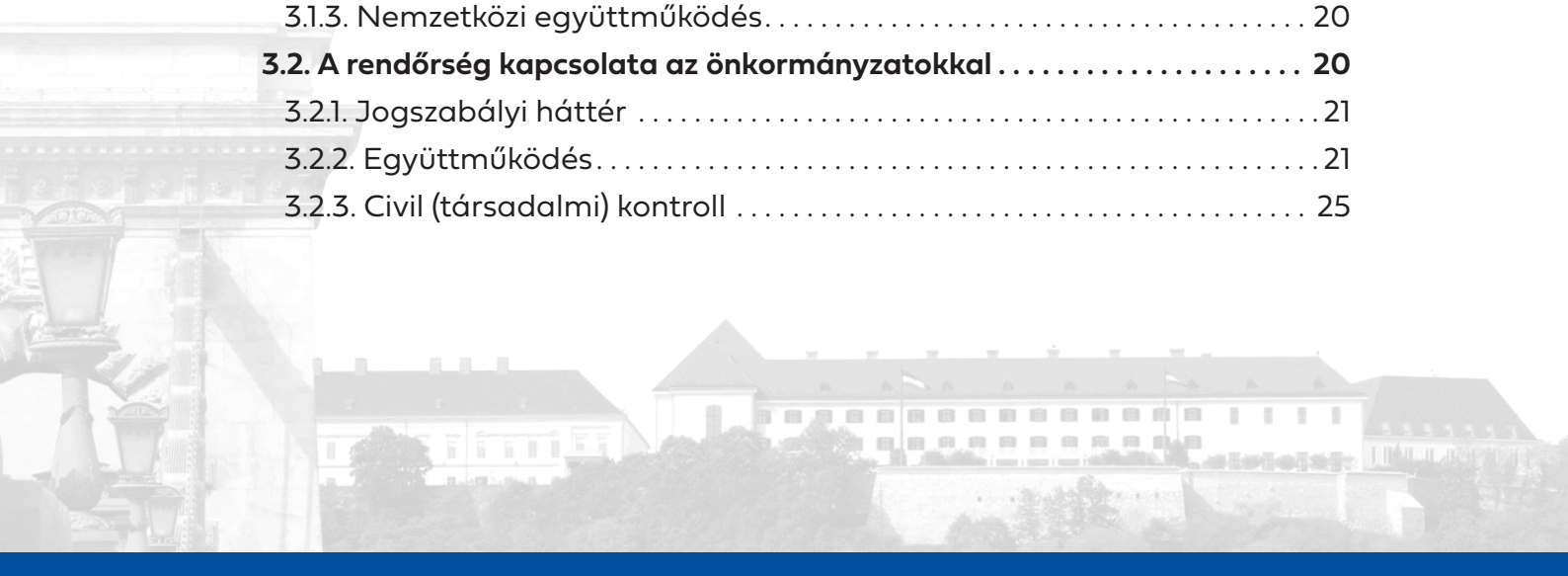

VII. Fejezet

Rendőrségi igazgatás

1. A rendőrség jogállása, irányítása és alapvető feladatai

1.1. A rendőrség jogállása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség mint rendvédelmi szerv helyét és szerepét az állami szervek rendszerében.

1.1.1. Jogszabályi háttér

Jogszabályi háttér:

- Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény);
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.);
- A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (Ksztv.);
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény.

Az Rtv. alapján a **rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv,** mely sokrétű feladatait a vonatkozó jogszabályok rendelkezései alapján látja el. Az állami jelző azt fejezi ki, hogy a feladatok ellátása az állam kötelezettsége. A hatályos jogszabályok az egységes **állami** rendőrség koncepcióra épülnek. A rendőrség a **demokratikus jogállam alapvető intézménye,** melyet alkotmányos szinten az Alaptörvény is deklarál azzal, hogy rögzíti az alapvető feladatköreit, irányítását és pártpolitikai semlegességének követelményét, valamint szervezetének és működésének **sarkalatos törvényben történő szabályozását.** A rendvédelmi típusú feladatok fő jellegzetessége a jogszabályi előírások közvetlen kikényszerítéssel való érvényesítése. A rendfenntartó, illetve rendvédelmi **kényszerítő eszközök alkalmazása** speciális jog, mely **meghatározza** a rendőrség **fegyveres rendvédelmi jellegét.** A rendőrség az a **közigazgatási hatóság,** amelynek feladata az állami impériumból nyert **legitim fizikai erőszak monopóliumának** birtokában **rendészeti igazgatás** teljesítése. A magyar rendőrség a **centralizált kontinentális államrendőrségi modellt** követi. A **hatalmi ágak** (törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás) **tekintetében a rendőrség szerepe kettős,** hiszen végre-

hajtási és igazságszolgáltatási funkciót egyaránt betölt. A rendőrség – különösen 2008-tól, a Határőrséggel történő integrációt követően – **Magyarország legnagyobb** létszámú és legátfogóbb hatáskörrel rendelkező **rendvédelmi szerve.**

1.1.2. Rendvédelmi szervek

Rendvédelmi szervek alatt a Ksztv.-ben nevesített szerveket értjük. Eszerint hazánkban jelenleg a következő rendvédelmi szerveket tarjuk nyilván:

- rendőrség,
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- büntetés-végrehajtási szervezet,
- polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Másik megközelítésben a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény hatálya alá tartozó szerveket érthetjük rendvédelmi szervnek. Ebben az esetben a fenti felsorolás kiegészül az Országgyűlési Őrséggel.
A rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a büntetés- végrehajtási szervezet a Belügyminisztérium irányítása alatt áll.

A 2013. január 01-én felállt Országgyűlési Őrséget mint a házelnök irányítása alatt működő, különálló központi költségvetési szervként működő fegyveres szervet az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény hozta létre. Az Országgyűlési Őrség feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása, tárgyalási rendjének fenntartásával összefüggő személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, protokolláris díszelgési, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása. Ennek során többek között ellátja a házelnök személyvédelmét, valamint az Országház és az Országgyűlés Hivatala létesítménybiztosítási feladatait.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok körét az alábbi szervek képezik:

- Alkotmányvédelmi Hivatal (AH),
- Információs Hivatal (IH),
- Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ),
- Nemzeti Információs Központ (NIK).

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok a 2022-es kormányalakítást követően kikerültek a Belügyminisztérium belbiztonsági államtitkárság irányítása alól (így az rendészeti államtitkárság néven működik tovább). A Miniszterelnöki Kabinetiroda szervezetében pedig létrehozták a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat felügyelő államtitkárságot.

Szót kell ejteni a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról, amely közvetlenül nem tartozik ugyan a rendvédelmi szervekhez, azonban – tekintettel a pénzügyőrök rendészeti jellegű tevékeny-

ségére – a szervezetet mégis államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, a pénzügyminiszter által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szervként definiálhatjuk.

1.2. A rendőrség irányítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség irányításával kapcsolatos feladatokat, és azokból fel tudjon sorolni legalább ötöt.

Jogszabályi háttér:

- Magyarország Alaptörvénye,
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.),
- A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet.

A szervek közötti viszony a közigazgatási jogra jellemző irányítás kifejezéssel jellemezhető. Közigazgatási szempontból irányításon a felsőbb szerv által az alsóbb szerv irányában kifejtett meghatározó befolyásoló tevékenységet értjük, amelynek hatása az alsóbb szerv vezetőjén keresztül jut el az irányított szervezethez. Az irányítás és a vezetés közötti alapvető különbség az, hogy az irányító az irányított szervezeten kívül (fölötte) áll, a vezető viszont a szervezet csúcsán, de azon belül, annak részeként helyezkedik el. Az irányítás ennélfogva egyúttal a szervezetek közötti hierarchiát is feltételezi.

A szakmai irányítás (szakirányítás) nem más, mint különálló szervek vagy szervezeti elemek közötti belső közigazgatási tevékenység, amely az irányított szerv vagy szervezeti elem, valamint az azt alkotó személyek szakmai tevékenységére vonatkozik, hatalmi viszonyon és ebből következő alá-fölérendeltségen alapul, és az irányított szakmai önállóságát jelentősen korlátozza. Célja az egységes gyakorlat kialakítása, a jog- és szakszerű működés biztosítása, valamint a több szerv bevonásával megvalósuló feladatok koordinálása. A vezetés a szerven belül megvalósuló igazgatási folyamat. A vezetés alanyai, a vezető és a vezetett mindig egy szerven, szervezeti egységen, szervezeti elemen belül találhatók.

Az irányítás eszközei a következők:

- utasításadás (egyedi ügyben);
- jelentéstételre, beszámolásra kötelezés;
- ellenőrzés;
- humán döntések;
- a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ) jóváhagyása;
- jogi aktus, eljárás (döntés) felülvizsgálata;
- egyéb döntési jogkör.

A rendőrséget a kormány a rendészetért felelős miniszter – a belügyminiszter – útján irányítja, aki irányítói tevékenységét az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a Nemzeti Védelmi Szolgálat és az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vonatkozásában részben közvetetten, a rendészeti államtitkáron keresztül, részben pedig közvetlenül, a rendészeti államtitkár közreműködése, segítsége mellett gyakorolja. Ez alól a Terrorelhárítási Központ kivételt képez, a szervezetet ugyanis a belügyminiszter közvetlenül – a rendészeti államtitkár közreműködése nélkül – irányítja.

Ennek keretében a miniszter:

1. szabályozza a rendőrség tevékenységét és működését;
2. irányítja a rendőrség külön nevesített négy szervét;
3. ellenőrzi a rendőrség tevékenységét, törvényességi, szakszerűségi, pénzügyi és hatékonysági szempontból;
4. jóváhagyja a rendőrség külön nevesített szerveinek szervezeti és működési szabályzatát;
5. előterjesztést készít a miniszterelnök részére az országos rendőrfőkapitány és a terrorizmust elhárító szerv főigazgatójának kinevezésére és felmentésére, valamint gyakorolja felettük az előbbieken kívüli munkáltatói jogokat;
6. kinevezi és felmenti a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó, valamint az idegenrendészeti szerv főigazgatóját, a külön nevesített rendőrségi szervek vezetőinek – a vezető javaslata alapján – helyetteseit, a rendőr-főkapitányságok és a meghatározott rendőri szervek vezetőit, továbbá – a nemzetközi szerződések és a Kormány felhatalmazása alapján – az államhatárral kapcsolatos ügyek intézésére létrehozott szervek vezetőit, helyetteseit, tagjait és állandó szakértőit;
7. gyakorolja a külön jogszabályban hatáskörébe utalt személyügyi és munkáltatói jogokat;
8. egyedi utasítást adhat ki – törvény eltérő rendelkezése hiányában – feladat elvégzésére vagy mulasztás pótlására;
9. a rendőrség külön nevesített szerveinek vezetőit jelentéstételre vagy beszámolóra kötelezheti;
10. jóváhagyja az államhatár rendjének fenntartása érdekében a konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezelésére vonatkozó terveket;
11. gondoskodik az Rtv.-ben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzésről;
12. dönt a rendőrség külön nevesített szervei közötti hatásköri összeütközésben.

1.3. A rendőrség feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség feladatrendszerét.

Jogszabályi háttér:

- Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény),
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.).

A rendőrség feladatainak meghatározását a jogalkotó több szinten végezte el. A fundamentumot az **Alaptörvényben** fektette le a kormányzat számára adott feladatmeghatározó normában. E szerint a **rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.**

A rendőrségi feladatok meghatározásának következő szintje az **Rtv.-ben** valósul meg. Ez már ténylegesen a rendőrség számára történő feladatmeghatározás. E szerint legátfogóbban a **rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése, valamint az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátása.** A következő szint szintén az Rtv-ben szereplő feladatkörök meghatározása. Ehhez a jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy elkészítette a rendőrségi feladatkörök félig zárt katalógusát. Hosszú felsorolásban kijelöli a főbb rendőrségi feladatköröket, és meghatározza annak lehetőségét is, hogy más jogforrás is kijelöljön feladatköröket a rendőrség számára. E szerint a rendőrség az alább látható feladatköröket látja el.

Bűnügyi feladatkörben:

- Végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat.
- Általános nyomozó hatósági jogkört gyakorol, a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározottak szerint végzi a bűncselekmények felderítését, valamint a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzését.

Igazgatásrendészeti feladatkörben:

- Szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és felderítésében.
- Ellátja a közbiztonságra veszélyes egyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat.
- Engedélyezi és felügyeli a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységet.
- Engedélyezi – nemzetközi megállapodás eltérő rendelkezése hiányában – a szolgálati lőfegyverek és lőszerek szolgálati célból történő külföldre vitelét és az együttműködő, külföldi rendészeti feladatokat ellátó hatóságok szolgálati lőfegyvereinek és lőszereinek az országba történő behozatalát.

Közlekedésrendészeti feladatkörben:

- Közlekedési hatósági és rendészeti feladatokat lát el.

Közrendvédelmi feladatkörben:

- Ellátja a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat.
- Büntetés-végrehajtási feladatokat lát el.
- Ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet, a váratlan támadás és a veszélyhelyzet esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat.
- A fenntartó kezdeményezésére közreműködik az általános és középiskola rendjének fenntartásában.
- Ellátja a segélyhívó számok fogadásából eredő feladatokat.

Határrendészeti feladatkörben:

- Rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kiszorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében.
- Őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.
- Ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat – ide nem értve a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK rendeletben meghatározott vámellenőrzést –, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét, valamint végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését és a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását.
- Irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését.
- Megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket.
- Biztosítja az (EU) 2019/1896 európai parlamenti és tanácsi rendelet 35. cikk (1) bekezdésében meghatározott hatásszinteknek megfelelő határellenőrzést.

Belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatkörben (NVSZ):

- Elvégzi az Rtv.-ben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú ellenőrzést. (E körben számunkra legnagyobb jelentősége a megbízhatósági vizsgálatoknak és a kifogástalan életvitel ellenőrzésének van.)

Terrorelhárítási feladatkör (TEK):

- Magyarország területén felderíti a terrorszervezeteket; megelőzi, felderíti, illetve elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekmény elkövetésé-

re irányuló törekvéseit, és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el; megakadályozza, hogy magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorszervezet működését anyagi források biztosításával vagy más módon elősegítsék.

Idegenrendészeti feladatkörben (OIF):

- Ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat.

Különleges feladatai:

- Gondoskodik a büntetőeljárással összefüggésben a jogszabályban meghatározott személyi kört érintő személyi védelmi feladatok (a továbbiakban: személyi védelem) ellátásáról, továbbá a büntetőeljárásban részt vevők védelmi programjának (a továbbiakban: Védelmi Program) a végrehajtásáról.
- Védi a jogszabályban meghatározott, Magyarország szempontjából különösen fontos személyek (a továbbiakban: védett személy) életét, testi épségét; őrzi a jogszabályban meghatározott létesítményeket és értékeket (a továbbiakban együtt: személyvédelmi és létesítménybiztosítási feladatok).

Nemzetközi együttműködésből fakadó feladatok:

- Részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett vagy nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban.

A rendőrség a fentieken túl elvégzi a részére törvényben vagy kormányrendeletben megállapított, valamint az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő egyéb feladatokat. Azzal tehát, hogy az Rtv. lehetőséget biztosít arra, hogy más jogforrások is feladatokat határozzanak meg a rendőrség számára, az itt lévő felsorolás nem tekinthető lezártnak.

2. A rendőrség szervezete és szolgálati tagozódása

2.1. A rendőrség szervezete

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje, illetve fel tudja sorolni a rendőrséget alkotó négy szervezetet és tevékenységi köreit, valamint ismerje azok lényegét.

2.1.1. Jogszabályi háttér

Jogszabályi háttér:

- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.);

- A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet;
- A terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet;
- Az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet.
- A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. Rendelet.

A rendőrség szervezete 2010. augusztus 31-ig egységesnek volt mondható, hiszen addig a teljes rendőrségi szervezet az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) mint központi szerv irányítása alatt állt. 2010. szeptember 1-je óta viszont kialakultak azok az önálló, különleges hatáskörrel rendelkező rendőri szervek, amelyek léte megtörte a rendőrség szervezeti egységét. Ennek következtében mára a rendőrség **négy különálló rendőri szervet** foglal magában. Ennek megfelelően, amikor átfogó értelemben beszélünk a rendőrségről, akkor mind a négy szervet magában foglaló gyűjtőfogalomról van szó. A rendőrséget az **általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv**, **a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv**, **a terrorizmust elhárító szerv, valamint az idegenrendészeti szerv** alkotja. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet (általános rendőrség) hívjuk a szakmai közbeszéd alapján szűkebb értelemben véve rendőrségnek. Ez a szűkítő értelmű elnevezés arra emlékeztet, hogy 2010 előtt ezen kívül nem volt más rendőri szerv. A 2010. szeptember 1-jén megalakult terrorizmust elhárító szerv a Terrorelhárítási Központ (TEK). A 2011. január 1-én létrejött belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv elnevezése Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). Végül pedig 2019. július 1-je óta a rendőrséghez tartozik idegenrendészeti szervként az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF).

2.1.2. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv

A rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerve látja el a rendőrség többi nevesített szerve hatáskörébe nem utalt feladatokat. A Rendőrséget a miniszterelnök által – a belügyminiszter előterjesztése és az Országgyűlés feladatkörrel rendelkező bizottságának (Honvédelmi és Rendészeti Bizottság) a jelölt alkalmasságával kapcsolatos állásfoglalása alapján – kinevezett **országos rendőrfőkapitány vezeti és képviseli.** Szervezeti felépítésével, vezetésével és feladataival a későbbiekben külön pontban foglalkozunk.

2.1.3. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv

A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve a **Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). Országos illetékességű, önállóan működő központi költségvetési**

szerv. Élén a belügyminiszter által kinevezett vezető, a főigazgató áll, aki vezeti és képviseli a szervét. Feladatait mint a **rendőrség egyik szolgálati ága,** önállóan hajtja végre.

Feladatai az alábbiak:

1. **bűnfelderítés és bűnmegelőzés** – a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényben (Be.) meghatározottak szerint előkészítő eljárást kezdeményez, illetve folytat a védett állomány tagja által elkövetett, jogszabályban meghatározott bűncselekmények (hivatali, katonai stb.), továbbá hivatali kötelessége teljesítése miatt a védett állomány tagjával, illetve hozzátartozójával szemben elkövetett egyes bűncselekmények (például kényszerítés, zsarolás) miatt; titkos információgyűjtést végez, de nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol;
2. **kifogástalan életvitel ellenőrzése** – a hivatásos állományba, illetve rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezőknél, valamint a védett állomány tagjainál (elrendelése határozattal);
3. **megbízhatósági vizsgálat folytatása –** annak megállapítása érdekében, hogy a védett állomány tagja eleget tesz-e jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének, melyet dokumentáltan, a mesterségesen létrehozott – munkaköre ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető – élethelyzetekben vizsgál; dokumentálási és tájékoztatási kötelezettség;
4. **közreműködés a korrupcióellenes tevékenységgel összefüggő kormányzati feladatokban – korrupció elleni stratégia előkészítése; az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszereinek összehangolása; kijelölt nemzeti tagként részvétel az Európai Unió Korrupcióellenes Kapcsolattartói Hálózatának munkájában;**
5. **együttműködés** a társszervekkel és nemzetközi szervezeteikkel;
6. **tájékoztatás nyújtása** legalább évente, illetve szükség szerint a védett állománnyal kapcsolatos összesített megállapításairól az irányító minisztereknek és a védett szervek vezetőinek.

2.1.4. A terrorizmust elhárító szerv

A rendőrség terrorizmust elhárító szerve a **Terrorelhárítási Központ (TEK) országos illetékességű, önállóan működő központi költségvetési szerv,** melyet a miniszterelnök által kinevezett főigazgató vezet, illetve képvisel. Feladatait mint a **rendőrség egyik szolgálati ága,** önállóan – kizárólagos hatáskörben vagy felkérésre – hajtja végre.

Feladatai az alábbiak:

1. **a terrorszervezetek felderítése, működésük támogatásának,** valamint **terrorcselekmények elkövetésének megakadályozása** Magyarország területén;
2. **terrorcselekmény,** háborús uszítás, jármű hatalomba kerítése, emberrablás és ezekkel összefüggésben elkövetett **más bűncselekmények megelőzése, felderítése és megszakítása** – a Be.-ben meghatározottak szerint előkészítő eljárást kezdemé-

nyez, illetve folytat, közreműködik a leplezett eszközök és egyes eljárási cselekmények alkalmazásának végrehajtásában, titkos információgyűjtést végez, de nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol;

3. **felderítési és feladatkörében tűzszerészeti tevékenység, veszélyes személyek** (például fegyveres vagy felfegyverkezett, ön- és közveszélyes) **elfogása és előállítása,** kísérésének, illetve szállításának végrehajtása;
4. lefoglalt, a közbiztonságra különösen **veszélyes anyagok,** valamint meghatározott értékű **kábítószer szállítása;**
5. személy- és létesítményvédelem ellátása, védett vezetők közül a **legfőbb ügyész és a miniszterelnök** vonatkozásában;
6. **együttműködés** a társszerveken túl a külföldi terrorizmust elhárító szervvel, külföldi és nemzetközi rendvédelmi szervekkel;
7. **a terrorfenyegetettség helyzetének elemzése és értékelése,** a Terrorellenes Koordinációs Bizottság működésével kapcsolatos feladatok ellátása;
8. a kormányügyeleti rendszer működési rendjéből fakadó feladatok, valamint a Belügyminisztérium **ügyeleti tevékenységének** ellátása.

2.1.5. Az idegenrendészeti szerv

Az **Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság** (**OIF**) **–** a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal jogutódja – **országos illetékességű, önállóan működő központi költségvetési szerv,** melyet a belügyminiszter által kinevezett főigazgató vezet, illetve képvisel. Hatáskörébe utalt feladatait mint a **rendőrség egyik szolgálati ága,** önállóan hajtja végre, de nyomozó hatósági jogkörrel nem rendelkezik.

Feladatai az alábbiak:

1. idegenrendészeti,
2. menekültügyi,
3. vízum- és útlevélhatósági,
4. egyes nemzetközi szerződésekből adódó egyéb feladatok.

2.2. A rendőrség szolgálati tagozódása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség szolgálati szabályzata alapján a szolgálati tagozódás rendjét, fel tudja sorolni a szolgálati ágakat, a szolgálatokat és szakszolgálatokat.

2.2.1. Jogszabályi háttér

Jogszabályi háttér:

- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX.22.) BM rendelet (RSzSz).

2.2.2. A szolgálati tagozódás rendje

A rendőrségre (ideértve mind a négy nagy szervet) jellemző a **kettős (vertikális és horizontális tagozódás).** A vertikális tagozódást a szervezeti egységek hierarchiájában kifejeződő alá-fölé rendeltség adja. A **horizontális tagozódást** a hierarchia különböző szintjein sokszor egymás mellett megtalálható **szolgálati ágak, szolgálatok és szakszolgálatok hármas tagozódása jelenti.** Ez a struktúra csak annyit árul el, hogy a rendőri feladatokat milyen típusú szakmai feladatokat ellátó szervezeti elemek hajtják végre. A megnevezések tehát kizárólag a feladatok típusára utalnak, de arra nézve nem lehet következtetést levonni, hogy ezeket a feladatokat milyen szintű vagy jogállású szerv, szervezet, szervezeti egység vagy szervezeti elem hajtja végre.

Szolgálati ágak:

1. belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési,
2. bűnügyi,
3. határrendészeti,
4. igazgatásrendészeti,
5. közlekedésrendészeti,
6. közrendvédelmi,
7. személy- és objektumvédelmi,
8. terrorelhárítási,
9. kommunikációs,
10. idegenrendészeti és menekültügyi.

Szolgálatok:

1. állami futárszolgálat,
2. bevetési,
3. bűnügyi technikai,
4. légirendészeti,
5. rendőri csapaterő,
6. repülőtéri rendőri,
7. tűzszerész,
8. ügyeleti,
9. védelmi igazgatási,
10. vízirendészeti,

11. légiközlekedés-védelmi,
12. tanúvédelmi.

Szakszolgálatok:

1. ellenőrzési (költségvetési, szakmai);
2. gazdasági (gazdálkodási, műszaki, informatikai);
3. hivatali (jogi, képviseleti, normaalkotási, biztonság-felügyeleti és ügykezelési);
4. humánigazgatási (személyügyi, szervezési, munkaügyi, fegyelmi, utánpótlás-tervezési, egészségügyi és pszichológiai).

A szakszolgálatok közös vonása, hogy nem látnak el rendőrségi feladatokat, hanem a rendőrséget mint szervezetet működtetik, a klasszikus rendőri tevékenységek ellátásához szükséges infrastruktúrát hivatottak biztosítani.

2.3. Szervezeti felépítés és vezetés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv szervezeti tagozódását, illetve vezetésének és irányításának általános szabályait. Elvárás, hogy fel tudja sorolni a vertikális tagozódásban a különböző szinteken megtalálható szerveket és szervezeti egységeket.

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet

Jogszabályi háttér:

- A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet,
- Az Országos Rendőr-főkapitányság Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 20/2015. (IX. 10.) ORFK utasítás.

Az NVSZ és a TEK egy-, míg az OIF kétszintű szervezetként ábrázolható. Természetesen az előbbiek is szerveződnek ugyan területi alapon, de ezt nem igazgatósági, hanem alacsonyabb (az NVSZ főosztály, míg a TEK főosztály, osztály és iroda) szintjén teszik, míg utóbbi szervnek már igazgatósági szintjén is megjelenik a területi alapú szerveződés.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, szervezetét három szintre oszthatjuk. Az egyes szinteket az alábbi szervek alkotják:

Központi szerv: Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK)

- Főigazgatóságok:[1]

1 A főigazgatók más néven országos rendőrfőkapitány-helyettesek.

  - Rendészeti Főigazgatóság,
  - Bűnügyi Főigazgatóság,
  - Személyügyi Főigazgatóság,
  - Gazdasági Főigazgatóság.

- Közvetlenül a főkapitány alárendeltségében működő szervek:
  - Ellenőrzési Szolgálat,
  - Hivatal,
  - Kommunikációs Szolgálat,
  - Titkársági Főosztály,
  - Költségvetési Ellenőrzési Iroda.

Területi szervek, egyes feladatok ellátására létrehozott (a területi szervekkel azonos jogállású) **szervek:**[2]

- Vármegyei rendőr-főkapitányságok mint területi szervek (VMRFK), ideértve a Budapesti Rendőr-főkapitányságot is (BRFK);
- Készenléti Rendőrség (KR);
- Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI);
- Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK);
- Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK);
- Nemzetközi Oktatási Központ (NOK);

Helyi szervek:

- Rendőrkapitányságok (Rk),
- Határrendészeti kirendeltségek (Hrk).

Az Rtv. lehetővé teszi más rendőri szerv létrehozását, azonban ezt csak törvényben vagy kormányrendeletben teheti meg a jogalkotó. A vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok (19 vármegyei + a BRFK) önálló feladat- és hatáskörrel működnek. A rendőrkapitányságok (összesen 154, melyből 3 vízi – Dunai, Tiszai, Balatoni – rendőrkapitányság) az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel működnek. A határrendészeti kirendeltségek (összesen 21) az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel, a külön jogszabályban meghatározott határterületen végzik a jogszabályban hatáskörükbe utalt feladatokat. A rendőrőrs rendőr-főkapitányság, továbbá rendőrkapitányság szervezetében létesíthető, feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkező (alosztály- vagy osztályjogállású) szervezeti elem, tehát nem helyi szerv.

2 A 30/2015. (VI. 16.) BM rendelet 2. melléklete a felsorolt szerveket – a vármegyei rendőr-főkapitányságokkal és a BRFK-val egyetemben – területi szervként nevesíti. Ennek megfelelően e szervek besorolásának megnevezése nem egységes a jogrendszerben.

Kiemelt helyi szervek: azok a rendőrkapitányságok és határrendészeti kirendeltségek, amelyek az illetékességi területük mérete, kiterjedése, a lakosság létszáma, összetétele vagy a rendőri feladatok mennyisége, minősége miatt rájuk háruló többletfeladatok megfelelő ellátása érdekében módosított (bővített) állománytáblával és egyéb „kiváltságokkal" rendelkeznek.

Kiemelt rendőrkapitányságok:
a BRFK II., III., IV., V., VII., VIII., IX., X., XI., XIII., XIV. kerületi és a Dunai Vízirendészeti Rendőrkapitányság, a vármegyeszékhelyi rendőrkapitányságok, a Gödöllői, a Soproni, a Nagykanizsai, a Dunaújvárosi, az Érdi, a Hódmezővásárhelyi Rendőrkapitányság.

Kiemelt Határrendészeti Kirendeltségek:
a Szegedi, a Kelebiai, a Záhonyi Határrendészeti Kirendeltség.

Az ORFK szervezeti egységei és szervezeti elemei az Szervezeti és Működési Szabályzatban (SzMSz) meghatározott ügykörük szerint szakmai irányítást (szakirányítást) gyakorolnak a rendőr-főkapitányságok, valamint az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szervek tevékenysége felett.

Az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szervek az alábbiak:

1. **Készenléti Rendőrség (KR):** részt vesz a halaszthatatlan beavatkozást és csapaterőt igénylő feladatok végrehajtásában, kiemelt jelentőségű szállítmányok őrzésében, kísérésében, az országos szintű fokozott ellenőrzésekben, ellátja – a TEK hatáskörébe tartozók kivételével – a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelmével kapcsolatos, továbbá a Védelmi Program végrehajtásából adódó, valamint a tűzszerészeti feladatokat, segítséget nyújt a területi és a helyi szervek közterületi szolgálatának és biztosítási feladatainak ellátásához, a szervezetébe integrálódott Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) nyomozó hatóságként jár el és titkos információgyűjtést végez, ellátja a bűnügyi technikai feladatokat, a területi határrendészeti igazgatóságai a határvédelmet, a mélységi ellenőrzést hajtják végre, ezeken kívül állami futárszolgálati, költségvetési és vagyongazdálkodási feladatokat is ellát. A Különleges Szolgálatok Igazgatósága alatt kapott helyet – egyebek mellet – a Légirendészeti Szolgálat. A KR parancsnoka műveleti országos rendőrfőkapitány-helyettes is egy személyben.
2. **Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI):** ellátja a nemzetközi és a belföldi polgári repülés jogellenes cselekmények elleni védelmével összefüggő – közrendvédelmi, bűnügyi, határ- és idegenrendészeti, menedékjogi, szabálysértési hatósági, utasbiztonsági – feladatokat.
3. **Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK):** együttműködik a külföldi és nemzetközi bűnüldözési szervekkel, ellátja a Schengeni Információs Rendszerrel (SIS) kapcsolatos nyilvántartási és adattovábbítási feladatokat, a körözés nyilvántartó szerve.

4. **Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK):** ellátja az oktatással, képzéssel (kiképzéssel), szolgálati állatokkal, szabadidős és sporttevékenységgel, a rendészeti pályára irányítással kapcsolatos feladatokat.
5. **Nemzetközi Oktatási Központ (NOK):** ellátja a nemzetközi és nyelvi oktatással, képzéssel, konferenciákkal, értekezletekkel, nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő feladatokat, különösen az alábbiakkal együttműködésben: Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA), Európai Rendőrakadémia (CEPOL), Közép-Európai Rendőrakadémia (KERA).

2.3.2. Az országos rendőrfőkapitány főbb feladatai

Az országos rendőrfőkapitány főbb feladatai:

1. képviseli a rendőrséget;
2. közvetlenül vezeti a központi szervet;
3. jóváhagyja az ORFK éves munka- és ellenőrzési terveit;
4. szervezi az irányító miniszter által meghatározott feladatok végrehajtását, együttműködik más minisztériumokkal és a társszervekkel;
5. javaslatot tesz a rendőrség működését, feladatkörét érintő jogszabály, közjogi szervezetszabályozó eszköz megalkotására, módosítására, hatályon kívül helyezésére, nemzetközi szerződés megkötésére, módosítására vagy hatályon kívül helyezésére;
6. az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv számára utasítást adhat ki;
7. gondoskodik a hatáskörébe tartozó döntések kiadmányozásáról;
8. ellátja az adatkezeléssel és adatvédelemmel kapcsolatos – jogszabályokban – meghatározott feladatokat;
9. megteszi a szükséges intézkedéseket a korrupció elleni hatékony fellépés érdekében;
10. évente értékeli a rendőrség tevékenységét, stratégiai terveinek megvalósítását;
11. irányítja a rendőr-főkapitányságok és a közvetlen alárendeltségébe tartozó más rendőri szervek vezetőinek tevékenységét;
12. kinevezi és felmenti a vármegyei, valamint a fővárosi rendőr-főkapitányság vezetőjének helyetteseit, továbbá a kiemelt rendőrkapitányságok, kiemelt határrendészeti kirendeltségek vezetőit;
13. meghatározott irányítási jogköröket gyakorol a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) felett;
14. a miniszter jóváhagyását követően kiadja a központi szerv szervezeti és működési szabályzatát, más rendőri szervekét pedig jóváhagyja;
15. gyakorolja a hatáskörébe utalt személyügyi és munkáltatói jogokat, valamint átruházott fenntartói jogköröket (rendészeti technikumok vonatkozásában);
16. ellátja az ORFK Országos Baleset-megelőzési Bizottság (ORFK-OBB) elnöki tisztségét (a feladatot ténylegesen a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes látja el).

Az országos rendőrfőkapitány a részére jogszabályban megállapított **jogkörök gyakorlását átruházhatja,** ezt azonban az SzMSz-ben kell rögzíteni, akárcsak a helyettesítésének rendjét. Az **országos rendőrfőkapitány-helyettesi rendszer** – bűnügyi, rendészeti, gazdasági, személyügyi (egyben a főigazgatóságuk vezetői) és műveleti (egyben a KR parancsnoka) országos rendőrfőkapitány-helyettes – a szakmai tevékenység jelentőségét erősíti, ugyanis ők a Rendőrség teljes személyi állományának szolgálati elöljárói. Az országos rendőrfőkapitány távolléte, akadályoztatása esetén a bűnügyi országos rendőrfőkapitány-helyettes – illetve meghatározott sorrend szerint más helyettese – helyettesíti. Hivatali időn kívül az ORFK Főügyelet-szolgálatot teljesítő ügyeletvezetője gyakorolja a meghatározott országos rendőrfőkapitányi jogköröket, valamint megteszi az elsődleges intézkedéseket.

Az ORFK SzMSz meghatározza az ügyrend készítésére kötelezetteket, részletesen tartalmazza a különböző szintű vezetők kötelezettségeit, jogköreit, a vezetők átruházott jogkörben ellátott feladatait, a szakirányító szervek jogosultságait. A **szakirányítás célja** a szakma szabályai egységes értelmezésének és alkalmazásának biztosítása.

2.3.3. Az ORFK szervezeti egységei szakmai irányítási feladatai

Az ORFK szervezeti egységei szakmai irányítási feladatai:

1. az Ellenőrzési Szabályzatról szóló 6/2012. (III.9) ORFK utasításban meghatározottak szerint – általánosan vagy egyedi ügyekben – törvényességi, szakszerűségi, célszerűségi, eredményességi és hatékonysági ellenőrzés végzése;
2. az irányított szerv vezetőit szakmai tevékenységük körében beszámoltatni, jelentéstételre kötelezni, tőlük iratokat, adatokat kérni;
3. szakmai kérdésekben jogszabály módosítását, avagy normatív rendelkezés kiadását kezdeményezni vagy egyedi utasítást adni, az egységes jogalkalmazást módszertani útmutatók elkészítésével elősegíteni;
4. az irányítása alatt álló szerv döntéseit – a jogszabályokban meghatározott korlátok között – felülvizsgálni.

3. A rendőrség működése

3.1. A rendőrség együttműködése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség belföldi és nemzetközi együttműködési feladatait, valamint a főbb együttműködők körét.

3.1.1. Jogszabályi háttér

Jogszabályi háttér:

- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény;
- A polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló 2011. évi CLXV. törvény;
- az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény.

3.1.2. Együttműködési feladatai

A rendőrség a feladatának ellátása során együttműködik a helyi önkormányzati szervekkel, a civil szervezetekkel és a gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal és közösségeikkel, segítséget nyújt – jogszabályban meghatározott esetben – az állami és a helyi önkormányzati szervek hivatalos eljárásának zavartalan lefolytatásához, valamint támogatja a helyi önkormányzatoknak és az állampolgárok közösségeinek a közbiztonság javítására irányuló önkéntes tevékenységét.

A rendőri munka az egyes szervezeti egységek közötti együttműködéstől függ, de alapvető feltétele a társadalom tagjaival és a különböző szervekkel való aktív kapcsolat kialakítása és fenntartása is. A rendőrség együttműködést szorgalmaz a lakossággal, a különböző típusú állami szervekkel és az önkormányzatokkal, valamint a nemzetközi bűnözés elleni küzdelem szempontjából fontos külföldi, illetve nemzetközi bűnüldöző és más közbiztonsági feladatokat ellátó szervekkel.

Az együttműködéssel érintett szervek két nagy csoportba sorolhatók. Egy részük a kötelező – alkotmányossági/törvényi – együttműködők köre, más részük a különböző fontos társadalmi részérdekeket lefedő együttműködések. Az együttműködés részint együttműködési megállapodásokon alapul.

A legfontosabb kötelező együttműködők:

1. a rendőrség mellérendelt szervei (NVSZ, TEK, OIF);
2. más rendvédelmi szervek (katasztrófavédelem, büntetés-végrehajtás, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok);
3. ügyészségek;
4. bíróságok;
5. kormányhivatalok, járási hivatalok;
6. önkormányzatok;
7. Magyar Honvédség;
8. Nemzeti Adó- és Vámhivatal;

9. egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek (2012. évi CXX. törvény);
10. polgárőrség;

A társadalmi részérdekeket lefedő legfontosabb együttműködők:

1. kamarák (például vadász),
2. vagyonvédelmi szervezetek,
3. környezetvédelmi szervezetek,
4. áldozatvédelmi szervezetek,
5. turisztikai szervezetek stb.

3.1.3. Nemzetközi együttműködés

Az együttműködésre csak törvényben, az Európai Unió kötelező jogi aktusaiban, nemzetközi szerződésben meghatározott szabályok alapján, valamint viszonosság (az együttműködő felek között kialakult gyakorlat) keretében kerülhet sor.

A rendőrség határrendészeti, bűnüldözési és bűnmegelőzési célból a nemzetbiztonsági szolgálatokkal együttműködve külföldön felderítő tevékenységet végezhet, amely során információkat gyűjt az államhatár rendjét veszélyeztető, valamint a terrorizmussal összefüggő cselekmények felderítése és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtása érdekében.

Az Rtv. előírja, hogy az együttműködés keretében a **saját országuk területén kívül tevékenykedő rendőrök,** valamint a határrendészeti feladatokat ellátó szervezet tagjai csak törvényben és nemzetközi szerződésben **meghatározott jogosítványokat gyakorolhatnak.**

Az **ORFK képviseli a rendőrséget a nemzetközi rendvédelmi szervezetekben,** különösen a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezetében (Interpol), az Európai Rendőrségi Hivatalban (Europol), valamint – ha a miniszter másként nem rendelkezik – a két- és többoldalú nemzetközi szerződéseken alapuló rendészeti tárgyú nemzetközi kapcsolatokban.

3.2. A rendőrség kapcsolata az önkormányzatokkal

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendőrség egyik fő együttműködési területét, valamint fel tudja sorolni az önkormányzatokkal való kapcsolatának két nagy területét és azok különböző formáit.

3.2.1. Jogszabályi háttér

Jogszabályi háttér:

- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény,
- A Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról szóló 67/2007. (XII.28.) IRM rendelet,
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi. CLXXXIX. törvény (Mötv.).

A rendőrség és az önkormányzatok viszonyát egyrészt a közös cél és feladat (a közbiztonság fenntartása, javítása) során tanúsítandó **együttműködés,** másrészt a rendőrség felett az önkormányzatok által (azok útján) gyakorolt **civil (társadalmi) kontroll** jellemzi. Az önkormányzatokkal történő kapcsolattartásban lényeges szerep jut a körzeti megbízottakra, azonban az erre vonatkozó részletszabályokkal e tananyag keretein belül nem foglalkozunk.

3.2.2. Együttműködés

Tájékoztatási rendszer

A rendőrség vármegyei és helyi szervei – főszabály szerint – tájékoztatják az illetékes önkormányzatot vagy önkormányzatokat, amennyiben a lakosság széles körét érintő rendőri intézkedést (fokozott ellenőrzést, ürítési, zárási feladat végrehajtását, körözési akciót) terveznek végrehajtani. E szabály alól kivételt képez, ha az a tervezett intézkedés eredményes végrehajtását előre láthatóan veszélyezteti. Ebben az esetben a tájékoztatás mellőzhető.

A rendőrfőkapitánynak a területi önkormányzat közgyűlésének elnökével (főpolgármesterrel), a rendőrkapitánynak és a határrendészeti kirendeltség vezetőjének pedig a települési önkormányzat polgármesterével szemben jogilag szabályozott esetekben tájékoztatási kötelezettsége áll fenn, amely alapján köteles tájékoztatást nyújtani az alábbi eseményekről, jelenségekről:

- a lakosságot a szomszédos állam területéről fenyegető veszélyről;
- a tömegesen menekülő, illetve ideiglenes menedéket kérő személyek várható érkezéséről;
- az ország területére betört fegyveres csoportról, a lakosság védelme érdekében tett és javasolt intézkedésekről, a fegyveres csoport felszámolásáról;
- a határterületen az e törvény alapján bevezetett minden korlátozásról, ha annak előzetes bejelentésére a késedelem veszélye miatt nem volt lehetőség;
- a környezet szennyezéséről, illetve annak veszélyéről vagy a természeti értékek és területek károsításáról.

Az illetékességi területén határterülettel rendelkező vármegyei rendőrfőkapitányok a határrend és határőrizet helyzetéről és a határforgalom alakulásáról évente kötelesek tájékoztatni a határterülettel érintett területi (vármegyei) önkormányzat és a megyei jogú városok közgyűlését, míg az illetékességi területén határterülettel rendelkező helyi szervek esetében a rendőrkapitány, a határrendészeti kirendeltségvezető vagy kijelölt helyettese az említett témakörökben felkérésre ad tájékoztatást a határterülettel érintett települési önkormányzat képviselő-testületének.

Együttműködési megállapodás

A települési önkormányzat szerződést köthet a közigazgatási illetékességi területén működő rendőrkapitányság vagy határrendészeti kirendeltség vezetőjével a helyi közbiztonság fenntartása érdekében. Amennyiben a szerződés rendőrségi kötelezettségvállalást tartalmaz, abban az esetben érvényességi kellék a rendőrfőkapitány előzetes egyetértése.

Szerződést lehet kötni:

- a helyi közbiztonságot érintő feladatok ellátása;
- a rendőrség és az önkormányzati szervek tevékenységének összehangolása;
- az illetékességi területén működő rendőri szerv létesítésének, bővítésének és fejlesztésének elősegítése érdekében.

A szerződés megkötését bármelyik fél kezdeményezheti, azonban a rendőrség elzárkózhat szerződés megkötésétől, ha az jogszabályt sért, ellentétes a felettes rendőri szerv vezetőjének rendelkezésével, vagy ha annak pénzügyi, anyagi fedezete nem biztosított, vagy tartalma szakmailag megalapozatlan.

A helyi közbiztonságot érintő feladatok ellátására szerződés köthető például az önkormányzat által a rendőri szervnek – a közterületi jelenlét növelése érdekében – felajánlott, túlszolgálatra fordítható pénzösszeg biztosítására és felhasználásának szabályaira, térfigyelő rendszer létesítésére és üzemeltetésére, valamint az önkormányzat által a rendőri szerv állományának jutalmazásra felajánlott pénzösszeg felhasználására. A rendőrség és az önkormányzat tevékenységének összehangolása érdekében szerződés köthető például a rendőrség és az önkormányzat üzemeltetésében működő, helyi közterület-felügyelet együttműködésének megszervezésére, valamint a közös szolgálatellátásra vonatkozóan. A rendőri szerv létesítésének, bővítésének és fejlesztésének érdekében szerződés köthető például az önkormányzat tulajdonában álló ingatlannak az újonnan létesített rendőri szerv vagy a rendőri szerv bővítése (rendőrőrs vagy KMB-iroda létesítése) esetén a rendőrség részére történő bérbeadására, birtokba (használatba) vagy tulajdonba adására. Ugyancsak ebben a tárgykörben köthető szerződés a rendőri szerv technikai eszközeinek bővítése, fejlesztése körében a technikai eszközök, berendezési tárgyak, gépjárművek vásárlására biztosított összeg felajánlására. A szerződés teljesítéséről, valamint a juttatott eszközök vagy anyagi javak felhasználásáról a rendőrség és az önkormányzat képviselő-testülete

egymást kölcsönösen tájékoztatja. A szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésének rendőrség részéről történő elmaradása esetén az önkormányzat a felettes rendőri szervhez fordulhat.

A szerződés megkötésétől történő elállás megkérdőjelezhetetlen abban az esetben, ha a szerződésben foglaltak jogszabályt sértenek vagy ellentétesek a felettes rendőri szerv szakirányítás keretében kiadott rendelkezésével, továbbá ha annak pénzügyi fedezete a rendőrség részéről nem biztosított. Ez esetben a szerződéskötéstől történő elállás nem lehet kérdés, nem képezheti mérlegelés tárgyát (attól el kell állni). A mérlegelés egyetlen esetben lehetséges, mégpedig akkor, ha a szerződés tartalmának egyes elemei rendőrszakmailag megalapozatlanok. Ez esetben azt kell mérlegelni, hogy a szerződésnek végső soron milyen hatásai lesznek a közbiztonságra és a rendőri szerv működésére. Amennyiben a szerződés megkötéséből és annak végrehajtásából a szerződő felek, és végső soron maga a helyi társadalom összességében profitálnak, a szerződés megkötheto.

Közös tevékenységek

Helyi szinten a rendőrkapitány, a vármegyék és a főváros szintjén a rendőrfőkapitány és a rendőri szerv illetékességi területén működő területi önkormányzatok úgynevezett **„bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságot”** hozhatnak létre. A bizottság feladata a közbiztonsággal kapcsolatos helyi vagy területi tevékenységekkel összefüggő rendőrségi és társadalmi szerepvállalás koordinálása. A bizottság elnökét és tagjait – az önkormányzat képviselő-testülete megbízatásával megegyező időtartamra – a rendőri szerv vezetője és az önkormányzat közösen bízza meg. A bizottság maga állapítja meg működésének részletes eljárási szabályait. A működéséhez szükséges költségeket a rendőrség és az önkormányzatok külön megállapodásban rögzített arányban viselik.

A bizottság jogkörét a felek szabadon határozhatják meg az Ötv. keretei között. Ennek alapján az alábbi jogkörökkel ruházható fel:

- önálló döntési jogosultság,
- döntés-előkészítési jogkör,
- ellenőrzési jogkör,
- koordinációs feladatok.

A bizottság elkészítheti saját bűnmegelőzési és közbiztonsági koncepcióját, amelyben az általa elfogadott időtartamban hajtják végre a meghatározott feladatokat. A bizottság a helyi vagy területi (vármegyei) közbiztonság helyzetével, valamint az annak fenntartásában érintett szervek tevékenységével kapcsolatos állásfoglalását megküldi a rendőrkapitányság vagy a vármegyei rendőr-főkapitányság (Budapesti Rendőr-főkapitányság) vezetőjének, továbbá a települési önkormányzat képviselő-testületének vagy a vármegyei közgyűlésnek. A bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság és a rendőri szerv vezetője vagy

a polgármester, főpolgármester közötti véleményeltérés esetén az érintettek kérhetik a felettes rendőri szerv vezetőjének állásfoglalását. Az állásfoglalást – a vitában érintett rendőri szerv vezetője útján – meg kell küldeni a bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságnak és a települési önkormányzat képviselő-testületének. Az ilyen esetek kapcsán kétféle következtetést vonhatunk le. Az egyik, hogy a vitás kérdések ilyen módú szabályozásával a rendőrség mint a közbiztonság – nem egyedüli, de leghangsúlyosabb – fenntartója kiemelt szerepét és szakértelmét ismerik el, míg a másik, hogy a társadalom mégsem érzi kellőképp sajátjának a közbiztonság mint „közös ügy" kapcsán felmerülő feladatokat. Az együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás jegyében továbbhaladva le kell szögezni, hogy amennyiben a települési önkormányzat képviselő-testülete vagy a vármegyei önkormányzat közgyűlése a saját szervezetén belül közbiztonsági ügyekkel foglalkozó bizottságot hoz létre, a rendőrkapitány vagy a rendőrfőkapitány a bizottság munkáját – a lehetőségeihez mérten – a feladatai ellátásához szükséges tájékoztatás megadásával köteles elősegíteni.

A közös feladatellátásnál fontos megjegyezni, hogy amennyiben a rendőrség által foganatosított személyi szabadságot korlátozó intézkedések (elfogás, előállítás, biztonsági intézkedés) során az intézkedés alá vont személyt a lakásából szállítják el, az ott maradt növények, haszon- és díszállatok gondozására az intézkedést foganatosító rendőri szervnek a helyi önkormányzat jegyzője útján kell intézkednie. A talált tárgyak esetén szintén az illetékes önkormányzat jegyzőjével kell együttműködni. Ha a rendőr – robbanó-, sugárzó, radioaktív, nukleáris vagy mérgező anyag kivételével – elhagyott dolgot talál, azt lehetőleg tanúk jelenlétében átvizsgálja, és jelentés kíséretében továbbítja az illetékes önkormányzat jegyzőjéhez. A rendőr az állampolgár által talált dolgot csak akkor veszi át, ha annak a megtaláló által a jegyzőhöz történő beszolgáltatása valamilyen ok miatt nem lehetséges. Ez alól kivételt képez a lőfegyver, gáz- és riasztófegyver, légfegyver, lőszer, pirotechnikai termék, kábítószer, pszichotróp anyag, a közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, bármely okmány, illetve hatósági jelzés. Ezeket a rendőrnek minden esetben át kell vennie. Erről két példányban jegyzőkönyvet kell felvenni, annak egy példányát a megtalálónak kell átadni. A jegyzőkönyv alapján az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott illetékes szerv lefolytatja a közigazgatási hatósági eljárást, és rendelkezik a dologról. Ezek a dolgok csak a birtoklására érvényes engedéllyel rendelkező jogosultnak adhatók ki. A talált dolog rendőri átvételéről elismervényt kell adni. Arról, akit a rendőr a talált dologgal a polgármesteri hivatalhoz irányít, a hely, az idő, a talált dolog megnevezésével szolgálati elöljárójának haladéktalanul jelentést tesz.

További kapcsolódási pont lehet az önkormányzat jegyzőjével (bár nem mindennapos), hogy a rendőrség a helyi önkormányzat jegyzője (mint közigazgatási szerv) által foganatosított végrehajtási cselekményben működik közre. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv az állami és a helyi önkormányzati szervek által foganatosított végrehajtási eljárásban részt vevő személyek biztonsága megóvásához segítséget nyújt, valamint a végrehajtási eljárásban alkalmazható helyszíni kényszercselekményeknek való ellenszegülést megszünteti. Ezekben az esetekben a rendőr végrehajtási cselekményeket

nem végezhet, a végrehajtót kizárólagosan megillető kényszercselekményt nem foganatosíthat, rakodási, szállítási munkában nem vehet részt, feladata lényegében a végrehajtásban részt vevők személyét érintő veszélyek elhárítására és az ellenszegülés megtörésére terjed ki.

3.2.3. Civil (társadalmi) kontroll

Helyi szerv létesítése és megszüntetése, helyi és vármegyei rendőri szervek vezetőinek kinevezése és felmentése

A jogalkotó szükségesnek látta, hogy a rendőri szervek és a területi önkormányzatok közötti kapcsolatban megjelenhessenek a rendőrség szervezetével szemben megfogalmazódó önkormányzati igények. Ennek megfelelően a **helyi rendőri szerv létesítéséhez és megszüntetéséhez előzetesen ki kell kérni az érintett települési önkormányzat képviselő-testületének,** a fővárosi kerületi önkormányzat képviselő-testületének (Budapest tekintetében) vagy a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott (nem kerületi fenntartás alatt álló) terület vonatkozásában a fővárosi önkormányzat közgyűlésének **véleményét.** A kötelezettség csupán a vélemény kikéréséig terjed, annak figyelembevételére már nem. Ezért a döntésre jogosult az önkormányzat véleményével ellentétes elhatározásra is juthat.

Hasonló a helyzet a rendőrkapitányság, határrendészeti kirendeltség vezetőjének kinevezésénél is. **A helyi rendőri szerv vezetőjének kinevezését megelőzően a kinevezési jogkör gyakorlójának ki kell kérnie a rendőri szerv illetékességi területén lévő települési önkormányzatok[3] képviselő-testületének,** a fővárosi kerületi önkormányzat képviselő-testületének (Budapest tekintetében) vagy a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott (nem kerületi fenntartás alatt álló) terület vonatkozásában a fővárosi önkormányzat közgyűlésének kinevezéssel kapcsolatos **véleményét.** Rendőrfőkapitány kinevezésekor a vármegyei (fővárosi) önkormányzat képviselő-testületének véleményét kell kikérni. Ha a települési önkormányzatok többsége,[4] illetve a vármegyei (fővárosi) önkormányzat a kinevezéssel szemben foglal állást, és a kinevezési jogkör gyakorlója nem állít újabb jelöltet, döntése szakmai indokairól az érintett önkormányzatokat állásfoglalásban tájékoztatja. A kinevezési jogkör gyakorlóját tehát ez esetben sem kötelezi az önkormányzat vagy önkormányzatok állásfoglalása, azonban az állásfoglalással ellentétes döntés meghozatalával kapcsolatban az önkormányzatok irányában fennálló tájékoztatási kötelezettség terheli. A kinevezési és felmentési jogkör gyakorlóját (egyazon személy) ugyancsak az önkormányzat irányába történő tájékoztatási kötelezettség terheli a helyi rendőri szerv és a vármegyei rendőrfőkapitány beosztásából történő felmentéséről.

3 Egy rendőrkapitányság illetékességi területe Budapestet kivéve nem egy települést fed le, ezáltal nem egy önkormányzatot érint.

4 Egyszerű többség (az illetékességi területen található önkormányzatok számának több mint a fele). Az *Éves beszámoló* fejezetben említett többségre is értendő.

A helyi szerv létesítésével és megszüntetésével, valamint a helyi szerv vezetőjének kinevezésével és felmentésével kapcsolatos rendelkezéseket a rendőrkapitányság és határrendészeti kirendeltség mellett a rendőrőrsökre is alkalmazni kell. Az Rtv. által alkalmazott „más helyi rendőri szerv" kifejezés – az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vonatkozásában – egyértelműen a rendőrőrsre vonatkozik, ami valójában nem tekinthető önálló helyi szervnek. A rendőrőrs a vármegyei rendőr-főkapitányságokon, valamint a Budapesti Rendőr-főkapitányságon, továbbá a rendőrkapitányságokon, belül létesíthető, feladat- és hatásköri önállósággal, külön illetékességi területtel, valamint önálló állománytáblázattal nem rendelkező, alosztály- vagy osztályjogállású szervezeti elem.

Éves (közbiztonsági) beszámoló

A rendőrkapitány vagy kijelölt helyettese évente beszámol a rendőrkapitányság illetékességi területén működő valamennyi települési önkormányzat képviselő-testületének a település(ek) közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az azzal kapcsolatos feladatokról. A vármegyei (fővárosi) önkormányzat felkérésére évente a rendőrfőkapitány vagy kijelölt helyettese számol be. Amennyiben a beszámolót az illetékességi területhez tartozó települési önkormányzatok képviselő-testületeinek többsége, illetve a vármegyei (fővárosi) önkormányzat közgyűlése nem fogadja el, azt a beszámolásra kötelezett vezetőnek három hónapon belül meg kell ismételnie. Ismételt elutasítás esetén a települési önkormányzatok többsége a vármegyei (fővárosi) rendőrfőkapitányhoz, a vármegyei (fővárosi) önkormányzat közgyűlése az országos rendőrfőkapitányhoz mint felettes vezetőhöz fordulhat, akik kötelesek az önkormányzatok által meghatározott kérdésekre is kiterjedő átfogó vizsgálatot tartani. Ennek keretében a rendőri vezető felelőssége, illetőleg alkalmassága is vizsgálható. A vizsgálat eredményéről az önkormányzatokat tájékoztatni kell. A felettes vezető köteles a közbiztonsági feladatok ellátása érdekében a vizsgálat szerint szükséges szolgálatszervezési, szervezeti, személyi és belső irányítási intézkedéseket megtenni. A beszámoló ismételt elutasítása nem jelent tehát automatikus beosztásból történő felmentést az érintett vezető részére. A felettes vezető a lefolytatott vizsgálat eredménye alapján mérlegeli a körülményeket, állást foglal a vezető felelősségét illetően, és szubjektív szakmai döntést vagy döntéseket hoz az érintett szerv személyi, szervezeti és szakmai kérdéseiben.

Felterjesztési jog

A területi önkormányzatokat általánosságban megillető jogosultság, hogy a képviselő-testület az önkormányzati jogokat, illetőleg a helyi önkormányzat feladat- és hatáskörét érintő bármely kérdésben – közvetlenül vagy érdekképviseleti szervezete útján – az adott kérdésben hatáskörrel rendelkező állami szerv vezetőjéhez fordulhat, és tájékoztatást, adatot, szakmai és jogértelmezési kérdésben állásfoglalást (a továbbiakban együtt: tájékoztatás) kérhet, javaslatot tehet, intézkedés megtételét kezdeményezheti, valamint az általa irányított szerv működésével, illetőleg az általa kibocsátott jogszabállyal, jogi irányítási eszközzel

és egyéb döntésével kapcsolatban véleményt nyilváníthat, kifogással élhet, kezdeményezheti annak megváltoztatását vagy visszavonását.

A területi önkormányzatokat kifejezetten a rendőrségre nézve megillető jogosultság, hogy **az önkormányzat képviselő-testülete a rendőrség jogszabályi rendelkezése alapján meg nem támadható döntésével, intézkedésével vagy intézkedésének elmulasztásával kapcsolatban élhet a felterjesztési (észrevételezési) jogával,** amelynek során az érintett rendőri szerv irányába indoklást tartalmazó észrevételt tesz. Ilyen esetben az illetékes rendőri szerv az észrevételt és az annak alapjául szolgáló döntést, intézkedést vagy intézkedés elmulasztását az észrevétel kézhezvételétől számított 15 napon belül megvizsgálja, és a vizsgálat eredményéről az érintett önkormányzatot írásban tájékoztatja. Amennyiben a rendőri szerv az észrevétellel egyetért, saját hatáskörben javítja a döntést, pótolja az elmaradt intézkedést. Abban az esetben, ha a rendőri szerv az észrevételben foglaltakkal nem ért egyet, a vizsgálat lezárását követően köteles azt haladéktalanul megküldeni a felettes szervnek. A felettes rendőri szerv vezetője az észrevételt megvizsgálja, és a vizsgálat eredményéről az észrevétel kézhezvételétől számított 15 napon belül tájékoztatja az érintett önkormányzatot.

112

Változásjegyzék

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

1.1.2. Rendvédelmi szervek

A 4. oldal első bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Rendvédelmi szervek alatt a Ksztv.-ben nevesített szerveket értjük. Eszerint hazánkban jelenleg a következő rendvédelmi szerveket tarjuk nyilván:

- rendőrség,
- hivatásos katasztrófavédelmi szerv,
- büntetés-végrehajtási szervezet~~,~~ .
- ~~polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.~~

Indoklás: 2010. évi XLIII. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

1.1.2. Rendvédelmi szervek

A 4. oldal második bekezdése az alábbiak szerint módosul:

~~*Másik megközelítésben a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény hatálya alá tartozó szerveket érthetjük rendvédelmi szervnek. Ebben az esetben a fenti felsorolás kiegészül az Országgyűlési Őrséggel.*~~

A ~~rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a büntetés- végrehajtási szervezet~~ rendvédelmi szervek a Belügyminisztérium irányítása alatt áll~~nak~~.

Indoklás: 2015. évi XLII. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

1.1.2. Rendvédelmi szervek

A 4. oldal 3-5. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

~~*A 2013. január 01-én felállt Országgyűlési Őrséget mint a házelnök irányítása alatt működő, különálló központi költségvetési szervként működő fegyveres szervet az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény hozta létre. Az Országgyűlési Őrség feladata az Országgyűlés védelme, függetlenségének és külső befolyástól mentes működésének biztosítása, tárgyalási rendjének fenntartásával összefüggő személyvédelmi, létesítménybiztosítási feladatok biztosítása, protokolláris díszelgési, valamint az elsődleges tűzoltási és tűzbiztonsági feladatok ellátása. Ennek során többek között ellátja a házelnök személyvédelmét, valamint az Országház és az Országgyűlés Hivatala létesítménybiztosítási feladatait.*~~

~~*A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok körét az alábbi szervek képezik:*~~

~~*Alkotmányvédelmi Hivatal (AH),*~~

~~*Információs Hivatal (IH),*~~

~~*Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ),*~~

~~*Nemzeti Információs Központ (NIK).*~~

~~*A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok a 2022-es kormányalakítást követően kikerültek a Belügyminisztérium belbiztonsági államtitkárság irányítása alól (így az rendészeti államtitkárság néven működik tovább). A Miniszterelnöki Kabinetiroda szervezetében pedig létrehozták a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat felügyelő államtitkárságot.*~~

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

1.2. A rendőrség irányítása

A 6. oldal 1-2. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

A rendőrséget a kormány a rendészetért felelős miniszter – a belügyminiszter – útján irányítja, aki irányítói tevékenységét ~~az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a Nemzeti Védelmi Szolgálat és az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vonatkozásában~~ részben közvetetten, a rendészeti államtitkáron keresztül, részben pedig közvetlenül, a rendészeti államtitkár közreműködése, segítsége mellett gyakorolja. ~~Ez alól a Terrorelhárítási Központ kivételt képez, a szervezetet ugyanis a belügyminiszter közvetlenül – a rendészeti államtitkár közreműködése nélkül – irányítja.~~

Ennek keretében a miniszter:

1. szabályozza a rendőrség tevékenységét és működését;

2. irányítja a rendőrség külön nevesített ~~négy~~ három szervét;

3. ellenőrzi a rendőrség tevékenységét, törvényességi, szakszerűségi, pénzügyi és hatékonysági szempontból;

4. jóváhagyja a rendőrség külön nevesített szerveinek szervezeti és működési szabályzatát;

5. előterjesztést készít a miniszterelnök részére az országos rendőrfőkapitány ~~és a terrorizmust elhárító szerv főigazgatójának~~ kinevezésére és felmentésére, valamint gyakorolja felette az előbbieken kívüli munkáltatói jogokat;

6. kinevezi és felmenti a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó, valamint az idegenrendészeti szerv főigazgatóját, a külön nevesített rendőrségi szervek vezetőinek ~~– a vezető javaslata alapján –~~ helyetteseit, a rendőr-főkapitányságok és a meghatározott rendőri szervek vezetőit, továbbá – a nemzetközi szerződések és a Kormány felhatalmazása alapján – az államhatárral kapcsolatos ügyek intézésére létrehozott szervek vezetőit, helyetteseit, tagjait és állandó szakértőit;

7. gyakorolja a külön jogszabályban hatáskörébe utalt személyügyi és munkáltatói jogokat;

8. egyedi utasítást adhat ki – törvény eltérő rendelkezése hiányában – feladat elvégzésére vagy mulasztás pótlására;

9. a rendőrség külön nevesített szerveinek vezetőit jelentéstételre vagy beszámolóra kötelezheti;

10. jóváhagyja az államhatár rendjének fenntartása érdekében a konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezelésére vonatkozó terveket;

11. gondoskodik az Rtv.-ben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzésről;

12. dönt a rendőrség külön nevesített szervei közötti hatásköri összeütközésben.

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

1.3. A rendőrség feladatai

A 8. oldal V. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Terrorelhárítási feladatkör ~~(TEK)~~:

Magyarország területén felderíti a terrorszervezeteket; megelőzi, felderíti, illetve elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekmény elkövetésére irányuló törekvéseit, és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el; megakadályozza, hogy magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorszervezet működését anyagi források biztosításával vagy más módon elősegítsék.

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.1.1. Jogszabályi háttér

A 9. oldal V. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Jogszabályi háttér:

- *A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.);*
- *A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet;*
- ~~*A terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet;*~~
- *Az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet.*
- *A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. Rendelet.*

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.1.1. Jogszabályi háttér

A 10. oldal 1. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

A rendőrség felépítését, működését, illetve azok átalakításával járó változásokat illetően e fejezet átdolgozása és leadása idején (2026.08.31-én) még sok a nyitott kérdés. A tervekkel, elképzelésekkel a szerző is tisztában van, azonban ezek egy része a kézirat leadásának időpontjában még nem realizálódott a jogszabály- és normaalkotási folyamat 2026. október 01-jén hatályba lépő eredményeként. A rendőrség átalakításával járó módosítást igénylő alacsonyabb szintű jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök október 01-jén bekövetkező változásai még nem ismertek, azokra egyelőre csak következtetni lehet. A fejezet megírása során tehát nem minden jelenlegi ismeretünk kezelhető tényként. Ezek miatt a szerző a nyitott kérdéseket illetően igyekszik óvatosan, általánosítva fogalmazni. A most még nyitott kérdéseket illetően a tananyag következő átdolgozásakor, frissítésekor lesz lehetőség megnyugtató, a hatályos jogszabályoknak megfelelő konkrét választ adni. A rendőrség szervezete 2010. augusztus 31-ig egységesnek volt mondható, hiszen addig a teljes rendőrségi szervezet az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) mint központi szerv irányítása alatt állt. 2010. szeptember 1-~~je~~től ~~óta~~ viszont kialakultak azok az önálló, különleges hatáskörrel rendelkező rendőri szervek, amelyek léte megtörte a rendőrség szervezeti egységét. ~~Ennek~~ A változások következtében mára a rendőrség ~~négy~~ három különálló rendőri szervet foglal magában. Ennek megfelelően, amikor átfogó értelemben beszélünk a rendőrségről, akkor mindhárom ~~a négy~~ szervet magában foglaló gyűjtőfogalomról van szó. A rendőrséget az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv, ~~a terrorizmust elhárító szerv,~~ valamint az idegenrendészeti szerv alkotja. Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet (általános rendőrség) hívjuk a szakmai közbeszéd alapján szűkebb értelemben véve rendőrségnek. Ez a szűkítő értelmű elnevezés arra emlékeztet, hogy 2010 előtt ezen kívül nem volt más rendőri szerv. A 2010. szeptember 1-jén megalakult terrorizmust elhárító szerv a Terrorelhárítási Központ (TEK), amely 2026. október 01-től az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv területi szerveivel azonos jogállású szervként működik. A 2011. január 1-én létrejött belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv elnevezése Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). Végül pedig 2019. július 1-je óta a rendőrséghez tartozik idegenrendészeti szervként az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF).

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.1.4. A terrorizmust elhárító szerv

A 11. oldal 2. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

~~*2.1.4. A terrorizmust elhárító szerv*~~

~~*A rendőrség terrorizmust elhárító szerve a Terrorelhárítási Központ (TEK) országos illetékességű, önállóan működő központi költségvetési szerv, melyet a miniszterelnök által kinevezett főigazgató vezet, illetve képvisel. Feladatait mint a rendőrség egyik szolgálati ága, önállóan – kizárólagos hatáskörben vagy felkérésre – hajtja végre.*~~

~~*Feladatai az alábbiak:*~~

~~*1. a terrorszervezetek felderítése, működésük támogatásának, valamint terrorcselekmények elkövetésének megakadályozása Magyarország területén;*~~

~~*2. terrorcselekmény, háborús uszítás, jármű hatalomba kerítése, emberrablás és ezekkel összefüggésben elkövetett más bűncselekmények megelőzése, felderítése és megszakítása – a Be.-ben meghatározottak szerint előkészítő eljárást kezdeményez, illetve folytat, közreműködik a leplezett eszközök és egyes eljárási cselekmények alkalmazásának végrehajtásában, titkos információgyűjtést végez, de nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol;*~~

~~*3. felderítési és feladatkörében tűzszerészeti tevékenység, veszélyes személyek (például fegyveres vagy felfegyverkezett, ön- és közveszélyes) elfogása és előállítása, kísérésének, illetve szállításának végrehajtása;*~~

~~*4. lefoglalt, a közbiztonságra különösen veszélyes anyagok, valamint meghatározott értékű kábítószer szállítása;*~~

~~*5. személy- és létesítményvédelem ellátása, védett vezetők közül a legfőbb ügyész és a miniszterelnök vonatkozásában;*~~

~~*6. együttműködés a társszerveken túl a külföldi terrorizmust elhárító szervvel, külföldi és nemzetközi rendvédelmi szervekkel;*~~

~~*7. a terrorfenyegetettség helyzetének elemzése és értékelése, a Terrorellenes Koordinációs Bizottság működésével kapcsolatos feladatok ellátása;*~~

~~*8. a kormányügyeleti rendszer működési rendjéből fakadó feladatok, valamint a Belügyminisztérium ügyeleti tevékenységének ellátása.*~~

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet

A 15. oldal 2. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Területi szervek, egyes feladatok ellátására létrehozott (a területi szervekkel azonos jogállású) szervek:[2]

- *~~Vár~~Megyei rendőr-főkapitányságok mint területi szervek (~~V~~MRFK), ideértve a Budapesti Rendőr-főkapitányságot is (BRFK);*
- *Készenléti Rendőrség (KR);*
- *Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI);*
- ~~*Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK);*~~
- *Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK);*
- *Nemzetközi Oktatási Központ (NOK);*
- *Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI)*
- *Terrorelhárítási Központ (TEK)*

Indoklás: 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet

A 15. oldal utolsó bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Az Rtv. lehetővé teszi más rendőri szerv létrehozását, azonban ezt csak törvényben vagy kormányrendeletben teheti meg a jogalkotó. A ~~vár~~megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok (19 ~~vár~~megyei + a BRFK) önálló feladat- és hatáskörrel működnek. A rendőrkapitányságok (összesen 154, melyből 3 ~~vízi~~ – Dunai, Tiszai, Balatoni – vízirendészeti rendőrkapitányság) az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel működnek. A határrendészeti kirendeltségek (összesen ~~21~~ 9) az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel, a külön jogszabályban meghatározott határterületen végzik a jogszabályban hatáskörükbe utalt feladatokat. A rendőrőrs rendőr-főkapitányság, továbbá rendőrkapitányság szervezetében létesíthető, feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkező (alosztály- vagy osztályjogállású) szervezeti elem, tehát nem helyi szerv.

Indoklás: 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet

A 16. oldal 2-3. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Kiemelt rendőrkapitányságok:

a BRFK II., III., IV., V., VII., VIII., IX., X., XI., XIII., XIV. kerületi és a Dunai Vízirendészeti Rendőrkapitányság, a ~~vár~~megyeszékhelyi rendőrkapitányságok, a Gödöllői, a Soproni, a Nagykanizsai, a Dunaújvárosi, az Érdi, a Hódmezővásárhelyi Rendőrkapitányság.

Kiemelt Határrendészeti Kirendeltségek:

a Szegedi, a Kiszombori, a Kelebiai, a Hercegszántói, a Bácsalmási, a Záhonyi Határrendészeti Kirendeltség.

Indoklás: 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet, 30/2015. (VI. 16.) BM rendelet

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.1. Jogszabályi háttér és szervezet

A 16. oldal utolsó bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szervek az alábbiak:

1. ***Készenléti Rendőrség (KR):*** *országos illetékességű szerv, amely részt vesz a halaszthatatlan beavatkozást és csapaterő alkalmazását igénylő feladatok végrehajtásában, kiemelt jelentőségű szállítmányok őrzésében, kísérésében, az országos szintű fokozott ellenőrzésekben, ellátja ~~– a TEK hatáskörébe tartozók kivételével – a védett személyek és~~ a kijelölt létesítmények védelmével kapcsolatos, ~~továbbá a Védelmi Program végrehajtásából adódó,~~ valamint a tűzszerészeti és légirendészeti feladatokat, segítséget nyújt a területi és a helyi szervek közterületi szolgálatának és biztosítási feladatainak ellátásához, ~~a szervezetébe integrálódott Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) nyomozó hatóságként jár el és titkos információgyűjtést végez, ellátja a bűnügyi technikai feladatokat,~~ a ~~területi határrendészeti igazgatóságai~~ a határrend védelem, a mélységi ellenőrzés végrehajtásához. ~~hajtják végre, ezeken kívül állami futárszolgálati, költségvetési és vagyongazdálkodási feladatokat is ellát. A Különleges Szolgálatok Igazgatósága alatt kapott helyet – egyebek mellet – a Légirendészeti Szolgálat.~~ Korábbi személyvédelmi feladatait 2026. október 01-jén a TEK veszi át. A KR parancsnoka műveleti országos rendőrfőkapitány-helyettes is egy személyben. A KR vonatkozásában az országos rendőrfőkapitány gyakorolja az ORFK irányítási jogkörét.*

2. ***Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI):*** *ellátja a nemzetközi és a belföldi polgári repülés jogellenes cselekmények elleni védelmével összefüggő – közrendvédelmi, bűnügyi, határ- és idegenrendészeti, menedékjogi, szabálysértési hatósági, utasbiztonsági – feladatokat. Az RRI vonatkozásában a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes, a bűnügyi feladatainak szakmai irányítása tekintetében a bűnügyi országos rendőrfőkapitány-helyettes gyakorolja az ORFK irányítási jogkörét.*

~~*3.* ***Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK):*** *együttműködik a külföldi és nemzetközi bűnüldözési szervekkel, ellátja a Schengeni Információs Rendszerrel (SIS) kapcsolatos nyilvántartási és adattovábbítási feladatokat, a körözés nyilvántartó szerve.*~~

4. ***Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK):*** *ellátja az oktatással, képzéssel (kiképzéssel), szolgálati állatokkal, szabadidős és sporttevékenységgel, a rendészeti*

pályára irányítással kapcsolatos feladatokat. A ROKK vonatkozásában az ORFK irányítási jogkörét a személyügyi országos rendőrfőkapitány helyettes gyakorolja.

5. ***Nemzetközi Oktatási Központ (NOK):*** *ellátja a nemzetközi és nyelvi oktatással, képzéssel, konferenciákkal, értekezletekkel, nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő feladatokat, különösen az alábbiakkal együttműködésben: Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA), Európai Rendőrakadémia (CEPOL), Közép-Európai Rendőrakadémia (KERA). A NOK vonatkozásában az ORFK irányítási jogkörét a személyügyi országos rendőrfőkapitány helyettes gyakorolja.*

6. ***Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI):*** *a Készenléti Rendőrség szervezetéből 2026. október 01-jén kiválva, az ORFK – bűnügyi főigazgató útján gyakorolt – irányítása alatt önálló feladat- és hatáskörrel, országos illetékességgel lát el speciális, a korábbiakhoz képest – terrorfelderítési tevékenységgel – kiegészült bűnügyi feladatokat.*

7. ***Terrorelhárítási Központ (TEK):*** *működése az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervvel azonos jogállású szervként 2026. október 01-jén megszűnik és a továbbiakban részben módosult, részben pedig szűkített feladatkörrel az ORFK – közvetlenül az országos rendőrfőkapitány útján ellátott – irányítása alatt önálló feladat- és hatáskörrel, országos illetékességgel rendelkező szervként személyvédelmi és műveleti tevékenységet lát el. Vezetője országos rendőrfőkapitány helyettes is egy személyben.*

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény, 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.2. Az országos rendőrfőkapitány főbb feladatai

A 17. oldal első bekezdés 12. pontja az alábbiak szerint módosul:

12. *kinevezi és felmenti a ~~vár~~megyei, valamint a fővárosi rendőr-főkapitányság vezetőjének helyetteseit, továbbá a kiemelt rendőrkapitányságok, kiemelt határrendészeti kirendeltségek vezetőit, javaslatot tesz az országos rendőrfőkapitány helyettesének vagy helyetteseinek, a rendőr-főkapitányságok vezetőinek, valamint a külön jogszabályban meghatározott rendőri szervek vezetőinek kinevezésére és felmentésére;*

Indoklás: 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

2.3.2. Az országos rendőrfőkapitány főbb feladatai

A 18. oldal első bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Az országos rendőrfőkapitány a részére jogszabályban megállapított **jogkörök gyakorlását átruházhatja,** ezt azonban az SzMSz-ben kell rögzíteni, akárcsak a helyettesítésének rendjét. Az **országos rendőrfőkapitány-helyettesi rendszer** – bűnügyi, rendészeti, gazdasági, személyügyi (egyben a főigazgatóságuk vezetői), műveleti (egyben a KR parancsnoka) országos rendőrfőkapitány-helyettes, valamint a TEK vezetője (konkrét megnevezése a tananyag lezárásáig nem ismert) – a szakmai tevékenység jelentőségét erősíti, ugyanis ők a Rendőrség teljes személyi állományának szolgálati elöljárói. Az országos rendőrfőkapitány távolléte, akadályoztatása esetén a bűnügyi országos rendőrfőkapitány-helyettes – illetve meghatározott sorrend szerint más helyettese – helyettesíti. Hivatali időn kívül az ORFK Főügyelet-szolgálatot teljesítő ügyeletvezetője gyakorolja a meghatározott országos rendőrfőkapitányi jogköröket, valamint megteszi az elsődleges intézkedéseket.

Indoklás: 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.1.2. Együttműködési feladatai

A 19. oldal utolsó bekezdése az alábbiak szerint módosul:

A legfontosabb kötelező együttműködők:

1. a rendőrség mellérendelt szervei (NVSZ, ~~TEK,~~ OIF);
2. más rendvédelmi szervek (katasztrófavédelem, büntetés-végrehajtás, ~~polgári nemzetbiztonsági szolgálatok~~);
3. ügyészségek;
4. bíróságok;
5. kormányhivatalok, járási hivatalok;
6. önkormányzatok;
7. Magyar Honvédség;
8. Nemzeti Adó- és Vámhivatal
9. egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek (2012. évi CXX. törvény);
10. polgárőrség;
11. polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (Alkotmányvédelmi Hivatal (AH), Információs Hivatal (IH), Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ), Nemzeti Információs Központ (NIK))

Indoklás: 2010. évi XLIII. törvény, 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.2.2. Együttműködés

A 21. oldal harmadik bekezdése az alábbiak szerint módosul:

A rendőrség ~~vár~~megyei és helyi szervei – főszabály szerint – tájékoztatják az illetékes önkormányzatot vagy önkormányzatokat, amennyiben a lakosság széles körét érintő rendőri intézkedést (fokozott ellenőrzést, ürítési, zárási feladat végrehajtását, körözési akciót) terveznek végrehajtani. E szabály alól kivételt képez, ha az a tervezett intézkedés eredményes végrehajtását előre láthatóan veszélyezteti. Ebben az esetben a tájékoztatás mellőzhető.

Indoklás: Magyarország Alaptörvénye, 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.2.2. Együttműködés

A 22. oldal első bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Az illetékességi területén határterülettel rendelkező ~~vár~~megyei rendőrfőkapitányok a határrend és határőrizet helyzetéről és a határforgalom alakulásáról évente kötelesek tájékoztatni a határterülettel érintett területi (~~vár~~megyei) önkormányzat és a megyei jogú városok közgyűlését, míg az illetékességi területén határterülettel rendelkező helyi szervek esetében a rendőrkapitány, a határrendészeti kirendeltségvezető vagy kijelölt helyettese az említett témakörökben felkérésre ad tájékoztatást a határterülettel érintett települési önkormányzat képviselő-testületének.

Indoklás: Magyarország Alaptörvénye, 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.2.2. Együttműködés

A 23. oldal harmadik és utolsó bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Helyi szinten a rendőrkapitány, a ~~vár~~megyék és a főváros szintjén a rendőrfőkapitány és a rendőri szerv illetékességi területén működő területi önkormányzatok úgynevezett **„bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságot”** hozhatnak létre. A bizottság feladata a közbiztonsággal kapcsolatos helyi vagy területi tevékenységekkel összefüggő rendőrségi és társadalmi szerepvállalás koordinálása. A bizottság elnökét és tagjait – az önkormányzat képviselő-testülete megbízatásával megegyező időtartamra – a rendőri szerv vezetője és az önkormányzat közösen bízza meg. A bizottság maga állapítja meg működésének részletes eljárási szabályait. A működéséhez szükséges költségeket a rendőrség és az önkormányzatok külön megállapodásban rögzített arányban viselik.

A bizottság elkészítheti saját bűnmegelőzési és közbiztonsági koncepcióját, amelyben az általa elfogadott időtartamban hajtják végre a meghatározott feladatokat. A bizottság a helyi vagy területi (~~vár~~megyei) közbiztonság helyzetével, valamint az annak fenntartásában érintett szervek tevékenységével kapcsolatos állásfoglalását megküldi a rendőrkapitányság vagy a ~~vár~~megyei rendőr-főkapitányság (Budapesti Rendőr-főkapitányság) vezetőjének, továbbá a települési önkormányzat képviselő-testületének vagy a ~~vár~~megyei közgyűlésnek. A bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottság és a rendőri szerv vezetője vagy a polgármester, főpolgármester közötti véleményeltérés esetén az érintettek kérhetik a felettes rendőri szerv vezetőjének állásfoglalását. Az állásfoglalást – a vitában érintett rendőri szerv vezetője útján – meg kell küldeni a bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságnak és a települési önkormányzat képviselő-testületének. Az ilyen esetek kapcsán kétféle következtetést vonhatunk le. Az egyik, hogy a vitás kérdések ilyen módú szabályozásával a rendőrség mint a közbiztonság – nem egyedüli, de leghangsúlyosabb – fenntartója kiemelt szerepét és szakértelmét ismerik el, míg a másik, hogy a társadalom mégsem érzi kellőképp sajátjának a közbiztonság mint „közös ügy” kapcsán felmerülő feladatokat. Az együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás jegyében továbbhaladva le kell szögezni, hogy amennyiben a települési önkormányzat képviselő-testülete vagy a ~~vár~~megyei önkormányzat közgyűlése a saját szervezetén belül közbiztonsági ügyekkel foglalkozó bizottságot hoz létre, a rendőrkapitány vagy a rendőrfőkapitány a bizottság munkáját – a lehetőségeihez mérten – a feladatai ellátásához szükséges tájékoztatás megadásával köteles elősegíteni.

Indoklás: Magyarország Alaptörvénye, 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.2.3. Civil (társadalmi kontroll)

A 25. oldal második és utolsó bekezdése az alábbiak szerint módosul:

Helyi szerv létesítése és megszüntetése, helyi és ~~vár~~megyei rendőri szervek vezetőinek kinevezése és felmentése

Hasonló a helyzet a rendőrkapitányság, határrendészeti kirendeltség vezetőjének kinevezésénél is. **A helyi rendőri szerv vezetőjének kinevezését megelőzően a kinevezési jogkör gyakorlójának ki kell kérnie a rendőri szerv illetékességi területén lévő települési önkormányzatok[3] képviselő-testületének,** a fővárosi kerületi önkormányzat képviselő-testületének (Budapest tekintetében) vagy a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott (nem kerületi fenntartás alatt álló) terület vonatkozásában a fővárosi önkormányzat közgyűlésének kinevezéssel kapcsolatos **véleményét.** Rendőrfőkapitány kinevezésekor a ~~vár~~megyei (fővárosi) önkormányzat képviselő-testületének véleményét kell kikérni. Ha a települési önkormányzatok többsége,[4] illetve a ~~vár~~megyei (fővárosi) önkormányzat a kinevezéssel szemben foglal állást, és a kinevezési jogkör gyakorlója nem állít újabb jelöltet, döntése szakmai indokairól az érintett önkormányzatokat állásfoglalásban tájékoztatja. A kinevezési jogkör gyakorlóját tehát ez esetben sem kötelezi az önkormányzat vagy önkormányzatok állásfoglalása, azonban az állásfoglalással ellentétes döntés meghozatalával kapcsolatban az önkormányzatok irányában fennálló tájékoztatási kötelezettség terheli. A kinevezési és felmentési jogkör gyakorlóját (egyazon személy) ugyancsak az önkormányzat irányába történő tájékoztatási kötelezettség terheli a helyi rendőri szerv és a ~~vár~~megyei rendőrfőkapitány beosztásából történő felmentéséről.

Indoklás: Magyarország Alaptörvénye, 1994. évi XXXIV. törvény

Vizsgatárgy neve: Közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek

VII. fejezet: Rendőrségi igazgatás

3.2.3. Civil (társadalmi kontroll)

A 26. oldal 1-2. bekezdése az alábbiak szerint módosul:

helyi szerv létesítésével és megszüntetésével, valamint a helyi szerv vezetőjének kinevezésével és felmentésével kapcsolatos rendelkezéseket a rendőrkapitányság és határrendészeti kirendeltség mellett a rendőrőrsökre is alkalmazni kell. Az Rtv. által alkalmazott „más helyi rendőri szerv" kifejezés – az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vonatkozásában – egyértelműen a rendőrőrsre vonatkozik, ami valójában nem tekinthető önálló helyi szervnek. A rendőrőrs a ~~vár~~megyei rendőr-főkapitányságokon, valamint a Budapesti Rendőr-főkapitányságon, továbbá a rendőrkapitányságokon, belül létesíthető, feladat- és hatásköri önállósággal, külön illetékességi területtel, valamint önálló állománytáblázattal nem rendelkező, alosztály- vagy osztályjogállású szervezeti elem.

Éves (közbiztonsági) beszámoló

A rendőrkapitány vagy kijelölt helyettese évente beszámol a rendőrkapitányság illetékességi területén működő valamennyi települési önkormányzat képviselő-testületének a település(ek) közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az azzal kapcsolatos feladatokról. A ~~vár~~megyei (fővárosi) önkormányzat felkérésére évente a rendőrfőkapitány vagy kijelölt helyettese számol be. Amennyiben a beszámolót az illetékességi területhez tartozó települési önkormányzatok képviselő-testületeinek többsége, illetve a ~~vár~~megyei (fővárosi) önkormányzat közgyűlése nem fogadja el, azt a beszámolásra kötelezett vezetőnek három hónapon belül meg kell ismételnie. Ismételt elutasítás esetén a települési önkormányzatok többsége a ~~vár~~megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányhoz, a ~~vár~~megyei (fővárosi) önkormányzat közgyűlése az országos rendőrfőkapitányhoz mint felettes vezetőhöz fordulhat, akik kötelesek az önkormányzatok által meghatározott kérdésekre is kiterjedő átfogó vizsgálatot tartani. Ennek keretében a rendőri vezető felelőssége, illetőleg alkalmassága is vizsgálható. A vizsgálat eredményéről az önkormányzatokat tájékoztatni kell. A felettes vezető köteles a közbiztonsági feladatok ellátása érdekében a vizsgálat szerint szükséges szolgálatszervezési, szervezeti, személyi és belső irányítási intézkedéseket megtenni. A beszámoló ismételt elutasítása nem jelent tehát automatikus beosztásból történő felmentést az érintett vezető részére. A felettes vezető a lefolytatott vizsgálat eredménye alapján mérlegeli a körülményeket, állást foglal a vezető felelősségét illetően, és szubjektív szakmai döntést vagy döntéseket hoz az érintett szerv személyi, szervezeti és szakmai kérdéseiben.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Integrált rendészeti ismeretek

VIII. fejezet

A katasztrófák elleni védekezés, iparbiztonsági, tűzvédelmi és polgári védelmi igazgatás

Írta: Ördög István tű. ezredes

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A katasztrófa elleni védelem 4

1.1. A katasztrófavédelem főbb stratégiai céljai. 4

1.2. Magyarország katasztrófaveszélyeztetettsége 6

1.2.1. Különleges jogrendi időszak 6

1.2.2. Veszélyhelyzet 6

1.2.3. 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (VBÖ) 8

1.3. A veszélyeztetettség értékelése, a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása 9

1.4. A veszélyelhárítási tervezés 10

1.5. Polgári védelmi kötelezettség 11

2. A katasztrófák elleni védekezés szervezeti és irányítási rendszere 13

2.1. A katasztrófavédelemben részt vevő központi szervek 13

2.1.1. A Kormány 13

2.1.2. A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB) 14

2.1.3. A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (belügyminiszter) 16

2.2. A katasztrófavédelemben részt vevő további szervek. 16

2.2.1. A védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve (Védelmi Igazgatási Hivatal) 17

2.2.2. A védelmi és biztonsági szervezetek. 17

2.2.3. A védelmi és biztonsági feladatok ellátásában részt vevő további szervezetek 18

2.3. A katasztrófavédelemben részt vevő területi szervek 19

2.3.1. A Területi védelmi bizottság (TVB) 19

2.3.2. A helyi védelmi bizottság (HVB) 20

2.3.3. A vármegyei közgyűlés elnöke és a főpolgármester 20

3. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek 21

3.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek felépítése. 21

3.1.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve 21

3.2. A polgári védelmi igazgatás. 22

4. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek igazgatási feladatai 23
4.1. A polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai 23
4.2. Iparbiztonsági igazgatás 24
4.2.1. Az iparbiztonsági igazgatás sajátosságai 24
4.2.2. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés 25
4.2.3. Veszélyes áru szállítása 25
4.2.4. A létfontosságú rendszerek és létesítmények (kritikus infrastruktúra) védelme 26
4.2.5. Nukleáris biztonság. 26
4.2.6. Vízügyi és vízvédelmi hatósági feladatok ellátása 26
4.2.7. Hulladékgazdálkodással kapcsolatos tevékenység végzése. 27
4.3. Tűzvédelmi igazgatás. 27
4.3.1. A tűz elleni védekezés rendszere. 27
4.3.2. A tűzoltóság szervei. 27
4.4. Tűzvédelmi hatósági feladatok. 28
4.4.1. Jogszabályi háttér 28
4.4.2. A tűzvizsgálati tevékenység. 28
4.4.3. Kéményseprő-ipari szolgáltatási tevékenység felügyelete. 29
4.5. A tűzoltási és műszaki mentési beavatkozói tevékenység alapvető szabályai 29

VIII. Fejezet

A katasztrófák elleni védekezés, iparbiztonsági, tűzvédelmi és polgári védelmi igazgatás

1. A katasztrófa elleni védelem

1.1. A katasztrófavédelem főbb stratégiai céljai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a katasztrófavédelem főbb stratégiai céljait, illetve a katasztrófavédelem helyét Magyarország védelmi és biztonsági rendszerében.

A katasztrófák elleni védelem (katasztrófavédelem) Magyarország védelmi és biztonsági rendszerének részét képezi, annak fontos eleme. A katasztrófák hatásai elleni védekezés céljai, feladatai az ország biztonság- és védelempolitikai alapelveiből[1] levezethetők, melyek alapelemei megfogalmazódnak Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájában.[2] Az állampolgárok biztonságának szavatolása az állam elsőrendű kötelessége, a katasztrófák elleni védekezés egységes irányítása állami feladat.

Magyarország 2012-es nemzeti biztonsági stratégiájának kiadása óta a globális biztonsági környezet alapvető változásokon ment keresztül. Ezek a folyamatok különösen felértékelik a biztonsághoz kapcsolódó gondolkodás és az új kihívásokra adott válaszok azonosításának szükségességét. Az új kihívások alapja a formálódó, többpólusú világrend, a nemzetközi szereplők kapcsolatait befolyásoló szabályok átalakítására való törekvés, a biztonsági kihívások változó arculata, továbbá az olyan globális kihívások, mint a klíma- és a demográfiai változások felgyorsulása, az ezekkel szorosan összefüggő illegális és tömeges migráció, a természeti erőforrások kimerítése, világméretű pandémia, végül pedig a technológiai forradalom társadalomformáló hatásai.

- Különleges jogrendi tényállásként a váratlan támadás megszűnt;
- illegális migránsok tömeges érkezése, idegen népesség Magyarországra telepítése, összehangolt és széles körű diplomáciai, információs és titkosszolgálati műveletek, pénzügyi-gazdasági nyomásgyakorlással, pénzügyi spekulációs támadásokkal vagy katonai fenyegetéssel párosulva (hibrid) Magyarország destabilizálása, kormányzati cselekvőképességének, politikai stabilitásának és társadalmi egységének gyengítése, továbbá nemzetközi érdekérvényesítő képességének korlátozása céljából, jelentős károkat okozó kibertámadások, terrorcselekmény elkövetése;

1 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről.
2 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

- a nemzeti szuverenitást sértő, a nemzeti döntési jogköröket nyíltan vagy leplezetten elvonó törekvések;
- a tartós népességfogyás és kritikus demográfiai helyzet kialakulása, a nemzetközi gazdasági válság kiújulása vagy a globális kereskedelmi konjunktúra tartós leállása;
- az energiaimportban bekövetkezett fennakadásból fakadó ellátási válsághelyzet létrejötte, súlyos és tartós instabilitás kialakulása régiónkban;
- a forradalmi technológiai fejlesztések illetéktelen kezekbe kerülése, a nemzet biztonságát veszélyeztető támadások vagy terrorcselekmények megjelenése, bűnszervezetek, szervezett bűnözői csoportok magyarországi térnyerése és befolyásának erősödése;
- tömegpusztító fegyverekkel, illetve nukleáris, radiológiai, biológiai vagy vegyi szennyezőanyagokkal Magyarország vagy a környező országok ellen végrehajtott támadás vagy terrorcselekmény;
- Magyarország vagy a szomszédos országok területén bekövetkezett ipari balesetek és katasztrófák, a lakosság tömeges és súlyos megbetegedésének kockázatát hordozó járványos betegség megjelenése és gyors terjedése;
- nagyobb ár- és kiterjedt belvizek kialakulása, valamint más természeti katasztrófák rendszeres bekövetkezése;
- a globális felmelegedés következtében tartósan vízhiányos időszakok rendszeres előfordulása, a talaj fokozatos kiszáradása és eróziója, valamint a vegetáció pusztulása egyes, erősen sérülékeny hazai térségekben.

E tényezők elleni hatékony védelem alapvetően meghatározza az ország stabilitását és működőképességét, jelentősen befolyásolja társadalmi és gazdasági helyzetét, az állampolgárok életfeltételeit és életminőségét. Megvalósítása, a biztonság szavatolása **kettő alappillérre** építve oldható meg: elsősorban a **nemzeti önerőre** alapozva, amennyiben az nem elegendő, a **szövetség és nemzetközi együttműködés** lehetőségeinek felhasználásával.

A katasztrófavédelem kereteit az Alaptörvény, illetőleg a szövetség és a nemzetközi jog alapelemeire vonatkozó követelmények hazai jogrendszerbe illesztett rendszere határozza meg. A katasztrófavédelem nemzeti ügy. Jogszabályi összefoglaló rendszerét a katasztrófák elleni védelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló **2011. évi CXXVIII. törvény** (Kat. tv.) szabályozza.

Különös figyelmet kell fordítani a katasztrófakockázat átfogó csökkentésére, rendelkezni kell olyan képességekkel, amelyek komplex megelőzési és katasztrófakockázat-csökkentési rendszert alkotnak.

A katasztrófavédelem feladatrendszerét egymással komplex egységet alkotó szemléletmód jellemzi. Az elsődlegességet a megelőzés és felkészülés (prevenció) élvezi. A megelőzés egyik eleme a katasztrófavédelmi kockázatértékelés, mely alapját képezi a védekezésre való célirányos és hatékony felkészítésnek és védekezésnek. A katasztrófavédelmi feladatok

végzése megköveteli a lakosság aktív közreműködését, mely jogszabályi keretek között biztosítja a hatékonyságot.

1.2. Magyarország katasztrófaveszélyeztetettsége

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a főbb katasztrófatípusokat, valamint a különleges jogrendi időszak elemeit és főbb feladatait.

A különböző veszélyek elleni védekezés gyakran a normál körülményektől eltérő munkafolyamatok megoldását igényli, ami esetenként jogkorlátozással járhat. A demokratikus jogállami vezetési elvek irányából (annak egyes elemei megtartása mellett) az egyszemélyi vezetés és felelősség irányába mehet át, azaz különleges jogrend bevezetésének (időszakának) lehetősége is fennállhat.

1.2.1. Különleges jogrendi időszak

Az állam életének kivételes időszaka, amelyben az Alaptörvényben rögzített feltételek megléte esetén kivételes hatalom – úgynevezett rendeleti kormányzás – gyakorolható, amely jelenti a jogszabályok (törvény, rendelet), egyéb közjogi szabályozó eszközök – az alapvető emberi és állampolgári jogok („Genfi Humanitárius Minimum") kivételével – korlátozhatóságát, felfüggeszthetőségét, hatályon kívül helyezhetőségét, valamint az operatív intézkedések lehetőségét.

Az Alaptörvény alapján a különleges jogrend a hadiállapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet.[3] A Kat. tv. az ország katasztrófaveszélyeztetettségének megfelelően meghatározza azokat a katasztrófát előidéző eseményeket, eseménysorozatokat, amelyek bekövetkezése esetén a Kormány megállapíthatja a tényállást, és veszélyhelyzetet hirdethet ki. Ugyanakkor ***kiterjedt káresemény,***[4] biztosítva ezzel a BM OKF Főigazgatója számára az operatív intézkedési lehetőséget, a veszélyhelyzet különleges jogrendi időszak kihirdetése nélkül is – a belügyminiszter által jóváhagyott Központi Veszélyelhárítási Terv alapján – az élet- és vagyonvédelem, a károk minimalizálása és csökkentése, a lakossági ellátás folyamatosságának fenntartása érdekében.

1.2.2. Veszélyhelyzet

A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy

3 Alaptörvény.
4 Kat. tv.

humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki.[5] A veszélyhelyzet olyan helyzet, amelyet különösen a következő események válthatnak ki.

1. **Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek,** különösen:
   - árvízvédekezés során, ha az előrejelzések szerint az áradó víz az addig észlelt legmagasabb vízállást megközelíti és további jelentős áradás várható, vagy elháríthatatlan jégtorlasz keletkezett, vagy töltésszakadás veszélye fenyeget;
   - belvízvédekezés során, ha a belvíz lakott területeket, ipartelepeket, fő közlekedési utakat, vasutakat veszélyeztet, és a veszélyeztetés olyan mértékű, hogy a kár megelőzése, az újabb elöntések elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit;
   - több napon keresztül tartó, kiterjedő, folyamatos, intenzív, megmaradó hóesés vagy hófúvás, más szélsőséges időjárás következtében az emberek életét, anyagi javait a lakosság alapvető ellátását veszélyeztető helyzet következik be;
   - földtani veszélyforrások.

2. **Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek,** különösen:
   - a veszélyes anyagokkal és hulladékokkal történő tevékenység során a szabadba kerülő anyag az emberi életet, egészséget, továbbá a környezetet tömeges méretekben és súlyosan veszélyezteti;
   - nem tervezett radioaktív kiszóródás és egyéb sugárterhelés, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolja, és a lakosság nem tervezett sugárterhelését idézi elő.

3. **Egyéb eredetű veszélyek,** különösen:
   - tömeges megbetegedést okozó humánjárvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány;
   - ivóvíz célú vízkivétellel érintett felszíni és felszín alatti vizek haváriaszerű szennyezése, bármely okból létrejövő olyan mértékű légszennyezettség, amely a külön jogszabályban meghatározott riasztási küszöbértéket meghaladja;
   - a kritikus infrastruktúrák (létfontosságú rendszerelemek) olyan mértékű működési zavara, amelynek következtében a lakosság alapvető ellátása több napon keresztül vagy több vármegyét érintően akadályozott.

Veszélyhelyzet tényének megállapítása esetén a **Kormány kihirdeti a veszélyhelyzetet** és dönt az ország érintett részének vagy egész területének katasztrófa sújtotta területté nyilvánításáról. Ekkor rendkívüli szabályokat (Kormányrendelettel) és rendkívüli intézkedéseket vezethet be.

5 Alaptörvény.

Katasztrófa károsító hatása által érintett terület: az a terület, ahol a természeti vagy civilizációs katasztrófa következményeinek elhárítása (helyreállítás) érdekében kormányzati intézkedés szükséges (Kat. tv.).

A veszélyeztetett területekről a nemzetgazdasági és más szempontból fontos vagyontárgyak elszállítását biztonságba helyezésük érdekében el lehet rendelni (kiürítés). A befogadási területeket és az elszállítási irányokat (útvonalakat) az elrendelő határozza meg.

1.2.3. 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (VBÖ)

Az összehangolt védelmi tevékenység

A Kormány súlyos vagy elhúzódó védelmi és biztonsági esemény esetén rendeletben dönthet az összehangolt védelmi tevékenység elrendeléséről, ha annak kezelése több védelmi és biztonsági szervezet, illetve közigazgatási szerv hatáskörét együttesen érinti, valamint az e törvényben az összehangolt védelmi tevékenység esetére meghatározott vagy a NATO Válságreagálási Rendszerében meghatározott intézkedések alkalmazását teszi szükségessé.

Az összehangolt védelmi tevékenység keretében bevezethető intézkedések

1. A Kormány rendeletben az összehangolt védelmi tevékenység elrendelése esetén elrendelheti
   - a) egyes útvonalakon a közlekedés időszakos korlátozását;
   - b) az államhatár rendjének fokozott ellenőrzését;
   - c) az államhatáron történő átlépés fokozott ellenőrzését, illetve időszakos korlátozását;
   - d) az ország egyes területeit érintő személyforgalom és szállítási tevékenység korlátozását;
   - e) egyes – az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó esemény jellegével összefüggő – intézmény, létesítmény, rendezvény látogatásának és szervezésének korlátozását;
   - f) a kijelölt közterületek és intézmények biztonságának fokozását szolgáló megközelítéskorlátozási, ellenőrzési és védelmi rendszabályok alkalmazását;
   - g) az összehangolt védelmi tevékenység elrendelésére okot adó eseményekhez kapcsolódó, különösen veszélyes személyek elfogása tekintetében a védelmi és biztonsági szervek erre kijelölt erőinek közös igénybevételét;
   - h) a köznevelésre, felsőoktatásra, szakképzésre és felnőttképzésre vonatkozó kiegészítő szabályok alkalmazását;
   - i) az *a–h)* pontban nem szereplő egyéb, törvényben meghatározott, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével,

felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő – alapjogot nem korlátozó – intézkedés bevezetését.

2. A Kormány az (1) bekezdésben meghatározott hatáskörében kizárólag
   a) az összehangolt védelmi tevékenység ellátásával közvetlenül összefüggő; és
   b) az összehangolt védelmi tevékenység ellátásához elengedhetetlenül szükséges mértékű, az összehangolt védelmi tevékenységet megalapozó esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával arányos intézkedéseket hozhat meg.

3. A Kormány az (1) bekezdés szerinti intézkedések ellensúlyozására köteles minden lehetséges intézkedést megtenni a lakosság ellátása és az esetleges károk enyhítése érdekében.

4. A Kormány az (1) bekezdés szerinti intézkedéseket az elrendelésre okot adó körülményekhez igazodó módon, az ország meghatározott földrajzi területére, meghatározott időre, de legfeljebb három hónapra vezetheti be. A bevezetett intézkedések hatályát a Kormány szükség szerinti alkalommal három hónappal meghosszabbíthatja, a meghosszabbítás okairól azonban köteles a köztársasági elnököt és az Országgyűlés tárgykör szerint feladatkörrel rendelkező bizottságát tájékoztatni.

5. Az (1) bekezdés szerinti intézkedések tekintetében a Kormány elrendelheti a Honvédség közreműködését a kapcsolódó rendőrségi feladatok ellátásában, törvényben meghatározott részletes szabályok szerint.

1.3. A veszélyeztetettség értékelése, a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a települések biztonságára vonatkozó főbb tudnivalókat, és képes legyen elhelyezni azokat saját feladatrendszerében.

Az ország településeit az adott település vonatkozásában lefolytatott kockázatazonosítási, kockázatelemzési és kockázatértékelési eljárás eredményeként, a meghatározott veszélyeztetettség mértékének megfelelően, **I-III. katasztrófavédelmi osztályokba** kell sorolni. A besorolási osztályokra vonatkozó szabályokat és az egyes osztályokhoz tartozó elégséges

védelmi szint követelményeit a Kat. tv. végrehajtásáról szóló Kormányrendelet[6] rögzíti. A település az azonosított veszélyeztető hatások és a bekövetkezési gyakoriság, valamint a korrekciós tényező alapján, a Kormányrendeletben meghatározott táblázatban történő elhelyezéssel kapott értékeknek megfelelően katasztrófavédelmi osztályba kerül besorolásra. Katasztrófavédelmi osztályba sorolás eredményeinek (részsorolás) katasztrófakockázatok prioritási sorrendjének megállapítása (BM OKF belső szabályzók).

1.4. A veszélyelhárítási tervezés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a katasztrófák elleni védekezés tervezési szintjeit.

Célja, hogy a természeti, civilizációs és egyéb eredetű veszélyekre a kockázatok azonosítása, elemzése és értelmezése alapján egységes okmányrendszerbe foglalja a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések rendjét, végrehajtását, valamint az azt biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelését.

A tervezés szintjei: munkahelyi veszélyelhárítási terv, települési (a fővárosban kerületi) veszélyelhárítási terv (a továbbiakban együtt: települési veszélyelhárítási terv), a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének összesített terve, járási veszélyelhárítási terv, területi (fővárosi) veszélyelhárítási terv, központi veszélyelhárítási terv.

A hatósági határozattal kijelölt gazdálkodó szervezet **munkahelyi** veszélyelhárítási tervet készít (a külső védelmi terv készítésére kötelezett gazdálkodó szervezeteknek nem kell munkahelyi veszélyelhárítási tervet készítenie). **Települési** veszélyelhárítási tervet készít a polgármester a katasztrófavédelmi kirendeltség közreműködésével. Illetékességi területére vonatkozóan a katasztrófavédelmi kirendeltség **összesített** veszélyelhárítási tervet készít.[7] **Területi (fővárosi)** veszélyelhárítási tervet készít a területi védelmi bizottság.

Központi veszélyelhárítási tervet készít a BM OKF főigazgatója a kiterjedt káresemény elhárítására és a katasztrófa következményeinek lehető legkisebbre csökkentésére. A központi veszélyelhárítási tervet a katasztrófavédelemért felelős miniszter (belügyminiszter)

6 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról, 2. számú melléklet.
7 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

hagyja jóvá. kiterjedt káresemény esetén a BM OKF főigazgató ezen terv alapján az élet- és anyagi javak védelme, súlyos károk megelőzése, csökkentése érdekében rendkívüli intézkedések bevezetésére jogosult.

Veszélyelhárításifeladattervet–ahivatásoskatasztrófavédelmiszervekkivételével–abelügyi irányítású rendvédelmi feladatot ellátó szerv vezetője készíti el, és a BM OKF főigazgatója útján jóváhagyásra felterjeszti a belügyminiszternek. A veszélyelhárítási feladatterv felülvizsgálatáról, az állománnyal történő megismertetéséről és gyakoroltatásáról az érintett szerv vezetője gondoskodik (a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet).

1.5. Polgári védelmi kötelezettség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a magyar állampolgárok és önkéntes szervezetek részvételét a katasztrófák elhárításában.

A katasztrófavédelmi szervezeti és irányítási rendszer működtetésének célja, hogy a részt vevő és közreműködő szervek, szervezetek egységes elveken alapuló, szakszerű tevékenysége egymást kiegészítve, egymásra épülve szolgálja a gyors és hatékony veszélykezelést. A katasztrófavédelemben részt vevők a feladataikat munkaköri, illetve szolgálati feladatként, a polgári védelmi kötelezettség keretében, illetve önkéntesen látják el.

Alaptörvény alapján a haza védelme nemzeti ügy. Minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére.

1. Magyarország önkéntes honvédelmi tartalékos rendszert tart fenn.
2. Hadiállapot idején a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, fegyver nélküli szolgálatot teljesít. A katonai szolgálat teljesítésének formáit és részletes szabályait sarkalatos törvény határozza meg.
3. Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára hadiállapot idejére – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – honvédelmi munkakötelezettség írható elő.
4. Magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – polgári védelmi kötelezettség írható elő.
5. Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.

2021. évi XCIII. Törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (VBÖ)

A védelemmel és biztonsággal összefüggő kötelezettségek

A kötelezettségek rendszere és alapvető szabályai

A védelmi és biztonsági kötelezettségek a következők:

a. hadiállapot idején, a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető fegyveres vagy fegyver nélküli katonai szolgálat;
b. polgári védelmi kötelezettség;
c. hadiállapot idején a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető honvédelmi munkakötelezettség;
d. gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség;
e. védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettség.

A polgári védelmi kötelezettséggel kapcsolatos ügyekben első fokon a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes helyi önkormányzat polgármestere jár el.

A polgári védelmi kötelezettséghez kapcsolódó feladatok ellátását fegyveres összeütközés idején a honvédelmi feladatok ellátásának elsődlegességével kell megszervezni.

A polgármester által hozott védelmi és biztonsági kötelezettségek teljesítésével, valamint kártalanítási kötelezettséggel összefüggő határozatokkal szemben a fellebbezést a területileg illetékes területi védelmi bizottság elnöke bírálja el. Más esetben a határozattal szemben fellebbezésnek helye nincs.

A polgári védelmi megjelenési és szolgálatadási kötelezettség teljesítését, valamint a település azonnali beavatkozást igénylő mentési munkálataira történő beosztást a kötelezett lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes polgármester rendeli el.

A polgári védelmi kötelezettség a magyar állandó lakóhellyel rendelkező állampolgárok esetében 18 éves kortól a mindenkori nyugdíjkorhatár eléréséig terjed, magában foglalja az **adatszolgáltatási, a bejelentési, a megjelenési kötelezettséget és a polgári védelmi szolgálatot** (amely lehet: ideiglenes vagy folyamatos).

Jogszabály[8] rögzíti, hogy ki mentes (mentesíthető) a polgári védelmi kötelezettség alól, és azt ki teljesíti munkaköre ellátásával, illetve közmegbízatása teljesítésével.

8 VBÖ.

Az **önkéntesen segítséget nyújtó személyek** az adott feladat végrehajtásáért felelős személy irányításával látják el a számukra meghatározott feladatot.

Az önként jelentkező karitatív és társadalmi szervezetek, állampolgárok a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel kötött megállapodás alapján vesznek részt. Az önkéntes mentőszervezetek védekezésbe történő bevonását a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetője rendeli el. Az önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányítása mellett vesznek részt a katasztrófák hatásai elleni védekezésben és a kárelhárításban. Csak Nemzeti Minősítő Rendszerben levizsgázott önkéntes mentőszervezet léphet be kárterületre.

2. A katasztrófák elleni védekezés szervezeti és irányítási rendszere

2.1. A katasztrófavédelemben részt vevő központi szervek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Kormány, illetve a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter katasztrófavédelemhez kapcsolódó főbb hatásköreit és döntési jogosultságait. Ismerje továbbá a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB) feladatait és a katasztrófavédelemben részt vevő további szervek, szervezetek feladatait.

2.1.1. A Kormány

A katasztrófavédelem megszervezése és irányítása körében meghatározza az alárendelt szervezetek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait, összehangolja a katasztrófavédelemmel összefüggő szabályozási, szervezési, pénzügyi tervezési, oktatási, képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenységeket. Megszervezi a katasztrófák elleni védekezés irányítását és a végrehajtás összehangolását, a tervezés kormányszintű feladatainak végrehajtását, a katasztrófák következményeinek felszámolására való felkészülés, a megelőzés, a végrehajtás és a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációját.

A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter útján, a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényben meghatározottak szerint, továbbá a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervével együttműködve irányítja a területi védelmi bizottságok katasztrófavédelmi feladatainak végrehajtását.

Összehangolja a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fejlesztésével kapcsolatos feladatokat.

Koordinálja a katasztrófák miatti veszteségekre vonatkozó adatok gyűjtését.
A Kormány a katasztrófavédelemmel összefüggő döntéseinek előkészítése, valamint a katasztrófák elleni felkészüléssel, megelőzéssel, védekezéssel és helyreállítással kapcsolatos feladatok összehangolt megoldása érdekében **katasztrófavédelmi koordinációs szervet működtet (Kat. tv.).**

Megköti a katasztrófavédelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezményeket.

2.1.2. A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB)

Összehangolja a katasztrófák elleni védekezés terén a tudományos, kutató, elemző és értékelő tevékenységet.

Éves feladattervében meghatározza az ágazati felkészüléssel kapcsolatos feladatokat.

Összehangolja az ország egészét érintő katasztrófák elleni védekezési rendszergyakorlatok tervezését, szervezését, figyelemmel kíséri a két- és többoldalú nemzetközi megállapodásokban foglaltak végrehajtását.

Összehangolja a védekezésben részt vevő központi államigazgatási szervek védekezésével kapcsolatos szakmai tevékenységet.

Több vármegyét érintő katasztrófa esetén összehangolja a védekezésben részt vevő területi szervezetek feladataira és az anyagi eszközök átcsoportosítására irányuló ágazati feladatokat.

Javaslatot tesz a felmerült védekezési költségek biztosítására.

Kezdeményezi a Kormány döntését a veszélyhelyzet kihirdetésére.

Javaslatot tesz a felmerült védekezési és helyreállítási pénzeszközök felhasználására.

Összehangolja a helyreállítással kapcsolatos feladatok végrehajtását, a kárfelmérést, a kormányzati pénzeszközök, valamint segélyek felhasználását.[9]

9 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

A KKB a helyreállítással és újjáépítéssel kapcsolatos feladatokat a Kormány döntéseinek megfelelően végzi. A Kormány – a veszély típusának, jellegének megfelelően – az irányítás mechanizmusát, szervezetét – határozattal módosíthatja.

A KKB döntés-előkészítésének támogatását **tudományos tanács, a területi szintű műveletek országos vezetését,** a kritikus folyamatok során folytatandó **beavatkozások összehangolását** a KKB operatív munkaszerveként a **Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ** (KKB NVK) végzi. **A KKB elnöke** a belügyminiszter. A KKB elnökhelyettese az elnök által kijelölt tag. **A KKB tagjai** az agrárminiszter, az építési és beruházási miniszter, a honvédelmi miniszter, az igazságügyi miniszter, a kultúráért és innovációért felelős miniszter, a technológiai és ipari miniszter, a külgazdasági és külügyminiszter, a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter, a Miniszterelnökséget vezető miniszter és a pénzügyminiszter által kijelölt politikai vagy szakmai felsővezető, valamint a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára, egészségügyi államtitkára, köznevelési államtitkára, továbbá a KKB elnökének meghívása alapján az Országos Atomenergia Hivatal elnöke.

A KKB ülésén állandó jelleggel tanácskozási joggal részt vesz: a BM OKF főigazgatója, az országos rendőrfőkapitány, a Magyar Honvédség parancsnoka, a KKB Tudományos Tanácsának elnöke, a KKB NVK vezetője, valamint a KKB adminisztratív feladatait ellátó szervezeti egység vezetője. A Belügyminisztérium rendészeti államtitkára, egészségügyi államtitkára és köznevelési államtitkára által kijelölt, a Belügyminisztérium állományába tartozó, vezetői munkakört betöltő személy, a Védelmi Igazgatási Hivatal főigazgatója.

A KKB ülésén a KKB elnökének döntése és meghívása alapján tanácskozási joggal vesz részt: az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói, a KKB NVK-vezető szakmai helyettese, az országos főállatorvos, az Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke, az Országos Mentőszolgálat főigazgatója, az országos tisztifőorvos, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal elnöke, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója, az Országos Vízügyi Főigazgatóság főigazgatója, a Pest Vármegyei Kormányhivatal Főispánja, azon területi védelmi bizottság elnöke, akit a KKB napirendjén szereplő kérdés érint, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke, valamint az Országos Kórházi Főigazgatóság főigazgatója.

A KKB elnöke a KKB ülésére más személyt is meghívhat. A KKB tagját akadályoztatása esetén a képviselt tárca szervezeti és működési szabályzatában kijelölt helyettese helyettesíti. A tanácskozási joggal rendelkező személyeket szervezetszerű helyettesük képviseli.[10]

10 1150/2012. (V. 15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról.

2.1.3. A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter (belügyminiszter)

Felelős az irányítása alá tartozó szervek és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv működtetéséért. A miniszter többek között jóváhagyja a központi veszélyelhárítási tervet, elrendeli – a Kormány egyidejű tájékoztatása mellett – a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazását, háromévente jelentést készít az Országgyűlésnek és a Kormánynak a katasztrófák elleni védekezésre történő felkészülés helyzetéről, illetve a védekezésről, dönt a védelmi célú tartalékok és a nemzetközi segítségnyújtásra hatáskörébe utalt előirányzat felhasználásáról, a katasztrófavédelem területén felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért, gondoskodik a polgári veszélyhelyzeti tervezéssel kapcsolatos nemzetközi együttműködési feladatok ellátásáról, a külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve részt vesz a nemzetközi segítségnyújtásban.

A katasztrófavédelmi koordinációs szerv véleményének kikérése mellett irányítja a védekezéssel és a felkészüléssel kapcsolatban a területi védelmi bizottságok és a területi védelmi bizottságok elnökei feladatainak végrehajtását.

Meghatározza a területi védelmi bizottságok védekezésre történő felkészítésének rendjét.
Meghatározza a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködő, irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek katasztrófavédelmi feladatait.

Irányítja az állampolgárok és a gazdálkodó szervezetek katasztrófavédelmi felkészítését, tájékoztatását, valamint a lakosság riasztását.

2.2. A katasztrófavédelemben részt vevő további szervek

A katasztrófák elleni védekezésben érintett miniszter és a központi államigazgatási szerv vezetője felelős a tárca, illetve az ágazat, az irányítása alá tartozó, feladatkörébe illeszkedő terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységért.
Rendszeresen tájékoztatja a katasztrófavédelmi koordinációs szerv elnökét a feladatok végrehajtásának helyzetéről.
Figyelemmel kíséri a szakterületén jelentkező, katasztrófa veszélyét hordozó jelenségeket, folyamatokat, intézkedik a veszély elhárítására, illetve megteszi a szükséges intézkedéseket a megelőzéshez szükséges pénzügyi források biztosítására, a feladatok végrehajtására.[11]

A katasztrófavédelemben részt vevő állami szerv vezetője felelős az állami szerv katasztrófavédelmi feladatainak teljesítéséért.
Meghatározza szakterületén, illetve az alárendeltségébe tartozó szerv vonatkozásában a megelőzéssel kapcsolatos feladatokat.
Kialakítja a saját szervezetére vonatkozóan a védekezéssel kapcsolatos, a normál működési rendtől eltérő szabályokat, és meghatározza a bevezetés rendjét.

11 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

Meghatározza a felügyelete alatt álló szervezet védekezés idejére szükséges működési rendjét, szervezetét és az ehhez kapcsolódó feltételrendszert.
Meghatározza más, a védekezésben részt vevő állami szervekkel való együttműködés és kapcsolattartás rendjét.[12]

2.2.1. A védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve (Védelmi Igazgatási Hivatal)

A védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve

a) összehangolja a Magyarország biztonsági és védelmi érdekeivel összefüggő igazgatási feladatokat és azok ellátását;
b) a Kormány irányítói jogkörének érvényesítése érdekében koordinálja az e törvényben meghatározott védelmi és biztonsági tervezés feladatait;
c) a Kormány erre irányuló döntése esetén, az eseménykezelés érdekében nemzeti eseménykezelő központot működtet, amelynek fő feladata az összkormányzati válságkezelés, illetve a különleges jogrendi feladatellátás szakmai koordinációja és összehangolása felkészülési időszakban, valamint védelmi és biztonsági esemény idején;
d) koordinálja az összehangolt védelmi tevékenységre történő összkormányzati felkészülést;
e) előkészíti a védelmi és biztonsági szervezetek, valamint a közigazgatás állományának védelmi és biztonsági célú felkészítésének követelményeit;
f) összehangolja a nemzeti ellenálló képesség előmozdításával és fejlesztésével összefüggő feladatok tervezését és ellátását;
g) kormányrendeletben meghatározottak szerint koordinálja a Kormány válsághelyzeti és különleges jogrendi működéséhez szükséges speciális feltételek kialakítását és fenntartását, továbbá javaslatot tesz az e célra szükséges költségvetési forrásokra;
h) figyelemmel kíséri és feladatkörét érintően támogatja a védelmi és biztonsági érdekek érvényesítését, illetve az ezekkel összefüggő fejlesztéseket segítő, valamint a biztonsági és védelmi összefüggésű technológiai, illetve társadalmi kihívások beazonosításához hozzájáruló tudományos kutatásokat;
i) ellenőrzi a védelmi és biztonsági célú feladatellátást és az arra való felkészülést a minisztériumok, kormányzati főhivatalok és központi hivatalok tekintetében;
j) koordinálja a különleges jogrendi felkészülés ágazati feladatainak ellátását; valamint
k) ellátja a jogszabályban részére meghatározott további feladatokat.

2.2.2. A védelmi és biztonsági szervezetek

A védelmi és biztonsági szervezetek a védelmi és biztonsági tervezés dokumentumaiban

12 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.

meghatározottakra figyelemmel, az azonnali kezelést igénylő kihívások, fenyegetések, lehetséges válsághelyzetek megelőzése, elhárítása, kezelése, illetve következményeik felszámolása érdekében

a) a bejelentések, illetve a védelmi és biztonsági célú döntéshozatalhoz szükséges kiértesítések megvalósítására alkalmas, folyamatos működésű ügyeleti és készenléti szolgálatokat tartanak fenn;
b) együttműködnek más védelmi és biztonsági szervezetekkel;
c) biztosítják az azonnali reagálást igénylő fenyegetések kezelése érdekében az ehhez szükséges készenléti erők rendelkezésre állását és bevethetőségét;
d) felkészülnek a védelmi és biztonsági kötelezettségekkel, az összehangolt védelmi tevékenységekkel, a NATO válságreagálási rendszerében bevezethető intézkedésekkel, a védelmi és biztonsági célú riasztás rendszerével, valamint a különleges jogrendi működésre történő azonnali átállással összefüggésben szükséges feladatok végrehajtására;
e) részt vesznek a védelmi és biztonsági tervezés rendszerével összefüggő feladatok ellátásában, és biztosítják a tervezéshez szükséges információkat;
f) biztosítják a jogszabály által számukra meghatározott védelmi és biztonsági igazgatási feladatok ellátásának személyi, képzési és tárgyi feltételeit; valamint
g) ellátják a jogszabályban meghatározott további védelmi és biztonsági feladataikat.

2.2.3. A védelmi és biztonsági feladatok ellátásában részt vevő további szervezetek

A védelmi és biztonsági feladatok ellátásban részt vesznek:

a) a kormányzati igazgatási szervek;
b) a helyi önkormányzatok és az irányításuk alatt álló szervek;
c) a bírósági és az ügyészi szervezet;
d) az egészségügyi szolgáltatók és gyógyszerellátást végző szervek;
e) az oktatási, kulturális, tudományos intézmények;
f) a nemzeti hírügynökség, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap;
g) a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek és a posta szervei;
h) a Magyar Nemzeti Bank;
i) a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság;
j) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal;
k) a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek;
l) az *a)–k)* pontban meghatározottakon túl a társadalom alapvető szükségleteinek ellátásában nélkülözhetetlen létfontosságú rendszerek üzemeltetői;
m) minden olyan szerv, amely jogszabály alapján védelmi és biztonsági feladat ellátására vagy védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles. (VBÖ).

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek[13] és a Magyar Honvédség[14] alaprendeltetésükből adódó feladataik ellátása mellett kötelesek részt venni a katasztrófavédelemben, mivel sajátos feladatrendszerük, szervezeti felépítésük, felkészültségük, szervezett alkalmazhatóságuk és felszereltségük a polgári szférában nem található meg és nem pótolható. A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért.

Veszélyelhárítási feladatterv: a hivatásos katasztrófavédelmi szervek kivételével, a 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet (a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól) hatálya alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és azok végrehajtásáról szóló okmány.[15]

HKR: honvédelmi katasztrófavédelmi rendszer, amely az országos katasztrófavédelmi rendszer részét képező, a honvédelmi ágazat katasztrófavédelmi feladatainak irányítására, végrehajtására, valamint az országos katasztrófavédelmi feladatokban való közreműködés érdekében létrehozott, a Magyar Honvédség meglévő képességein alapuló, kijelölt szervezeti elemekből felépülő, ideiglenes szervezet.[16]

2.3. A katasztrófavédelemben részt vevő területi szervek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a területi és helyi védekezésre létrehozott szervezetek felépítését, feladatait.

2.3.1. A Területi védelmi bizottság (TVB)

A Kormány irányítása alatt működő közigazgatási, testületi szerv, amely az illetékességi területén ellátja a törvényben és kormányrendeletben számára megállapított honvédelmi felkészítéssel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatokat. A területi védelmi bizottság illetékességi területén ellátja a válsághelyzetekre és különleges jogrendre történő felkészülés, továbbá a védelmi és biztonsági események kezelésében, valamint a különleges jogrendi feladatokban történő közreműködés törvényben vagy a Kormány rendeletében meghatározott területi feladatait.

13 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól.
26/2021. (XII. 17.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól.
14 26/2021. (XII. 17.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól.
15 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól.
16 26/2021. (XII. 17.) HM rendelet a honvédelmi ágazat katasztrófák elleni védekezésének irányításáról és feladatairól.

A területi védelmi bizottságok irányítását a Kormány – az ágazati védekezési és felkészülési feladatok irányítását ide nem értve – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve útján látja el.

A területi védelmi bizottság elnöke a fővárosi, vármegyei főispán, általános elnökhelyettese a fővárosi, vármegyei kormányhivatal főigazgatója. Szakmai elnökhelyettesek – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének vezetője egyetértésével – a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője, honvédelmi feladatok tekintetében a honvédelemért felelős miniszter által kijelölt, a Honvédség tényleges állományának tiszti állománycsoportba tartozó tagja (VBÖ). **Tagjai** a jogszabályban meghatározott szervek vezetői, illetve azok megbízottjai.

2.3.2. A helyi védelmi bizottság (HVB)

A járásokban és a fővárosi kerületekben helyi védelmi bizottság működik. A helyi védelmi bizottság a területi védelmi bizottság irányítása alatt működő közigazgatási testületi szerv, amely az illetékességi területén irányítja és összehangolja a védelmi és biztonsági felkészítés helyi feladatainak végrehajtását. A helyi védelmi bizottság a válsághelyzetekre és különleges jogrendre történő felkészülés, továbbá a védelmi és biztonsági események kezelésében, valamint a különleges jogrendi feladatokban történő közreműködés jogszabályban meghatározott – járásokra, illetve a főváros egyes kerületeire kiterjedő – helyi feladatait látja el (VBÖ).

A helyi védelmi bizottság elnöke a fővárosi, vármegyei kormányhivatal járási, fővárosi kerületi hivatalának vezetője, szakmai elnökhelyettese a honvédelmi feladatok tekintetében a Honvédség állományából vezényelt katona, a katasztrófák elleni védekezés tekintetében a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy. **Tagjai** az elnökön és az elnökhelyettesen kívül: a bizottság szakmai elnökhelyettese kivételével a bizottság illetékességi területén működő, önálló hatáskörrel rendelkező rendvédelmi szerv illetékes vezetője, a fővárosi, vármegyei kormányhivatal képviselője, a katonai igazgatási szerv képviselője, az árvízi védekezésért felelős szervezetnek a bizottság illetékességi területe szerinti vezetője, a helyi védelmi bizottság titkára (VBÖ).

2.3.3. A vármegyei közgyűlés elnöke és a főpolgármester

Ellátja a vámegyei (fővárosi) önkormányzat által fenntartott intézmények katasztrófavédelmi feladatainak koordinálását, a területfejlesztési feladatok ellátása során érvényesíti a katasztrófák csökkentésére vonatkozó irányelveket. területi védelmi bizottság elnökének döntése alapján részt vesz a vármegyei katasztrófavédelmi megelőzési és felkészülési

feladatok ellátásában, közreműködik az állami és magántulajdonú ingatlanokban keletkezett károkkal kapcsolatos kárenyhítésben.

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos – polgármester a védelmi és biztonsági tevékenységre való települési szintű felkészülési feladatait – szerinti felkészülési feladatokat (VBÖ).

A főpolgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke szervezi és irányítja a fővárosi és a vármegyei önkormányzat közfeladataihoz kapcsolódó védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos feladatok – a polgármester a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenységét – ellátását (VBÖ).

A polgármester (fővárosi kerületben nem, ott helyi védelmi bizottság van)

A polgármester illetékességi területén ellátja a védelmi és biztonsági tevékenységekkel kapcsolatos, jogszabályban és a helyi védelmi bizottság által számára megállapított, települési szintű feladatokat, irányítja és összehangolja azok végrehajtását. Hatáskörrel rendelkező szerv kiérkezéséig irányítja a települési szintű védelmi és biztonsági tevékenységet (VBÖ).

3. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek

3.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek felépítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hivatásos katasztrófavédelmi szervek felépítését és irányítási rendszerét.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv **államigazgatási feladatot is ellátó, rendvédelmi szerv, amelynek személyi állományát** hivatásos állományúak, rendvédelmi igazgatási alkalmazottak, munkavállalók és tisztjelöltek képezik.

3.1.1. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF). Önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv. A BM OKF Főigazgatója vezeti a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervét és irányítja a területi és helyi szervei működését, szakmai tevé-

kenységét. Tagja a Kormány Nemzetbiztonsági Kabinet Operatív Munkacsoportjának. Hatáskörében hatósági és szakhatósági és felülvizsgálati jogköröket gyakorol.

Területi és helyi szerve

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek területi szervei: a Vármegyei (Fővárosi) Katasztrófavédelmi Igazgatóságok (továbbiakban: **igazgatóság),** amelyek önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervek. Jogszabályban meghatározott katasztrófavédelmi, iparbiztonsági, tűzvédelmi, polgári védelmi ügyekben hatóságként, szakhatóságként járnak el. Az igazgatóság irányítja katasztrófavédelmi kirendeltségeket és azok útján a hivatásos tűzoltóságokat. Az igazgatóság ellátja az önkormányzati tűzoltóságok felügyeletét, ellenőrzi a létesítményi tűzoltóságok, a beavatkozó és közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületek tevékenységét. Hatáskörükben első és másodfokú hatósági, szakhatósági jogköröket gyakorolnak.

A katasztrófavédelmi **kirendeltségek** az igazgatóságoknak alárendelt szervekként működnek. Irányítják a **hivatásos tűzoltó-parancsnokságok** működését és szakmai tevékenységét. Hatáskörükbe tartozó ügyekben elsőfokú hatósági és szakhatósági jogköröket gyakorolnak.

3.2. A polgári védelmi igazgatás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a polgári védelmi szakterület igazgatási feladatait.

A polgári védelem olyan össztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja **katasztrófa,** illetve **fegyveres összeütközés** esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.

A polgári védelmet országos szinten a katasztrófavédelemért felelős miniszter (belügyminiszter), területi szinten a területi védelmi bizottság elnöke, fővárosi kerületben a helyi védelmi bizottság és a polgármester, településen a polgármester irányítja. A polgári védelem szakmai irányítását és felügyeletét a BM OKF főigazgatója a BM OKF Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség útján gyakorolja. A polgári védelem más-más jellegű feladatot old meg a **katasztrófák** (Kat. tv.), illetve a **fegyveres összeütközések** (Hvt.) esetén. A katasztrófavédelmi feladatokat polgári védelmi kötelezettség alapján (védelmi és biztonsági kötelezettségek rendszerén belül), a meghatározott feladatok végrehajtásával kell teljesíteni.

4. A hivatásos katasztrófavédelmi szervek igazgatási feladatai

4.1. A polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai

A polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai (Kat. tv.):

a) a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra;
b) a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása;
c) a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás;
d) az egyéni védőeszközökkel történő ellátás;
e) védelmi célú építmények fenntartása;
f) a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása;
g) gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről;
h) a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések;
i) a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése;
j) a veszélyelhárítási tervezés, szervezés;
k) közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában, a menedékjogról szóló törvény hatálya alá tartozó személy elhelyezésében és ellátásában, továbbá a tűzoltásban, és a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában;
l) közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás.

A fegyveres összeütközések időszakában, a Vbö. 8. § (4) bekezdésének alkalmazása körében polgári védelmi feladatnak minősül (Hvt.):

a) a riasztás;
b) a kiürítés és a befogadás;
c) az óvóhelyek létesítése, fenntartása, működtetése;
d) az elsötétítési rendszabályok kidolgozása, alkalmazása;
e) a lakosság és a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentése, szállítása;
f) az elsősegélynyújtás, a lelki gondozás;
g) a tűzoltás;
h) a veszélyes vagy szennyezett területek megjelölése;

i) a vegyi és sugárfelderítés, a vegyi és sugármentesítés, a fertőtlenítés és a hasonló óvintézkedések;
j) a szükségelszállásolás és -ellátás;
k) a szükségintézkedések összessége a hadműveletek által sújtott területek rendjének helyreállítására és fenntartására;
l) a közreműködés a létfontosságú vagy a lakosság ellátásához nélkülözhetetlen termelői kapacitásokat biztosító, illetve szolgáltatásokat nyújtó infrastruktúrák működőképességének fenntartásában, működési feltételeinek gyors helyreállításában;
m) a járvány- és közegészségügyi, továbbá a kegyeleti és a halaszthatatlan adminisztrációs feladatok ellátása;
n) az *a)–m)* pont szerinti feladatok végrehajtásához szükséges további kiegészítő tevékenységek, ideértve többek között a tájékoztatást, a tervezést és szervezést, valamint a készletek fenntartását és biztosítását.

(2) A hivatásos katasztrófavédelmi szerveket, valamint a polgári védelmi szervezeteket ki kell képezni, illetve fel kell készíteni a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatok ellátására.

4.2. Iparbiztonsági igazgatás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az iparbiztonság egyes szakterületeire vonatkozó főbb igazgatási feladatokat.

4.2.1. Az iparbiztonsági igazgatás sajátosságai

A jelentkező feladatokat a BM OKF és alárendelt szervei mint iparbiztonsági hatóságok oldják meg. A BM OKF főigazgatója az irányítást és felügyeletet a hatósági főigazgatóhelyettes útján, az Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség közreműködésével gyakorolja. Főszabályként elsőfokú hatósági jogkört a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője, a másodfokú hatósági jogkört a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője (igazgató) gyakorolja.

Az egyes ágazatok érintett hatóságai az eljárások során társhatóságokként működnek. A hatóság a rendelkezésére álló adatokhoz a társhatóságok részére hozzáférést biztosít. A társhatóságok a meghatározott körben kötelesek az iparbiztonsági hatósággal együttműködni.

Az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott országos iparbiztonsági főfelügyelőség tevékenysége a következő fő területekre terjed ki: a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a létfontosságú rendszerelemek (kritikus infrastruktúrák) védelme, a nukleáris biztonság, a vízügyi és vízvédelmi hatósági feladatok teljesítése, valamint jogszabályban meghatározott nem rendszeres hulladékszállítási hatósági feladatrendszer.

Az iparbiztonsági hatóság jogosultsága e szakterületeken kiterjed a jogszabályokban hatáskörébe utalt nemzetközi kötelezettségek teljesítésére is.

4.2.2. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés

Veszélyes tevékenység kizárólag a hatóság katasztrófavédelmi engedélyével végezhető. Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemre, veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményre építési engedély csak az iparbiztonsági hatóság engedélye alapján adható. Az iparbiztonsági hatóság a jogszabály hatálya alá tartozás megállapítása céljából bármely gazdálkodó szervezetet adatszolgáltatásra kötelezhet, és annak telephelyén hatósági ellenőrzést tarthat. Az iparbiztonsági hatóságot az eljárás és felügyelet során feltárt hiányosságok esetén – súlyának megfelelően – szankcionálási jogosítványok is megilletik.

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek következményeinek csökkentésére vonatkozó veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemen belüli feladatokat az üzemeltetőnek a **belső védelmi tervben,** míg az érintett állami és önkormányzati szervek veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemen kívüli feladatait a **külső védelmi tervben** kell meghatározni. A **küszöbérték alatti üzem** üzemeltetőjét (ha az üzemben tárolt veszélyes anyagok mennyisége és fajtája, vagy az üzem által okozott veszélyeztetés azt indokolja) az iparbiztonsági hatóság **súlyos káreseményelhárítási terv** készítésére kötelezheti.

4.2.3. Veszélyes áru szállítása

A Kat. tv. a veszélyes áruk szállításának ellenőrzését a BM OKF és területi szervei részére valamennyi nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó veszélyes áru szállításának ellenőrzésére, valamint a szállítás megfelelő előkészítése érdekében a telephelyen belüli kontrolljára is kiterjesztette. A veszélyes áruk szállítása során a hivatásos katasztrófavédelmi szerv ellenőrzési feladat- és hatáskörébe tartozik: a veszélyes áruk közúti szállítása (ADR), a veszélyes áruk vasúti szállítása (RID), a veszélyes vagy szennyező áru belvízi szállítása (ADN, ADN/R), a veszélyes áruk (nem közvetlen) légi szállítása (IMDG, ICAO).

A társhatóságokkal végzett rendszeres ellenőrzések mellett a katasztrófavédelem jogosult az ellenőrzések önálló végrehajtására is. A szállítási szabályok megsértése miatt jogszabályban meghatározott szankciók és korlátozások alkalmazhatók.

4.2.4. A létfontosságú rendszerek és létesítmények (kritikus infrastruktúra) védelme

Létfontosságú rendszerelem: a jogszabály[17] mellékletében meghatározott ágazatok valamelyikébe tartozó eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszereleme, amely elengedhetetlen a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához stb. –, és kiesése jelentős káros következményekkel járna.

Megkülönböztethető **nemzeti és európai létfontosságú** rendszerelem, amelyek kijelölési és kijelölésvisszavonási közigazgatási hatósági eljárásában a hatóságok és szakhatóságok részéről csak olyan személy vehet részt, akinek a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben meghatározott nemzetbiztonsági ellenőrzését elvégezték, és akivel szemben kockázati tényező nem merült fel.

4.2.5. Nukleáris biztonság

Nukleáris eredetű veszélyek forrásai lehetnek: a hazai nukleáris energia rendszerek a Paksi Atomerőmű Rt. és az erőmű területén települt Kiégett Kazetták Átmeneti Tárolója (KKÁT), a Központi Fizikai Kutató és Intézet kutató reaktora és a Budapesti Műszaki Egyetem Nukleáris Technikai Intézet tanreaktora potenciális veszélyforrás, a radioaktív hulladéktárolók, a nukleáris és radioaktív anyagok szállítása, a határon túli atomerőművek esetleges üzemzavarai, balesetei, a meghibásodott és a légkörbe visszatérő műholdak, esetleges meteorit- és aszteroidabecsapódások okozta radioaktív szennyezés, a nukleáris fegyverekkel kapcsolatos vétlen baleset vagy tudatos alkalmazás.

4.2.6. Vízügyi és vízvédelmi hatósági feladatok ellátása

A vízgazdálkodási feladatok szakmai irányítását és felügyeletét az Országos Vízügyi Főigazgatóság és annak területi szervei végzik. A vízügyi és vízvédelmi hatósági, szakhatósági feladatok ellátása a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és a jogszabályban kijelölt 12 területi katasztrófavédelmi igazgatóság hatáskörébe tartozik.

17 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.

4.2.7. Hulladékgazdálkodással kapcsolatos tevékenység végzése

A hivatásos katasztrófavédelmi szervek tevékenysége azokra a területekre terjed ki, ahol a szolgáltató vagy a települési önkormányzat a szolgáltatási szerződést felmondta, és belátható időn belül megszűnik az ellátás, valamint látható, hogy nem biztosított a közszolgáltatás. Ilyen esetekben a kötelező közszolgáltatást ideiglenesen végrehajtó szolgáltató kijelölésére kerül sor.

4.3. Tűzvédelmi igazgatás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzvédelem komplex feladatrendszerét, valamint a tűzoltóságok szervezeteit.

4.3.1. A tűz elleni védekezés rendszere

A tűz elleni védekezés a Tűzvédelmi törvény[18] szerint a tűzesetek megelőzését, a tűzoltási feladatok ellátását, a tűzvizsgálatot, valamint ezek feltételeinek biztosítását jelenti.

A tűz elleni védekezés szakterületéhez szorosan kapcsolódó tevékenység a **műszaki mentés,** amely természeti csapás, baleset, káreset, rendellenes technológiai folyamat, műszaki meghibásodás, veszélyes anyag szabadba jutása vagy egyéb cselekmény által előidézett veszélyhelyzet során az emberélet, a testi épség és az anyagi javak védelme érdekében a tűzoltóság részéről – a rendelkezésére álló, illetőleg az általa igénybe vett eszközökkel – végzett elsődleges beavatkozói tevékenység.

A tűz elleni védekezésről tevékenysége során mindenkinek gondoskodni kell. Különösen fontos – ezért törvényben is meghatározott – feladatai vannak az **államnak és szervezeteinek, az önkormányzatoknak, valamint a Magyarország területén tartózkodó magánszemélyeknek és szervezeteknek.**

4.3.2. A tűzoltóság szervei

A tűzoltóság fogalom gyűjtőfogalom, több szervet foglal magában. A tűzoltóság szervei közé tartoznak:

1. **hivatásos tűzoltóság** (önálló működési területtel rendelkező állami tűzoltóság), és a **katasztrófavédelmi őrs** (a hivatásos tűzoltóság kihelyezett szervezeti egysége, amely a távolabb levő települések tűzoltósági ellátását javítja);

18 1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról.

2. **önkormányzati tűzoltóság** (az önkormányzat által, az önkéntes tűzoltó egyesülettel közösen létrehozott és fenntartott köztestület, amely a hivatásos tűzoltósággal kötött megállapodás alapján lát el tűzvédelmi feladatokat a település közigazgatási területén);
3. **létesítményi tűzoltóság** (a gazdálkodó szerveknél jogszabályi kötelezettség vagy hatósági kötelezés alapján a létesítmény védelmére létrehozott és fenntartott tűzoltóság);
4. **beavatkozó önkéntes tűzoltóság** (jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő és a feladat ellátására minősített önkéntes tűzoltó egyesületi tűzoltóság);
5. **tűzoltó szolgálat** (nemzetközi normák alapján a polgári repülőtereken működő mentőszervezetek);
6. a tűzoltóság jogszabályi kritériumait ugyan nem képesek teljesíteni, mégis nagyon fontos szerepük van a települések helyi önvédelmi szervezeteként működő ún. **közreműködő önkéntes tűzoltó egyesületeknek.**

4.4. Tűzvédelmi hatósági feladatok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tűzvédelmi hatóság feladatait, valamint ezek saját szakterületén történő alkalmazását.

4.4.1. Jogszabályi háttér

A tűzvédelmi hatóság jogszabályban meghatározott esetekben engedélyezi a kérelmezett jog gyakorlását, a hatáskörébe utalt ügyekben ellenőrzi a kötelezettségek betartását, az előírások megsértése esetén korlátozza vagy megtiltja az üzemeltetés, a tevékenység folytatását, a kötelezettségeiket megsértőkkel szemben figyelmeztetést alkalmaz vagy tűzvédelmi bírságot szab ki, valamint a tűzesettel kapcsolatban tűzvizsgálati eljárást folytat le és tűzeseti hatósági bizonyítványt ad ki. A BM OKF jogszabályban meghatározott tűzvédelmi piacfelügyeleti hatóságként jogosult eljárni.

4.4.2. A tűzvizsgálati tevékenység

A tűzvizsgálat a tűzeset keletkezési idejének, helyének, valamint a tűz keletkezéséhez vezető folyamat felderítésére irányuló hatósági tevékenység. A tűzoltóság minden tűzesetről köteles jogszabályban meghatározott adatgyűjtésre. A tűzvédelmi hatóság hivatalból köteles a tűzvizsgálati eljárást megindítani, amennyiben a tűzesettel összefüggésben bűncselekmény gyanúja merül fel, vagy a tűzeset során haláleset történt, a tűzeset minősített fokozata

III-as vagy magasabb volt, illetve a hatóság vezetője szakmai szempontból indokoltnak tartja. Bűncselekmény gyanúja és haláleset alkalmával kötelező a rendőrség értesítése, és annak megérkezéséig gondoskodni kell a helyszín biztosításáról.

A tűzvizsgálati eljárást az illetékes hatóság vezetője által kijelölt tűzvizsgáló végzi. Amíg a tűzvizsgáló nincs a helyszínen, addig a mindenkori tűzoltás vezetője köteles a helyszín biztosítására intézkedni. (Intézkedik a terület és a bizonyítékok biztonságos, változatlan állapotban történő megőrzéséről.) A tűzvizsgálat Tűzvizsgálati jelentéssel zárul, amely fellebbezéssel megtámadható.

4.4.3. Kéményseprő-ipari szolgáltatási tevékenység felügyelete

A kéményseprőipari tevékenység alapvető szabályai körében a törvény[19] (Kstv.) meghatározza a kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatos fogalomértelmezéseket, a kéményseprőipari tevékenységre vonatkozó alapvető szabályokat, az ingatlanok használóinak a kémény ellenőrzéssel kapcsolatos kötelezettségeit és jogait, valamint a kéményseprőipari tevékenységgel kapcsolatos tűzvédelmi hatósági feladatokat.

A Kstv. alapján kormányrendelet[20] jelölte ki a kéményseprőipari szervként hivatásos katasztrófavédelmi szervet, azonban átmeneti időszakot határoz meg a törvény a korábban kéményseprőipari szolgáltatást végző szervezetek számára tevékenységük végzésére.

4.5. A tűzoltási és műszaki mentési beavatkozói tevékenység alapvető szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az alapvető tűzoltási tevékenységeket, valamint a tűzoltás irányítását ellátó személy fő jogköreit.

A tűzoltási feladat az életmentésen és a tűz eloltásán túl magában foglalja a szükséges biztonsági intézkedések megtételét, továbbá a tűz közvetlen veszélyének elhárítását.

A tűzoltóság a tűz oltása és a műszaki mentés érdekében a személyes szabadságra, a magánlakás sérthetetlenségére és a tulajdonra vonatkozó alkotmányos jogokat – a Tűzvédelmi törvényben meghatározottak szerint – olyan mértékben korlátozhatja, amely arányban áll az élet, a testi épség és az anyagi javak védelmével.

19 2015. évi CCXI. törvény a kéményseprő-ipari tevékenységről (Kstv.).
20 401/2015. (XII. 15.) Korm. rendelet a kéményseprő-ipari szerv kijelöléséről.

A tűz oltásának felelős vezetője a tűzoltásvezető, aki a tűzoltóság vagy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő tagja lehet. A tűzoltás helyszínén más személy csak a tűzoltásvezető előzetes engedélyével intézkedhet.

A tűzoltásvezető a tűzoltáshoz a Magyar Honvédség, a rendőrség, a polgári védelem, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási és a környezetvédelmi szervek, a mentőszolgálatok és a közüzemi vállalatok kirendelését igényelheti. A kirendelt szervek egységeinek a tűzoltásvezető csak a **jelen levő parancsnokaik, illetve vezetőik útján adhat utasítást** a tűzoltásban való közreműködésre.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

I. kötet:

Közigazgatási ismeretek

IX. fejezet

Fegyveres szervek humán- és egészségügyi-pszichológiai igazgatása

Írta: Kovácsné dr. Szekér Enikő, Dr. Malét-Szabó Erika

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. Jogi szabályozás 6

1.1. A közszolgálati szabályozás hatályos rendszerének kialakulása 6

1.2. A hivatásos szolgálati jogviszony szabályozásának előzményei és elvi alapjai 8

1.2.1. Az új előmeneteli rendszer alapjai 8

1.2.2. Az új közszolgálati életpálya bevezetéséről szóló koncepció 8

1.2.3. A Hszt. szabályozásának elvi alapvetései az előmeneteli- és illetményrendszer tekintetében 9

2. A szolgálati beosztások besorolása 9

2.1. A beosztások rendszere 10

2.2. A hivatásos állomány tagjának besorolása 11

2.3. A hivatásos állomány tagjának előmenetele 11

3. Hivatásos szolgálati jogviszony 15

3.1. A szolgálati jogviszony sajátos jellege 15

3.1.1. A szolgálati viszony jellege 15

3.1.2. A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei 15

3.1.3. A rendfokozat 16

3.1.4. Szolgálati igazolvány és jelvény 16

3.2. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének jogszabályi keretei és általános eljárási szabályai 16

3.3. A szolgálati viszony módosulása 19

3.4. Vezénylés 24

3.4.1. A más szervhez történő vezénylés 24

3.4.2. Vezénylés a miniszter által vezetett minisztériumba vagy a miniszter által irányított szervhez 24

3.4.3. Vezénylés külföldre 25

3.4.4. Hatósági vezénylés 25

3.5. A szolgálati viszony megszűnésének rendszere 25

3.6. A Hszt. illetményrendszerének alapjai 28

3.7. Juttatások, költségtérítések, támogatások, érdemek elismerése 31

3.8. Címadományozás 34

3.9. A képzés, továbbképzés helye, szerepe a Hszt. rendszerében 35

3.10. Képesítési követelmények rendszere 36

3.11. Az előmenetel képzettségi feltételei 37
3.12. Minősítés és teljesítményértékelés közös rendszere a rendvédelmi szerveknél 40
3.13. Felelősségi rendszerek a hivatásos szolgálati jogviszonyban 47
4. A rendvédelmi igazgatási alkalmazottak jogállási szabályozása 53
4.1. A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszony 53
4.2. Általános magatartási követelmények és a jogviszony keletkezése 54
4.3. A jogviszony módosulása 55
4.4. A jogviszony megszűnése és megszüntetése 55
4.4.1. A jogviszony megszűnése 55
4.4.2. A jogviszony megszüntetése 56
4.5. Előmenetel 56
4.6. Illetményrendszer 57
4.6.1. Alapilletmény 57
4.6.2. Pótlékok 58
4.7. Az igazgatási jogviszony további elemei 58
4.7.1. Teljesítményértékelés 58
4.7.2. Fegyelmi felelősség 58
4.7.3. Hivatásetikai alapelvek 59
5. Szerződéses határvadászok foglalkoztatása 59
6. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás 60
7. A rendvédelmi szervek egészségügyi-pszichológiai ellátórendszere 62
7.1. Bevezetés 62
7.2. A rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenység 63
7.2.1. Az egészségügyi szakterületi tevékenység fogalomrendszere 63
7.2.2. A minisztérium rendvédelmi egészségügyi szakterületi tevékenysége 64
7.2.3. A rendvédelmi szerv egészségügyi szakterületi tevékenysége 65
8. Az egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálatok 66
8.1. Az alkalmasságvizsgálatok lényege, célja 66
8.2. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Általános jellemzők 67
8.3. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Alkalmasságvizsgálati kategóriák 68
8.4. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Illeszkedésvizsgálat és fejlesztés 70
8.4.1. Az illeszkedésvizsgálat 70

8.4.2. Az állomány fejlesztése és mentálhigiénés támogatása ... 73
8.5. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – az alkalmasságvizsgálatok típusai ... 74
8.5.1. Az alkalmasságvizsgálatok típusai ... 74
8.5.2. Szolgálati előmenetelt támogató alkalmasságvizsgálatok ... 74
8.5.3. Időszakos alkalmasságvizsgálatok ... 75
8.5.4. Soron kívüli alkalmasságvizsgálat ... 76
8.5.5. Bizottsági alkalmasságvizsgálat ... 77
8.6. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – A kompetenciatesztek értékelése ... 78
8.6.1. A standard nine értékelési rendszer ... 78
8.6.2. A KOMP informatikai rendszer ... 80
8.7. Egyéb alkalmasságvizsgálatok szabályai ... 81
9. A rendvédelmi szervek állományának egészségügyi és pszichológiai ellátása ... 82
9.1. Az egészségügyi alapellátás rendszere ... 82
9.2. A felülvizsgáló egység szervezete és feladatai ... 84
9.3. Az ellenőrző orvosi vizsgálat ... 85
9.4. A pszichológiai alapellátás rendszere ... 86
9.5. A megváltozott állapotú hivatásos állományúak alkalmasságának felülvizsgálata ... 87
9.5.1. A felülvizsgálati eljárás elrendelése ... 87
9.5.2. A felülvizsgálati eljárás menete ... 88
9.5.3. A FÜV határozat ... 89
10. A munkavédelem és a közegészségügy-járványügy ... 90
10.1. A munka- és szolgálati baleset, foglalkozási megbetegedés fogalma ... 90
10.1.1. Törvényi szabályozás és fogalmak ... 91
10.1.2. Munkabaleset ... 91
10.1.3. Szolgálati kötelmekkel összefüggő baleset ... 91
10.1.4. Nem szolgálati, illetve munkabaleset ... 92
10.1.5. Üzemi baleset ... 92
10.1.6. Foglalkozási megbetegedés ... 92
10.2. Teendők munka- és szolgálati baleset, foglalkozási megbetegedés bekövetkezésekor ... 93
10.3. Közegészségügyi-járványügyi veszélyhelyzetek ... 94
11. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás ... 95
11.1. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás fogalma, feltételei és kiszámítása ... 95

11.1.1. A rendvédelmi egészségkárosodásra vonatkozó rendelkezések 95
11.1.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás feltételei 95
11.1.3. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás igénylésének menete 96
11.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás mértéke és megszűnése 97
11.2.1. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás mértékének kiszámítási módja 97
11.2.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultság megszűnése 98
11.2.3. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultat terhelő kötelezettségek .. 98

IX. Fejezet

Fegyveres szervek humán- és egészségügyi-pszichológiai igazgatása

1. Jogi szabályozás

1.1. A közszolgálati szabályozás hatályos rendszerének kialakulása

A témakör célja, hogy a vizsgázó megismerje, hogy a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai szolgálati viszonyát szabályozó normarendszer tágabb jogági környezetét is biztosító, közszolgálati szabályrendszert milyen közvetlen jogpolitikai és szabályozási előzmények alakították.

A 2010–2018. közötti időszakban jelentős fordulat következett be a közszolgálati jogalkotásban. A **Magyary Program** meghirdette az **egységes közszolgálati életpályamodell** bevezetését.

A közszolgálati foglalkoztatási szabályozások általános sajátossága, hogy a munkáltató és a köztisztviselő közötti foglalkoztatást kógens **jogi normák** szabályozzák, amelyektől a felek csak abban az esetben térhetnek el, ha azt a törvény megengedi. A felek közötti megállapodás még a jogviszony keletkezése tekintetében is csak arra korlátozódik, hogy a „jelölt" elfogadja-e a kinevezés tartalmát, vagy sem. A közszolgálati jogi szabályozás a civil munkajogi szabályozással ellentétben – amely a munkajogi keretszabályokon alapuló, de a felek alkupozíciójának érvényesítéséből származó szerződéses jogviszonyt eredményez – **átfogja a foglalkoztatási jogviszony valamennyi elemét,** és a jogviszony keletkezése előtti és megszűnése utáni időre is hatással lehet.

A **Magyary Program** elvárásaiban egyfelől a hagyományos, zárt karrierrendszer jegyei – közjogi alapokon álló életpályák, stabilitás, kiszámíthatóság, karrier, szakmai, etikai elvárások, rendszerirányítás centralizációja –, másfelől a professzionalizáció alapját jelentő munkaköri működés jellemzői köszöntek vissza. Ugyanakkor többször is megfogalmazódott a hatékonyság, a teljesítmény értékeinek fontossága, amelyek inkább még az új közmenedzsment hagyatékának tekinthetők.

A tervezett közszolgálati **életpályamodell a közigazgatás, a rendvédelem és a részben a honvédelmi hivatásrend szabályozási elveit** fogalmazta meg az alábbiak szerint:

-

1. Elkülönült közjogi szabályozás keretében, hivatásetikai normák képeznek közös értékrendet.
2. A jogviszonyban elsődleges a közérdek és a köz szolgálata, a társadalmi bizalom fenntartása.
3. A munkakör válik az egyéni besorolás és karrier, valamint a személyügyi tevékenység működés alapjává, a szenioritás csak kiegészítő jelleggel marad fenn.
4. Egy közös, mindhárom hivatásrendre érvényes munkaköri rendszer működik.
5. A teljesítményértékelés az egyéni kompetenciák fejlesztését, valamint a szervezeti célok elérését szolgálja.
6. Programakkreditációra, minőségbiztosításra, tervezésre, tanulmányi pontrendszerre épülő egységes képzési és továbbképzési rendszert kell kialakítani.

A **Közigazgatás- és Közszolgáltatás-fejlesztési Stratégia** a fentieket még kiegészítette néhány lényeges elemmel, a hivatásrendek jogállását szabályozó normák koherenciáját erősítő közszolgálati kódexszel, a rugalmasabb foglalkoztatási feltételek kialakítását szolgáló közszolgálati szerződéssel, valamint a vezető tisztviselők foglalkoztatására vonatkozó speciális szabályozás intézményeivel.

A Magyary Program szerinti közszolgálati életpályamodell bevezetése azonban elmaradt. **Egymástól eltérő koncepciójú jogállási törvények** születtek a közigazgatásban, a rendvédelemben és a honvédelemben egyaránt, azonban az eltérő szabályozási elvek mellett a Magyary Programból számos közös alappillér megtalálható az új foglalkoztatási törvényekben.

Az egységes közszolgálati szabályozás eredeti elveitől legmarkánsabban a közigazgatás jogállási szabályozása szakadt el.

2016. július 1-jétől az **állami tisztviselőkről szóló 2016. évi LII. törvény (a továbbiakban: Áttv.)** önállóan szabályozta a területi közigazgatás tisztviselőinek, az állami tisztviselőknek a jogállási normáit, amellyel egy félig nyitott, a munkáltatói mérlegelésnek a korábbiaknál lényegesen tágabb teret engedő személyzeti rendszert alapozott meg. Széles bérsávokat alakított ki (az illetménysáv alsó és felső határa között akár 60%-os eltéréssel), s azokon belül jelentős munkáltatói mérlegelési jogkört biztosított, megszüntette a fizetési fokozatokat, s megengedte a jogviszony létesítése, vezetői kinevezés szakképzettségi feltételei alóli egyedi mentesítést.

Innét már csak egy lépés volt a **kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Kit.)** nyitott személyzetpolitikát megvalósító szabályozása, amely megszüntette a szenioritást, jelentős közjogi deregulációt és decentralizációt valósított meg azáltal, hogy a foglalkoztatási feltételek egy részének megállapítását a munkáltató hatáskörébe telepítette.

1.2. A hivatásos szolgálati jogviszony szabályozásának előzményei és elvi alapjai

A témakör célja, hogy a vizsgázó megismerje, hogy a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény megalkotása milyen kormányzati döntésen alapul és a szabályozása tartalmát milyen alapelvek határozzák meg.

1.2.1. Az új előmeneteli rendszer alapjai

A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szabályozása ugyanakkor a 2010– 2014. évi, Magyary Programon alapuló előzmények alapján, a Kormány **1846/2014. (XII. 30.) Korm. határozata** szerinti új közszolgálati életpálya bevezetéséről szóló Koncepcióban foglaltak szerint valósult meg.

1.2.2. Az új közszolgálati életpálya bevezetéséről szóló koncepció

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet (Statútum rendelet) a belügyminiszter hatáskörébe utalta a közszolgálati életpálya kidolgozását, ennek keretében egy szakmai koncepció kidolgozását.

A koncepció három pillérre épülő életpálya-modell bevezetésére tett javaslatot.

- **Új előmeneteli és illetményrendszer:** a megújuló előmenetel ötvözi az időmúláson alapuló rendszert a munkakörön alapú előmeneteli szabályokkal. Az új modellben egyrészt lehetővé válik a horizontális előmenetel a munkaköri kategórián belül, illetve a vertikális előmenetel a magasabb értékű munkaköri kategóriába. Emellett az előmenetelt meghatározott feltételekhez – pl.: képzési/képesítési követelmények teljesítése, teljesítményértékelés – is kötjük. A vezetői állomány részére célul tűztük ki a felelősség-arányos illetményrendszer kialakítását.
- **Lakhatás támogatásának rendszere:** az egzisztenciális biztonság és a lakhatási problémák megoldásának elősegítése érdekében.
- **Megtakarítás célú biztosítási konstrukció:** egzisztenciális biztonság megteremtése és az életút lezárásának segítése érdekében állami gondoskodási rendszer kialakítását jelentené.

A fenti pilléreken nyugvó közszolgálati életpályamodell-koncepciót a Kormány elfogadta, és döntött a rendvédelemben történő bevezetéséről. Az új előmeneteli és illetményrendszer bevezetése a **rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.)** 2015. július 1-jén hatályba lépett szabályozásával valósult meg.

-

1.2.3. A Hszt. szabályozásának elvi alapvetései az előmeneteli- és illetményrendszer tekintetében

A Hszt. a korábbi szabályozási logikához képest a legjelentősebb változást az előmeneteli- és illetményrendszer újradefiniálásában hozta, hiszen a szabályozásának célja a civil közszolgálat (Kttv. előmeneteli rendszere) kizárólag szenioritáson alapuló (a jogviszonyban eltöltött idő határozza meg az előmenetelt) és a régi Hszt.-ben szabályozott, a hivatásos beosztások szintjének különbözőségén alapuló modelljének közelítése egy egységes alapokon nyugvó rendszer kialakítása érdekében.

Az új előmeneteli rendszert **meghatározó tényezők:**

- **horizontális előmenetel** a beosztási kategórián belül,
- **vertikális előmenetel** – magasabb értékű beosztási kategóriába,
- a horizontális és a vertikális **előmenetel meghatározott feltételekhez** – képzési/képesítési követelmények teljesítése, teljesítményértékelés – **kötése, a vezetői kör** részére felelősség-arányos illetményrendszer kialakítása.

Az előmeneteli rendszer természetszerűleg szoros összefüggésben áll az illetményrendszerrel, miután az előmeneteli rendszer elsődleges kézzelfogható eredménye az állomány tagja részére a magasabb illetményhez jutás lehetősége. A hivatásos jogviszony sajátosságából eredő másik, külsőségekben is megjelenő célja az előmeneteli rendszernek a **magasabb rendfokozatba kerülés.** Végezetül az előmeneteli rendszer teszi lehetővé az egyéni ambíciókkal is összehangolható módon, az egyén képességének és tapasztalatának megfelelő, magasabb felelősséggel, munkaterheléssel, tudásigénnyel járó beosztásba kerülést, végső soron a **vezetővé válást.**

A szabályozás ezen célok támogatása érdekében **dupla besorolási rendszert** tartalmaz:

- az előmeneteli rendszer alapja a hivatásos szolgálati beosztások besorolása,
- a hivatásos állomány tagjának egyéni besorolása a rendszerbe tagozott szolgálati beosztások valamelyikébe történik meg.

2. A szolgálati beosztások besorolása

A témakör célja annak bemutatása, hogy a hivatásos állomány tagjának előmenetelét és illetményét elsődlegesen meghatározó beosztási rendszer milyen módon épül fel és határozza meg az illetményben és rendfokozatban előmenetelt.

2.1. A beosztások rendszere

A szolgálati beosztások rendszerének kialakítása érdekében a törvény szabályozza az úgynevezett **besorolási osztályokat** és azon belül a **beosztási kategóriákat,** amelyekbe – előre meghatározott és jogszabályba foglalt módszertan alapján – az egyes beosztások besorolása megtörtént.

Az egyes beosztási kategóriák **fizetési fokozatokra** osztottak. A fizetési fokozatokhoz rendelt szorzószámok jelentik az illetményrendszer egyik fő elemének, a beosztási illetménynek az alapját. A **rendfokozat** a betöltött beosztáshoz igazodik, mivel beosztási kategóriánként meghatározásra került mind a legalacsonyabb, mind a legmagasabb rendfokozat.

A Hszt. a szolgálati beosztásokat **3 besorolási osztályba** sorolja:

- vezetői,
- tiszti,
- tiszthelyettesi.

A besorolási osztályokat besorolási kategóriákra bontja tovább, az alábbiak szerint:

A **vezetői besorolási osztályba** tartozó beosztások

1. Kiemelt vezetői beosztás:
   - a központi szerv vezetője,
   - a központi szerv vezetőjének helyettese,
   - a területi szerv vezetője.

2. Középvezetői beosztás:
   - szakirányító 1, szakirányító 2,
   - főosztályvezető 1, vagy főosztályvezető 2.

3. Beosztott vezetői beosztás:
   - főosztályvezető-helyettes 1,
   - főosztályvezető-helyettes 2,
   - osztályvezető 1, vagy osztályvezető 2.

A **tiszti és a tiszthelyettesi besorolási osztályba** tartozó beosztások:

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnél, a büntetés-végrehajtási szervezetnél, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervnél rendszeresített szolgálati beosztások 5-5 besorolási kategóriát tartalmaznak, „A, B, C, D, és E” jelöléssel;

- az NVSZ-nél, a TEK-nél, az Országgyűlési Őrségnél, valamint a polgári nemzetbiz tonság szolgálatoknál rendszeresített szolgálati beosztások 4-4 besorolási kategóriát tartalmaznak, „A, B, C, D” jelöléssel.

-

2.2. A hivatásos állomány tagjának besorolása

A témakör célja annak rövid bemutatása, hogy a hivatásos állomány tagjának egyéni besorolása a rendszerbe tagozott szolgálati beosztások valamelyikébe milyen szabályok, lépések mentén történik meg.

A hivatásos állomány tagját a szolgálati beosztásba kinevezéskor:

- be kell sorolni az általa betöltött beosztás szerinti besorolási kategóriába,
- meg kell állapítani fizetési fokozatát,
- meg kell állapítani rendfokozatát.

A fizetési fokozatba besorolás alapja a **fizetési várakozási idő,** amely 4 év, vagyis a feltételeknek megfelelés esetén a hivatásos állomány tagja *négyévente* sorolható magasabb fizetési fokozatba.

A Hszt. a vezetői beosztást betöltők esetében önálló, vezetői fizetési fokozatot határoz meg, amely szerint a hivatásos állományú azonos vezetői beosztásban **5 évente** sorolható elő magasabb fizetési fokozatba.

A **pályakezdő** hivatásos állományút „A” besorolási kategóriájú beosztásba lehet kinevezni. Pályakezdőnek az minősül, aki a besorolása alapjául szolgáló iskolai végzettségének megszerzése után első foglalkoztatási jogviszonyként szolgálati viszonyt létesít (pl.: rendészeti technikumban végzett tanulók, az NKE Rendészettudományi Karának alapképzési szakán végzett tisztjelöltek.)

Nem pályakezdő hivatásos állományú tag magasabb besorolási kategóriába tartozó beosztásba is kinevezhető, azzal a feltétellel, hogy amennyiben az általa betöltendő beosztáshoz nincs a fizetési várakozási idejéhez igazodó fizetési fokozat rendelve, akkor az adott besorolási kategóriához rendszeresített első fizetési fokozatba kell besorolni (pl.: pályázat alapján jelentkező korábbi munkavállalót, aki nem rendelkezik még fizetési várakozási idővel, a „D” besorolási kategóriába tartozó kiemelt főelőadó beosztásba, a 4. fizetési fokozatba kell kinevezni).

2.3. A hivatásos állomány tagjának előmenetele

A témakör röviden ismerteti a hivatásos állomány tagjának horizontális és vertikális előmenetelének jogszabályi feltételeit, és ismerteti annak törvényi módozatait.

Általánosságban elmondható, hogy az előmenetelhez a törvényben társított feltételek a tapasztalat; a megfelelő tudás és a teljesítmény meglétét vizsgálják.

Az **előmenetel általános feltételeit** a Hszt. tételesen meghatározza:

1. az előírt képzési és továbbképzési kötelezettség teljesítése,
2. a jogszabályban meghatározott, elvárt teljesítményszint,
3. az egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság,
4. az előírt fizetési várakozási idő kitöltése,
5. a magasabb szolgálati beosztás ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalat, valamint készségek és kompetenciák,
6. pályázat útján betölthető szolgálati beosztás esetén pályázat benyújtása.

A hivatásos állomány tagja **előmenetelének formái:**

- beosztási kategórián belül (horizontálisan),
- magasabb beosztási kategóriába (vertikálisan).

Horizontális előmenetel

A horizontális előmenetellel azoknak a tudását, tapasztalatát ismeri el az előmeneteli rendszer, akik azonos vagy másik, de azonos besorolási kategóriába eső szolgálati beosztást huzamos időn keresztül, megfelelő színvonalú teljesítménnyel töltenek be.

A horizontális előmenetel egyrészről a fizetési fokozatban, másrészről a rendfokozatban jelent előmenetelt, amely a négyéves továbbképzési ciklushoz és törvényben meghatározott feltételekhez kötődik.

A **fizetési fokozatban** való előresorolás feltételei:

- 4 év várakozási idő eltelte;
- a továbbképzési kötelezettség teljesítése (jogszabályban meghatározott kreditpontok megszerzése);
- legalább megfelelő átlagú teljesítményértékelés. A **rendfokozatban** előléptetés:

Egyes fizetési fokozatokban előresorolás rendfokozatban előrelépést is jelent (pl. tiszti besorolási osztály „C” besorolási kategóriájában a 6. fizetési fokozatba lépés egyben százados előléptetést is jelent), amely az alábbi feltételek teljesítéséhez kötött:

1. az előírt várakozási idő letelte,
2. a továbbképzési kötelezettség teljesítése (jogszabályban meghatározott kreditpontok megszerzése),
3. legalább megfelelő átlagú teljesítményértékelés,
4. eredményes rendfokozati vizsga.

A **rendfokozati vizsga** utólag nem teljesíthető, az előléptetés feltétele az előzetesen, eredményesen teljesített vizsga.

A feltételek fennállását a munkáltatói jogkör gyakorlója vizsgálja. Amennyiben a hivatásos állomány tagja valamely jogszabályi feltételnek nem felel meg, akkor nem sorolható, illetve léptethető elő. Ekkor 1 év elteltével a feltételek teljesülését újra meg kell vizsgálni, és amennyiben megfelel a feltételeknek, az állományilletékes parancsnok köteles az előresorolást, illetve előléptetést végrehajtani.

Vertikális előmenetel

A vertikális előmenetel a magasabb besorolási kategóriába lépést jelenti, amely magasabb illetménnyel és magasabb elérhető rendfokozattal párosul. Ehhez a törvény az alábbi **feltételeket** szabja:

- a szervezetnél van betölthető, magasabb értékű munkakör,
- a magasabb értékű munkakört betölteni kívánó személy: jó, vagy kivételes teljesítményértékeléssel rendelkezik,
- a magasabb beosztási kategóriára előírt képesítési követelménynek megfelel (pl.: rendelkezik rendészeti szakvizsgával).

Amennyiben a magasabb beosztásba helyezéssel **egyidejűleg magasabb rendfokozatba is** előlép a hivatásos állományú, akkor a rendfokozati vizsga előzetes teljesítése is feltétele a jogviszonya módosításának (pl.: tiszti besorolási osztály „B” beosztási kategória 6. fizetési fokozatából „C” besorolási kategóriájú beosztásba lépő főhadnagy egyidejűleg századosi előléptetésre is jogosult, így a századosi rendfokozati vizsgát előzetesen teljesíteni köteles.) A magasabb értékű munkaköri kategóriába kiválasztás tekintetében hangsúlyos elem, hogy az **utánpótlás** elsősorban a meglévő állományból (pl.: belső pályázattal) történjen, ezt követően kerülhet csak sor más közszolgálati dolgozó, majd utolsó lépésként a külső személyek bevonására. Az állományilletékes parancsnok kiválasztási eljárással vagy pályáztatás keretében választhatja ki az üres beosztás betöltésére alkalmas személyt. A Hszt. előnyben részesíti a rendvédelmi szervnél dolgozókat, ezért **sorrendet állít fel** a megüresedő helyre kiválasztás tekintetében:

1. a szervezeti egység állományából,
2. a rendvédelmi szerv állományából,

3. másik rendvédelmi szerv állományából, a Magyar Honvédség, vagy Kttv. hatálya alá tartozó szerv állományából kell elsődlegesen a beosztásra alkalmas személyt kiválasztani, és
4. ezek eredménytelensége vagy kivételes szaktudást igénylő munkakör esetén lehetséges nem közszolgálatban dolgozó kinevezése.

Vezető magasabb vezetői kategóriába (beosztott vezetői kategóriából középvezetői kategóriába, középvezetői kategóriából kiemelt vezetői beosztásba) abban az esetben nevezhető ki, amennyiben alacsonyabb vezetői kategóriában legalább 3 évet eltöltött.

Soron kívüli előmenetel

A tervezett és szabályozott feltételeken alapuló előmeneteli formák mellett a Hszt. a soron kívüli előmenetel lehetőségét is biztosítja fizetési fokozatban és rendfokozatban.

A soron kívüli előmenetel az általános előmeneteli formákhoz képest **szigorúbb feltételekhez kötött,** és mindkét esetben csak akkor kerülhet rá sor, ha a hivatásos állomány tagja jó, vagy kivételes teljesítményértékeléssel rendelkezik.

A **fizetési fokozatban** soron kívül akkor sorolható elő a hivatásos állomány tagja, ha rendfokozatában legalább 4 évet eltöltött.

Rendfokozatban soron kívüli előléptetésre besorolási kategóriánként legfeljebb egyszer kerülhet sor. Ebben az esetben a rendfokozati vizsgát utólag kell teljesíteni.

A fentiektől eltérően a miniszter – az ismertetett feltételek teljesülése nélkül is – a szolgálatban tanúsított kimagasló helytállásért, a feltételek hiányában is előre sorolhatja, illetve előléptetheti a hivatásos állomány tagját.

A besorolási és előmeneteli rendszert az alábbi tábla szemlélteti:

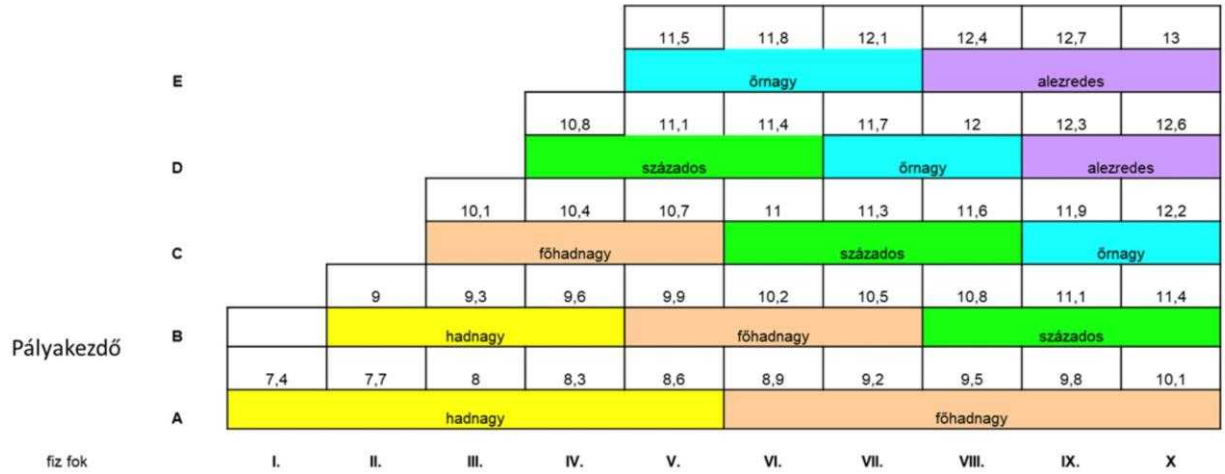

3. Hivatásos szolgálati jogviszony

3.1. A szolgálati jogviszony sajátos jellege

Ebben a részben ismertetésre kerül, hogy a hivatásos szolgálati jogviszony az általános (civil) munkajogi szabályokhoz képest milyen eltérő sajátosságokkal bíró foglalkoztatási forma.

3.1.1. A szolgálati viszony jellege

A törvény a jogviszony jellegéhez kapcsolódóan rögzíti, hogy a **szolgálati viszony az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv és a hivatásos állomány tagja között létrejött különleges közszolgálati jogviszony,** amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, a törvényben és más jogszabályokban meghatározott kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg. A **többletkötelezettségeket** jelzi, hogy a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból fakadó kötelmeit – a rendvédelmi szerv rendeltetés szerinti feladatainak megvalósítása érdekében –

1. önkéntes vállalás alapján,
2. élethivatásként,
3. szigorú függelmi rendben,
4. életének és testi épségének kockáztatásával,
5. egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti.

A rendvédelmi szerv e vállalásért cserébe köteles biztosítani

- a kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feltételeket,
- a törvényben megállapított díjazást, juttatásokat és kedvezményeket.

A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszony létesítésekor vállalja, hogy a törvényben meghatározott feltételekkel, a szolgálati érdeknek megfelelően a rendvédelmi szerv bármely szervezeti egységénél kötelezhető szolgálatteljesítésre, vagy – beleegyezésével – a törvényben meghatározott más szervnél szolgálatot teljesíteni. A szolgálatteljesítés helyének meghatározásakor a hivatásos állomány tagjának méltányolható érdekeit lehetőség szerint figyelembe kell venni.

3.1.2. A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei

A törvény a rendvédelmi hivatás etikai alapelveit fogalmi kategóriánként rögzíti, kiegészítve a vezetőkre vonatkozó többletkövetelményekkel:

A rendvédelmi hivatás etikai alapelvei a hivatásos állomány tagjai tekintetében különösen a hűség, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a méltóság és a tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat, a szakszerűség, az együttműködés és az arányosság.

A vezetői beosztást betöltőkkel és a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló vezetőkkel szemben támasztott további etikai alapelv a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.

A törvényben rögzített legfontosabb etikai követelmények érvényesítése az állomány kötelező tagságán alapuló kamarai jellegű köztestület, a Magyar Rendvédelmi Kar feladata, amely kidolgozta az etikai elvárások és követelmények részletes rendszerét, és felhatalmazással bír azok megsértésének megállapítására és szankcionálására. A szabályokat a *Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex* és az *Etikai Eljárási Szabályzat* tartalmazza.

3.1.3. A rendfokozat

Az előmeneteli rendszer egyik legfontosabb eleme, hogy a **rendfokozatok az egyes szolgálati beosztásokhoz kötötten** kerülnek meghatározásra. Ennek célja, hogy a rendfokozat tükrözze a hivatásos állomány tagjának a szervezeti hierarchiában elfoglalt helyét, egyben az egyéni életpályáján befutott karrierjének megfelelő szakmai tapasztalatot is. A törvény szerint a **hivatásos állomány tagja az állománycsoportjába tartozó, az általa betöltött szolgálati beosztás besorolása, valamint a fizetési fokozata alapján meghatározott rendfokozattal rendelkezik.**

3.1.4. Szolgálati igazolvány és jelvény

A hivatásos állomány tagját el kell látni a rendvédelmi szervhez tartozást és a szolgálati jogosultságokat igazoló szolgálati igazolvánnyal és szolgálati jelvénnyel. A **szolgálati igazolvány** a rendvédelmi szerv hivatásos állományába tartozáson túl – a miniszter által meghatározottak szerint – igazolhatja a hivatásos állomány tagjának ● fegyverviselési jogosultságát, valamint ● intézkedési jogosultságát.

3.2. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének jogszabályi keretei és általános eljárási szabályai

A témakörben ismertetésre kerülnek a jogviszony létesítésének feltételei, jogi formái (jogcímei) és eljárásrendje.

Hivatásos szolgálati jogviszony kizárólag **önként jelentkező, cselekvőképes, állandó magyarországi lakóhellyel** rendelkező **magyar állampolgárral** létesíthető, aki **legalább 18.**

életévét betöltötte, és életkora a rá irányadó **öregségi nyugdíjkorhatáránál** (amely jelenleg megegyezik a hivatásos szolgálat felső korhatárával) **legalább 10 évvel kevesebb.**

A hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének további – fentiekkel együttes és kötelező erejű – törvényi feltétele a tervezett szolgálati beosztáshoz megfelelő **egészségi, pszichikai és fizikai alkalmassági** követelményeknek való megfelelés, valamint a beosztás ellátáshoz feltételként rendelt **iskolai végzettség és szakmai képzettség** közokirattal történő igazolása.

A szolgálati viszony létesítését a **büntetett előélet,** illetve a **kifogásolható életvitel** kizárja, ezért a Nemzeti Védelmi Szolgálat **kifogástalan életvitelt megállapító határozata** hiányában az állományba vételre jogszerűen nem kerülhet sor.

A jelentkezőnek írásban kell elfogadnia – a Hszt.-ben rögzítettek szerint megvalósuló – **egyes alapvető jogainak korlátozását**, valamint hozzájárulnia a szolgálati viszony fennállása alatt **kifogástalan életvitele** – normatív módon rögzített feltételek mellett soron kívül megvalósítható – **ellenőrzéséhez,** illetve a jogszerű szolgálat ellátásának ellenőrzésére szolgáló **megbízhatósági vizsgálat** tudta és beleegyezése nélkül történő lefolytatásához.

A Hszt. értelmében a hivatásos szolgálati jogviszonyból fakadó kötelezettségek és elvárások tudomásulvételét ugyancsak írásban, dokumentáltan rögzíteni szükséges.

A szolgálati viszony hivatásos állományba történő **kinevezéssel** és annak elfogadásával határozatlan vagy – a Hszt. rendelkezése alapján – határozott időre jön létre (pl.: vezetői kinevezés helyettesítés céljából vagy tartós külszolgálat időtartamára határozott időre is adható). Az állományba tervezett (Magyarország és az Alaptörvény iránti hűsége, valamint kötelezettségei teljesítésének megvallása jegyében) *esküt* köteles tenni szolgálati elöljárója előtt, az eskü letételéig az állományba vett szolgálatát jogszerűen nem kezdheti meg. Amennyiben az érintett az eskü letételét megtagadja, vagy azt szabályosan nem kívánja megtenni, a hivatásos szolgálati jogviszonyt az állományilletékes parancsnok **érvénytelenség** miatt köteles megszüntetni.

A hivatásos állomány tagja részére legkésőbb a szolgálat megkezdésekor a kinevezési okmányát, munkaköri leírását át kell adni, valamit tájékoztatni szükséges a szolgálatteljesítés rendjéről és a szolgálat biztonságos ellátásához szükséges munkavédelmi szabályokról.

Próbaidő kikötésére maximum **12 hónap** időtartam erejéig, a kinevezési okmányban rögzítetten kerülhet sor azzal, hogy annak időtartama érvényesen nem hosszabbítható meg. A próbaidő tartama alatt a szolgálati viszony bármely fél erre irányuló (indokoláshoz nem kötött) kezdeményezése esetén megszűnik.

A Hszt. az életpályák átjárhatóságának jegyében biztosítja köztisztviselői jogviszonyból, közalkalmazotti jogviszonyból, illetve igazságügyi alkalmazotti jogviszonyból történő áthelyezés jogcímén hivatásos szolgálati jogviszony létesítését azzal, hogy – főszabály szerint – próbaidő kikötése maximum 6 hónap időtartamra történhet.

Akinek korábban hivatásos szolgálati jogviszonya állt fenn, – amennyiben a szolgálati viszony létesítéséhez szükséges jogszabályi általános feltételeknek egyébként megfelel – annak kérelmére **visszavétel** jogcímén is létesíthető szolgálati viszony azzal a megszorítással, hogy részére **legfeljebb 6 hónap** időtartamú próbaidő köthető ki. Nem kell próbaidőt kikötni, ha az (utolsó) szolgálati viszonya a visszavételt megelőző 5 éven belül szűnt meg. Hivatásos szolgálati jogviszony visszavétellel határozott időtartamra is létesíthető.

A szolgálati viszony létesítésének eljárási rendjét belügyminiszteri rendelet szabályozza részletesen, a Hszt.- ben megfogalmazott alkalmassági feltételekre figyelemmel.[1]

A felvételi eljárás lefolytatása

A felvételi eljárás a szolgálati viszony létesítéséhez szükséges feltételeket igazoló okiratok és nyilatkozatok benyújtását követően indítható meg.

Ennek keretében végre kell hajtani a felvételiző **egészségi, pszichikai és fizikai alkalmassági** vizsgálatát. Ha a vizsgálatokon megfelelt, akkor következő lépésként kerül sor a **kifogástalan életvitel ellenőrzés lefolytatására** (melynek végrehajtója a NVSZ), vagy ha a tervezett szolgálati beosztás nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső szolgálati beosztásnak minősül, akkor a nemzetbiztonsági ellenőrzésre.
Ha a felvételi eljárás során a szolgálati viszony létesítését kizáró körülmény vagy valamely, a szolgálati viszony létesítéséhez szükséges feltétel hiányának megállapítására kerül sor, a felvételi kérelmet az állományilletékes parancsnok elutasítja, és erről a jelentkezőt írásban tájékoztatja.

Kinevezés hivatásos szolgálati jogviszonyba

Eredményes felvételi eljárás eredményeként **tiszthelyettesi besorolási osztályba** tartozó szolgálati beosztásba az nevezhető ki, aki:

1. a rendészeti technikumot eredményesen elvégezte, vagy
2. a tervezett szolgálati beosztása betöltéséhez szükséges szakirányú rendészeti szakképesítéssel rendelkezik, vagy
3. a rendészeti alapképzést legkésőbb a hivatásos állományba vétellel egyidejűleg megkezdi, vagy
4. a Magyar Honvédségnél hivatásos vagy szerződéses szolgálatot teljesít, a szolgálati idejéből legalább 1 év eltelt, és a rendészeti szakképzést vállalja, vagy
5. a rendvédelmi szervnél korábban szolgálati viszonyban állt, és a tervezett szolgálati beosztás ellátásához szükséges rendvédelmi szakképesítéssel rendelkezik.

1 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet

Tiszti besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztásba az nevezhető ki, aki:

1. a rendvédelmi felsőoktatási intézményben tanulmányait befejezte, és részére a szolgálati beosztás ellátásához szükséges rendvédelmi szakképesítést igazoló oklevelet kiadták, vagy
2. az arra feljogosított képző intézményben a szolgálati beosztás ellátásához szükséges rendvédelmi szakképesítést szerzett, vagy
3. a hazai vagy külföldi felsőoktatási intézményben olyan szakképesítést szerzett, amely az adott szolgálati beosztás ellátására képesít, vagy
4. a rendvédelmi szervnél vagy a Magyar Honvédségnél korábban hivatásos szolgálatot teljesített és a tiszti besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztás ellátásához szükséges képesítéssel, szakképzettséggel rendelkezik.

A kinevezésről állományparancsban rendelkezik a kinevezési jogkör gyakorlója. A kinevezés érvényességének feltétele a Hszt.-ben rögzített **eskü** letétele. A jelentkező a jelenlévők előtt az eskü szövegét hangosan felolvasva tesz esküt, majd az eskü letételét aláírásával igazolja, és egyidejűleg a kinevezést elfogadó nyilatkozatot aláírja.

3.3. A szolgálati viszony módosulása

A témakör bemutatja a hivatásos szolgálati jogviszony fennállása alatt annak módosulása lehetséges formáit

A szolgálati viszony módosulásának jogcímei:

1. szolgálati beosztás módosítása
   - magasabb szolgálati beosztásba helyezéssel,
   - azonos besorolású másik szolgálati beosztásba helyezéssel,
   - alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezéssel,
   - vezetői beosztásba történő kinevezéssel és a vezetői kinevezés visszavonásával;
2. áthelyezés rendvédelmi szerv más szervezeti egységéhez;
3. átrendelés;
4. „más szervhez vezénylés”;
5. vezénylés a miniszter által vezetett minisztériumba vagy a miniszter által irányított szervhez;
6. vezénylés az ügyészi szervezethez;
7. vezénylés a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre;
8. külföldi szolgálatra vezénylés,

9. megállapodás az Európai Unió vagy nemzetközi szervezetek által finanszírozott fejlesztési programokban történő szakértői részvételre;
10. megbízás helyettesítésre;
11. szolgálati viszony szüneteltetése;
12. rendelkezési állományba helyezés;
13. nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezés;
14. könnyített szolgálatban foglalkoztatás;
15. hatósági vezénylés.

A szolgálati viszony módosításához főszabályként szükséges a hivatásos állomány tagjának beleegyezése, azonban egyes jogcímek esetén – kizárólag a törvényben meghatározott feltételekre és időtartamra figyelemmel – a munkáltatói jogkör gyakorlója egyoldalúan, szolgálati érdekből is módosíthatja az eredeti kinevezésben foglaltakhoz képest a szolgálatteljesítés valamely tartalmi elemét.
Így: az állományilletékes parancsnokok **azonos szolgálati beosztásba helyezésre** a rendvédelmi szerv szervezeti egységén belül – az alkalmassági és képzettségi megfelelésből adódó korlátozásokon kívül – **szolgálat érdekében az érintett beleegyezése nélkül is intézkedhet.**

A **magasabb besorolású szolgálati beosztásba** helyezés feltétele, hogy az érintett az új szolgálati beosztásához előírt képesítési és alkalmassági követelményeknek megfeleljen, illetve az új szolgálati beosztásba helyezésébe **beleegyezzen.** A hivatásos állomány tagjának **alacsonyabb szolgálati beosztásba** helyezésére kizárólag az alábbi esetekben nyílik lehetőség:

1. beleegyezésével**,** ha **létszámcsökkentés vagy átszervezés** miatt a szolgálati beosztása megszűnt;
2. a saját kérelmére;
3. a **vezetői kinevezés visszavonásával** vagy az arról történő lemondással; vagy
4. ha a nemzetbiztonsági ellenőrzése alapján megállapított **nemzetbiztonsági kockázat** miatt a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső **szolgálati beosztásából fel kellett menteni.**

Szolgálati érdekből vagy a hivatásos állományú kérelmére a rendvédelmi szerven belül a rendvédelmi szerv más szervezeti egységéhez **(másik állományilletékes parancsnokhoz) áthelyezhető.**

Szolgálati érdekből történő áthelyezés esetén nem kell az érintett beleegyezése, amennyiben az azonos beosztás nem jár a szolgálatteljesítési hely **megváltoztatásával,** vagy az új szolgálatteljesítési hely eléréséhez szükséges idő a tartózkodási helytől – tömegközlekedés igénybevételével – nem haladja meg irányonként a másfél órát, a hivatásos állomány tíz éven aluli gyermeket nevelő tagja esetében az egy órát.

Megbízás helyettesítésre

A hivatásos állomány tagja **átmenetileg** megbízható olyan **többletfeladatok ellátásával**, amelyre **szakképzettsége, valamint egészségi, fizikai, és pszichikai állapota alapján alkalmas,** egyben a megbízással ellátni rendelt munkakör, illetve szolgálati feladat

- ideiglenesen vagy határozatlan időre megüresedett, vagy
- a feladat ellátására kinevezett személy tartósan akadályoztatva van.

A megbízás kettő célja, hogy az állomány tagja az eredeti feladataik ellátása alóli – megbízás idejére történő – mentesítéssel, tehát eredeti feladatok ellátása helyett más szolgálati feladatot végezzen.

Ha a megbízott személyt az **eredeti szolgálati beosztás ellátása alól mentesítették,** részére a megbízással betöltött szolgálati beosztás figyelembevételével megállapított illetmény jár, amely nem lehet kevesebb az eredeti illetményénél. A helyettesítés a viselt rendfokozatot nem érinti.

A szervezetszerű helyettesnek a szolgálati elöljárója helyettesítéséért díjazás csak az egybefüggő 3 hónapot meghaladó helyettesítést követő időtartamra jár.

A szolgálati viszony szünetelése

Szünetel a szolgálati viszonya a hivatásos állomány azon tagjának, akit az **országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek vagy a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként**nyilvántartásba vettek. A fenti közjogi tisztségek betöltése (megválasztással, illetve a mandátum igazolásának közjogi aktusával) a hivatásos szolgálati jogviszonyt törvény erejénél fogva megszünteti, így csak a jelöltség esetén beszélhetünk a szünetelés jogintézményéről.

A szünetelés időtartama jelöltségének nyilvántartásba vételétől a választás befejezéséig, megválasztása esetén a mandátuma igazolásáig tart.

Szünetel a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya akkor is, ha **a miniszter által vezetett minisztériumba állami vezetővé** nevezik ki. Az állami vezetői tisztség betöltése főszabály szerint a hivatásos szolgálati jogviszonyt törvény erejénél fogva megszünteti, azonban ha az állami vezetői kinevezés annak a miniszternek hatáskörébe tartozik, aki jogszabálynál fogva azon rendvédelmi szervet is irányítja, amelynek az érintett, mint hivatásos állományú kinevezésénél fogva tagja, az állami vezetői kinevezés a szolgálati viszonyt nem szünteti meg, de annak szüneteltetésére kötelező erővel kell intézkedni.

Szünetel a szolgálati viszonya a hivatásos állomány azon szolgálati beosztásból nemzetbiztonsági ellenőrzés eredményeként felmentett tagjának is a kifogásolható életvitelt megalapozó feltételek fennállásának megállapításáig, vagy ha kifogásolható életvitel megállapítására nem kerül sor, a kifogástalan életvitel ellenőrzésének befejezéséig.

A szünetelés időtartama alatt a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból származó jogait nem gyakorolhatja, egyenruhát és szolgálati fegyvert nem viselhet, részére illetmény nem folyósítható, a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségek őt nem terhelik.

A hivatásos állomány tagja a választással kapcsolatos tevékenysége során vagy azzal összefüggésben a rendvédelmi szerv állományába tartozását nem használhatja fel. Ha a szünetelésre a próbaidő alatt kerül sor, a szünetelés tartama a próbaidőbe nem számít be.

A könnyített szolgálatban történő foglalkoztatás

A hivatásos állomány tagját a hivatásos szolgálat **felső korhatárának elérése előtt 10 évvel, ha legalább 25 év tényleges szolgálati idővel rendelkezik, kérelmére** könnyített szolgálat formájában kell foglalkoztatni. A rendvédelmi szerv az írásbeli kérelmet pusztán a törvényi feltételeknek való megfelelése tekintetében vizsgálhatja, amennyiben **megállapítja azok maradéktalan teljesülését, a kérelemnek köteles helyt adni.**
Könnyített szolgálat ellátása esetén a **szolgálatteljesítési idő heti 35 óra, túlszolgálat nem rendelhető el.** A könnyített szolgálatban foglalkoztatott beleegyezése nélkül éjszakai szolgálatteljesítés nem rendelhető el. A hivatásos állomány könnyített szolgálatban foglalkoztatott tagjának illetménye a **könnyített szolgálatban betöltött szolgálati beosztás szerinti besorolása** és szolgálati ideje **alapján megállapítható illetményének 90%-a.**

A nyugdíj előtti rendelkezési állomány

A hivatásos állomány tagját a hivatásos szolgálat **felső korhatárának elérése előtt 5 évvel kérelmére** vagy **beleegyezésével** nyugdíj előtti rendelkezési állományba **kell helyezni,** ha legalább **30 év tényleges szolgálati idővel** rendelkezik.

A hivatásos állomány nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezett tagja **szolgálatot nem lát el, munkavégzésre nem kötelezhető,** csak veszélyhelyzet, hadiállapot, szükségállapot vagy a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény szerinti összehangolt védelmi tevékenység idején hívható szolgálatba.

A nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezett **olyan nettó összegű illetményre jogosult, amely megegyezik azzal az összeggel, amely őt a nyugdíj előtti rendelkezési állományba helyezéskor öregségi nyugdíjként megilletné,** ha az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte volna. Utóbbi összegről a munkáltatói jogkört gyakorló elöljárót annak kérelmére a **nyugdíj-megállapító szerv tájékoztatja.**

A rendvédelmi szerven kívüli szolgálatteljesítés

A hivatásos állomány tagja annak a rendvédelmi szervnek az állományába tartozik, amelybe őt a kinevezési okmányban felvették, és főszabály szerint szolgálatát is ott teljesíti. A főszabály

alól azok az esetek képeznek kivételt, amikor a hivatásos állomány tagja a szolgálatát vezénylés alapján a rendvédelmi szerven kívül teljesíti.

Azon szerveket, ahol a rendvédelmi szerven kívüli szolgálatteljesítésre sor kerülhet, az új Hszt. alapvetően 3 csoportba sorolja:

- a rendvédelmi szervet irányító miniszter által vezetett minisztérium, vagy általa irányított költségvetési szerv, továbbá a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezet;
- a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, az ügyészi szervezet, az első csoportba nem tartozó közigazgatási vagy államigazgatási szerv, a Köztársasági Elnöki Hivatal, a Sándor-palota, a Magyar Honvédség, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen kívüli más, állami fenntartású felsőoktatási intézmény, a tudományos intézmény, a rendvédelmi célú tevékenységet folytató állami tulajdonban lévő gazdálkodó szerv, az egészségügyi intézmény, a bíróságok igazgatási feladatait ellátó szervezet, valamint a rendészeti adatfeldolgozást végző szerv (a törvény e szerveket „más szervként” jelöli); ● az Európai Unió intézményei és nemzetközi szervezetek.

A 2. és 3. csoportba tartozó szervezeteknél a hivatásos szolgálat kormányzati vagy rendvédelmi érdekből teljesíthető.

Átrendelés

A hivatásos állomány tagja eredeti szolgálati beosztásában való meghagyása mellett, a szolgálat érdekében, meghatározott szolgálati feladat teljesítésére, bármely helységbe, a rendvédelmi szerv bármely másik szervezeti egységéhez átrendelhető. Az átrendeléshez nem szükséges a hivatásos állomány tagjának beleegyezése.

Átrendelésre sor kerülhet a szervezeti egységen belül, és a rendvédelmi szerven belül a szervezeti egységen kívüli bármely helységbe.

- **A más helységbe való átrendelésre** szolgálati érdekből, vagyis a rendvédelmi szerv eredményes és rendeltetésszerű működésének biztosítása, jogszabályban, vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott feladatának teljesítése érdekében kerül sor az állományilletékes parancsnok írásbeli rendelkezése alapján. Az adott évben elrendelt átrendelés időtartama naptári naponként összeadódik. Időbeli korlátja naptári évenként 4 hónap, amelynek leteltét követően 6 hónapon belül nem kerülhet sor újabb átrendelésre.
- **Szervezeti egységen belül** a rendvédelmi szerv hatékony működéséhez szükséges szolgálatszervezési okból a hivatásos állomány tagja az eredeti szolgálati beosztásához tartozó feladatok helyett ideiglenesen más szolgálati feladatok ellátására rendelhető át. Az **ideiglenes átrendelést** a munkáltatói jogkör gyakorlója írásban rendeli el, és egy naptári éven belül összesen 30 munkanap időtartamban kerülhet rá sor.

3.4. Vezénylés

A témakör bemutatja a szolgálati viszony módosításának egyik legjelentősebb formájának, az ún. vezénylésnek a lehetséges formáit és szabályait.

3.4.1. A más szervhez történő vezénylés

A hivatásos állomány tagját a miniszter kormányzati, rendvédelmi vagy egyéb biztonsági érdekből a törvényben meghatározott más szervhez (közigazgatási és államigazgatási szervek, tudományos intézmények, felsőoktatási intézmények) a más szervvel kötött megállapodás alapján **munkakör vagy meghatározott feladat ellátására** vezényelheti szolgálatteljesítésre. A vezényléshez szükséges feltétel az érintett hivatásos állományú **beleegyezése.**

A más szervhez történő vezénylésre **legfeljebb 5 év** időtartamban kerülhet sor. A más szervhez vezénylés leteltét követően újabb más szervhez vezénylésre akkor kerülhet sor, ha a hivatásos állomány tagja a más szervhez vezénylés megszűnése után legalább a vezénylésével megegyező időtartamban a rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesített. A hivatásos állomány tagjára a más **szerv munkavállalóira vonatkozó szabályok** az irányadóak, szolgálatát a más szerv vezetőjének rendelkezése szerint teljesíti. A vezényelt ruházati ellátmányának biztosítása a rendvédelmi szervet, illetménye és a szolgálati viszonyhoz kapcsolódó egyéb járandóságai a más szerv költségvetését terhelik.

A más szervhez való vezénylés megszüntetésére a más szerv vezetőjének kezdeményezésére kerülhet sor:

- érdekmúlásból,
- a vezényelt magatartására visszavezethető okból.

A más szervhez való vezénylés megszüntetését kezdeményezheti a hivatásos állomány tagja, továbbá szolgálati érdekre hivatkozva a rendvédelmi szerv is.

3.4.2. Vezénylés a miniszter által vezetett minisztériumba vagy a miniszter által irányított szervhez

A hivatásos állomány tagját a miniszter az általa vezetett minisztériumhoz, általa irányított költségvetési szervhez, továbbá a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezetekhez vezényelheti. A más szervhez vezénylést eltérően ebben az esetben a vezénylés **határozatlan időtartamra** is történhet, és nincs kötelező időközi korlátozás sem a vezénylések között, azonban a vezényléshez továbbra is szükséges feltétel az érintett hivatásos állományú beleegyezése.

A vezényelt **jogait és kötelezettségeit** az határozza meg, hogy vezénylése hivatásos beosztásra, vagy közalkalmazotti, kormánytisztviselői munkakörre történik. A szolgálati viszonyt nem érintő jogkörök kivételével a munkáltatói jogköröket a vezénylés helye szerinti szerv vezetője gyakorolja a vezényelt felett, míg a foglalkoztatásával kapcsolatos költségek a rendvédelmi

szervet terhelik. A miniszter a vezénylés alatt a vezényeltet meghatározott szolgálati feladat ellátására az általa irányított más szervhez továbbvezényelheti.

A vezénylés helye szerinti szerv vezetője indokolás nélkül kezdeményezheti a vezénylés megszüntetését.

3.4.3. Vezénylés külföldre

A hivatásos állomány tagját a miniszter EU intézményekbe, vagy nemzetközi kötelezettségek okán rendelkezési állományba helyezés mellett külföldre vezényelheti. A vezényléshez az érintett beleegyezése szükséges. A vezénylés a külföldi szolgálati tevékenység időtartamára, de legfeljebb négy évre történhet.

3.4.4. Hatósági vezénylés

2024. október 1-jétől a kormányzati hatáskörök telepítésével összefüggésben lehetőség van az ún. hatósági vezénylés alkalmazására, amennyiben a rendvédelmi szerv által ellátott hatáskör jogszabályi rendelkezés alapján a kormányzati igazgatásról szóló törvény hatálya alá tartozó kormányzati igazgatási szervhez kerül. A hivatásos állomány tagja a hatósági vezénylés ideje alatt a rendvédelmi szerv állományában marad, rendelkezési állományba kerül, azonban a szolgálatteljesítésre a kormányzati igazgatási szervnél kerül sor. Minden munkáltatói jogkört a kormányzati igazgatási szerv gyakorol, kivéve a jogviszony megszüntetést, erről csak a rendvédelmi szerv hozhat döntést. A foglalkoztatással kapcsolatos költségek a kormányzati igazgatási szervet terhelik.

Hatósági vezényléssel a hivatásos állomány azon tagja vezényelhető, aki a hatáskör telepítés napját megelőző napon olyan szolgálati beosztást töltött be, amelyben a megváltozó hatáskörbe tartozó feladatot, vagy ahhoz kapcsolódó feladatot, illetve a hatósági vezényléssel érintett beosztáshoz, munkakörhöz kapcsolódó funkcionális feladatot látott el.

3.5. A szolgálati viszony megszűnésének rendszere

A fejezet bemutatja a jogviszony megszűnése és megszüntetése közötti különbséget, formáit és eljárási szabályait.

A **„szolgálati viszony megszűnésének”** eseteiben a szolgálati viszony kötelező erővel, a jogszabály által elrendelten, valamely jogi tényhez fűződő jogkövetkezményként szűnik meg.

A szolgálati viszony megszűnik:

1. a szolgálat felső korhatárának elérésével,
2. a hivatásos állomány tagjának halálával,
3. a törvény erejénél fogva, e törvényben meghatározott esetekben,

4. érvénytelen jognyilatkozatra alapított szolgálati viszony esetén (eskü megtagadása esetén ugyancsak kötelezően alkalmazandó megszüntetési jogcím),
5. a határozott időre létesített szolgálati viszony esetében a határozott időtartam leteltével,
6. a szolgálati viszony megszüntetése fenyítés kiszabásával,
7. büntetőeljárás keretében szolgálati viszony megszüntetése, lefokozás, a szolgálati viszony keretében betöltött szolgálati beosztás ellátásához szükséges tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás vagy közügyektől eltiltás alkalmazásával.

A **„szolgálati viszony megszüntethetőségének"** jogcímei a felek akaratából fakadó jognyilatkozatokhoz kötötten, a felek egyikének vagy közös szándékának jogkövetkezményeként szüntetik meg a szolgálati viszonyt.

A szolgálati viszony megszüntethető:

1. közös megegyezéssel,
2. lemondással,
3. azonnali hatályú lemondással,
4. felmentéssel,
5. kormányzati szolgálati, közszolgálati, közalkalmazotti, egészségügyi szolgálati, rendvédelmi igazgatási szolgálati, vagy igazságügyi alkalmazotti jogviszonyba történő áthelyezéssel,
6. más rendvédelmi szervhez történő áthelyezéssel,
7. a Magyar Honvédséghez történő áthelyezéssel,
8. azonnali hatállyal a próbaidő alatt,
9. a Nemzeti Adó- és Vámhivatalhoz történő áthelyezéssel.

Közös szabály, hogy a szolgálati viszony megszűnését – valamennyi jogcím esetében – **írásba** kell foglalni. A munkáltatói határozatban, illetve parancsban a szolgálati viszony megszűnésének jogcímét, naptári napban meghatározott időpontját, az azt megalapozó jogi tényeket, a jogszabályi feltételeknek való megfelelést, a legfontosabb jogszabályi hivatkozásokat (jogorvoslatra való kioktatás mellett) egyértelműen és okszerűen kell megjelölni. A hivatásos állomány tagjának szolgálati viszony megszűnésére irányuló nyilatkozatát ugyancsak írásba kell foglalni, illetve azt – a szolgálati út betartásával – szükséges a munkáltatói jogkört gyakorló elöljáró részére felterjeszteni. A szolgálati viszony megszűnéséről szóló okiratot az érintett részére oly módon szükséges kézbesíteni, hogy annak ténye és időpontja – szükség esetén – kétséget kizáróan bizonyítható legyen.

A Hszt. kifejezetten külön jogcímként nevesíti a **szolgálat felső korhatárának elérését,** mint a szolgálati jogviszonyt megszüntető okot. A szolgálati viszony 2015. július 1-jétől annak a hónapnak az utolsó napjával szűnik meg, amelyben a hivatásos állomány tagja eléri a rá irányadó társadalombiztosítási öregségi nyugdíjkorhatárt.

A **törvény erejénél fogva szűnik meg** a hivatásos állomány tagjának a szolgálati viszonya ha

1. a szolgálati viszony fenntartásához szükséges, és az állományilletékes parancsnok által a hivatásos állomány tagjának előírt képzési és vizsgakötelezettség teljesítését önhibájából elmulasztotta;
2. országgyűlési vagy európai parlamenti képviselővé, nemzetiségi szószólóvá, főpolgármesterré, főpolgármester-helyettessé, vármegyei közgyűlés elnökévé, alelnökévé, polgármesterré, alpolgármesterré, helyi vagy nemzetiségi önkormányzati képviselővé **megválasztották;**
3. az összeférhetetlenség megszüntetését elmulasztotta; vagy
4. a miniszter által vezetett minisztériumba kinevezett állami vezető kivételével állami vezetővé nevezték ki;
5. az egészségi alkalmatlanság megállapítását követően rendvédelmi egészségkárosodási járadékra jogosultságát állapítják meg;
6. az egészségi alkalmatlanság megállapítását követően a rendvédelmi szervnél történő munkaviszony létesítésére tekintettel részére rendvédelmi egészségkárosodási keresetkiegészítést állapítanak meg;
7. a foglalkozás végzéséhez szükséges engedély visszavonásra kerül.

A fenti feltételek beálltát a munkáltatói jogkör gyakorlója jogosult, egyben köteles megállapítani.

A szolgálati viszony az állományilletékes parancsnok és a hivatásos állomány **tagjának közös, egybehangzó megegyezésével** bármikor megszüntethető. A megszüntetést bármelyik fél kezdeményezheti, és azt indokolni sem kell. Közös megegyezésnek tekintendő, ha a szolgálati viszony megszűnése, annak időpontja, a hivatásos állomány tagjának és a rendvédelmi szervnek a szolgálati viszony megszüntetéséből eredő jogait és kötelezettségei tekintetében vitás kérdés nincs, vagy nem maradt.

A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyáról – a szükségállapot vagy a hadi állapot idejét kivéve – egyoldalú, indokoláshoz nem kötött jognyilatkozatával **lemondhat.** A lemondási idő két hónap, a felek ennél rövidebb időtartamban is megállapodhatnak.

A lemondás különös jogcímét jelenti az **azonnali hatályú lemondás** lehetősége. Amennyiben a szolgálati elöljárója részéről a **hivatásos állomány tagját a törvényben meghatározott jogaiban vagy emberi méltóságában olyan súlyos sérelem érte,** amely miatt szolgálati viszonyának fenntartása nem várható el tőle, az arra okot adó körülmény megjelölésével azonnali hatályú lemondással élhet. A szolgálati viszony megszűnése az **azonnali hatályú lemondás bejelentését követő napon hatályba lép.** Az azonnali hatályú lemondás esetén az arra okot adó körülmény meglétét a **hivatásos állomány tagjának kell bizonyítani.**

A hivatásos állomány tagjának a szolgálati viszonya **felmentéssel megszüntethető,** ha

- az Országgyűlés, a Kormány, a miniszter vagy az országos parancsnok döntése alapján a rendvédelmi szervnél **létszámcsökkentést kell végrehajtani** és emiatt továbbfoglalkoztatására nincs lehetőség;

- **átszervezés** következtében szolgálati beosztása megszűnt, és a számára felajánlott, a végzettségének és képzettségének megfelelő más szolgálati beosztást nem fogadta el.

A hivatásos állomány tagjának a szolgálati viszonyát **felmentéssel meg kell szüntetni,** ha

1. minősítése, egészségi, pszichikai vagy fizikai állapota alapján
   - a hivatásos szolgálatra **alkalmatlanná vált,** vagy
   - szolgálati beosztásának ellátására alkalmatlanná vált, és
   - részére a rendvédelmi szervnél megfelelő szolgálati beosztás, munkakör nem biztosítható;
2. a hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált, mert **nem felel meg a kifogástalan életvitel követelményének;**
3. **nemzetbiztonsági szempontból alkalmatlanná vált,** mert a nemzetbiztonsági ellenőrzése során nemzetbiztonsági kockázatot állapítottak meg – kivéve, ha a nemzetbiztonsági ellenőrzés tárgykörét szabályozó törvény szerint arra feljogosított személy a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső jogviszony fenntartását jóváhagyta –, és
4. a **hivatásos szolgálatra méltatlanná vált,** mert szolgálaton kívül olyan cselekményt követett el, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti, és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa,
5. a **vezetői kinevezés visszavonását követően** szolgálati beosztás részére nem biztosítható, vagy a felajánlott szolgálati beosztást nem fogadja el.

A munkáltatói jogkört gyakorló elöljáró a felmentést köteles megindokolni. Ebből világosan ki kell tűnnie, hogy a felmentés indoka valós és okszerű.

3.6. A Hszt. illetményrendszerének alapjai

Az illetményrendszer vonatkozásában is szükségszerű annak vizsgálata, hogy a Hszt. megalkotásakor milyen megállapítások és elképzelések vezettek az elfogadott struktúrához.

A korábbi illetményrendszerrel szemben az alábbi kritikák fogalmazódtak meg a leggyakrabban:

1. az **illetményalap** „befagyasztása” miatt, valamint a korlátozott előmeneteli lehetőségek miatt csak az illetménykiegészítések emelésével, a pótlékok körének bővítésével lehetett egyes állománycsoportok számára célzott keresetnövekedést elérni;
2. az illetménykiegészítések a szervezeti hierarchia azonos szintjéhez tartozó szervezetek között jelentős különbségeket mutatnak;
3. főleg a hivatásos és szerződéses jogviszonyok vonatkozásában számos jogcím alapján van lehetőség illetménypótlék megállapítására;
4. a sorozatos törvénymódosítások megbontották a szabályozás, pl.: az illetmény-kiegészítés belső koherenciáját.

Ezen problémák kiküszöbölése érdekében az új illetményrendszerrel szembeni elvárásként fogalmazódott meg, hogy szervesen illeszkedjen az előmeneteli rendszerhez, azt támogassa oly módon, hogy egyidejűleg fejezze ki a munkakör „értékét" és a szolgálatban eltöltött időt, tapasztalatot. A korábbinál pedig lényegesen átláthatóbb, a diszfunkcionálisan működő bonyolult pótlékrendszert felváltó struktúra kialakítása kívánatos.

A Hszt. illetményrendszere

Az új illetményrendszer elemei a beosztási/munkaköri kategóriák és az ezekhez rendelt, fokozatosan emelkedő mértékű szorzószámok alapján kialakított fizetési fokozatok. Az illetményrendszer a közszolgálatban szerzett tapasztalatot folyamatosan növekvő mértékű illetményelemként ismeri el, 50 éves kor felett exponenciálisan növekvő mértékben.

A Hszt. illetményrendszerének célja, hogy **átlátható** legyen, és egyidejűleg ismerje el a **munkakör értékét, a szolgálati tapasztalatot és a teljesítményt.** Ennek megfelelően az illetmény az alábbi elemekből áll:

- alapilletmény;
  1. beosztási illetmény;
  2. szolgálati időpótlék;
  3. hivatásos pótlék;
  4. kiegészítő juttatás.
- egyéb pótlékok (összesen 5), teljesítményjuttatás.

Ezek közül a legjelentősebb az idegennyelv-tudási pótlék.

Alapilletmény

A **beosztási illetmény** a beosztás besorolási kategóriájához rendelt és a szolgálati idő alapján meghatározott fizetési fokozat szorzószáma és a rendvédelmi illetményalap szorzata. A fizetési fokozatban való előmenetel ennek növekedésével valósul meg. Célja, hogy a horizontális előmenetelhez igazodva ismerje el a beosztás értékét és a beosztásban szerzett tapasztalatot.

A **szolgálati időpótlék** a közszolgálatban szerzett tapasztalatot ismeri el folyamatosan növekvő mértékű illetményelemként, 10 év szolgálati időt követően adható, mértéke 5 évente növekszik. Mértéke az elért szolgálati idő függvényében a rendvédelmi illetményalap 75–320%-a. Megállapításának alapja az **illetményalap,** nem a beosztási illetmény. Ezzel – minden állománycsoport esetén – azonos módon és mértékben ismeri el a szolgálatban szerzett tapasztalatot és a szervezet, a közszolgálat iránti hűséget.

A **hivatásos pótlék** a hivatásos állománynak az esküjéből – **„szolgálati kötelezettségemet, ha kell, életem kockáztatásával is teljesítem"** – fakadó többletvállalását és kötelezettséget elismerő illetményelem, mértéke a rendvédelmi **illetményalap** 50–1070%-a. A kockáztatás mértékét figyelembe véve, az egyes beosztások esetén differenciált mértékben kerül megállapításra. A pótlék lehetőséget biztosít a speciális feladatot ellátó rendészeti szerveknél,

illetve szervezeti egységeknél szolgálatot teljesítők kimagasló felkészültségének és kockázatvállalásának ellentételezésére is (pl.: Terrorelhárítási Központ, Készenléti Rendőrség, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, Nemzeti Védelmi Szolgálat, büntetés-végrehajtási szervezet műveleti egységei).

Mértékének meghatározása a Hszt.-ben tételesen meghatározott, alábbi szempontok alapján, differenciáltan történik.

1. A szolgálatellátás sajátosságaiból adódó valós és rendszeresen jelentkező kockázatok (élet, testi épség, egészség).
2. Fegyverrel való szolgálatteljesítés, fegyverhasználattal, vagy annak lehetőségével járó helyzetek gyakorisága a szolgálatellátás során.
3. A szolgálatteljesítés külső körülményei (pl.: időjárásnak kitettség).
4. A szolgálat ellátáshoz kapcsolódó belső körülmények, rezsimszabályok szigorúsága, kötöttsége (pl.: konspirációs szabályok, védelmi intézkedések, szigorú, nagy felelősséggel járó eljárásrend betartása, azonnali beavatkozás képessége stb.).
5. A szakmai irányításból adódó többletfelelősség, magasabb szakmai követelmények.

A kiegészítő juttatás: 2020. január 1-jei hatállyal bevezetett illetményelem, amelynek mértékét miniszteri rendelet állapítja meg. Jelenleg a beosztási illetmény, a szolgálati időpótlék, a hivatásos pótlék, és a rendszeres pórlékok (így különösen a címpótlék és az idegennyelv-tudási pótlék) együttes összegének 21%-a.

Az egyes beosztásokhoz a fenti szempontok alapján meghatározott hivatásos pótlék mértékét jogszabály határozza meg.

Egyéb pótlékok

Az alapilletményen felül, a szolgálatteljesítés speciális körülményeihez igazodóan a korábbi közel 30 pótlék helyett kizárólag az **alábbi pótlékok** kifizetésére nyílik lehetőség:

1. éjszakai pótlék,
2. idegennyelv-tudási pótlék,
3. veszélyességi pótlék: nagyfrekvenciás és ionizáló sugárzásnak, illetőleg mérgezésnek, valamint biológiai anyag feldolgozása közben fertőzés veszélyének kitett beosztásban szolgálatot teljesítők pótléka,
4. készenléti pótlék,
5. preferált település pótléka.

Az idegennyelv-tudási pótlék 6 nyelv – angol, francia, német, orosz, arab, kínai (ún. *preferált nyelvek*) – esetén alanyi jogon jár, a többi nyelvhez képest magasabb mértékben. Az egyéb nyelvek tekintetében a pótlék mértékéről és folyósíthatóságáról jogszabály rendelkezik. Ennek értelmében a preferált nyelveken kívül az Európai Unió valamely tagállamának hivatalos nyelvének, továbbá ukrán vagy szerb nyelv ismerete esetén fizethető, amennyiben az

állománytáblázatban az adott szolgálati beosztás **idegennyelv-tudási pótlékra jogosító beosztásként** van feltüntetve.

Teljesítményjuttatás

A teljesítmény elismerése az **évi egyszeri teljesítményértékelés alapján évi két alkalommal kifizethető** teljesítményjuttatás formájában történik. Mértékét a szervezeti teljesítményértékelés eredménye alapján a szervezeti egység részére biztosított költségvetési forrás határozza meg.

A Hszt. értelmében azonban mértéke egyénenként legfeljebb az alapilletmény 3-szorosa lehet. Kifizetésére évi 2 részletben, a márciusi és a szeptemberi illetménnyel együtt kerül sor. Mértékének megállapítására a munkáltatói jogkör gyakorlója, vagyis az állományilletékes parancsnok jogosult.

Rendvédelmi illetményalap

Az alapilletmény egyes elemeinek alapjául szolgáló rendvédelmi illetményalap mindenkori mértékét a **költségvetési törvény** határozza meg.

Az illetmény kifizetése

Az illetményt Magyarország hivatalos pénznemében kell megállapítani, és havonta utólag, a tárgyhónapot követő hónap 5. napjáig kell kifizetni: ● fizetési számlára utalással vagy ● készpénz kifizetéses kézbesítés útján.

3.7. Juttatások, költségtérítések, támogatások, érdemek elismerése

A témakör bemutatja a hivatásos állomány tagját az illetményen felül megillető juttatások formáit és azok nyújtásának feltételeit.

Az illetményen túl a hivatásos állomány tagjának különféle juttatások és költségtérítések járnak, illetve adhatók.

Jubileumi jutalom

A jubileumi jutalom szabályozása alapján a hivatásos állomány tagja jubileumi jutalomra jogosult szolgálati viszonyban töltött ideje alapján, melynek összege 25 év után 2 havi, 30 év után 3 havi, 35 év után 5 havi, 40 és azt követő minden 5 év után 7 havi távolléti díjnak felel meg. A jubileumi jutalom a szolgálati viszonyban töltött idő elérésének napján esedékes. Nem

jogosult a jubileumi jutalomra az, aki már más jogviszony (pl.: kormánytisztviselői, közalkalmazotti) alapján megkapta.

Napidíj

A hivatásos állomány tagja **belföldi kiküldetése** esetén a rendvédelmi illetményalap 1 munkanapra eső összegének 25%-ban megállapított napidíjra jogosult. Nem jár napidíj, ha a belföldi szolgálati kiküldetésben töltött idő a 4 órát nem éri el, és a napidíj fele jár, ha a 8 órát nem éri el. Nem minősül belföldi kiküldetésnek a szolgálati hely működési területén belüli településen történő munkavégzés elrendelése.

A hivatásos állomány tagja nem jogosult napidíjra, ha a belföldi kiküldetés során térítésmentes étkezést biztosítottak a számára. Kiszámításánál havonta 21 munkanapot kell figyelembe venni, és 10 forintra felkerekítve kell megállapítani. A 3 hónapnál rövidebb időtartamú külföldi szolgálati kiküldetés esetén a hivatásos állomány tagját megillető napidíj mértékét, kifizetésének és elszámolásának rendjét a miniszter rendeletben állapítja meg, tekintettel a szolgálatteljesítési hely sajátosságaira.

A külföldi napidíj mértéke – a kormánytisztviselőkre vonatkozó szabályozással egyezően – napi 40 euró.

Távolléti díj

A díj folyósítása esetén a hivatásos állomány tagja részére az alapilletmény, valamint a rendszeres illetménypótlékok (idegennyelv-tudási pótlék, veszélyességi pótlék, a frekventált településen szolgálatot teljesítők pótléka, valamint az egészségügyi tevékenységet végzők pótléka) együttes összegének a távollét idejére számított átlaga jár. Bizonyos esetekben, mint pl.: szolgálati beosztásból felfüggesztett, előzetes letartóztatásban, házi őrizetben, lakhelyelhagyási tilalom alatt lévő, ideiglenes kényszergyógykezelés alatt álló vagy szabadságvesztés büntetését katonai fogházban töltő hivatásos állományú esetén a távolléti díj 50%-át vissza kell tartani úgy, hogy a folyósított összeg nem lehet kevesebb a mindenkori minimálbér összegénél.

Természetbeni ellátás

A hivatásos állomány tagját a természetbeni ellátás keretében **térítésmentesen el kell látni** a rendvédelmi szerv feladatainak megfelelő fegyverzettel, felszereléssel, ruházattal és – a jogszabályban meghatározott esetben – élelmezéssel. Az ellátási normákban meghatározott egyenruházati és felszerelési cikkek beszerzésére első alkalommal a szolgálati viszony létesítésekor alapfelszerelési, ezt követően pedig évenkénti ruházati utánpótlási ellátmány jár, melyek összege a rendvédelmi illetményalap 250%-ának megfelelő mértékű, és természetben is kiadható. A ruházati utánpótlási ellátmányt a jogosultság évében kell kiadni. A miniszter a ruházati utánpótlási ellátmányon felül évente **kiegészítő ruházati utánpótlási ellátmány** természetbeni kiadásáról is rendelkezhet.

Béren kívüli juttatások (cafetéria)

A hivatásos állomány tagja írásban vagy elektronikus úton a tárgyév január 31-ig, a szolgálati viszony létesítésekor vagy az áthelyezésekor nyilatkozik arról, hogy béren kívüli juttatás összegén belül milyen juttatásokra tart igényt (jelenleg SZÉP-kártya és készpénz választható). Nem jogosult cafetériára a hivatásos állomány tartós külszolgálaton lévő vagy nemzeti szakértőként foglalkoztatott tagja, továbbá a hivatásos állomány tagja azon időtartamra, amely során illetményre vagy távolléti díjra nem jogosult.

A természetbeni juttatás éves összege – ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik – nem lehet alacsonyabb a rendvédelmi illetményalap háromszorosánál, és nem lehet magasabb a tárgyévi költségvetésben meghatározott összegnél, amely jelenleg bruttó 200.000 Ft.

Nem kell visszafizetni a választható természetbeni juttatás értékét, ha a szolgálati viszony a hivatásos állomány tagjának elhalálozása miatt szűnt meg.

Költségtérítések

A hivatásos állomány tagja részére **meg kell téríteni** az egyik szolgálati helyről a másikra szolgálati érdekből történő áthelyezéssel vagy átrendeléssel kapcsolatos, a szolgálati feladat ellátásával kapcsolatban indokoltan felmerült, valamint a szabadságról, a munkaszüneti és pihenőnapról történő visszarendeléssel összefüggő költségeit, amelyek fajtáit, mértékét, a költségtérítés feltételeit és rendjét a miniszter állapítja meg. A munkába járás helyközi utazási költségeit a jogszabályban foglaltak szerint kell végrehajtani.

A munkába járás helyközi utazási költségeit a hivatásos állomány tagjának jogszabályban foglaltak szerint kell megtéríteni.

Kedvezmények és támogatások

A hivatásos állomány tagja részére visszatérítendő vagy vissza nem térítendő **szociális, jóléti és kulturális kedvezmények és támogatások** biztosíthatók, mint az üdülési-, a családalapítási-, és a szociális támogatás, az illetményelőleg és a tanulmányi ösztöndíj, a képzési és továbbképzési támogatás. A miniszter a felsoroltakon túl további szociális, jóléti és kulturális kedvezményeket és támogatásokat állapíthat meg a hivatásos állomány tagja, közeli hozzátartozója, valamint a szolgálati nyugdíjas és közeli hozzátartozója részére.

A hivatásos állomány tagja – kiemelkedő munkateljesítménye alapján – üdülési támogatásban részesíthető. Az üdülési támogatás összege magában foglalja a hivatásos állomány tagjával közös háztartásban élő házastársa, élettársa, valamint eltartott gyermeke üdülésének támogatását is.

Lakhatási támogatás

A hivatásos állomány tagja részére lakhatási támogatás nyújtható, különösen az alábbi esetekben:

1. a szolgálat érdekében minisztérium vagy rendvédelmi szerv kezelésében lévő állami tulajdonú lakás (szolgálati lakás) biztosítása bérleti díj megfizetése ellenében;
2. az önkormányzati vagy magántulajdonú lakás bérletéhez lakbértámogatás vagy albérletidíj-hozzájárulás;
3. lakhatás biztosításához szükséges lakás, ház vagy ingatlan megszerzésének anyagi támogatása kamatmentes kölcsönnel vagy vissza nem térítendő juttatással;
4. a lakásigény megoldásához egyszeri pénzbeli támogatás nyújtása;
5. az egyedülállók és gyermektelen házaspárok részére szükség esetén szálló vagy garzonelhelyezés;
6. a lakással rendelkezők részére a lakhatással kapcsolatos költségekhez való hozzájárulás;
7. a lakástulajdon megszerzéséhez nyújtott hitelintézeti kölcsön igénybevételének állami támogatása;
8. önkormányzati tulajdonban lévő, a rendvédelmi szerv bérlőkijelölési jogával érintett lakás biztosítása, a tulajdonos önkormányzat rendeletében meghatározott bérleti díj megfizetése mellett.

Érdemek elismerése

Szolgálati feladat kiemelkedő teljesítéséért vagy a szolgálati feladatok hosszabb időn át történő eredményes végzéséért a következő elismerésekben részesíthető a hivatásos állomány tagja:

1. írásbeli dicséret;
2. miniszteri elismerő oklevél;
3. pénz- vagy tárgyjutalom;
4. a miniszter által adományozott, névre szóló szál- vagy lőfegyver, emléktárgy;
5. hazai vagy külföldi jutalomüdülés;
6. egy fizetési fokozattal való előresorolás;
7. eggyel magasabb rendfokozatba történő soron kívüli előléptetés;
8. tanácsosi vagy főtanácsosi kitüntető cím;
9. a miniszter által alapított díj, plakett, emléklap; 10. szolgálati jel.

3.8. Címadományozás

A kimagasló teljesítményért elnyerhető tanácsosi és főtanácsosi cím szabályainak bemutatása.

A miniszter **tanácsosi** vagy **főtanácsosi címet** adományozhat a hivatásos állomány tagja részére kitüntető címként. A tanácsosi cím legalább 15, a főtanácsosi cím legalább 25 év tényleges

szolgálati idővel rendelkezők számára **adományozható,** amennyiben az illető az előírt végzettséggel és képzettséggel rendelkezik. Ennek összege havonta a tanácsosi cím esetén a rendvédelmi illetményalap 50%-a, főtanácsosi cím után a rendvédelmi illetményalap 100%-a. A cím viselésének joga a hivatásos állomány korábbi tagját nyugállományba vonulását követően is megilleti.

A tanácsosi és főtanácsosi címet meg kell vonni, ha annak viselésére a hivatásos állomány tagja vagy volt tagja érdemtelenné vált, különösen, ha jogerősen pénzbírságnál súlyosabb fegyelmi fenyítésben részesült, vagy vele szemben a bíróság szabadságvesztést, elzárást, pénzbüntetést, katonai büntetést vagy katonai mellékbüntetést szabott ki.

3.9. A képzés, továbbképzés helye, szerepe a Hszt. rendszerében

A képzés és továbbképzés a hivatásos jogviszony létesítésének, továbbá az előmeneteli rendszernek is meghatározó eleme, így annak rendszertani elemeit és hatását vizsgálja a következő témakör.

A Hszt. képzési rendszere annak a társadalmi elvárásnak kíván eleget tenni, mely szerint a hivatásos állomány tagja rendelkezzen olyan magas szintű szakmai tudással, társadalmi, közéleti tájékozottsággal és viselkedési intelligenciával, amely a rendvédelmi szerv eredményes munkájához és a szükséges közbizalom és tekintély megteremtéséhez, illetve fenntartásához képes hozzájárulni. Az elvárási szint a munkaszervezetben betöltött szereptől függően differenciált. A különbségeket a szolgálati beosztás szintje, és a viselt rendfokozat alapján lehet leginkább meghatározni.

A Hszt. és végrehajtási szabályai értelmében a jelenlegi **képesítési és vizsgarendszer** az alábbi elemekből tevődik össze.

1. Meghatározásra kerültek azok a **képesítési (bemeneti) követelmények,** amelyek a jogviszony létesítéséhez és adott beosztás betöltéséhez szükségesek, megkülönböztetve a középfokú és a felsőfokú iskolai végzettséghez kötött szolgálati beosztásokat. Szintén bemeneti követelményként kerültek szabályozásra azok a szakmai képesítési elvárások, amelyek akár szakképesítés formájában, akár a rendvédelmi szerv saját, belső képzési rendszerében, tanfolyam keretében szerezhetők meg.
2. A szolgálati beosztás betöltéséhez szintén általános követelményként került meghatározásra a **rendészeti alapvizsga** megléte, amelyet a hivatásos szolgálati jogviszony létesítését követő viszonylag rövid időn belül (1 év) teljesíteni kell a hivatásos állomány tagjának.
3. A hivatásos állomány tagjainak **továbbképzési kötelezettsége** azon az elváráson alapul, hogy megvalósulhasson az egyén tervszerű és célirányos fejlesztése, biztosítva az állami iskolai végzettségen túl szükségessé váló szakmai ismeretek megszerzését, fejlesztését. Célja elsősorban a szakmai mobilitás támogatása és a széles körű, naprakész tudásanyag biztosítása.

4. Markáns eleme a rendészeti képzési rendszernek a **vezetőképzés,** amely azon az elváráson alapul, hogy a rendészeti vezetővé és magasabb vezetővé képzés fenntartásával biztosított legyen a kellő kompetenciákkal rendelkező, vezetői feladatokra felkészített utánpótlás, illetve a vezetői készségek irányított fejlesztése. Ebben az esetben nem elsősorban tudásalapú, hanem kompetenciafejlesztő tréningeken keresztül valósul meg a cél, a kooperatív, helyzetorientált vezetési stílus elsajátítása. Olyan tudásanyag, magatartásformák és önfejlesztési technikák átadása, amelyek birtokában a képzés résztvevői képesek lesznek a státuszuk és a szervezetben betöltött szerepük szerinti vezetői kompetenciáknak megfelelni, munkájukkal az adott rendvédelmi szerv stratégiai fejlesztési céljainak megvalósítását elősegíteni, a társadalmi elvárásoknak eleget tenni.
5. A képzési rendszer sokáig egyetlen klasszikus, előmeneteli típusú vizsgaformája a **rendészeti szakvizsga** volt. A rendészeti szakvizsga deklarált célja, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező hivatásos állomány olyan általános rendészeti és közigazgatási ismeretekre tegyen szert, amelyek birtokában széles körben alkalmassá válik a rendvédelem céljaival összhangban álló, annak eszközrendszerét hatékonyan felhasználó döntéselőkészítő és döntéshozó tevékenység végzésére. Az elvárásoknak megfelelően erre a típusú vizsgára kizárólag a legnagyobb szakértelmet igénylő szolgálati beosztásokat betöltő tiszti besorolási osztályba és a vezetői beosztást betöltő hivatásos állományba tartozók kötelezettek.
6. A képzési rendszer legújabb eleme a szintén előmeneteli típusú vizsga, a **rendfokozati vizsga,** amelynek teljesítése a magasabb rendfokozatba és az ahhoz rendelt fizetési fokozatba előlépés feltétele.

A szolgálati viszonyra vonatkozó alapelvek között is megfogalmazásra került az egyenlő bánásmód
követelményénél a szakmai képességek, képzettségek, a gyakorlat és a teljesítmény, amelyeket kiegészít a szolgálatban eltöltött idő alapján meghatározott előmeneteli lehetőség biztosítása.

A szolgálati jogviszony létesítésekor, majd az egyes beosztásokba való kinevezés, előmenetel során vizsgálni kell a képzettségi, végzettségi követelmények meglétét. A megüresedő létszámhelyek, beosztások (beosztotti, vezetői) betöltését megelőzően – a munkáltatónak, illetve az állomány tagjának – előre tervezett módon kell gondoskodnia a karriertervezésről, illetőleg az előmenetelhez szükséges beiskolázásokról.

3.10. Képesítési követelmények rendszere

A képesítési követelményekre és vizsgakötelezettségekre vonatkozó előírások ismertetése

A képesítési követelményekre és vizsgakötelezettségekre vonatkozó előírások szoros összefüggésben állnak az előmeneteli rendszerrel: valamennyi képzettségre vonatkozó elvárás

az előmeneteli rendszer struktúrájához igazodva, a Hszt.-ben szabályozott besorolási rendszer kategóriához illeszkedve került meghatározásra.
A jogviszony létesítéséhez szükséges képesítési követelmények azokon az ismereteken alapulnak, amelyek az állomány tagja által betöltött beosztásnak megfelelő adott szakmának (pl.: rendőrjárőr, jogász, tűzoltó szerkezelő) a szakmai elvárásaihoz társulnak.

A Hszt. és a végrehajtásra kiadott, a belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél a **képzettségi követelményeket 4 csoportba oszthatjuk:**

1. állami iskolai végzettség;
2. rendvédelmi szakképzettség, szakképesítés;
3. szakbeosztás ellátásához szükséges egyéb szakképzettség, szakképesítés;
4. egyéb rendvédelmi képzettség (pl.: rendészeti szakvizsga, vezetővé képző tanfolyam).

Állami iskolai végzettség tekintetében a vezetői és tiszti besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztásba kinevezéshez felsőfokú végzettség, a tiszthelyettesi besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztásba kinevezéshez pedig középiskolai végzettség szükséges.

Rendvédelmi szakképzettség tekintetében alapvetően a rendvédelmi képzési körbe tartozó szakképesítést és a felsőoktatásban szerzett szakképzettség elfogadását preferálja a szabályozás.

Egyes rendvédelmi szerveknél ennek hiányában a belső szervezésű szakmai képzettséget adó tanfolyamok teljesítésével lehet eleget tenni a rendvédelmi szakképzettségi követelményeknek.

A szabályozás sajátja, hogy az új beosztásba helyezés, előmenetel esetében nem adható haladék az előírt képzettségi követelmény teljesítésére.

3.11. Az előmenetel képzettségi feltételei

A fizetési fokozatban, rendfokozatban, továbbá magasabb beosztásba helyezéshez meghatározott képesítési elvárások bemutatása.

A rendvédelmi életpálya során a hivatásos állomány tagjának tervszerű előmenetele a besorolási kategórián belüli fizetési fokozatban, rendfokozatban, továbbá magasabb beosztásba helyezéssel biztosítható.

Az előmenetel általános feltételei között szabályozott az előírt képzési és továbbképzési kötelezettség teljesítése. Ezek a képesítési előírások egyrészről a meglévő tudás megújítására, frissítésére irányulnak, hiszen a technika, a tudomány fejlődése a munkavégzéshez társuló körülményekben és elvárásokban is megjelenik. Ennek megfelelően ezeket a napi szolgálatteljesítésbe beépítendő képességeket, tudásanyagot a hivatásos állomány tagjainak valamilyen módon el kell sajátítani. Jelenkorunk informatikai, digitális lehetőségeinek robbanásszerű fejlődése vagy az állomány tagjai által az állampolgárokkal szemben alkalmazott

jogszabályoknak a módosítása mind-mind olyan elvárásokat támasztanak, amelyek kizárólag folyamatos képzéssel teljesíthetők.

A rendfokozati vizsga

Magasabb rendfokozatba és az ahhoz rendelt fizetési fokozatba előlépés feltétele a magasabb rendfokozathoz előírt rendfokozati vizsga teljesítése.

A rendfokozati vizsga olyan előmeneteli vizsgát jelent, amelynek keretében a bemeneti követelmények teljesítését követően a hivatásos állomány tagja szolgálati beosztásának és szolgálati tapasztalatának megfelelő elvárások mellett időről időre számot ad tudásáról, a szolgálatteljesítését közvetlenül meghatározó ismeretanyagból.

Célja a szolgálat ellátásához kötődő alapismeretek, illetve a magasabb rendfokozathoz tartozó nagyobb mértékű felelősségi szint érvényre juttatása, a jogi és szervezeti környezetre vonatkozó naprakész, aktuális tudásanyag számonkérése.

A rendfokozati vizsgára való felkészülés főszabályként önállóan, a közzétett tananyag alapján történik, azonban a rendvédelmi szerv köteles évente legalább 3 alkalommal felkészítést szervezni és konzultációs lehetőséget biztosítani, amelyen a rendfokozati vizsgára kötelezett személyek részvétele önkéntes.

A rendfokozati vizsga alapjául szolgáló tudásanyag alapvetően **két nagy csoportba** sorolható.

- Az általános rész a hivatásos állomány tagja által elsajátítandó ágazati ismereteket, továbbá a közszolgálati kultúra részeként az államszervezet, az alkotmányos intézmények, az emberi jogok, a közigazgatás szervezete, feladatai és működése, az önkormányzati és társadalmi szervek tárgyában birtokolt ismeretek meglétét, a társadalmi és gazdasági folyamatokban való tájékozottságot jelenti. Ezt a vizsgarészt csak a főtiszti és tiszti rendfokozati vizsga esetében kell teljesíteni.
- A különös rész az adott rendvédelmi szervhez és az egyes szolgálati beosztásokhoz kötődő szakmaspecifikus ismeretekben, így különösen a rendvédelmi szervezeti, igazgatási és szakterületi ismeretekben, másfelől a hivatásos szolgálattal járó magatartási és etikai szabályokban, valamint a szolgálati viszonnyal kapcsolatos jogokban és kötelezettségekben jártasságot jelenti. Ezt a vizsgarészt valamennyi rendfokozati vizsga esetében teljesíteni kell.

A Hszt. nem köti meg a vizsga tartalma szempontjából a végrehajtó kezét. A tudásanyag még érzékelhető differenciálása érdekében a rendfokozati vizsga 4 szintre tagolt: tiszthelyettesi, zászlósi, tiszti és főtiszti rendfokozati vizsgáról beszélhetünk.

Egyes beosztások betöltéséhez szükséges képesítési követelmény – a rendészeti szakvizsga

A rendészeti szakvizsga célja, hogy a meghatározott beosztásokba kinevezendő tisztek a rendvédelmi szervek tevékenységével, a közigazgatás működésével kapcsolatban átfogó, rendszerezett tudásanyagot sajátítsanak el, valamint a jelöltek kiegészítsék és felfrissítsék szakmai ismereteiket. A Beo. Rendelet szabályozza mindazon beosztásokat, amelyek rendészeti szakvizsgához kötöttek: ennek megfelelően rendészeti szakvizsgával a legmagasabb tiszti besorolási osztályba tartozóknak és a vezetőknek kell rendelkezniük.

A rendészeti szakvizsga **kötelező** (közigazgatási és integrált rendészeti vezetési ismeretek) és **választható** (pl.: rendőrségi igazgatás, büntetés-végrehajtási igazgatás, jövedéki- és vámigazgatás) vizsgatárgyakból áll, amelyeknek írásbeli és szóbeli vizsgarészei vannak. A vizsgát 3 napos felkészítés előzi meg. Vizsgára az a jelölt bocsátható, aki a vizsgát megelőző felkészítésen hiányzás nélkül részt vett.

A rendészeti szakvizsga-rendszer működtetésért a rendészetért felelős miniszter (belügyminiszter) felelős, akinek a munkáját a Rendészeti Alap- és Szakvizsga Bizottság (a továbbiakban: RASZB) segíti.

Szakmai ismeretek fejlesztése – a továbbképzési rendszer

A Hszt. kimondja, hogy a hivatásos állomány tagját szakmai ismereteinek fejlesztése céljából jogszabályban meghatározott továbbképzésben vagy átképzésben kell részesíteni. Ehhez társul továbbá az a szabály, amely szerint az előmenetel általános feltétele többek között a továbbképzési kötelezettség teljesítése.
A továbbképzési rendszert a törvényi alapokra figyelemmel belügyminiszteri rendelet szabályozza részleteiben.

Ennek értelmében a továbbképzési kötelezettség négyéves ciklusok alatt, a rendeletben előírt számú kreditpontok megszerzésének kötelezettségét jelenti.

A kötelező pontok száma differenciált annak függvényében, hogy tiszthelyettes, tiszt vagy vezető beosztást betöltő személyről beszélünk.

A továbbképzési rendszerben hasonlóan a rendészeti szakvizsgához, egy önálló, a továbbképzési rendszer minőségéért felelős testület segíti a miniszter munkáját, ez a **Belügyi Továbbképzési Kollégium.** A továbbképzési rendszerben a továbbképzési programokat alapvetően két nagy csoportra oszthatjuk:

- Az ún. **belső továbbképzési programok** szolgálják a szűk értelemben vett szakmai ismeretek továbbfejlesztését. Ezeknek a kidolgozásáért maguk a rendvédelmi szervek felelnek, és speciális tudásanyaguk okán jellemzően csak a saját állományuk tagjai vesznek részt rajta.

- Az ún. **minősített továbbképzési programok** központilag kerülnek kidolgozásra, és olyan általános ismeretanyaggal bírnak, amely a rendvédelmi szervek teljes állománya

vagy nagyobb csoportja számára hasznosítható (pl.: kommunikációs tréning, információbiztonsági ismeretek, jelentősebb jogszabályváltozások ismeretanyaga).

A továbbképzés megvalósulhat jelenléti képzés vagy e-learning-tananyag elsajátításának formájában is.

Fontos, hogy a továbbképzési kötelezettségként előírt pontok megszerzése feltétele a fizetési fokozatban történő előmenetelnek; amennyiben valaki nem teljesíti, az addig nem sorolható elő, amíg az előírt pontokkal nem rendelkezik.

Vezetői kinevezés feltétele

A nagyobb felelősséggel és munkaterheléssel járó vezetői beosztás betöltése megköveteli, hogy a vezetők kiválasztása és vezetői kompetenciáinak fejlesztése tudatosan történjen.

Ennek megfelelően a rendészeti vezetők kiválasztása és képzése **két szinten történik:**

- kiemelt vezető (központi szerv vezetője, központi szerv vezetőjének helyettese, területi szerv vezetője), illetve a tábornoki rendfokozattal betölthető középvezető az a hivatásos szolgálati jogviszonyban álló személy lehet, aki rendelkezik: egyetemi végzettséggel, vagy mesterfokozatú felsőfokú végzettséggel, rendészeti szakvizsgával, rendészeti vezetővé képző tanfolyammal, rendészeti mestervezetővé képző tanfolyammal;
- a többi vezetőnek az a hivatásos szolgálati jogviszonyban álló nevezhető ki, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezik, rendészeti szakvizsgát tett, és rendészeti vezetővé képző tanfolyamot végzett.

3.12. Minősítés és teljesítményértékelés közös rendszere a rendvédelmi szerveknél

A rendvédelmi egyéni és szervezeti teljesítményértékelés céljának, szabályainak és jogkövetkezményeinek a bemutatása.

A közpénzből fenntartott közszolgálati, közhatalmi feladatokat ellátó szervek működésének törvényessége, szolgáltatásainak minősége, tevékenységének eredményessége, hatékonysága **közügy.** E szerveknek számot kell tudni adni arról, hogy a tevékenységük megfelel-e a társadalom elvárásainak, teljesítik-e küldetésüket. Szolgáltatásaik, ideértve a közhatalom gyakorlásával együtt járó hatósági eljárásukat is, jellemzően személyes szolgáltatás, még akkor is, ha a szolgáltatásban az elektronikus kommunikáció terjedésével egyre inkább teret veszít a személyes kontaktus. Az egyes szerveket a társadalom a szervezeti működés megbízhatósága és a szolgáltatott teljesítménye, outputja alapján ítéli meg. E társadalmi értékítélet befolyásolja

a szervezetbe invesztálható erőforrásokat, az inputot. A különböző teljesítményértékelési rendszerek **céljai,** rendeltetése **körüli viták** – azaz mit várunk el tőle, milyen következményekkel, hatással bír a személyi állományra – rámutattak arra, hogy a teljesítményértékelés és minősítés objektivitása és hatásossága akkor manifesztálódik, ha az szervesen beépül az illetmény- és előmeneteli rendszerbe, valóságos és motiváló hatású visszacsatolást ad az értékelt számára.

A teljesítményértékelési rendszerek másik fontos kérdésköre, hogy az **egyén teljesítményének** és a **munkaszervezete teljesítményének** milyen **összefüggéseit** kell a teljesítményértékelés során érvényre juttatni. Más megközelítésben: mérhető-e az egyén hozzájárulása a szervezet teljesítményéhez, illetve mennyiben lehet független az egyén teljesítménye az adott munkaszervezet teljesítményétől. A kapcsolat nyilvánvaló akkor, ha az egyes munkatársak tevékenysége team-munkában valósul meg, vagy egymásra utaltan, egymást követő, illetve kiegészítő munkafázisokban dolgoznak, de a kapcsolat akkor sem vitatható, ha ugyanazon vagy hasonló feladatokat párhuzamosan több munkatárs végzi, mert a szervezeti output szempontjából csak az összeadódó teljesítményt lehet értékelni, és ebből a szempontból megközelítve minden munkatárs érdekeltté tehető az összteljesítmény alakulásában.

A szervezeti és egyéni teljesítmény értékelésének összekapcsolása további két kérdést vet fel. Az egyik, hogy van-e megfelelő módszertan, kritériumrendszer, amely alkalmas a szervezet teljesítményének lehető legobjektívabb értékelésére. A másik kérdés, hogy van-e olyan módszertan, amely képes megfelelő arányban, a szervezetben elfoglalt helye, kompetenciái alapján megjeleníteni a szervezeti teljesítmény értékét az egyéni teljesítmény értékelésében.

A teljesítményértékelés rendszere

Az egyéni teljesítményértékelés alapja a munkakör és az ahhoz rendelt munkaköri leírásban meghatározott feladatkörök és kompetenciák. Első megközelítésben nyilvánvalónak látszik, hogy a teljesítményértékelés feladata, hogy az előző időszakra vonatkozóan a munkaköri leírásban lefedett feladatok végrehajtását teljeskörűen számba vegye és értékelje. Ez a klasszikus értelemben vett **munkaértékelés.** A teljesítményértékelés egyik fő feladata, célja azonban az, hogy elősegítse az értékelt fejlődését, fejlesztését is. A célt leginkább akkor érjük el, ha az értékelő az értékelt számára az értékelési időszak kezdetekor kiemel néhány fontosabb feladatot, vagy megjelöl olyan területet, amelyen fejlődést vár el. Ezt a teljesítményértékelési rendszer teljesítménykövetelményként határozza meg.

Emellett nem kerülhetők meg az olyan, a munkaköri leírásban nem szereplő tényezők értékelései sem, amelyek „megágyazzák” a munkateljesítményt. Azok a készségek, magatartások és attitűdök, amelyek az elvégzett munka mennyiségét és minőségét folyamatosan befolyásolják. Ezeket a teljesítményértékelési rendszer **munkamagatartásként** jeleníti meg.

A teljesítményértékelés kiterjedhet olyan tényezőkre is, amelyek eseti jelleggel jelennek meg az értékelt tevékenységében az értékelt időszakban, vagy ugyan adekvát része a munkaköri

feladatainak, de azon túlmutató stratégiai szintű feladatokat jelentenek. Fontos lehet továbbá a munkakörhöz kapcsolódó kompetenciáknak való megfelelés vizsgálata, illetve azok fejlesztésének célul tűzése. Ezeket az értékelési tényezőket a teljesítményértékelési rendszer **ajánlott elemekként** csoportosítja, és a munkáltatói szerv vezetőjére bízza tárgyévi alkalmazásukat vagy mellőzésüket.

A közös értékelési elemeken és módszertanon nyugvó teljesítményértékelési rendszer működése egységes informatikai platformon, kizárólag elektronikus úton valósul meg. Az ún. **TÉR informatikai rendszerben** kell elvégezni az értékelőnek az értékelést és a következő időszakra szóló követelmények, célok meghatározását. A TÉR alkalmas arra, hogy nyomon kövesse az értékelt korábbi értékeléseit, az értékelés változásait, a fejlődést.

A teljesítményértékelés szereplői

A foglalkoztatási jogviszony tartalmából adódóan a teljesítményértékelés alapvető szereplői az **értékelő vezető** és az **értékelt.** Az értékelő vezető az értékelt dolgozó munkáját közvetlenül irányító, a tárgyévben figyelemmel kísérni tudó munkahelyi vezető. Nem lehet értékelő vezető, és részértékelést sem készíthet, aki kevesebb, mint **két hónapot** volt az értékelt vezetője a tárgyévben, és az sem, aki fegyelmi vagy etikai eljárás hatálya alatt áll. Egy értékelő vezető, legfeljebb 50 dolgozót és annak munkáját értékelheti. A limit meghatározását észszerűségi szempontok diktálják. A gyakorlati tapasztalatok szerint ennél több dolgozó munkáját és személyét már nem tudná az értékelő vezető az előírt szempontok szerint kellő megalapozottsággal értékelni.
Az értékelt az értékelő vezetőjének az a beosztottja, aki részére a tárgyidőszak elején teljesítménykövetelményeket, és amennyiben erre sor kerül, kompetenciacélokat határoztak meg. Esetükben is elmondható, hogy a tartós távollét, illetve munkahelyváltás kizárja vagy módosíthatja az értékelését. Fontos, hogy az értékelt tisztában legyen az értékelő személyével, az értékelés folyamatával és az értékelés szabályaival, valamint, ideértve a minősítést is, az észrevételezéssel, jogorvoslattal kapcsolatos jogaival.

A rendszer egyéb szereplőit **közreműködőknek** nevezzük, kiemelve az ún. személyügyi központot, amely működteti a TÉR informatikai rendszert és szakmai, informatikai támogatást nyújt az egyes szerveknél értékelést segítő, ugyancsak közreműködőnek számító szakmai támogatóknak.

A rendvédelmi szervek körében fontos szerepet kap a **kontrollvezető,** aki az értékelő vezető felettese, legtöbbször a munkáltatói jogkört gyakorló vezető, és aki saját elhatározásból vagy az értékelt észrevételeire figyelemmel jogosult módosítani az értékelés megállapításait, eredményét.

A teljesítményértékelés folyamata

A teljesítményértékelés **folyamata** ugyan **egységes** mindhárom hivatásrend tekintetében, azonban az értékelési időpontok, egyes értékelési szempontok és következmények tekintetében **eltérések vannak.**

A tárgyév elején, az előző év értékelését követően, azzal egyidejűleg az értékelő vezető legalább 3, legfeljebb 4 **teljesítménykövetelményt határoz meg.** Ha jogszabály vagy a munkáltatói jogkör gyakorlója döntése az ajánlott elemek alkalmazását rendeli el (pl.: kompetenciák fejlesztése, stratégiai teljesítménykövetelmények meghatározása vezetők számára), az értékelő vezető ezek rögzítéséről is gondoskodik. Ezt követően ismerteti az érintettel, majd rögzíti a TÉR rendszerben.

Az értékelő vezető évközben a körülmények és a feladatok változása esetén **módosíthatja,** kiegészítheti a követelményeket, illetve az irányítási viszony megváltozása miatt részértékelést hajthat végre.

A tárgyévet követő év elején az értékelő vezető a TÉR informatikai rendszerben **elvégzi az értékelést,** és azt követően **elkészíti a minősítést.** A teljesítményértékelés eredményét és a minősítés megállapításait egy **értékelő megbeszélés keretében** személyesen **ismerteti** az értékelttel. Az értékelés lezárását követően elkezdődik a következő tárgyévre vonatkozó értékelési folyamat, amelynek során figyelembe kell venni az előző évre vonatkozó megállapításokat és eredményeket.

Az értékelés eredményei

A teljesítményértékelési rendszerben, egységesen mindhárom hivatásrend tekintetében, **0 és 100% közötti** skálán kell értékelni az egyes követelmények, mutatók teljesülését. Az egyes részeredményeket matematikai átlaga adja meg. A jogszabályok lehetővé teszik, hogy egyes értékelési elemek az ágazati miniszter döntése alapján eltérő súllyal kerüljenek beszámításra. Az adott szervezetre érvényes módszertan alapján kiszámított átlagérték alapján **5 teljesítményszintbe** kerülhetnek az értékeltek:

- **A szint** = kivételes teljesítmény (100–90%);
- **B szint** = jó teljesítmény (89,99–70%);
- **C szint** = megfelelő teljesítmény (69,99–50%);
- **D szint** = átlag alatti teljesítmény (49,99–40%);
- **E szint** = elfogadhatatlan teljesítmény (39,99–0%).

Az értékelt számára történő visszajelzésen túl az egyes szintekhez kapcsolódóan a jogszabályok különböző személyügyi konzekvenciákra, intézkedésekre adnak lehetőséget, vagy intézkedések megtételére köteleznek.

A teljesítményértékelés hatása a jogviszonyra

A teljesítményértékelésnek és az arra alapozott minősítésnek több kapcsolódási pontja van a jogviszony többi eleméhez.

1. **Illetményrendszerhez való kapcsolódása**
   A teljesítményértékelés eredményének figyelembevételével dönthet a munkáltató hivatásos állományú esetén a teljesítményjuttatás mértékéről.

2. **Előmeneteli rendszerhez való kapcsolódása**
   Meghatározott teljesítményszint teljesítése feltétele a magasabb szintű munkakörbe, illetve vezetői munkakörbe kerülésnek, vagy ellenkezőleg: alacsonyabb szintű munkakörbe helyezést, vezetői megbízás visszavonását eredményezheti.

3. **Karrierút támogatása**
   A karrierutak biztosítása, tervezése szempontjából, a vezetői utánpótlás tervezésekor figyelembe kell venni a teljesítményértékelések és minősítések eredményeit.

4. **Képzés, továbbképzés**
   A teljesítményértékelés megállapításainak figyelembevételével kell a következő évre szóló egyéni továbbképzési tervet kialakítani.

5. **Jogviszony módosítása**
   Ha a teljesítményértékelés és annak alapján a minősítés azt állapítja meg, hogy az értékelt alkalmatlan a munkaköre ellátására, kezdeményezhető más munkakörbe helyezése.

6. **Jogviszony megszüntetése**
   Ha a teljesítményértékelés és annak alapján a minősítés elfogadhatatlan szintet állapít meg, helye van a jogviszony megszüntetésének.

A teljesítményértékelés kötelező elemei

- Az egyéni teljesítménykövetelmények
  A munkaköri feladatokból kiemelt és meghatározott követelmények lehetnek számszerűsíthető, mérhető mutatókból álló követelmények, vagy inkább minőségében megragadható, értékelhető követelmények, illetve ezek kombinációja. Ennek meghatározása alapvetően a munkakör tartalmától függ. A teljesítménykövetelmény akkor érheti el valódi célját, az ösztönző hatását, ha nem jelent túlzott, nem vagy alig teljesíthető feladatot az értékelt számára. A különösebb erőfeszítést nem igénylő, „alul tervezett” feladatok pedig ugyancsak ellene hatnak a teljesítménymotivációnak.
- A kompetenciaalapú munkamagatartás értékelése

Ennek értékelési tényezőit és az értékelési szempontjait a kormányrendelet részletesen meghatározza. Az egyes rész- és alterületek lényegében átfogják a napi munkavégzés során elvárt magatartásokat, készségeket, kompetenciákat. A 15 értékelési tényezőt 5+1 csoportba osztva kell értékelni, és a csoportértékek átlaga adja meg a munkamagatartás összértékelését.

Az egyes értékelési részterületek:

1. szakmai professzionalitás,
2. rendezettség,
3. terhelhetőség,
4. munkaidő(-kihasználás) értékelése,
5. személyes és szociális kompetenciák,
6. a vezetés minőségi szempontjai (csak vezetői munkakörben lévők esetén).

A teljesítményértékelés ajánlott elemei

Az előzőekben már szó volt a teljesítményértékelés ajánlott elemei alkalmazásának indokairól. Az e körbe bevont elemek közül a stratégiai teljesítménykövetelmények és az év közbeni többletfeladatok alapvetően a munkaköri feladatokhoz kapcsolódnak és valamilyen, az értékelttel szembeni többletigényt fogalmaznak meg. Az egyéni fejlesztési célok és a kompetenciák vizsgálata pedig az értékelt személyének, munkavégző képességének fejlesztését célozza meg.

A három hivatásrend közös teljesítményértékelési rendjének lényeges eleme a kormányrendeletben szabályozott közös kompetenciakészlet, kompetenciatérkép, amely megnevezésében és tartalmában egyaránt egységes értelmezésen alapul, és alkalmazásuk más területeken is (pl.: munkaköri leírásban) azonos szempontok szerint történik.

A minősítés

A minősítés a közszolgálatban dolgozó **átfogó értékelése,** annak megítélése, hogy az alkalmazott alkalmas-e arra, hogy munkaköréből, hivatásából eredő feladatokat ellássa; ha igen, milyen szinten tesz eleget az elvárásoknak, milyen erényei és gyengeségei vannak a munkavégzéssel összefüggésben, milyen fejlesztést igényel, javasolható-e a karrierrendszer magasabb szintjére, vagy munkakörváltásra, esetleg jogviszony megszüntetésre van szükség.

A hivatásos állományúakra vonatkozó szabályozás az **éves teljesítményértékelésre alapozva évente** határozza meg a minősítés szintjét, de a minősítőnek a minősítő lapon szereplő kérdésekben írásos véleményt is kell közölnie, illetve javaslatot tennie a szükségesnek tartott személyzeti intézkedésekre.

A rendvédelmi szervek szervezeti teljesítményértékelési rendszere

A Hszt. a teljesítményértékelés szabályozásánál abból az elvből, logikai kapcsolatból indul ki, hogy az egyén teljesítménye elválaszthatatlan az adott munkaközösség összteljesítményétől, a munkaszervezet egyes tagjai értékelésének összességében összhangban kell állnia a szervezet teljesítményével, ezért a törvény az ellátott munkakörök szintjétől függően beszámítani rendeli az egyén értékelésébe a szervezeti teljesítmény értékét. Ehhez természetesen szükség van a szervezetek tevékenységét mennyiségi és minőségi szempontból a lehető legobjektívabban mérni és értékelni képes módszertanra, megfelelő mutatókra.

A **szervezeti és egyéni teljesítményértékelés összekapcsolása** feltételezi, hogy a szervezeti teljesítmény értékelése megelőzi az egyéni értékelést. Ennek megfelelően tolódik el az egyéni értékelés ideje a kormánytisztviselők értékelési időpontjához képest.

A 2013-ban kidolgozott és 2014-től alkalmazott szervezeti teljesítményértékelés rendszere egyik oldalról a szervezet alaptevékenységébe tartozó feladatok végrehajtásának eredményességét vizsgáló mutatókat tartalmaz, amelynek beszámítási rendszerét a jogszabály részletesen levezeti, másik oldalán pedig megjelennek a szervezet belső működésének milyenségét vizsgáló szempontok, amelyeket a jogszabály ugyancsak a rendvédelmi szervekre bontva tartalmazza. A szervezeti értékelést szervezeti szintenként, először a helyi szervek, majd a területi szervek, s végül az országos parancsnokságok végzik el. Az egyes értékelési szintek meghatározása igazodik az egyéni teljesítményértékelésben meghatározottakhoz.

A szervezeti teljesítményértékelés amellett, hogy kihat az egyéni teljesítményértékelés eredményére is, alapjául szolgál a hivatásos állomány részére adható teljesítményjuttatásnak is, amennyiben az ágazati miniszter a rendvédelmi szerv összértékelése alapján meghatározza az állomány részére adható teljesítményjuttatás keretösszegét, amelyet az országos parancsnokok, majd a területi szervek vezetői osztanak tovább az irányított szerveknek, végül pedig a helyi vezetők a leosztott keretet használják fel a teljesítményjuttatásra.

A rendvédelmi szerveknél bevezetett egyéni teljesítményértékelés során a jogszabályban meghatározott arányban figyelembe kell venni a munkaszervezet szervezeti teljesítményének értékelését is. A **beszámítás** két irányban hat. Egyfelől az egyén szervezeti hierarchiában elfoglalt helye szerint. Eltérő mértéket állapít meg a vezetők, a tiszti és a tiszthelyettesi, zászlósi munkakörök között. Másfelől figyelembe veszi a szervezeti szintet is (helyi, területi központi). A rendszert áttekintve megállapítható, hogy az **vezetésközpontú.** A vezetők esetében lényegesen nagyobb arányban rendeli beszámítani a szervezeti teljesítmény értékét, emellett a vezetők egyéni teljesítményértékelési elemei között is nagyobb szerepet kapnak a munkateljesítményre utaló mutatók.

A rendvédelmi szerveknél alkalmazott **kombinált teljesítményértékelési rendszer** az eddigi tapasztalatok alapján beváltotta a hozzá fűzött reményeket, különösen igaz ez a szervezeti teljesítmények terén, a lakosságot is érintő mutatók javulásával, a szakmai munka színvonalának emelkedésével.

3.13. Felelősségi rendszerek a hivatásos szolgálati jogviszonyban

A felelősségi formák bemutatása, eljárási szabályainak áttekintése

A hivatásos szolgálati viszony alapvető jellemzője, hogy a szolgálatellátást, a tevékenységeket, az eljárásokat, valamint a hivatásos állományú cselekvési lehetőségeit és kötelezettségeit jogszabályok részletesen meghatározzák. A szolgálati viszony másik alapvető jellemzője a tevékenység sajátos irányítási eszköze, a **parancs,** az irányítási joggal rendelkező elöljáró, felettes megfellebbezhetetlen, minden körülmények között végrehajtandó döntése, utasítása. A Hszt. ezt azzal fejezi ki, hogy a szolgálati viszonyt különleges közszolgálati jogviszonyként jellemzi, amelyben a hivatásos állományú **„szigorú függelmi rendben, akár életének és testi épségének kockáztatásával (…) teljesíti”** a szolgálatát.

A korábban már kifejtettek szerint, a szolgálati viszony mint különleges közszolgálati jogviszony tartalma több, mint a napi szolgálatellátásra vonatkozó szabályok betartása, és a feladatok teljesítése a meghatározott követelményeknek megfelelően. Ez a többlet a hivatásos léthez, az önként vállalt hivatás gyakorlásához tartozó – a társadalom által is elvárt – magatartási és erkölcsi szabályok betartása.

A hivatásos szolgálat szabályokkal és követelményekkel körbebástyázott foglalkozás és egyben életforma, egy szóval: **hivatás,** amely a hivatásos állományú életét és személyiségét is befolyásolja. A szabályok betartásának és a követelmények, elvárások teljesítésének igénye nem lehet öncélú, azoknak kapcsolódniuk kell a rendvédelmi szerv céljaihoz, feladataihoz és mindenekelőtt a szervek tevékenységét – elsősorban hatásköreit és eljárásait – meghatározó normákhoz, valamint az azok végrehajtását biztosító szervezeti és irányítási rendszerhez, környezethez.

Alapvető szervezeti érdek, hogy az írott szabályok és követelmények, valamint az azok végrehajtását szolgáló elöljárói parancsok minden körülmények között érvényre jussanak, teljesüljenek. Ennek eszköze lehet a pozitív motiváció, a dicséret és jutalmazás, vagy például az előmenetel biztosítása, illetve a számonkérés vagy a felelősségre vonás. A szervezeti működés, az irányítás erejének és tekintélyének biztosítása feltételezi, hogy a szabályok megszegése, a követelmények nem teljesítése számonkérhető legyen, és azt valamilyen, a felelőssé tehető hivatásosra nézve hátrányos jogkövetkezmény (pl.: büntetés, kártérítés) alkalmazásával párosítsák.

Felelősségi formák a szolgálati viszonyban

A szolgálati viszony keretei között többféle felelősségi forma és szint található. Ezeket **két csoportba** sorolhatjuk. Az egyik a **külön eljárási** rendben megállapítható felelősségi alakzatok (pl.: fegyelmi, kártérítés), a másik a szolgálati munkáltatói jogkör keretében érvényesített **egyéb** munkáltatói elvárás, követelmény nem vagy nem megfelelő szintű teljesítése miatti **represszió.**

Az utóbbira példa az összeférhetetlenség megszüntetésének elmaradásából eredő jogkövetkezmény, vagy például szándékos magatartással összefüggő keresőképtelenség miatti csökkentett összegű kereset (távolléti díj) alkalmazása.

A külön eljárási rendben érvényesíthető felelősségi alakzatok:

1. a fegyelmi eljárás, valamint annak összefüggései a büntető- és szabálysértési eljárással;
2. a méltatlansági eljárás;
3. a becsületbíróság eljárása;
4. az etikai eljárás;
5. a kártérítési eljárás.

A fegyelmi felelősség megállapításának szabályai

A rendvédelmi szervek tevékenységét, így az egyes hivatásos állományú cselekvési lehetőségeit, eljárásait és döntéseit rendkívüli mértékben és szükségszerűen behatárolják a különböző szintű szabályok. Jellemzően a szabályok többsége részletező, többségében kógens, azaz eltérést nem megengedően írja elő, hogy mit és hogyan kell cselekedni, illetve mit nem lehet tenni. Ehhez társul a szervezet működését meghatározó szigorú alá-fölérendeltség és a parancs feltétlen uralma. E szabályozási és működési környezetben a fegyelem nem más, mint a szolgálatellátás során a szabályok és annak keretei között kiadott parancsok maradéktalan érvényesülése és az ezt megvalósító, a kötelességszerű, jogkövető magatartás. Mindebből következik, hogy a szabályok be nem tartása vagy a szabályok érvényesülését akadályozó magatartás (tevékenység vagy mulasztás) **kötelességszegésnek** minősül, és ha abban a hivatásos állományú **vétkessége** is megállapítható, megvalósul a **fegyelemsértés.**

A hivatásos állományra vonatkozó szabályozás sokáig fegyelmi eljárás keretében rendelte elbírálni az olyan jogsértő vagy egyébként elítélendő magatartásokat is, amelyek szorosan nem függtek össze a szolgálat ellátásával, de a hivatásos lét, a hivatás, és ezzel együtt a rendvédelmi szerv tekintélyét sértette vagy veszélyeztette. Ezeket a szolgálati tevékenységgel nem összefüggő kifogásolható magatartásokat a Hszt. a méltatlansági eljárásra tartozónak ítéli, amelynek célja annak megállapítása, hogy az érintett hivatásos állományú állományban maradhat-e, vagy sem.

A fegyelmi felelősség általános szabályai

A Hszt. meghatározza a fegyelmi eljárás alá tartozó ügyek körét, valamint az egyéb, a szolgálati viszonyon kívüli ugyancsak vétkességen alapuló jogsértések: a szabálysértés és a bűncselekmény és a fegyelemsértés viszonyát. Alapvető szabály, hogy minden, a **szolgálat ellátásával kapcsolatos kötelességszegő magatartást** fegyelmi eljárás keretében kell kivizsgálni, a felelősség fennállásáról vagy hiányáról dönteni, és természetesen a szükségesnek ítélt büntetés kiszabásáról rendelkezni.

Az eljárási kötelezettség akkor is fennáll, ha a vizsgált magatartás valamilyen bűncselekmény törvényi tényállását is megvalósítja vagy éppen szabálysértésnek is minősül. Ilyenkor beszélünk **párhuzamos eljárásokról.** Ez azt jelenti, hogy az azonos tényállásból származó, de különböző jogágak rendelkezésein alapuló felelősségek egyidejűleg, párhuzamosan is érvényesíthetők, mint például a büntetőjogi és a fegyelmi felelősség.

A fegyelmi eljárás

A Hszt. eljárási és érdemi döntési kötelezettséget állapít meg az arra hatáskörrel rendelkező vezetőnek, ha a hivatásos állományú a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi, azaz fegyelemsértést követ el. Ebből következik az **eljárási kötelezettség,** a **személyhez kötöttség** és a **döntési kötelezettség** elve.

- **Eljárási kötelezettség:** ha kötelezettségszegés gyanúja merül fel, akkor az illetékes parancsnok köteles azt kivizsgálni, a felelősség megállapításra intézkedni.
- **Személyhez kötöttség:** a fegyelmi eljárás mindig konkrét személlyel, a vétkes kötelezettségszegéssel gyanúsítható hivatásos állományúval szemben indítható, nincs helye „ismeretlen tettes” elleni fegyelmi eljárásnak.
- **Döntési kötelezettség:** az eljárás során a vétkes felelősségről vagy annak hiányáról, a felelősség megállapítása esetén a fegyelmi büntetésről (fenyítés) az eljáró parancsnoknak érdemi, indoklással alátámasztott döntést kell hoznia.

A fegyelmi eljárás során teljeskörűen fel kell deríteni a tényállást és a fegyelemsértés körülményeit, az annak bekövetkeztét elősegítő okokat, körülményeket, amelyből további intézkedések származhatnak a rend és a fegyelem védelme érdekében. A vétkes kötelezettségszegés elkövetőjének, a kötelezettségszegés mibenlétének (tényállás és a megszegett szabály megállapítása), valamint a vétkesség fokának (szándékosság, gondatlanság) bizonyítása az **eljáró parancsnok kötelessége,** a hivatásos állományú nem kötelezhető arra, hogy az „ártatlanságát” bizonyítsa, és arra sem, hogy magára nézve terhelő, a kötelezettségszegést elismerő nyilatkozatot tegyen.

A fegyelmi felelősségre vonás egyik korlátja az **elévülés,** az idő múlása. A Hszt., hasonlóan a többi felelősség megállapítására irányuló eljáráshoz, megkülönböztet objektív és szubjektív elévülési határidőt. Az **objektív elévülési határidő** azt jelenti, hogy a fegyelemsértés elkövetése óta eltelt határidő után már nincs törvényes lehetőség a fegyelmi eljárás megindítására és a felelősség megállapítására. Az objektív elévülési határidő a fegyelmi eljárásban 3 év, de bűncselekmény megvalósulása esetén ennél hosszabb is lehet, igazodva a büntetőeljárás szabályaihoz. A **szubjektív elévülési határidő** azt jelenti, hogy az eljárásra jogosult parancsnok, vezető csak a fegyelemsértésről, szabálysértésről való tudomásszerzésétől számított határidőn belül jogosult az eljárás megindítására. A szubjektív elévülési határidő 3 hónap, és attól a naptól kell számolni, amikor az eljárás megindítására jogosult parancsnok, vezető rendelkezik azokkal az információkkal (kötelezettségszegés gyanúja és az elkövetéssel gyanúsítható személy ismerete), amelyek alapján az eljárás törvényesen megindítható. Mindkét határidő **jogvesztő.**

A fegyelmi eljárás **alanya** a fegyelmi jogkör gyakorlója és az eljárás alá vont hivatásos állományú. A fegyelmi jogkör általános gyakorlója az állományilletékes parancsnok, akinek a hatáskörre az alárendeltségében működő szervezeti egység állományára terjed ki. A törvény által bizonyos esetekben a fegyelmi jogkört, vagy az egyes fenyítési nemek alkalmazását meghatározott magasabb szintű vezető (országos parancsnok, miniszter) hatáskörébe utalja. A hivatásos állományú, fegyelmi eljárás alanya csak az adott rendvédelmi szervnél fennálló jogviszonya tartama alatt lehet.

Az eljárásnak **további szereplői** is vannak. Ezek közül kiemelkedik a vizsgáló, aki a fegyelmi jogkör gyakorlójának megbízása alapján lefolytatja a bizonyítási eljárást, a vizsgálatot, és annak alapján javaslatot tesz az eljárás lezárására, a fenyítés kiszabására vagy az eljárás megszüntetésére. A vizsgáló rendvédelmi szerv adott szervezeti egységében ilyen munkakörben dolgozó munkatársai közül, vagy eseti jelleggel, az eljárás alá vonttal legalább azonos rendfokozati csoportba vagy magasabb beosztásban dolgozó hivatásosok közül lehet megbízni.

Az eljárás fontos szereplője a **jogi képviselő,** akinek széles körű megismerési és indítványozási jogai vannak. A jogi képviseletet ügyvéd mellett elláthatja érdekképviseleti szerv is vagy az állománynak az eljárás alá vont által megbízott tagja.

A fegyelmi eljárás sajátos jogintézménye az eljárás alá vont beosztásából való **felfüggesztése,** amely tényleges tartalmát illetően a szolgálati helytől való ideiglenes távoltartást, a szolgálati jogok részleges megvonását jelenti. Erre **két okból** kerülhet sor: ha a jelenléte a vizsgálat befolyásmentes és eredményes lefolytatatását veszélyeztetné, vagy ha a cselekmény súlya, jellege miatt, a hivatásos szolgálatban tartása a rendvédelmi szerv tekintélyét veszélyeztetné. A felfüggesztés legfeljebb három hónapig, büntetőeljárás miatt történő felfüggesztés esetén legfeljebb 18 hónapig tarthat, melynek tartama alatt a hivatásos állomány illetménye legfeljebb 50%-os mértékben visszatartható.

A vizsgálat befejezését követően, az érdemi döntés meghozatala előtt a fegyelmi jogkör gyakorlója köteles **személyesen meghallgatni** az eljárás alá vontat, és ennek figyelembevételével a döntését indokolással ellátva meghozni: fenyítést kiszabni vagy az eljárást megszüntetni.

A fegyelmi jogkör gyakorlójának döntésével szemben az eljárás alá vont **panasszal élhet** a döntést hozó szolgálati elöljárójánál. A másodfokon eljáró **felülvizsgálati joga** igen széles körű: helyben hagyhatja, hatályon kívül helyezheti vagy megváltoztathatja az elsőfokú döntést. A másodfokon hozott döntés azonban már csak a munkaügyi bíróság előtt vitatható. A szolgálati viszony fenyítéssel való megszüntetése esetében közbenső felülvizsgálati fórumként kell igénybe venni az új jogintézményként bevezetett **Becsületbíróságot.**

A fegyelmi eljárásban kiszabható fenyítéseket a Hszt. a következőkben határozza meg:

1. feddés;
2. megrovás;
3. pénzbírság;

4. egy fizetési fokozattal egy évre való visszavetés;
5. a fizetési fokozatban való előlépés várakozási idejének meghosszabbítása 6 hónaptól 2 évig terjedő időtartamra;
6. eggyel alacsonyabb rendfokozatba 6 hónaptól 2 évig terjedő időtartamra történő visszavetés,
7. alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés, 1 évtől 2 évig terjedő időtartamra, vagy
8. a szolgálati viszony megszüntetése.

A méltatlansági eljárás

A hivatásos állományú szolgálaton kívüli kifogásolható magatartásának értékelésére és szankcionálására két lehetőséget kínálkozik. Az egyik az MRK által indított etikai eljárás. A másik a szolgálati viszonyban való megtarthatóságot vizsgáló méltatlansági eljárás.

A méltatlansági eljárás *alapja* csak olyan szolgálaton kívüli magatartás lehet, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett **közbizalmat** súlyosan **veszélyezteti.** Ez a cselekmény nem feltétlenül valósít meg bűncselekményt vagy szabálysértést. Az eljárás **célja** a tényállás tisztázása mellett, hogy érvekkel, **bizonyítékkal támassza alá** a közbizalom súlyos veszélyeztetését. Azaz nem elegendő annak megállapítása, hogy a cselekmény alkalmas a közbizalom súlyos veszélyeztetésére, hanem a veszélyeztetés tényleges bekövetkeztét kell megfelelő érvekkel alátámasztani.

A méltatlansági eljárást az állományilletékes parancsnok, tábornok esetében a miniszter rendeli el, és a vizsgálatot követően dönt abban a kérdésben, hogy fennáll-e a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalom súlyos veszélyeztetése, vagy sem. Ha igen, akkor intézkedik a szolgálati viszony megszüntetésére, ha nem, akkor az eljárás semmilyen kihatással nem lehet az érintett szolgálati viszonyára és előmenetelére.

A méltatlansági eljárás számos elemében **átveszi a fegyelmi eljárás szabályait,** azonban a méltatlanságot megállapító döntés önállóan nem támadható meg jogorvoslattal, csak az arra alapozott munkáltatói intézkedés, a szolgálati viszony megszüntetése miatti **jogvita** keretében.

A Becsületbíróság eljárása

A Becsületbíróság a Hszt.-vel bevezetett jogintézmény, amelynek hatásköre elsődlegesen a szolgálati viszony iránti megszüntetés **három esetében,** a szolgálatban megtarthatóság megállapítására terjed ki. Ez a három eset:

- a minősítés alapján történő hivatásos szolgálatra vonatkozó alkalmatlanság kimondása;
- a méltatlanságra alapozott szolgálati viszony megszűntetése; ● a fegyelmi fenyítésként történő szolgálati viszony megszüntetése.

Döntési kompetenciája csupán arra terjed ki, hogy a rendelkezésre álló iratok alapján **állást foglaljon** abban, hogy a hivatásos állományú **méltó-e** arra, hogy szolgálati viszonyát

fenntartsák, s nem vizsgálhatja a tényállás megalapozottságát. Ha a szolgálati viszony megszüntetés fenyítés alkalmazását elutasítja, az ügyet új fenyítés kiszabására visszautalja az eljáró parancsnoknak.
A Becsületbíróság a Hszt. hatályba lépését követően kialakított további hatásköre az **egészségkárosodási eljárásban** a hivatásos állományú közrehatása tárgyában történő állásfoglalása.

A Becsületbíróság eljárását az érintett hivatásos állományú vagy jogi képviselője kezdeményezheti, és a sérelmezett döntést hozó elöljáró hívja össze. Tagjait és elnökét rendvédelmi szervenként, kifogástalan magatartású hivatásosok közül, rendfokozati csoportonként felállított, legfeljebb 50 fős lista (névjegyzék) alapján választják ki. Elnökét a MRK elnöksége jelöli ki. Tagjait az összehívó elöljáró választja ki.

Az etikai eljárás

Az új közszolgálati életpályák kialakítása során kiemelt szerepet szántak a **közszolgálat ethoszának.** A Hszt. azzal oldja fel, hogy egyfelől a törvényben nevesíti azokat az erkölcsi elvárásokat, hivatásetikai alapelveket, amelyeket a hivatásos állományúnak minden kö-

rülmények között meg kell tartania. Ugyanakkor a hivatásos állományú kifogásolható ma gatartásának „erkölcsi megítélése” a hivatásos állomány tagjaiból álló köztestület, a MRK hatáskörébe tartozik. Az MRK megalkotta a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódexet, valamint az Etikai Eljárási Szabályzatot, és létrehozta az Etikai Bizottságot.

A hivatásos állományúval szemben etikai eljárást **bárki kezdeményezhet.** Az Etikai Bizottság az eljárás eredményeként, ha az etikai vétség megállapítható, fegyelmi eljárást vagy kifogástalan életvitel ellenőrzését kezdeményezheti, illetve saját hatáskörben figyelmeztetést vagy megrovást alkalmazhat.

4. A rendvédelmi igazgatási alkalmazottak jogállási szabályozása

4.1. A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszony

A rendvédelmi szerveknél foglalkoztatott civil állományú, de sajátos közszolgálati jogviszonyban állók foglalkoztatási szabályainak áttekintő bemutatása.

A Hszt. 2019. február 1-jei hatállyal rendvédelmi ágazatban foglalkoztatott civil állományúak (2019. január 31-ig közalkalmazottak és kormánytisztviselők) tekintetében − a jogok és kötelezettségek kiegyensúlyozott szabályozásán alapuló, érdemi illetményemelést biztosító, kiszámítható előmeneteli rendszert lehetővé tevő – új jogállási szabályozást vezetett be.

A szabályozás hatálya alá tartozó személyi kört **rendvédelmi igazgatási alkalmazottaknak** (a továbbiakban: rendvédelmi alkalmazott), foglalkoztatási jogviszonyukat pedig **rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonynak** (a továbbiakban: igazgatási jogviszony) nevezzük.

Az új jogviszony szabályozási bázisa a Hszt., amelynek alapvető oka, hogy nagyrészt a Hszt.-hez hasonló kötelmi rendszer kialakítására került sor, ezzel együtt a Hszt. rendelkezései nagy számban kerülnek alkalmazásra.
Ennek megfelelően a szabályozás is ehhez igazodik: a Hszt. új XXVIII/A. fejezete vonatkozik a rendvédelmi alkalmazottak szolgálati jogviszonyára, melyben

- meghatározásra kerül, hogy a Hszt. mely rendelkezése alkalmazandó,
- a szabályozás rögzíti ahol szükséges az eltérés,
- új szabályrendszer kialakítására került azon jogviszonyelemek tekintetében, melyek nem a Hszt.-beli szabályozást követik. Ezek főként a jogviszony létesítés és megszűnés, az előmeneteli- és illetményrendszer, a munkaidő- és pihenőidő, stb.

A szabályozás fő célja, hogy egységes szabályozási alapokon nyugvó, a hivatásos állo mányra vonatkozó szabályokhoz közelítő szabályrendszer vonatkozzon a nem hivatásos jogviszonyban ellátható feladatokat végző személyi állományra.

A jogviszony jellege, alanyai

Az igazgatási jogviszony az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv és a rendvédelmi alkalmazott között létrejött **különleges foglalkoztatási jogviszony,** amelyben mindkét felet a sajátos rendvédelmi körülményeknek megfelelő kötelezettségek terhelik, és jogosultságok illetik meg. A jogviszonnyal kapcsolatos **munkáltatói jogokat** a rendvédelmi szerv szervezeti egységének vezetője gyakorolja.

4.2. Általános magatartási követelmények és a jogviszony keletkezése

Az igazgatási jogviszonyból fakadó jogosultságok és kötelezettségek teljesítésekor alkalmazandó általános magatartási követelmény a felek **együttműködési kötelezettsége,** a **joggal való visszaélés tilalma,** az **egyenlő bánásmód követelménye,** valamint a **személyiségi jogok tiszteletben tartása.**

A **Hszt. rendelkezéseit** további általános magatartási szabályok (az elektronikus dokumentumok, a jognyilatkozatok érvénytelensége, az igények elévülése, a határidők számítása) vonatkozásában is alkalmazni kell.

Az igazgatási jogviszony alapvetően kétféle módon; **jogviszonyváltással** vagy **kinevezéssel** jöhet létre.

Igazgatási jogviszony kizárólag azzal a személlyel létesíthető, aki megfelel a törvényben meghatározott **általános** és **különös alkalmazási feltételeknek.** E feltételek nagyrészt a hivatásos állomány feltételeivel megegyező módon alakulnak, míg főbb különbségek elsősorban az általános-különös feltételek viszonyában találhatók.

A Riasztv.-vel bevezetett alkalmazási feltételek katalógusát a következő táblázat foglalja össze:

Kinevezés

Az igazgatási jogviszony kinevezéssel, és annak elfogadásával jön létre. Főszabály szerint **határozatlan időre,** atipikusan határozott időre hozható létre (pl.: tartósan távol lévő helyettesítése céljából). A rendvédelmi alkalmazottakat – akárcsak bármelyik közszolgálati foglalkoztatási jogviszonyban – **eskütételi kötelezettség** terheli. Az eskütétel elmaradása érvénytelenségi ok, amelyre bárki hivatkozhat. E tekintetben a Riasztv. közelebb áll a Kit.hez vagy a Kttv.-hez, és tekintettel van a rendvédelmi alkalmazottak által ellátott feladatok jellegére, mivel nem a Hszt. (élet kockáztatására utaló) esküokmányát veszi alapul. A ko rábban közalkalmazottként foglalkoztatott személyi állomány számára ez új elem.

A kinevezés (kinevezési okmány) a munkáltató egyoldalú jognyilatkozata, amelynek tartalmaznia kell a szolgálatteljesítés legfontosabb kérdéseit (pl.: illetmény, munkakör, meghatározott feladatkör, munkavégzés helye), s csatolni kell hozzá a rendvédelmi alkalmazott munkaköri leírását is. Ezen felül azonban a munkáltató további kérdésekről is rendelkezhet.

Próbaidő

Főszabály szerint az igazgatási jogviszony létesítésekor legalább 3, de legfeljebb 6 hónapig terjedő próbaidőt kell kikötni. A próbaidő kikötésére nem kerül sor, ha az igazgatási jogviszony létesítése hivatásos szolgálati viszonyból történik. Próbaidő alatt az igazgatási jogviszonyt bármelyik fél indoklás nélkül, azonnali hatállyal megszüntetheti.

4.3. A jogviszony módosulása

A kinevezés tartalmát módosítani elsősorban a rendvédelmi alkalmazott beleegyezésével, azaz **közös megegyezéssel** lehet.

Létezik azonban néhány olyan eset, amikor **nem szükséges** a rendvédelmi alkalmazott beleegyezése, a kinevezés tehát egyoldalúan módosítható:

1. a fizetési fokozatban történő előresorolás;
2. az illetmény megállapítása;
3. az előmenetelhez előírt képzési, továbbképzési és vizsgakötelezettségek megállapítása;
4. a munkakör, feladatkör változással történő módosítása;
5. a munkavégzés helyének település területén belüli megváltozása alkalmával.

Nem minősül a kinevezés módosításának, ha a rendvédelmi alkalmazott munkakörének megnevezése vagy a foglalkoztató szervezeti egység elnevezése megváltozik. Fontos kitétel, hogy az érintettek feladatköre egyik esetben sem változhat.

Ideiglenes átirányítás, rendvédelmi érdekből történő átrendelés

A kinevezéstől eltérő foglalkoztatás azon esetei, amelyek során **nem szükséges** a kinevezés módosítása, s így a rendvédelmi alkalmazott **beleegyezését sem** kívánja meg.

Tartós átirányítás, rendvédelmi érdekből történő kirendelés

E körben találhatjuk azokat a **kinevezés módosításához** kötött foglalkoztatási formákat, amelyekhez szükséges a rendvédelmi alkalmazottak **beleegyezése.**

4.4. A jogviszony megszűnése és megszüntetése

4.4.1. A jogviszony megszűnése

A Riasztv. rendszertani szempontból a **Hszt. szabályaira** épül. A Hszt. közös megegyezésre, lemondásra, azonnali hatályú lemondásra, illetve a más rendvédelmi szervhez történő áthelyezésre, eljárási kérdéseire, valamint a tanulmányi szerződéssel kapcsolatos megtérítési kötelezettségekre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell. A felmentési szabályokat

vizsgálva megállapítható, hogy érdemi különbségek elsősorban nem a felmentés részletszabályaiban, hanem sokkal inkább az egyes felmentési jogcímekben keresendők.

Az igazgatási jogviszony megszűnik:

1. a rendvédelmi alkalmazott halálával;
2. a 70. életév betöltésével;
3. ha a rendvédelmi alkalmazott a társadalombiztosítási szabályok alapján az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, és az öregségi teljes nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte;
4. ha a jogviszony érvénytelen jognyilatkozattal jött létre;
5. határozott időre létrejött jogviszony esetében a határozott időtartam leteltével;
6. a hivatalvesztés fegyelmi büntetéssel;
7. a törvény erejénél fogva, a törvényben meghatározott egyéb esetben.

4.4.2. A jogviszony megszüntetése

A jogviszony megszüntetése a felek – egyik fél vagy másik fél akaratából következően, illetőleg közös akarategyezéssel – létrejött **jognyilatkozatához** kötődik.

Így, az igazgatási jogviszony megszüntethető:

1. közös megegyezéssel;
2. lemondással;
3. azonnali hatályú lemondással;
4. más közszolgálati foglalkoztatási jogviszonyba vagy más rendvédelmi szervhez történő áthelyezéssel;
5. próbaidő alatt azonnali hatállyal; felmentéssel.

4.5. Előmenetel

A rendvédelmi alkalmazottak előmenetele többféleképpen (általánosan és speciálisan) történhet; általánosan egyrészt lehetőséget kell biztosítani a **munkaköri kategórián belüli fizetési fokozatokban** történő előmenetelhez, másrészt a **magasabb munkaköri osztályba vagy magasabb munkaköri kategóriába** tartozó munkakör eléréséhez. A rendvédelmi alkalmazottak besorolása a **munkaköri osztály, munkaköri kategória** és a **munkakör** alapján történik. Az egyes munkaköri egységekbe történő **besorolás** különféle tényezőkön nyugszik, ezt a következő táblázat szemlélteti:

Az egyes munkaköri kategóriákba tartozó, rendvédelmi alkalmazott által betölthető munkaköröket a **rendvédelmi szerv vezetője** határozza meg. A betölthető munkakörök igazodnak a munkaköri kategóriához, illetve a munkaköri osztályhoz. A Riasztv. az alábbi **munkaköri osztályokat és kategóriákat** különbözteti meg:

A Riasztv. összességében **érdemalapú előmeneteli rendszert** honosított meg (természetesen teljes egészében nem nélkülözi az automatizmusokat), amely vegyíti a korábbi Áttv., Kttv.,

valamint a Hszt. egyes rendszerelemeit. Az előmenetel **általános feltétele** a következő fizetési fokozathoz jogszabályban vagy a munkáltató által meghatározott feltételek teljesítése, a munkakör ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalat, készségek és kompetenciák megléte, illetve a munkáltató által meghatározott szintű teljesítményértékelés.

Magasabb munkaköri kategóriába tartozó munkakörbe a rendvédelmi alkalmazott akkor nevezhető ki, ha teljesíti annak ellátásához, a munkáltatói jogkör gyakorlója által meghatározott képzettségi és alkalmassági feltételeket.

A „rendes" előmenetel mellett, beszélhetünk olyan **speciális előmeneteli formákról** is, mint a vezetői vagy a felsőfokú végzettségűek kiemelt munkaköri kategóriába történő, „szakértői" előrelépése. Ez utóbbi két típus esetében a Riasztv. külön előmeneteli- és illetménytáblákat határoz meg.

1. Annak céljából, hogy a kiemelt, „F" munkaköri kategória – amely felülről nyitott – valóban ösztönző legyen, s ne váljon parttalanná, a Riasztv. **korlátozza** az így betölthető munkakörök arányát. Ez azt jelenti, hogy az e kategóriába tartozó rendvédelmi alkalmazott által betölthető munkakörök aránya nem haladhatja meg az állománytáblázatban igazgatási jogviszonyban álló személlyel betölthető munkakörök számának 3%-át. A középfokú végzettségűek esetében a „B" munkaköri kategória tekinthető kiemelt előmeneteli osztálynak.
2. A rendvédelmi alkalmazottat **vezetői munkaköre** alapján vezetői munkaköri osztályba kell besorolni. Vezetői munkakörben kiemelt vezetői, középvezetői vagy beosztott vezetői munkaköröket különböztethetünk meg. Vezetői kinevezés főszabály szerint határozatlan időre szól, de bizonyos esetekben (helyettesítés céljából vagy tartós külszolgálat idejére) határozott időre is történhet. A vezetői kinevezés feltétele a rendészeti szakvizsga megléte, valamint a rendvédelmi szervnél töltött 6 hónapos szakmai gyakorlat.

4.6. Illetményrendszer

A rendvédelmi alkalmazott **illetménye** alapilletményből és pótlékokból tevődik össze, amelyhez különféle **juttatások** kapcsolód(hat)nak.

4.6.1. Alapilletmény

A karrierrendszerekben hagyományosan az alapilletmény jelenti az illetmény legnagyobb hányadát. A rendvédelmi alkalmazott **alapilletményének** pontos összegét – tekintetbe véve az előmeneteli szabályok ismertetésénél elmondottakat – a besorolása szerinti munkaköri kategória megfelelő fizetési fokozatának alsó és felső határa között kell megállapítani; (ezt nevezzük **sávos illetményrendszernek).** Az egyes munkaköri osztályokban található munkaköri kategóriákat, s azok **fizetési fokozatait** tartalmazza az alábbi táblázat:

A Riasz. szabályrendszere tehát elmozdul a nyitottabb rendszerekre jellemző javadalmazási gyakorlat logikája irányába, az illetmény pontos összegének megállapítása ugyanis a

munkáltatói jogkör gyakorlójának **mérlegelési jogköre.** Éppen ezért szükség van bizonyos szempontok figyelembevételére (hiszen ezek hiányában nem mérlegelési, hanem diszkrecionális jogkörről beszélhetünk).

A munkáltatói jogkör gyakorlójának az illetmény összegéről való döntésekor **figyelembe kell vennie** a rendvédelmi alkalmazott igazgatási jogviszonyban eltöltött idejét; a tapasztalatot; a rendvédelmi alkalmazott által szerzett végzettséget, egyéb képesítést, nyelvtudást; a munkakör ellátásához kapcsolódó felelősséget, a teljesítményértékelést, valamint a munkakör ellátásához kapcsolódó fizikai, pszichés és munkakörnyezetből adódó terhelést.

Évente lehetőség adódik a rendvédelmi alkalmazott illetményének – alsó és felső illetménysáv közötti – **felülvizsgálatára,** amely alapján magasabb, de akár alacsonyabb illetmény is megállapítható a tárgyévben számára. A felülvizsgálat feltétele a teljesítményértékelés elvégzése.

4.6.2. Pótlékok

Az egyes illetménypótlék-elemek képezik általában a teljes illetmény **legkisebb részét.** Közös jellemzőjük, hogy mindig valamilyen **személyes** (pl. idegennyelv-tudás), **szervezeti** (pl.: veszélyes munkakör betöltése) vagy a **munkavégzés körülményeire** (pl.: éjszaka végzett munka) vezethetők vissza. További elhatároló szempont, hogy amíg egy részük alanyi jogon jár, más részük a munkáltató mérlegelésétől függ.

4.7. Az igazgatási jogviszony további elemei

4.7.1. Teljesítményértékelés

A rendvédelmi alkalmazott munkateljesítményét a munkáltatói jogkör gyakorlója mérlegelési jogkörében eljárva évente 1 alkalommal írásban értékeli. A teljesítményértékelés alapján a rendvédelmi alkalmazott illetménye csökkenthető vagy növelhető.

4.7.2. Fegyelmi felelősség

A civil személyi állomány egy részénél (2019. január 31-ig kormánytisztviselők) eddig is volt fegyelmi felelősség, azonban a közalkalmazotti kör tekintetében ez jelentős újítás.

Fegyelmi vétséget követ el a rendvédelmi alkalmazott, ha a jogviszonyból eredő kötelezettségét vétkesen megszegi. A kiszabható fegyelmi büntetések:

1. megrovás;
2. illetménycsökkentés munkaköri kategórián belül;
3. vezetői álláshelyről nem vezetői álláshelyre helyezés;
4. hivatalvesztés.

4.7.3. Hivatásetikai alapelvek

A Hszt. hivatásetikai alapelvekre vonatkozó rendelkezése a közalkalmazottak esetében eddig is alkalmazandó volt, a kormánytisztviselők esetében szintén tartalmazott erre vonatkozó szabályozást a jogállási törvény.

A rendvédelmi alkalmazottakra a hivatásos állománnyal együtt egységes elveket ír elő a szabályozás, ezek a hűség, a nemzeti érdek előnyben részesítése, a méltóság és tisztesség, az előítéletektől való mentesség, a pártatlanság, a felelősségtudat, a szakszerűség, az együttműködés, az arányosság.

A vezetői munkakört betöltőkkel szemben támasztott további etikai alapelv a példamutatás, a szakmai szempontok érvényesítése és a számonkérési kötelezettség.

Megsértésük esetén a Magyar Rendvédelmi Kar etikai eljárást folytat le.

Magyar Rendvédelmi Kar (MRK)

Az MRK a rendvédelmi szervek hivatásos állománya tagjainak és rendvédelmi alkalmazottainak önkormányzattal rendelkező rendvédelmi szakmai köztestülete. Kötelező tagsági viszony alapján működik, a rendvédelmi szervvel fennálló rendvédelmi alkalmazotti igazgatási jogviszony alapján a rendvédelmi alkalmazott az MRK tagjává válik.

5. Szerződéses határvadászok foglalkoztatása

Tanulási cél: a szerződéses határvadászok jogviszonya sajátosságainak bemutatása.

2022. szeptemberétől a rendőrség határrendészeti feladatainak hatékony ellátását megerősítő új állománycsoport, a szerződéses határvadászok léptek szolgálatba.

A Hszt. szabályrendszerében **egy új, önálló szerződéses jogviszony került szabályozásra, amelyre a hivatásos jogviszonytól esetenként eltérő, különleges szabályok irányadók.**

A jogviszony alapvetően – a szükséges eltérésekkel – **a hivatásos szolgálati jogviszony jogintézményeire épül, szerződéses jellegéből adódó sajátosságokkal, azonban nem a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.). alkalmazásával.** E személyi kör tagjainak feladata és az állami kényszer alkalmazásának lehetősége jelentősen megkülönbözteti őket a többi rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállalótól.

A szerződéses határvadászok jogviszonyának főbb elmei:

a) a jogviszony nem kinevezéssel, hanem szerződéssel jön létre, 3 éves határozott időtartamra, amely egy alkalommal meghosszabbítható legfeljebb további 3 évvel azzal, hogy a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején a 3+3 éves határozott idő leteltét követően is lehetőség lesz a szerződés meghosszabbítására,

b) a szerződést az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv köti a határvadásszal, az Rtv. szerinti határrendészeti feladatokhoz kapcsolódó határvadász feladatokra,

c) a szerződéses jogviszony létrejöttének feltétele a határvadász eskü letétele d_1. a határvadász a Készenléti Rendőrség Határvadász Ezred (igazgatóság jogállású) személyi állományába kerül,

e) a hivatásos szolgálati jogviszonytól eltérően – a határozott időtartamra tekintettel – besorolás, előmenetel, teljesítményértékelés nem kapcsolódik a jogviszonyhoz,

f) a rendvédelmi szerv sajátosságaihoz igazodóan bevezetésre kerül a tisztesi rendfokozat,

g) a feladatellátás sikeres határvadász vizsga birtokában kezdhető el, ,

h) a hivatásos állományú tagokhoz hasonlóan szigorú egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmassági feltételeknek kell megfelelniük,

i) illetményük szabályozása: alapilletmény a garantált bérminimum, ehhez kapcsolódóan a „klasszikus” munkajogi pótlékok (éjszakai pótlék), továbbá az idegennyelv-tudási pótlék adható, illetve speciális határvadász szolgálati pótlék kerül bevezetésre, amelynek mértékét és feltételeit a belügyminiszter határozza meg rendeletben,

j) a szabályozás lehetővé teszi a szerződéstől eltérő foglalkoztatást az átrendelés szabályainak alkalmazásával, biztosítva ezzel a rugalmasságot.

A Hszt. lehetőséget ad a hivatásos állományba vételükre, ennek megvalósulása esetén a határvadász időtartam a hivatásost megillető jogosultságokba beszámít.

6. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás

Tanulási cél: a rendvédelmi egészségkárosodási ellátás, mint a társadalombiztosítási rendszeren túlmutató ellátási forma céljának és szabályrendszerének ismeretetése.

A társadalombiztosítási rendszer 2012-ben történt jelentős átalakítása miatt és a szolgálati nyugdíjrendszer megszűnéséből adódó élethelyzetek kezelésére szükség volt egy olyan új eszközrendszer kidolgozására és bevezetésére, amely lehetővé teszi, hogy aki a hivatásos szolgálattal járó többlet-igénybevételből vagy éppen a **szolgálat során történt baleset, illetve kialakult betegség következtében megromlott egészségi állapota** miatt részben vagy teljesen **alkalmatlanná vált a hivatásos szolgálatra,** és emiatt **jövedelemcsökkenést kell elszenvednie,** az a teljesített szolgálat elismeréseként **kapjon pénzbeli támogatást** az államtól. A 2017-ben bevezetett rendszer annak is biztosít támogatást, aki egyébként a hivatásos

szolgálattal összefüggésbe nem hozható sorsszerű megbetegedés következtében nem tudja tartósan ellátni a szolgálatát, vagy alkalmatlanná vált, de hosszabb szolgálati múlttal rendelkezik.

A szolgálatban eltöltött időtől függetlenül megilleti a hivatásos állomány tagját az ellátás, ha a betegség vagy baleset következtében beálló egészségkárosodás **szolgálat ellátásával összefüggésben** keletkezett. Ha a szolgálat ellátásával **nem hozható összefüggésbe,** akkor a folyósítás feltétele legalább tíz év hivatásos szolgálat és a rehabilitációs szabályok szerint jelentősebbnek mondható egészségkárosodás.

Nem állapítható meg, és nem folyósítható az ellátás, ha az arra okot adó betegség, baleset bekövetkeztében **szándékosan vagy súlyosan gondatlanul** a hivatásos állományú közrehatott.

A kizárásra okot adó esetköröket a törvény példálózva ugyan, de tételesen felsorolja.

Az egészségkárosodási ellátás alapvető **célja** – az egészségi állapottal összefüggő jövedelemcsökkenés kompenzálása mellett – a rendvédelmi szervnél történő t**ovábbfoglalkoztatás elősegítése.** A szabályok itt is arra kötelezik a munkáltatót, hogy megoldást keressen egy másik – a hivatásos képzettségének, állapotának megfelelő – munkakörbe történő áthelyezésre, másfelől a hivatásosnak megfelelőség esetén elfogadási kötelezettsége is van. Ha ezt elutasítja, nem lesz jogosult keresetkompenzációra. Nyilvánvalóan vannak olyan élethelyzetek, például az egészségi állapot súlyossága, amikor indokolt lehet e szigorú szabály alól felmentést adni, de ezt csak a miniszter teheti meg.
Az egészségkárosodási ellátást határozott időre állapítják meg, amely azonban legfeljebb a nyugdíjkorhatár eléréséig tarthat. Összege – figyelemmel a hivatásos szolgálatban eltöltött idejére– a korábbi illetményhez igazodik azzal, hogy abból le kell vonni a más jogcímen kapott társadalombiztosítási és szociális ellátások összegét. A szolgálattal való összefüggés kérdésében a jogalkotó sajátos hatáskört ad a Becsületbíróságnak, amennyiben e testület dönt abban a kérdésben, hogy az ellátásból való kizárást eredményező közrehatás a hivatásos részéről megállapítható-e.

Az ellátási rendszer **két ellátási formát** tartalmaz:

- rendvédelmi egészségkárosodási keresetkiegészítés, ● rendvédelmi egészségkárosodási járadék.

A **rendvédelmi keresetkiegészítés** azt illeti meg, akit a rendvédelmi szerv állományában továbbfoglalkoztatnak, és akinél az illetménycsökkenést kompenzálni kell. **Rendvédelmi egészségkárosodási járadékot** pedig annak kell folyósítani, aki felmentést kapott a továbbfoglalkoztatási kötelezettség alól, jogviszonya megszűnik és állapotára tekintettel valamilyen társadalombiztosítási ellátásban részesül. Az addigi keresetkiegészítés átalakul egészségkárosodási járadékká.

7. A rendvédelmi szervek egészségügyi-pszichológiai ellátórendszere

7.1. Bevezetés

A rendvédelmi szervek által végzett munka bizonyítottan specifikus kihívást és egyben fokozott megterhelés jelent az állomány tagjai számára. Éppen ezért különösen fontos, hogy kiemelt figyelmet fordítsunk az állomány egészségi, pszichológiai és fizikai állapotára. Ezt a kiemelt figyelmet szolgálják a Hszt-ben is megfogalmazott elveket követve az alábbi feladatok:

1. a specifikus követelményeknek való megfelelést lehetővé tevő **alkalmassági feltételek** rendszeres ellenőrzése;
2. az állomány egészségi és pszichológiai **alapellátásának biztosítása** (gondozás, ideiglenes szolgálatképtelenség, illetve keresőképtelenség megállapítása stb.);
3. a **munka- és szolgálati balesetek** megelőzése és kivizsgálása;
4. a **közegészségügyi-járványügyi** kockázatot rejtő helyzetek, események kezelése;
5. valamint a rendvédelmi életpálya során bekövetkező rendkívüli élethelyzetek – balesetek, megbetegedések – kezelését az állomány minél szélesebb körű megtartásával szolgáló, ún. **rendvédelmi egészségkárosodási ellátás** rendszere.

Ezen feladatok végrehajtása a rendvédelmi szervek egészségügyi-pszichológiai munkavédelmi szolgálatának a feladata.

A Hszt. előírja, hogy a hivatásos állomány tagjai egészségének és testi épségének védelmét az őket terhelő fokozott igénybevétel követelményeinek megfelelően kell biztosítani. A hivatásos állomány tagja egészsége megőrzéséhez, helyreállításához és egészségi állapota javításához – a társadalombiztosítási törvény[1] alapján – egészségbiztosítási ellátásokra jogosult. Az állomány tagjai az egészségügyi ellátást az egészségbiztosítási szerv által finanszírozott egészségügyi intézményeknél és a rendvédelmi szerv által fenntartott egészségügyi-pszichológiai szolgálatnál vehetik igénybe. **A rendvédelmi szervek saját költségvetésük terhére egészségügyi-pszichológiai szolgálatot működtetnek, amelynek célja a személyi állomány tagjai számára** – a társadalombiztosítás keretében rendelkezésre álló egészségügyi ellátásokon túli – **egészségügyi és pszichológiai alapellátás biztosítása.**

[1] 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól.

7.2. A rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenység

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenységet, el tudja különíteni egymástól az egészségügyi és az azt támogató tevékenységeket, valamint áttekintse a minisztérium és a rendvédelmi szervek e területen végzett feladatait.

7.2.1. Az egészségügyi szakterületi tevékenység fogalomrendszere

A rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenységet a *belügyminiszter irányítása alá tartozó, rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenységről* szóló **20/2023. (VII. 14.) BM utasítás** szabályozza.

Ennek értelmében a rendvédelmi szervnek úgy kell kialakítania a működését, hogy abban a **személyi állomány** és – egyes tevékenységeknél – **a védett személyek és a fogvatartottak testi és lelki egészségének védelme** a hosszú távú egyéni és szervezeti hatékonyság megőrzése érdekében kiemelt szerepet kapjon.

Mindennek érdekében a rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenység a konkrét **rendvédelmi egészségügyi tevékenységen** túl magában foglal számos egyéb, az állomány testi és lelki egészségének a megőrzését **támogató tevékenységet** is.

A rendvédelmi egészségügyi tevékenység körébe tartozó feladatok:

a) a személyi állomány tagjainak foglalkozás-egészségügyi ellátása;
b) a hivatásos állomány tagjai, a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezők, a rendvédelmi oktatási intézmény tanulói, a rendvédelmi tisztjelöltek és a szerződéses határvadászok egészségi és pszichológiai alkalmasságvizsgálata;
c) a hivatásos állomány tagjainak egészségügyi és pszichológiai alapellátása, ezzel összefüggésben az ideiglenes szolgálatképtelenség orvosi elbírálása;
d) a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló és munkavállaló foglalkoztatottak egészségügyi és pszichológiai alapellátása, ezzel összefüggésben – háziorvosi jogosultság esetén – az ideiglenes keresőképtelenség orvosi elbírálása;
e) a hivatásos állomány megváltozott egészségi állapotú tagjának alkalmasságát vizsgáló felülvizsgálati bizottság tevékenysége, nem érintve a felülvizsgáló egység vezető főorvosának külön jogszabály szerinti felelősségét;
f) a személyi állomány fogászati ellátása;
g) a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartottak egészségügyi alapellátása, járó- és fekvőbeteg-ellátása, valamint pszichológiai alapellátása – beleértve a pszichológiai krízisintervenciós ellátásukat is – a büntetésvégrehajtási szervezetnél;

h) a rendőrségi fogdákon és az őrzött szálláshelyeken fogva tartottak egészségügyi alapellátása és pszichológiai krízisintervenciós ellátása az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnél;
i) a közegészségügyi-járványügyi feladatok;
j) a szakorvosi ellátás (ahol biztosított);
k) a rendvédelmi szerveknél folyó, egészségkárosító kockázattal járó kiképzési és egyes szolgálati feladatok végrehajtásának, a rendvédelmi szerv által szervezett hivatali, sport-, szabadidős és társadalmi rendezvények egészségügyi biztosítása;
l) védett személy hivatalos programja során a szükség esetén nyújtandó egészségügyi ellátás szervezése és koordinálása, a rohamkocsiszintű mentési készenlét biztosítása, valamint egyéb egészségügyi készültség fenntartása;
m) a gépjárművezetői engedélyhez kapcsolódó egészségi alkalmassági vizsgálatok térítésmentes végzése;
n) a megkülönböztető jelzést használó, valamint speciális gépjármű vezetésére jogosító engedély kiadása előtti, illetve az ilyen engedéllyel rendelkezők közlekedéspszichológiai vizsgálata;
o) a szolgálati nyugdíjas gyógyító-megelőző egészségügyi ellátása, gondozása, pszichológiai alapellátása (ahol jogszabály előírja);
p) a szolgálati lőfegyver ideiglenes bevonásával kapcsolatos feladatok ellátása; valamint
q) mindazon feladatok, amelyeket jogszabály a fenti cél elérése érdekében meghatároz.

A támogató tevékenységek körébe tartozó feladatok:

a) a hivatásos állomány tagjainak fizikai alkalmasságvizsgálata;
b) valamint minden olyan tevékenység, amely a rendvédelmi szerv személyi állománya egészségének megőrzését és fejlesztését szolgálja, így különösen:
    ba) egyéni és csoportos edzések,
    bb) sportversenyeken való részvétel és felkészítés,
    bc) közösségépítő-szervező munka,
    bd) egészségmegőrző és -fejlesztő programok megvalósítása,
    be) szűrővizsgálatok szervezése,
    bf) önkéntes véradás szervezése.

7.2.2. A minisztérium rendvédelmi egészségügyi szakterületi tevékenysége

A belügyminiszter irányítása alá tartozó, rendvédelmi szerveknél folyó egészségügyi szakterületi tevékenység **szakmai irányítását és módszertani támogatását a Belügyminisztérium Személyügyi Helyettes Államtitkársága** biztosítja, amelybe szükség esetén bevonja a Rendészeti Államtitkárságot és az Egészségügyi Államtitkárságot. A **szakmai koordinációt** a miniszter véleményező és tanácsadó szerveként külön jogszabályban [2] meghatározott **Tanácsadó Testület** látja el.

[2] 45/2020. (XII. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló egyes rendvédelmi szerveknél foglalkoztatott hivatásos állomány és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állomány alkalmasságvizsgálatáról

A Személyügyi Helyettes Államtitkárság:

a) elősegíti és ellenőrzi az egészségügyi szakterületi tevékenység keretében ellátandó tevékenységekre vonatkozó jogszabályok és belső szabályozók betartását;
b) működteti a személyi állomány alkalmasságvizsgálati rendszerét;
c) a miniszter által kinevezett tagok részvételével ellátja a Tanácsadó Testület elnöki és titkári feladatait;
d) koordinálja az egészségügyi tevékenységet végző foglalkoztatottak szakmai képzését, továbbképzését;
e) elősegíti a továbbképzési programok, szakmai napok szervezését az egészségügyi tevékenységet végző foglalkoztatotti állomány számára;
f) útmutatót, módszertani anyagot ad ki;
g) a minisztérium szakrendszereiben el nem érhető adat, információ szükségessége esetén adatszolgáltatást, tájékoztatást kér;
h) figyelemmel kíséri a rendvédelmi szerv által végzett megelőző, felvilágosító tevékenységet (egészséges életmód, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, egészségfejlesztés);
i) az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól szóló kormányrendelet alapján nyilvántartja a rendvédelmi szervek számára biztosított fogászati szolgálattal összefüggő feladatokat, kiadja a megüresedett szolgálatok helyére történő új finanszírozási szerződések megkötéséhez szükséges minisztériumi hozzájárulást.

7.2.3. A rendvédelmi szerv egészségügyi szakterületi tevékenysége

A rendvédelmi egészségügyi tevékenységet a **rendvédelmi szerv** az egészségügyi szakterületi tevékenység keretében, minisztériumi irányítással, a jogszabályokban és a közjogi szervezetszabályozó eszközökben meghatározott keretek között önállóan végzi, feladatait a rendvédelmi szerv költségvetésének terhére vagy a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelővel kötött finanszírozási szerződés alapján látja el.

A **rendvédelmi szerv országos parancsnoka vagy országos főigazgatója** az egészségügyi szakterületi tevékenység keretében illetve annak végzése érdekében:

a) gondoskodik az irányítása alatt álló szerveknél folyó egészségügyi tevékenység személyi, tárgyi és elhelyezési feltételeiről, a tevékenység költségvetési tervezéséről;
b) folyamatosan vizsgálja a működési feltételeket, kezdeményezi a szervezeti és működési feltételek felülvizsgálatát;
c) folyamatosan figyelemmel kíséri és elemzi a foglalkoztatottak egészségi, pszichológiai és fizikai állapotát;
d) gondoskodik a rendvédelmi szerv által szervezett hivatali, sport-, szabadidős és társadalmi rendezvények külön jogszabály szerinti egészségügyi biztosításáról;
e) elősegíti az egészségmegőrző és -fejlesztő programok megvalósítását;
f) elősegíti szűrővizsgálatok szervezését;
g) biztosítja az elsősegélynyújtás alapvető ismereteinek rendszeres oktatását, az arra való felkészítést;
h) elősegíti az önkéntes véradás megszervezését;

i) elősegíti a személyi állomány rehabilitációját, gyógyüdültetését, illetve rekreációját;
j) biztosítja az egészségügyi tevékenységet végző foglalkoztatottak részvételét a tevékenységük végzéséhez szükséges speciális képzéseken és továbbképzéseken;
k) a továbbképzési rendszer keretében vagy azon kívül, évente legalább egy alkalommal biztosítja a belső továbbképzést az egészségügyi tevékenységet végző foglalkoztatottak számára;
l) támogatja az egészségügyi tevékenységet végző foglalkoztatottak tudományos kutatómunkáját;
m) gondoskodik az egészségügyi adatkezelési szabályok és a betegjogok betartásáról;
n) a minisztérium által megadott tartalmi szempontok alapján minden év február 28-áig jelentést készít az előző évi feladatok végrehajtásáról.

8. Az egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálatok

8.1. Az alkalmasságvizsgálatok lényege, célja

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a munkaköri alkalmasságvizsgálatok célját és főbb típusait, valamint a hivatásos állomány alkalmasságvizsgálatának célját. (A vastaggal kiemelt részek szó szerinti ismerete szükséges.)

A munkavédelemi törvény [3] értelmében **minden munkáltató köteles gondoskodni az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeiről.** E kötelezettség teljesítésének egyik legfontosabb eleme, hogy a munkavállaló adott munkakörben csak akkor alkalmazható, ha foglalkoztatása önmaga vagy mások egészségét, testi épségét nem veszélyezteti.

A munkaköri alkalmasságvizsgálat lényege annak megállapítása, hogy egy meghatározott munkakörben és munkahelyen végzett tevékenység által okozott megterhelés a vizsgált személynek milyen igénybevételt jelent, és annak képes-e megfelelni. A vizsgálatok célja minden esetben a munkahelyi egészségkárosodások – foglalkozási betegségek, munkabalesetek – egészségügyi és pszichológiai megelőzése. A vizsgálatokat – melynek rendjét miniszteri rendelet [4] szabályozza – a munkáltatónak kell kezdeményezni a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatoknál, amelyeknek az egyik legfontosabb feladata a megelőzés.

[3] 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről.
[4] 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről.

A munkaköri alkalmassági vizsgálatok **különböző jellegűek** lehetnek, így megkülönböztetünk **előzetes** (munkakezdést megelőző, illetve felvétel előtti), **időszakos** (már munkaviszonyban lévők ismételt) és **soron kívüli** (egészségi állapot változáskor) alkalmassági vizsgálatokat.

A Hszt. előírja, hogy **csak olyan személlyel létesíthető hivatásos szolgálati jogviszony, aki a hivatásos szolgálatra és a tervezett szolgálati beosztására egészségi, pszichológiai és fizikai szempontból alkalmas.** A szolgálati követelmények érvényre juttatása érdekében a hivatásos állomány tagjának hivatásos szolgálatra, valamint az egyes szolgálati beosztásra való alkalmasságát, egészségi, pszichológiai és fizikai állapotát a hivatásos szolgálati jogviszony létesítését megelőzően és annak fennállása alatt alkalmasságvizsgálat keretében rendszeresen vizsgálni és véleményezni kell.

8.2. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Általános jellemzők

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer legfontosabb jellemzőit és a bevezetéséről szóló rendeletet. (A vastaggal kiemelt részek szó szerinti ismerete szükséges.)

A rendvédelmi pályára jelentkezők körében tapasztalható jelentős változásra (pl. generációs jellemzők), valamint a rendvédelmi szerveken belül kialakult új beosztásokra, illetve az azokhoz kapcsolódó specifikus alkalmassági követelményekre tekintettel 2018-ban fogalmazódott meg azon elvárás, hogy szükséges a rendvédelmi hivatásos állomány kötelező alkalmasságvizsgálati rendszerének átalakítása, megreformálása. Ezen törekvés eredményeként született meg a **belügyminiszter irányítása alatt álló egyes rendvédelmi szerveknél foglalkoztatott hivatásos állomány és rendvédelmi igazgatási alkalmazotti állomány alkalmasságvizsgálatáról szóló 45/2020. (XII. 16.) BM rendelet** (a továbbiakban: Rendelet), melynek hatálya az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervre, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervre, a terrorizmust elhárító szervre, az idegenrendészeti szervre, a hivatásos katasztrófavédelmi szervre és a büntetés-végrehajtási szervre terjed ki.

A Rendelet teljes rendszerében átalakította, modernizálta a rendvédelmi szervek hivatá sos állományának kötelező alkalmasságvizsgálati rendszerét azzal, hogy 2021. január 1-jei hatállyal bevezette az ún. **Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszert (röviden: KLIR).**

A KLIR rendszer legfontosabb jellemzői az alábbiak szerint foglalhatóak össze:

1. Az alkalmasságvizsgálat egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálatból áll.
2. Az egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálatok élesen **elkülönülnek egymástól.** Mindegyik esetében egymástól függetlenül létezik **I. fokú**, **II. fokú** és ún. **bizottsági** vizsgálat.
3. Az alkalmasságvizsgálat minden esetben a **betöltendő, illetve a betöltött beosztás** specifikus követelményeihez igazodik, melynek megvalósítása érdekében kialakításra került az **alkalmasságvizsgálati kategóriák rendszere.**
4. Az alkalmasságvizsgálat **két lépcsőben** zajlik, első lépcsőben a **minimum, illetve a kategóriafeltételek** ellenőrzése, második lépcsőben pedig az **illeszkedésvizsgálat** kerül végrehajtásra**.** Illeszkedésvizsgálatra csak a pszichológiai és a fizikai alkalmasságvizsgálat kapcsán kerülhet sor.
5. A **pszichológiai illeszkedésvizsgálat** kötelező eleme az alkalmasságvizsgálati kategóriához illeszkedő kompetenciáknak, az **egységes közszolgálati alapkompetentciáknak, a rendészeti irányítói** kompetenciáknak, valamint az **egységes közszolgálati vezetői** kompetenciáknak a komplex mérése.
6. A KLIR rendszer a kompetenciavizsgálatok értékeléséhez a **standard nine** értékelési rendszert használja
7. A KLIR-rendszer egyik fontos alapelve a **támogatás és a fejleszthetőség.**
8. Az alkalmasságvizsgálatnak **többféle típusa** van, melyek három fő csoportba sorolhatók: a **szolgálati előmenetelt támogató, az időszakos és a soron kívüli** alkalmasságvizsgálatok.
9. A minimum- és kategóriafeltételek vizsgálati **módszertanát és kritériumértékeit,** valamint az alkalmasságvizsgálatokat **végző személyeket** az egyes rendvédelmi szervek vezetői jelölik ki közjogi szervezetszabályozó eszközben.
10. A KLIR rendszer alkalmasságvizsgálatainak végrehajtását a **Komplex Kompetencia Alapú Kiválasztási és Képzési Rendszer (röviden: KOMP)** elnevezésű informatikai rendszer támogatja.

Ezen jellemzők részletesebb kifejtése olvasható a következő részekben.

8.3. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Alkalmasságvizsgálati kategóriák

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a KLIR új alkalmasságvizsgálati kategóriarendszerét (I–XII.), valamint az egyes kategóriákhoz kapcsolódó alkalmassági feltételek meghatározásának szabályozási rendszerét: törvény, rendelet, közjogi szervezetszabályozó eszköz, protokoll. (A táblázat, valamint a vastaggal

A KLIR rendszer egyik fontos jellemzője, hogy az alkalmasságvizsgálat minden esetben a betöltendő, illetve a betöltött beosztás specifikus követelményeihez igazodik. Ennek érdekében kialakításra került a szolgálati beosztások **új alkalmasságvizsgálati kategóriarendszere,** melynek lényege, hogy az egyes beosztásokat az általuk okozott egészségi, pszichológiai és fizikai megterhelés alapján 12 különböző kategóriába soroljuk az alábbiak szerint:

A táblázatban jól nyomon követhetők az egyes alkalmasságvizsgálati kategóriák főbb jellemzői és tipikus példái.

Látható, hogy egyrészt azt vizsgáljuk, hogy az adott beosztás a Hszt. szerint **beosztotti vagy vezetői** beosztásnak minősül-e. Elismerve azt a tényt, hogy számos olyan beosztás létezik a rendvédelmi szerveknél, melyek bár nem minősülnek vezetői beosztásnak, mégis más emberek munkájának az irányításával és így fokozott felelősséggel, valamint pszichés megterheléssel járnak, bevezetésre került az **iránytói beosztás** kategóriája, melynek tipikus példája az *alosztályvezető* és a *csoportvezető.*

Másrészt figyelembe vesszük, hogy az adott beosztás a rendvédelmi szerv alapfeladatának az ellátását szolgálja-e. Amennyiben igen, úgy további szempontként az adott beosztás által okozott **fizikai megterhelés** (balesetveszélyesség) mértéke szerepel. Ezen szempont szerint 4 különböző szerepkört határoz meg a Rendelet: a **támogató, az adminisztratív/ hatósági, a beavatkozó/intézkedő és a speciális** szerepkört.

Az **I. alkalmasságvizsgálati kategória** kiemelt szereppel bír, mivel ez tekinthető minden további kategória esetében alapelvárásnak. A rendvédelmi szervek minden hivatásos állományú tagjának teljesítenie kell az I. kategóriával szemben támasztott egészségi, pszichológiai és fizikai **minimumfeltételeket**, melyeket a Rendelet *1., 2. és 4. mellékletei* részletesen tartalmaznak.

A minimumfeltételek a rendvédelmi szervek vezető szakembereinek bevonásával, a jelen legi gyakorlati tapasztalatok felhasználásával kerültek meghatározásra. Ennek következményeként a korábbi vonatkozó szabályozáshoz képest az egészségi minimumfeltételek – figyelembe véve az orvostudomány fejlődését és egyes betegségek kezelhetőségének jelentős javulását – számos ponton enyhültek, a pszichológiai minimumfeltételek egyértelműbbé, a fizikai minimumfeltételek pedig egyszerűbbé és – igazodva az állományban jelentkező különböző egészségügyi problémákhoz – a végrehajtandó gyakorlatok szintjén választhatóvá váltak (4-féle Cooper-teszt közül választhatnak a kollégák: 12 perc folyamatos futás, úszás, kerékpározás, vagy evezőpad közül).

Minden további alkalmasságvizsgálati kategóriába tartozó beosztással szemben támasztott specifikus alkalmasságvizsgálati elvárásokat az **egyes rendvédelmi szervek vezetői** (országos főigazgatója és országos parancsnoka) határozzák meg **közjogi szervezetszabályozó eszközben (utasításban).** Ennek megfelelően az egyes rendvédelmi szervek elvárásai a különböző kategóriák esetében – igazodva a saját specifikus beosztásaik egyedi elvárásaihoz – eltérhetnek egymástól, kizárólag az I. kategória esetében kötelező a Rendeletben meghatározott minimumfeltételek egységes és egyben kizárólagos alkalmazása.

A II-XII. kategóriák esetében a kötelezően teljesítendő alkalmasságvizsgálati követelményeket **kategóriafeltételeknek** hívjuk, melyekkel kapcsolatban a Rendelet egyedül azt az elvárást fogalmazza meg, hogy nem lehetnek enyhébbek, mint az I. kategóriára jellemző minimumfeltételek.

A minimum- és kategóriafeltételek **vizsgálatára** vonatkozó **módszertant** minden esetben az egyes rendvédelmi szervek egészségi, pszichológiai és fizikai szakterületei által elkészített, a belügyminiszter alkalmasságvizsgálatokkal összefüggő feladatainak ellátását segítő **Tanácsadó Testület** által való véleményezést követően a rendvédelmi szerv vezetője által kiadott **Alkalmasságvizsgálati Szakmai Protokollok** tartalmazzák.

Az egyes rendszeresített beosztások alkalmasságvizsgálati kategóriákba történő besorolásáról az egyes rendvédelmi szervek vezetői döntenek a már említett közjogi szervezetszabályozó eszközükben. Ezzel kapcsolatban a rendelet további megkötést nem tartalmaz.

8.4. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – Illeszkedésvizsgálat és fejlesztés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a KLIR két lépcsőfokát, az illeszkedésvizsgálat fogalmát és céljait, valamint a sorrendállítás kötelezettségét és lehetőségeit. Ismerje továbbá a kategóriaváltást, illetve a vezetői beosztásba való kinevezést megelőző alkalmasságvizsgálat folyamatát. (A vastaggal kiemelt részek szó szerinti ismerete szükséges. „A kompetenciák rendszere” ábrát szerkezetileg szükséges ismerni, egy-egy példával az egyes kompetenciarendszerekből. „Az alkalmasságvizsgálat menete beosztásváltás esetén” folyamatának pontos ismerete az elvárás).

8.4.1. Az illeszkedésvizsgálat

A KLIR rendszerben az alkalmasságvizsgálat **két lépcsőben** zajlik. Az első lépcsőben az egyes alkalmasságvizsgálati kategóriákhoz kapcsolódó minimum- és kategóriafeltételek vizsgálata történik. Második lépcsőként pedig az ún. **illeszkedésvizsgálatra** kerül sor. Az illeszkedésvizsgálat célja az egyes beosztásokra **leginkább alkalmas kollégák kiválasztása.**

Illeszkedésvizsgálatra csak a pszichológiai és a fizikai alkalmasságvizsgálatok kapcsán kerülhet sor.

A **pszichológiai illeszkedésvizsgálat** során a *beosztotti*, *irányítói, illetve vezetői* beosztások betöltéséhez elengedhetetlen – tudományos kutatás keretében meghatározott és a Rendelet *3. mellékletében* részletezett – **kompetenciák,** minta hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen személyiségjellemzők, képességek, készségek (lásd: következő ábra) **vizsgálata** történik. Ennek eredményei alapján megállapítható, hogy a vizsgált kolléga kompetenciaprofilja **milyen mértékben illeszkedik** az adott beosztás elvárásaihoz. Ezen illeszkedési mérőszám mentén pedig a vizsgált kollégák **sorba rendezhetők,** amennyiben egy adott beosztásra több arra alkalmas jelölt is van.

Fontos, hogy a beosztásokkal szembeni elvárások – azaz valójában azok a matematikai **neurális modellel leírt elvárásrendszerek,** melyek komplex módon képesek értékelni minden egyes kompetenciaprofilt – az egyes *rendvédelmi szervekre* és a *különböző főbb szakterületekre* vonatkozóan külön-külön az adott szakterületek vezető szakembereinek bevonásával kerültek meghatározásra. Mivel ennek megfelelően minden egyes, a különböző szakterületekhez illetve vezetői beosztási szintekhez igazodó elvárásrendszer eltér egymástól, így könnyen előfordulhat, hogy valakinek a kompetenciaprofilja jobban illeszkedik pl. a bűnügyi munkához, mint a közrendvédelmihez, míg másnak épp ellenkezőleg: a közrendvédelmi munka elvárásaihoz passzol jobban a kompetenciaprofilja.

A kompetenciák vizsgálata minden rendvédelmi szerv esetében egységes módszertannal történik. Az egységes közszolgálati alapkompetenciák és a rendészeti irányítói kompetenciák esetében a vizsgálat kizárólag egy interaktív számítógépes **tesztrendszer** alkalmazását jelenti. Az egységes közszolgálati vezetői kompetenciák esetében ez az interaktív tesztrendszer egyéni, páros és csoportos helyzetgyakorlatokkal ás egy kompetenciaalapú interjúval is kiegészül egy kétnapos vizsgálati módszertant eredményezve.

A teljes vizsgálati módszertant minden esetben a Belügyminisztérium által biztosított a **KOMP** informatikai rendszer támogatja.

A kompetenciavizsgálatok eredményeit az állományilletékes parancsnok kérésre megismerheti annak érdekében, hogy célzottan segíteni, támogatni tudja a kolléga hatékony munkavégzését.

A kompetenciák rendszere

EGYSÉGES KÖZSZOLGÁLATI ALAPKOMPETENCIÁK	RENDÉSZETI TEHETSÉG KOMPETENCIÁK Szakmai / Vezetői	RENDÉSZETI IRÁNYÍTÓI KOMPETENCIÁK	EGYSÉGES BELÜGYI VEZETŐI KOMPETENCIÁK
Szabálykövetés fegyelmezettség	Intellektuális képességek	Szabálykövetés fegyelmezettség	Szakmai ismeret
	Szabálykövetés		Következetesség, kiszámíthatóság
Önállóság	Önállóság	Helyzetfelismerés	
Határozottság, magabiztosság	Határozottság, magabiztosság		Cél -és feladatorientáltság
	Hatékony munkavégzés		
Hatékony munkavégzés	Problémamegoldó készség	Problémamegoldás kreativitás	
Problémamegoldó készség	Kreativitás		Kreativitás, innováció
	Szervezőkészség, lényeglátás	(Rendszerszemlélet)	Rendszerszemlélet
Döntési képesség	**Döntési képesség**	**Döntés és felelősségvállalás**	**Döntés és felelősségvállalás**
Felelősségvállalás	**Felelősségvállalás**		
Pszichés terhelhetőség	**Pszichés terhelhetőség**	**Pszichés terhelhetőség**	**Rugalmas alkalmazkodóképesség**
	Rugalmasság		
Érzelmi intelligencia	Érzelmi intelligencia	Érzelmi intelligencia	Reális önismeret, önfejlesztési igény
Kommunikációs készség	**Kommunikációs készség**	**Kommunikációs készség**	**Kommunikációs készség**
Konfliktuskezelés	**Konfliktuskezelés**	**Konfliktuskezelés, együttműködés**	**Konfliktuskezelés,** érdekérvényesítés
Együttműködés	**Együttműködés**		
	/ Irányító, befolyásoló képesség	*Irányítás, motiválás*	*Munkatársak motiválása*
	/ Vezetői jellemzők	*Szervezőkészség*	*Vezetői funkciók*
		Példamutatás, következetesség	*Személyes példamutatás*

A **fizikai alkalmasságvizsgálatok** esetében az illeszkedésvizsgálatot, azaz az arra alkalmas jelöltek közötti sorrend felállítását a minimumfeltételek, illetve a kategóriafeltételek vizsgálatára meghatározott gyakorlatok eredményeinek pontozási rendszere teszi lehetővé. Ezt minden esetben az adott rendvédelmi szerv vezetője az érintett szakterületek vezetőivel közösen határozza meg az általa kiadott utasításban és Alkalmasságvizsgálati Szakmai Protokollban.

A **sorrendállítás vezetői beosztásba** való kinevezést megelőzően minden esetben kötelező a Rendelet alapján. A Hszt. szerinti *beosztott vezetői besorolási osztályba* tartozó vezetői beosztás esetében *legalább kettő, kiemelt vezetői vagy középvetői besorolási osztályba* tartozó vezetői beosztás esetében pedig *legalább három*, az adott vezetői beosztásba kinevezhető személyt kell kijelölni erre.[5]

Fontos hangsúlyozni, hogy az illeszkedésvizsgálatok eredményei alapján az egy adott beosztásra alkalmas jelöltek között kialakított sorrend *a kinevezésre jogosult vezetőt a végső döntésében nem köti*, az vezetői döntést támogató információnak tekinthető. Ha a kinevezésre jogosult vezető a vezetői beosztásba nem az első helyen javasolt személyt nevezi ki, a szolgálati

[5] 31/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományát érintő személyügyi igazgatás rendjéről 25.§-a.

elöljáróját a döntésének indokairól három napon belül írásban kell, hogy tájékoztassa. Hasonló kötelezettség nem vezetői beosztás esetében nem áll fenn.

Új alkalmasságvizsgálati kategóriába vagy vezetői beosztásba való kinevezést megelőző alkalmasságvizsgálatok, valamint a mindehhez kapcsolódó vezetői döntés rendszerét, egymáshoz való viszonyát mutatja be a következő ábra. Ezen jól nyomon követhető az alkalmasságvizsgálatok első lépcsőjeként szereplő minimum- és kategóriafeltételek ellenőrzésének, valamint az alkalmasságvizsgálatok második lépcsőjének tekinthető illeszkedésvizsgálat elvégzésének, valamint a végső vezetői döntésnek, illetve a minderre ható egyéb tényezőknek az egymáshoz való viszonyrendszere.

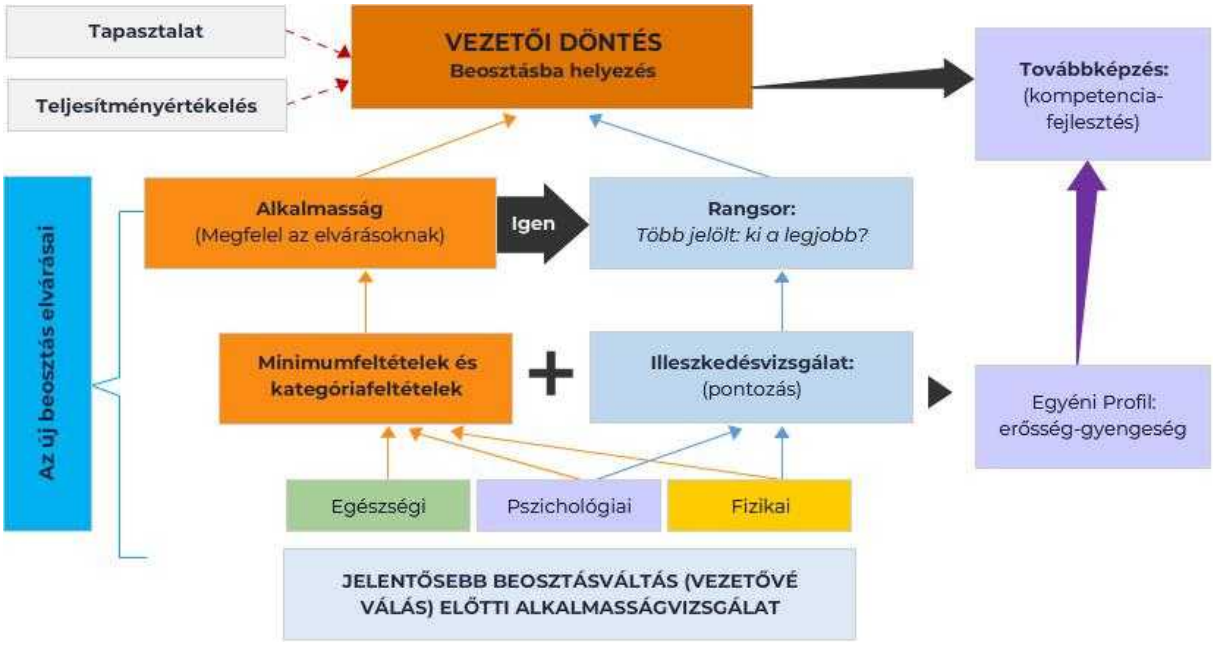

8.4.2. Az állomány fejlesztése és mentálhigiénés támogatása

Ahogy az az ábrán is látható, a KLIR rendszer egyik fontos alapelve a **támogatás és a fejleszthetőség,** melynek keretében a rendvédelmi szerv feladata, hogy megtegye a szükséges intézkedéseket:

- az **egészségfejlesztés és egészségmegőrzés**, valamint a hivatásos állomány tagjának mentálhigiénés támogatása;
- az egyéni **továbbképzési rendszer** keretében a kompetenciák fejlesztése; ● valamint a fizikai erőnléti állapot fenntartása érdekében.

Az egészségmegőrző és -fejlesztő programok középpontjába

a) a személyi és közösségi higiénés szokások fejlesztését;
b) a táplálkozási szokások korszerűsítését, az elhízás elleni fellépést;
c) a rendszeres testmozgás szerepének előtérbe helyezését;
d) a pszichés egyensúly megőrzését, fejlesztését;

e) a traumatizáló eseményekkel és krízishelyzetekkel való megküzdést;
f) a káros szokások (különösen a dohányzás, a fokozott alkoholfogyasztás, a drogfogyasztás, az online játékok, illetve a közösségi média túlzott használata stb.) visszaszorítását kell állítani.

A fejleszthetőség és a képzés alapelveit követve a **rendvédelmi oktatási intézményekbe** (a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karára, a Miskolci és a Körmendi Rendvédelmi Technikumba) felvételizők számára specifikus, a minimumfeltételektől eltérő ún. **képzési minimumfeltételek** kerültek meghatározásra. A pszichológiai és a fizikai képzési minimumfeltételek esetében az elvárások a fejleszthető kompetenciák és képességek, készségek vonatkozásában enyhébbek, az egészségi képzési minimumfeltételek pedig a kor előrehaladtával törvényszerűen romló egészségi állapotot figyelembe véve szigorúbbak, mint a minimumfeltételek.

8.5. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – az alkalmasságvizsgálatok típusai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a KLIR alkalmasságvizsgálatainak főbb csoportjait és típusait, valamint tisztában legyen az egyes alkalmasságvizsgálatok minősítéseivel és a jogorvoslati lehetőségekkel.

8.5.1. Az alkalmasságvizsgálatok típusai

Az alkalmasságvizsgálatnak **többféle típusa** van. Alkalmasságvizsgálatot kell végezni:

a) a hivatásos állományba kerülést, valamint új alkalmasságvizsgálati kategóriába tartozó beosztásba kinevezést megelőzően (ezek az ún. **szolgálati előmenetelt támogató alkalmasságvizsgálatok);**
b) a szolgálati idő alatt **rendszeres időközönként;**
c) valamint **soron kívül** felmerülő, a hivatásos állományú alkalmasságát megkérdőjelező probléma esetén.

8.5.2. Szolgálati előmenetelt támogató alkalmasságvizsgálatok

A szolgálati előmenetelt támogató alkalmasságvizsgálatok célja annak ellenőrzése, hogy a vizsgált személy megfelel-e a hivatásos állomány általános, illetve az új beosztás specifikus követelményeinek.

Ide tartozik:

- a hivatásos állományba kinevezést megelőző alkalmasságvizsgálat,
- a kategória-váltáshoz kapcsolódó alkalmasságvizsgálat,
- valamint a vezetői szolgálati beosztásba kinevezést megelőző alkalmasságvizsgálat.

Ezen alkalmasságvizsgálatok esetében minden esetben sor kerül a minimumfeltételek és a kategóriafeltételek vizsgálatára, valamint az illeszkedésvizsgálatra is.

Amennyiben a hivatásos állományba kinevezést követően próbaidő került megállapításra, úgy annak végén **véglegesítés előtti alkalmasságvizsgálatot** is kell végezni a hivatásos állományba kinevezést megelőző alkalmasságvizsgálat óta eltelt idő alatt bekövetkezett változások ellenőrzése érdekében.

A szolgálati előmenetelt támogató alkalmasságvizsgálatok minősítése kizárólag **alkalmas,** illetve **alkalmatlan** lehet.

Alkalmatlan minősítés esetében az érintett személy fellebbezhet, ekkor **másodfokú eljárásra** kerül sor, melyen született alkalmatlan minősítés esetén a vizsgált személy nem nevezhető ki hivatásos állományba, illetve a tervezett új beosztásba.

8.5.3. Időszakos alkalmasságvizsgálatok

Az időszakos alkalmasságvizsgálatok célja annak ellenőrzése, hogy a vizsgált kolléga az általa végzett szolgálati feladatok okozta egészségi, pszichológiai és fizikai megterhelést képes-e megfelelő módon, a munkavégzési hatékonyságának megőrzése mellett, testi és lelki betegség kialakulása nélkül kezelni.

Időszakos alkalmasságvizsgálatra a Rendelet értelmében:

- 30 éves kor alatt legfeljebb 3 évente;
- 30 éves kortól pedig legfeljebb 2 évente kell, hogy sor kerüljön.

Fontos, hogy az időszakos alkalmasságvizsgálatok tényleges gyakoriságát ezen kereteken belül a rendvédelmi szerv vezetője határozza meg utasításában. Ennek megfelelően – a rendvédelmi szervek által kiadott közjogi szervezetszabályozó eszközök alapján – különbség van az egyes rendvédelmi szervek között, illetve egy rendvédelmi szerven belül bizonyos beosztások, vagy éppen az egészségi, pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálatok között.

Annak érdekében, hogy minden hivatásos állományú kolléga pontosan tudja, mikor milyen alkalmasságvizsgálaton kell részt vennie, a tárgyévet megelőző év december 15-ig a személyügyi
szakterületnek el kell készítenie az ún. **alkalmasságvizsgálati összesítő lapot,** amely tartalmazza a hivatásos állomány tagja vonatkozásában a tárgyévben elvégzendő alkalmasságvizsgálatok listáját.

Az időszakos alkalmasságvizsgálatok során illeszkedésvizsgálatra nem kerül sor. Az időszakos pszichológiai alkalmasságvizsgálatok részeként viszont legfeljebb **4 évente** mindenkinek részt kell vennie **kompetenciavizsgálaton** annak érdekében, hogy nyomon lehessen követni a fejlődését, és meg lehessen határozni számára a fejlesztendő területeit.

Az időszakos alkalmasságvizsgálat minősítése lehet:

- **alkalmas;** vagy
- **soron kívüli alkalmasságvizsgálat szükséges,** amennyiben az időszakos alkalmasságvizsgálat során a vizsgáló szakemberben felmerül az alkalmasság megkérdőjelezése.

Amennyiben a minősítés kialakításához az alkalmasságvizsgálatot végző személy további vizsgálatok elvégzését tartja szükségesnek, kiegészítő vizsgálatokat rendelhet el, a szükséges vizsgálatok pontos megjelölésével. Ebben az esetben a hivatásos állomány tagjának az alkalmasságvizsgálatot végző által meghatározott időtartamban – legfeljebb **60 napban** – szükséges a vizsgálatot elvégeztetni, vagy az alkalmasságvizsgálatot végző személy által elvégezhető vizsgálaton megjelenni. Az időszakos alkalmasságvizsgálatot végző a kiegészítő vizsgálatok eredményére tekintettel dönt a minősítésről.

Soron kívüli alkalmasságvizsgálat szükséges minősítés esetén a soron kívüli alkalmasságvizsgálat automatikusan elrendelésre kerül, melynek keretei között lehetőség van az érintett kolléga alkalmasságának alaposabb vizsgálatára, valamint a szükséges támogató intézkedések meghozatalára.

8.5.4. Soron kívüli alkalmasságvizsgálat

Soron kívüli alkalmasságvizsgálat elrendelésére abban az esetben kerül sor, ha kétség merül fel a hivatásos állomány tagjának egészségi, pszichológiai vagy fizikai alkalmasságával kapcsolatban. A soron kívüli alkalmasságvizsgálatot az állományilletékes parancsnok – a szolgálati elöljáró, az orvos, a pszichológus vagy a sportszakember javaslatára – rendeli el írásban.

A soron kívüli alkalmasságvizsgálat során a vizsgálat elrendelésére okot adó körülmény **célzott vizsgálatát** kell elvégezni. Ennek megfelelően illeszkedésvizsgálatra ebben az esetben nem kerül sor.

A soron kívüli alkalmasságvizsgálat minősítése lehet:

1. alkalmas;
2. korlátozással **alkalmas** amennyiben a kolléga ideiglenesen csak bizonyos korlátozó feltételek mellett (pl. fegyver nélküli szolgálat, beosztásváltás, gondozás stb.) láthat el szolgálatot**;**
3. ideiglenesen **alkalmatlan** amennyiben a kolléga ideiglenesen alkalmatlan minden hivatásos beosztás betöltésére;

4. vagy **alkalmatlan,** amennyiben a kolléga alkalmatlan minden hivatásos beosztás betöltésére és nem feltételezhető, hogy alkalmassága egy legfeljebb 365 napos támogatott időszakon belül visszaállna.

Korlátozással alkalmas, illetve ideiglenesen alkalmatlan minősítés abban az esetben adható, ha feltételezhető, hogy az érintett kolléga legfeljebb 365 napon belül a **megfelelő támogatás és gondozás biztosítása** mellett ismételten alkalmassá válik az eredeti beosztásának a betöltésére. Ennek érdekében ezek az ideiglenes minősítések első alkalommal **maximum 6 hónapra** adhatók.

A támogatásra biztosított időszak végén **ismételt alkalmasságvizsgálatot** kell végezni, melynek célja annak megállapítása, hogy a biztosított támogatás elérte-e a célját, az egyén visszaszerezte-e az alkalmasságát.

Az ismételt alkalmasságvizsgálat elrendelése **automatikus,** minősítése lehet:

1. alkalmas;
2. korlátozással **alkalmas,** amennyiben a kolléga ideiglenesen csak bizonyos korlátozó feltételek mellett (pl. fegyver nélküli szolgálat, beosztásváltás, gondozás stb.) láthat el szolgálatot;
3. korlátozással **alkalmas minősítés meghosszabbítása** 90 naponként azzal, hogy az ideiglenes minősítés teljes időtartama nem haladhatja meg a 365 napot**;**
4. ideiglenesen **alkalmatlan,** amennyiben a kolléga ideiglenesen alkalmatlan minden hivatásos beosztás betöltésére;
5. ideiglenesen **alkalmatlan minősítés meghosszabbítása** 90 naponként azzal, hogy az ideiglenes minősítés teljes időtartama nem haladhatja meg a 365 napot;
6. alkalmas **kategóriaváltással,** amennyiben az érintett kolléga a támogatott időszak alatt nem tudta visszanyerni az eredeti beosztására való alkalmasságát, de másik alkalmasságvizsgálati kategóriába tartozó beosztásban (amit meg kell határozni) viszont alkalmazható;
7. vagy **alkalmatlan** abban az esetben, ha a hivatásos állomány tagjának alkalmassága a támogatott időszakot követően nem állt vissza, és egyetlen szolgálati beosztásra sem alkalmas, mert nem tudja teljesíteni a minimumkövetelményeket.

Alkalmatlan minősítés esetén mind a soron kívüli, mint pedig az ismételt alkalmasságvizsgálat esetében **automatikusan** elrendelésre kerül a **másodfokú vizsgálat.**

8.5.5. Bizottsági alkalmasságvizsgálat

A másodfokú vizsgálaton született ismételten alkalmatlan minősítést követően egészségi alkalmasságvizsgálat esetén **FÜV eljárásra,** pszichológiai és fizikai alkalmasságvizsgálat esetén pedig ún. **háromfős bizottsági vizsgálatra** kerül sor.
A **háromfős bizottságot** – a FÜV bizottsághoz hasonlóan –, az adott szakterület kijelölt és egyben tapasztalt szakemberei alkotják.

Hangsúlyozandó, hogy 2021. január 1-ét követően FÜV eljárásra csak és kizárólag soron kívüli, illetve ismételt alkalmasságvizsgálat során, másodfokon született egészségileg alkalmatlan minősítést követően kerülhet sor.

Alkalmatlanság miatt a hivatásos állományú kollégának a Hszt. 86. § (2) bekezdés a) pontja alapján történő szolgálati beosztásából való felmentésére kizárólag a FÜV bizottság, illetve a háromfős pszichológiai vagy fizikai bizottság által hozott alkalmatlan minősítést követően kerülhet sor. Így minden hivatásos állományú kolléga esetében biztosított, hogy alkalmasságát legalább három körben vizsgálják és minősítsék egyre tapasztaltabb szakemberek mielőtt alkalmatlanság miatt felmentenék szolgálati beosztásából.

8.6. A Kétlépcsős Integrált Alkalmasságvizsgálati Rendszer (KLIR) – A kompetenciatesztek értékelése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kompetenciamérések során alkalmazott standard nine értékelési rendszer főbb jellemzőit, valamint az egyes értékelési övezetek értelmezését, legyenek továbbá ismeretei a KOMP rendszerről, valamint annak KLIR-Profil alrendszeréről mint az egyéni kompetenciaprofilok megtekintésére lehetőséget biztosító rendszerről.

8.6.1. A standard nine értékelési rendszer

A KLIR rendszer a kompetenciavizsgálatok értékeléséhez a standard nine értékelési rendszert használja. A **standard nine értékelési rendszer** alapja, hogy minden egyes vizsgálati eredményt a vizsgálandó mintára jellemző értékekhez viszonyítva ad meg. Mindehhez a standard normális eloszlás Gauss-görbéjére illesztett 9 értékelési övezetet használ (részletesen lásd következő ábra).

1 - Nem rendelkezik az adott kompetenciával, viselkedésében NEM jelenik meg.
2-3 - Az adott kompetenciában sok fejlesztést igényel.
4-5 - Érti, átlagos szinten használja, de csak ritkán tudatosan az adott kompetenciát, fejlesztés szükséges.
6 - Az adott kompetenciát nem mindig használja tudatosan, amit használ, abban magabiztos, gyakorlatra van szüksége.
7-8 - Birtokában van az adott kompetenciának, magabiztosan használja is azt.
9 - Az adott kompetenciát készségszinten, tudatosan használja, példaként is állítható.

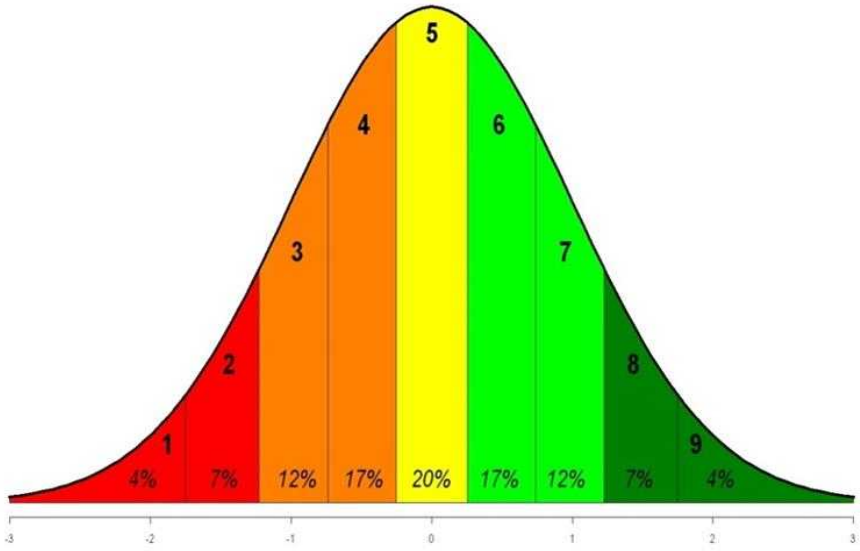

A **standard nine** értékelési rendszer kialakításának előfeltétele, hogy a vizsgálandó tesztek két körben legalább 200-200 fő bevonásával tesztelésre kerüljenek. Mindez a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001. sz. *A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása* című kiemelt projekt keretében 2018-2020 között megtörtént, így rendelkezésre áll minden kompetenciateszt esetében az a rendvédelmi hivatásos állományban lévő kollégákból álló alapminta, melynek eredményeihez igazodva kerülhetett kialakításra a standard nine értékelési rendszer.

Ennek alapján kijelenthető, hogy ha valaki pl. **5-ös** eredményt ér el egy adott kompetenciavizsgálat során egy adott kompetenciában, akkor az eredménye az alapminta 20%-át jellemző középátlagos értékűnek tekinthető. Amennyiben **4-et vagy 6-ot** ér el, akkor eredménye minimálisan, de eltér negatív, illetve pozitív irányban az átlagos eredménytől (összesen a vizsgált alapminta 17-17%-ával azonos módon). A 4-5-6-os eredményeket együttesen az átlagos övezetbe tartozó eredménynek tekintjük, mellyel a rendvédelmi állomány középső 50%-a jellemezhető.

Amennyiben valamely kompetenciában valaki **1-2-3-as** eredményt ér el, akkor elmondható, hogy abban a kompetenciában a vizsgált populáció (a rendvédelmi hivatásos állomány) alsó 25%-ába esik, azaz esetében mindenképpen **fejlesztésre** javasolt **kompetenciáról** beszélhetünk.

Amennyiben valamely kompetenciában valaki **7-8-9-es** eredményt ér el, akkor mindezzel éppen ellenkezőleg elmondható, hogy az érintett kompetenciában a vizsgált populáció (a rendvédelmi hivatásos állomány) felső 25%-ába esik, azaz olyan kompetenciáról beszélhetünk, amely az egyén kifejezett **erősségének** tekinthető, melynek hasznosítása a mindennapi munkavégzése során egyértelműen javasolt.

8.6.2. A KOMP informatikai rendszer

A KLIR rendszer bevezetése, annak komplexitása, valamint a kötelezővé tett kompetenciavizsgálatok miatt, elképzelhetetlen lett volna informatikai támogatás nélkül. Ezt biztosítja a **KOMP rendszer,** amely egy olyan 4 alrendszerből álló komplex informatikai keretrendszer, melynek KLIR és KLIR-Profil alrendszerei támogatják a KLIR alkalmasságvizsgálati rendszer működését.

A KOMP rendszerben kell végrehajtani a pszichológiai illeszkedésvizsgálatok részeként végzett **kompetenciafelméréseket,** valamint a KOMP rendszerben kell rögzíteni az egyes **alkalmasságvizsgálatok** rész- és összesített eredményeit, minősítését és érvényességét. Kiemelendő, hogy az alkalmasságvizsgálati adatok egységes rendszerben történő tárolása lehetőséget biztosít komplex, az állomány megtartását célzó intézkedéseket előkészítő és támogató elemzések készítésére is.

A KOMP rendszer különböző **interfészeken** keresztül több személyügyi rendszerrel is közvetlen kapcsolatban van a hatékonyabb és egyben összehangoltabb feladatvégrehajtás érdekében. Egyrészt kapcsolatban van a kötelező egyéni továbbképzési rendszert támogató **RVTV portállal** annak érdekében, hogy közvetlenül támogatni tudja az egyéni kompetenciák fejlesztését. Másrészt kapcsolatban van a személyügyi nyilvántartást a rendvédelmi szervek esetében egységesen biztosító **SZTNYR** rendszerrel annak érdekében, hogy az állomány alkalmasságvizsgálatának végrehajtásához is szükséges személyes és szolgálati adatai minden esetben naprakészek legyenek a KOMP rendszerben is az automatikus frissítéseken keresztül közvetlen beavatkozás nélkül.

Az új alkalmasságvizsgálati rendszert támogató informatikai rendszer kifejlesztése során fontos szempont volt egy olyan alrendszer kialakítása, amely a hivatásos állomány minden tagja számára biztosítja az alkalmasságvizsgálati eredményeihez való közvetlen hozzáférést, valamint a kompetenciavizsgálati eredményeinek a megismerését. Ennek érdekében került kialakításra a **KLIR-Profil** alrendszer, melybe a hivatásos állomány minden tagja a KOMP rendszerben rögzített e-mail-címének segítségével tud belépni.

A KLIR-Profil alrendszer elérhetősége: **https://klir-profil.bmkszf.hu**

Az állomány érzékeny személyes adatainak védelme érdekében a Kormányzati Adatközpontba telepített **teljes KOMP rendszer,** beleértve ebbe a KLIR-Profil alrendszert is, jelenleg kizárólag a **Belügyminisztérium hálózatán belül, az intraneten keresztül érhető el** valamennyi érintett kolléga számára.

8.7. Egyéb alkalmasságvizsgálatok szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendvédelmi igazgatási alkalmazottak alkalmasságvizsgálati rendszerét, a szolgálati lőfegyver ideiglenes bevonásának lehetőségét, valamint a közlekedéspszichológiai vizsgálat jellemzőit. (A szabályozás tartalmi ismerete szükséges.)

A BM rendelet szabályoz még néhány olyan, az alkalmasságvizsgálatok körébe tartozó kérdést, melyek kívül esnek a KLIR rendszeren. Ezek lényege röviden az alábbiak szerint foglalható össze:

A **rendvédelmi igazgatási alkalmazottak** esetében a ***munkaköri alkalmasságot*** az igazgatási jogviszony létesítését megelőzően és annak fennállása alatt ***rendszeresen vizsgálni és véleményezni kell.*** Mindehhez a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló ***33/1998. (VI. 24.) NM rendeletben*** foglalt szakmai irányelveket kell figyelembe venni. Ezen alkalmasságvizsgálatokat **első és másodfokon végző,** a rendvédelmi szerv egészségügyi szolgálatánál foglalkoztatott orvost a rendvédelmi szerv vezetője ***közjogi szervezetszabályozó eszközben*** jelöli ki. Az alkalmasságvizsgálatokat a ***KOMP rendszerben*** dokumentálni kell.

A rendvédelmi alapellátó orvos, illetve rendvédelmi alapellátó pszichológus meghatározott kórképek, illetve állapotok fennállása esetén az érintett személy közvetlen szolgálati elöljárójánál az okok észlelését követően szóban haladéktalanul, írásban a következő munkanapon **kezdeményezheti a hivatásos állomány tagja szolgálati lőfegyverének ideiglenes bevonását.** Mindezzel egyidejűleg haladéktalanul intézkedni kell a soron kívüli egészségi és/vagy a soron kívüli pszichológiai alkalmasságvizsgálat elrendelésére. Amennyiben az érintett személynek van önvédelmi lőfegyvere, a szolgálati elöljáró az engedélyező hatóságot soron kívül értesíti.

A megkülönböztető jelzést használó, valamint speciális gépjármű vezetésére jogosító engedély kiadása előtt, illetve az ilyen engedéllyel rendelkezők esetében 5 évente közlekedéspszichológiai vizsgálatot kell végezni *a közúti járművezetők pályaalkalmassági vizsgálatáról szóló* 444/2017. (XII. 27.) Korm. rendeletben meghatározott kritériumok és módszerek szerint, melynek értékelése kizárólag „megfelelő” vagy „nem megfelelő” lehet. A közlekedéspszichológiai vizsgálat végzésére első- és másodfokon jogosult szervezeti egységeket a Rendelet határozza meg.

9. A rendvédelmi szervek állományának egészségügyi és pszichológiai ellátása

9.1. Az egészségügyi alapellátás rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó pontosan ismerje a rendvédelmi alapellátó orvos és a háziorvos feladatait, valamint az állomány kötelességeit a rendvédelmi szervek által biztosított egészségügyi alapellátásban, legyen továbbá tisztában a szolgálatképtelenné, illetve szolgálatképessé nyilvánítás folyamatával. (A vastagon kiemelt részek szó szerinti ismerete szükséges.)

Igazodva a rendvédelmi hivatásos állomány kötelező alkalmasságvizsgálati rendszerének megreformálásához, valamint az annak jegyében kiadott KLIR rendelethez szükségessé vált a rendvédelmi szervek állománya egészségügyi és pszichológiai ellátási szabályainak a módosítása is. Ezt valósítja meg a ***belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos szolgálati jogviszonyban állók és rendvédelmi igazgatási alkalmazottak egészségügyi és pszichológiai ellátással összefüggő kérdéseiről*** **2/2021. (I. 14.) BM rendelet,** amely 2021. január 15-én lépett hatályba.

A rendelet az egészségügyi és a pszichológiai alapellátás, valamint a megváltozott állapotú hivatásos állományúak alkalmassága felülvizsgálatának rendszerét szabályozza.

A személyi állomány gyógyító-megelőző egészségügyi ellátása, gondozása a **rendvédelmi alapellátó orvos** feladata. A gyógyító-megelőző ellátás keretében a beteget a betegsége szerinti járó- és fekvőbeteg-ellátást biztosító szakellátó helyre utalja, ha orvosi vizsgálata, gyógykezelése, gondozása megfelelően csak úgy biztosítható.

Ha a **személyi állomány tagja betegség következtében szolgálatának, munkakörének ellátására ideiglenesen alkalmatlanná válik,** a rendvédelmi alapellátó orvos

a) a hivatásos állomány tagját **szolgálatképtelennek,** illetve
b) a rendvédelmi alkalmazottat − ha az érintett háziorvosaként a keresőképtelenség megállapítására jogosult – **keresőképtelennek** nyilvánítja.

A **rendvédelmi alkalmazott keresőképtelenségének megállapítására** a rendvédelmi alkalmazott háziorvosaként a rendvédelmi alapellátó orvos vagy a jogszabály alapján keresőképtelenség megállapítására feljogosított egyéb egészségügyi szolgáltató orvosa és a **háziorvos** jogosult.

A **hivatásos állomány tagjának** megbetegedése esetén − ha állapota nem indokolja járóbeteg-szakellátás vagy fekvőbeteg-szakellátás közvetlen igénybevételét − **elsősorban a rendvédelmi**

alapellátó orvoshoz köteles fordulni vizsgálat, gyógykezelés és a szolgálatképtelenség megállapítása céljából.

A **háziorvos** a hivatásos állomány tagjának szolgálatképtelenségét ugyanazon betegséggel, sérüléssel összefüggésben **legfeljebb 14** napra állapíthatja meg, amelybe nem számítható be a fekvőbeteg- szakellátás időtartama. A 14 napot meghaladó időtartamú szolgálatképtelenséget a rendvédelmi alapellátó orvos állapítja meg.

A hivatásos állomány tagja **szolgálatképessé válását** egészségügyi szempontból elsősorban a **rendvédelmi alapellátó orvos** bírálja el, figyelemmel arra, hogy

a) ha a keresőképtelenséget a háziorvos állapította meg, akkor – a b) pontban foglalt kivétellel – lehetőség van arra is, hogy szükség esetén a keresőképessé – és ezáltal a szolgálatképessé – válást is a háziorvos bírálja el;
b) **szolgálattal összefüggő munkahelyi baleset esetén a szolgálatképessé válást csak a rendvédelmi alapellátó orvos vagy a felülvizsgáló egység orvosa állapíthatja meg.**

A személyi állomány tagja − ha egészségi állapota lehetővé teszi − **haladéktalanul köteles** szolgálatképtelenné, illetve keresőképtelenné nyilvánításáról a **közvetlen szolgálati elöljáróját, munkáltatóját tájékoztatni,** továbbá ha a szolgálatképtelenséget, keresőképtelenséget nem a rendvédelmi alapellátó orvos állapította meg, a szolgálatképtelenségről, keresőképtelenségről szóló igazolást az igazolás kiállításától számított **3 munkanapon belül** a rendvédelmi alapellátó orvoshoz eljuttatni.

A **hivatásos állomány tagja a rendvédelmi alapellátó orvost köteles tájékoztatni** minden olyan tényről, vizsgálati eredményről, mely befolyásolja az aktuális egészségi alkalmasságát. Ennek a keretében:

- Ha a háziorvos állapítja meg a keresőképtelenséget és ha egészségi állapota lehetővé teszi köteles a szolgálatképtelenséggel kapcsolatos ügyintézés érdekében a keresőképtelenséggel összefüggő, azt alátámasztó minden egészségügyi dokumentációt a rendvédelmi alapellátó orvoshoz eljuttatni.
- A fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézményből történő elbocsátását követő három munkanapon belül köteles a szolgálati helye szerinti rendvédelmi alapellátó orvost tájékoztatni, és a kórházi zárójelentés egy példányát vagy annak másolatát részére átadni vagy megküldeni.

A hivatásos állomány tagja a **szolgálatképessé** nyilvánításáról a közvetlen szolgálati elöljáróját haladéktalanul tájékoztatja, valamint − ha a keresőképességet és ezáltal a szolgálatképességet a háziorvos állapította meg − a keresőképessé válásról szóló igazolást, valamint az azt alátámasztó egészségügyi dokumentációt a rendvédelmi alapellátó orvoshoz **3 munkanapon belül** eljuttatja.

Hangsúlyozandó, hogy az új rendelet lehetővé teszi a hivatásos állomány tagja számára, hogy a rendvédelmi alapellátó orvosra vonatkozó tájékoztatási kötelezettségének úgy tegyen eleget, hogy az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről

szóló **1997. évi XLVII. törvény 35/H. §-a alapján önrendelkezési nyilatkozattal hozzájárul** az egészségügyi és hozzájuk kapcsolódó személyes adatai szerinti kezeléséhez. Ezáltal ugyanis az egészségi alapellátást végző rendvédelmi alapellátó orvos az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Térben (a továbbiakban: **EESZT)** a hivatásos állományú egészségügyi ellátásai során keletkezett leletekhez, ambuláns lapokhoz, zárójelentésekhez hozzáfér.

A rendvédelmi alapellátó orvos az EESZT-ből az érintett szolgálatképessé válását követően a szolgálatképtelenség ideje alatt keletkezett egészségügyi dokumentációt az érintett egészségügyi törzskönyvében elhelyezi, biztosítandó azt, hogy az önrendelkezési jog keretében későbbiekben visszavont hozzájárulás esetén is rendelkezésre álljon minden a hivatásos állományú egészségi alkalmasságát befolyásoló információ.

9.2. A felülvizsgáló egység szervezete és feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni, mi tartozik a felülvizsgáló egység feladatai közé.

A **felülvizsgáló egység** az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv szervezetében működő, az e rendelet szerinti feladatok végrehajtását előkészítő, szervezési és adminisztratív feladatokat ellátó szervezeti elem, melynek **vezető főorvosa a rendvédelmi tisztifőorvos.**[6]

A **felülvizsgáló egység vezető főorvosa az lehet,** aki legalább tízéves rendvédelmi tapasztalattal és igazságügyi orvostan szakvizsgával vagy rend- és honvédelmi alapellátás végzésére jogosító szakvizsgával, és ráépített szakvizsgaként egészségbiztosítás szakvizsgával rendelkezik.

A felülvizsgáló egység vezető főorvosát akadályoztatása esetén feladatai ellátása során a miniszter által kijelölt, legalább hároméves rendvédelmi tapasztalattal és rend- és honvédelmi alapellátás végzésére jogosító szakvizsgával rendelkező orvos **helyettesíti.**

A felülvizsgáló egység vezető főorvosa az alábbi feladatok végrehajtásáért felelős:

- az ideiglenes szolgálatképtelenség orvosi elbírálásának szakmai és gyakorlati kérdéseinek megvitatása érdekében **konzultációs és ellenőrzési** (rendvédelmi szerv vezető orvosával közösen) jogkör gyakorlása;
- a hivatásos állomány megváltozott egészségi állapotú tagja alkalmasságának e rendelet szerinti felülvizsgálata;

[6] 2/2021. (I. 14.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos szolgálati jogviszonyban állók és rendvédelmi igazgatási alkalmazottak egészségügyi és pszichológiai ellátással összefüggő kérdéseiről.

- a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek munkavédelmi feladatai, valamint foglalkozás-egészségügyi tevékenysége ellátásának szabályairól szóló 70/2011. (XII. 30.) BM rendelet szerinti, a **baleset vagy betegség szolgálattal összefüggését** megállapító eljárásban az **orvosi szakvélemény** elkészítése;
- a rendvédelmi egészségkárosodási ellátással összefüggésben a Hszt. 225/A. § (2) bekezdése alapján a **Becsületbíróság** munkájában a hivatásos szolgálatra vagy a szolgálati beosztás ellátására alkalmatlanságot megállapító bizottság munkájában részt vevő orvos által ellátott feladat;
- a Hszt. 82/C. § (1) bekezdése hatálya alá tartozó, a hivatásos állomány megváltozott egészségi állapotú tagja alkalmasságának felülvizsgálata esetében a **munkavégzésre való alkalmasság** kérdésében a FÜV Bizottság álláspontját tartalmazó döntésben szereplő vélemény elkészítése.

9.3. Az ellenőrző orvosi vizsgálat

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó pontosan tudja, az alapellátó orvos hány napra és milyen feltételekkel nyilváníthat valakit szolgálatképtelenné, illetve hogy az ellenőrző orvosi vizsgálatot ki végzi, és mi lehet annak az eredménye.

A **rendvédelmi alapellátó orvos** a hivatásos állomány tagja részére − a háziorvos által megállapított keresőképtelenség időtartamát is beleszámítva − **egybefüggően legfeljebb 30 napos időtartamra igazolhat szolgálatképtelenséget.**

A szolgálatképtelenség 30 napon túli meghosszabbításának szükségessége esetén **30 naponként ellenőrző orvosi vizsgálatot kezdeményez.** Az ehhez szükséges egészségügyi dokumentációt − beleértve az egészségügyi törzskönyvet is − és az orvosi véleményt a rendvédelmi alapellátó orvos legkésőbb a szolgálatképtelenség **25. napjáig** terjeszti fel a felülvizsgálati egység vezető főorvosához.

Nem kell ellenőrző orvosi vizsgálatot kezdeményezni, ha szolgálatképtelenség miatt az egészségügyi szabadságot a hivatásos állomány **várandós nő** tagja vonatkozásában rendelik el.

Az ellenőrző orvosi vizsgálatot a **felülvizsgáló egység vezető főorvosa végzi.**
Az ellenőrző orvosi vizsgálatra az Állami Futárszolgálat útján megküldött egészségügyi dokumentáció – szükség esetén az érintett személyes megjelenése – alapján kerül sor, amely alapján a felülvizsgálati egység vezető főorvosa **javaslatot tesz** a rendvédelmi alapellátó orvosnak:

a) a **szolgálatképesség** megállapítására;
b) a **szolgálatképtelenség időtartamának meghosszabbítására** – az esetleges fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézményi kezelés időtartamát is figyelembe véve – **további 30 napra;**

c) **soron kívüli alkalmasságvizsgálatra,** ha a vizsgálati eredmények alapján kétséges, hogy a hivatásos állomány tagja a számára maximálisan biztosítható 365 nap egészségügyi szabadság alatt visszanyerheti az egészségi alkalmasságát; vagy
d) a b) és c) pontban foglaltak együttes alkalmazására.

Fontos, hogy az ellenőrző orvosi vizsgálat eredménye alapján készült javaslat a rendvédelmi alapellátó orvos számára lehetővé teszi, hogy az egészségügyi szabadságot a hivatásos állomány tagjának szolgálatképtelensége esetén a szolgálatképessé válásáig, illetve a végső fogyatékosság kialakulásáig legfeljebb 30 naponként meghosszabbítsa.

A hivatásos állomány tagjának **egészségügyi szabadság** az egészségi állapot helyreállásáig vagy a végső fogyatékosság kialakulásáig, de legfeljebb egy évig jár.

Ebbe a háromszázhatvanöt napba nem kell beszámítani:
- a hivatásos állomány várandós tagjának a várandósság ideje alatt elrendelt egészségügyi szabadságát, illetve
- a hivatásos állomány tagjának a gyermekápolás céljából igénybe vett egészségügyi szabadsága időtartamát.

9.4. A pszichológiai alapellátás rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni, milyen esetekben folytat pszichológiai gondozást a rendvédelmi alapellátó pszichológus.

A személyi állomány tagja pszichés egyensúlyának, ezzel együtt pedig a hivatásos állomány tagjának
szolgálatellátásra való pszichológiai alkalmasságának a megőrzését, illetve pszichés egyensúlyvesztés esetén annak helyreállítását támogató pszichológiai alapellátás a **rendvédelmi alapellátó pszichológus** feladata.

A pszichológiai alapellátás keretében a rendvédelmi alapellátó pszichológus egyéni vagy csoportos formában pszichológiai gondozást folytat a szakmai végzettségének megfelelő módszertan alapján, ha:
a) azt a személyi állomány tagja kéri;
b) a hivatásos állomány tagjának a pszichológiai alkalmasságvizsgálata során az alkalmasságot megállapító rendvédelmi alapellátó pszichológus a „korlátozással alkalmas” vagy „korlátozással alkalmas minősítés meghosszabbítása” minősítést adott és a gondozást jelölte meg a korlátozás fajtájának;
c) a szolgálati elöljáró javasolja;
d) a rendvédelmi alapellátó orvos javasolja;

e) lőfegyver használatára kerül sor, illetve erősen traumatizáló eseményt él át a személyi állomány tagja.

A gondozáson való megjelenéseket dokumentálni kell.

A rendvédelmi alapellátó orvos és rendvédelmi alapellátó pszichológus a személyi állomány tagjának egészségi alkalmasságának és a hivatásos állomány tagja pszichológiai alkalmasságának megőrzését, helyreállítását célzó tevékenységét egymással szorosan együttműködve végzi.

9.5. A megváltozott állapotú hivatásos állományúak alkalmasságának felülvizsgálata

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a felülvizsgálati eljárás elrendelésének és lefolytatásának feltételeit, menetét és határnapjait. Ismerje továbbá a FÜV bizottság felépítését, valamint fel tudja sorolni a minősítő határozat részeit.

9.5.1. A felülvizsgálati eljárás elrendelése

A megváltozott állapotú hivatásos állományúak alkalmasságának felülvizsgálatára, a **FÜV eljárásra a másodfokú soron kívüli vagy a másodfokon megismételt egészségi alkalmasságvizsgálat „Alkalmatlan” minősítését követően automatikusan kerül sor.**

Ennek első lépéseként a minősítést adó orvos a minősítő dokumentumot **5 napon** belül megküldi a hivatásos állomány tagját alkalmazó rendvédelmi szerv **személyügyi szervének,** amely **15 munkanapon** belül előkészíti a felülvizsgálati eljárás elrendelését.

Ezt követően az állományilletékes parancsnok haladéktalanul elrendeli a felülvizsgálati eljárást, melyről, valamint az eljárással összefüggő jogairól a hivatásos állomány tagját írásban tájékoztatja.

A **személyügyi szerv** a felülvizsgálati eljárás előkészítésének keretében intézkedik

- a rendvédelmi *alapellátó orvos véleményének*;
- a közvetlen *szolgálati elöljáró véleményének*;
- valamint a FÜV bizottság részére megküldendő *egyéb dokumentumok* (egészségügyi törzskönyv; orvosi leletek és kórházi zárójelentések; baleset, fokozott expozíciós eset, foglalkozási betegség esetén a minősítő határozat, és ha van, a baleseti jegyzőkönyv stb.) beszerzéséről.

A **közvetlen szolgálati elöljáró véleménye** a hivatásos állomány tagjának személyes adatai, valamint a
hivatásos szolgálatának rövid összefoglalása (szolgálati helyei, szakmai értékelései) mellett tartalmazza annak leírását is, hogy

- a hivatásos állomány tagja egészségi állapota milyen mértékben befolyásolja a szolgálati feladatok ellátását,
- az általa betöltött szolgálati beosztásában végzett munka általában véve milyen fizikai és szellemi megterheléssel jár,
- a hivatásos állomány tagja szolgálatteljesítési képessége és magatartása milyen mértékben változott az utóbbi időben (tapasztalható-e nála fáradékonyság vagy idegi megterhelésre utaló jel stb.).

A hivatásos állomány felülvizsgálati eljárás alá vont tagja részére **egészségügyi szabadság** a szolgálatképtelenség megállapítására irányadó általános szabályok szerint engedélyezhető.

9.5.2. A felülvizsgálati eljárás menete

A FÜV bizottság döntésének **előkészítése** során a **felülvizsgáló egység vezető főorvosa** az eljárás lefolytatásához szükséges iratokat áttanulmányozza, mely alapján jogosult személyes vizsgálatot végezni, és ha szükséges, a rendvédelmi alapellátó orvos bevonásával intézkedni további vizsgálatok elvégzésére.

A felülvizsgáló egység vezető főorvosa a felülvizsgálati dokumentáció FÜV bizottsághoz való beérkezését követő **5 munkanapon** belül gondoskodik a **rehabilitációs hatóság szakvéleményének beszerzésére**.

A FÜV bizottság a felülvizsgáló egység szervezetében működik, három tagból áll, döntésüket szótöbbséggel hozzák.

A FÜV bizottság tagjai:

a) **a felülvizsgáló egység vezető főorvosa;**
b) a hivatásos állomány tagját **foglalkoztató rendvédelmi szerv** legalább **hároméves** rendvédelmi szakmai **tapasztalattal és rend- és honvédelmi alapellátás végzésére jogosító szakvizsgával** rendelkező olyan orvosa, aki nem vett részt a hivatásos állomány érintett tagjának egészségi alkalmasságvizsgálatában; valamint
c) a b) pontban foglalt **rendvédelmi szervtől eltérő másik rendvédelmi szerv** legalább hároméves rendvédelmi szakmai tapasztalattal és rend- és honvédelmi alapellátás végzésére jogosító szakvizsgával rendelkező orvosa.
d) A FÜV bizottság munkájába konzultációs joggal − a felülvizsgálati eljárás alapját képező betegségre figyelemmel − **pszichológus** bevonható, de véleménye a FÜV bizottságot nem köti.

A **FÜV eljárás időpontjáról a felülvizsgálati egység vezető főorvosa dönt,** mely az elfogadott **Módszertani Útmutató** alapján a **rehabilitációs hatóság vizsgálatával egy napra** esik.

A felülvizsgáló egység vezető főorvosa a FÜV bizottság összehívása előtt legalább 30 nappal értesíti a rendvédelmi szerv vezető főorvosát, hogy a FÜV bizottság ülésére orvos kijelölése iránt intézkedjen. A rendvédelmi szerv haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedéseket az orvos FÜV bizottsági ülésen történő részvétele érdekében. Az érintett orvos akadályoztatása esetén a rendvédelmi szerv vezető főorvosának feladata, hogy az előírt feltételeknek megfelelő másik orvos részvételét biztosítsa.

Az eljáró FÜV bizottság a FÜV bizottsági ülés **időpontjáról** az állományilletékes parancsnokot legalább **8 nappal az ülést megelőzően** írásban értesíti, aki intézkedik az érintett személy felülvizsgálatra történő berendeléséről.

A hivatásos állomány tagja a FÜV bizottság előtt köteles **személyesen megjelenni.** A személyes megjelenéstől el lehet tekinteni, ha az érintett betegsége, sérülése miatt járó-, illetve mozgásképtelen, utaztatása esetén egészségi állapotában romlás következne be, és a meglévő egészségügyi dokumentációból az egészségi állapota megítélhető.

A FÜV bizottság a meglévő orvosi dokumentáció alapján dönt akkor is, ha a hivatásos állomány FÜV bizottság elé berendelt tagja a FÜV bizottság előtt önhibájából nem jelenik meg.

A hivatásos állomány tagja a FÜV bizottság előtti távolmaradása esetén 8 napon belül igazolással élhet, ebben az esetben új időpontot kell kitűzni. Ha az ismételten kitűzött időpontban sem jelenik meg a vizsgálattal érintett személy, igazolásnak nincs helye, ebben az esetben a személyes megjelenése nélkül, a rendelkezésre álló iratok alapján dönt a FÜV bizottság.

9.5.3. A FÜV határozat

A FÜV bizottság a felülvizsgálati eljárás során dönt a **minősítésről, és orvosszakmai véleményt** készít, amelyet **FÜV határozatba** foglal.

Az orvosszakmai vélemény a minősítésben szerepelteken túl tartalmazza a rehabilitációs hatóság szakvéleményét, valamint az attól való esetleges eltérés részletes indokolását, valamint a **„Hivatásos szolgálatra alkalmatlan”** minősítés esetén, amennyiben a hivatásos állomány megváltozott egészségi állapotú tagjának egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján 50%-os vagy kisebb mértékű a miniszter továbbfoglalkoztatás alóli felmentési kérelem kapcsán hozandó döntésének megalapozása érdekében az érintett munkavégzésre való alkalmasságára vonatkozó állásfoglalást is.

A FÜV bizottság minősítése lehet:

- **„Hivatásos szolgálatra alkalmas”,** ha a hivatásos állomány tagja a megfelel a KLIR rendeletben szereplő egészségi minimumfeltételeknek;
- **„Hivatásos szolgálatra alkalmatlan”,** ha a hivatásos állomány tagja egészségi állapota miatt ezen minimumfeltételeknek nem felel meg;

- **„Szolgálati beosztásának ellátására alkalmatlan”,** ha a hivatásos állomány tagja megfelel az egészségi minimumfeltételeknek, és az általa betöltött szolgálati beosztás a rendvédelmi szerv vezetője által kiadott közjogi szervezetszabályozó eszközben nem a Rendelet szerinti I. alkalmasságvizsgálati kategóriába tartozik.

A FÜV bizottság a döntését a hivatásos állomány tagjával a FÜV bizottság ülésén közli, és ezzel egyidejűleg tájékoztatja arról, hogy a FÜV bizottság határozata ellen további felülvizsgálatnak nincs helye, annak tartalma a közléssel végrehajtható.

Ezt követően a FÜV bizottság megküldi

- a *hivatásos állomány tagjának* és a *rendvédelmi alapellátó orvosnak* a teljes határozatot (a minősítő és az orvosszakmai részt is); az *állományilletékes parancsnoknak* pedig csak a minősítő részt.

Az állományilletékes parancsnok

- **„Hivatásos szolgálatra alkalmas”** minősítés esetén 30 napon belül intézkedik arra, hogy a hivatásos állomány tagja számára kezdeményezze az egészségi minimumfeltételeknek megfelelő szolgálati beosztás biztosítását;
- **„Hivatásos szolgálatra alkalmatlan”** valamint **„Szolgálati beosztásának ellátására alkalmatlan”** minősítés esetén tizenöt napon belül intézkedik
  - a *rendvédelmi egészségkárosodási ellátás* megállapítására irányuló eljárás megindítására, amennyiben annak feltételei fennállnak;
  - vagy a Hszt. 86. § (2) bekezdés a) pontja és 86. § (5) bekezdésében foglaltak végrehajtására, azaz a hivatásos állományú *felmentésére* vagy – amennyiben nem önhibájából vált alkalmatlanná – részére az állapotának, képzettségének, végzettségének megfelelő nem hivatásos munkakör felajánlására.
- **„Szolgálati beosztásának ellátására alkalmatlan”** minősítés esetén mindezeken túl a FÜV határozat közlésétől számított 15 napon belül, ha a minősítés időpontjában már rendelkezésre állt olyan szolgálati beosztás, amelyet a hivatásos állományú tagja elláthat, az állományilletékes parancsnok ezen szolgálati beosztásra vonatkozóan intézkedhet az alkalmasságvizsgálati eljárás újbóli elrendelésére is.

10. A munkavédelem és a közegészségügy-járványügy

10.1. A munka- és szolgálati baleset, foglalkozási megbetegedés fogalma

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó ismerje a vonatkozó BM rendelet számát, valamint meg tudja különböztetni a munkával összefüggő balesetek és megbetegedések fogalmainak lényegi elemeit.

10.1.1. Törvényi szabályozás és fogalmak

A belügyi rendvédelmi szervek a Belügyminisztérium szakirányítása mellett a *belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek munkavédelmi feladatai, valamint foglalkozás-egészségügyi tevékenysége ellátásának szabályairól szóló* ***70/2011. (XII. 30.) BM rendeletben*** szereplő szabályozás alapján munkavédelmi és a közegészségügyi-járványügyi feladatokat végeznek.

A balesetek vagy betegségek megelőzése szempontjából kiemelt jelentőségű a munkavédelem és a közegészségügy-járványügy, melyek együttes célja az **egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeinek biztosítása; valamint a szervezetten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása, hadrafoghatóságának biztosítása és a munkakörülmények humanizálása.**

A **baleset általános megfogalmazás** szerint az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be, és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

10.1.2. Munkabaleset

Munkabaleset az a baleset, amely a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri a munkavállalót, annak helyétől, időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül. **A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset,** ha a munkavállalót a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a munkáltató által nyújtott egyéb szolgáltatás igénybevétele során éri. **Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek** (munkabalesetnek) viszont az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt.

10.1.3. Szolgálati kötelmekkel összefüggő baleset

A rendvédelmi szervek hivatásos állománya vonatkozásában **szolgálati kötelmekkel összefüggő baleset** – a munkabalesetben meghatározott eseteken túl – az állomány tagját szervezett tevékenység közben ért baleset. Ebbe a körbe tartoznak azok a balesetek is, amelyek az állomány tagját

- szolgálatba, illetve munkába történő berendelés esetén a rendelkező parancs vételétől a szolgálatteljesítés (munkavégzés) helyére történő megérkezéséig, illetve onnan lakóhelyére menet közben;
- vagy kiképzési terv szerint előírt gyakorlati foglalkozásokon;
- a fizikai állóképesség fenntartásával kapcsolatos sportfoglalkozásokon, rendvédelmi szerv valamint a tömegkapcsolatainak erősítése céljából szervezett sportversenyeken,

speciális rendezvényeken, bemutatókon érték, illetve a sérült fegyelmezetlensége miatt következett be.

10.1.4. Nem szolgálati, illetve munkabaleset

Nem szolgálati, illetve munkabaleset – ugyanakkor a társadalombiztosítási rendelkezések értelmében üzemi baleseti ellátásra jogosít –az a baleset, amely a sérültet lakásáról (szállásáról) szolgálati helyére (munkahelyére), illetve szolgálati helyéről (munkahelyéről) lakására (szállására) menet közben éri **(ún. úti baleset).**

Szolgálati, illetve munkabalesetnek minősül azonban az a baleset, amely a munkáltató **saját vagy bérelt járművével** történt közlekedés közben következett be.

10.1.5. Üzemi baleset

Üzemi baleset az a baleset, amely a biztosítottat a foglalkozása körében végzett munka közben vagy azzal összefüggésben, illetőleg munkába vagy onnan lakására (szállására) menet közben éri. Az üzemi baleset fogalomkörébe tehát **a munka- és szolgálati baleseteken túlmenően az ún. úti balesetek is beletartoznak.** Ezek a balesetek a társadalombiztosítási rendelkezések értelmében üzemi baleseti ellátásra jogosító balesetek, így keresőképtelenség, maradandó egészségkárosodás esetén a sérült baleseti táppénzre, baleseti járadékra, baleseti rokkantsági nyugdíjra válik jogosulttá.

10.1.6. Foglalkozási megbetegedés

Foglalkozási megbetegedés a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben bekövetkezett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás, amely a munkavégzéssel, a foglalkozással kapcsolatos, a munkavégzés, a munkafolyamat során előforduló fizikai-, kémiai- biológiai-, pszicho-szociális és ergonómiai kóroki tényezőkre, illetve a munkavállalónak az optimálisnál nagyobb vagy kisebb igénybevételére vezethető vissza.

A rendvédelmi szervek személyi állománya mindennapi munkája során számtalan, gyakran ismeretlen
eredetű, közegészségügyi-járványügyi veszélyt jelentő eseménnyel kerülhet közvetlen kapcsolatba, mely egyrészt a végrehajtó állomány, másrészt a teljes magyar lakosság egészségbiztonságát veszélyeztetheti. Ilyen veszélyhelyzetet teremt többek között, valamely fertőző megbetegedésben szenvedő magyar vagy külföldi állampolgárral szembeni rendőri intézkedés. A szolgálattal összefüggően kialakult fertőző megbetegedések foglalkozási megbetegedésnek minősülnek.

10.2. Teendők munka- és szolgálati baleset, foglalkozási megbetegedés bekövetkezésekor

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó szó szerint fel tudja sorolni, mikor szükséges baleseti jegyzőkönyvet felvenni. Ismerje továbbá a baleset, valamint a foglalkozási megbetegedés és a fokozott expozíció szolgálati kötelmekkel való összefüggésének kivizsgálási menetét.

A hivatásos állomány tagja balesetének, foglakozási megbetegedésének vagy az ezek miatt bekövetkezett halálának szolgálati kötelmekkel való összefüggését hivatalból kell vizsgálni. **A hivatásos állomány tagjának haláláról, egy napot meghaladó szolgálatképtelenséget okozó balesetéről vagy a szolgálati kötelmekkel összefüggő olyan megbetegedéséről, amely előreláthatólag tartós szolgálatképtelenséggel jár, baleseti jegyzőkönyvet kell felvenni** a baleset időpontját követő 72 órán belül, amelyre a szolgálati elöljáró köteles intézkedni.

A baleset kivizsgálása során **helyszíni szemlét kell tartani,** amelynek eredményét szükség szerint jegyzőkönyvben, rajzon, videófelvételen kell rögzíteni, és a balesetről információval rendelkező személyeket sérültet, balesetet okozó személyt, szemtanúkat, a sérült társát, közvetlen vezetőjét – ha szükséges, jegyzőkönyvileg meg kell hallgatni. A kivizsgálás során meg kell állapítani a baleset bekövetkezésének körülményeit, a szolgálati rendet és fegyelmet, munkaszervezést, az adott eszközre, illetve szolgálatellátásra vonatkozó előírások érvényesülését, a balesetet kiváltó oko(ka)t, és azt is, hogyan lett volna elkerülhető a szolgálati vagy munkabaleset, valamint meg kell határozni a hasonló baleset megelőzése érdekében szükséges intézkedéseket.

A baleset szolgálati kötelmekkel való összefüggésének orvosi véleményezése a **rendvédelmi alapellátó orvos** feladatkörébe tartozik. **A baleset szolgálati kötelmekkel való összefüggéséről az állományilletékes parancsnok a baleseti jegyzőkönyv kézhezvételétől számított 15 napon belül dönt,** és az írásba foglalt határozatot további 5 napon belül közli a sérülttel. A baleseti jegyzőkönyv egy példányát az érintett személy személyügyi anyagában el kell helyezni, egy példányát az érintettnek kell átadni. A minősítő határozat ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül fellebbezésnek van helye, amelyet a szolgálati út betartásával kell a miniszterhez felterjeszteni. A miniszter döntése ellen a bírósághoz lehet keresetet benyújtani.

A rendvédelmi szerveknél foglalkoztatott *nem hivatásos állományúak* munkabalesete esetén az eljárás rendje lényegében fentiekkel azonos azzal az eltéréssel, hogy a baleseti jegyzőkönyv felvételét követően a munkáltatói jogkör gyakorlója dönt határozatban a baleset munkatevékenységgel való összefüggéséről, annak üzemi balesetté történő minősítéséről.

A baleset szolgálati kötelmekkel, illetve munkával való összefüggésének megállapításával egyidejűleg a baleset (betegség) társadalombiztosítási jogszabályok szerinti üzemi balesetté minősítésére és a baleseti ellátásokra az állományilletékes parancsnok intézkedik.

Ha a munka-, illetve szolgálati baleset következtében maradandó egészségkárosodás alakul ki, az alapellátó orvosnak intézkedni kell az érintett **személy orvosszakértői vizsgálatára** (a balesettel összefüggő egészségkárosodás mértékének megállapítására) a baleseti járadékra való jogosultság megállapítása érdekében, amennyiben pedig felmerül a hivatásos állományra való **alkalmatlanság gyanúja, soron kívüli egészségi alkalmasságvizsgálat elrendelését** kell kezdeményeznie.

A **foglalkozási megbetegedés és a fokozott expozíció** szolgálati kötelmekkel, munkavégzéssel összefüggő jellegének megállapításához, minősítéséhez *a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél foglalkoztatott hivatásos jogviszonyban állók és rendvédelmi igazgatási alkalmazottak egészségügyi és pszichológiai ellátással összefüggő kérdéseiről szóló* 2/2021. (I.14.) BM rendeletben meghatározott **felülvizsgáló egység vezető főorvosának** véleménye szükséges. A felülvizsgáló egység vezető főorvosa szakvéleményét az iratanyag kézhezvételétől számított 30 napon belül elkészíti és megküldi. A szakvélemény beszerzéséről az állományilletékes parancsnok gondoskodik.

Az állományilletékes parancsnok a foglalkozási megbetegedés, valamint a fokozott expozíciós esetek szolgálattal, munkavégzéssel összefüggő minősítését – melyet határozatba foglal – a munkavédelmi hatóság, a munkavédelmi felügyelő, az alapellátó orvos, valamint a pszichológus által elkészített és összeállított kivizsgálási dokumentáció, valamint a felülvizsgáló egység vezető orvosának szakvéleménye alapján végzi el.

10.3. Közegészségügyi-járványügyi veszélyhelyzetek

(migráció) Ez a téma háttéranyag.

A határátlépés egyszerűbbé válásával könnyebbé és gyakoribbá vált a külföldiek Magyarországra, illetve hazánk állampolgárainak a schengeni országokba történő utazása. A határőrizet korábbi jellegének megváltozásával nehezebben kontrollálható egyes fertőző betegségek behurcolása, amihez jelentős mértékben hozzájárul a migráció aktuális mértéke.

Nem zárható ki teljesen, hogy Magyarország területére fertőzött állatot/húst hozzanak, vagy olyan fertőző betegségben szenvedő személy tartózkodjon rövidebb-hosszabb ideig hazánkban, aki aktív fertőzőforrás, ezzel más személy vagy személyek, köztük a velük szemben intézkedő rendvédelmi dolgozók megbetegedésének veszélyét idézi elő.

Alapvető szakmai megállapítás, hogy a járványok nem ismerik az országhatárokat. Mindezek okán, arendészeti feladatok ellátása során kiemelt figyelmet kell fordítani a higiénés rendszabályok betartására, az előírt védőeszközök szakszerű és megfelelő használatára.

11. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás

11.1. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás fogalma, feltételei és kiszámítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó szó szerint ismerje az egészségkárosodási ellátás fogalmát (különösen a feketével kiemelt részeket), és tartalmilag fel tudja sorolni az egészségkárosodási ellátás feltételeit és igénylésének menetét.

11.1.1. A rendvédelmi egészségkárosodásra vonatkozó rendelkezések

2017. január hó 1. napjával hatályba léptek a Hszt. rendvédelmi egészségkárosodási ellátást szabályzó új rendelkezései, mint a **rendvédelmi életpálya III. pillére.** Az új szabályozás célja a rendvédelmi életpálya során bekövetkező rendkívüli élethelyzetek – balesetek, megbetegedések – kezelése az állomány minél szélesebb körű megtartásával, és így az egzisztenciális biztonság erősítésével, fokozásával. A végrehajtási szabályokat a *belügyminiszter irányítása alatt álló, rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél alkalmazható rendvédelmi egészségkárosodási ellátásról* szóló **54/2016. (XII. 22.) BM rendelet** tartalmazza. Az egészségkárosodási ellátás két formáját vezette be az új rendszer a korábban elért jövedelmek pótlása végett:

- továbbfoglalkoztatás esetén az egészségkárosodási **keresetkiegészítést,**
- míg a továbbfoglalkoztatás alóli mentesítés esetén **egészségkárosodási járadékot** kaphat az állomány tagja.

11.1.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás feltételei

Fontos hangsúlyozni, hogy az egészségkárosodási ellátás elsősorban a **továbbfoglalkoztatást** szolgálja, **tehát nem korhatár előtti ellátási forma.**

Az egészségkárosodási ellátás megállapításának feltétele, hogy a hivatásos állomány tagja **egészségi állapota** (baleset vagy betegség következtében) **80%-os vagy annál kevesebb,** és a hivatásos állomány tagja rendelkezik minimum **10 év tényleges** szolgálati idővel.

Amennyiben a **baleset vagy betegség a szolgálattal összefügg** (erről az állományilletékes parancsnok minősítő határozatban dönt), akkor **szolgálati időtől függetlenül jogosult** az érintett egészségkárosodási ellátásra.

Amennyiben az egészségi állapot **50%-os vagy annál kisebb mértékű, akkor kérelemre a miniszter adhat mentesítést a továbbfoglalkoztatás alól**. Ebben az esetben a miniszternek címzett és az állományilletékes parancsnokhoz benyújtott kérelmet kell írni, a kérelem tárgyában a miniszter dönt. Amennyiben a miniszter a továbbfoglalkoztatás alól a körülmények vizsgálata után mentesítést ad, a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya megszűnik, és a továbbiakban egészségkárosodási **járadékban** részesül.

11.1.3. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás igénylésének menete

Ha a FÜV bizottság az egészségi állapot (pszichés alapon tehát nem) alapján a hivatásos állomány tagjának **hivatásos szolgálatra vagy szolgálati beosztásának ellátására való alkalmatlanságát** állapítja meg, úgy hivatalból elindul az eljárás, tehát külön kérelmet nem kell benyújtani.

A jogerős FÜV határozat kézhezvételét követően meg kell vizsgálni az egészségkárosodási ellátásra való jogosultság fennállását. Amennyiben az állományilletékes parancsnok azt állapítja meg, hogy nem jogosult a hivatásos állomány tagja az ellátásra (jogosultságot kizáró objektív feltételek), akkor erről az érintettet soron kívül írásban tájékoztatja. Ha a hivatásos állomány tagja ezt vitatja, akkor 8 napon belül kérheti az iratok felterjesztését az országos parancsnokhoz, aki dönt a jogosultságból történő kizárást eredményező feltételek fennállásáról.

A **területi szerv humán szolgálata a FÜV bizottság határozata kézhezvételét követően megvizsgálja,** hogy az egészségi állapotnak megfelelő beosztás a munkáltatónál van-e. Amennyiben nincs, úgy megkeresi az országos parancsnokság humán szolgálatát a rendvédelmi szerv más szervezeti egységénél – figyelemmel a jogszabályban meghatározott távolságra – betöltetlen álláshely megkeresése céljából. Ha nincs olyan betöltetlen álláshely, ami tömegközlekedéssel a lakóhelytől másfél órára esne (kivéve, ha az érintett vállalja a hosszabb utazási időt), akkor a munkáltató meglévő beosztást átminősíthet, illetve új státuszokat is létrehozhat.

A területi szerv humán szolgálata személyzeti megbeszélés keretében tájékoztatja az érintettet – az egészségi állapotára is figyelemmel – a felajánlott beosztásról, illetve álláshelyről. Erre 5 munkanapon belül kell írásban nyilatkoznia. **Ha nem fogadja el vagy nem nyilatkozik, akkor ellátásra nem jogosult, és felmentéssel kell megszüntetni a szolgálati viszonyát** (ebben az esetben szolgálati időtől függő felmentési időre és végkielégítésre jogosult).

Az **állásfelajánlás** fent részletezett **szakasza** a jogerős FÜV határozatnak az állományilletékes parancsnok általi kézhezvételét követő **45. napig tart.** Ezen időszak alatt bármikor dönthet úgy az érintett, hogy nem kéri az egészségkárosodási ellátás megállapítását, hanem helyette a szolgálati viszonya felmentéssel történő megszüntetését kéri a rá irányadó felmentési idővel és végkielégítéssel.

A hivatalból induló eljárás során az iratokat az állományilletékes parancsnok terjeszti fel az országos parancsnoknak. Az országos parancsnok összehívja a **Becsületbíróságot annak megállapítása végett, hogy a baleset, illetve betegség kialakulásában volt-e az érintettnek felelőssége, azaz, hogy döntsön a közrehatás fennállása kérdésében.** A Becsületbíróság döntése köti az országos parancsnokot, aki a Becsületbíróság döntését követő 30 napon belül dönt az ellátásról (jogosultságról, típusáról, mértékéről, kezdőnapjáról és intervallumáról). **Ezen határozattal szemben az érintett szolgálati panaszt nyújthat be.**

A hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya áthelyezéssel megszűnik, amennyiben nem hivatásos munkakörben (kormányzati szolgálati, RIASZ, igazságügyi alkalmazotti) foglalkoztatják tovább, munkaviszony létesítése esetén a törvény erejénél fogva szűnik meg. Amennyiben a miniszter mentesíti a továbbfoglalkoztatás alól és járadék kerül megállapításra, úgy ebben az esetben szintén a törvény erejénél fogva szűnik meg a hivatásos jogviszony (ebben az esetben nem jár sem felmentési idő, sem végkielégítés).

11.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás mértéke és megszűnése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az egészségkárosodási ellátás kiszámításának módját, valamint az ellátásra való jogosultság megszűnésének eseteit, illetve a jogosultat terhelő kötelezettségeket.

11.2.1. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátás mértékének kiszámítási módja

Az egészségkárosodási ellátás mértékének számítási alapja a hivatásos állomány tagját az egészségi alkalmatlanság megállapítását közvetlenül megelőző egy hónapra a szolgálati beosztása alapján megillető távolléti díj összege az alábbiak figyelembevételével:

- Ezt az összeget csökkenteni kell az esetleges baleseti ellátás, rehabilitációs ellátás, illetve rokkantsági ellátás összegével.
- Továbbfoglalkoztatás esetén az új illetmény és a korábbi illetmény közötti különbözetet kell folyósítani keresetkiegészítés formájában.
- Az ellátás mértéke tekintetében azonban fel kell hívni a figyelmet arra, hogy különbség van a tekintetben, hogy az egészségi alkalmatlanság szolgálati **kötelmekkel összefüggő balesetre, illetve betegségre vezethető-e vissza.** Ha **igen,** úgy a korábbi távolléti díj **100%-át** kell figyelembe venni, ha **nem,** akkor a tényleges szolgálati idő függvényében a korábbi távolléti díj **65-80%-ához** kell viszonyítani. A **tényleges szolgálati idő** (tiszta hivatásos idő + kedvezményes szolgálati idő) szerinti %-os megoszlások a következőképp alakulnak:
  - 10-15 év között 65%,
  - 15-20 év között 70%,
  - 20-25 év között 75%,
  - 25 év felett 80%.

Amennyiben az új beosztásban vagy munkakörben változik az illetmény, úgy az ellátás mértékét is módosítani kell, melyről az országos parancsnok úgyszintén határozatot hoz.

Az ellátást az országos parancsnokság folyósítja minden hónap 5. napjáig. **Az ellátást mindig határozott időtartamra állapítják meg,** mely igazodik a rehabilitációs szerv által meghatározott következő felülvizsgálat időpontjához. Amennyiben a rehabilitációs szerv nem rendel el újabb felülvizsgálatot, úgy legfeljebb 5 évre hosszabbítható meg. Az ellátás maximálisan az érintettre irányadó öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig tart.

11.2.2. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultság megszűnése

A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultság megszűnik:

1. az egészségkárosodási ellátásra jogosult halálával;
2. ha az egészségkárosodási ellátásra jogosult saját jogú nyugellátásra válik jogosulttá;
3. ha az egészségkárosodási ellátásra jogosult lemond az egészségkárosodási ellátásról;
4. ha a rendvédelmi szerv által továbbfoglalkoztatott jogosult érdekkörében felmerült okból a foglalkoztatási jogviszonya megszűnik;
5. ha egészségjavulás eredményeként a jogosult egészségi állapota lehetővé teszi a szolgálati viszony ismételt létesítését és az érintett a részére felajánlott, képzettségének és végzettségének megfelelő szolgálati beosztást nem fogadja el;
6. ha a rehabilitációs hatóság szakvéleménye szerint az egészségkárosodási ellátásra jogosult egészségi állapota eléri a 100%-ot;
7. ha az egészségkárosodási ellátásra jogosult neki felróható okból nem működik közre a felülvizsgálatban;
8. ha a határozott időtartamra megállapított egészségkárosodási ellátásra való jogosultság nem kerül meghosszabbításra;
9. ha a hivatásos állomány volt tagja másik – nem rendvédelmi szerv – munkáltatónál foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt létesít;
10. ha a rendvédelmi egészségkárosodási járadékra jogosulttal szemben a jogosultság időtartama alatt szándékos bűncselekmény elkövetése miatt a bíróság jogerősen szabadságvesztést vagy elzárást szabott ki, vagy kényszergyógykezelését rendelte el.

11.2.3. A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultat terhelő kötelezettségek

A rendvédelmi egészségkárosodási ellátásra jogosultat terhelő kötelezettségek:

- A rendvédelmi szervnek köteles **15 napon belül** minden olyan tényt, adatot, körülményt **bejelenteni,** mely az ellátást érinti.
- A jogosult halálának tényét és időpontját a közeli hozzátartozó ugyanúgy **15 napon belül** köteles **bejelenteni** a rendvédelmi szervnek.
- Aki jogalap nélkül veszi fel az ellátást, annak visszafizetési kötelezettsége keletkezik.

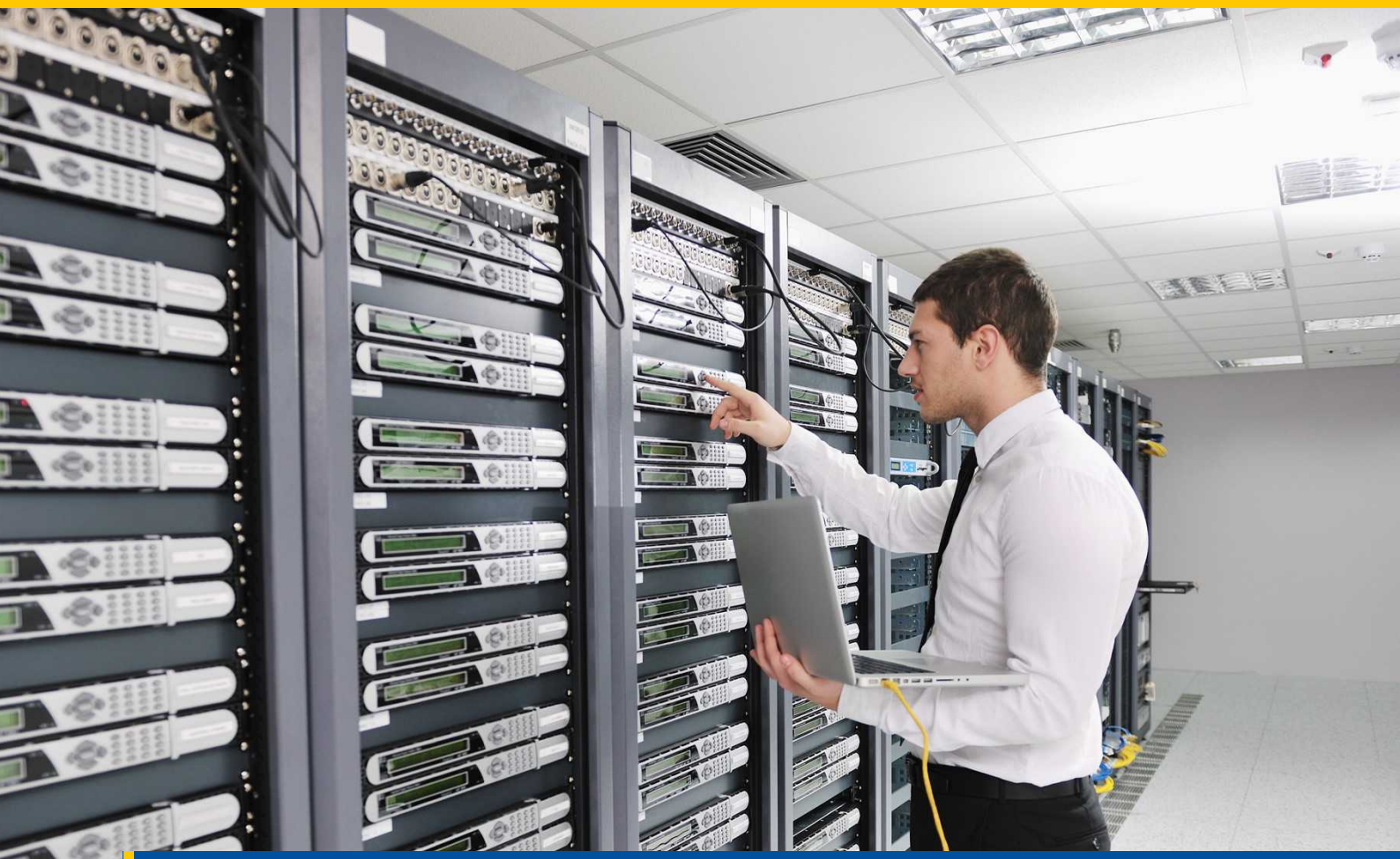

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Közigazgatási ismeretek

X. fejezet

Fegyveres szervek gazdasági-pénzügyi és műszaki-technikai-informatikai igazgatása

Írta: Seres Ildikó

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. Általános államháztartási ismeretek 8

1.1. Az állam fogalma, feladatai, bevételei, kiadásai 8

1.2. Az államháztartás helye és szerepe a nemzetgazdaságban 9

1.3. Makrogazdasági mutatók 10

1.3.1. A makrogazdasági mutatók jellemzői 11

1.3.2. A makrogazdaság helyzetét jellemző általános mutatók 11

1.4. Az infláció, az újraelosztás, az államháztartási hiány és az államadósság fogalma 12

1.4.1. Infláció, fogyasztói árindex 12

1.4.2. Jövedelemcentralizáció és -újraelosztás 13

1.4.3. Az államháztartási hiány 13

1.4.4. Az államadósság 13

2. Magyarország gazdasági stabilitása 14

2.1. Törvényi szabályozás 14

2.2. Az Államadósság Kezelő Központ 14

2.3. A Költségvetési Tanács 15

3. Az államháztartás rendszere 15

3.1. Az államháztartási törvény célja, az államháztartás alrendszerei 15

3.1.1. Törvényi szabályozás 15

3.1.2. Az államháztartás alrendszerei 16

3.1.3. A költségvetési bevételek és kiadások 16

3.1.4. Költségvetéssel kapcsolatos elvárások 17

3.2. A tervezés, gazdálkodás és beszámolás alapvető szabályai, az államháztartás bevételei és kiadásai 18

3.3. A költségvetési bevételek és kiadások közgazdasági jellegű ismertetése 19

3.4. A központi költségvetés 21

3.4.1. A központi költségvetés előkészítése 22

3.4.2. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma 22

3.4.3. A központi költségvetésről szóló törvény elfogadása 22

3.4.4. A költségvetés elfogadását követő feladatok 23
3.4.5. A középtávú tervezés 23
3.4.6. A költségvetés végrehajtásának általános szabályai 23

4. A kincstári rendszer 23
4.1. A Magyar Államkincstár feladatai 23
4.1.1. A Kincstár felépítése 24
4.1.2. A Kincstár szervezete 24
4.1.3. A Kincstár feladatai 25
4.2. A Magyar Államkincstár kiemelt feladatai (likviditás, keretnyitás) 26
4.2.1. Likviditáskezelés 26
4.2.2. Törzskönyvi nyilvántartás 26
4.2.3. A kincstári támogatási keretnyitás 27

5. Költségvetési szervek 28
5.1. A költségvetési szerv fogalma, tevékenységei, költségvetési szerv alapítása 28
5.1.1. A költségvetési szerv fogalma 28
5.1.2. A költségvetési szerv alapítása 29
5.2. A költségvetési szerv irányítása, felügyelete, szervezete és működése 29
5.2.1. A költségvetési szerv irányítása, felügyelete 30
5.2.2. A költségvetési szerv szervezete, működése 30
5.3. A költségvetési szerv gazdasági szervezetének és gazdasági vezetőjének feladatai 31
5.4. A költségvetési szerv SZMSZ-e, átalakítás, megszűnés 32
5.4.1. A költségvetési szerv működési szabályzata 32
5.4.2. A költségvetési szerv átalakítása, megszüntetése 33

6. A költségvetési szervek kiadási és bevételi előirányzatai 34
6.1. A költségvetési szervek működési (kiadási és bevételi) előirányzatai . . 34
6.1.1. Személyi juttatások kiemelt előirányzat 34
6.1.2. Munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó 35
6.1.3. Dologi kiadások kiemelt előirányzat 35
6.1.4. Intézményi működési bevételek 35

6.2. A költségvetési szerv felhalmozási előirányzatai 36
6.2.1. Beruházási előirányzat 36
6.2.2. Felújítási előirányzat 36
6.2.3. Felhalmozási és tőkejellegű bevételek 37
6.2.4. A fejezeti kezelésű előirányzatok 37

6.3. A költségvetési szerv előirányzatainak felhasználása. 37
6.3.1. Kötelezettségvállalás, pénzügyi ellenjegyzés 38
6.4. Teljesítésigazolás, érvényesítés, utalványozás. 39

7. Az államháztartás számviteli rendszere. 41
7.1. Az államháztartás számviteli rendszere 41
7.1.1. Költségvetési és pénzügyi számvitel 41
7.1.2. Beszámolási kötelezettség. 41
7.1.3. Éves költségvetési beszámoló költségvetési számvitellel kapcsolatos részei 42

8. Az államháztartás ellenőrzési rendszere 42
8.1. Az államháztartás ellenőrzési rendszerének bemutatása. 42
8.1.1. Állami Számvevőszék 42
8.1.2. Kormányzati Ellenőrzési Hivatal. 43
8.2. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere 43
8.2.1. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere. 43
8.3. A költségvetési szerv vezetőjének kötelezettségei a belső kontrollrendszer működtetése során 44
8.4. A költségvetési szervek belső ellenőrzésével kapcsolatos fő elvárások, fogalmak 46

9. A logisztika célja, tartalma, korlátai. 46
9.1. A logisztika célja, tartalma, korlátai. 46
9.1.1. A logisztika célja 47
9.1.2. A logisztika tartalma 47
9.1.3. A logisztikai korlátai 48

10. A vagyongazdálkodás főbb szabályai 49
10.1. A vagyongazdálkodás főbb szabályai 49
10.1.1. A nemzeti vagyon, az állami vagyon és a vagyon kezelése 49
10.1.2. A vagyongazdálkodás alapjai 50

11. Gépjármű 51
11.1. A járműfenntartó szerv feladatai 51
11.2. A szolgálati járművek üzemeltetési formái, igénybevétele 53
11.3. A szolgálati gépjárművek tárolása, karbantartása, javítása 54
11.3.1. A szolgálati jármű tárolása 54
11.3.2. Szolgálati gépjárművek karbantartása, javítása 55
11.3.3. Saját tulajdonú jármű szolgálati célú igénybevétele 55

12. Fegyverzet 56
12.1. A fegyverzeti-technikai szakterület legfontosabb feladatai 56
12.1.1. Költségvetési szervek (rendészeti) fegyverzettel kapcsolatos feladatai 56
12.2. A fegyverzeti-technikai szakterület hatáskörébe utalt szakanyagok ..57

13. Ruházat 58
13.1. Ruházati termékek és felszerelési cikkek 58
13.2. Önálló szerv vezetőjének ruházattal kapcsolatos feladatai 59
13.3. Végrehajtó szerv vezetőjének ruházattal kapcsolatos feladatai 60
13.4. Ruházati alapfelszerelés és alapellátás-kiegészítés, ruházati utánpótlás 61
13.4.1. Az igényjogosult kötelezettségei és felelőssége, ruházati ellátási norma 61
13.4.2. A kifizetett ellátmánnyal való elszámolás szabályai 63

14. A beszerzési tevékenységre vonatkozó előírások 64
14.1. Beszerzési eljárások, a közbeszerzési törvény szereplői, a közbeszerzés tárgya, a közbeszerzési eljárás fajtái 64
14.2. A közbeszerzési eljárás fajtái a szakaszok száma és az eljárásrendek szerint 65

14.3. Az Elektronikus Közbeszerzési Rendszer alapvető működési elemei 67
14.4. Kivételek a közbeszerzési törvény hatálya alól 67
14.4.1. Külön eljárás szerinti beszerzések 67
14.4.2. Védelmi és biztonsági célú beszerzések 68
~~14.4.3. A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel összefüggő intézkedésekhez kapcsolódó beszerzések ..... 68~~
14.5. A Közbeszerzési Ellátási Főigazgatóság és a Digitális Kormányzati Ügynökség 69
14.5.1. A központosított közbeszerzések rendszere 69
14.5.2. Digitális Kormányzati Ügynökség (DKÜ) 70
14.6. A Nemzeti Kommunikációs Hivatal és a Beruházási Ügynökség 70
14.6.1. Nemzeti Kommunikációs Hivatal (NKOH) 70
14.6.2. Beruházási Ügynökség 71
14.7. A fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és értékhatár alatti beszerzések 71
14.7.1. Fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és szolgáltatások 72
14.7.2. A közbeszerzési értékhatárok alatti értékű beszerzések 72
14.7.3. A Kormány irányítása alá tartozó fejezetek költségvetési szerveinek eszközbeszerzései 72

15. Az adományok és egyéb felajánlások elfogadásának rendszere 73
15.1. Az adományozással kapcsolatos alapfogalmak 73
15.1.1. Jogi szabályozás 73
15.1.2. A szabályzat hatálya 73
15.1.3. Adomány 74
15.1.4. Az adomány értékének megállapítása 74
15.1.5. Az adomány felhasználása 74
15.1.6. Az adomány elfogadásának kizárása 75
15.1.7. Vizsgálat az adomány elfogadásakor 75
15.1.8. Az adomány elfogadásáról szóló megállapodás 76
15. 2. Az adomány elfogadására, illetve visszautasítására jogosultak köre 76

15.3. Az adomány elfogadása, megállapodáskötés, dokumentálás 78
15.3.1. Az adományok elfogadására vonatkozó rendelkezések 78
15.3.2. Az elfogadott adományok dokumentálása 78

16. Informatikai rendszerek elvi és gyakorlati felépítése 79
16.1. A vezetőktől elvárt informatikai ismeretek 79
16.2. A rendészeti szervek informatikai rendszerének felépítése 80
16.3. A rendészeti szervek informatikai rendszerének felépítése, az alkalmazott operációs rendszerek 81
16.4. Az informatikai védelemmel kapcsolatos követelmények 83
16.5. A vezetői munka informatikai támogatása 84
16.5.1. Jogszabályok, jogtár 84
16.5.2. Személyügyi munka, internet 84
16.5.3. Térfigyelő rendszerek 84
16.6. A vezetői munka informatikai támogatása, híradás (EDR), csapaterős tevékenység 85
16.6.1. Híradás 85
16.6.2. Csapaterős tevékenység 86
16.6.3. Normaalkotás 86
16.6.4. Értékelés 86
16.6.5. Szolgálatvezénylés 86
16.6.6. Ellenőrzés 86
16.7. Az állomány munkáját segítő rendszerek 87
16.7.1. Irodaszoftverek 87
16.7.2. Robotzsaru NEO 87
16.7.3. Netzsaru 88
16.7.4. Híradó eszközök 88

X. Fejezet

Fegyveres szervek gazdasági-pénzügyi és műszaki-technikai-informatikai igazgatása

1. Általános államháztartási ismeretek

1.1. Az állam fogalma, feladatai, bevételei, kiadásai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni az állam fogalmát, fel tudja sorolni az állam bevételeit és kiadásait, az államháztartás fő feladatait, illetve röviden be tudja mutatni az állam és a gazdaság kölcsönhatását.

Az állam fogalma: olyan földrajzi, területi egység, melyet országhatárok vesznek körül, önálló jogrenddel (alkotmány) bír, politikailag független és nemzetközileg elismert. Az országhatárok részben hosszú történelmi fejlődés során kialakult természetes határok (pl. hegy, folyó mentén) vagy elméleti úton megállapított mesterséges határok (pl. szélességi, hosszúsági körök). Más megközelítésben az állam az államhatalmat gyakorló intézmények (pl.: kormány, minisztériumok, önkormányzatok) összessége, amelyek felelősek egy ország társadalmának és gazdaságának harmonikus fejlődéséért.

Az állam bevételei: adók, illetékek, járulékok, hozzájárulások, bírságok, belső kölcsönök, külföldi kölcsönök.

Az állam kiadásai: szociális ellátás, egészségügyi ellátás, kultúra, oktatás, honvédelem, rend- és jogbiztonság, a központi költségvetés gazdálkodó szervek részére nyújtott támogatásai, nemzetközi kapcsolatokból eredő kiadások, adósságok visszafizetése.

Az államháztartás fő feladatai: az erőforrások begyűjtése, elosztása, a gazdasági egyensúly megőrzése, önfenntartás, és e feladatok ellátásához szükséges jogi keret kialakítása. Az állami költségvetés tervezésének menetét és szabályait az államháztartási törvény állapítja meg. A költségvetés tervezetét minden évben a Kormány nyújtja be törvényjavaslat formájában, és az Országgyűlés fogadja el.

Az állam és a gazdaság kölcsönhatása: azzal jellemezhető, hogy az állam elvonja a gazdaságban megtermelt javak egy részét, és azt a piacitól eltérő szempontok szerint újra elosztja. Az elvonás módja és mértéke természetesen visszahat a gazdasági folyamatokra.

Az állam megjelenésétől kezdődően ellát olyan feladatokat, amelyeket a történelmi koroktól függetlenül minden állam ellát. Az állam tradicionális, hosszú távú feladata a közfeladatok ellátásának, anyagi, technikai, emberi feltételeinek biztosítása. A történelem során ezek az állandó tradicionális feladatok változtak, fejlődtek, folyamatosan bővültek, és tartalmuk terjedelme is módosult, egy-egy ország társadalmi, politikai berendezkedésének függvényében is. E változás nyilvánvalóan anyagi forrásokat igényel. Az államnak a közösség érdekében végzett feladatok végrehajtásához az anyagi forrásokat is elő kell teremtenie. Az állandó, tradicionális feladatokon túl prioritásokat jelölhet ki, nagyságukat, irányukat számos tényező együtt határozza meg.

1.2. Az államháztartás helye és szerepe a nemzetgazdaságban

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni az államháztartás helyét és szerepét, legyen tisztában azzal, hogy a gazdaságpolitikának miben kell döntést hoznia, illetve ismerje a gazdaságpolitika, valamint az állami intervenció fogalmát.

A forrásokat az állam a nemzetgazdaság szereplőjeként szerzi meg. A nemzetgazdaság az ország gazdasági szereplőinek összességét (vállalkozások, magánszemélyek, állam), valamint a köztük lévő kapcsolatok, kölcsönhatások rendszerét jelenti.

A piacgazdasági viszonyok között e szereplők különböző szerepekben jelennek meg a különböző piaci szegmensekben. Árukat, szolgáltatásokat, értékpapírokat vásárolnak vagy adnak el, hitelt nyújtanak vagy vesznek fel, a magánszemélyek többsége pedig értékesíti munkaerejét a munkaerőpiacon.

A gazdasági folyamatokat és az egyes gazdasági szereplők helyzetét „tiszta” piaci viszonyok között a kereslet-kínálat-ár mechanizmusai szabályozzák. A nemzetgazdaság szereplői tipikus helyzetben saját jövedelmük maximalizálására törekednek. A vállalkozások például minél magasabb profitot igyekeznek elérni, a munkavállalók minél magasabb munkajövedelmet szeretnének kiharcolni. Az állam azonban egy igen különleges gazdasági szereplő. Alapvető célja ugyanis nem az, hogy saját jövedelmét maximalizálja, hanem az, hogy a közfeladatokat minél színvonalasabban, de egyben hatékonyan és gazdaságosan lássa el.

A mindenkori gazdaságpolitikának mindig el kell döntenie, hogy kit, illetve mit preferál: a lakosságot (illetve azok egyes csoportjait), a vállalkozásokat (illetve azok egyes csoportjait), az államot (az állami szervek működését és beruházásait) vagy éppen a külföldi hitelezőket.

Az állami újraelosztás szintje és mikéntje tehát jelentősen módosítja az egyes nemzetgaz-

dasági szereplők jövedelempozícióit, ezáltal befolyásolja a termelés és/vagy a fogyasztás színvonalát, így önmagában jelentős hatással van a gazdasági folyamatokra. Az állam a közfeladatok ellátása során tehát indirekt módon (pl.: kiszámítható jogszabályok, közbiztonság, kiművelt emberfők) vagy direkt gazdaságpolitikai eszközökkel jelentősen befolyásolja a nemzetgazdaság működését.

Azokat az eszközöket, amelyekkel az állam a gazdaság „öntörvényű" mozgását befolyásolja, állami intervenciónak nevezzük. Az euróövezet országaiban ez már közvetlenül nem a nemzeti központi bankok feladata.

Az állami intervenciók egy része minden gazdasági szereplőre egyformán hat (pl. a jogszabályi keretek vagy a jegybanki alapkamat emelése), más része – gazdasági, társadalmi vagy éppen környezetvédelmi célok érdekében – megkülönböztetett előnyben részesít egyes szereplőket, vagy e szereplők bizonyos csoportjait (pl. egyes ágazatokat, mint az agrártámogatások; a vállalkozók egyes csoportjait, mint a kis- és középvállalkozások támogatása; vagy egyes térségeket, mint a regionális támogatások).

Egy ország gazdasági életének keretet adó, a gazdaság életét befolyásoló kormányzati, állami döntések összességét gazdaságpolitikának nevezzük. A gazdaság működésére közvetlenül ható gazdaságpolitikának általában két fő területe van: a monetáris politika és a költségvetési (más néven fiskális) politika.

Az államháztartás tehát nem egyszerűen része a nemzetgazdaságnak, hanem – a fiskális politikán keresztül – igen meghatározó, befolyásoló eleme. A fiskális politikát nagy mértékben befolyásolja, hogy a költségvetés tervezésekor az állam mozgástere viszonylag korlátozott. Vannak olyan hosszú távon elvégzendő állami feladatok, amelyek ellátásának szükségessége egy mai európai államban nem megkérdőjelezhető, így kormányzati mozgástér csak a mértékek megítélésében van.

A közfeladatoknak egy másik csoportját azok a feladatok alkotják, melyek a kormányzati elhatározástól függenek. E feladatok a **speciális intervenciók**.

1.3. Makrogazdasági mutatók

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni a makrogazdasági mutatókat, ismerje a GDP fogalmát, valamint össze tudja hasonlítani a GDP- és a GNP-mutatót.

1.3.1. A makrogazdasági mutatók jellemzői

Egy-egy ország **gazdasági helyzetének átfogó bemutatásakor** általában néhány – általánosan elfogadott – **fő makrogazdasági mutatóval** találkozunk, melyekkel az adott országban zajló gazdasági folyamatokat jellemzik.

Ilyen kritériumot az inflációra vonatkozóan állapítottak meg, a „fiskális" mutatók közül, pedig az államháztartási hiányra és az államadósság mértékére.

A reálgazdaság általános helyzete és az államháztartási gazdálkodás között igen szoros és kölcsönös összefüggés van.

Az egyik oldalról a gazdasági növekedés, az infláció, a külgazdasági egyensúly alakulását az államháztartás tervezési bázisaként indokolt felfogni, mivel döntően befolyásolják a jövedelemtulajdonosok pozícióit, ezáltal pedig az államháztartás bevételi és kiadási lehetőségeit. A másik oldalról a jövedelemcentralizáció és újraelosztás, az államháztartási deficit, illetve az államadósság mértéke jelentősen befolyásolja a nemzetgazdaság többi szereplőjének helyzetét, ezáltal a reálgazdasági mutatók alakulását. A kölcsönös összefüggéseket és a mutatók tartalmát szükséges megismerni és megérteni.

1.3.2. A makrogazdaság helyzetét jellemző általános mutatók

Egy-egy ország nemzetgazdasági összjövedelme mérésére – az elemzés szempontjainak függvényében – különféle mutatókat alkalmaznak:

1. a bruttó hazai termék (**GDP** – Gross Domestic Product),
2. a bruttó nemzeti termék (**GNP** – Gross National Product),
3. a bruttó nemzeti jövedelem (**GNI** – Gross National Income),
4. a nettó hazai termék (**NDP** – Netto Domestic Product),
5. a nettó nemzeti jövedelem (**NNI** – Netto National Income) mutatói.

Az államháztartás szempontjából talán a legfontosabb mutató a GDP, mert az államháztartás bevételei többségében az ország területén jövedelmet szerző vállalkozások és magánszemélyek adó- és járulékbefizetéseiből származnak.

A leggyakrabban a GDP vagy a GNP mutatójának évenkénti változásával mérik a gazdasági növekedést, illetve az egy főre jutó GDP, illetve GNP mutatóját használják egy-egy ország vagy egy-egy régió általános fejlettségének bemutatására.
A GDP az egy területen, adott idő alatt előállított végső felhasználásra szánt javak (termékek és szolgáltatások) összességének értéke. Ha az időtartam nincs megszabva, akkor alapértelmezésként egy évet kell számítani. Például „a magyarországi GDP" az egy év során

Magyarországon előállított, végső felhasználásra szánt javak összértéke.

A GDP különbözik a bruttó nemzeti terméktől (gross national product, GNP), mert nem tartalmazza az országok közötti jövedelemátutalásokat, azt nézi, hogy hol keletkezett a jövedelem, nem pedig azt, hogy kik kapják meg. A GDP földrajzi, a GNP pedig politikai körülhatároláson alapuló fogalom.

Gazdasági növekedésen általában a gazdaság hosszú távú fejlődését értjük. A gazdasági növekedés mérésére leggyakrabban a GDP (esetleg a GNP) mutatóját alkalmazzák. Az államháztartás szempontjából az a legfontosabb, hogy az éves GDP az előző évhez képest milyen irányban mozdult el, illetve mennyivel nőtt vagy csökkent.

1.4. Az infláció, az újraelosztás, az államháztartási hiány és az államadósság fogalma

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az infláció fogalmát és annak mérőszámát, a fogyasztói árindexet. Ismerje továbbá a jövedelemcentralizáció és -újraelosztás folyamatát, az államháztartási hiány és az államadósság fogalmát.

1.4.1. Infláció, fogyasztói árindex

Infláció alatt a pénz általános értékvesztését értjük. Pénzünk inflálódik, ha ugyanannyi pénzért egyre kevesebb árut tudunk vásárolni. Az infláció mérőszámaként különböző árindexeket használnak. Ezek olyan viszonyszámok, amelyek megmutatják, hogy két időpont között hogyan változott az árszínvonal.

Termékcsoportonként más és más indexeket alakíthatunk ki (termelői, fogyasztói, export, beruházási stb.). A leggyakrabban használt inflációs **mérőszám az ún. fogyasztói árindex,** amelyet a lakosság egészének fogyasztását jelentő termékcsoportokra, átlagos fogyasztási arányokkal (ún. vásárlói kosárra vonatkozóan) számítanak ki. Az infláció azért veszélyes a nemzetgazdaságban, mert egy felgyorsult infláció bizonytalanná teszi és félreinformálja a nemzetgazdaság valamennyi szereplőjét. Lehetetlen a reális tervezés, a kiegyensúlyozott gazdálkodás, hiszen nem lehet tudni, hogy az elért jövedelem valójában mennyit ér a piacon.

A magas infláció növeli a vállalkozások, illetve a lakossági megtakarítások kockázatát, csökkenti a beruházási kedvet és forrásokat, közvetve pedig a gazdasági növekedést. Az infláció megfékezéséhez a monetáris politika (pénzmennyiség, kamatszint, forintárfolyam szabályozása), és a fiskális politika (a költségvetés bevételeinek és kiadásainak meghatározása) összehangolt működésére van szükség.

1.4.2. Jövedelemcentralizáció és -újraelosztás

A közfeladatok ellátásához az államnak szüksége van bizonyos mennyiségű jövedelemre. Az állam különleges gazdasági szereplő, közhatalma van, mindenkire kötelező jogalkotással és végrehajtási kikényszerítési eszközrendszerével képes a nemzetgazdaság minden szereplőjétől, magánszemélyektől és vállalkozásoktól a náluk keletkezett jövedelmet elvonni adók és járulékok, valamint más közhatalmi bevételek formájában.

Az állam által elvont jövedelmek összértékét nevezzük jövedelemcentralizációnak. Ez az elvonás a közfeladatok ellátását szolgálja, nem piaci szempontú, és jövedelmeinek felhasználásában elsődlegesen nem piaci szempontok vezérlik az államot. Nemzetközi gyakorlatban a jövedelemcentralizációt az összehasonlíthatóság miatt mindig a GDP százalékában határozzák meg. A túlzott, illetve magas mértékű jövedelemcentralizáció a többi nemzetgazdasági szereplő önálló mozgásterét szűkíti.

A befolyt jövedelmek az állami feladatellátás finanszírozásának a forrásai, ezt nevezzük a jövedelmek újraelosztásának. A közfeladatok körét és az állami szerepvállalás súlyát azonban elsősorban nem a rendelkezésre álló és elvonható jövedelmek szabják meg.

A hosszú távú feladatokat elsősorban a történelmi hagyományok, valamint társadalmi és politikai tényezők; a rövid távú feladatokat pedig a gazdaságpolitikai prioritások határozzák meg. A közfeladatok finanszírozási igénye így általában meghaladja az államháztartási bevételeket. Az állam ezért általában többet oszt újra, mint amennyi jövedelmet centralizál.

1.4.3. Az államháztartási hiány

Az elvont és az újraelosztott jövedelem közötti különbség nem más, mint az államháztartási hiány. Ezt is a **GDP százalékában** szokták megadni. A maastrichti kritériumok alapján az államháztartási hiány mértékét – az európai unió számítási módszerét alkalmazva – hosszabb távon 3% alatt kell tartani.

1.4.4. Az államadósság

Az állami deficit finanszírozása más szereplőktől való hitelfelvétellel, illetve állami kötvények kibocsátásával történik. Az államháztartás korábbiakban ily módon felhalmozott tartozásait, melyekkel belföldieknek vagy külföldieknek tartozik, államadósságnak hívjuk. Az államadósság a törvényi szabályozás szerint csak az államháztartás hiányának mértéke szerint nőhet. Ezt az EU szabályok is előírják, de az adott ország jól felfogott érdeke is ezt diktálja. Az államadósságot is a GDP arányában szokták megadni, és az EU követelmények szerint célszerű, ha aránya 60% alatt stabilizálódik.

2. Magyarország gazdasági stabilitása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tudja, mely jogszabály rendelkezik Magyarország stabilitásáról, mit szabályoz a törvény, valamint képes legyen felsorolni az Államadósság Kezelő Központ és a Költségvetési Tanács feladatait.

2.1. Törvényi szabályozás

Az Országgyűlés az ország gazdasági stabilitása és költségvetési fenntarthatóságának biztosítása érdekében, a központi költségvetésről szóló törvény megalapozottságának független vizsgálata, valamint az államadósság csökkentésének elősegítése céljából törvényt alkotott a gazdasági stabilitásról.[1]

A Stabilitási tv. szabályozza:

1. az államadósság-mutató számítására vonatkozó rendelkezéseket,
2. az adósság csökkentését,
3. az államadósság keletkezését és növekedését korlátozó szabályokat,
4. a közteherviselés alapvető szabályait,
5. a nyugdíjrendszer alapvető szabályait,
6. a pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzése érdekében hitelintézeteknek nyújtható kölcsönöket.

2.2. Az Államadósság Kezelő Központ[2]

Az államháztartás központi alrendszere finanszírozási igényének teljesítése és az adósságának kezelése érdekében végzett pénzügyi műveletekről az államháztartásért felelős miniszter[3] (a továbbiakban: miniszter) az Államadósság Kezelő Központ Zrt. (ÁKK Zrt.) útján gondoskodik.

Az ÁKK Zrt. – többek között – az alábbi **feladatok**at látja el:

1. elkészíti a központi költségvetés éves és középtávú finanszírozási tervét;
2. kidolgozza az államadósság finanszírozási stratégiáját;
3. szervezi az állampapír-kibocsátásokat, hitelfelvételeket és hitelátvállalásokat;
4. gondoskodik az államadósság terheinek kifizetéséről;
5. szervezi a másodlagos állampapírpiacot;
6. tájékoztat az államadósság alakulásáról és az állampapírpiac folyamatairól.

1 2011. évi CXCIV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról (Stabilitási tv.).
2 Az ÁKK Zrt. jogállását és tevékenységét 2012. január 1. napjától a Stabilitási tv. szabályozza.
3 A Kormány Statútum [182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet] 148. § (1) bekezdése értelmében a pénzügyminiszter feladat- és hatásköre.

2.3. A Költségvetési Tanács[4]

A Költségvetési Tanács az állami költségvetés készítésének folyamatát felügyelő független testület. Nincs vétójoga költségvetési kérdésekben, de saját számításokat végez és javaslatokat tesz, emellett feladata, hogy tekintélye súlyával őrködjön az állami költségvetések megalapozottsága és átláthatósága felett. A háromtagú Tanács elnökét a köztársasági elnök nevezi ki, tagja a Magyar Nemzeti Bank elnöke és az Állami Számvevőszék elnöke.

A Tanács feladatai:

1. véleményt nyilvánít a központi költségvetésről szóló törvény tervezetéről;
2. dönt az előzetes hozzájárulásról;
3. félévente véleményt nyilvánít a központi költségvetésről szóló törvény végrehajtásának helyzetéről és az államadósság várható alakulásáról;
4. véleményt nyilváníthat a központi költségvetésről szóló törvényjavaslatban foglaltak megalapozásához szükséges törvénymódosításokat tartalmazó törvényjavaslatokról, ideértve a fizetési kötelezettségre vonatkozó törvényjavaslatot is;
5. véleményt nyilváníthat a központi költségvetés tervezésével, végrehajtásával, a közpénzek egyéb módon történő felhasználásával kapcsolatos bármely kérdésről.

3. Az államháztartás rendszere

3.1. Az államháztartási törvény célja, az államháztartás alrendszerei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az államháztartási törvény célját, a közfeladat fogalmát, képes legyen felsorolni az államháztartás alrendszereit, a költségvetési bevételeket és kiadásokat, valamint tudja, hogy a költségvetési év mivel egyezik meg, és mik a költségvetéssel kapcsolatos elvárások.

3.1.1. Törvényi szabályozás

Az Országgyűlés az államháztartás egyensúlyának és a közpénzekkel való áttekinthető, hatékony, ellenőrizhető gazdálkodás garanciáinak megteremtése céljából megalkotta az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvényt (Áht.-t) és végrehajtási rendeletét[5] az Ávr.-t.

4 2008. évi LXXV. törvény a takarékos állami gazdálkodásról és a költségvetés felelősségéről rendelkezett a Költségvetési Tanács felállításáról. A 2009 óta működő testületnek az Alaptörvény, majd a Stabilitási tv. újabb feladatokat adott.

5 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról (Ávr.)

Az Áht. célja, hogy a közfeladatok maradéktalan ellátása érdekében biztosítsa az államháztartás átlátható működési feltételeit.

Közfeladat a jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat, mely közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott követelményeknek és feltételeknek megfelelve végezhető. A közfeladatok ellátása költségvetési szervek alapításával és működtetésével, vagy az azok ellátásához szükséges pénzügyi fedezet az Áht. törvényben meghatározott eszközökkel, részben vagy egészben történő biztosításával valósul meg. A közfeladatok ellátásában államháztartáson kívüli szervezet jogszabályban meghatározott rendben közreműködhet.

A közfeladatot meghatározó jogszabályban meg kell határozni a közfeladat ellátásának módját és egyidejűleg rendelkezni kell az annak ellátásához szükséges pénzügyi fedezet biztosításáról. Új közfeladat kizárólag az annak ellátásához megfelelő pénzügyi fedezet rendelkezésre állása esetén írható elő vagy vállalható. Ha a pénzügyi fedezet már nem áll rendelkezésre, intézkedni kell a pénzügyi fedezet biztosításáról vagy a közfeladat megszüntetéséről.

3.1.2. Az államháztartás alrendszerei

Az államháztartás **központi és önkormányzati** alrendszerből áll.

Az államháztartás központi alrendszerébe tartozik:

1. az állam;
2. a központi költségvetési szerv;
3. a törvény által az államháztartás központi alrendszerébe sorolt köztestület;
4. az előző pont szerinti köztestület által irányított köztestületi költségvetési szerv.

Az államháztartás önkormányzati alrendszerébe tartozik:

1. a helyi önkormányzat;
2. a helyi és az országos nemzetiségi önkormányzat;
3. a társulás;
4. a térségi fejlesztési tanács;
5. az előző pontokban foglaltak által irányított helyi önkormányzati, helyi vagy országos nemzetiségi önkormányzati költségvetési szerv.

3.1.3. A költségvetési bevételek és kiadások

Költségvetési bevételek különösen:

1. a közhatalmi bevételek (adók, illetékek, járulékok, hozzájárulások, bírságok, díjak és más fizetési kötelezettségek);

2. a közfeladatok ellátása során nyújtott közszolgáltatások ellenértékei;
3. az európai uniós forrásokból és az államháztartáson kívülről érkező támogatásokból származó bevételek;
4. törvény eltérő rendelkezése hiányában a nemzeti vagyonnal kapcsolatos bevételek;
5. a kapott kamatok.

Költségvetési kiadások különösen:

1. a költségvetési szervek működési és felhalmozási kiadásai;
2. az államháztartáson kívül ellátott közfeladatok finanszírozásával kapcsolatos kiadások;
3. az európai uniós tagságból és más nemzetközi kötelezettségekből származó fizetési kötelezettségek;
4. a társadalombiztosítás pénzügyi alapjaiból finanszírozott ellátások;
5. a nemzeti vagyonnal kapcsolatos kiadások;
6. az államháztartás alrendszereinek adósságával kapcsolatos kiadások.

3.1.4. Költségvetéssel kapcsolatos elvárások

A költségvetési év megegyezik a naptári évvel. A költségvetés a költségvetési évben teljesülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások előirányzott összegét tartalmazza (bevételi előirányzatok és kiadási előirányzatok). **A bevételi előirányzatok azok teljesítésének kötelezettségét, a kiadási előirányzatok azok felhasználásának jogosultságát jelentik.**

A költségvetésben meg kell állapítani a költségvetési bevételek és költségvetési kiadások különbözeteként a költségvetési többletet vagy hiányt (együtt: **költségvetési egyenleg**). A központi költségvetés hiányának finanszírozásáról a miniszter gondoskodik. Az önkormányzati alrendszerben a költségvetési hiány finanszírozásáról költségvetési rendelet vagy határozat rendelkezik.

A költségvetési kiadások – a központi költségvetés előirányzat-módosítási kötelezettség nélkül túlteljesíthető költségvetési kiadásai kivételével – a költségvetésben megállapított (eredeti előirányzat), vagy az év közben módosított (módosított előirányzat) kiadási előirányzatok mértékéig teljesíthetők.

3.2. A tervezés, gazdálkodás és beszámolás alapvető szabályai, az államháztartás bevételei és kiadásai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni, mit kell biztosítani a költségvetési tervezés és gazdálkodás, valamint a beszámolás során, illetve miként kell számba venni a bevételeket és kiadásokat. Tisztában kell lennie azzal, hogy mi tartalmazza a költségvetési évben teljesülő költségvetési bevételek és kiadások előirányzott összegét a központi alrendszer és az önkormányzati alrendszer esetében. Tudnia kell továbbá, hogy mit jelent a bevételbeszedési kötelezettség és a kiadási előirányzatok felhasználási jogosultsága, valamint ismernie kell a funkcionális osztályozás szerinti nyilvántartási kötelezettséget.

Az államháztartásban a tervezést, a gazdálkodást és a beszámolást a középtávú tervezés és az ezen alapuló éves költségvetés alapján kell folytatni. A költségvetés végrehajtásának éve megegyezik a naptári évvel **(éves költségvetés elve).**

A **tervezés során** biztosítani kell a tervezett bevételek közgazdasági megalapozottságát, és azt, hogy csak annyi kiadás kerüljön megtervezésre, amennyi a közfeladatok ellátásához indokoltan szükséges **(valódiság elve).**

A **gazdálkodás során** biztosítani kell a bevételek és kiadások tervezés során meghatározott célhoz kötött felhasználását (**felhasználási kötöttség elve)**.

A **beszámolás során** biztosítani kell, hogy valamennyi bevétel és kiadás teljes összegében, a költségvetési évek között összehasonlítható módon kerüljön számbavételre **(áttekinthetőség elve).**

A költségvetési bevételek és kiadások különbözete a költségvetési többlet (szuficit) vagy a költségvetési hiány (deficit).

A többlet felhasználása és a hiány finanszírozása finanszírozási bevételeken és kiadásokon keresztül valósul meg.

A bevételeket és a kiadásokat **pénzforgalmi szemléletben kell számba venni.** A pénzforgalomban megvalósuló tételek mellett a Kormány rendeletében meghatározott pénzforgalommal nem járó kiegészítő tételeket is el kell számolni bevételként vagy kiadásként.

A költségvetési évben teljesülő költségvetési bevételek előirányzott összegét **(költségvetési bevételi előirányzat)** és költségvetési kiadások előirányzott összegét **(költségvetési kiadási**

előirányzat) az államháztartás központi alrendszere esetében a központi költségvetésről szóló törvény, az államháztartás önkormányzati alrendszere esetében pedig a költségvetési rendelet, határozat állapítja meg.

Az államháztartás központi alrendszerében a költségvetési többlet felhasználásáról, a költségvetési hiány finanszírozásáról és az államadósság kezeléséről – a finanszírozási bevételek és finanszírozási kiadások központi költségvetésről szóló törvényben történő megállapítása nélkül – az **államháztartásért felelős miniszter** gondoskodik. Az államháztartás önkormányzati alrendszerében a költségvetési többlet felhasználásáról, a költségvetési hiány finanszírozásáról a finanszírozási bevételek előirányzott összegének **(finanszírozási bevételi előirányzat)** és a finanszírozási kiadások előirányzott összegének **(finanszírozási kiadási előirányzat)** megállapításával a költségvetési rendelet, határozat rendelkezik.

A költségvetési bevételi előirányzatok és a finanszírozási bevételi előirányzatok **(együtt: bevételi előirányzatok)** a költségvetési bevételek beszedésének kötelezettségét és a finanszírozási bevételek teljesítésének jogosultságát, a költségvetési kiadási előirányzatok és a finanszírozási kiadási előirányzatok **(együtt: kiadási előirányzatok)** az azok felhasználásának jogosultságát jelentik.

A költségvetési kiadások – a központi költségvetés előirányzat-módosítási kötelezettség nélkül túlteljesíthető költségvetési kiadásai kivételével – az eredeti vagy a módosított költségvetési kiadási előirányzatok mértékéig teljesíthetők. A költségvetési bevételek a bevételi előirányzatokon felül is teljesíthetők.

A tervezés, gazdálkodás, beszámolás során a bevételi és a kiadási előirányzatokat azok közgazdasági jellege szerinti közgazdasági és felmerülési helyük szerinti adminisztratív, a bevételeket és kiadásokat közgazdasági, adminisztratív és a kormányzati funkciók szerinti **funkcionális osztályozás szerint kell nyilvántartani** és bemutatni.

3.3. A költségvetési bevételek és kiadások közgazdasági jellegű ismertetése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni közgazdasági jellegük szerint a kiadásokat és bevételeket, valamint ismerje a működési és felhalmozási bevételek és kiadások tartalmát.

A költségvetési bevételek és kiadások azok közgazdasági jellege szerint működési és felhalmozási bevételekre és kiadásokra, ezen belül kiemelt előirányzatokra oszthatók.

Működési bevételek – és kiemelt előirányzatai – azok közgazdasági jellege szerint:

1. a működési célú támogatások államháztartáson belülről, amelyek az államháztartáson belülről működési célból kapott támogatásokból és más ellenérték nélküli bevételekből származnak;
2. a közhatalmi bevételek, amelyek az adókból, illetékekből, járulékokból, hozzájárulásokból, bírságokból, díjakból és más fizetési kötelezettségekből származnak;
3. a működési bevételek, amelyek a készletek és szolgáltatások értékesítésekor kapott ellenértékből, a tulajdonosi bevételekből, a kapott kamatokból és más hasonló, a működés során keletkező bevételekből származnak;
4. a működési célú átvett pénzeszközök, amelyek az államháztartáson kívülről működési célból kapott támogatásokból és más ellenérték nélküli bevételekből származnak.

Felhalmozási bevételek – és kiemelt előirányzatai – azok közgazdasági jellege szerint:

1. a felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről, amelyek az államháztartáson belülről felhalmozási célból kapott támogatásokból és más ellenérték nélküli bevételekből származnak;
2. a felhalmozási bevételek, amelyek az immateriális javak, tárgyi eszközök értékesítésekor kapott ellenértékből, valamint a részesedések, befektetési jegyek értékesítésekor, megszűnésekor kapott bevételekből származnak;
3. a felhalmozási célú átvett pénzeszközök, amelyek az államháztartáson kívülről felhalmozási célból kapott támogatásokból és más ellenérték nélküli bevételekből származnak.

Működési kiadások – és kiemelt előirányzatai – azok közgazdasági jellege szerint:

1. a személyi juttatások, amelyek a foglalkoztatottaknak kifizetett illetményből, munkabérből és más juttatásokból, valamint a nem foglalkoztatott természetes személyeknek juttatott más jövedelmek megfizetéséből származnak;
2. a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó, amelyet a kifizetést teljesítő megfizetni köteles;
3. a dologi kiadások, amelyek a készletek és szolgáltatások vásárlása, más befizetési kötelezettségek teljesítése, kamatfizetés és más, a működés során keletkező kiadások teljesítéséből származnak;
4. az ellátottak pénzbeli juttatásai, amelyek a társadalombiztosítási ellátásokból, családi támogatásokból és a természetes személyeknek betegséggel, lakhatással kapcsolatban vagy más okból megfizetett ellátási típusú kifizetésekből származnak;
5. az egyéb működési célú kiadások, amelyek a nemzetközi kötelezettségek teljesítéséből, az államháztartáson belülre vagy kívülre működési célból adott támogatásokból és más ellenérték nélküli kifizetésekből, valamint a más kiemelt előirányzaton nem szerepeltethető működési jellegű kiadásokból származnak.

Felhalmozási kiadások – és kiemelt előirányzatai – azok közgazdasági jellege szerint:

1. a beruházások, amelyek az ingatlanok, tárgyi eszközök és más tartósan használt eszközök megszerzéséből, részesedések és befektetési jegyek megszerzéséhez vagy növeléséhez kapcsolódó kiadások teljesítéséből származnak;
2. a felújítások, amelyek a tartósan használt eszközök felújításának kiadásaiból származnak;
3. az egyéb felhalmozási célú kiadások, amelyek az államháztartáson belülre vagy kívülre felhalmozási célból adott támogatásokból és más ellenérték nélküli kifizetésekből származnak.

A központi költségvetésről szóló törvényben **a költségvetési bevételi előirányzatok és a költségvetési kiadási előirányzatok** az alábbiak:

1. **központi kezelésű előirányzatok** – az állam nevében beszedendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak;
2. **fejezeti kezelésű előirányzatok** – a fejezetet irányító szerv sajátos szakmai, ágazati feladatai ellátása, vagy az államnak a fejezethez tartozó költségvetési szervek tevékenységével kapcsolatban felmerülő, illetve szakmailag ahhoz kapcsolódó sajátos kötelezettségei teljesítése során felmerülő költségvetési bevételek és költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak;
3. **társadalombiztosítás pénzügyi alapjai előirányzatai** – a társadalombiztosítás rendszerének működtetése során az állam nevében beszedendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások elszámolására szolgálnak;
4. **elkülönített állami pénzalapok előirányzatai** – a közfeladatok ellátása során az állam nevében beszedendő költségvetési bevételek és teljesítendő költségvetési kiadások alapszerű elszámolására szolgálnak;
5. az államháztartás **központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek előirányzatai.**

3.4. A központi költségvetés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a központi költségvetésről szóló, törvényben rögzített költségvetési bevételi és kiadási előirányzatokat; tisztában legyen a központi költségvetés előkészítésének menetével, a központi költségvetési törvény szerkezetével és tartalmával, valamint elfogadásának menetével és rendjével. Ismerje továbbá a törvény elfogadását követő feladatokat, a középtávú tervezés lényegét és a költségvetés végrehajtásának általános szabályait.

3.4.1. A központi költségvetés előkészítése

Az államháztartásért felelős miniszter június 30-áig kidolgozza és az általa vezetett minisztérium honlapján közzéteszi a központi költségvetési tervezés részletes ütemtervét, kereteit, tartalmi követelményeit, így különösen a tervezés során érvényesítendő számszerű és szabályozási követelményeket, a tervezéshez használt dokumentumokat, módszertani elveket, feltevéseket és paramétereket, továbbá az előírt adatszolgáltatások teljesítésének módját.

A fejezetet irányító szerv a közzétett tájékoztatóban meghatározottak alapján – a fejezetre nézve megállapított tervezett kiadási főösszeg megtartásával – megtervezi és egyezteti az államháztartásért felelős miniszterrel az általa irányított fejezetbe sorolt költségvetési szerv, központi kezelésű előirányzat és fejezeti kezelésű előirányzat, valamint az elkülönített állami pénzalap és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai tervezett bevételeit és kiadásait.

3.4.2. A központi költségvetésről szóló törvény szerkezete, tartalma

A központi költségvetésről szóló törvény a költségvetési bevételeket és költségvetési kiadásokat fejezetekbe tagolva állapítja meg. A központi költségvetésről szóló törvényben szereplő fejezetek fejezetrendet képeznek. A központi költségvetésről szóló törvényben az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai alaponként külön címen vagy külön fejezetben jelennek meg.

A központi költségvetésről szóló törvény a helyi önkormányzatok általános működésének és ágazati feladatai támogatásait, valamint a részükre juttatandó költségvetési támogatásokat önálló fejezetként tartalmazza. A fejezetek címekre, alcímekre, jogcímcsoportokra, jogcímekre tagozódhatnak. A központi költségvetésről szóló törvényben szereplő címek címrendet képeznek. A költségvetési szervek a fejezeteken belül címet alkotnak.

3.4.3. A központi költségvetésről szóló törvény elfogadása

A Kormány a központi költségvetésről szóló törvényjavaslatot a Gst. szerint egyezteti a Költségvetési Tanáccsal. A Kormány október 15-éig – az országgyűlési képviselők általános választásának évében október 31-éig – benyújtja az Országgyűlésnek a központi költségvetésről szóló törvényjavaslatot. A törvényjavaslat szerkezetéhez igazodó részletező táblázatokat és ezek szöveges indokolásait a törvényjavaslat benyújtását követő tíz napon belül, a központi költségvetésről szóló törvényjavaslatban foglaltak megalapozásához szükséges törvénymódosításokat tartalmazó törvényjavaslatot pedig akként nyújtja be az Országgyűlésnek, hogy az a központi költségvetésről szóló törvénnyel legalább egyidejűleg hatályba lépjen.

3.4.4. A költségvetés elfogadását követő feladatok

A fejezeti kezelésű előirányzatok és a központi kezelésű előirányzatok költségvetési kiadási előirányzatai felhasználásának szabályait a fejezetet irányító szerv vezetője az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével kiadott rendeletben, a központi költségvetés uniós fejlesztések fejezetébe sorolt fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználási szabályait a Kormány rendeletben állapítja meg. Jogalkotási jog hiányában a fejezetet irányító szerv vezetője – az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével – szabályzatot ad ki.

3.4.5. A középtávú tervezés

A Kormány december 31-éig egyedi határozatban megállapítja a központi költségvetés – a központi költségvetésről szóló törvényben megállapított fejezetek szerinti bontású – költségvetési bevételeinek és költségvetési kiadásainak, valamint költségvetési egyenlegének és az államadósságnak a költségvetési évet követő három évre tervezett összegét.

3.4.6. A költségvetés végrehajtásának általános szabályai

A bevételi előirányzatok és a kiadási előirányzatok módosítása, átcsoportosítása lehet csak az **adott költségvetési évben érvényesülő** (egyszeri) vagy a **költségvetési éven túl tartósan érvényesülő** (tartós).

A költségvetési bevételi előirányzatok – Kormányrendeletben meghatározott kivételekkel – kizárólag azok túlteljesítése esetén növelhetők, és a költségvetési bevételek tervezettől történő elmaradása esetén azokat csökkenteni kell.

A Kormány – a nemzetbiztonsági szolgálatok alaptevékenységével összefüggő, nemzetbiztonsági szempontból speciális többletbevételei kivételével – rendeletben meghatározhatja a költségvetési szerv és a fejezeti kezelésű előirányzat bevételi előirányzatain felüli többletbevétel felhasználásának korlátait.

4. A kincstári rendszer

4.1. A Magyar Államkincstár feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Magyar Államkincstár fogalmát, fel tudja sorolni annak felelősségi területeit, meg tudja határozni a vezetőjét és annak helyetteseit, valamint be tudja mutatni a szervezeti felépítését és fel tudja sorolni a feladatait.

4.1.1. A Kincstár felépítése

A **Magyar Államkincstár**[6] (Kincstár) az államháztartásért felelős miniszter irányítása alá tartozó, **központi hivatalként** működő központi költségvetési szerv.

A Kincstár **felelős** az állami költségvetés végrehajtása során a pénzforgalom lebonyolításáért és az elszámolásokért, a költségvetési pozíció előrejelzéséért és a likviditás menedzseléséért, továbbá meghatározott adatszolgáltatásokért:

- nyilvántartja az állam által vállalt garanciákat és viszontgaranciákat;
- ellátja közel kilencszázezer közszférában foglalkoztatott illetményének számfejtését, az ehhez kapcsolódó adó- és járulékelszámolást és -bevallást;
- vezeti a költségvetési szervek törzskönyvi nyilvántartását – a cégnyilvántartáshoz hasonlóan – az alapító okiratok alapján;
- nettó módon biztosítja a központi költségvetésből juttatott támogatásokat a helyi önkormányzatok, a többcélú kistérségi társulások és az egészségügyi intézmények részére, és ellenőrzi azok felhasználását;
- fogadja és összesíti a költségvetési beszámolókat;
- folyósítja és ellenőrzi az EU-s és hazai támogatásokat, a jogosulatlanul kiutalt támogatásokat visszaköveteli;
- ellátja a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program közreműködő szervezeti feladatait;
- számlát vezet a kincstári kör és a pénzforgalmi számlatulajdonosok részére, ellátja a kiadások teljesítéséhez, a bevételek beszedéséhez kapcsolódó pénzügyi feladatokat, valamint a kiadásokhoz kötődően likviditási és előirányzati fedezetvizsgálatot végez.

A Kincstár **vezetője az elnök.** Elnökké szakirányú felsőfokú iskolai végzettséggel, legalább ötéves közigazgatási vagy pénzügyi gyakorlattal és legalább ötéves vezetői tapasztalattal rendelkező magyar állampolgár nevezhető ki.

A Kincstár vezetőjének helyettesei az **elnökhelyettesek,** akik az elnök munkáját segítik. Elnökhelyettessé szakirányú felsőfokú végzettséggel, legalább hároméves közigazgatási gyakorlattal és legalább hároméves vezetői tapasztalattal rendelkező magyar állampolgár nevezhető ki.

4.1.2. A Kincstár szervezete

A Kincstár szervezete

- a központi szervből,
- különös hatáskörű, országos illetékességű igazgatási szervből és
- a területi szervekből áll.

6 310/2017. (X. 31.) Korm. rendelet a Magyar Államkincstárról.

A Kincstár különös hatáskörű, országos illetékességű igazgatási szerve és a Kincstár nyugdíjfolyósító szerve a Magyar Államkincstár Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (a továbbiakban: Nyugdíjfolyósító Igazgatóság), melynek hatáskörébe tartozó közigazgatási hatósági ügyekben a felügyeleti szerv a Kincstár központi szerve. A Nyugdíjfolyósító Igazgatóságot igazgató vezeti, tevékenységét igazgatóhelyettes segítheti.

4.1.3. A Kincstár feladatai

Az Áht.-ban és az Ávr.-ben meghatározott feladatai körében:

1. vezeti a központi költségvetés előirányzat nyilvántartási rendszerét, gondoskodik az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szervek által a követeléseikről, a kötelezettségvállalásaikról és más fizetési kötelezettségeikről szolgáltatott adatok nyilvántartásáról, előirányzati fedezetvizsgálatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb ellenőrzési feladatokat lát el;
2. közreműködik az államháztartás alrendszereinek finanszírozásában;
3. ellátja a számlavezetési és pénzforgalom-lebonyolítási feladatokat;
4. likviditáskezelést végez;
5. befektetési szolgáltatást, valamint kiegészítő szolgáltatást nyújt az állam által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok tekintetében;
6. működteti a központosított illetményszámfejtés rendszerét;
7. beszámolási és könyvvezetési feladatokat lát el az államháztartás számviteléről szóló kormányrendeletben meghatározott központi kezelésű előirányzatok tekintetében;
8. ellenőrzéseket végez az államháztartás pénzeszközeivel és a nemzeti vagyonnal történő szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes gazdálkodás, a beszámolási és adatszolgáltatási kötelezettségek szabályszerű teljesítésének biztosítása érdekében;
9. ellátja az államháztartás információs rendszerének részét képező elektronikus adatszolgáltató rendszerrel kapcsolatos feladatokat;
10. összehangolja az államháztartás információs rendszerének fejlesztésével kapcsolatos feladatokat;
11. végzi a zárszámadás előkészítésével kapcsolatos ügyviteli, nyilvántartási, információgyűjtési és szolgáltatási feladatokat;
12. ellátja a kezelésében lévő adatok tekintetében a közérdekű adatok igénylésével összefüggő feladatokat;
13. külön megállapodás alapján ellátja az Ávr. 9. § (2a) bekezdésében megjelölt feladatokat;
14. működteti a törzsadat-nyilvántartást.

4.2. A Magyar Államkincstár kiemelt feladatai (likviditás, keretnyitás)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó a Kincstár feladatai közül meg tudja határozni a likviditáskezelés, valamint a törzskönyvi nyilvántartási tevékenység és a kincstári támogatási keretnyitási tevékenység lényegét. Ismernie kell továbbá a likviditási és az előirányzati fedezetvizsgálat fogalmát.

4.2.1. Likviditáskezelés

Kincstár a likvidásmenedzsment keretében folyamatosan figyelemmel kíséri a bevételek alakulását, és ez alapján biztosítja a kiadások rendelkezésre állását.

A helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a társulás, a térségi fejlesztési tanács és az általuk irányított költségvetési szerv a bevételek beérkezésének és a kiadások teljesítésének ütemezéséről **likviditási tervet** készít.

A központi kezelésű előirányzatokból a Kincstár által folyósított ellátási kiadásokat havi bontású **finanszírozási terv** alapján kell folyósítani.

A Kincstár a Kormány rendeletében meghatározott esetekben és módon a **Kincstári Egységes Számla** terhére megelőlegezheti egyes kiadások teljesítésének fedezetét. A megelőlegezésre a Kormány rendeletében meghatározott feltételekkel és módon, díj és kamat felszámítása nélkül kerülhet sor.

Az államháztartásért felelős miniszter a kincstár útján a központi költségvetés likviditási helyzetének folyamatos figyelemmel kísérésére és a szükséges intézkedések kezdeményezésére Likviditási Bizottságot működtet. A **Likviditási Bizottság** tagjait az államháztartásért felelős miniszter határozatlan időtartamra bízza meg. A Bizottságba hat tagot az államháztartásért felelős miniszter, három tagot a Kincstár elnöke jelöl. A Bizottság elnökét a tagok közül az államháztartásért felelős miniszter bízza meg. A Bizottság tagjait az államháztartásért felelős miniszter bármikor indokolás nélkül visszahívhatja. A bizottsági tagok feladataik ellátásáért díjazásban részesülnek, amelyet az államháztartásért felelős miniszter vezetése alá tartozó minisztérium saját költségvetéséből biztosít. A Bizottság önálló munkaszervezettel nem rendelkezik, a titkársági feladatait a Kincstár látja el.

4.2.2. Törzskönyvi nyilvántartás

A Kincstár vezeti a törzskönyvi nyilvántartást. A törzskönyvi nyilvántartásból csoportos adatállomány átadására kizárólag a Kincstár központi szerve jogosult. A Kincstár az Áht.-ban

meghatározott feladatai ellátásához szükséges informatikai rendszerek üzemeltetésével, illetve fejlesztésével kapcsolatos feladatokat a KINCSINFO Kincstári Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság közreműködésével látja el, megállapodás alapján.

4.2.3. A kincstári támogatási keretnyitás

A Kincstár végrehajtja a kiadások teljesítésére, a bevételek beszedésére irányuló pénzügyi lebonyolítási feladatokat, ennek keretében a Kormány rendeletében foglalt kivételekkel a kiadásokhoz kötődően likviditási és előirányzati fedezet, valamint alaki, formai és pénzügyi ellenőrzést végez.

Az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szerv részére a Kincstár havonta a működési költségvetésre jutó központi támogatás időarányos, a felhalmozási költségvetésre eső központi támogatás teljesítésarányos részének megfelelő összegű előirányzat-felhasználási keretet nyit. Az **előirányzat-felhasználási keret** előrehozása a Kormány rendeletében meghatározott esetben és módon történhet.

Az előirányzat-felhasználási keret megállapítása során a Kincstár a köztartozások összegét zárolja. A tartozásállomány csökkentésére irányuló átutalási megbízások esetén a Kincstár az átutalási megbízásban foglalt összeggel a zárolt keretből teljesíti a megbízást. A Kincstár jogosult az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szerv fizetési számláját a költségvetési szervet terhelő közterhek megfizetése céljából megterhelni.

A Kincstár az előirányzat-felhasználási keretet havonta megállapítja és átvezeti a költségvetési szervek előirányzat-felhasználási keretszámlájára.

A keret megállapítása során a Kincstár

- a teljesítésarányos finanszírozás alá tartozó előirányzatok esetén a központi támogatás felhalmozási kiadási előirányzatok arányának megfelelő részéből a finanszírozási tervben az adott hónapra megjelölt;
- az időarányos finanszírozás alá tartozó előirányzatok esetén a központi támogatás működési kiadási előirányzatok arányának megfelelő részéből adott hónapra időarányosan jutó összeget veszi alapul, amelyet korrigál.

A Kincstár a január havi keretet – a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium és az általa irányított költségvetési szervek, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok kivételével – a személyi juttatások 1/12-ének 35%-ával és a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó 1/12-ével csökkenti. A Kincstár ettől a fejezetet irányító szerv kérelmére eltérést engedélyezhet.

A **likviditási fedezet vizsgálata** során vizsgálni kell, hogy a terhelendő fizetési számlán van-e elegendő fedezet a megbízás teljesítéséhez. A központi kezelésű előirányzatokhoz kapcsolódó fizetési számlák esetén likviditási fedezetvizsgálat nem történik.

Az előirányzati fedezetvizsgálat során vizsgálni kell, hogy a megfelelő kiadási előirányzatból rendelkezésre áll-e a kiadás teljesítéséhez szükséges előirányzat, az egységes rovatrend szerint. A személyi juttatások rovatait érintő kifizetések teljesítése során az előirányzati fedezetvizsgálat az egységes rovatrend szerinti kiadási előirányzatok szintjén, előirányzati fedezet hiányában kiemelt előirányzati szinten történik.

5. Költségvetési szervek

5.1. A költségvetési szerv fogalma, tevékenységei, költségvetési szerv alapítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a költségvetési szerv fogalmát, illetve hogy a költségvetési szerv milyen tevékenységet végezhet. Tisztában kell lennie azzal, hogy miként lehet költségvetési szervet alapítani, és fel kell tudnia sorolni az alapító okirat tartalmát.

5.1.1. A költségvetési szerv fogalma

A költségvetési szerv jogszabályban vagy az alapító okiratban meghatározott **közfeladat** ellátására létrejött jogi személy.

A költségvetési szerv tevékenysége lehet:

- **alaptevékenység,** amely a létrehozásáról rendelkező jogszabályban, alapító okiratában, a szakmai alapfeladataként meghatározott, valamint a szakmai alapfeladatai ellátását elősegítő más, nem haszonszerzés céljából végzett tevékenység;
- **vállalkozási tevékenység,** amely haszonszerzés céljából, államháztartáson kívüli forrásból, nem kötelezően végzett termelő, szolgáltató, értékesítő tevékenység.

A költségvetési szerv a rendelkezésére álló kapacitásokat szakmai alapfeladata ellátására használhatja. Kivételesen az időlegesen szabad kapacitásait nem kötelezően végzett tevékenységre is hasznosíthatja.

A költségvetési szerv adott vállalkozási tevékenysége bevételének fedeznie kell legalább az adott tevékenységgel összefüggő valamennyi közvetlen kiadást, valamint az ahhoz hozzárendelhető közvetett kiadásokat, továbbá az amortizációt.

Ha adott vállalkozási tevékenységnek megállapított maradványa három éven túl negatív, és arra az adott tevékenységgel összefüggésben keletkezett vállalkozási tartalék nem nyújt fedezetet, a költségvetési szerv érintett vállalkozási tevékenységét meg kell szüntetni.

5.1.2. A költségvetési szerv alapítása

Költségvetési szerv alapítására jogosultak:

1. központi költségvetési szerv esetén az Országgyűlés, a Kormány vagy a miniszter;
2. helyi önkormányzati költségvetési szerv esetén a helyi önkormányzat, a helyi önkormányzatok társulása, a térségi fejlesztési tanács;
3. helyi nemzetiségi önkormányzati költségvetési szerv esetén a helyi nemzetiségi önkormányzat vagy a helyi nemzetiségi önkormányzatok társulása;
4. országos nemzetiségi önkormányzati költségvetési szerv esetén az országos nemzetiségi önkormányzat vagy az országos nemzetiségi önkormányzatok társulása;
5. köztestületi költségvetési szerv esetén a köztestület.

A költségvetési szerv alapítása történhet oly módon is, hogy a költségvetési szervből kiválás történik, amely alapján a költségvetési szerv az alapító okirat módosítását követően tovább működik, ezzel egyidejűleg pedig az alapításra vonatkozó szabályok szerint egy új költségvetési szerv jön létre.

Az Országgyűlés vagy a Kormány által alapított költségvetési szerv alapításáról jogszabályban, más alapító szerv által alapított költségvetési szerv esetén alapító okiratban kell rendelkezni. Jogszabállyal alapított költségvetési szerv esetén – a jogszabályban megjelölt alapítási időpontot megelőzően – a költségvetési szerv alapításáról alapító okiratot is ki kell adni. Az alapító okiratot az alapító szerv adja ki.

Az alapító okirat tartalmazza a költségvetési szerv

1. nevét, székhelyét, telephelyeit;
2. az alapításáról rendelkező jogszabály teljes megjelölését;
3. közfeladatát és alaptevékenységét, továbbá ezek államháztartás szakfeladatrendje szerinti megjelölését, államháztartási szakágazati besorolását;
4. illetékességét, működési körét;
5. irányító szervének nevét, székhelyét;
6. a költségvetési szerv vezetőjének megbízási rendjét;
7. a foglalkoztatottjaira vonatkozó foglalkoztatási jogviszonyok megjelölését;
8. a fentiekben foglaltakon túl szükség szerint:
   - jogelődjének megnevezését, székhelyét;
   - vállalkozási tevékenysége felső határát a módosított kiadási előirányzatok arányában;
   - megszűnésének időpontját vagy pontos feltételét, ha határozott időre vagy bizonyos feltétel bekövetkeztéig hozzák létre.

5.2. A költségvetési szerv irányítása, felügyelete, szervezete és működése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a költségvetési szerv szervezetét és működtetési feladatait, azon belül a költségvetési szerv irányításával összefüggő hatáskörök gyakorlásának jogát. Tisztában kell lennie azzal, milyen esetekben rendelkezhet egy költségvetési szerv gazdasági szervezettel, és milyen esetekben nem, valamint hogy milyen előirányzatokkal kell mindenképpen rendelkeznie egy költségvetési szervnek.

5.2.1. A költségvetési szerv irányítása, felügyelete

A költségvetési szerv irányítása a következő hatáskörök gyakorlásának jogát jelenti:

1. a költségvetési szerv alapítása, átalakítása és megszüntetése, ideértve az alapító okirat és annak módosítása, valamint a megszüntető okirat kiadására vonatkozó hatáskör (a továbbiakban együtt: alapítói jogok) gyakorlását;
2. a költségvetési szerv szervezeti és működési szabályzatának jóváhagyása;
3. a költségvetési szerv vezetésére kinevezés vagy megbízás adása, a költségvetési szerv vezetőjének felmentése vagy a vezetői megbízás visszavonása, és – ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – a költségvetési szerv vezetőjével kapcsolatos egyéb munkáltatói jogok gyakorlása;
4. a költségvetési szerv gazdasági vezetőjének kinevezése vagy megbízása, felmentése vagy megbízásának visszavonása;
5. a költségvetési szerv tevékenységének törvényességi, szakszerűségi és hatékonysági ellenőrzése;
6. a költségvetési szerv döntésének megsemmisítése, szükség szerint új eljárás lefolytatására való utasítás;
7. jogszabályban meghatározott esetekben a költségvetési szerv döntéseinek előzetes vagy utólagos jóváhagyása;
8. egyedi utasítás kiadása feladat elvégzésére vagy mulasztás pótlására;
9. jelentéstételre vagy beszámolóra való kötelezés;
10. a költségvetési szerv kezelésében lévő közérdekű adatok és közérdekből nyilvános adatok, valamint az irányítási hatáskörök gyakorlásához szükséges, törvényben meghatározott személyes adatok kezelése.

5.2.2. A költségvetési szerv szervezete, működése

A költségvetési szerv **vezetője felelős** a közfeladatok jogszabályban, alapító okiratban, belső szabályzatban foglaltaknak megfelelő ellátásáért, valamint a költségvetési szerv számára jogszabályban előírt kötelezettségek teljesítéséért.

A költségvetési szerv **gazdasági szervezettel rendelkezik,** kivéve, ha a költségvetési szerv éves átlagos statisztikai állományi létszáma a 100 főt nem éri el. Az irányító szerv döntése alapján a 100 fő éves átlagos statisztikai állományi létszámot elérő költségvetési szervre is alkalmazni kell. A gazdasági szervezetet a Kormány rendeletében meghatározott képesítéssel rendelkező gazdasági vezető vezeti.

A költségvetési szerv rendelkezik:

- a személyi juttatások kiadás kiemelt előirányzattal és az azokhoz kapcsolódó munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó kiemelt előirányzattal minden esetben;
- a működtetéshez, a vagyon használatához, valamint az előbbi pontba nem tartozó, a közfeladatai ellátásához szükséges egyéb előirányzattal, jogszabály vagy az irányító szerv döntése alapján.

5.3. A költségvetési szerv gazdasági szervezetének és gazdasági vezetőjének feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, hogy a költségvetési szerv gazdasági szervezete milyen feladatokért felel, és fel tudja sorolni a gazdasági szervezet, illetve a gazdasági vezető feladatait

A gazdasági szervezet felel: a költségvetés tervezéséért, az előirányzatok módosításának, átcsoportosításának és felhasználásának végrehajtásáért, a finanszírozási, adatszolgáltatási, beszámolási és a pénzügyi, számviteli rend betartásáért, továbbá a költségvetési szerv és a hozzá rendelt költségvetési szervek működtetéséért, a használatában lévő vagyon használatával, védelmével összefüggő feladatok teljesítéséért.

A fentiekben bemutatott feladatok megosztását, a felelősségvállalás rendjét munkamegosztási megállapodásban kell rögzíteni. A **munkamegosztási megállapodásnak** tartalmaznia kell, hogy az egyes feladatok közül melyik feladatot melyik költségvetési szerv látja el. Egy feladatra csak egy költségvetési szerv jelölhető ki.

A költségvetési szerv gazdasági vezetőjének feladatai:

- vezeti és ellenőrzi a gazdasági szervezetet, felelős a számára meghatározott feladatok ellátásáért;
- a költségvetési szerv más szervezeti egységéhez beosztott, továbbá a költségvetési szervhez rendelt más költségvetési szerv által foglalkoztatott, a tervezéssel, gazdálkodással, finanszírozással, adatszolgáltatással és beszámolással kapcsolatos feladatok ellátásáért felelős alkalmazottaknak iránymutatást ad.

A gazdasági vezető a feladatait a költségvetési szerv vezetőjének közvetlen vezetése és ellenőrzése mellett látja el. A gazdasági vezető az általa ellátott feladatok tekintetében a költségvetési szerv vezetőjének helyettese abban az esetben is, ha munkaköri elnevezése, beosztása ezt nem jelöli. A gazdasági vezető átmeneti vagy tartós akadályoztatása esetén a költségvetési szerv vezetője haladéktalanul köteles gondoskodni helyettesítéséről, a gazdasági vezetői álláshely megüresedése esetén annak betöltéséről.

5.4. A költségvetési szerv SZMSZ-e, átalakítás, megszűnés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni a költségvetési szerv szervezeti és működési szabályzatának tartalmi elemeit, valamint tisztában legyen azzal, hogy a költségvetési szerv átalakítása során milyen módosulások történnek, illetve milyen feladatok jelentkeznek a költségvetési szerv megszüntetése során.

5.4.1. A költségvetési szerv működési szabályzata

A költségvetési szerv szervezeti és működési szabályzata tartalmazza:

1. a költségvetési szerv alapításáról szóló jogszabály teljes megjelölését, ha az alapításról jogszabály rendelkezik;
2. a költségvetési szerv (egységes szerkezetbe foglalt) alapító okiratának keltét, számát, az alapítás időpontját;
3. az ellátandó, és a kormányzati funkciók szerint besorolt alaptevékenységek, rendszeresen ellátott vállalkozási tevékenységek megjelölését;
4. azon gazdálkodó szervezetek részletes felsorolását, amelyek tekintetében a költségvetési szerv alapítói, tulajdonosi (tagsági, részvényesi) jogokat gyakorol;
5. a szervezeti felépítést és a működés rendjét, a szervezeti egységek – ezen belül a gazdasági szervezet – megnevezését, feladatait, a költségvetési szerv szervezeti ábráját;
6. azon ügyköröket, amelyek során a szervezeti egységek vezetői a költségvetési szerv képviselőjeként járhatnak el;
7. a szervezeti és működési szabályzatban nevesített munkakörökhöz tartozó feladat- és hatásköröket, a hatáskörök gyakorlásának módját, a helyettesítés rendjét (ideértve – a költségvetési szerv vezetőjének és gazdasági vezetőjének akadályoztatása esetén, vagy ha a tisztség ideiglenesen nincs betöltve – az általános helyettesítés rendjét), az ezekhez kapcsolódó felelősségi szabályokat;
8. jogszabályban meghatározott kivétellel a munkáltatói jogok gyakorlásának – ideértve az átruházott munkáltatói jogokat is – rendjét;
9. az irányító szerv által a költségvetési szervhez rendelt más költségvetési szervek felsorolását.

5.4.2. A költségvetési szerv átalakítása, megszüntetése

Az alapító szerv jogosult a költségvetési szervet jogutóddal vagy jogutód nélkül megszüntetni. A költségvetési szerv **általános jogutódlással történő megszüntetése** átalakítással történhet. Az **átalakítás lehet egyesítés vagy különválás.**

Az **egyesítés lehet beolvadás vagy összeolvadás.** Beolvadás esetén a beolvadó költségvetési szerv megszűnik, jogutódja az átvevő költségvetési szerv.

Összeolvadás esetében az egyesítendő költségvetési szervek megszűnnek, jogutódjuk az átalakítással létrejövő új költségvetési szerv. Különválás esetén a különváló költségvetési szerv megszűnik, jogutódjai az átalakítással létrejövő költségvetési szervek. A költségvetési szerv általános jogutóddal történő megszüntetése a vele szemben fennálló követeléseket nem teszi lejárttá.

A költségvetési szerv **jogutód nélküli megszüntetése** esetén jogszabály, megszüntető okirat eltérő rendelkezése hiányában a költségvetési szerv megszüntetés időpontjában fennálló magánjogi jogait és kötelezettségeit – ideértve a vagyonkezelői jogot is – az alapító szerv, az Országgyűlés vagy a Kormány által alapított költségvetési szerv esetén az alapító szerv által kijelölt szerv gyakorolja és teljesíti. A jogutód nélkül megszüntetett költségvetési szerv nem magánjogi jogai és kötelezettségei a jövőre nézve megszűnnek azzal, hogy a megszűnés napján fennálló kötelezettségek teljesítéséért és követelések beszedéséért a fentiek szerinti szerv felel.

A költségvetési szerv megszüntetéséről jogszabállyal alapított költségvetési szerv esetén **jogszabályban,** a nem jogszabállyal alapított költségvetési szerv esetén **megszüntető okiratban** kell rendelkezni.

Rendelkezni kell a megszűnő költségvetési szerv közfeladatának jövőbeni ellátásáról, és meg kell jelölni azt a naptári napot ameddig, vagy azt az időtartamot, amelyre vonatkozóan, és meghatározható azon kör, mérték, amelyre kiterjedően a költségvetési szerv utoljára kötelezettséget vállalhat.

A megszüntető okirat a fentieken kívül tartalmazza a megszűnő költségvetési szerv nevét és székhelyét, a megszüntetésről szóló jogszabály teljes megjelölését, a megszüntetésről döntő szerv megnevezését és székhelyét, valamint a megszűnés módját.

6. A költségvetési szervek kiadási és bevételi előirányzatai

6.1. A költségvetési szervek működési (kiadási és bevételi) előirányzatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje egy adott költségvetési szerv kiadási és bevételi előirányzatait, illetve azokon belül fel tudja sorolni a működési előirányzatokat. A működési előirányzaton belül különbséget kell tudnia tenni kiadási és bevételi előirányzat között.

A működési előirányzatok a költségvetési szerv alapvető működését szolgálják, fedezik a foglalkoztatottak, állományban lévők jogszabályokban előírt járandóságait, a járulékfizetési kötelezettséget, a feladatok végrehajtását közvetlenül szolgáló készletbeszerzéseket, a szolgáltatások igénybevételét, a „rezsi" költségét. Nem halmoznak fel eszközöket, csak működtetik azokat.

6.1.1. Személyi juttatások kiemelt előirányzat

A személyi juttatások kiemelt előirányzat, amely a foglalkoztatottaknak kifizetett illetményből, munkabérből és más juttatásokból, valamint a nem foglalkoztatott természetes személyeknek juttatott más jövedelmek megfizetéséből származik.

A személyi juttatások kiemelt előirányzat két részből áll:

1. foglalkoztatottak személyi juttatásai – ide tartoznak:
   - a törvény szerinti illetmények;
   - normatív jutalmak;
   - céljuttatás, projektprémium;
   - készenléti, ügyeleti, helyettesítési díj, túlóra, túlszoglálat díja;
   - végkielégítés;
   - jubileumi jutalom;
   - béren kívüli juttatások;
   - ruházati költségtérítés;
   - közlekedési költségtérítés;
   - egyéb költségtérítések;
   - lakhatási támogatás;
   - szociális támogatás;
   - foglalkoztatottak egyéb személyi juttatásai;
2. külső személyi juttatások – alkalmazotti viszonyban nem állók részére fizetett juttatások, illetve a saját munkavállalónak munkakörén kívül, a munkáltatónak végzett tevékenységért fizetett juttatás.

6.1.2. Munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó

A munkaadókat terhelő járulékok előirányzat szorosan kapcsolódik a fenti személyi juttatások kiemelt előirányzathoz, az ott kifizetett illetmények, járandóságok járulékfizetési kötelezettségét tartalmazza, amely százalékos formában kerül meghatározásra.

Nem minden személyi juttatások előirányzatot terhel járulékfizetés. Ennek az előirányzatnak a terhére kell megtervezni és elszámolni pl. a szociális hozzájárulási adót és az egészségügyi hozzájárulást.

6.1.3. Dologi kiadások kiemelt előirányzat

A dologi kiadások kiemelt előirányzaton kerülnek elszámolásra azok a költségek, amelyek a működési feltételeket biztosítják, amelyek szükségesek a feladatellátáshoz. Ennek az előirányzatnak a terhére kell elszámolni az alábbiakat: készletbeszerzés, kommunikációs szolgáltatások, szolgáltatási kiadások, bérleti díjak, áfa, kiküldetés, reklámkiadások, illetve egyéb dologi kiadások.

Ezek között jelenik meg a közüzemi szolgáltatóknak fizetett díj, az üzemanyag-felhasználás, a karbantartásra, javításra fordított összeg. Az előirányzat felhasználása során tekintettel kell lenni a beszerzési és közbeszerzési szabályokra, illetve azokra a speciális szabályokra is, amelyek a későbbiekben kerülnek bemutatásra.

6.1.4. Intézményi működési bevételek

Intézményi működési bevételek:

- az alaptevékenység bevételei és
- egyéb sajátos bevételei.

Abban az esetben, ha egy költségvetési szerv működéséhez szükséges forrás nem 100%-ban kerül finanszírozásra a központi költségvetésből, akkor saját bevétel elérésére is kötelezve van. Ez azt jelenti, hogy a kiadásait nem teljes mértékben finanszírozza az állam, nem mindenre kap támogatást. Annyi kiadást teljesíthet csak egy adott költségvetési szerv, amennyi támogatást kap, illetve amennyi bevételt elér. Pl. ha 100 egységnyi kiadást akar teljesíteni, és ehhez 20 egységet saját magának kell megtermelnie, akkor 80 egységet támogat az állam. Ennek értelmében 80 egység 1/12 részét havonta megnyitja a Kincstár. A 20 egységnyi kiadás csak akkor teljesíthető, ha az a bevétel befolyik a költségvetési szervhez.

Esetleges többletbevétel elérése esetén az felhasználható, de engedélyhez kötött.

6.2. A költségvetési szerv felhalmozási előirányzatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje egy adott költségvetési szerv kiadási és bevételi előirányzatait, illetve azokon belül fel tudja sorolni a felhalmozási előirányzatokat. A felhalmozási előirányzaton belül különbséget kell tudnia tenni a kiadási és a bevételi előirányzat között, fel kell tudnia sorolni a beruházási és a felújítási kiemelt előirányzat tartalmi elemeit, valamint meg kell tudnia határozni a fejezeti kezelésű előirányzat tartalmát.

A felhalmozási előirányzatok a költségvetési szerv vagyonával történő gazdálkodást szolgálja, a működési előirányzatokkal szemben „felhalmozásra" a vagyon növelésére, megóvására törekszik, erre a célra kerül biztosításra. Ezek azért speciális előirányzatok, mivel az ezekhez tartozó előirányzatot, forrást a Kincstár nem bocsátja időarányosan és automatikusan a költségvetési szerv részére, hanem részteljesítésenként, vagy a kivitelezési munkát követően benyújtott szállítói számla bemutatásával van lehetőség lehívni az előirányzathoz kapcsolódó forrást.

6.2.1. Beruházási előirányzat

Ide tartoznak az immateriális javak, tárgyi eszközök (kis értékű tárgyi eszközök is), beruházások. A beruházási előirányzat tartalmazza:

1. immateriális javak vásárlását;
2. ingatlanok vásárlását, létesítését (föld kivételével);
3. lakás, lakótelek vásárlását;
4. földterület vásárlását;
5. gépek, berendezések és felszerelések vásárlását, létesítését;
6. járművek vásárlását, létesítését;
7. tenyészállatok vásárlását;
8. az állami készletek, tartalékok felhalmozási kiadásait;
9. a beruházás előzetesen felszámított általános forgalmi adóját;
10. a beruházási kiadásokhoz kapcsolódó általános forgalmi adó befizetését.

6.2.2. Felújítási előirányzat

Felújítás: az elhasználódott tárgyi eszköz eredeti állaga (kapacitása, pontossága) helyreállítását szolgáló, időszakonként visszatérő olyan tevékenység, amely mindenképpen azzal jár, hogy az adott eszköz élettartama megnövekszik, eredeti műszaki állapota, teljesítőképessége megközelítően vagy teljesen visszaáll, az előállított termékek minősége vagy

az adott eszköz használata jelentősen javul, és így a felújítás pótlólagos ráfordításából a jövőben gazdasági előnyök származnak.

A felújítási előirányzat tartalmazza:

1. az ingatlanok felújítását;
2. a gépek, berendezések és felszerelések felújítását;
3. a járművek felújítását;
4. a tenyészállatok felújítását;
5. a felújítás előzetesen felszámított általános forgalmi adóját.

6.2.3. Felhalmozási és tőkejellegű bevételek

A számviteli törvény fogalomrendszeréhez igazodóan a költségvetési szerv tulajdonában, kezelésében, használatában lévő immateriális javak (pl.: vagyoni értékű jogok, a szellemi termékek), az ingatlanok, a gépek, berendezések és felszerelések, a járművek, valamint a befejezetlen beruházások értékesítéséből, valamint a pénzügyi befektetésekből származó bevételek megtervezésére és elszámolására szolgál.

Ezen a jogcímen kell elszámolni a használatból kivont, értékesíteni szánt, forgóeszközök közé átsorolt tárgyi eszközök eladásából származó bevételeket is.

Ide kell sorolni, tehát

1. az ingatlanok értékesítését (föld nélkül);
2. a földterület értékesítését;
3. a gépek, berendezések és felszerelések értékesítését;
4. a járművek értékesítését;
5. az immateriális javak értékesítését;
6. a tárgyi eszközök értékesítését.

6.2.4. A fejezeti kezelésű előirányzatok

A fejezeti kezelésű előirányzatok a fejezet felügyeletét ellátó szervek szabályozási hatáskörébe utalt bevételek és kiadások. A Belügyminisztérium fejezetnél kerül megtervezésre, a költségvetési törvényben itt szerepel, azonban adott feltételek esetén átadásra kerül az érintett költségvetési szerv részére. Ennek felhasználása célhoz kötött, mind a fejezet, mind az Állami Számvevőszék ellenőrzi a tényleges felhasználást.

6.3. A költségvetési szerv előirányzatainak felhasználása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, ki jogosult kötelezettséget vállalni egy adott költségvetési szervnél, mit jelent maga a kötelezettségvállalás, illetve milyen mértékig van lehetőség kötelezettséget vállalni. Ismernie kell továbbá a pénzügyi ellenjegyzés tartalmát, valamint tudnia kell, ki jogosult pénzügyi ellenjegyzésre, és ez milyen végzettségi követelményekhez van kötve.

6.3.1. Kötelezettségvállalás, pénzügyi ellenjegyzés

Kötelezettségvállalás a kiadási előirányzatok és az Áht. szerint rendelkezésre bocsátott összeg terhére **fizetési kötelezettség** vállalásáról szóló, szabályszerűen megtett **jognyilatkozat.**

A kötelezettségvállalásra az azokat terhelő korábbi kötelezettségvállalásokkal és más fizetési kötelezettségekkel csökkentett összegű eredeti vagy módosított kiadási előirányzatok **(szabad előirányzat) mértékéig** kerülhet sor.

A kötelezettségvállalás esetén a pénzügyi teljesítésnek – a Kormány rendeletében foglalt kivételekkel – legkésőbb a költségvetési év december 31-éig meg kell történnie.

Kötelezettségvállalásra – jogszabályban meghatározott kivétellel – jogosultak:

1. a költségvetési szerv;
2. a központi kezelésű előirányzat, a fejezeti kezelésű előirányzat, az elkülönített állami pénzalap, társadalombiztosítás pénzügyi alapja kezelő szerve, törvényben meghatározott feladatai ellátása érdekében, ideértve a fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szervét is, a lebonyolító szerv számára rendelkezésre bocsátott összeg tekintetében a lebonyolító szerv;
3. a helyi önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, társulás, térségi fejlesztési tanács nevében az 1-2. pont szerinti esetben a kötelezettséget vállaló **szerv vezetője,** vagy az általa írásban felhatalmazott, a kötelezettséget vállaló szerv alkalmazásában álló személy.

Kötelezettséget vállalni a Kormány rendeletében foglalt kivételekkel csak pénzügyi ellenjegyzés után, a pénzügyi teljesítés esedékességét megelőzően, **írásban** lehet.

- **Nem szükséges előzetes írásbeli** kötelezettségvállalás az olyan kifizetés teljesítéséhez, amely értéke a 200.000 forintot nem éri el,
- pénzügyi szolgáltatás igénybevételéhez kapcsolódik,
- az Áht. szerinti más fizetési kötelezettségnek minősül.

A pénzügyi ellenjegyzésre jogosult személyek körét, a pénzügyi ellenjegyző feladatait, összeférhetetlenségének eseteit, képesítési követelményeit a Kormány rendeletben határozza meg. A pénzügyi ellenjegyző a feladatai ellátásához szükség szerint szakértőt vehet igénybe.

A pénzügyi ellenjegyzőnek meg kell győződnie arról, hogy

- a szabad előirányzat rendelkezésre áll;
- a tervezett kifizetési időpontokban a pénzügyi fedezet biztosított;
- a kötelezettségvállalás nem sérti a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat;
- az arra jogosult vállalta a kötelezettséget,
- a kötelezettségvállalás indokolt, hatékony, gazdaságos, szabályszerű.

Az ellenjegyzést a kötelezettségvállalás dokumentumán a pénzügyi ellenjegyzés dátumának és a pénzügyi ellenjegyzés tényére történő utalásnak a megjelölésével, az arra jogosult személy aláírásával kell igazolni.

Ha a kötelezettségvállalás nem felel meg az Áht.- ban előírtaknak, a pénzügyi ellenjegyzőnek erről írásban tájékoztatnia kell a kötelezettségvállalót, a kötelezettséget vállaló szerv vezetőjét és gazdasági vezetőjét.

Ha kötelezettséget vállaló szerv vezetője a tájékoztatás ellenére írásban utasítást ad a pénzügyi ellenjegyzésre, a pénzügyi ellenjegyző köteles annak eleget tenni, és e tényről az irányító szerv vezetőjét, egyéb kötelezettséget vállaló szerv esetén a pénzellátást végző szerv vezetőjét haladéktalanul írásban értesíteni. Az irányító, illetve a pénzellátást végző szerv vezetője a tájékoztatás kézhezvételétől számított nyolc munkanapon belül – helyi önkormányzati, illetve helyi vagy országos nemzetiségi önkormányzati költségvetési szerv esetén, a képviselő-testület, illetve a közgyűlés soron következő ülésén – köteles megvizsgálni a bejelentést, és kezdeményezni az esetleges felelősségre vonást.

A kötelezettséget vállaló szervnél a kötelezettségvállalás pénzügyi ellenjegyzésére a gazdasági vezető vagy az általa írásban kijelölt, a költségvetési szerv alkalmazásában álló felsőoktatásban szerzett pénzügyi-számviteli végzettséggel, vagy legalább középfokú iskolai végzettséggel és emellett pénzügyi-számviteli képesítéssel rendelkező személy lehet jogosult.

6.4. Teljesítésigazolás, érvényesítés, utalványozás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az előirányzat felhasználásához kötődő teljesítésigazolással, utalványozással és érvényesítéssel kapcsolatos fogalmakat, illetve az arra jogosultak körét.

A bevételi előirányzatok javára bevételt elszámolni és a kiadási előirányzatok terhére kifizetést elrendelni – meghatározott kivételekkel – utalványozás alapján lehet. A kiadási előirányzatok terhére történő utalványozásra a teljesítés igazolását, és az annak alapján végrehajtott érvényesítést követően kerülhet sor.

A teljesítés igazolására, utalványozásra, érvényesítésre jogosultakat, feladataikat, összeférhetetlenségük eseteit és az érvényesítő képesítési követelményeit a Kormány rendeletben határozza meg.

A **teljesítés igazolása** során ellenőrizhető okmányok alapján ellenőrizni és igazolni kell a kiadások teljesítésének jogosságát, összegszerűségét, ellenszolgáltatást is magában foglaló kötelezettségvállalás esetében – ha a kifizetés vagy annak egy része az ellenszolgáltatás teljesítését követően esedékes – annak teljesítését.

A kötelezettséget vállaló szerv belső szabályzatában előírhatja a bevételek meghatározott körére nézve is a teljesítés igazolásának kötelezettségét.

A teljesítést az igazolás dátumának és a teljesítés tényére történő utalásnak a megjelölésével, az arra jogosult személy aláírásával kell igazolni.

A teljesítés igazolására jogosult személyeket – az adott kötelezettségvállaláshoz vagy a kötelezettségvállalások előre meghatározott csoportjaihoz kapcsolódóan – a kötelezettségvállaló írásban jelöli ki. Kifizetések esetén a teljesítés igazolása alapján az érvényesítőnek ellenőriznie kell az összegszerűséget, a fedezet meglétét és azt, hogy a megelőző ügymenetben az Áht., az államháztartási számviteli kormányrendelet előírásait, továbbá a belső szabályzatokban foglaltakat megtartották-e.

Ha az **érvényesítő** a jogszabályok, szabályzatok megsértését tapasztalja, köteles ezt jelezni az utalványozónak. Az érvényesítés nem tagadható meg, ha ezt követően az utalványozó erre írásban utasítja.

Kötelezettségvállalási, pénzügyi ellenjegyzési, érvényesítési, utalványozási és teljesítés igazolására irányuló feladatot nem végezhet az a személy, aki ezt a tevékenységét a Ptk. szerinti közeli hozzátartozója vagy maga javára látná el.

A kötelezettséget vállaló szerv a kötelezettségvállalásra, pénzügyi ellenjegyzésre, teljesítés igazolására, érvényesítésre, utalványozásra jogosult személyekről és aláírásmintájukról a belső szabályzatában foglaltak szerint naprakész nyilvántartást vezet.

7. Az államháztartás számviteli rendszere

7.1. Az államháztartás számviteli rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, hogy az államháztartás számvitele mely két fő elemből áll, illetve hogy mit értünk költségvetési és pénzügyi számvitelen. Képesnek kell lennie továbbá felsorolni az éves költségvetési beszámoló részeit, valamint tudnia kell, hogy milyen időtartamra kell készíteni, és mit tartalmaz a költségvetési jelentés.

7.1.1. Költségvetési és pénzügyi számvitel

Az államháztartás számvitele a költségvetési számvitelből és a pénzügyi számvitelből áll.

A **költségvetési számvitel** a bevételi és kiadási előirányzatok alakulásának, a követelések, kötelezettségvállalások, más fizetési kötelezettségek, és ezek teljesítésének, továbbá a központi költségvetés fejezetéből kapott támogatások felhasználásának a valóságnak megfelelő, folyamatos, zárt rendszerű, áttekinthető nyilvántartását és az éves költségvetési beszámoló ezekre vonatkozó részei megbízható és valós összképet mutató elkészítését biztosítja.

A **pénzügyi számvitel** a vagyon és annak összetétele, a tevékenység eredménye valóságnak megfelelő, folyamatos, zárt rendszerű, áttekinthető nyilvántartását és az éves költségvetési beszámoló ezekre vonatkozó részei megbízható és valós összképet mutató elkészítését biztosítja.

7.1.2. Beszámolási kötelezettség

Az éves költségvetési beszámoló részei

A költségvetés végrehajtásának ellenőrzését és a zárszámadás elkészítését a költségvetési számvitellel biztosító:

1. költségvetési jelentés;
2. maradványkimutatás;
3. adatszolgáltatás a személyi juttatások és a foglalkoztatottak, választott tisztségviselők összetételéről;
4. adatszolgáltatás a társadalombiztosítás pénzügyi alapjaiból folyósított egyes ellátások és támogatások tervezett összegeiről és teljesítéséről;
5. önkormányzati alrendszer sajátos gazdálkodásához kapcsolódó elszámolások;

6 a vagyoni helyzet és az eredményszemléletű bevételek, költségek, ráfordítások alakulását, valamint a zárszámadás kiegészítő információinak elkészítését a pénzügyi számvitellel biztosító
   - mérleg,
   - eredménykimutatás,
   - kiegészítő melléklet.

Az éves költségvetési beszámolót a költségvetési év kezdetétől a mérleg fordulónapjáig terjedő időtartamra kell készíteni. Ha a rendelet az Szt. alkalmazását rendeli el, és a törvény üzleti évről szól, azon ezt az időszakot kell érteni.

7.1.3. Éves költségvetési beszámoló költségvetési számvitellel kapcsolatos részei

A költségvetési jelentés tartalmazza:

- az egységes rovatrend szerinti tagolásban az eredeti és módosított előirányzatokat, az azokra vonatkozó követeléseket, kötelezettségvállalásokat, más fizetési kötelezettségeket, valamint az előirányzatok teljesítését;
- a teljesített bevételek és kiadások kormányzati funkciók szerinti megoszlását, valamint azoknak a kormányzati funkciók rendjében meghatározott mutatószámait.

8. Az államháztartás ellenőrzési rendszere

8.1. Az államháztartás ellenőrzési rendszerének bemutatása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az államháztartási kontrollok fő célját, meg tudja nevezni az állam legfőbb pénzügyi ellenőrző szervét, illetve fel tudja sorolni főbb feladatait. Meg kell tudnia nevezni továbbá a kormányzat ellenőrzési szervét, és ismernie kell annak feladatait.

8.1.1. Állami Számvevőszék[7]

Az államháztartási kontrollok célja az államháztartás pénzeszközeivel és a nemzeti vagyonnal történő szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes gazdálkodás biztosítása. Az államháztartás külső (törvényhozói) ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat az Állami Számvevőszék (ÁSZ) látja el. Az államháztartás kormányzati szintű ellenőrzése a kormányzati ellenőrzési szerv, az európai támogatásokat ellenőrző szerv és a Kincstár által valósul meg.

7 Lásd: 1. fejezet.

Az ÁSZ az állam legfőbb pénzügyi ellenőrző szerve, mely ellenőrzést végezhet minden olyan területen, ahol közpénzt használnak fel vagy közpénzt kezelnek. Ezért az ÁSZ-t úgy tartják számon, mint az állam demokratikus működésének egyik legfontosabb garanciáját. Az ÁSZ az Országgyűlésnek alárendelve működik, s annak jelentési kötelezettséggel tartozik. Ellenőrzést végez minden olyan intézménynél és politikai szervezetnél, ahol közpénzt használnak fel. Vizsgálódásai így kiterjednek a teljes államháztartásra, a pártokra és a Magyar Nemzeti Bankra is.

Az ÁSZ a lehető legmegbízhatóbb költségvetés kidolgozása érdekében olyan elemzéseket készít, melyek alapján a Költségvetési Tanács eldönti, hogy az aktuális költségvetési tervezet pénzügyileg kellőképp megalapozott-e. A költségvetés elfogadása után pedig joga van a végrehajtás ellenőrzésére is.

8.1.2. Kormányzati Ellenőrzési Hivatal[8]

A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal Magyarország Kormányának kormányzati ellenőrzési szerve. A Hivatal irányítását az általános politikai koordinációért felelős miniszter a Miniszterelnöki Kormányiroda közigazgatási államtitkára útján gyakorolja.

A kormányzati ellenőrzés az ellenőrzött szerv szervezetétől függetlenül működő, elsősorban a közpénzek felhasználását, a nemzeti vagyonnal való gazdálkodást, annak megóvását, a közfeladatok hatékony, gazdaságos és eredményes ellátását vizsgáló tárgyilagos, tényfeltáró, következtetéseket levonó és javaslatokat megfogalmazó ellenőrzési vagy tanácsadó tevékenység.

8.2. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni a belső kontrollrendszer öt elemét, és ismerje annak tartalmi követelményeit.

8.2.1. A költségvetési szervek belső kontrollrendszere[9]

A költségvetési szerv vezetője felelős a belső kontrollrendszer keretében – a szervezet minden szintjén érvényesülő – megfelelő

1. kontrollkörnyezet,

8 Áht. 63-67. §-a, valamint a 355/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet a Kormányzati Ellenőrzési Hivatalról.
9 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről.

2. integrált kockázatkezelési rendszer,
3. kontrolltevékenységek,
4. információs és kommunikációs rendszer,
5. nyomonkövetési rendszer (monitoring)

kialakításáért, működtetéséért és fejlesztéséért.

A belső kontrollrendszer **tartalmazza** mindazon elveket, eljárásokat és belső szabályzatokat, melyek biztosítják, hogy

1. a költségvetési szerv valamennyi tevékenysége és célja összhangban legyen a szabályszerűséggel, szabályozottsággal, valamint a gazdaságosság, hatékonyság és eredményesség követelményeivel;
2. az eszközökkel és forrásokkal való gazdálkodásban ne kerüljön sor pazarlásra, visszaélésre, rendeltetésellenes felhasználásra;
3. megfelelő, pontos és naprakész információk álljanak rendelkezésre a költségvetési szerv működésével kapcsolatosan;
4. a belső kontrollrendszer harmonizációjára és összehangolására vonatkozó jogszabályok végrehajtásra kerüljenek a módszertani útmutatók figyelembevételével.

A költségvetési szervek belső kontrollrendszerét – a szervezeti sajátosságok figyelembevételével – az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók alkalmazásával kell kialakítani és működtetni. A belső kontrollrendszer fejlesztése során figyelembe kell venni az államháztartási külső ellenőrzést, a kormányzati szintű ellenőrzést végző szervek és a belső ellenőrzési tevékenységet végzők által megfogalmazott ajánlásokat és javaslatokat.

8.3. A költségvetési szerv vezetőjének kötelezettségei a belső kontrollrendszer működtetése során

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a költségvetési szerv vezetőjének kötelezettségeit a belső kontrollrendszer működtetésével kapcsolatban, és fel tudja sorolni, hogy mit tartalmaz a szervezeti integritást sértő események kezelésének eljárásrendje. Ismernie kell továbbá az integrált kockázatkezelési rendszerrel kapcsolatos elvárásokat.

A költségvetési szerv vezetője köteles

1. olyan kontrollkörnyezetet kialakítani, amelyben
   - világos a szervezeti struktúra, a folyamatok átláthatóak;
   - egyértelműek a felelősségi, hatásköri viszonyok és feladatok, meghatározottak, ismertek és elfogadottak az etikai elvárások a szervezet minden szintjén;
   - átlátható a humánerőforrás-kezelés;

- biztosított a szervezeti célok és értékek irányában való elkötelezettség fejlesztése és elősegítése;

2. olyan szabályzatokat kiadni, folyamatokat kialakítani és működtetni a szervezeten belül, amelyek biztosítják a rendelkezésre álló források átlátható, szabályszerű, szabályozott, gazdaságos, hatékony és eredményes felhasználását;
3. rendszerezni a költségvetési szerv folyamatait, írásban kijelölni a folyamatok működésében részt vevő szervezeti egységeket, valamint a folyamatgazdák személyét;
4. elkészíteni és rendszeresen aktualizálni a költségvetési szerv ellenőrzési nyomvonalát, amely a költségvetési szerv működési folyamatainak szöveges, táblázatokkal vagy folyamatábrákkal szemléltetett leírása, amely tartalmazza különösen a felelősségi és információs szinteket és kapcsolatokat, irányítási és ellenőrzési folyamatokat, lehetővé téve azok nyomon követését és utólagos ellenőrzését;
5. szabályozni a szervezeti integritást sértő események kezelésének eljárásrendjét, valamint az integrált kockázatkezelés eljárásrendjét.

   A szervezeti integritást sértő események kezelésének eljárásrendje tartalmazza:
   - a bejelentett kockázatok és események előzetes értékelésének módszertanát;
   - a bejelentés kivizsgálásához szükséges információk összegyűjtésének módját;
   - az érintettek meghallgatásának eljárási szabályait;
   - a vonatkozó dokumentumok átvizsgálásának szabályait;
   - a szervezeti integritást sértő események elhárításához szükséges intézkedéseket;
   - az alkalmazható jogkövetkezményeket;
   - a bejelentő szervezeten belüli védelmére, illetve elismerésére, valamint a vizsgálat eredményéről való tájékoztatására vonatkozó szabályokat;
   - a szervezeti integritást sértő események bekövetkezésének megelőzésére kialakított eljárási szabályokat.
6. Integrált kockázatkezelési rendszert működtetni: ezen tevékenység során fel kell mérnie és meg kell állapítania a költségvetési szerv tevékenységében rejlő és a szervezeti célokkal összefüggő kockázatokat, valamint meg kell határoznia az egyes kockázatokkal kapcsolatban szükséges intézkedéseket, továbbá azok teljesítésének folyamatos nyomon követésének módját. Az integrált kockázatkezelési rendszer magában foglalja a jogszabályban előírt kockázatkezelési kötelezettségeket, amelynek működtetése során figyelembe kell venni az ágazati útmutatókat is. A költségvetési szerv vezetője az integrált kockázatkezelési rendszer koordinálására szervezeti felelőst jelöl ki (belső ellenőr erre nem jelölhető). Ha a költségvetési szerv integritás tanácsadót foglalkoztat, akkor a rendszer koordinálásával kapcsolatos feladatokat ő látja el. A folyamatgazdáknak együtt kell működniük a koordinálásra kijelölt szervezeti felelőssel.
7. Olyan belső kontrollrendszert kialakítani, amely minden tevékenységi kör esetében alkalmas az etikai értékek és az integritás érvényesítésének biztosítására.

8.4. A költségvetési szervek belső ellenőrzésével kapcsolatos fő elvárások, fogalmak

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a költségvetési szervek belső ellenőrzésével kapcsolatos fő elvárásokat.

A belső ellenőrzés kialakításáról, megfelelő működtetéséről és függetlenségének biztosításáról a költségvetési szerv vezetője köteles gondoskodni. A belső ellenőrzést végző személy vagy szervezet tevékenységét a költségvetési szerv vezetőjének közvetlenül alárendelve végzi, jelentéseit neki küldi meg.

Az irányító szerv belső ellenőrzést végezhet:

- az irányítása alá tartozó bármely költségvetési szervnél, a saját vagy az irányítása, felügyelete alá tartozó költségvetési szerv használatába, vagyonkezelésébe adott nemzeti vagyonnal való gazdálkodás tekintetében;
- az irányító szerv által nyújtott költségvetési támogatások felhasználásával kapcsolatosan a kedvezményezetteknél és a lebonyolító szerveknél;
- az irányítása alá tartozó bármely, köztulajdonban álló gazdasági társaságnál.

A belső ellenőr bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenysége keretében a jogszabályoknak és a belső szabályzatoknak való megfelelést, a tervezést, a gazdálkodást, és a közfeladatok ellátását vizsgálva **megállapításokat és javaslatokat fogalmaz meg** a költségvetési szerv vezetője részére. Ezen kívüli más tevékenységbe nem vonható be. A belső ellenőrzést végző személy az ellenőrzött szervnél minősített adatot, üzleti titkot tartalmazó iratokba és más dokumentumokba is betekinthet, azokról másolatot, kivonatot kérhet, (személyes) adatokat kezelhet az adatvédelmi, illetve a minősített adat védelmére vonatkozó előírások betartásával.

A költségvetési szervnél belső ellenőrzési tevékenységet csak a miniszter engedélyével rendelkező személy végezhet, melyekről nyilvántartást vezetnek.

9. A logisztika célja, tartalma, korlátai

9.1. A logisztika célja, tartalma, korlátai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a logisztika célját, tartalmát és korlátait, fel tudja sorolni a tárgyi eszközök csoportjait, valamint ismerje a készletek fogalmát.

9.1.1. A logisztika célja

A logisztika célja a szakmai szervezetek működéséhez szükséges feltételek minél magasabb színvonalú biztosítása. Az természetes, hogy az egyre fejlettebb mai világban a rendvédelmi szervek is csak a legkorszerűbb eszközökkel képesek feladataikat hatékonyan ellátni. Az állandó fejlesztés szükségessége két fő okra vezethető vissza.

Egyrészt korszerűbb eszközökkel a munka hatékonysága is nő. A gyorsabb autóval előbb lehet kiérni egy helyszínre, egy korszerűbb tűzoltójárművel eredményesebb lehet az oltás, egy felhasználócentrikusabb szoftver lerövidítheti az adatfeldolgozás idejét, és még a végtelenségig lehetne sorolni a példákat.

Másrészt folyamatosan változnak a rendvédelmi szervekkel szembeni elvárások. Egyes bűnözői körök illegálisan szerzett jövedelmeikből a legkorszerűbb eszközökhöz juthatnak, így ellenük csak hasonlóan fejlett eszközökkel lehet eredményesen fellépni. A tűzoltóságnál a toronyházak megjelenése nemcsak új tűzoltási módszereket, hanem új eszközöket is igényelnek, de az illegális migráció kezelése is megköveteli az egyre korszerűbb technikai eszközök alkalmazását.

9.1.2. A logisztika tartalma

Egyrészt része mindazon tevékenység, amelynek eredményeként a szervek ellátása megvalósul. A szakmai igények alapján a konkrét műszaki követelmények megfogalmazása, ennek alapján a szükséges eszköz beszerzése, tárolása, rendeltetési helyre szállítása, az eszköz használatával kapcsolatos szabályozás megalkotása, a használat során a folyamatos karbantartás. A felmerülő hibák javítása, majd az eszköz erkölcsi vagy fizikai elavulását követően, annak rendszerből való kivonása és értékesítése vagy megsemmisítése.

Másrészt a logisztika tartalmához tartozik az ellátás tárgya, az eszközök azon összessége, amelyeket a rendészeti szervek feladataik ellátása során igénybe vesznek, használnak. Mind az értéküket (több milliárdtól a néhány forintig), mind méretüket (több ezer légköbmétertől a néhány köbcentiméterig) tekintve igen változatosak a rendvédelmi szervek által használt eszközök.

Bár többféle csoportosítás létezik, a logisztika szempontjából két lényeges kategóriát kell megkülönböztetni.

Az egyik a tárgyi eszközök csoportja, amelynek jellemzői, hogy egy évnél hosszabb feladatellátást szolgálják és materiális eszközök, értékhatárra való tekintet nélkül.

A tárgyi eszközök az alábbiak szerint csoportosíthatók:

1. ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok;
2. gépek, berendezések és felszerelések;
3. járművek;
4. tenyészállatok;
5. beruházások, felújítások;
6. beruházásra adott előlegek;
7. állami készletek, tartalékok.

A másik kategória a **készletek csoportja,** amelynek jellemzői, hogy a tevékenységet egy évnél rövidebb ideig szolgálják (azaz egy éven belül felhasználásra kerülnek) függetlenül azok beszerzési, előállítási értékétől.

9.1.3. A logisztikai korlátai

A mai technikai, gazdasági fejlődés mellett szinte nincs olyan logisztikai feladat, amely ne lenne megoldható: minden csak idő és pénz kérdése. Fennáll azonban annak a kockázata, hogy az adott vezető egy szakmai feladat mielőbbi végrehajtása érdekében a logisztikával szemben olyan követelményt fogalmaz meg, amely az idő- és költségvetési korlátok miatt teljesíthetetlen. Bármennyire sürgős egy szakmai feladat, a logisztikai tevékenységben is léteznek olyan törvényszerűségek, amelyek nem hagyhatók figyelmen kívül.

Egy beszerzés esetén például jogszabály írja elő az eljárás során alkalmazandó kötelező tennivalókat. Léteznek olyan időkorlátok, amelyek meghatározzák az egy-egy feladat elvégzéséhez szükséges tényleges, minimális időigényt.

A rendészeti szervek mindegyikére igaz, hogy költségvetési szerv. Ez azt jelenti, hogy miközben biztosítják a szervezet folyamatos működését, meg kell felelniük a **költségvetési elvárásoknak** is. Ez a költségvetési korlát folyamatosan rákényszeríti a logisztikai szervezeteket, hogy az igények és a realitások között törekedjenek a minél költségtakarékosabb gazdálkodásra. Bármennyire is fontos a rendvédelmi szervek munkája, mérlegelni kell, hogy egy-egy feladat megér-e annyi kiadást, mint amennyibe kerül.

A szakmai vezetőnek egy feladat kiadásakor tisztában kell lennie azzal, hogy amennyiben a feladat nem szerepel a költségvetésben, úgy az csak más feladat pénzügyi forrásainak rovására finanszírozható, vagyis mérlegelnie kell egy más feladat részleges végrehajtását vagy a feladat teljes elhagyását. Tudomásul kell vennünk, hogy a Kormány által benyújtott és a Parlament által elfogadott éves költségvetéssel egy évre meghatározásra kerül, mennyit is ér a társadalomnak az adott rendvédelmi szerv munkája, mekkora összegből kell a rendvédelmi szervnek feladatait ellátnia.

Összefoglalva: a logisztika az igények és a lehetőségek között igyekszik a szervek feladatellátásához szükséges feltételek minél hatékonyabb biztosítására.

10. A vagyongazdálkodás főbb szabályai

10.1. A vagyongazdálkodás főbb szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a központi költségvetési szerv legfőbb vagyongazdálkodási szabályát, a nemzeti és állami vagyon fogalmát. Legyen tisztában továbbá azzal, hogy mely szervezet jár el az államot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek kezelőjeként, tulajdonosi joggyakorlóként, és tudja, hogy mi a nemzeti vagyon fő rendeltetése, melyek a nemzeti vagyonnal való gazdálkodás feladatai.

A rendvédelmi szerveknél történő vagyongazdálkodás megismeréséhez elengedhetetlen a fogalmak tisztázása. Legfontosabb megemlíteni azt, hogy **központi költségvetési szerv önálló tulajdonjoggal nem rendelkezik,** bármely dolog tulajdonjogát vagy valamely vagyoni értékű jogát a Magyar Állam javára szerzi meg. Tehát állami tulajdonban vannak a használt épületek, gépjárművek, tárgyi eszközök, telefonok, számítógépek stb., de a bérlőkijelölési jogok és az esetleges szolgalmi jogok is.

10.1.1. A nemzeti vagyon, az állami vagyon és a vagyon kezelése

A nemzeti vagyon az állam és a helyi önkormányzat tulajdonának összessége. A nemzeti vagyonról szóló törvény[10] alapvető célja a nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének biztosítása, a nemzeti vagyonnal való rendelkezési jogok egyértelmű rögzítése.

Az állami vagyonról szóló törvény[11] (vagyontörvény) értelmezésében **állami vagyonnak** minősül többek között az állam tulajdonában lévő dolog, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erő, az állam tulajdonában lévő értékpapír, az államot megillető társasági részesedés. Ezek közül a legmarkánsabb az ingatlan vagyon, ennek következtében a vagyontörvény és a törvény végrehajtási rendeletének[12] gerincét az ingatlanvagyonnal való gazdálkodás szabályozása képezi.

10 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról.
11 2007. évi CVI. törvény az állami vagyonról.
12 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet az állami vagyonnal való gazdálkodásról.

Fontos megemlíteni, hogy állami vagyon felett az államot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek összességét tulajdonosi joggyakorlóként a **Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.** (MNV Zrt.) gyakorolja. Az állami vagyonnal az MNV Zrt. maga gazdálkodik, vagy szerződés alapján hasznosításra átengedi, illetőleg vagyonkezelésbe, haszonélvezetbe adja.

Az állami vagyon hasznosítására kötött szerződések elsődleges célja az állami vagyon hatékony működtetése, állagának védelme, értékének megőrzése, illetve gyarapítása, az állami és közfeladatok ellátásának elősegítése. Az MNV Zrt. minden központi költségvetési szervvel megkötötte a vagyonkezelési szerződést, amely a vagyongazdálkodás keretrendszerét, a felek jogait és kötelezettségeit tartalmazza.

10.1.2. A vagyongazdálkodás alapjai

A nemzeti vagyon alapvető rendeltetése a közfeladat ellátásának biztosítása. A nemzeti vagyonnal felelős módon, rendeltetésszerűen kell gazdálkodni.

A nemzeti vagyongazdálkodás feladata a nemzeti vagyon rendeltetésének megfelelő, az állam, az önkormányzat mindenkori teherbíró képességéhez igazodó, elsődlegesen a közfeladatok ellátásához és a mindenkori társadalmi szükségletek kielégítéséhez szükséges, egységes elveken alapuló, átlátható, hatékony és költségtakarékos működtetése, értékének megőrzése, állagának védelme, értéknövelő használata, hasznosítása, gyarapítása, továbbá az állam vagy a helyi önkormányzat feladatának ellátása szempontjából feleslegessé váló vagyontárgyak elidegenítése.

A **központi költségvetési szervek elhelyezésének biztosítása** és koordinálása az MNV Zrt. feladata. Ennek érdekében mielőtt egy szervezet nem állami tulajdonú ingatlant venne bármilyen jogcímen használatba, előzetesen jóváhagyást kell a jogügyletre kérni, ugyanis az MNV Zrt. megvizsgálja, hogy egy szervezet ingatlanhasználatra vonatkozó többletigénye kielégíthető-e egyéb, esetleg más vagyonkezelésében lévő, de nem használt állami tulajdonú ingatlannal.

A vagyontörvény végrehajtási rendeletében meghatározták az állami vagyonnal való gazdálkodás keretrendszerét, amely tartalmazza a vagyonkezelés szabályait, a nyilvántartási kötelezettségeket, az értékesítés folyamatát és fajtáit, az ingyenes vagyonátruházás lehetőségeit, illetve a költségvetési szervek elhelyezésére vonatkozó előírásokat.

A vagyontörvény rendelkezik azon esetekről, amikor az állami vagyon ingyenesen átruházható. **Állami vagyon tulajdonjogát ingyenesen átruházni** csak

- nemzetközi szerződésben vállalt, vagy nemzetközi szervezetben viselt tagságból eredő segítségnyújtási vagy más kötelezettség teljesítése érdekében;
- belföldi vagy külföldi katasztrófák és súlyos szerencsétlenségek megelőzése, következményeinek elhárítása vagy enyhítése érdekében;

- helyi önkormányzat javára törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban foglalt feladatai elősegítése érdekében;
- kormányhatározatban kapott felhatalmazás alapján a Kormány tagja által kötött nemzetközi megállapodásban foglalt együttműködési feladatok végrehajtása érdekében, amennyiben az érintett állami vagyon egyedi, könyv szerinti bruttó értéke a 25,0 millió forintot nem haladja meg;
- külön törvény szerinti közhasznú szervezet javára, az általa átvállalt állami vagy önkormányzati közfeladat ellátásának elősegítése érdekében, valamint a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia javára törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban foglalt feladatai elősegítése vagy az általa átvállalt állami közfeladat ellátásának elősegítése érdekében;
- az MNV Zrt. által peres eljárásban kötött, bíróság által jóváhagyott egyezség keretében állami vagyonba tartozó dolog tulajdonjogáról való lemondás esetén;
- egyház, egyházi jogi személy hitéleti feladatai elősegítése vagy az általa végzett állami – így különösen oktatási, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális – feladatok ellátásának elősegítése érdekében lehet.

Az ingyenes vagyonátruházásról a Kormány nyilvános határozattal dönt. Ez alól kivételt képez, hogy évente az önkormányzatok, a közhasznú szervezetek és az egyház részére, kedvezményezettenként 25 millió forint összeget meg nem haladó ingó vagyontárgy tulajdonjogát, közfeladat ellátása céljából az MNV Zrt. Igazgatósága átruházhatja. Az egy évben átadható állami vagyon keretösszegét az éves költségvetési törvény tartalmazza.

Ingóságok (pl.: gépjárművek, műszaki berendezések) vagyonkezelői jogát két központi költségvetési szerv egymás között átruházhatja az MNV Zrt. utólagos értesítésével. A Belügyminisztérium gazdálkodási szabályzata szerint, amennyiben a jogügyletben részt vevő központi költségvetési szervek nem egy középirányító alá tartoznak, a BM előzetes engedélyét kell kérni a vagyonkezelői jog átadásához.

Központi költségvetési szerv, vagyonkezelő, a működéséhez már nem szükséges, immateriális jószágokat, tárgyi eszközöket, készleteket – amennyiben azok egyedi, könyv szerinti bruttó értéke az éves költségvetési törvényben meghatározott értékhatárt nem haladja meg – kizárólag a tulajdonosi joggyakorlóval kötött megbízási szerződés alapján, az állam nevében és javára értékesítheti. Az értékesítésből származó bevétel a vagyonkezelő központi költségvetési szervet illeti meg.

11. Gépjármű

11.1. A járműfenntartó szerv feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a gépjármű-szakterület és a járműfenntartó szerv főbb feladatait.

A vonatkozó szabályokról a belügyi szervek járműszabályzata[13] rendelkezik.

A járműszakterület rendeltetése, főbb feladatai:

1. biztosítja a belügyi szerv személy- és anyagszállítási igényeinek kielégítéséhez, valamint egyéb különleges szakmai feladatok ellátásához szükséges szolgálati járműveket, ellátja a szolgálati járműállomány fenntartásával, üzemeltetésével kapcsolatos gazdálkodási feladatokat;
2. biztosítja a nyilvántartási jegyzékben jóváhagyott szolgálati járműállomány rendeltetésének megfelelő rendelkezésre állását;
3. kezeli a szolgálati járművek egyedi és naprakész nyilvántartását, illetve adatlekérdezhetőségét biztosító elektronikus nyilvántartást;
4. szervezi a szolgálati járművek forgalmazását, bonyolítja a feladatkörébe tartozó személy- és anyagszállításokat;
5. biztosítja a szolgálati járművek üzemképességének, műszaki színvonalának fenntartását, az üzemeltetéshez szükséges anyagokat, eszközöket és szolgáltatásokat;
6. ellenőrzi a szolgálati jármű-igénybevételek jogosságát, a szolgálati járművek rendeltetésszerű használatát.

A járműfenntartó szerv feladatai:

1. felméri és biztosítja a szolgálati feladatok zavartalan ellátásához szükséges szolgálati jármű-, üzemanyag-, alkatrész- és anyagszükségletét, valamint a járműállomány üzemeltetéséhez, üzemben tartásához szükséges szolgáltatásokat;
2. ellátja a nyilvántartási jegyzékben és a jóváhagyott költségvetésben biztosított keretek között a végrehajtó szerv vonatkozásában az ellátási, gazdálkodási feladatokat;
3. a felettes szervek iránymutatásai alapján kidolgozza a járműfenntartás helyi irányelveit, biztosítja a járműjavítás és karbantartás előírt színvonalát és a szolgálati járművek üzemeltetésére és javítására a járműgyártók által megadott technológiai előírások betartását;
4. szabályozza a helyi gépjárműjavító műhely tevékenységét a működést biztosító engedélyek alapján;
5. figyelemmel kíséri a szolgálati járműállomány kihasználtságát, szükség szerint javaslatot tesz szerven belüli átcsoportosításra;
6. hatékonyan gazdálkodik a rendelkezésére álló költségvetési részelőirányzatokkal, indokolt esetben javasolja a keretek átcsoportosítását, intézkedéseket tesz a fenntartási költségek csökkentésére;
7. megszervezi a szolgálati jármű igénybevételének, forgalmazásának tervszerű rendjét, lebonyolítja a hatáskörébe tartozó szállítási feladatokat;
8. biztosítja a szolgálati járművek üzem- és közlekedésbiztonságának fenntartását a rendszeres karbantartás, javítás megszervezése és végrehajtása útján;

13 22/2022. (XII. 16.) BM utasítás a belügyi szervek járműszabályzatáról.

9. ellátja a gazdálkodással járó általános tárolási, nyilvántartási, elszámolási, selejtezési, értékesítési, ellenőrzési szakfeladatokat;
10. követi a szolgálati járműállomány – nyilvántartási jegyzék szerinti – alakulását, változását, szükség szerint kezdeményezi a nyilvántartási jegyzék módosítását;
11. kezeli a jármű-szakterületi nyilvántartást és a törzsadatbázist;
12. megszervezi, valamint az informatikai eszközök és módszerek felhasználásával végzi a menet- és műhelynyilvántartások vezetését, a kilométer-teljesítmény, a ráfordítási és költségfelhasználási adatok gyűjtését, eleget tesz a jelentési és elszámolási kötelezettségének;
13. intézkedik a szolgálati járművek esetében előírt műszaki felülvizsgálatok elvégzéséről;
14. kezdeményezi a szolgálati célra alkalmatlanná vált szolgálati jármű használatból való kivonását, selejtezését vagy hasznosítását;
15. ellenőrzi a szolgálati jármű igénybevételének jogosságát, rendeltetésszerű használatát, műszaki állapotát, karbantartottságát.

11.2. A szolgálati járművek üzemeltetési formái, igénybevétele

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szolgálati jármű üzemeltetésének formáit, a szolgálati gépjármű igénybevételének eseteit és vezetésének feltételeit, valamint országhatáron kívüli igénybevételének előírásait és az engedély tartalmi elemeit.

A szolgálati jármű üzemeltetési formái:

- személyes használatú üzemeltetés;
- taxirendszerű üzemeltetés;
- ügyintézői üzemeltetés;
- készenléti üzemeltetés;
- járműkezelői üzemeltetés.

A szolgálati jármű igénybevétele:

- hivatali, szolgálati célú (együtt: szolgálati célú);
- eseti magáncélú;
- tartós magáncélú;
- személyes használatú.

Szolgálati célú igénybevételnek minősül a szolgálati jármű szolgálati feladat végrehajtására történő igénybevétele. Eseti és tartós jelleggel szolgálati jármű magáncélú igénybevétele engedélyezhető, azonban a jogszabály által meghatározott arculattal rendelkező, vagy rögzített üzemmódú megkülönböztető fény- és hangjelzést adó berendezéssel felsze-

relt szolgálati jármű, valamint a különleges rendeltetésű rendvédelmi jármű (így különösen a híradó rendszergépjármű, mobil hőkamerarendszer) magáncélú igénybevétele nem engedélyezhető.

A szolgálati jármű vezetésének feltételei:

- az adott jármű-kategóriára vonatkozó, a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendeletben meghatározottak szerinti érvényes vezetői engedély;
- az adott jármű kezeléséhez szükséges érvényes gépkezelői jogosítvány megléte;
- az ügyintézői igazolvány megléte;
- a járműkezelői igazolvány megléte;
- a belügyi szerv vezetőjének vagy az általa kijelölt vezetőnek az engedélye;
- a megbízólevél megléte.

Szolgálati jármű országhatáron kívüli igénybevétele a járműfenntartó belügyi szerv által biztosított szolgálati jármű esetében engedélyhez kötött. A kiadott **engedélynek tartalmaznia kell:**

- a belügyi szerv megnevezését;
- az igénylő személy nevét, rendfokozatát, szolgálati vagy munkahelyét, beosztását, útlevél- vagy személyazonosító igazolvány okmányazonosítóját;
- a szolgálati jármű gyártmányát, típusát, forgalmi rendszámát;
- a kiutazás időtartamát, útvonalát az országok megjelölésével;
- a nemzetközi biztosítási kártya kiváltására vonatkozó információt.

11.3. A szolgálati gépjárművek tárolása, karbantartása, javítása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a szolgálati járművek tárolásával, karbantartásával és javításával kapcsolatos feladatokat, és tudja, milyen esetben van lehetőség saját tulajdonú gépjármű szolgálati célú igénybevételére.

11.3.1. A szolgálati jármű tárolása

A szolgálati jármű telephelyen belüli tárolási körülményeinek kialakításáért a belügyi szerv vezetője vagy az általa kijelölt vezető felelős. A szolgálati jármű telephelyen kívüli tárolását indokolt esetben a belügyi szerv vezetője vagy az általa kijelölt vezető engedélyezheti.

A járművek tárolása során a szolgálati járművet a meghatározott telephelyen kell tárolni. A szolgálati jármű magáncélú használatára vonatkozó engedéllyel rendelkező személy köteles a jármű elhelyezéséről gondoskodni.

A magáncélú igénybevétellel nem érintett szolgálati járművet a szolgálati célú igénybevételt követően a belügyi szerv telephelyén kell elhelyezni, kivéve, ha munkaidőn kívüli munkavégzés esetén a kijelölt vezető ettől eltérő tárolásra engedélyt adott.

A belügyi szerv által meghatározott arculattal vagy rögzített üzemmódú megkülönböztető jelzést adó berendezéssel felszerelt szolgálati járművet – a jármű javításával összefüggő tárolás kivételével – csak a belügyi szerv objektumában lehet tárolni, kivéve, ha ettől eltérő engedély került kiadásra.

11.3.2. Szolgálati gépjárművek karbantartása, javítása

Karbantartás alatt a szolgálati jármű mosását, tisztántartását, a folyadékszintek ellenőrzését és utántöltését, kenőanyaggal történő ellátását és mindazokat a munkálatokat kell érteni, amelyek célja az üzemeltetés folyamán bekövetkező kopások, meghibásodások megelőzése, csökkentése, az üzembiztonság fenntartása és a közúti forgalomban való részvétel feltételeinek megteremtése.

A gépjárművezető, mielőtt a szolgálati járművel a telephelyről elindul, köteles a szolgálati jármű közúti közlekedésre való alkalmasságát (kormányberendezés, fékberendezések, folyadékszintek, olajnyomás, a gumiabroncsok, a kötelezően előírt világító és fényjelző berendezések állapotát, a hatósági jelzések meglétét, állapotát, valamint a jármű esztétikai állapotát) ellenőrizni.

A gépjármű-szakterületnek érvényesíteni kell a szolgálati **járművekre és javítási szolgáltatásokra vonatkozó szavatossági jogból** eredő igényeket, és gondoskodnia kell a szavatossági feltételekre meghatározott követelmények betartásáról.

A belügyi szerv által üzemeltetett közúti szolgálati jármű műszaki, közlekedésbiztonsági állapotának ellenőrzését a jogszabályokban előírt rendszerességgel és módon kell elvégezni, valamint **évente legalább két alkalommal technikai szemlét** (gépjármű technikai szemle) **kell tartani.**

A végrehajtott általános, teljes körű nyári felkészülést szolgáló tavaszi gépjármű technikai szemléről és az általános, teljes körű téli felkészülést szolgáló őszi gépjármű technikai szemléről összefoglaló jegyzőkönyvet kell készíteni.

11.3.3. Saját tulajdonú jármű szolgálati célú igénybevétele

A szolgálati feladatok ellátásához a munkáltatói jogkört gyakorló vagy az általa felhatalmazott vezető az általa meghatározott költségvetési keret erejéig, a munkáltató költségtérítése

ellenében engedélyezheti a munkavállalónak a saját tulajdonú vagy a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozója tulajdonában álló, de a kérelmező által használt, továbbá a más tulajdonában lévő, de üzembentartóként a forgalmi engedélyben a munkavállaló vagy a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozója nevére bejegyzett jármű használatát.

12. Fegyverzet

12.1. A fegyverzeti-technikai szakterület legfontosabb feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fegyverzetbiztosítási tevékenység két feladatkörét, az anyagi és a technikai folyamatok rendszerének fogalmát, és fel tudja sorolni a fegyverzeti-technikai szakterület legfontosabb feladatait.

12.1.1. Költségvetési szervek (rendészeti) fegyverzettel kapcsolatos feladatai[14]

A fegyverzetbiztosítási tevékenység két feladatkörben, az anyagi és a technikai folyamatok rendszerében kerül végrehajtásra.

Az anyagi folyamat magában foglalja a szükségleti, fejlesztési tervek kidolgozását, a (köz) beszerzésekkel, a rendszeresítési eljárással, az alkalmazásba és használatba vétellel kapcsolatos feladatok végrehajtását, az ellátási szinteknek megfelelő készletezés kialakítását, tárolását, a használatra, felhasználásra történő kiadását, elszámolását, nyilvántartását, a szavatossági idővel rendelkező eszközök, anyagok esetében a készletgazdálkodás keretében ezek lecserélését (a továbbiakban: szavatossági idő miatti frissítés) és a használatból történő kivonást.

A technikai folyamat keretében történik a fegyverzeti-technikai szakterület gazdálkodási körébe tartozó anyagnemekbe sorolt különféle eszközök, berendezések, anyagok, felszerelések, szaktevékenységek üzemeltetési, használati és alkalmazási feltételeinek biztosítása. Ez a tevékenység a különféle technikai ellenőrzési és kiszolgálási, karbantartási, beszabályozási, hitelesítési, valamint a meghibásodások bekövetkezése esetén a helyreállítási (kis-, közép- és nagyjavítási) rendszer keretében valósul meg.

A fegyverzeti-technikai szakterület legfontosabb feladatai:

1. szükséges szabályzók kidolgozása;
2. a szakmai felügyelet ellátása;
3. a szükségletek felmérése, tervezése, igénylése, beszerzése;
4. az igények időbeni kielégítése;

14 29/2011. (X. 28.) BM utasítás a Belügyminisztérium Technikai Szabályzatáról.

5. a használatra kiadott tárgyi eszközök, fogyóeszközök és készletek (szakanyagok) meglétének, működőképességének (hadrafoghatóságának), rendeltetésszerű használatának, felhasználásának ellenőrzése vagy ellenőriztetése;
6. a szakanyagok tárolásával, karbantartásával, javításával, javíttatásával, rendszeresítésével, alkalmazásba és használatba vételével, és használatból való kivonásával, nyilvántartásával kapcsolatos feladatok végzése.

12.2. A fegyverzeti-technikai szakterület hatáskörébe utalt szakanyagok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fegyverzeti-technikai szakterület hatáskörébe utalt szakanyag anyagnemenkénti csoportosítását.

A fegyverzeti-technikai szakterület hatáskörébe utalt szakanyagok anyagnemenkénti csoportosítása:

1. fegyverzeti;
2. vegyi védelmi;
3. általános és hadiműszaki;
4. fotó, optikai, elektrooptikai;
5. rendészeti-technikai;
6. védő;
7. kényszerítő;
8. oktatástechnikai;
9. ügyvitel-technikai;
10. video-, kino- és kultúrtechnikai;
11. hőkamerás és egyéb felderítő;
12. vízi járművek hajónavigációs berendezései;
13. technikai őrzés-védelmi rendszerek;
14. elektromos hangszerek;
15. szakanyagok hordtokjai és táskái;
16. göngyölegek.

Az egyes pontok részletes magyarázata megtalálható a hivatkozott BM utasításban.

13. Ruházat

13.1. Ruházati termékek és felszerelési cikkek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a ruházati termék és felszerelési cikk fogalmát.

A belügyminiszter rendeletben[15] szabályozza az irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai felszereléséről történő rendelkezéseket.

A ruházati termék és felszerelési cikk fogalma:

- a hivatásos állomány egyenruházati termékei – felsőruházat, alsóruházat, lábbeli, sapka, ékítmények, ruházati kiegészítők, valamint személyi felszerelés –, ezek alap- és kellékanyagai;
- a speciális szolgálati egyenruházat;
- a formaruházat;
- a munka- és védőruházat, illetve a védőeszközök, védőfelszerelések;
- a ruházati egységfelszerelési anyagok;
- a hivatásos állománykategóriát kifejező jelvény, a karjelvény, a testületi jelvény, a névkitűző, a rendfokozati jelzések, a kitüntetések és tartozékaik;
- a javító- és karbantartóanyagok.

Az igényjogosult – a rendszeresítésre tervezett termékeknek, valamint cikkeknek csapatpróba keretében történő próbahasználatát kivéve – csak rendszeresített, illetve megengedett öltözetként szabályozott, a szolgálati feladataihoz igazodó egyenruházati terméket és felszerelési cikket viselhet. A külföldre vezényelt állomány a részére elrendelt – a fogadó vagy a küldő szerv által meghatározott – ruházat viselésére kötelezett.

Ha a ruházati ellátási normában a termék természetbeni kiadása helyett annak beszerzésére költségtérítés kerül biztosításra, az igényjogosult a fenti bekezdésben meghatározottak mellett a költségtérítésből beszerzett termékeket is viselheti. Ha a terméket az igényjogosult látható felületen viseli, a termék külső megjelenésének a ruházati ellátási normában meghatározott külső megjelenésnek meg kell felelnie.

15 14/2016. (V. 10.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatású állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai felszereléséről.

13.2. Önálló szerv vezetőjének ruházattal kapcsolatos feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az önálló szerv vezetőjének ruházati feladatokkal kapcsolatos kötelességeit, valamint a ruházati szemlével kapcsolatos követelményeket.

Az önálló szerv vezetőjének kötelessége:

1. biztosítja a feltételeket a ruházati feladattal kapcsolatos feladatok végrehajtásához;
2. gondoskodik arról, hogy az igényjogosult hivatásos szolgálati jogviszonyában a ruházati ellátást érintő változásról – a hivatásos szolgálati jogviszony létesítése, szünetelése vagy megszüntetése, a hivatásos állomány tagjának kinevezése, előléptetése, áthelyezése, átrendelése, vezénylése vagy szolgálati beosztásból történő felfüggesztése esetén – a szolgálati hely szerint illetékes ruházati szakszolgálat állományparancs vagy határozat útján értesüljön;
3. felelős azért, hogy az igényjogosult a ruházati ellátás alapvető szabályait, valamint az ezekkel kapcsolatos jogait és kötelezettségeit megismerje;
4. felelős az igényjogosultak öltözködésének irányításáért és az öltözködés megfelelő színvonalon tartásáért.

A ruházati termékek és a felszerelési cikkek meglétét, valamint az öltözködési előírások betartását az igényjogosult szolgálati elöljárója, valamint a végrehajtó szervezeti egység – az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnél, a terrorizmust elhárító szervnél, a büntetés-végrehajtási szervezetnél, a hivatásos katasztrófavédelmi szervnél, a rendvédelmi oktatási intézményekben és az idegenrendészeti szervnél – rendszeresen ellenőrzi. A ruházati termékek és a felszerelési cikkek folyamatos utánpótlását – a rendeletben meghatározottak szerint – az igényjogosult és a ruházati szakszolgálat végzi.

A szolgálati elöljáró felelős a szolgálatban lévő, valamint a közös rendezvényen részt vevő egyenruha-viselésre jogosultak egységes és kulturált öltözködéséért.

A **ruházati szemlét évente legalább két alkalommal** – első ízben a tárgyév első félévében, legkésőbb április 15. napjáig, másodízben az év második félévében, legkésőbb a tárgyév október 15. napjáig – kell tartani az igényjogosult személyi állomány öltözetének ellenőrzése érdekében. A ruházati szemle időpontjában a szemlére kijelölt állomány az elrendelésnek megfelelő egységes szolgálati vagy gyakorlóöltözetben köteles megjelenni.

A ruházati szemle kiterjed az igényjogosultak ruházati termékeire és felszerelési cikkeire – beleértve azokat a ruházati termékeket és felszerelési cikkeket is, amelyeket az ellenőrzéskor nem visel –, különös tekintettel a szolgálati, a gyakorló-, valamint a speciális szolgálati egyenruházat, illetve a munka- és a védőruházat, a formaruházat és a riadócsomag hiánytalan meglétére, állagmegóvására, megfelelő tárolására, rendeltetésszerű használa-

tára, minőségére, viselési tapasztalataira, a korábbi ruházati szemlén elrendelt termékek pótlására, a ruházat egységes, az évszaknak megfelelő viseletére, továbbá az igényjogosultak ápoltságára.

A ruházati szemléről jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyben rögzíteni kell a szemle lefolytatását és eredményét. A jegyzőkönyvről készült összefoglaló jelentést a végrehajtó szervezeti egység a szemle lefolytatásától számított 15 napon belül megküldi a középfokú szakirányító szerv részére.

13.3. Végrehajtó szerv vezetőjének ruházattal kapcsolatos feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a végrehajtó szerv vezetőjének ruházati feladatokkal kapcsolatos kötelességeit, valamint a ruházati szemlével kapcsolatos követelményeket.

A végrehajtó szervezeti egység a területi szerv, a büntetés-végrehajtási szervezet esetében a területi és helyi szerv, valamint a rendvédelmi technikumok.

A végrehajtó szervezeti egység főbb feladatai:

1. folyamatosan vezeti az állomány ruházati ellátását érintő változásokat és naprakészen könyveli a ruházati nyilvántartó programban;
2. gondoskodik az igényjogosultak alapfelszereléséről, valamint az alapellátás-kiegészítéséről szóló felszerelési lap kiállításáról;
3. intézkedik a Központi Ellátó Szerv által az alapfelszerelés, alapellátás-kiegészítés, valamint a természetbeni ellátás keretén belül leszállított ruházati termékek mennyiségi átvételére és ellenőrzésére, a szakmai teljesítés igazolására és az igényjogosult részére történő kiosztására;
4. intézkedik a Központi Ellátó Szerv által az alapfelszerelés, alapellátás-kiegészítés, valamint a természetbeni ellátás keretén belül leszállított ruházat átvételéről szóló dokumentumok havi összesítésére és a középfokú szakirányító szerv részére történő megküldésére;
5. gondoskodik az alegységek megfelelő színvonalú ellátottságáról, illetve a raktári készletek állagmegóvásáról;
6. vezeti a ruházati nyilvántartó programot;
7. gondoskodik a hivatásos szolgálati jogviszony megszűnésekor az igényjogosult ruházattal kapcsolatos elszámoltatásáról, a leadott ruházat osztályba sorolásáról, szükség esetén tisztításáról, az igényjogosult állomány körében történő ismételt felhasználásáról;
8. ruházati feladatokat ellátó állománya évente legalább két alkalommal ellenőrzi a

személyi állomány ruházatának meglétét és állapotát, az illetékes szolgálati elöljáróval együttműködve bejelentett vagy be nem jelentett ruhaszemlét tart, és szükség esetén javaslatot tesz az állományilletékes parancsnoki intézkedésekre;

9. ruházati feladatokat ellátó állománya a ruházati szemléről jegyzőkönyvet készít, amelyben rögzíti a szemle lefolytatását, eredményét és az igényjogosultak észrevételeit, valamint a szemle eredménye alapján megtett intézkedéseket, és amelyet a végrehajtó szervezeti egység felterjeszt a középfokú szakirányító szerv részére;
10. ruházati feladatokat ellátó állománya ellenőrzi az igényjogosult állomány ruházati nyilvántartó programmal kapcsolatos feladatainak végrehajtását, az igényjogosultak ruházati méreteinek rögzítését, a ruházati szemle során feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében elrendelt ruházati termékek megrendelését, a ruházati adatok aktualizálását, valamint az igényjogosult állomány számára meghatározott határidők betartását;
11. ellátja a ruházati anyaggazdálkodással összefüggő adminisztratív és ellenőrzési teendőket;
12. ellátja a ruházati termékek és a felszerelési cikkek reklamációs ügyintézését;
13. ellenőrzi a ruházati utánpótlási ellátmány rendeltetésszerű felhasználását.

13.4. Ruházati alapfelszerelés és alapellátás-kiegészítés, ruházati utánpótlás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az igényjogosultak ruházattal kapcsolatos kötelezettségeit és felelősségét. Legyen továbbá tisztában a ruházati alapfelszerelési ellátmány rendeltetésével, a szolgálati feladatokhoz kapcsolódó ruházati normákkal, illetve a ruházati utánpótlás és a kifizetett ellátmánnyal való elszámolás szabályaival.

13.4.1. Az igényjogosult kötelezettségei és felelőssége, ruházati ellátási norma

Az igényjogosult általános kötelezettségei és felelőssége:

1. felelős a részére kiadott, valamint az általa vásárolt ruházati termékek és felszerelési cikkek megőrzéséért, rendeltetésszerű használatáért, állagmegóvásáért, karbantartásáért, a ruházat megvásárlására és utánpótlására kifizetett összegek előírásoknak megfelelő felhasználásáért, valamint a természetbeni ellátás biztosítása érdekében elrendelt feladatok végrehajtásáért, különösen a ruházati öltözékek, cikkek, termékek átvételéért;
2. felelős az alapfelszerelési, az alapellátás-kiegészítési és a ruházati utánpótlási ellátmány célirányos felhasználásáért;
3. köteles a ruházatát mindenkor olyan állapotban tartani és úgy öltözködni, hogy a

szolgálati követelményeknek megfeleljen, valamint a rendvédelmi feladatokat ellátó szerv tekintélyét ne sértse;

4. felelős a részére előírt ruházati termékek méretállásának besorolásáért;
5. köteles a ruházati nyilvántartó programban a ruházati méretállást és az abban bekövetkező változást haladéktalanul rögzíteni, a tárgyévet megelőző év október 15. napjáig rögzíteni a tárgyévi ruházati természetbeni ellátás cikkösszetételére vonatkozó igényeit, ha a miniszter a természetbeni ellátás cikkösszetételét nem, csak a ruházati utánpótlási ellátmány terhére kiadandó természetbeni ellátás kötelező mértékét határozza meg, rögzíteni a ruházati utánpótlási ellátmány terhére saját döntésénél fogva beszerezni kívánt ruházati termékeket és felszerelési cikkeket;
6. köteles a ruházati szemlén feltárt hiányosságok, nem megfelelőségek megszüntetése érdekében a részére meghatározott ruházati termékeket az egyenruházati boltban megvásárolni vagy megrendelni;
7. köteles az átvett ruházat – megrendelésnek megfelelő – mérethelyességét leellenőrizni és az esetleges méretproblémát az átvételtől számított 15 napon belül a szolgálati hely szerinti illetékes ruházati szakszolgálat felé jelezni;
8. köteles az átvett új ruházatot minőségi kifogás esetén, valamint nem önhibájából eredő méreteltérés esetén – állagmegóvása érdekében – összehajtva és visszacsomagolva visszaadni;
9. köteles az általa használt ruházat minőségi vagy garanciális ügyintézése során a ruházatot tiszta állapotban visszaadni;
10. a ruházati termékeket és a felszerelési cikkeket egyenruhajellegüktől megfosztva – a karjelvényt, az állományjelzést, a gombot, a vállszalagot, a váll-lapot, a parolit, a feliratot, valamint a paszpólozást (a továbbiakban együtt: kiegészítők) eltávolítva – sem viselheti polgári öltözetként;
11. polgári személy részére sem az egyenruhát, sem a kiegészítőket nem adhatja át, nem adhatja tulajdonba vagy használatba semmilyen jogcímen;
12. a használatra kiadott, valamint a részére biztosított ruházati termékeket és felszerelési cikkeket – a testhez igazítást kivéve – nem alakíthatja át;
13. a hivatásos szolgálati jogviszony megszűnése esetén köteles a ruházatát tiszta állapotban a szolgálati hely szerint illetékes ruházati szakszolgálat részére leadni.

Az alapfelszerelési ellátmány **egyszeri ellátmány,** amelynek rendeltetése, hogy az igényjogosult a szolgálata megkezdésekor rendelkezzen azon ruházati termékekkel és felszerelési cikkekkel, amelyek a szolgálati feladatainak ellátásához szükségesek.

A **ruházati ellátási norma** a hivatásos állomány tagja szolgálati beosztásához igazodó, a szolgálati feladatainak ellátásához szükséges ruházati termékek és felszerelési cikkek körét, valamint mennyiségét határozza meg. A ruházati ellátási normában előírt ruházati termékeket és felszerelési cikkeket minden igényjogosult részére be kell szerezni.

A szolgálati feladatokhoz igazodó ruházati ellátási norma lehet:

- **egyenruhás** alapellátási norma, amely a szolgálati feladatokat egyenruhában ellátó állomány ruházati termékeit és felszerelési cikkeit tartalmazza;
- **vegyes ruhás** alapellátási norma, amely azon állomány ruházati és felszerelési cikkeit tartalmazza, akik szolgálati feladataik során egyenruhát és polgári ruházatot is viselhetnek;
- **tábornoki** alapellátási norma, amely a tábornoki rendfokozatot viselők ruházati és felszerelési cikkeket tartalmazza, akik szolgálati feladataik során egyenruhát és polgári ruházatot is viselhetnek;
- **polgári ruhás** alapellátási norma, amely a hivatásos állomány esetében gyakorló- és társasági ruházatot, valamint polgári ruhapénzt vagy csak polgári ruhapénzt tartalmaz azok számára, akik alapvetően polgári ruházatban teljesítenek szolgálatot;
- **szenior** alapellátási norma, amely a különleges foglalkoztatási állomány (szenior állomány) számára tartalmazza a ruházati és felszerelési cikkek összetételét.

Az igényjogosult az egyes speciális felszereltséget igénylő szolgálati feladatai ellátásához szükséges kiegészítő szakmai normában részesülhet.

Az utánpótlás szabályai: A ruházati **utánpótlási ellátmány** rendeltetése a szolgálati feladatok ellátásához szükséges ruházati termékek és felszerelési cikkek beszerzése, vagy utánpótlási illetmény biztosítása.

A miniszter a tárgyévi ruházati utánpótlási ellátmány kiadásának rendjét a tárgyévet megelőző év szeptember 15. napjáig határozza meg, amelyről az önálló szerv értesíti az igényjogosultat. A tárgyévi **természetbeni** ellátás mértéke az éves ruházati utánpótlási ellátmány összegének 80%-át nem haladhatja meg. A ruházati utánpótlási ellátmánynak a természetbeni ellátással nem terhelt, **pénzben kifizethető** részét a tárgyév szeptember 15. napjáig kell kifizetni. Az ellátmány természetbeni részét a tárgyév december 31. napjáig kell kiadni.

Ha a ruházati utánpótlási ellátmány természetbeni ellátás része a tárgyév december 31. napjáig előreláthatóan nem vagy csak részben valósul meg, a természetbeni ellátmány fedezetéül visszatartott összeg fel nem használt részét a tárgyévben ki kell fizetni.

13.4.2. A kifizetett ellátmánnyal való elszámolás szabályai

Az alapfelszerelési, alapellátás-kiegészítési és ruházati utánpótlási ellátmány készpénzben kifizetett részének felhasználását igazoló számlával az igényjogosult a **tárgyév október 31. napjáig** köteles elszámolni. Az adott naptári évre szóló számlát – a meghatározott szervek kivételével – a ruházati ellátmányt biztosító szervezeti egység nevére és címére kell kiállíttatni. A ruházati utánpótlási ellátmány terhére – számla ellenében – a szabályzóban

meghatározott, rendszeresített egyenruházati termék, illetve polgári ruházati termék számolható el. A számlát elszámolás céljából a ruházati ellátmányt biztosító szervezeti egység anyagi-pénzügyi szolgálatához kell benyújtani.

Ha az igényjogosult a ruházati utánpótlási ellátmánnyal nem, vagy csak részben számol el, az el nem számolt összeg tekintetében a számla benyújtására nyitva álló határidő elteltét követő 30 napon belül visszafizetési kötelezettség terheli. Ezen időtartam eredménytelen elteltét követően a ruházati utánpótlási ellátmányt biztosító szervezeti egység megkeresi az illetményt folyósító szervet a visszatérítendő összegnek az igényjogosult következő havi illetményéből történő levonása érdekében.

A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv hivatásos állománya tagjának vagy a hivatásos állomány oda vezényelt tagjának a ruházati ellátmány jogszerű felhasználását az igényjogosult nevére és lakóhelyének címére kiállított számlával kell igazolnia. A számlát elszámolás céljából a ruházati utánpótlási ellátmányt biztosító szervezeti egységhez kell benyújtani.

14. A beszerzési tevékenységre vonatkozó előírások

14.1. Beszerzési eljárások, a közbeszerzési törvény szereplői, a közbeszerzés tárgya, a közbeszerzési eljárás fajtái

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a beszerzési eljárások fő fajtáit, a közbeszerzés és a beszerzés fogalmát, a közbeszerzési törvény fő résztvevőit, a közbeszerzés tárgyát, valamint a közbeszerzési eljárás fajtáit és a speciális eljárásokat.

Közbeszerzésnek nevezünk minden olyan beszerzést, amely a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény (Kbt.) hatálya alá tartozik, és az eljárást annak alapján folytatják le.

Beszerzés pedig minden olyan eljárás, amelynek lefolytatása nem a Kbt. alapján történik. A beszerzési eljárások mindig kivételek a közbeszerzési törvény hatálya alól, bár az eljárás során számos hasonló elemmel rendelkeznek. Tekintettel arra, hogy a beszerzési eljárásoknak és közbeszerzési eljárásoknak – mint ahogy az a definíciókból is kitűnik – más jogszabály az alapja, tehát más jogintézmények kapcsolódnak hozzá (még akkor is, ha vannak átfedések), ezért fontos elhatárolni a két fogalmat.

A közbeszerzési eljárások szereplői alapvetően a következők:

- valamely dolgot, vagy szolgáltatást beszerezni kívánó **ajánlatkérő;**
- azok a gazdasági szereplők, akik ennek a megrendelésnek a teljesítésére jelentkeznek, tehát az **ajánlattevők.**

A Kbt. megkülönböztet ún. klasszikus ajánlatkérőket (ide tartoznak a rendvédelmi szervek is), valamint az ún. közszolgáltatókat (pl. posta, vízművek, stb.).

A közbeszerzés tárgya lehet:

1. árubeszerzés,
2. szolgáltatás megrendelése,
3. szolgáltatási koncesszió,
4. építési beruházás,
5. építési koncesszió.

A törvény a közbeszerzési eljárás hat alapvető fajtáját különbözteti meg:

1. nyílt eljárás,
2. meghívásos eljárás,
3. innovációs partnerség,
4. tárgyalásos eljárás,
5. versenypárbeszéd,
6. hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás.

Speciális eljárások:

- gyorsított eljárás, amely nem kerül külön eljárási fajtaként meghatározásra, speciális szabályai a többi eljárási fajta rendelkezései között, az eltérő szabály leírásával kerülnek meghatározásra;
- keretmegállapodásos eljárás;
- a közszolgáltatók által alkalmazható, speciális hirdetményekkel induló közbeszerzési eljárások, amelyek a külön végrehajtási rendeletben kerülnek meghatározásra.

14.2. A közbeszerzési eljárás fajtái a szakaszok száma és az eljárásrendek szerint

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közbeszerzési eljárási fajtákat a szakaszok száma, illetve az eljárási rendek szerint, valamint ismerje az ajánlatok értékelése során alkalmazott eljárásrendet.

Eljárási fajták a szakaszok száma szerint:

- **egy szakaszból álló eljárások** – nyílt eljárás, hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás;
- **két szakaszból álló eljárások** – meghívásos eljárás, tárgyalásos eljárás, keretmegállapodásos eljárás (ha az eljárás első része egy szakaszos);
- **három szakaszos eljárások** – versenypárbeszéd, keretmegállapodásos eljárás (ha az eljárás első része kétszakaszos);
- a közszolgáltatók által alkalmazható, **speciális** hirdetményekkel induló közbeszer-

zési eljárások, amelyek a külön végrehajtási rendeletben kerülnek meghatározásra (időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás és előminősítési hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás).

Eljárási fajták eljárási rendek szerint

A Kbt. kettős közbeszerzési értékhatárrendszert és ehhez kapcsolódóan két eljárási rendet különböztet meg:

- **nemzeti** eljárás rend – a nemzeti értékhatárt elérő értékű közbeszerzésekre,
- **uniós** eljárás rend – az uniós közösségi értékhatárt elérő értékű közbeszerzésekre.

A közbeszerzések lebonyolításánál alapvető szempont a nyílt eljárás előtérbe helyezése, hogy valamennyi ajánlattevő egyenlő eséllyel indulhasson a versenyben. Az ajánlatkérő a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztására köteles, úgy, hogy értékelési szempontként

- a legalacsonyabb ár,
- a legalacsonyabb költség,
- a legjobb ár-érték arány alkalmazható.

A közbeszerzési törvény szerint minden ajánlatkérő köteles rendelkezni általános jellegű **közbeszerzési szabályzattal,** ennek hiányában az eljárás megkezdése előtt meg kell határozni az adott eljárás vonatkozásában a közbeszerzési eljárás előkészítésének, lefolytatásának, belső ellenőrzésének felelősségi rendjét.

Minden közbeszerzési eljárás megjelentetett **ajánlati/részvételi felhívása** vagy megküldött ajánlattételi felhívása előzetes **kötelezettségvállalásnak minősül,** fedezet hiányában felhívást közzétenni/megküldeni nem lehet.

Az **ajánlatok értékelése** során a közbeszerzés tárgya szerinti, közbeszerzési, pénzügyi és jogi szakértelemmel rendelkező, legalább háromtagú bizottságot kell létrehozni. A bíráló bizottság írásbeli szakvéleményt és döntési javaslatot készít az eljárás döntéshozója részére.

Eredményes közbeszerzési eljárás alapján a szerződést a nyertes ajánlattevővel kell írásban megkötni a közbeszerzési eljárásban közölt végleges feltételek, szerződéstervezet és ajánlat tartalmának megfelelően. A közbeszerzési eljárás eredményeként megkötött szerződés nyilvános.

14.3. Az Elektronikus Közbeszerzési Rendszer alapvető működési elemei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Elektronikus Közbeszerzési Rendszer lényegi előírásait.

2018. április 15-ét követően a papíralapú közbeszerzési eljárásokat felváltották az elektronikus úton történő eljárások. A közbeszerzési és koncessziós beszerzési eljárásokat a Miniszterelnökség által üzemeltetett egységes, **Elektronikus Közbeszerzési Rendszer** (EKR) igénybevételével kell lebonyolítani.

Az EKR használata kötelező mind az ajánlatkérők, mind az ajánlattevők számára. Lényeges, hogy a rendszer használata – ajánlatkérői és ajánlattevői oldalon egyaránt – előzetes regisztrációhoz kötött. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a közbeszerzési eljárásban ajánlatkérőként eljáró szervezetnek – arra jogosult személy révén – regisztrálnia kell magát. Az ajánlatkérő szervezet regisztrációja a Közbeszerzési Hatóság jóváhagyásához kötött. Az elektronikus közbeszerzés részletes szabályairól Kormányrendelet[16] rendelkezik.

14.4. Kivételek a közbeszerzési törvény hatálya alól

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a közbeszerzési eljárás alóli kivételek eseteit, ezen belül a külön eljárás szerinti eljárások felsorolását, a védelmi és biztonsági célú beszerzéseket, valamint a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel összefüggő intézkedésekhez kapcsolódó beszerzéseket.

14.4.1. Külön eljárás szerinti beszerzések

A Kbt. alkalmazása – tárgyi hatálya – alóli kivételt képeznek azon védelmi és biztonsági beszerzések, amelyek esetében a Kbt. alkalmazása olyan információk átadására kötelezné Magyarországot, amelyek felfedése ellentétes Magyarország biztonságához fűződő alapvető érdekeivel és az Országgyűlés illetékes bizottsága előzetes döntésében a Kbt. alkalmazása alól felmentést adott.

Nemzetközi szerződésben vagy nemzetközi megállapodásban meghatározott **külön eljárás szerinti beszerzések:**

1. nyilvános elektronikus hírközlési hálózatokkal kapcsolatos beszerzések;
2. központi beszerző szervezettől történő beszerzések;

16 424/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet az elektronikus közbeszerzés részletes szabályairól.

3. koncessziót érintő beszerzések;
4. in-house (házon belüli) szerződések, amikor az ajánlatkérő szervezet olyan jogi személlyel köt szerződést, amely felett kontrollt gyakorol, és amely éves nettó árbevételének több mint 80%-a a kontrollt gyakorló ajánlatkérővel kötött szerződések teljesítéséből származik.

14.4.2. Védelmi és biztonsági célú beszerzések[17]

Az Európai Parlament és a Tanács által 2009. évben kiadott ún. védelmi irányelvre tekintettel az új Kbt. törvényi szintre emelte a védelmi és biztonsági terület beszerzéseinek szabályozását. Ezen beszerzési eljárásokat a védelmi és biztonsági célú beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény (Vbt.) alapján kell lefolytatni.

A Vbt. hatálya alá tartoznak azok az eszközbeszerzések, szolgáltatások, építési beruházások, amelyek kifejezetten katonai célt szolgálnak (védelmi beszerzés), vagy biztonsági célt szolgálnak és egyben minősített adatot érintenek, tartalmaznak vagy követelnek meg (biztonsági beszerzés).

Védelmi Beszerzési Ügynökség Zártkörűen Működő Részvénytársaság (VBÜ), mely 2019 decemberében alakult meg. Az állam 100%-os tulajdonában álló, a szaktárcáktól függetlenül működő, az érintett szervezetek beszerzési igényeit fókuszált szakértelmével kiszolgáló szervezet. A VBÜ kizárólagos hatáskörébe tartozik a honvédelmi, rendvédelmi, bűnüldözési, bűnmegelőzési, büntetőeljárási, büntetés-végrehajtási, nemzetbiztonsági, határőrizeti és határforgalmi, katasztrófavédelmi, adóhatósági és vámhatósági, őrzési, védelmi, illetve önvédelmi célú haditechnikai eszközök, valamint szolgáltatások beszerzése. A szervezet beszerzési eljárást csak akkor indíthat, ha az adott igényt a Nemzetbiztonsági Kabinet véleményezte, a Kormány pedig jóváhagyta. Ha a beszerzési körbe tartozó állami szervezet jóváhagyás nélkül köt szerződést, a megállapodás semmisnek minősül.

~~### 14.4.3. A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel összefüggő intézkedésekhez kapcsolódó beszerzések[18]~~

~~A Kormány először 2016. március 10. i hatállyal rendelte el Magyarország egész területére a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet, amelyet azóta többször meghosszabbítottak. A rendelet hatálya a válsághelyzet kezeléséhez szükséges beszerzésekre terjed~~

17 329/2019. (XII. 20.) Korm. rendelet központi beszerző szerv kijelöléséről, a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések körének meghatározásáról és a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések központosított rendszeréről.

~~18 316/2015. (X.30.) Korm. rendelet a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel összefüggő intézkedésekhez kapcsolódó beszerzésekről.~~

ki, amennyiben a beszerzés becsült értéke árubeszerzés vagy szolgáltatás, illetve építési beruházás megrendelése esetén eléri a nemzeti értékhatárt. Az EU értékhatár felett az Országgyűlés illetékes bizottsága elé kell terjeszteni (Honvédelmi és Rendészeti Bizottság) Kbt. alóli mentesítés céljából.

Az ajánlatkérő köteles biztosítani a verseny tisztaságát és átláthatóságát, a minősített adatkezelést. Csak nemzetbiztonsági átvilágításon átesett szervezet lehet ajánlattevő, és az ajánlatkérő kizárólag a miniszter felé tartozik adatszolgáltatási kötelezettséggel.

14.5. A Közbeszerzési Ellátási Főigazgatóság és a Digitális Kormányzati Ügynökség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a központosított közbeszerzés fogalmát, valamint a Közbeszerzési Ellátási Főigazgatóság és a Digitális Kormányzati Ügynökség feladatait.

14.5.1. A központosított közbeszerzések rendszere[19]

A hatályos Kbt. előírásai szerint a Kormány a közbeszerzések központosított eljárás keretében történő lefolytatását rendelheti el az általa irányított vagy felügyelt szervezetek vonatkozásában.

A központi beszerző szervezet, a **Közbeszerzési Ellátási Főigazgatóság** (KEF) a kiemelt termékkörök vonatkozásában, az országos igénybejelentések figyelembevételével folytatja le közbeszerzési eljárásait, és ezek eredményeképpen keretszerződéseket vagy keretmegállapodásokat köt. A keretszerződések, keretmegállapodások maximális időtartama 4 év. Az intézmények a beszerzési szükségleteiket az adott keretszerződés, illetve keretmegállapodás feltételrendszerének megtartásával saját maguk elégíthetik ki.

A kiemelt termékek köre: kommunikációs eszközök és szolgáltatások; információtechnológiai rendszerek és szolgáltatások; irodatechnikai berendezések és szolgáltatások; irodabútorok; papíripari termékek és irodaszerek; gépjárművek; gépjármű-üzemanyagok, utazásszervezések; elektronikus közbeszerzési szolgáltatások, elektronikus árlejtés szolgáltatás, stb.

19 168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről.

14.5.2. Digitális Kormányzati Ügynökség (DKÜ)[20]

A Kormány célja, hogy a Kormány irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szervek, az ezek irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szervek vagy intézmények, a Kormány által alapított, illetve az alapítói joggyakorlása alá tartozó alapítványok és közalapítványok, illetve a többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok olyan beszerzéseket, illetve beruházásokat folytassanak le, amelyek összhangban állnak a kormányzati informatikai célokkal.

A Digitális Kormányzati Ügynökség Zrt. létrehozásának célja, hogy az informatikai beszerzések egységesítésén keresztül a szervezet átláthatóbbá és rendszerezhetőbbé tegye az állami informatikai kiadásokat, a tervezett és átgondoltabb beszerzésekkel pedig javítsa az állami vállalatok, a közigazgatás vagy a közműszolgáltatások hatékonyságát. A DKÜ Zrt. tulajdonosi jogai összességének gyakorlását a Miniszterelnöki Kabinetirodán keresztül a miniszterelnök kabinetfőnöke látja el.

14.6. A Nemzeti Kommunikációs Hivatal és a Beruházási Ügynökség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a Nemzeti Kommunikációs Hivatal és a Beruházási Ügynökség mint központi beszerző szerv feladatait.

14.6.1. Nemzeti Kommunikációs Hivatal (NKOH)[21]

A Kormány célja, hogy az irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szervek, valamint az ezek irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szervek vagy intézmények, illetve a többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok olyan kommunikációs tevékenységet végezzenek, amely összhangban áll a kormányzati kommunikációs célokkal.

A kormányzati kommunikációs célok megvalósítása érdekében az érintett szervezetek a központi közbeszerzési rendszeren keresztül juthatnak hozzá a közfeladatuk ellátásával összefüggő vagy azt elősegítő kommunikációs célú szolgáltatásokhoz.

A Nemzeti Kommunikációs Hivatal (Hivatal) – kormányrendelet alapján – központi költségvetési szervként 2014. október 29. napjától látja el feladatát, tevékenységét országos hatáskörrel, az általános politikai koordinációért felelős miniszter irányítása alatt végzi.

20 301/2018. (XII. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanácsról, valamint a Digitális Kormányzati Ügynökség és a kormányzati informatikai beszerzések központosított közbeszerzési rendszeréről.

21 62/2020. (IV. 30.) Korm. rendelet a Nemzeti Kommunikációs Hivatal jogállásáról és a kormányzati kommunikációs beszerzésekről.

A Hivatal feladatai a Korm. rendelet hatálya alá tartozó szervezetek vonatkozásában:

1. ellátja a kommunikációs feladataiknak szakmai felügyeletét;
2. koordinálja a kommunikációs feladatok megvalósítását;
3. összehangolja a kommunikációs feladatok ellátását biztosító szolgáltatásokat és a megvalósításukkal kapcsolatos kommunikációs termékek beszerzésére vonatkozó igényeket;
4. megvizsgálja az éves összesített kommunikációs beszerzési tervüket, rendezvényszervezési tervüket és szponzorációsköltség-keret tervüket;
5. a szervezetek nevében és javára központi közbeszerző szervezetként lebonyolítja a kommunikációs, valamint a rendezvényszervezéssel összefüggő beszerzéseket és közbeszerzéseket;
6. ellenőrzi a kommunikációs beszerzésekkel, valamint a rendezvényszervezéssel és szponzorációval összefüggő szerződéseket;
7. elbírálja a szervezetek kommunikációs beszerzésre, rendezvényszervezésre és szponzorációra vonatkozó igényeit;
8. észrevételezi a kommunikációs beszerzések, valamint a rendezvényszervezéssel és szponzorációval összefüggő szerződések módosítását.

14.6.2. Beruházási Ügynökség

Annak érdekében, hogy a részben vagy egészben központi költségvetési forrásból finanszírozott, az állam által történő, magasépítés körébe tartozó beruházások megvalósítása a rendelkezésre álló források hatékonyabb felhasználásával történjék, az Országgyűlés törvényt[22] alkotott, a részletszabályokat pedig Kormányrendelet[23] tartalmazza.

A Kormány Beruházási Ügynökségként a BMSK Beruházási, Műszaki Fejlesztési, Sportüzemeltetési és Közbeszerzési Zártkörűen Működő Részvénytársaságot jelölte ki.

A Beruházási Ügynökség a megvalósítója azoknak a kormányzati magasépítési beruházásoknak, amelyek **kivitelezési becsült értéke** – figyelemmel a Kbt. rendelkezésére – **meghaladja a nettó 700 millió forintot.**

14.7. A fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és értékhatár alatti beszerzések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekkel és szolgáltatásokkal kapcsolatos szabályozást, a közbeszerzési értékhatár alatti beszerzések eljárásrendjét, valamint a Kormány irányítása alá tartozó fejezetek költségvetési szerveinek eszközbeszerzéseire vonatkozó korlátozó szabályozást.

22 2018. évi CXXXVIII. törvény az állami magasépítési beruházások megvalósításáról
23 299/2018. (XII. 27.) Korm. rendelet az állami magasépítési beruházásokról.

14.7.1. Fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és szolgáltatások

A büntetés-végrehajtási szervezetet a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek részére a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékek és szolgáltatások körében ellátási kötelezettség terheli. Ilyen például a ruházat, lábbeli gyártása, bútor, irodai papíráru gyártása, egyedi nyomtatványok nyomása, élelmiszergyártás stb.

A kedvezményezettek ellátása kizárólag a Központi Ellátó Szerv útján valósul meg. A Kormány a Központi Ellátó Szerv feladatainak ellátására a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát jelölte ki.

Az ellátási kötelezettség a 100.000 forintot elérő vagy meghaladó igényekre terjed ki. A Kedvezményezettek pontos körét, valamint a termékek és szolgáltatások jegyzékét BM rendelet[24] határozza meg.

14.7.2. A közbeszerzési értékhatárok alatti értékű beszerzések

2021. január 1-től módosult a szabályozás, korábban a nettó 1 millió forintot meghaladó beszerzések esetében előírások kerültek megfogalmazásra az eljárás lépéseit illetően. Ez megszüntetésre került, így a közbeszerzési értékhatár alatti beszerzések eljárásrendjét saját, belső szabályzatban szükséges kiadni, és az abban foglaltaknak megfelelően kell eljárni. Kiemelést érdemel azonban, hogy az államháztartási törvény szellemiségét figyelembe véve ügyelni kell a verseny tisztaságára, a minél kedvezőbb árut vagy szolgáltatást kell igénybe venni, amely a gazdaságosság, eredményesség, hatékonyság követelményének megfelel.

14.7.3. A Kormány irányítása alá tartozó fejezetek költségvetési szerveinek eszközbeszerzései[25]

A Korm. határozat beszerzési tilalmat rendel el a költségvetési szerveknél az – egyedi nettó 200.000 forintot meghaladó – informatikai eszközök és tárgyi eszközök beszerzése, valamint bútor-, személygépjármű- és telefonbeszerzések vonatkozásában.

24 9/2011. (III. 23.) BM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter vezetése, irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek irányában fennálló ellátási kötelezettségről, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekről és szolgáltatásokról, azok átadás-átvételéről és az ellentételezés rendjéről.

25 1982/2013. (XII. 29.) Korm. határozat a Kormány irányítása alá tartozó fejezetek költségvetési szerveinek eszközbeszerzéseiről.

A tilalom azonban nem vonatkozik európai uniós forrást tartalmazó előirányzatokra, NATO beszerzésekre, az elkülönített állami pénzalapokból történő beszerzésekre, az adományokból megvalósuló beruházásokra, a létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel kapcsolatos beszerzésekre, a felsőoktatási intézmények beszerzéseire, valamint az államhatár védelmével és a menekültek elszállásolásával és ellátásával kapcsolatos honvédelmi, nemzetbiztonsági, rendőrségi, menekültügyi és idegenrendészeti beszerzésekre. A tilalmak részbeni feloldására – rendkívül indokolt, egyedi esetekben – a Miniszterelnökséget vezető miniszter jogosult.

15. Az adományok és egyéb felajánlások elfogadásának rendszere

15.1. Az adományozással kapcsolatos alapfogalmak

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az adomány és az adományozó, valamint a kedvezményezett szerv és az adomány értékének fogalmát.

15.1.1. Jogi szabályozás

Fontos kiemelni, hogy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal esetében adomány elfogadására sem szervezeti, sem egyéni szinten nincs lehetőség.

A belügyi szervek vonatkozásában a belügyminiszter irányítása, felügyelete alatt álló szervek és intézmények részére felajánlott adományok elfogadásának rendjéről szóló szabályzat kiadásáról szóló **16/2023. (VI. 9.) BM utasítás** (továbbiakban: szabályzat) tartalmazza az adományok elfogadásának rendjét.

15.1.2. A szabályzat hatálya

A szabályzat hatálya a szabályzat 1. függelékben meghatározott belügyi szervekre és intézményekre (a továbbiakban együtt: szerv) terjed ki.

Nem terjed ki a szabályzat hatálya a természetes személy által köznevelési vagy szociális és gyermekvédelmi intézmény részére felajánlott, az egészséges életmódot vagy a szabadidő hasznos eltöltését elősegítő, legfeljebb bruttó 200.000 forint értékű, eseményenként vagy havonta felajánlott természetbeni adományra.

A szabályzat hatálya alá tartozó szerveknek a szabályzatban foglaltak mellett be kell tartaniuk az adományozás során a jogszabályokban foglalt előírásokat, különös tekintettel az

állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény, illetve az állami vagyonnal való gazdálkodásról szóló 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet által meghatározott rendelkezésekre és adatszolgáltatási kötelezettségekre.

15.1.3. Adomány

Adománynak minősül az adományozó által a szerv vagy annak szervezeti egysége javára ellenérték, térítés vagy visszafizetési, valamint visszaadási kötelezettség nélkül, egyszeri vagy visszatérő formában nyújtott, illetve teljesített

a) forgalomképes ingatlan, az ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog;
b) forgalomképes ingó dolog;
c) pénzösszeg;
d) az a) pont hatálya alá nem tartozó vagyoni értékű jog;
e) szolgáltatás;
f) munkavégzés;
g) az a)–f) pontban meghatározott körbe nem tartozó egyéb kedvezmény, támogatás, juttatás vagy ajándék.

15.1.4. Az adomány értékének megállapítása

Az adomány értékének megállapításánál a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Szt.), valamint az államháztartás számviteléről szóló 4/2013. (I. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) előírásai az irányadók. Amennyiben az adomány pontos értékét nem lehet megállapítani, akkor annak vélelmezett értékét kell meghatározni. A külföldi devizában nyújtott adomány értékének meghatározásakor az Szt.-ben és a Korm. rendeletben meghatározott értéket kell alapul venni.

A Belügyminisztérium gazdasági helyettes államtitkára (a továbbiakban: gazdasági helyettes államtitkár) dönt értékhatártól függetlenül minden esetben a külföldi, nemzetközi szervezet, valamint a nemzetközi megállapodás, egyezmény alapján külföldi kormány, minisztérium által felajánlott adományok elfogadásáról vagy visszautasításáról (a továbbiakban együtt: elfogadás), továbbá a Belügyminisztérium központi igazgatása részére felajánlott adományokról. Az adomány elfogadásával kapcsolatos döntés meghozatalára jogosult további személyek körét az 1. függelék tartalmazza.

15.1.5. Az adomány felhasználása

Az adomány arra használható fel, amely célra vagy rendeltetésre az adományozó juttatta.

Ha az adomány célját, rendeltetését az adományozó nem jelöli meg, úgy annak felhasználásáról – a kedvezményezett szerv gazdasági, pénzügyi vezetője javaslatainak figyelembevételével – az adomány elfogadására jogosult személy dönt.

15.1.6. Az adomány elfogadásának kizárása

Az adomány elfogadását kizárja, ha

a) az adományt elfogadó szerv jogszabályban meghatározott feladatai ellátásának befolyásolására irányul;
b) az adományozónak Magyarországgal szemben köztartozása áll fenn;
c) az adományozó meghatározza, hogy az adomány felhasználását csak bizonyos személyi kör számára teszi lehetővé.

A köztartozás-mentességet az adományozásról szóló megállapodás megkötésekor kell vizsgálni, ez a rendelkezés nem alkalmazandó természetes személy adományozó esetében.

15.1.7. Vizsgálat az adomány elfogadásakor

Az adomány elfogadásakor az adomány elfogadására jogosult személy vizsgálja

a) az adományozó által megjelölt célok teljesíthetőségét és következményeit,
b) a gazdaságosságot,
c) az adomány működtetési feltételeinek meglétét,
d) az adomány műszaki állapotát,
e) az adomány rendeltetésszerű használatra való alkalmasságát,
f) az adományozó rendelkezési jogának fennállását,
g) a fenti kizáró okokat.

Az elfogadott adományokat, azok bruttó értékét, összegét és felhasználásuk módját – adományozók szerinti bontásban – a kedvezményezett szerv naprakészen, elkülönítetten dokumentálja, ezzel egyidejűleg gondoskodik az adományok államháztartási jogszabályi előírások betartásával történő költségvetési-számviteli elszámolásáról.

Amennyiben az adomány forgalomképes ingatlan, az ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog, forgalomképes ingó dolog, nem ingatlanhoz kapcsolódó vagyoni értékű jog, azt leltárba kell venni, a célnak megfelelően kell hasznosítani, és az adománynak az állam tulajdonában, illetve használatában kell maradnia, kivéve, ha az adományozás céljával összhangban az elfogadott adomány már nem hasznosítható tovább, és fenntartása költséggel jár.

Az adomány elfogadásával kapcsolatos döntés előkészítését, az ahhoz kapcsolódó eljárást

– az adomány jellegének megfelelően – az érintett szakmai szervezeti egységek véleményének figyelembevételével a kedvezményezett szerv gazdasági szervezete végzi.

Az adomány elfogadásáról a kedvezményezett szerv – az adomány elfogadására jogosult személy jóváhagyását követően – az adományozóval írásbeli megállapodást köt. A megállapodást a kedvezményezett szerv gazdasági vezetője pénzügyi szempontból ellenjegyzi. Az adomány számviteli elszámolásának időpontjára a Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

15.1.8. Az adomány elfogadásáról szóló megállapodás

Az adomány elfogadásáról szóló megállapodás tartalmazza

a) az adomány azonosítására alkalmas adatokat;
b) az adomány bruttó és nettó könyv szerinti értékét, ha ez nem állapítható meg, annak piaci értékét;
c) az adomány felhasználási, hasznosítási célját, módját, továbbá a felhasználás feltételeit;
d) az adományozó nyilatkozatát arról, hogy hozzájárul nevének, címének, adószámának és adóazonosító jelének kezeléséhez.

A kedvezményezett szerv a bruttó 50.000 forintnál nagyobb értékű adományra és az adományozóra vonatkozó adatokat az adomány elfogadásától számított 8 napon belül köteles honlapján közzétenni, és annak megismerhetőségét 3 éven keresztül biztosítani. A rendvédelmi szervek esetében a honlapon való közzététel mellőzhető, ha a védelmi képességük fenntartása és a biztonsági kockázatok minimalizálása érdekében történt az adományozás.

15. 2. Az adomány elfogadására, illetve visszautasítására jogosultak köre

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az adomány elfogadására, illetve visszautasítására jogosultak körét, az adomány felhasználhatóságának fogalmát, valamint az adomány elfogadásakor előírt vizsgálati feladatokat.

Az adomány elfogadására, illetve visszautasítására jogosultak köre: **bruttó kétmillió forintot meg nem haladó** értékű adomány esetén

1) az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv esetén: a vármegyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok tekintetében a vármegyei (fővárosi) rendőrfőkapitány; a Készenléti Rendőrség tekintetében a parancsnok; a Repülőtéri Rendőr

Igazgatóság, a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ, valamint a Nemzetközi Oktatási Központ, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ tekintetében az igazgató;

2. a rendvédelmi technikum esetében az intézmény vezetője;
3. a büntetés-végrehajtási szervek esetén: a bv. intézetek vonatkozásában az intézet parancsnoka, a bv. intézmények tekintetében az intézmény vezetője, a bv. gazdasági társaságok tekintetében a gazdasági társaság ügyvezető igazgatója;
4. a katasztrófavédelem esetén: a területi, területi jogállású, valamint helyi szervei tekintetében a kedvezményezett szerv vezetője.

Értékhatártól függetlenül:

1. az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv esetén az országos rendőrfőkapitány,
2. a katasztrófavédelmi szervek esetén a főigazgató,
3. a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága esetén az országos parancsnok,
4. az idegenrendészeti szerv tekintetében főigazgató,
5. a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója,
6. a Terrorelhárítási Központ tekintetében a főigazgató,
7. a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ esetén a főigazgató.

A BM gazdasági helyettes államtitkára dönt értékhatártól függetlenül külföldi rendvédelmi szerv, valamint nemzetközi megállapodás, egyezmény alapján külföldi kormány, minisztérium által felajánlott adományok elfogadásáról vagy visszautasításáról.

Az adomány felhasználása: arra a célra használható fel, amelyre az adományozó juttatta. Ha az adomány célját, rendeltetését az adományozó nem jelöli meg, úgy annak felhasználásáról – a kedvezményezett szerv gazdasági, pénzügyi vezetője javaslatainak figyelembevételével – az adomány elfogadására jogosult vezető dönt.

Az adomány elfogadásakor az elfogadásra jogosult vizsgálja:

1. az adományozó által kikötött célok teljesíthetőségét és következményeit,
2. a gazdaságosságot,
3. az adomány működtetési feltételeinek meglétét,
4. az adomány műszaki állapotát,
5. az adomány rendeltetésszerű használatra való alkalmasságát,
6. az adományozó rendelkezési jogának fennállását,
7. a kizáró okokat.

15.3. Az adomány elfogadása, megállapodáskötés, dokumentálás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, hogy milyen tartalmi elemeket kell rögzíteni a megállapodásban, amennyiben egy adomány elfogadható, illetve mely okok zárják ki az adomány elfogadását.

15.3.1. Az adományok elfogadására vonatkozó rendelkezések

Az adomány elfogadására vonatkozó megállapodás tartalmazza:

- az adomány azonosítására alkalmas adatokat;
- az adomány bruttó és nettó könyv szerinti értékét, ha ez nem állapítható meg, annak piaci értékét;
- az adomány felhasználási, hasznosítási célját, módját, továbbá a felhasználás feltételeit;
- az adományozó nyilatkozatát arról, hogy hozzájárul nevének, címének, adószámának és adóazonosító jelének kezeléséhez.

A kedvezményezett szerv a bruttó ötvenezer forintnál nagyobb értékű adományra és az adományozóra vonatkozó adatokat az adomány elfogadásától számított 8 napon belül köteles honlapján közzétenni, és annak megismerhetőségét 3 éven keresztül biztosítani.

A közzététel tartalmazza az adományozó székhelyének megnevezését, az adomány leírását, az értéket, az adomány felhasználásának a megállapodásban rögzített célját vagy rendeltetését, az adomány elfogadójának megnevezését, székhelyét. Az adományozó kérésére a kedvezményezett szerv az adományozó olyan nyilatkozatát is közzéteheti, melyben az adományozás célját és okait röviden bemutatja. A kedvezményezett szerv köteles az adományozással kapcsolatos valamennyi adatot **5 évig** megőrizni.

15.3.2. Az elfogadott adományok dokumentálása

Az adományokat, azok értékét, összegét és felhasználásuk módját – adományozók szerinti bontásban – a kedvezményezett szerv, valamint annak adományban részesült szervezeti egysége naprakészen, elkülönítetten dokumentálja, ezzel egyidejűleg gondoskodik az adományok államháztartási jogszabályi előírások betartásával történő költségvetési-számviteli elszámolásáról. Az eredeti bizonylatokra épülő dokumentálás a költségvetési szerv **számviteli nyilvántartásának részét képezi,** az adomány értéke a költségvetési szerv kimutatott vagyonát növeli.

A dokumentációk alapján a költségvetési szerv **éves kimutatást** készít, amelynek tartal-

maznia kell a tárgyévben elfogadott, valamint felhasznált adományokat, azok értékét, összegét, az adományozók megnevezését. Az elfogadott adományokról készített – meghatározott tartalmú – kimutatást elektronikus, szerkeszthető, táblázatkezelővel kezelhető formában a Belügyminisztérium gazdasági helyettes államtitkára részére a tárgyévet követő április 30-ig kell felterjeszteni.

Az adományok elfogadásával kapcsolatos döntés-előkészítést, az ahhoz kapcsolódó eljárást – az adomány jellegének megfelelően – az érintett szakmai szervezeti egységek véleményének figyelembevételével a kedvezményezett szerv gazdasági szervezete végzi. A felajánlott adomány elfogadásáról a kedvezményezett szerv – az adomány elfogadásra jogosult jóváhagyását követően – az adományozóval írásbeli megállapodást köt. A megállapodást a kedvezményezett szerv gazdasági vezetője ellenjegyzi. Az adomány számviteli elszámolásának időpontjára a Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

16. Informatikai rendszerek elvi és gyakorlati felépítése

16.1. A vezetőktől elvárt informatikai ismeretek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a vezetők informatikai rendszerekre vonatkozó ismereteivel kapcsolatos elvárásokat.

Természetesen téves az a megközelítés, hogy a működtetett informatikai rendszert teljes körűen ismernie kell a vezetőnek. A működési elvekkel kell tisztában lennie, illetve azzal, hogy milyen szoftvereket működtetnek, „futtatnak", melyik szoftver mivel segítheti a mindennapi munkavégzést. Így:

1. tisztában kell lennie azzal, hogy egységesen hálózaton folyik a munkavégzés;
2. tudnia kell, hogy az általa irányított szervezetnél milyen rádiók milyen lehetőséggel bírnak;
3. iratkezelésre, iktatásra, ügyintézésre akkreditált programrendszert (BM szerveknél ez tipikusan a Robotzsaru) ismernie kell a saját munkája, a beosztottak által elérhető funkciók és az elektronikus folyamatrend tekintetében;
4. ismernie kell, hogy az egyes szakágak részére milyen további központi programok, lekérdező rendszerek és szolgáltatások állnak rendelkezésre;
5. be kell tartania és tartatnia az informatikai és biztonsági szabályzatban meghatározott jelszavak és biztonságos azonosítást biztosító eszközökre vonatkozó kezelési és használati szabályokat;
6. tudnia kell, hogy a rendészeti informatikai hálózat sértetlensége csak úgy biztosítható, ha idegen eszközt (saját notebook, PDA, pendrive stb.) csak bevizsgálást és engedélyezést követően csatlakoztatnak a hálózathoz;

7. a mobilinternet és vezeték nélküli átvitelre (elsődlegesen wifi, bluetooth) képes eszközök (mobiltelefon, laptop, tablet stb.) biztonsági rést képezhetnek, ezért a belső vezetékes intranet hálózaton történő használatuk, számítógéppel történő összekapcsolásuk csak a publikus vezeték nélküli kapcsolat tiltásával lehetséges; (eszközök PC-re történő adatletöltésekor, szinkronizálásakor a PC adatkapcsolatának tiltása, megszüntetése szükséges);
8. az intranet hálózati elérést biztosító VPN, APN és intranet wifi eszközök azon szolgáltatásokhoz alkalmazhatóak, amelyre engedélyezésük megtörtént. A szolgáltatások elérését, vagy módosítását az érvényes informatikai működési és biztonsági szabályzat alapján kell kérelmezni;
9. tisztában kell lennie azzal, hogy a rendszerekkel szembeni támadások döntő többsége nem hajtható végre belső tudatos vagy kockázatismeret hiányára visszavezethető segítség nélkül;
10. nem szabad elfelejtenie, hogy a leszerelő vagy más területre vezényelt munkatársak hozzáféréseit lezárni, illetve töröltetni kell;
11. tisztában kell lennie a jogosultsági rendszerekkel, a jelszóhasználat szabályaival;
12. tudnia kell, mi a különbség az online és az offline lekérdezés között;
13. ismernie kell a hálózati szolgáltatások lehetőségeit;
14. tudnia kell, hogy nemcsak szakmai, hanem biztonsági szempontból is felelős a rábízott szervezeti egységért;
15. meg kell tudnia határozni a rendelkezésére bocsátott források elosztásánál az informatikai, híradási prioritásokat.

16.2. A rendészeti szervek informatikai rendszerének felépítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerének elvi és gyakorlati felépítését, valamint meg tudja határozni a NISZ és az IdomSoft Zrt. szerepét a rendszerben.

A rendészeti szervek informatikai rendszerének szabályait az **informatikai szabályzatok** írják le. Minden szervezetnek az elektronikus adatok biztonsága, a működőképesség fenntarthatósága érdekében rendelkeznie kell a rendkívüli esetekre vonatkozó **katasztrófatervvel** is.

A rendészeti WAN infrastruktúra kormányrendelet[26] alapján történt átadásával „a kormányzati infrastruktúra működtetése, az e-közigazgatási megoldások támogatása, valamint a kormányzati szintű alap és emelt szintű informatikai szolgáltatások kormányzati gerinchálózati adatkapcsolatok biztosítása” a **Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.** (NISZ Zrt.) feladata.

26 309/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a központosított informatikai és elektronikus hírközlési szolgáltatásokról.

Az EDR rádiórendszert üzemeltető PRO-M Zrt. megvásárlása és KEKKH beolvadását követően a kormányzati informatikai szolgáltatások koncentrációja 2018. utolsó negyedévében Robotzsaru fejlesztési feladatainak és szakmai gárdájának a Rendőrségtől a NISZ Zrt. 100%-os tulajdonában lévő IdomSoft Zrt.-hez történő átkerülésével folytatódott.

Az akvizíciók és beolvadások által a NISZ Zrt. hálózati szolgáltatóból egyre inkább kormányzati adatvagyon kezelővé és informatikai szolgáltatás fejlesztővé válik.

Az informatikai közművek központosítása jogi szabályozási és adatkezelési szempontból jelentős feladatot ró az igénybe vevő kormányzati szervekre, ezzel szemben a harmonizáltabb, méretezhetőbb megvalósítás és az igényelt szolgáltatások minőségének megkövetelhetősége előnyként jelentkezhet, amennyiben jó arányok kerülnek kialakításra az igénybe vevő szervezeteken belül elvégzett és a központi rendszerből igénybe vett szolgáltatások tekintetében.

A rendészeti szervek híradó és informatikai rendszereit a NISZ által biztosított infrastruktúra fölé feszített, saját kezelésű, titkosított virtuális hálózat biztosítja. A hálózaton belül szakmai tervezés alapján az informatikai biztonsági szabályozással összhangban kerülnek kialakításra az alhálózatok és az ezek közötti átjárhatóság. A rendszerekhez csak azon személyek kaphatnak jogosultságot, akik a személyügyi rendszerben rögzítésre kerültek és aktív státuszúak. Adataik automatikusan kerülnek át a címtárba, amelynek segítségével az integrált alkalmazások azonosítják a felhasználót. A felhasználói jogok csoporthoz, szerephez kötötten és egyénileg szabályozhatók.

16.3. A rendészeti szervek, , a BM OKF, a BVOP és a „többi" rendvédelmi szerv informatikai rendszerének felépítése, az alkalmazott operációs rendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerének elvi és gyakorlati felépítését, tisztában legyen azzal, hogy milyen operációs rendszeren dolgoznak, illetve milyen iktatóprogramot használnak a BM fejezet alá tartozó költségvetési szervek, valamint fel tudja sorolni a nyilvántartó programokat.

A rendészeti szervek a munkaállomásokon egységesen a **Windowst használják az asztali gépek operációs rendszereként.** Irodai szoftvercsomagként elsődlegesen a nagyvállalati **Microsoft Office irodacsomag** adott hardveren optimális verzióját alkalmazzák, amely a tapasztalatok szerint hatékonyan segíti a munkavégzést.

A **levelezőrendszer** kiszolgálói oldalán vármegyei szinten Exchange alapú. Technológiai oldalról a liszenszelést igénylő, de nyílt szabványokra építő és együttműködést támogató rendszerről való áttérés a funkciójában gazdag, de zárt rendszer felé mindenképpen kockázatos és jelentős költséggel jár. A levelezés mellett országos szinten felhasználók egy kisebb csoportjának Microsoft Lync alapú hang- és képhívás kezdeményezésére is módja van, ezen rendszerhez videókonferencia alapú távtolmácsrendszer-végpontok is kialakításra kerültek.

Vezetői oldalról a **zárt rendszerek** egyszerűbbek, de a döntési szabadság és a forrásfelhasználás rugalmasságának csökkenését hordozzák.

Egységesen elrendelt az iratkezelést és ügyintézést, a bűnügyi munkát és a közrendvédelmi, valamint szabálysértési és technikusi munkát, a parancsnoki tevékenységet és statisztikai kötelezettségeket támogató **programok a Robotzsaru Neo és a Netzsaru.**

A rendészeti szerveken belül, illetve a Robotzsaru technológiát használó más szervezetek felé közvetlenül a szerverrendszerek között történik az ügyek átadása. Más szervezetekkel és állampolgárokkal a Magyar Posta részben még papíralapú hibrid kézbesítési és postázási rendszerén keresztül történik a levelezés.

A rendészeti ügyek **ügyfélkapun** keresztüli intézése 2018. január 1-től lehetséges. A Robotzsaru saját ügyfélkapurendszere uniós forrásból az INNOVA projekt keretében készült el. Ezen portál minden Robotzsaru rendszert alkalmazó állami szervezet számára biztosíthatja a közös kapcsolati pontot.

A rendészeti szerveken belül egyértelmű **célként** fogalmazódik meg, hogy **minden rendészeti szakprogram a Robotzsaru rendszerrel kerüljön kiváltásra,** illetve más állami szervezeteknél is központi elvárás a rendszer egyre szélesebb körű használata.

Az anyagi és a személyügyi nyilvántartás központi, BM által rendszeresített programokkal történnek.

A gépjárművekkel elkövetett szabálysértéseket feldolgozó programok, a körözési rendszer és a határőrizeti rendszer integrációja, illetve felső applikációs szintjének a Robotzsaruban történő megvalósítása is folyamatban van. Alapadataik a teljes integrációig is elérhetők a Robotzsaruból.

Az **információk elérése** többségében rendszerek közötti interfészekkel vagy automatikus exportálással történik, de kisebb részben nemzetközi kötelmek, illetve rendszerek logikájának eltérése miatt az adatok parallel rögzítéssel kerülnek a Robotzsaruba.

16.4. Az informatikai védelemmel kapcsolatos követelmények

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerében alkalmazott védelmi rendszereket, a vírusvédelem, valamint a jogosultsági szintek, illetve az adatmentés fontosságát.

A nagy kiterjedésű, összetett és sokprogramos, sok felhasználós informatikai rendszer alapkérdése a biztonság. A rendészeti szerveknél a nemzetközi ajánlásoknak megfelelő titkosított hálózat működik. A mobil eszközök, illetve alkalmazások területén fejlesztési stratégia készült, amelynek része az MDM (Mobil Data Menedzsment) rendszer bevezetése.

A **vírusvédelem** mind szerver-, mind munkaállomás-oldalon a Symantec nagyvállalati megoldására épül.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a szervezetek közötti kommunikációban még mindig az a döntéshozói és sok esetben szakmai nézet a jellemző, hogy ami belül van az állami szférán az biztonságos, tehát minimális szűrés elegendő, titkosítani általában nem kell, csak az internet irányból van fenyegetés. Ez teljesen szemben van a betartandó jogi környezettel, és rendkívül kockázatos. Az informatikai rendszereket még szervezeten belül is jól elhatárolható **biztonsági zónákra** kell osztani, ezek határain megfelelő védelmet kialakítani. A szolgáltatásoknál pedig a kezelt adatoknak legalább megfelelő biztonsági szintet kell kialakítani, karbantartott, pontos, **felhasználóhoz kapcsolódó jogosultsági rendszerrel és naplózással.** Az **adatátvitelben** a zónák közötti csatornákat (adatkapcsolatokat) **megfelelő szinten titkosítani** kell, a kezelt adatok besorolásától függően a szolgáltatásokba (programokba) épített további titkosításra is szükség van.

A rendszerek biztonsági szempontból legaggályosabb eleme maga a felhasználó. A felhasználók jogosultságait a területi szervek informatikai biztonsági szabályzata írja le, betartásáért, betartatásáért az egyszemélyi felelős minden szervezetnél a vezető. Nagyon fontos, hogy a vezető csak akkor várhatja el a biztonságos munkavégzést, ha a szabályokat maga is betartja. Nem a tiltásközpontúság a korszerű szemlélet, hanem a személyre szabás, a **szerepalapú jogosultságkezelés.** A felhasználó ne a korlátokat érezze, hanem, hogy pont azt és pont úgy kapja, ahogy és amire szüksége van.

A védelem, adatbiztonság területén általában háttérbe szoruló kérdés az adatelérhetőség, amelyet természetesnek veszünk, ezért nem csak informatikai vezetőként kell hangsúlyt fektetni arra, hogy a szükséges megbízhatóságú és **rendezett üzemeltetésű** informatikai rendszerekkel történjen a munka.
Tökéletes megoldás a védelemben sincs, csak mind szakmai, mind személyi, mind szervezeti szinten a **kockázatok kezelése**, amelynek végső mentsvára az **adatmentés.** A személyes adatok mentése szervezeti egységenként meghatározott módon történhet, a nagyobb

rendszerek mentése is az üzemeltetési szabályzatok alapján történhet, illetve minden állami szervezetnél szükséges teljes és inkrementális mentés készítése heti, illetve napi szinten, amelyet el kell eljuttatni a **Kormányzati Adatközpontba.**[27]

16.5. A vezetői munka informatikai támogatása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerében a vezetői munka informatikai támogatottságának elemeit, ezen belül a jogszabálykeresési lehetőséget, valamint a személyügyi munkát támogató és térfigyelő rendszereket.

16.5.1. Jogszabályok, jogtár

A vezetői tevékenység nem elképzelhető megfelelő jogszabályismeret és -alkalmazás nélkül. Az általános jogszabályok a weben szabadon elérhetőek (https://net.jogtar.hu/). Rendészeti szervek számára belső normákat is tartalmazó DVD-jogtár is rendelkezésre áll, továbbá a belső utasítások és szabályozók az intranetportálokon is elérhetőek. Ugyanakkor a Robotzsaru program is kellő jogi támogatást tartalmaz. A Nemzeti Jogszabálytár elérhetősége: https://njt.hu/

16.5.2. Személyügyi munka, internet

A személyügyi munka támogatására a SZTNYR program áll rendelkezésre. Ugyanakkor a vezetőnek nem kell csupán erre hagyatkoznia, hiszen a Robotzsaru program számtalan helyen rendelkezik olyan modullal, amely a vezetői tevékenységet támogatja.

A Rendőrség belső intranet (intra.police.hu) és sharepoint (portal.police.hu) portáljai széleskörű adattartalmat, címjegyzéket, oktatási anyagot és fájlletöltést biztosít. Funkciói folyamatos bővítésre kerülnek.

Az állomány és a vezetők számára biztosított az internetelérés az a speciális eset, ha a felhasználó (általában vezetői utasításra) nem rendelkezik internetjoggal.

16.5.3. Térfigyelő rendszerek

A kamerarendszerek nagy mértékben támogathatják a közterületi, közlekedési, szervezési, védelmi, felderítési és rendészeti tevékenységet. A videófeldolgozás a 2010-es évektől

27 467/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet a Kormányzati Adatközpont működéséről.

hatékonyan használható a kamerákat figyelő személyek tehermentesítésére és eredményességük növelésére. Az analízis egyre több területen – mint a rendszámolvasás, arcfelismerés, közlekedési helyzet, szabálytalanság, sebességdetektálás stb. – teszi lehetővé az automatizált feladatvégrehajtást, illetve megalapozza az intézkedés végrehajtását.

A legnagyobb és nem halogatható feladat a korábban már említett szabványos, integrált rendszerbe foglalás megvalósítása és az egységes, minden érintettet bevonó optimalizált rendszer, tervezési és létrehozási folyamatrendszer kialakítása. Ennek végrehajtását mintegy kikényszeríti a kormányrendelet alapján létrehozott, NISZ Zrt. által menedzselt Kormányzati Adatközpont létrehozása, ahol a szándék szerint minden arra kötelezett szervezet képfelvételeinek rögzítésére sor fog kerülni, és ahonnan az ügyben érintett szervezetek ügykezelői a képanyagokat elérhetik.

16.6. A vezetői munka informatikai támogatása, híradás (EDR), csapaterős tevékenység

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerében a vezetői munka informatikai támogatottságának elemeit, ezen belül az EDR rendszert, a csapaterős tevékenységet támogató TIR rendszert, a normaalkotást támogató rendszert, illetve az értékelési, szolgálatszervezési és ellenőrzési tevékenységet támogató informatikai rendszereket.

16.6.1. Híradás

Az Egységes Digitális Rádiótávközlő Rendszer Kormányhatározat[28] alapján a schengeni egyezmény követelményeinek megfelelően készült el a készenléti és kormányzati felhasználói kör rádiókommunikációs igényeinek biztosítására. A rendszer kevéssé használt, de nagyon fontos előnye, hogy a saját hívócsoportjainak elérését a Pro-M Zrt.-nek küldött igényléssel más szervezetek számára is elérhetővé teheti eseti vagy folyamatos jelleggel. Az EDR független, a publikus (mobil-, vonalas és IP-telefon) rendszerek túlterhelése, illetve ellehetetlenülése esetén is működő távközlési hálózat.

A rádiós végberendezések adótávolságon belül a központi hálózat nélküli is képesek közvetlen kommunikációra, illetve a jelenlegi eszközök többségével lokális sziget alakítható, vagy lokális átjátszóként kapcsolatot teremthet a hálózat működő részéhez. Lehetséges SDS- (SMS-) küldés, és a rendszerből – megfelelő jogosultsággal – BM-, publikus irányú vonalas és mobilhívások (részben különdíjért) is kezdeményezhetők. Túl sok beszédhívás esetén azonban az alacsony kapacitású helyeken és a tömegrendezvényeknél gondot okozhat a szabad csatornák elfogyása, de a rendszer folyamatos fejlesztésével ez a veszély jelentősen lecsökkent. A készülékek alkalmasak minden mással szemben elsőbbséget él-

28 1053/2005. (V. 26.) Korm. határozat az egységes digitális rádiótávközlő rendszer (EDR) kialakításával, valamint az EDR szolgáltatás vásárlásával kapcsolatos feladatokról.

vező vészhívásra. A TETRA rendszer fontos előnye, hogy az eszközök beállításai, működése távolról programozható, így szükség esetén az elért csoportok, a működés akár a NISZ Zrt. ügyfélszolgálatán keresztül is a feladathoz igazíthatók. A TETRA rendszer fontos hátránya, hogy adatátvitelre csak korlátozottan alkalmas.

16.6.2. Csapaterős tevékenység

Az események helyszínének biztosítása speciális szakértelmet, felkészültséget igényel. Az előzetes terveket Robotzsaru TIR rendszerben térképen lehet rögzíteni. A híreszközök elosztásánál a célszerűség az eredményesség meghatározója. A különböző akciók során rendelkezésre állnak a híradós szervezeti egységeknek kézi, közvetítő kocsin lévő és hozzá kapcsolódó kamerák, valamint az intranet rendszerbe integrált és működő térfigyelő kamerák képei is használhatók.

16.6.3. Normaalkotás

A belső normaalkotásban elsősorban a Word által kínált lehetőségeket és a levelezőrendszer munkacsoportot segítő szolgáltatásait lehet kihasználni.

16.6.4. Értékelés

A Robotzsaruban, illetve az intranetről letölthető űrlapon gyorsan és könnyen végezhető el a beosztottak értékelése. Ezáltal a rendészeti szervek vezetőinek munkája formailag egységessé és objektívebbé válhat.

Nyilvántartott, könnyen visszakereshető, ellenőrizhető az abban megfogalmazott követelménytámasztás, illetve azok teljesülése.

16.6.5. Szolgálatvezénylés

A Robotzsaru szolgálatvezénylő moduljával a szervezet teljes létszámára vonatkozóan, akár egy évre előre is el lehet készíteni a szolgálatvezénylést, illetve az ügyeleti napló vezetése és napi jelentések elkészítése is elérhető funkciók.

16.6.6. Ellenőrzés

A számítástechnikai rendszer segítségével az ellenőrzési munka is hatékonyabbá tehető. Ilyen például az ügyek szignálása, kiosztása, revíziója a Robotzsaruban. Ma már a vám- és

pénzügyőrökön kívül a bírók és ügyészek is használják a programot. Az ügyész közvetlenül ellenőrizheti az ügyek szakszerű és jogszabálynak megfelelő menetét.

16.7. Az állomány munkáját segítő rendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szervek informatikai rendszerében az állomány munkáját segítő rendszereket, ezen belül az irodaszoftvereket, a Robotzsaru NEO és Netzsaru rendszert, illetve a használt híradó eszközöket.

16.7.1. Irodaszoftverek

Az irodaszoftverek a teljes rendészeti állomány rendelkezésére állnak. A felhasználónak általában a saját gépén, a saját merevlemezén széles körű jogai vannak, ott szinte bármit létrehozhat.

16.7.2. Robotzsaru NEO

A Robotzsaru 2000 program alapvetően a bűnügyi munkát támogató szoftverként jött létre. Ma már ezeket a kereteket messze meghaladva, egyfajta informatikaiportál-szolgáltatásként működik, valamennyi szakterület tevékenységét támogatva.

A Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer használatát ORFK utasítás[29] szabályozza a Rendőrség vonatkozásában, mely meghatározza az abban dolgozók szerepköreit. A fejlesztők a szerepkörökhöz szabták a jogosultsági rendszert. Valamennyi szakterület megtalálja benne a számára fontos iratokat, nyomtatványokat. Az országos adatbázisokhoz és ügyekhez a felhasználók jogosultságuk, vezetői szignálás, koordináció és más felhasználó általi engedély alapján férhetnek hozzá. A programban található mintaokmányok, űrlapok, jegyzőkönyvek, stb. az ügyészséggel egyeztetve kerültek a kifejlesztésre, így azok mind alaki, mind törvényességi szempontból elfogadottak. Saját okmányminták is létrehozhatók. Iratok külső programból tipikusan (MS Wordből) beemelhetők.

A rendszer speciális modulokat tartalmaz közrendvédelem, a technikusok és a bűnügyi állomány munkafolyamataihoz is (pl. űrlapok, rabosítás, ujjnyomatok, digitális fotók, helyszínrajzok stb.). Csökkenő mértékben szükséges, de szükséges funkció az offline működés, így már adatkapcsolat nélkül a helyszínen megkezdhető a munka az érintettek számára, jegyzőkönyv is nyomtatható, majd a munkahelyre visszaérve megtörténhet a szinkronizáció.

29 13/2013. (V. 31.) ORFK utasítás a Robotzsaru rendszer alkalmazás támogatásáról, fejlesztéséről és a használatához szükséges képzésről.

16.7.3. Netzsaru

Mindenkinek, akinek joga van a Robotzsaruban dolgozni, lehetősége van a Netzsaru adatelemzési eszközeinek használatára is. A rendszerben sokrétű keresés/kutatás és összetett keresés lehetséges, a sztenderdeken túl a szakmai igényeknek megfelelő lehetőségek, mint pl. sorozatjelleggel kapcsolatos lehetőségek, az ENYÜBS-kód és az elkövetés módszere.

16.7.4. Híradó eszközök

A szolgálatot teljesítő állomány számára elegendő mennyiségben kézi és mobil EADS, SEPURA és MOTOROLA márkájú TETRA rádiótípusok állnak rendelkezésre. Kisebb mennyiségben speciális feladatok ellátására további rádiótípusok is megtalálhatóak (rejtett viselés, motoron történő használat stb.). Az EDR rendszer biztonsága érdekében az elveszett készüléket azonnal szükséges jelenteni és letiltatni, hogy a szolgálati érdekek ne sérülhessenek.

A szakterületi fejlesztések során a szolgálatot teljesítők egyre növekvő mértékben ellátásra kerülnek mobileszközökkel.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Integrált rendészeti ismeretek

XI. fejezet

Fegyveres szervek hivatali igazgatása

Írta: dr. Bosnyák-Beálló Vera r. alezredes

Budapest, 2026.

Tartalomjegyzék

1. Hivatali igazgatás 4
1.1. Bevezetés – a hivatali igazgatás szerepe és jelentősége, szervezetei 4
1.2. A hivatali igazgatás tartalma, főbb feladatai 5
2. Adatvédelem 6
2.1. A GDPR 6
2.2. A személyes adatok kezelése és védelme 7
2.3. Az adatkezelés jogalapja 8
2.4. Az adatkezelő, az adatfeldolgozó és kötelezettségeik 9
2.5. Adatvédelmi tisztviselő, adatvédelmi incidens 9
2.6. Az adatvédelmi felügyeleti hatóság, nemzeti szabályozás, közügyek átláthatósága 10
2.7. A minősített adat védelme és főbb szabályai 11
2.7.1. Szigorúan titkos! 11
2.7.2. Titkos! 12
2.7.3. Bizalmas! 12
2.7.4. Korlátozott terjesztésű! 12
2.7.5. A minősítés felülvizsgálata 12
3. Ellenőrzés 13
3.1. A belső ellenőrzés meghatározása 13
3.2. A szakmai belső ellenőrzés ismérvei 13
4. A kommunikáció 14
4.1. Sajtókapcsolatok 14
4.2. Belső kommunikáció 16
4.3. A sajtó-helyreigazítás 16

4.4. Kríziskommunikáció 17
5. Ügyelet 18
5.1. Az ügyeleti rendszerek 18
5.2. A segélyhívásokat fogadó szerv rendszere, feladatai 18
5.3. A tevékenység-irányítási szolgálatok működése 19
6. Védelmi igazgatás 20
6.1. A védelmi igazgatás helye, szerepe a rendészeti tevékenységben 20
6.2. A védelmi igazgatás rendszere 20
6.2.1. Fogalmi keretek 21
6.3. A rendvédelmi szervek készenlétbe helyezése 21

XI. Fejezet

Fegyveres szervek hivatali igazgatása

1. Hivatali igazgatás

1.1. Bevezetés – a hivatali igazgatás szerepe és jelentősége, szervezetei

Ez a téma háttéranyag.

Igazgatás alatt olyan céltudatos emberi tevékenységet értünk, amely megteremti a kitűzött cél eléréséhez szükséges – személyi, tárgyi és egyéb – feltételeket, majd a feltételek és az egyéni tevékenységek összehangolásával biztosítja a kitűzött cél elérését. Az **igazgatási tevékenység** egy több elemet magába foglaló folyamat, mint például: célkitűzés, információgyűjtés és -feldolgozás, tervezés, döntés, végrehajtás, koordináció, ellenőrzés.[1] Az igazgatás tevékenységi körében elsődlegesen a szabályoknak megfelelő adminisztrációs hátteret teremtik meg, és folyamatosan fenntartják azt a teljes szervezeti struktúrára vonatkozóan.

A közigazgatásban, melynek része a rendvédelmi igazgatás is, az **igazgatási feladat** általánosan a *közszolgálati szervezési, működtetési* feladatokat jelenti. A rendvédelmi feladatot ellátó szerveknél az igazgatás keretében általában azokat a feladatokat végzik, amelyek a konkrét, rendészeti szakmai feladatokon (bűnügy, rendészet) kívül esnek, továbbá *koordinálják* a komplett szervezeti rendszer és a közigazgatás együttműködésével összefüggő feladatokat. Az igazgatásnak fontos szerepe a *szakmai vezetés segítése, támogatása*, egyúttal az irányításhoz, a vezetéshez, a szervezet működéséhez szükséges *szabályozott keretek megteremtése*.

A rendvédelmi feladatot ellátó szerveknél az igazgatás feladatait általában a **Hivatal** elnevezésű szervezeti elemekek végzik, úgynevezett *funkcionális szervként* segítik és támogatják a rendvédelmi szakmai munkát. A központi szerveknél önálló szervezeti elemként működik a Hivatal, komoly szakértelemmel rendelkező állománnyal, a területi (megyei) szintű szerveknél általában szintén különálló szervezeti elem, míg a helyi szerveknél nem feltétlenül alakítanak ki hivatali szervezeti elemet, hanem az ilyen jellegű feladatokat a szakmai képzettséggel rendelkező munkatársak látják el.

Attól függően, hogy központi, területi vagy helyi szintű szervekről van szó, a hivatali igazgatás feladatai változóak, pl. perképviseletet a központi és területi szerveknél látnak el, a helyi szerveknél nem, továbbá a központi szervek szakirányítási feladatokat is ellátnak. Fegyelmi és kártérítési ügyekben általában külön szervezeti elemek járnak el a központi vagy területi szerveknél, míg a helyi szerveknél ezeket a feladatokat a hivatali szervezeti elem munkatársai végzik.

[1] Szerző: Prof. Dr. Torma András egyetemi tanár – Közigazgatási Jog 3. Magyar Közigazgatási Jog, Különös rész. Miskolci Egyetem, ÁJK Államtudományi Intézet, Közigazgatási Jogi Tanszék, 2014.

1.2. A hivatali igazgatás tartalma, főbb feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a hivatali szakszolgálat – arab számokkal megjelenített – főbb feladatait, és ki tudja fejteni a jogi feladatok lényegi tartalmát.

A hivatali igazgatás főbb feladatai:

1. ellátja a szervezet **jogi feladatait;**
2. összeállítja az **éves munkatervet,** figyelemmel kíséri annak végrehajtását, végzi a vezetők által meghatározott feladatok **monitoringját;**
3. biztosítja az **ügykezelés** szabályosságát, az egységes iratkezelést és ügyvitelt;
4. közreműködik a működési okmányok, így a **szervezeti és működési szabályzatok, ügyrendek** összeállításában, jogi szempontú ellenőrzésében, figyelemmel kíséri a feladatok teljesítését;
5. kivizsgálja a **kártérítési és fegyelmi ügyeket,** elbírálja a **panaszbeadványokat;**
6. ellátja az **adatvédelemmel és a minősített adat védelmével** összefüggő tevékenységet;
7. koordinálja a **szervezeti és egyéni teljesítményértékeléssel** kapcsolatos feladatokat, a **minőségfejlesztési és minőségirányítási** tevékenységet;
8. **együttműködik, kapcsolatot tart** a társszervekkel, illetve egyéb hatóságokkal, szervekkel.

A hivatali igazgatásban kiemelt szerepet kap a jogi feladatok ellátása. A legfontosabb jogi jellegű tevékenység:

- a **jogi képviselet**et ellátása a bíróságok és más hatóságok előtt,
- a követelések és kárigények jogi érvényesítése,
- a jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök (együttesen: norma) véleményezése, koordinációja, felülvizsgálata, deregulációja.

A **rendészeti igazgatás** körében a **norma-előkészítés,** illetve általában a **normaalkotás** szabályai ismeretének fontos szerepe van. Egyrészt a normák előkészítése során a szabályozás tárgya szerint érintett rendvédelmi feladatot ellátó szervek lehetőséget kapnak szakmai véleményük, álláspontjuk kifejtésére, szakmai javaslataik megtételére, vagyis javaslattevőként vagy véleményezőként bekapcsolódhatnak a normaalkotás folyamatába. Másrészt a jogalkalmazás tapasztalatai alapján válik nyilvánvalóvá egy új norma megalkotásának, vagy egy már hatályos norma módosításának, hatályon kívül helyezésének szükségessége, így a jogalkalmazó szerv saját maga kezdeményezheti norma megalkotását vagy az általa alkalmazott norma módosítását, esetlegesen a rá irányadó norma deregulációját.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek országos parancsnokai – mint központi államigazgatási szervek vezetői – **felhatalmazással rendelkeznek közjogi szervezetszabályozó eszköznek minősülő normatív utasítás kiadására.**[2] A belső norma szabályozási területe korlátozott, elsősorban a belső norma kibocsátója által irányított (vezetett, felügyelt) szerv szervezetéről, belső működési szabályairól, a szakmai feladatvégrehajtás előírásairól rendelkezhet, illetve belső eljárási szabályokat határozhat meg.

A belső norma jellegétől függően, jogokat és kötelezettségeket, feladat- és hatásköröket, eljárási cselekményeket, eljárási szabályokat, szervezeti felépítést határozhat meg.

[2] Jat. 23. § (4) bek. c) pontja.

A minősített adatot nem tartalmazó közjogi szervezetszabályozó eszközt a Hivatalos Értesítőben kell közzétenni. Az egyéb belső normák közzétételének bevett gyakorlata a honlapon történő közzététellel vagy a címzettek részére elosztó alapján történő eljuttatás.

2. Adatvédelem

2.1. A GDPR

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tudja, mit jelent a GDPR, és hogyan illeszkedik a nemzeti jogrendszerbe.

Az új európai adatvédelmi reformnak három „lába" van. Az első a **GDPR** (General Data Protection Regulation)[3] az Európai Unió rendelete, általános adatvédelmi rendelet, **(Rendelet),** amely előírások közvetlenül hatályosak és válnak alkalmazandóvá a magyar jogban. Minden tagállamban alkalmazni kell, ezáltal az egész unió területén azonos szabályok érvényesülnek.

A második elem a bűnüldözési célból kezelt személyes adatok védelmére vonatkozó irányelv, ez az úgynevezett **bűnügyi adatvédelmi irányelv**[4] **(Irányelv).** Rendelkezései nem közvetlenül, hanem a magyar jogba átültető rendelkezéseken keresztül érvényesülnek. A **bűnüldözés során** a tagállamok hatóságainak – **a nemzetközi bűnözés és terrorizmus elleni küzdelem** részeként – egyre gyakrabban kell személyes adatokat feldolgozniuk és továbbítaniuk. Egységes szabályok vonatkoznak a személyes adatok belföldi kezelésére és határokon átnyúló továbbítására. Az Irányelv kiemelt hangsúlyt helyez az egyének jogaira is.

A harmadik elem, az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről és a magánélet védelméről szóló irányelv. A helyette tervezett rendelet nem készült el, a jelenlegi irányelv - módosított/konszolidált formában hatályban van. [5]

A GDPR szabályait szinte minden, a személyes adatokon végzett műveletre alkalmazni kell. Nem alkalmazandó a természetes személyek kizárólag személyes vagy otthoni tevékenység keretében végzett adatkezelésére (levelezés, címtárolás, kapcsolattartás közösségi hálózaton), és az elhunytak személyes adatainak adatkezelésére. A GDPR területi hatálya kiterjed az Unióban tevékenységi hellyel rendelkező adatkezelők vagy adatfeldolgozók ilyen irányú tevékenységére, továbbá azokra az adatkezelőkre, adatfeldolgozókra is,

[3] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 Rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). A Rendeletet 2018. május 25-től kell alkalmazni. A GDPR magyar nyelvű szövegét az alábbi weboldalon érheti el: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HU/TXT/ELI/?eliuri=eli:reg:2016:679:oj

[4] A személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/680 európai parlamenti és tanácsi irányelv:
http://eurlex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680&from=HU

[5] az Európai Parlament és a Tanács 2002. július 12-i 2002/58/EK irányelve a személyes adatok kezeléséről és a magánélet védelméről az elektronikus hírközlési ágazatban.

akik az Unióban tevékenységi hellyel nem rendelkeznek, de tevékenységük áruknak vagy szolgáltatásoknak az Unióban tartózkodó érintettek számára történő nyújtásához vagy az érintettek viselkedésének megfigyeléséhez kapcsolódnak.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény **(Infotv.),** mint a nemzeti adatvédelmi szabályozás egyik legfontosabb eszköze, kiegészítő szabályokat és **a bűnügyi, bűnüldözési célból végzett adatkezelés** szabályait állapítja meg. A szükséges jogrendszeri koherencia biztosítása érdekében a szektorális, vagy ágazati törvényeket[6] érintő módosításokat is elvégezték.

2.2. A személyes adatok kezelése és védelme

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a személyes adatok kezelésére vonatkozó elveket és a személyes adat fogalmát, fel tudja sorolni a személyes adatok általános és különleges kategóriáit, valamint legyen tisztában azzal, hogy a GDPR szerint milyen tevékenységek számítanak adatkezelésnek.

A Rendelet értelmében a természetes személyek személyes adatai kezelésével összefüggő védelem **alapvető jog,** mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez. Az ilyen adatok kezelésével összefüggésben fennálló jogokat minden tagállamban azonos szintű védelemben kell részesíteni. A Rendelet további fő célja, hogy a természetes személyek számára biztosítani kell, hogy saját személyes adataik felett maguk rendelkezzenek.

A Rendelet **számos, a személyes adatok kezelésére vonatkozó elvet fogalmaz meg***: jogszerűség, tisztességes eljárás és átláthatóság, célhoz kötöttség, pontosság*. Az *adattakarékosság elve* azt jelenti, hogy az adatkezelés releváns legyen, és a szükségesre kell korlátozódnia. A *korlátozott tárolhatóság* szerint csak a szükséges ideig, a megfelelő technikai és szervezési intézkedések végrehajtásával tárolható a személyes adat. Az *integritás és bizalmas jelleg elve* a személyes adatok megfelelő biztonságát írja elő, ideértve az adatok jogellenes kezelésével, véletlen elvesztésével, megsemmisítésével, vagy károsodásával szembeni védelmet is.

A személyes adat általánosságban az érintettre (azonosított vagy azonosítható természetes személyre) vonatkozó bármely információ: név, születési adat, lakcím, képmás, hang, online azonosító, IP-cím, TB-szám, testi, fiziológiai adat, szokások, preferenciák, gépjármű rendszáma stb.

Személyes adatok különleges kategóriái: a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási meggyőződésre utaló adatok, továbbá genetikai és biometrikus adatok, szexuális életre vonatkozó adatok, egészségügyi adat, szakszervezeti tagságra utaló személyes adat. A Rendelet a személyes adatok különleges kategóriáinak kezelését alapvetően tiltja, csak meghatározott feltételek fennállása esetén teszi lehetővé.

Adatkezelési tevékenységen a személyes adatokon vagy adatállományokon automatizált vagy nem automatizált módon végzett bármely művelet vagy műveletek összessége érthető. Így a gyűjtés, rögzítés, rendszerezés, tagolás, tárolás, átalakítás vagy megváltoztatás, lekérdezés, betekintés, felhasználás, közlés, továbbítás, terjesztés vagy egyéb módon történő hozzáférhetővé tétel útján, összehangolás vagy összekapcsolás, korlátozás, törlés, illetve megsemmisítés. Az is adatkezelés, ha

[6] Pl. 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről, vagy a foglalkoztatási törvények.

kamerarendszert vagy beléptető rendszert alkalmaznak, és az e körben keletkező személyes adatokat kezelik.

2.3. Az adatkezelés jogalapja

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az adatkezelés alapvető jogalapjának lényegét, az érintetti hozzájárulást, és ki tudja fejteni annak lényegi elemeit.

Az **adatkezelés jogszerűségét** számos feltétel megalapozhatja, pl. az adatkezelés jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges, közérdekből indokolt, szerződés teljesítéséhez szükséges. Az adatkezelés jogalapja lehet továbbá a közhatalmi szervek (pl. rendvédelmi szervek) által feladataik ellátása során végzett adatkezelés.

A **legalapvetőbb jogalap az érintett hozzájárulása.** A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a hozzájárulásnak egyértelműnek és tevőlegesnek kell lennie. A hallgatás nem jelent beleegyezést, az érintettnek alá kell írnia az adatkezelésre vonatkozó hozzájárulási nyilatkozatot, illetve online szolgáltatás igénybevétele során az érintett a hozzájárulásra vonatkozó technikai beállítást hajt végre (pl. ki kell pipálni a négyzetet, amellyel elfogadja a feltételeket). Az adatkezelőnek képesnek kell lennie a hozzájárulás igazolására, tehát az írásos és elektronikus hozzájárulás dokumentumait egyaránt tárolnia kell. Az érvényes hozzájárulás nélküli adatkezelés jogszabályba ütköző tevékenység. Az érintett jogosult arra, hogy hozzájárulását bármikor visszavonja. A hozzájárulás visszavonását ugyanolyan egyszerű módon kell lehetővé tenni, mint annak megadását. Számos olyan helyzet van, amely befolyásolhatja az érintett önkéntesen adott hozzájárulását. Tipikus, amikor a munkáltató kér hozzájárulást a dolgozótól (pl. kamerás megfigyelésre), amely a függőségi viszonyra tekintettel önkéntesnek nem mondható. Ebben az esetben a munkáltatónak más jogalapot kell választania.

Kiemelést érdemel, hogy a GDPR szigorú szabályokat alkalmaz a **profilalkotást** eredményező adatok gyűjtésével kapcsolatban, vagyis a személyes adatok automatizált kezelésének olyan formái, amely lehetővé teszi személyes preferenciák vagy egészségi állapotra vonatkozó személyes jellemzők elemzését, előrejelzését (a profilozás könnyen megvalósulhat pl. egy mobilalkalmazás során, amikor az összegyűjtött adatokból marketingcélú profilt építenek).

Az **érintettek jogainak biztosítása** kiemelt szerepet kap a Rendeletben. A személyes adatok kezelésére vonatkozó tájékoztatásnak átláthatónak, könnyen hozzáférhetőnek, világosan és közérthetően megfogalmazva kell történnie. Az érintettnek joga van kérnie a rá vonatkozó személyes adatokhoz való **hozzáférést,** azok **helyesbítését, törlését, kezelésének korlátozását,** személyes adatainak **hordozhatóságát, tiltakozhat az adatok kezelése ellen.** Tájékoztatni kell az érintettet a felügyeleti hatósághoz címzett panasz benyújtásának jogáról, az adatkezelés jogalapjáról, a kezelt adatok kategóriáiról, az adatok tárolásának időtartamáról és mindenek előtt az adatkezelő, és ha van adatfeldolgozó, adatvédelmi tisztviselő, annak kilétéről, elérhetőségéről. Újdonság az **adathordozhatósághoz való jog,** vagyis az érintett jogosult – a hozzájáruláson vagy szerződésen alapuló adatkezelés esetében, amennyiben az adatkezelés automatizált módon történik – az adatkezelőnek átadott személyes adatai másik adatkezelőhöz való továbbítására.

2.4. Az adatkezelő, az adatfeldolgozó és kötelezettségeik

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja idézni az adatkezelő és az adatfeldolgozó ismérveit.

Az **adatkezelő** az adatvédelmi szabályozás központi szereplője. Az adatkezelő határozza meg az adatkezelés céljait és eszközeit, az adatkezeléssel kapcsolatos érdemi döntéseket meghozza. Az adatkezelőnek egyrészt jogi szempontú feladatai vannak, másrészt az információtechnológia (IT) biztonságtechnikai oldalt is ellenőrizniük kell, a fizikai biztonság megteremtésével egyidejűleg. Az adatkezelő lehet természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv. Több adatkezelő közösen is meghatározhatja az adatkezelés céljait és eszközeit, akkor közös adatkezelőnek minősülnek. Az adatkezelőket érintő egyik legfontosabb feladat olyan szervezeti és technikai megoldások bevezetése, amelyek biztosítják a kezelt adatok védelmét.

Az adatkezelő **adatfeldolgozót** vehet igénybe, amelyhez az adatkezelő előzetes, írásban tett felhatalmazása szükséges. Az adatfeldolgozónak megfelelő garanciát kell nyújtania, hogy a technikai és szervezési intézkedései a rendelet követelményeinek megfelelnek, és biztosítják az érintettek jogainak védelmét. Az adatfeldolgozó kizárólag az adatkezelő utasításának megfelelően járhat el. Az adatfeldolgozó lehet természetes vagy jogi személy vagy bármely egyéb szerv, amely az adatkezelő nevében személyes adatokat kezel. Az adatfeldolgozó tevékenységéért az adatkezelő felel. Tipikus adatfeldolgozó lehet az üzemorvos vagy könyvelő, ha nem az adatkezelő alkalmazottja, hanem szerződött partner. Az adatkezelő a dolgozó személyes adatait továbbítja az adatfeldolgozó felé, az alkalmasság megállapítása és az egészségügyi ellátás céljából, a könyvelőnek pedig a munkaügyi szolgáltatások nyújtása, pl. a bérszámfejtés a feladata.

Az adatkezelőnek **nyilvántartást** kell vezetnie adatkezelési tevékenységéről és azt naprakészen kell tartania. A Rendelet szabályaira történő felkészülés megkezdésekor először a kezelt személyes adatok feltérképezése szükséges, vagyis, ha indokolt az adatkezelés szempontjából, adatvédelmi hatásvizsgálatot kell lefolytatni.

Bizonyos esetekben az adatkezelő jogos érdekeinek alátámasztására érdekmérlegelési tesztet kell készítenie, pl. arra figyelemmel, hogy miért alkalmaz kamerarendszert a munkahelyen. Össze kell gyűjteni az adatkezelési célokat, azokat a meghatározott szempontok szerint elemezni kell, fel kell mérni a szükséges technikai és biztonsági feltételeket. A nyilvántartás kötelező tartalmi elemeit az adatkezelők és adatfeldolgozók számára felsorolja a Rendelet:[7] pl. az adatkezelő neve, elérhetősége, képviselője, ha van adatvédelmi tisztviselő annak elérhetősége, az adatkezelés jogalapja, célja, a kezelt személyes adatok kategóriái, időtartama, az adattovábbítás címzettjei. A nyilvántartás elektronikus formában is megfelel a követelményeknek. A nyilvántartási kötelezettség alól bizonyos esetekben felmentést ad a Rendelet. A felügyeleti hatóság kérésére az adatkezelő köteles a nyilvántartást bemutatni, így válik hatékony elszámoltathatósági eszközzé.

2.5. Adatvédelmi tisztviselő, adatvédelmi incidens

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az adatvédelmi tisztviselő jogintézményét, valamint tisztában legyen azzal, hogy mi az adatvédelmi incidens, és mi az eljárás, ha bekövetkezik.

[7] GDPR 30. cikk (1) és (2) bekezdés.

A Rendeletben meghatározott esetekben **adatvédelmi tisztviselőt** kell kijelölni. Erre akkor van szükség, ha közhatalmi szerveknél történik az adatkezelés (pl. rendvédelmi szervek), vagy az adatalanyok nagymértékű megfigyelése folyik, továbbá akkor is, ha különleges kategóriájú adatot kezelnek (pl. kórház, egészségügyi adatok). Az adatvédelmi tisztviselő lehet alkalmazott vagy külső megbízott, a lényeg a szakértelem.

Az adatvédelmi tisztviselő legfőbb feladatai:

- tájékoztat és szakmai tanácsot ad az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó, továbbá az adatkezelést végző alkalmazottak részére az uniós vagy tagállami adatvédelmi rendelkezések szerinti kötelezettségeikkel kapcsolatban;
- ellenőrzi az uniós vagy tagállami adatvédelmi rendelkezéseknek, továbbá az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó személyes adatok védelmével kapcsolatos belső szabályainak való megfelelést;
- kérésre szakmai tanácsot ad az adatvédelmi hatásvizsgálatra vonatkozóan, valamint együttműködik a felügyeleti hatósággal;
- az adatkezeléssel összefüggő ügyekben kapcsolattartó pontként szolgál a felügyeleti hatóság felé, valamint adott esetben bármely egyéb kérdésben konzultációt folytat vele.

Az **adatvédelmi incidens** lényegében a személyes adatok integritásának és bizalmas jellegének a sérülését jelenti. A biztonság olyan sérülése, amely a továbbított, tárolt, vagy más módon kezelt személyes adatok véletlen vagy jogellenes megsemmisítését, elvesztését, megváltoztatását, jogosulatlan közlését, vagy az azokhoz való jogosulatlan hozzáférést eredményezi. Nagyon sokféle adatvédelmi incidens előfordulhat: rossz címre elküldött levél, e-mail, informatikai rendszer feltörése, személyes adatokat tartalmazó laptop elvesztése.

Az adatvédelmi incidenseket az észlelésüket követő 72 órán belül be kell jelenteni a felügyeleti hatóság, hazánkban a NAIH (Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság) felé, kivéve, ha az adatvédelmi incidens valószínűsíthetően nem jár kockázattal a természetes személyek jogaira és szabadságaira nézve. Az incidenssel érintett személyeket csak akkor kell értesíteni, ha az adatsértés számukra valószínűsíthetően nagy kockázattal jár (pl. banki kódok kiszivárgása).

2.6. Az adatvédelmi felügyeleti hatóság, nemzeti szabályozás, közügyek átláthatósága

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a NAIH feladatát és az Infotv. alapvető tartalmát, ismerje a közérdekű adat és a közérdekből nyilvános adat fogalmát, valamint a közfeladatot ellátó szerv erre vonatkozó kötelezettségeit.

A **Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság** (NAIH) a személyes adatok védelmének biztosításáért felelős hatóság, feladata a személyes adatok védelméhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése, vagyis hogy a természetes személyek magánszféráját az adatkezelők tiszteletben tartsák. Magyarországon a NAIH felel a GDPR betartásáért, ellenőrzéseket folytathat, adatvédelmi hatósági eljárást indíthat, az adatvédelmi szabályok megsértőit szankcionálhatja. Emellett jogszabályértelmezési, iránymutatási feladatai is vannak. Fontos kiemelni, hogy az eddigiekhez képest sokkal szigorúbb a bírságolás, amely elérheti a 20 millió eurót vagy a cég előző évi világpiaci árbevételének 4%-át. Az adatkezelő felelős továbbá a GDPR-t sértő adatkezeléssel okozott kárért, az érintett pedig sérelemdíjat követelhet.

A nemzeti szabályozás, azaz az Infotv. a GDPR végrehajtását, de különösen az adatvédelmi felügyeleti hatóság működésének kereteit biztosító rendelkezéseket tartalmazza. Az Infotv. további célja, hogy a

közügyek átláthatósága a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével megvalósuljon.

A **közérdekű adat** lényegében az állami vagy önkormányzati feladatot, valamint egyéb közfeladatot ellátó szerv tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső adat. Különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat.

A **közérdekből nyilvános adat** a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét a törvény közérdekből elrendeli, pl. a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a testület létszáma, elérhetősége, a beosztások.

A közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok (együtt: adatok) megismerésére szóban, írásban vagy elektronikus úton bárki igényt nyújthat be.

Az adatokra vonatkozó **tájékoztatási kötelezettség** azt jelenti, hogy a közfeladatot ellátó szerv köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

Az Infotv. alapján kötelezően közzéteendő adatokat internetes honlapon, digitális formában, bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is adatvesztés és -torzulás nélkül kimásolható módon, díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni.

2.7. A minősített adat védelme és főbb szabályai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó elmélyítse ismereteit az adatok nyilvánosságának korlátozása, azaz a minősítés témájában, valamint fel tudja sorolni a minősítési szinteket, azok érvényességi idejét és lényegi elemeit.

A **minősítés** nem más, mint az **adatok nyilvánosságának** korlátozására biztosított törvényi felhatalmazás, a minősített adat megismerhetőségének határidőhöz – **érvényességi időhöz** – **kötött korlátozása.**[8]

Minősítési szintek

2.7.1. Szigorúan titkos!

Rendkívül súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, érvényességi ideje legfeljebb 30 év.

Rendkívül súlyos kárnak minősül, ha az adat érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele közvetlenül és tartósan sérti vagy veszélyezteti Magyarország szuverenitását, törvényes rendjét, belső stabilitását. Visszafordíthatatlanul

[8] A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (Mavtv.).

jelentős károkat okoz az ország honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési, igazságszolgáltatási érdekeiben. Rendkívül súlyosnak minősülhet a kár akkor is, ha annak elkerülhetetlen enyhítése nagyszámú emberi élet közvetlen veszélyeztetésével jár.

2.7.2. Titkos!

Súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, érvényességi ideje legfeljebb 30 év. Súlyos kárnak minősül, ha az adat érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele által a rendkívül súlyos sérelem nem küszöbölhető ki, de enyhíthető, ha ellehetetleníti vagy lényegesen akadályozza az állami vagy közfeladatot ellátó szerv rendeltetésszerű működését, közvetlen életveszélyt okoz.

2.7.3. Bizalmas!

Károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, érvényességi ideje legfeljebb 20 év.

Alkalmazása akkor indokolt, ha az adat érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása illetéktelen[7] személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele okozta érdeksérelem vagy veszélyeztetés ellen intézkedésekkel lényegesen enyhíthető, és az nem jár jelentős anyagi, pénzügyi ráfordításokkal. Továbbá hátráltatja a honvédelem és a nemzetbiztonsági tevékenység hatékonyságát, gátolja valamely legalább ötévi szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény felderítését vagy elősegíti valamely ilyen bűncselekmény elkövetését, megzavarja az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működési rendjét, feladat- és hatáskörének gyakorlását és ezáltal közvetve Magyarország törvényben meghatározott érdekeit sérti.

2.7.4. Korlátozott terjesztésű!

Hátrányosan érinti a minősítéssel védhető közérdeket, érvényességi ideje legfeljebb 10 év.

Hátrányos mértékű károkozásnak minősül, ha az adat érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele megzavarja az állami vagy közfeladatot ellátó szerv működési rendjét, feladat- és hatáskörének gyakorlását, és ezáltal közvetve Magyarország törvényben meghatározott érdekeit hátrányosan érinti, a hátrány azonban az elhárítására tett intézkedésekkel lényegesen enyhíthető vagy kiküszöbölhető.

2.7.5. A minősítés felülvizsgálata

A minősítő, amennyiben törvény rövidebb határidőt nem állapít meg, köteles legkésőbb **5 évenként** felülvizsgálni a minősített adatot.

Minősített adatot kezelni csak a Nemzeti Biztonsági Felügyelet[9] által kiadott engedély alapján a **személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági feltételeket**[10] megteremtve lehet.

3. Ellenőrzés

3.1. A belső ellenőrzés meghatározása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen a szakmai ellenőrzés fontosságával és céljaival.

Az ellenőrzés **két alrendszere:** a szakmai és a költségvetési ellenőrzés.

A **költségvetési ellenőrzés**[11] független, tárgyilagos, bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenység, amelynek célja, hogy az ellenőrzött szervezet működését és eredményességét növelje, továbbá fejlessze az ellenőrzött szervezet irányítási és belső kontrollrendszerének hatékonyságát.

A szakmai ellenőrzésnek[12] kiemelkedő szerepe van a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek jogszabályi és szakmai megfelelőségének megteremtésében. Az ellenőrzés értékel és elemez, javaslatot tesz, továbbá információt nyújt a vezetés számára a szakmai folyamatok érvényesüléséről.

Az ellenőrzés a vezetést támogató alaptevékenység, nyomon követi a szabályozott munkafolyamatokat és tevékenységeket, amelyek a gyakorlati végrehajtás során nem minden esetben valósulnak meg tökéletesen, pl. a normáknak, vezetői elvárásoknak megfelelően.

Az ellenőrzés minden szervezet alapvető érdeke, hiszen ezáltal lehetséges a hibák és rossz gyakorlat kiszűrése és megelőzése, a tevékenységek tervezhetőbbé válnak. Az ellenőrzés mindazon hibák, pontatlan gyakorlatok felderítésére szolgál, melyek a tevékenység színvonalát (minőségét) negatívan befolyásolják. Az ellenőrzés ugyanakkor képes feltárni a jó gyakorlatot is (best practice), amely széleskörű tapasztalatokon alapul és sikeresnek bizonyult.

3.2. A szakmai belső ellenőrzés ismérvei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a belső ellenőrzés lényegi ismérveit, az ellenőrzés típusait, valamint elsajátítsa a mobil ellenőrzés fogalmát, és ki tudja fejteni az ellenőrzés folyamatát.

Az ellenőrzés ismérvei közül fő jellemző a **szabályszerűség,** amely alapján azt vizsgálják, hogy az ellenőrzött szervek a jogszabályoknak megfelelően végzik-e tevékenységüket. A **tervszerűség, rendszeresség, folyamatosság** azt jelenti, hogy az ellenőrzés tudatos, elemzésekre épített terveken alapul, meghatározott időszakonként, visszatérően. A **teljesség** értelmében az ellenőrzés az ellenőrző és az ellenőrzött szerv érdekeit egyaránt szolgálja. A **függetlenség, objektivitás és megalapozottság**

[9] 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről.
[10] Mavtv. 10. § (8) bekezdése.
[11] 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről.
[12] Forrás: gtk.uni-miskolc.hu (2018. 06. 10.).

magukban foglalják azt a követelményt, hogy az ellenőrzés megállapításai megdönthetetlenek, tárgyilagosak és elfogulatlanok, a következtetések valóságosak legyenek.

Az **ellenőrzés típusai** többfélék lehetnek. Az ellenőrzés nagyságrendje alapján, **átfogó** ellenőrzés során az ellenőrzött szerv tevékenységének teljes körű vizsgálata folyik. A **témavizsgálat** több helyen végrehajtott, azonos tartalmú ellenőrzés. A **célellenőrzés** eseti kérdésre, egy-egy feladatra vagy részterületre irányuló ellenőrzés. A **rejtett ellenőrzés** közterületen megfigyeléssel végrehajtott munkafolyamat-ellenőrzési módszer, amelynek első fázisát képező szolgálati tevékenység – ellenőrzött részére még tudomásra nem hozott – megfigyelését, megtekintését követően az ellenőrzés ténye felfedésre kerül, és a megfigyelés minden esetben nyílt ellenőrzéssel fejeződik be, biztosítva az ellenőrzött részére a jogorvoslati lehetőséget. A **mobil ellenőrzés** olyan helyszíni ellenőrzés, amely eseti jelleggel, szúrópróbaszerűen vizsgálja a jogszabályokban, valamint belső normákban meghatározott előírások érvényesülését, és amelynek lényegi eleme a váratlanság.

Az ellenőrzés módszerei meghatározásakor az ellenőrzés céljának és tárgyának megfelelő legalkalmasabb módszert szükséges alkalmazni: pl. helyszíni vizsgálat; interjú; beszámoltatás; iratok, okmányok, nyilvántartások ellenőrzés helyére történő bekérése, tanulmányozása stb.

Az ellenőrzés időpontja alapján: **előzetes, egyidejű vagy utólagos** ellenőrzés attól függően, hogy a vizsgálandó esemény mely szakaszában történik. A **visszatérő ellenőrzés** rövid időn belül egymást követő időpontokban, ugyanazon szervezeti elemnél vagy szolgálati helyen végrehajtott azonos tárgyú ellenőrzés.

Az ellenőrzés gyakorisága alapján: **folyamatos, ismétlődő, esetenkénti** (egyszeri) ellenőrzés valósulhat meg.

Az **ellenőrzés folyamata** az alábbi szakaszokra osztható. Az adott ellenőrzés **előkészítése és felkészülés** az ellenőrzésre, a helyszíni ellenőrzés **végrehajtása**, a **megállapítások írásba foglalása,** az ellenőrzés minőségbiztosítása (amely az ellenőrzés teljes folyamatában érvényesül), a megállapítások hasznosításával kapcsolatos feladatok végrehajtása. Biztosítani kell, hogy az ellenőrzés megállapításait tartalmazó jelentésre az érintett **észrevételeket** tehessen.

Az ellenőrzést végző köteles az ellenőrzés megkezdése előtt, illetve a rejtett ellenőrzési módszer esetében a megfigyelést követően magát igazolni (szolgálati igazolványát és nyílt parancsát, illetve megbízólevelét felmutatni), közölni az ellenőrzés tárgyát, célját és menetét, valamint amennyiben az ellenőrzésről kép-és/vagy hangfelvétel készül, annak tényét. A megbízólevél a rendvédelmi alkalmazott részére kiállított okmány, amely tartalma és felhatalmazása tekintetében megegyezik a nyílt paranccsal.

Az ellenőrzés alapvető szabályait, ismérveit, az ellenőrzések hatáskörét, céljait és feladatait, az ellenőrzés formai és tartalmi követelményeit, az ellenőrökre vonatkozó etikai kódexet, a rendvédelmi szervek **Ellenőrzési Kézikönyve** tartalmazza.

4. A kommunikáció

4.1. Sajtókapcsolatok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tájékozódni tudjon a kommunikációs szolgálati ág tevékenységéről, és tisztában legyen azzal, hogy adott esetben a kommunikációs szolgálati ághoz fordulhat a témát illetően. Ez az anyagrész háttéranyag, amely nem képezi a vizsga részét.

A kommunikáció azt jelenti, hogy valamilyen gondolatot, mondanivalót akarunk eljuttatni valamilyen formában valaki számára. Az eljuttatás módjának számos formája van: beszéd, írás, képi megjelenítés, film, zene stb. A kommunikáció célja, hogy az üzenet eljusson, azt megértsék, és hitelesen közvetítse a mondanivaló tartalmát. A kommunikáció egy olyan kapcsolat, amely utat enged az információcserének, a vélemények megismerésének, a vitáknak, az érveknek, a meggyőzésnek.

A sikeres kommunikációhoz megfelelően kell fogalmazni, kódolni az üzenetet, és pontosan kell ismerni a célszemélyt vagy közeget, és a kommunikációs csatornát is kellőképpen kell kiválasztani, és törekedni kell az optimális időzítésre is.[13]

Az **Alaptörvény** szerint mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Magyarország elismeri és **védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét,** biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges **szabad tájékoztatás feltételeit.** A sajtószabadság kiterjed az államtól, valamint bármely szervezettől és érdekcsoporttól való függetlenségre is.

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény szerint Magyarországon a médiaszolgáltatások szabadon nyújthatók, a sajtótermékek szabadon közzétehetők, az információk és a vélemények a tömegkommunikációs eszközök útján szabadon továbbíthatók, a nyilvános vételre szánt médiaszolgáltatások szabadon elérhetők. A médiaszolgáltatás és a sajtótermék tartalmának meghatározása szabad, annak törvényességéért a médiaszolgáltató és a sajtótermék kiadója tartozik felelősséggel.

A sajtókapcsolatok menedzselése szorosan hozzátartozik a szervezet vezetéséhez és stratégiai döntéshozatalához. A sajtókapcsolatok kiépítése és fenntartása az egyik leghatékonyabb eszköze annak, hogy egy szervezet minőségi, releváns információkat juttasson el magáról a célközönségéhez. A sajtókapcsolatok vezető szerepet töltenek be a kommunikáció tudatos szervezésében, és magukban foglalják a proaktív tevékenységeket, úgymint sajtóközlemény kiadása, sajtótájékoztató megszervezése. A kommunikáció folyamatába beletartozik a visszacsatolás, reagálás, vagyis a reaktív tevékenységek is, pl. válasz az újságírói megkeresésekre. Az ezzel a témakörrel foglalkozó szakembert hívják röviden „sajtósnak”. Elsődleges feladata a médiatartalom-szolgáltatók tájékoztatása, illetve sajtóesemények szervezése.

A sajtókapcsolatok szervezésének szabályai:

1. Csak az igazat!
2. Ne használjunk szakkifejezéseket a kommunikációban!
3. Legyünk olyan gyorsak, amennyire csak lehet!
4. Mindenkit személyre szabott információval keressünk meg!

A **sajtótájékoztató** éltető eleme az információ. Hatásos módszere a sajtókapcsolat kialakításának, mert lehetőséget biztosít a személyességre. Az újságíróval váltott pár személyes mondat a sajtótájékoztató után segít az újságírónak abban, hogy tudja hova tenni a szervezetet, illetve pozitív érzelmek, asszociációk kiváltását segíti elő, amikor a legközelebbi alkalommal a cégtől esetleg „csak” sajtóanyagot kap.

[13] Bohné Keleti Katalin: A kommunikáció szerepe, csatornái, a tömegkommunikáció eszközei című művének felhasználásával.

Az **interneten** történő kommunikáció és publikálás egyre inkább előtérbe kerül. A honlapon számtalan adat, hír, információ található, amely forrásul szolgálhat a médiatartalomszolgáltatók képviselőinek, az

Ez az anyagrész háttéranyag, amely nem képezi a vizsga részét.

érdeklődő állampolgároknak, de biztosítja a korrekt, szervezeten belüli kommunikációt is.

4.2. Belső kommunikáció

A belső kommunikáció a szervezet munkatársai között meglévő kapcsolatok és kommunikációs csatornák tudatos szervezése, a szervezeti összetartozás érzésének erősítése. Feladata, hogy a szervezet szempontjából kívánatos kapcsolatokat azonosítson, létesítsen és tartson fenn a szervezet és alkalmazottai között, minimalizálja az informális kommunikáció negatív hatásait, és feltárja a félreértésből, információhiányból vagy érdekkülönbségből eredő problémákat.

Arra hivatott, hogy minden érdekelthez eljuttassa a szükséges és kellő információt, annak érdekében, hogy a munkatársak a szervezeti stratégiához illeszkedve tudják munkájukat végezni. A vezetőség stratégiájának megvalósítására tett törekvései meghiúsulnak, ha az nem jut el az intézmény minden szintjére, hiszen ha a dolgozók nincsenek tisztában a célokkal, a stratégiával, a változások szükségességének okaival, úgy nyilván nem várható el a teljes azonosulás a küldetéssel. Információ hiányában a munkavállalók érdektelenné válnak a munkájukkal kapcsolatban, nem tudják, mit miért kell tenniük, és miért pont úgy, főleg, ha az eddig jól bevált gyakorlatot felváltotta valami teljesen új módszer.

A jó belső kommunikáció szükségszerűen **kétirányú.** A vezetőség érdekelt abban, hogy az általa meghatározott célok, feladatok érthetően, világosan eljussanak a végrehajtókhoz, akik szükség esetén kérhetik a feladat pontosítását. A megvalósításhoz szükséges és alkalmas információk továbbításán túl a vezetés igényli a visszacsatolást a feladatok teljesítéséről, a végrehajtás körülményeiről, nehézségeiről.

A belső kommunikációnak célja továbbá, hogy az alulról felfelé haladó információk a lehető legkisebb torzítással jussanak el a vezetőkhöz, így bizonyos munkafolyamatok vagy munkatársak megítélése objektív szűrőkön keresztül történjen.

Ez az anyagrész háttéranyag, amely nem képezi a vizsga részét.

4.3. A sajtó-helyreigazítás

A sajtó-helyreigazítás **különleges személyiségvédelmi eszköz** (elsősorban a jó hírnév védelmét erősítő jogintézmény) és eljárás. A helyreigazítás és az eljárás különlegessége elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a sérelmet szenvedett fél minél hamarabb jogorvoslatot, elégtételt nyerjen. A jogszabályban elvárt feltételek fennállása mellett a médiatartalom-szolgáltató a helyreigazító közlemény közzétételére felróhatóságától, vétkességétől függetlenül kötelezhető. Sajtó-helyreigazítás kizárólag a jogszabályban

meghatározott jogsértések – azaz valótlan tény állítása, híresztelése vagy való tény hamis színben való feltüntetése – megvalósulása esetén kérhető. A vonatkozó szabályozás értelmében, ha valakiről valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlés mely tényállítása valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények.

4.4. Kríziskommunikáció

Ez az anyagrész háttéranyag, amely nem képezi a vizsga részét.

A kríziskommunikáció[14] egy olyan kommunikációs szaktevékenység, amely válsághelyzetben a szervezet működési zavarainak leküzdését szolgálja. A kríziskommunikáció szakértői szerint a szervezet reputációja sokszor a legfontosabb értéke. Ha tehát ezt a reputációt támadás éri, megvédése kell, hogy kapja a legfőbb prioritást.

A krízis bármely olyan szituáció, amely veszélyezteti vagy fenyegeti a szervezet reputációját vagy integritását. Ilyen szituáció lehet bármilyen jogi vita, lopás, baleset, tűz, árvíz és egyéb ember okozta károk, amelyek a szervezet nevéhez köthetőek. Ugyanakkor krízishelyzetet idézhet elő az is, amikor a média vagy a környezete szemében a szervezet nem az elvárt, helyes módon reagált a fent említett helyzetekre.

Kríziskommunikáció 10 pontban:[15]

1. Válságkezelő csapat kijelölése (tanácsadók, segítők) a szükséges létszámban.
2. „Meeting point” kijelölése a kríziscsoportnak, a teendők, akár a „kódszavak” átbeszélésére, ha a helyzet súlyossága úgy kívánja.
3. Kontakt a médiával történő kapcsolattartásra, felkészülés a kommunikációra, akár a közösségi médiákon keresztüli kommunikációra is.
4. Előzetes válság médiasablon összeállítása (egy gyorsan bevethető alapközlemény), a hibák minimalizálására és a kétes információk kiszivárgásának blokkolására.
5. Felkészült szóvivő kijelölése, aki képes a média kérdéseinek kezelésére (a válságkommunikációs csapat készítse fel őt a kemény kérdésekre is).
6. A kommunikálható tények összegyűjtése és ellenőrzése a felelősségteljes válaszadás érdekében minden felmerülő kérdésre, elkerülendő a spekulációkat. (Ha van valami, amiről a média vagy a közvélemény spekulálni kezd, az sosem szül jót.)
7. Médiaközpont felállítása, ahol válság idején a média összegyűlhet és átbeszélhetők egy esetleges sajtótájékoztató lépései is.

[14] 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól (Smtv.) V. cím.
[15] Varga Péter Rendezvénybiblia című műve alapján.

8. Ne hozz nyilvánosságra neveket, az érintett családok tiszteletben tartása miatt!
9. Tartózkodni kell a bizonytalan információk áramoltatásától (vagyis: ha nem tudod a választ, vállald fel, és mondd azt: nem tudom, de igyekszem kideríteni).
10. Egy „nem tudom” jellegű válasz mindig jobb, mint rossz információ kiszivárogtatása. Kerülni kell a pánikot, a higgadt és hiteles kommunikációval ez segíthető.

5. Ügyelet

5.1. Az ügyeleti rendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az ügyeleti rendszereket és azok jellemzőit.

A Kormány a rendkívüli eseményekről történő gyors, hatékony és hiteles tájékoztatás érdekeit szem előtt tartva rendelkezett a kormányügyeleti rendszer létrehozásáról.[16] A kormányügyelet működtetését a rendészetért felelős miniszter által vezetett minisztérium ügyeleti feladatait ellátó szervén keresztül kell biztosítani. A kormányügyeleti rendszerben a miniszterek intézkednek a vezetésük, irányításuk és felügyeletük alatt álló szerveken belül a biztonsági ügyelet kijelöléséről és a jelentési kötelezettségek teljesítéséről a rendészetért felelős miniszter felé, aki a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter részére történő megküldésről intézkedik. A Belügyminisztérium az ügyeleti feladatait, valamint a Kormányügyelet feladatait a BM Ügyelet útján látja el.[17] A BM irányítása alatt álló szervek a tájékoztatási és jelentési kötelezettségüket a BM Ügyeleten keresztül teljesítik. A tájékoztatási kötelezettség körébe tartozó eseményeket a hivatkozott utasítás felsorolja.

5.2. A segélyhívásokat fogadó szerv rendszere, feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hívásfogadó központok feladatát, szervezeti felépítését és alapvető működését.

A hívásfogadó központ (HIK) feladata:[18] a segélyhívások fogadása, előszűrése, feldolgozása, a szükséges híváskezelési, hívástovábbítási feladatok ellátása. A két szervezeti elem az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervhez tartozik, Miskolcon és Szombathelyen működik. A HIK megszakítás nélkül, napi 24 órában, a tevékenység-irányítási központtal (TIK), a katasztrófavédelem és a mentők ügyeletével együttműködve látja el feladatait. A HIK hívásfogadója fogadja és kezeli a 112-es

[16] 1324/2011. (IX. 22.) Korm. határozat a kormányügyeleti rendszer

[17] 33/2011. (XII. 2.) BM utasítás a Belügyminisztérium és a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek ügyeleti szolgálatai által teljesítendő tájékoztatási kötelezettség rendjéről, valamint a Kormányügyelet működéséről.

[18] 361/2013. (X. 11.) Korm. rendelet a segélyhívásokat fogadó szerv hatásköréről, feladatairól, továbbá feladatai ellátásának részletes szabályairól.

egységes európai segélyhívó és a nemzeti segélyhívó számokra érkező hívásokat. Folyamatos kapcsolatot tart a készenléti szervek, közmű-üzemeltetők, hatóságok, hivatalos szervek munkatársaival.

A HIK-ben használt informatikai és információ-technológiai rendszer alkalmas a segélykérő vonalon érkező bejelentések, jelzések, információk fogadására, rögzítésére és továbbítására. A hívásfogadó rendszer a segélyhívás helyére vonatkozó helymeghatározási adatokat rögzíti.

A hívásfogadó rendszer által automatikusan fogadott segélyhívás alapján a hívásfogadó kikérdezi a bejelentőt, és a kapott információkat az elektronikus adatlapon rögzíti. Elsődlegesen a bejelentő személyes adatait, a segélyhívás alapjául szolgáló vészhelyzet vagy esemény helyszínét, leírását és a kikérdezés során ismertté vált egyéb szükséges információkat és adatokat. A hívásfogadó központ a hívásfogadó rendszer útján hangfelvételt készít a segélyhívásokról.

5.3. A tevékenység-irányítási szolgálatok működése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a tevékenység-irányítási központ feladatait, működését, a HIK és a TIK együttműködését, továbbá a PAJZS rendszer működését.

A Tevékenység-irányítási Központ (TIK)

A **Tevékenység-irányítási Központ** (TIK): a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányságok és a rendőrkapitányságok ügyeleti feladatát központosított formában ellátó, állandó ügyeleti szolgálati forma.

A TIK elsődleges feladata a tudomására jutott bejelentések jogszerű, szakszerű kezelése, a jelentési, tájékoztatási és adatszolgáltatási kötelezettség teljesítése. Feladata továbbá a társszervekkel történő kapcsolattartás, intézkedést igénylő események során a tevékenység koordinálása, a feladatellátáshoz szükséges jogszabályi felhatalmazáson alapuló adatok átadása és átvétele, az együttműködési megállapodásokból adódó kötelezettségek teljesítése. A TIK együttműködésből adódó feladatai a BM irányítása alá tartozó szerveken túl kiterjed számos kormányzati szervezetre.

A HIK mint a segélyhívó rendszer első szintje, szorosan kapcsolódik a második szintjeként létrehozott, a készenléti szervek elkülönült tevékenység-irányítási rendszereit hatékonyan összehangoló tevékenység-irányítási központokhoz (TIK). Szervezetten működnek együtt a Mentőszolgálat Mentés-irányítási Rendszerével. A katasztrófavédelem közreműködését igénylő események kezelését, megoldását hatékonyan segítő, térinformatikával megtámogatott, döntéstámogatási PAJZS rendszer biztosítja, amely helyi, területi és országos szintű online adatokkal folyamatosan segíti a katasztrófavédelem bevetés-irányítási központját.

Az adatok felvétele után a műveletirányító ügyeletek számítógépes rendszer (PAJZS) segítségével riasztják az elhárító egységeket. A tűzjelzések automatikus tűzjelző rendszerekről is érkezhetnek, a rendszerek átjelzői segítségével. A beérkező jelzéseket (tűz- vagy hibajelzés) fogadóegység jeleníti meg. A tűzátjelzést fogadó távfelügyeletek a jelzéseket az országos tűzátjelzést fogadó rendszer felé továbbítják.

6. Védelmi igazgatás

6.1. A védelmi igazgatás helye, szerepe a rendészeti tevékenységben

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen a védelmi igazgatás feladataival és a különleges jogrend jellemzőivel.

A védelmi igazgatás az állam komplex védelmi feladatainak megvalósítására létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek által végzett végrehajtó, rendelkező tevékenység, amely magában foglalja az Alaptörvényben szabályozott különleges jogrendre és az azokat kiváltható helyzetekre történő felkészülést, továbbá az említett helyzetek során a honvédelmi, a polgári védelmi, a katasztrófavédelmi, a védelemgazdasági, a lakosság-ellátási feladatainak tervezésére, szervezésére, és a feladatok végrehajtására irányuló állami tevékenységek összességét. A közigazgatás részét képező feladat- és szervezeti rendszer.[19]

A **különleges jogrend**[20] közös jellemzője, hogy az állam rendes működését, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát belső vagy külső eredetű (természeti, társadalmi stb.) veszélyforrás veszélyezteti, melynek elhárítására a rendkívüli jogrend eszközei alkalmazhatóak.

A különleges jogrend és a válságok összefüggése

A védelmi igazgatás feladatrendszerének kétségtelenül sarkalatos pontját képezi a különleges jogrendre történő felkészülés, és az annak kihirdetését követő végrehajtási feladatok végzése. A megváltozott biztonsági környezet hatására azonban a mindennapi gyakorlatban dominánssá váltak azok a helyzetek, amelyek indokolják a védelmi igazgatási „gépezet”, megmozdítását, ugyanakkor nem igénylik a különleges jogrend bevezetését. E szituációkat összefoglaló néven válságként aposztrofálhatjuk, amelyek döntő mértékben tematizálják napjaink biztonsági környezetét. (Példaként említhető a több évig tartó ukrán válság, amelynek közhasználatú elnevezése is utal annak jellegére.)

6.2. A védelmi igazgatás rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázónak legyenek ismeretei a honvédelmi kötelezettségről, illetve ismerje annak rendszerét.

[19] Az ügyeleti rendszerről szóló 25/2023. (XI. 16.) ORFK utasítás, 3. pont.
[20] Lásd: I. fejezet.

6.2.1. Fogalmi keretek

Védelmi igazgatási szervek alatt lényegében a közigazgatás azon szereplőit értjük, amelyek irányítják az ország védelmi felkészítését, szervezik az országmozgósítás feladatait, és különleges jogrend időszakában végrehajtják a védelmi feladatokat.

A **védelmi igazgatás mint tevékenység** az erre létrehozott, valamint e feladatra jogszabályban kijelölt közigazgatási szervek azon tevékenysége, amely magában foglalja az Alaptörvényben szabályozott helyzetekre történő felkészülést, továbbá az említett helyzetek során a honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófavédelmi, védelemgazdasági, lakosság-ellátási feladatok tervezésére, szervezésére, a feladatok végrehajtására irányuló tevékenységek összességét.[21]

6.3. A rendvédelmi szervek készenlétbe helyezése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni a készenléti fokozatokat és azt, hogy milyen helyzetekben alkalmazhatók.

A belügyminiszter által irányított **rendvédelmi szervek részére** a különleges jogrend, polgári válsághelyzetek, *katasztrófaveszély* esetén, valamint az ezekben az időszakokban jelentkező feladatok végrehajtására – meghatározott normaidővel – az alábbi **készenléti fokozatokban** kerülhet sor: ● megelőző készenlét (MKT), ● fokozott készenlét (FKT), ● teljes készenlét (TKT).

A készenlétre **békeállapotban** (BÁ) **kell felkészülni.** Az önálló belügyi szerv vezetőjének részletesen szabályoznia kell a vezetése és az irányítása alá tartozó szerv (szervezeti elem) készenlétbe helyezésével és **értesítésével** összefüggő feladatokat, valamint intézkedni a végrehajtás feltételeinek biztosítására, a békeidőszaki rendeltetésének megfelelően.

[21] Lásd: VIII. fejezet.

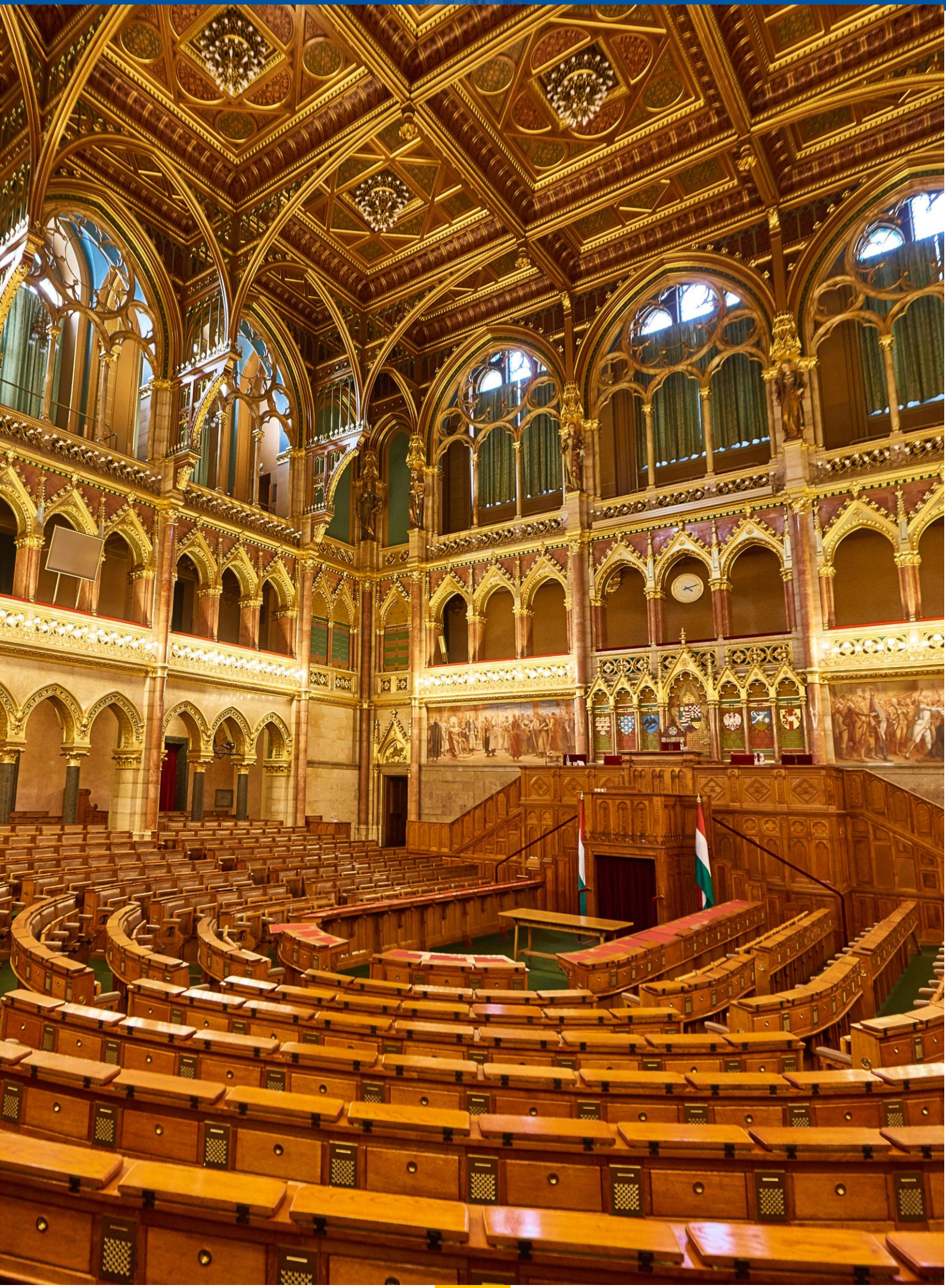

KÖZIGAZGATÁSI ÉS INTEGRÁLT RENDÉSZETI VEZETÉSI ISMERETEK

II. kötet:

Integrált rendészeti ismeretek

XIII. fejezet

Büntetés-végrehajtási igazgatás

Írta: Horváth Imre Gábor bv. alezredes

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A magyarországi börtönrendszer kialakulásának kezdeti szakasza 3
2. Az 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról és a rendszerváltás hatásai 5
3. A büntetés-végrehajtás korszakváltása – a bv. törvény 7
4. A szabadságvesztés végrehajtásának elvei 9
5. A büntetés-végrehajtási szervezet meghatározása és feladatai 11
6. A büntetés-végrehajtási szervezet felépítése 13
7. A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése, irányítása 15

XIII. Fejezet

Büntetés-végrehajtási igazgatás

1. A magyarországi börtönrendszer kialakulásának kezdeti szakasza

---

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a magyarországi börtönrendszer kialakulásának folyamatát, a modern börtönökhöz és a végrehajtás humanizálódásához vezető út fontosabb kezdeti szakaszait.*

A magyarországi börtönrendszer kibontakozását, fejlődését számos tényező akadályozta, amelyek főként a nemesi előjogokban testesültek meg. A bebörtönzés költséges volt (épület, őrzés, élelmezés stb.), emellett elvonta a gazdaságtól a munkaerőt, nem számolhattak a nyilvános büntetések hatásaival, ráadásul a börtön nem volt elég szigorú a kor felfogásához képest.

A Magyar Királyi Helytartótanács rendelete ellenére, a nemesek nem áldoztak pénzt a börtönök létrehozására, így az első központi börtön (fenyítőház) magánkezdeményezésre jött létre, Szempci Fenyítőház néven, amelyet gróf Eszterházy Ferenc saját telkén és épületeiben létesített.

A börtönügy fejlődése döcögve haladt, hibás központi döntésektől kísérve (szabadságvesztés töltésére sokszor alkalmatlan épületeket létesítettek), továbbá a dolog pikantériája, hogy némelyik régi épület napjainkban is börtönként funkcionál (például: Lipótvár, Illava, Márianosztra, Vác). A kiegyezés (1867.), majd az 1878. évi V. törvény (Csemegi-kódex) adott lendületet a modern börtönrendszer kiépítésének. Többek között felépült a Szegedi Kerületi Börtön, a Budapesti Királyi Gyűjtőfogház, a Soproni Fegyház. A század végén 9 országos, 65 törvényszéki és 313 járásbírósági fogház működött. A börtönügy századvégi virágkorát pezsgő börtönügyi irodalom, szellemi élet kísérte. Az első világháború után a trianoni döntést megszenvedte a magyar büntetés-végrehajtás is, hiszen elvesztette az országos intézetek 33%-át, a törvényszéki fogházak 64%-át, a járásbírósági fogházak 63%-át. Az I. világháború utáni időszak börtönügyi fejlődése teljesen megtorpant, sem a gazdaság helyzete, sem az uralkodó kriminálpolitikai szemlélet nem kínált lehetőséget még szolid börtönreformra sem. A börtönügy szakmai fejlődését az is hátráltatta, hogy az intézetek élére számos, a hadseregtől leszerelt tiszt került, elindítva az intézetekben a militarista szemléletet. A fenti időszakra jellemző, hogy a szabadságvesztést elsődleges büntetésként „tömlöcökben” alkalmazták, azonban a „börtönkörülmények” és a börtönügy javítására már kevésbé voltak törekvések.

Tovább romlott a büntetés-végrehajtás helyzete a II. világháborút befejező időszakban, különösen 1952-től, amikor a Belügyminisztérium (BM) vette át a börtönök felügyeletét és irányítását. Ekkor alakult meg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) és az elítélt munkáltatás irányítására a Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI).

A büntetőpolitika eltorzulásának következtében az elítéltek száma meghaladta a 35 ezret (továbbá 12 ezer elítélt várt befogadásra) és 100 ezret is elért az internáltak száma. A rabgazdaságok termelése az általános népgazdasági terv részét képezte. A börtönök egy részének irányítása az ÁVH kezébe került. Az 50-es évek végére már megjelenik az igény a börtönügy garanciális elemeinek erősítésére a szabályozás szintjén. Az 1955. évi bv. szabályzat már mellőzi a testi és a fizikai fájdalmat okozó fegyelmi büntetéseket, 1959-ben pedig (8/1959. BM utasítás) megteremtették az elítéltek nevelésének elvi és szervezeti feltételeit. Változnak a büntetőjogi elméletek, előtérbe kerülnek a sztálini büntetőpolitikai elvek.

A magyar börtönöknek az állami szervek rendszerében elfoglalt helyéről 1963-ban született döntés, mely szerint a felügyelet és irányítás visszakerült az Igazságügyi Minisztériumhoz, és kezdetét vette az egyes büntetések végrehajtásának jogi szabályozása is.

A 60-as évek elején megélénkült kriminológiai, szociológiai, pszichológiai kutatások rámutattak a társadalom belső ellentmondásaira, feltárták a bűnözés tényleges alakulását, és bemutatták, hogy a szocializmus fejlődésével a bűnözés nem hal el, mint azt korábban hirdették.

A börtönügy több évtizedes elmaradásának, valamint a törvényi szintű szabályozás hiányának felismerése az elméleti munka megélénküléséhez vezetett. Ennek egyik eredménye az 1966. évi 21. törvényerejű rendelet megalkotása volt, melyben megfogalmazódik az elítéltek átnevelése, mint a szabadságvesztés célja, valamint az elítélt a végrehajtás alanyiságából a végrehajtás tárgyakét jelenik meg. E jogszabály már céljában, elveiben, tartalmában megközelítette az európai normákat. Merőben újszerű volt az a felfogás, mely az elítélteket nem csak kötelezettségekkel látta el, hanem jogokat is biztosított számukra. Az elítélteket a végrehajtás tárgyából annak alanyává tette. A törvény a szabadságvesztés négy fokozatát állapította meg (szigorított börtön, börtön, szigorított munkahely, munkahely). Sajnos a börtönügy fejlődéséhez szükséges eszközök azonban nem álltak rendelkezésre, és a szervezeti viszonyok sem kedveztek a sikeres végrehajtásnak. Eközben tovább romlott a bűnözés helyzete, nőtt az elítéltek száma, ennek eredményeként az 1971. évi 28. törvény a fokozatok elnevezésében gyakorlatilag visszatért a Csemegi-kódexhez. Az egyes fokozatokra vonatkozó különbségtétel – differenciáltan – érvényesül, többek között a kedvezményrendszerben, az őrzés és felügyelet szigorúságában, a ruházati ellátásban.

A 70-es években megindult – elsősorban a büntetés-végrehajtás egy szűk lelkes csoportjának kezdeményezésére – a rendszer humanizálása, amely számos országos parancsnoki intézkedésben öltött testet. Megismerhetővé váltak az ENSZ és az Európa Tanács által kidolgozott ajánlások a korszerű börtönök működésére vonatkozóan. Ennek eredménye lett, hogy a büntetések és intézkedések végrehajtását egységes rendszerbe foglalták. Az 1979. évi 11. számú törvényerejű rendeletet a büntetés-végrehajtás szakemberei hozták létre, mely mindenki számára megismerhetővé vált.

2. Az 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról és a rendszerváltás hatásai

---

***A téma tanulási célja**, hogy az 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet hogyan befolyásolta e kor büntetés-végrehajtását, előtérbe helyezve a fogvatartotti jogosultságokat és erősítve a szabad társadalom felé irányuló nyitást.*

E törvényerejű rendelet 1979. év július 1. napján lépett hatályba, ezzel egyidejűleg hatályát vesztette az addig regnáló, a szabadságvesztés büntetés végrehajtásáról és az előzetes letartóztatás foganatosításáról szóló 1966. évi 21. számú törvényerejű rendelet. Egyik fő jellemzője, hogy XII. fejezet 127. §-ban fogalmazta meg a jogi elvárásokat és iránymutatásokat az ország büntetőpolitikáját illetően. Bevezető gondolatai szűkszavúak, lényegi kérdésköröket nem feszegetnek, a puszta tényt nevesítik. „E törvényerejű rendelet célja az, hogy szabályozza a büntetések és intézkedések (Btk. IV. Fejezet) végrehajtását, meghatározza az elítéltek kötelezettségeit és jogait, előmozdítsa a büntetés és intézkedés céljának megvalósítását". Az akkori korra jellemző módon törvényerejű rendeletként került kiadásra, így nem a legmagasabb jogforrási szinten kezelte az általa szabályozott kérdéskört. Igaz, az 1949. évi XX. törvényben (Alkotmány) nem is szerepelt kötelező érvényűen ennek biztosítása. Ezt a kritériumot csak az 1983. október 23-i módosítás emelte be 55. §-ként. „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani." Ettől a dátumtól kezdve egészen 2015. január 1-ig adós maradt a jogalkotó egy törvényként kiadott dekrétummal, mely a büntetés-végrehajtás kódexének tekintendő.

A többször módosított 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet a maga nemében mégis szellemiségét és irányelveit tekintve határozottan pozitív változásokat determinált. A börtönt nem jogfosztott emberek gyűjtőházaként aposztrofálja és bevezetőjében is utal a fogvatartotti jogokra. Általános rendelkezéseiben is érvényesülnek az előremutató elképzelések. Egyértelműen bírói határozathoz köti a szabadságelvonást, panaszjogot fogalmaz meg a fogvatartottak számára, illetve deklarálja, hogy kizárólag az e rendeletben megfogalmazott joghátrányok érvényesíthetők.
Ma már szinte hihetetlennek és elképzelhetetlennek tűnik a III. fejezet 17. és 18. szakasza, melyek a büntetések közül elsőként a halálbüntetéssel kapcsolatos szabályokat foglalják magukba. „A halálbüntetés végrehajtásánál a kijelölt bírónak, ügyésznek, jegyzőkönyvvezetőnek, orvosnak, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának, az ítéletvégrehajtónak és a végrehajtás biztonságát szolgáló őrségnek kell jelen lennie. Az igazságügy miniszter mások jelenlétét is engedélyezheti." „A temetésről a büntetés-végrehajtási intézet gondoskodik, erről a kivégzett közvetlen hozzátartozóját értesíti."

A IV. fejezet 19. szakasza egy mindmáig fennálló gondolatként, minden bizonnyal hosszú ideig örökzöldként fennmaradó mondatot tár az olvasó elé. Lényege, hogy a börtönben eltöltött időt arra kell kihasználni, hogy a fogvatartottak személyiségjegyeiben olyan átstrukturálásokat sikerüljön elérni, amivel biztosítani lehet a szabadulást követő társadalmi visszailleszkedést. A

törvényerejű rendelet taglalja a fogvatartotti jogosultságokat. Kiolvasható belőle, hogy a visszailleszkedési folyamatban elengedhetetlen fontosságúnak találtatik a rendszeres hozzátartozói kapcsolattartás. A törvényerejű rendelet rendkívüli széles látásra utaló módon, szerteágazó, de mégis egymással összefüggő és egymásra épülő lehetőségeket sorol fel a nevelési folyamat taglalásaként.

Ma már, a halálbüntetéshez hasonlóan nem igazán lehet értelmezni a VIII. fejezet VI. címében szereplő szigorított őrizet végrehajtását. Olyan fogalmakat olvashatunk benne, mint a munka becsülete, illetve becsületes életmód. Az adott korban élők persze emlékeznek még a híres „közveszélyes munkakerülő" kifejezésre. (Az 1978. évi IV. törvény 2 évig terjedő szabadságvesztéssel és szigorított javító-nevelő munkával is rendelte büntetni a hivatalosan munkahellyel nem rendelkező polgárokat.) A törvényerejű rendelet egyik címe a pártfogás intézményét taglalja és egyrészről pozitív szemléletet hordoz magában, másrészről a részletes kifejtésben a pártállami anomáliák sokaságával találkozhatunk.

A rendelet előzetes letartóztatásról szóló fejezetében nem valósulnak meg az általánosan elfogadott ártatlanság vélelméről szóló elvek. Talán itt mondhatjuk el leginkább, hogy nem sikerült túllépni a régebbi büntetőpolitika inkább elrettentésen alapuló szemléletén, mert például lehetőséget ad a teljes kapcsolattartás tilalmára.

A törvényerejű rendelet 2015. január 1-jei megszűnéséig, csak 1988. január 1-től 64 módosítást élt meg. Utolsó hatályos változata tartalmilag már alig hasonlított eredeti formájához, bár szerkezete alapvetően megmaradt, hiszen 128 §-t számlált. A Magyarországot is érintő történelmi folyamatok és az ezeknek köszönhető akár nemzetközi, akár nemzeti jogszabály-változások mindvégig visszatükröződnek az egyes módosítások szövegezésében.

Összességében megállapítható, hogy a 80-as évektől folyamatosan bővült az elítélt külvilággal való kapcsolatának lehetősége, olyan új intézmények jelentek meg, mint az átmeneti csoport és a gyógyító-nevelő csoport.

A rendszerváltás hatása elsősorban a büntetési rendszer átalakításában és ezzel összefüggésben a fogvatartottak létszámának csökkenésében mutatkozott meg. Jelentős előrelépés történt az emberi jogok terén, amelynek egyik egyértelmű megjelenése az Emberi Jogok Európai Egyezményét kihirdető 1993. évi XXI. törvényt követően az 1993. évi XXXII. törvény. Sor került a bv. törvény módosítására, aminek jelentősége, hogy megtörtént az elítéltek emberi és állampolgári jogainak katalogizálása, amelyek érvényesítéséhez a jogorvoslati rendszer is kidolgozásra került. A jogalkotó továbbá kiszélesítette a büntetés-végrehajtási bíró feladatkörét, valamint a társadalmi ellenőrzés lehetőségeit. Az Európa Tanács, valamint az ENSZ ajánlásai, egyezményei zsinórmértékül szolgáltak mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás tekintetében. Az európai börtönügyi alapelvek – a normalizálás, a nyitottság, a felelősség elve – a hazai büntetés-végrehajtást is meghatározzák.

3. A büntetés-végrehajtás korszakváltása – a bv. törvény

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a magyarországi börtönügy legkiemelkedőbb változásait és annak az elsődleges célnak az elérésére vonatkozó lényegi változást, miszerint a fogvatartottat úgy lehet eredményesen visszailleszteni a társadalomba, ha magát a fogvatartottat is e folyamatba bevonjuk, elérve együttműködését e folyamat elősegítése és annak megvalósítása érdekében.*

1983. október 23. óta volt adós a jogalkotó a korábbi Alkotmányban, majd Alaptörvényben önmaga által megfogalmazott kritérium biztosításával, miszerint szabadságától megfosztani bárkit csak törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján lehet. A 2015. január 1-től hatályba lépő, a büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: bv. kódex) ezt az elsődleges hiányosságot pótolta és a büntetés-végrehajtás életében paradigmaváltást eredményezett.

Legfőbb jellemzője, hogy maga a bv. szervezet volt a törvény tartalmi készítője biztosítva a nemzetközi elvárásoknak való megfelelést. Számos új jogintézmény került bevezetésre, fő elvként az elítélt sikeres társadalomba történő reintegrálása a cél. Ennek érdekében a végrehajtás is igazodott e vezérelvhez, hiszen a végrehajtás során a fokozatosság elvét is szem előtt tartva a legszigorúbb végrehajtási módoktól „halad” a legenyhébb végrehajtási módok felé (fegyház-börtön-fogház-elzárások).

Hatályba lépése óta több alkalommal módosult, további jogintézmények beépítésével, mint például reintegrációs őrizet, bv. pártfogás, utógondozás (mint alapfeladatok), kockázatelemzési rendszer létrehozása (Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet), kártalanítás, elektronikus kapcsolattartás, otthonápolási őrizet, külföldi állampolgárokkal kapcsolatos őrizet stb.

A bv. szervezete ezen a törvényen keresztül gyorsan és hatékonyan tud reagálni a változásokra, helyzetekre is (covid pandémia, illegális bevándorlás-embercsempészet, háborús helyzet stb.), valamint megvalósult benne és egyre jobban közelít egymáshoz az elmélet és a gyakorlat.

A bv. kódex hatályba lépéskor 433 érdemi szakaszt tartalmazott, melynek oka, hogy addig miniszteri rendeletben – vagyis alacsonyabb szinten – szabályozott normákat emeltek törvényi szintre. Megfogalmazódik a bv. kódex 1. §. (1) bekezdésében a büntetés-végrehajtás feladata, miszerint: „A büntetés-végrehajtás feladata a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.”

2024. március 1-jén a büntetés-végrehajtási törvény módosításának hatályba lépésével újabb reformra került sor, mely a végrehajtási fokozatokat, az ezen belüli rezsimkategóriákat és a

mellettük működő biztonsági kockázati besorolást, egy 5 fokozatú kategóriarendszer váltotta fel. A rezsimkategóriák alkalmazásakor az „I.” a legenyhébb, míg az „V.” a legszigorúbb végrehajtási szabályokkal működő kategória. A letartóztatottakra vonatkozó szabályozás tekintetében a rezsimkategória-besorolás rendszere továbbra is megmaradt.
A végrehajtási fokozatok gyakorlatban betöltött mindent meghatározó szerepét és merev struktúráját már szükséges volt egy a bv. szervezet szakmai és jogi értelemben vett hatékonyabb működését elősegítő, a fogvatartott együttműködésére és veszélyességére, valamint a bv. intézeten belüli magatartására rugalmasabban és dinamikusabban reagáló rendszer bevezetése. Előnye, hogy mind a fogvatartottat, mind a fogvatartást a büntetés-végrehajtás feladatának és céljának megfelelően képes kezelni.
Az új szabályozásban az elítélt által elkövetett bűncselekmény súlyossága mellett megjelenik a fogvatartott együttműködési hajlandóságát megkívánó, valamint a kategóriák közötti mozgás lehetőségét biztosító kreditrendszer is, amely által az elítélt egy kiszámíthatóbb és részére motiválóbb, szakmai szempontú szabályozás alatti életutat láthat maga előtt.

2025. március 01-jétől több helyen módosításra került a bv. kódex, melyek a kreditrendszert, a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatos szabályokat, a letartóztatottakra vonatkozó rezsimszabályokat, illetőleg az idézésre történő előállításra és a fogvatartott és a hozzátartozója kapcsolattartására vonatkozó szabályozást módosították.

4. A szabadságvesztés végrehajtásának elvei

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a magyarországi börtönrendszer nemzetközi szinten is elfogadott és a bebörtönzésre vonatkozó alapvetéseit.*

A normalizálás elve

Valamennyi szabadságelvonás, de különösen a szabadságvesztés-büntetés vonatkozásában elvi éllel jelenik meg az a kritérium, hogy a büntetőelem, a valódi büntetés a szabad élettől való megfosztásban, azaz a „bebörtönzésben" jelentkezik. A végrehajtás során az elítélt elveszíti a személyi szabadságát, de az alapvető jogai és kötelességei csak az ítéletben és a törvényben meghatározottak szerint szünetelnek, illetve korlátozhatók. Ez azt jelenti, hogy a személyi szabadságtól való megfosztáson túl az elítélt életkörülményeiben bekövetkező és a büntetéssel szükségszerűen együtt járó, az életrend meghatározottságából adódó körülményeket közelíteni kell a szabad élet viszonyaihoz, ezért ezt az elvet másképpen *az életviszonyok hasonlításának elveként* is emlegetik.

A nyitottság elve

A szabadságvesztés káros hatásainak enyhítése, ellensúlyozása fontos feladat a szabadságvesztés végrehajtása céljának elérése érdekében. A büntetés-végrehajtási intézet rendjének és biztonságának szem előtt tartásával kell a lehetőségek szerint nyitni a külvilág felé, amely történhet intézeten belül, a külvilágból érkező ingerek segítségével, pl. a kapcsolattartási formák alkalmazásával, a televízió, a rádió, az újság segítségével. Az intézeten kívülre irányuló nyitás például a külső munkáltatás, az eltávozás, a kimaradás vagy a reintegrációs őrizet lehetősége. A nyitottság elve azonban nem csak a fogvatartottak szemszögéből fontos alapelv, de a büntetés-végrehajtási intézet és a társadalom közötti kapcsolatot is magába foglalja, például a közvélemény tájékoztatásával a külvilág felé, vagy a civil életből származó programok, tréningek, képzések szervezésével az intézeten belül.
Kiemelt szerepe van a nyitottság elvének a sikeres társadalmi visszailleszkedés terén. Oka, hogy a legelszántabb reintegrálódni szándékozó személy is kudarcot vall, ha a közvetlen értelembe vett befogadó közösség (falu, kerület stb.) ezt semmilyen formában nem tolerálja. Ez az elv hivatott bizonyos értelemben felkészíteni a civil társadalmat a befogadó attitűdre.

A felelősség elve (együttműködés, egyéni aktivitás)

A büntetés-végrehajtási szervezet egyik fő feladata a társadalomba való beilleszkedés elősegítése, amely azt jelenti, hogy a fogvatartott (elítélt) szabadulásakor olyan élethelyzetben legyen, és olyan felfogással bírjon, hogy képes legyen, és belső meggyőződésből akarjon is a társadalom hasznos tagjává válni. Ennek eléréséhez egyénre szabott módszerekkel van lehetőség az elítéltnek segítséget adni ahhoz, hogy felelősségét, önbecsülését fejlessze, és minél önállóbb életvezetésre legyen képes. Az egyéni aktivitás így az egyik támpontja lehet annak a szempontrendszernek, amely alapján az egyén visszaesési kockázata és ezen keresztül a reintegrációs hajlandósága prognosztizálhatóvá válik. Az elítéltek magatartására vonatkozó

szakmai szemlélet és értékítélet újfajta értelmezési keretben jelenik meg, ahol nem elég az, hogy az elítélt megtartja az intézet szabályait, hanem a kötelező és a szabadon választható reintegrációs programokban való önkéntes, belső motivációból fakadó együttműködés is elvárás vele szemben.
Ezen elv mentén jelentősen módosult a börtön viszonyok szabályozása is, miszerint a bv. kódex lényeges elemeiben – például az újonnan kialakított kreditrendszer alkalmazásakor – a biztonság megőrzése és a belső rend biztosítása az elítélt önfegyelmébe vetett bizalomra épül, így az önkéntes együttműködése lehetőséget biztosít számára az enyhébb fogvatartási körülmények közé kerüléséhez, de amennyiben visszaél e bizalommal, úgy szigorúbb fogvatartási körülmények közé is sorolható.

5. A büntetés-végrehajtási szervezet meghatározása és feladatai

---

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezet törvényben meghatározott helyét a magyarországi közigazgatásban, valamint az állam igazságszolgáltatási rendszerének utolsó elemeként a szabadságelvonással kapcsolatos feladatait.*

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény (továbbiakban: bv. sztv.) 1. §. (1) bekezdése határozza meg a büntetés-végrehajtási szervezet helyét a közigazgatás rendszerében, valamint a ráruházott feladatokat, miszerint: „A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.”

További végrehajtásra vonatkozó feladatot határoz meg a bv. szervezet részére a szabálysértésekről, a szabályértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 139. §. (1) bekezdése, amely alapján: „A büntetésként kiszabott szabálysértési elzárást és az egyéb büntetés helyébe lépő szabálysértési elzárást is – az e törvényben meghatározott kivétellel – büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.”

A bv. szervezet összegezve tehát végrehajtja:

- a szabadságelvonással járó büntetéseket,
- letartóztatást,
- kényszergyógykezelést,
- előzetes kényszergyógykezelést,
- a szabálysértési és a rendbírság helyébe lépő elzárást,
- ellátja a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását,
- végrehajtja a bv. pártfogó felügyelői feladatokat.

*A bv. szervezet feladatai **szakfeladatokra és kapcsolt szakfeladatokra** tagozódnak:*

Szakfeladatok:

- biztonsági szakfeladatok
- reintegrációs szakfeladatok
- foglalkoztatási szakfeladatok
- egészségügyi szakfeladatok
- szállítási és nyilvántartási szakfeladatok
- gondozási és utógondozási szakfeladatok
- büntetés-végrehajtási pártfogói szakfeladatok

Kapcsolt szakfeladatok:

- humánpolitikai szakfeladatok
- jogi szakfeladatok
- gazdasági szakfeladatok (pénzügyi, számviteli, beruházási, anyagi, technikai)
- védelmi és biztonsági szakfeladatok (objektumvédelem, polgári védelem)
- informatikai szakfeladatok
- energetikai szakfeladatok
- munkavédelmi szakfeladatok
- környezetvédelmi szakfeladatok
- tűzvédelmi szakfeladatok
- hivatali szakfeladatok (tájékoztatási, titkársági, ügykezelési)
- felderítési szakfeladatok
- kockázatelemzési szakfeladatok
- kommunikációs szakfeladatok
- ellenőrzési szakfeladatok
- jogszabály alapján egyéb feladatok

A bv. szervezet működését a kormány a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter, a belügyminiszter útján irányítja. A büntetés-végrehajtási szervezet részére feladatot csak törvény határozhat meg, és e meghatározott feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez, amely a bv. szervezet rendvédelmi jellegére utal.

6. A büntetés-végrehajtási szervezet felépítése

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a magyar büntetés-végrehajtási szervezet kétszintűről háromszintűre történő strukturális változásával bekövetkezett szervezeti átalakulását, valamint a bv. szervek kategorizálását.*

A szervezet középirányító szerve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BVOP), amely irányítása alá 30 bv. intézet, 10 gazdasági társaság, illetve 3 intézmény tartozik. A személy állomány létszáma közel 10.000 fő.

A büntetés-végrehajtási szervezet racionalizálására irányuló új koncepció megvalósítása érdekében 2023. január 1-től új szervezeti tagozódás került kialakításra, amelynek fő célja:

- a szervezeti felépítés egységesítése,
- a vezetésirányítási és működési folyamatok hatásfokának növelése,
- a bv. szervek humánerőforrásának optimalizálása, arányosítása,
- a gazdasági feladatok szervezeti centralizálása.

E cél megvalósítása a személyi állomány leterheltségének csökkentésével és a fogvatartottak őrzésének, felügyeletének, reintegrációjának előtérbe helyezésével történt. A működtetés alapja az egyes szaktevékenységek jogszabályoknak és belső normáknak való megfelelése, valamint az irányítási- és kontrolltevékenység hatékonyabbá, centrálisabbá tétele.

A szervezeti átalakítás ennek megvalósítása érdekében öt agglomerációs központot és az alárendelt szervek közötti hatékony együttműködés rendszerét hozta létre. **A bv. intézetek öt agglomerációs központ irányítása alatt működnek**, az agglomerációs központokat, valamint az egyes agglomerációs központ alá tartozó intézeteket az országos parancsnok jelölte ki.

Az agglomerációs központok az alábbiak:

- I. agglomerációs Központ (Szombathelyi Országos Bv. Intézet)
- II. Agglomerációs Központ (Budapesti Fegyház és Börtön)
- III. Agglomerációs Központ (Szegedi Fegyház és Börtön)
- IV. Agglomerációs Központ (Fővárosi Bv. Intézet)
- V. Agglomerációs Központ (Csengeri Országos Bv. Intézet)

Az agglomerációs központok **a szakmai feladatok koordinálását** látják el.

Az **agglomerációs központok** gazdasági szervezettel rendelkező, önálló **költségvetési szervek** (dologi és személyi előirányzatok feletti rendelkezési jog). **Alárendeltségükbe tartozik a helyi szerv besorolású telephelyek és a területi szervek szakmai irányítása és felügyelete**. A

gazdálkodási tevékenység tekintetében irányítják a saját és koordinálják az alárendelt intézetek feladatait.

Összegezve *az agglomerációs központok a régiós szintű szerveződés szakirányítási szintjét képezik a középirányító szerv (BVOP) és az alárendeltségükbe tartozó területi és helyi szervek között*.

A **Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja (a továbbiakban: BVOTRK)** és a **Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete (a továbbiakban: BV GEI) nem tartozik az agglomerációs központok alárendeltségébe**, hierarchikusan nem tagozódik be az agglomerációs szervezeti struktúrába.

Az új szervezeti modell – az agglomerációs központok alárendeltségében – a **bv. szerveket három kategóriába sorolja**:

- helyi szervek (telephelyek),
- egy objektumos területi szervek,
- több objektumos területi szervek.

A **helyi szervek az agglomerációs központok telephelyeként működnek**, **jogi személyiséggel** és **gazdasági önállósággal nem rendelkeznek** (nem költségvetési szervek).

A **területi szervek** önálló **gazdasági szervezettel nem rendelkező költségvetési szervként működnek**, az agglomerációs központ alárendeltségében. Gazdasági feladataikat az agglomerációs központ látja el munkamegosztási megállapodás alapján.

Mindkettő típusú alárendelt szerv (területi és helyi) esetében **a munkáltatói jogokat a szerv személyi állománya felett az állományilletékes parancsnok gyakorolja**, azonban a munkáltatói intézkedések gazdasági ellenjegyzése az agglomerációs központ hatáskörébe tartozik (gazdasági önállóság hiánya).

2023. január 1-től a gazdasági tevékenység strukturális átalakítására is sor került, mely egy területi jogállású költségvetési szerv a BV GEI létrehozásával valósult meg. A BV GEI a bv. szervek és a BVOP gazdasági szakterületei személyi állományának részbeni integrálásával, átcsoportosításával került kialakításra.

A BV GEI költségvetési szerv, mely ellátja a bv. szervezet költségvetési szerveinek gazdasági, informatikai, hír- és biztonságtechnikai, műszaki, vagyongazdálkodási, ellátási, üzemeltetési, raktározási, illetmény-számfejtési, közbeszerzési és egyes beszerzési feladatai.

7. A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése, irányítása

***A téma tanulási célja**, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezet szintjeinek egymáshoz való viszonyát, hatásköreit, alapvető feladatait és egyes jellemzőit.*

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A büntetés-végrehajtási szervezet *központi vezető, középirányító szerv*e a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával.

Az *országos parancsnok* a jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és a miniszter törvényben meghatározott jogkörében hozott döntéseinek keretei között *vezeti a büntetés-végrehajtási szervezetet*. Az országos parancsnok a büntetés-végrehajtási *szervezet személyi állományának szolgálati elöljárója, illetve felettese.*

A BVOP *legfőbb feladatai összegezve*:

- a szervezet működtetése,
- a szervezet fejlesztése,
- a szervezet képviselete.

Közjogi szabályzóként BVOP utasításokat ad ki, melyek a Hivatalos Értesítőben jelennek meg. Az utasítások célja, hogy a felsőbb szintű normákban meghatározott feladatok konkrét intézeti végrehajtását határozzák meg, megteremtve ezzel az országosan egységes szervezeti működést.

Felügyeli, ellenőrzi és szakmailag irányítja a büntetés-végrehajtási szervek szolgálati feladatainak végrehajtását. A szakirányítási tevékenységet közvetlenül az 5 agglomerációs központra nézve végzi.

Központi feladatokat lát el a honvédelemmel, a polgári és katasztrófavédelmi tevékenységgel, a munkavédelemmel, környezetvédelemmel, energetikai tevékenységgel, elektronikus információbiztonsággal és a tűzvédelemmel kapcsolatban.

Együttműködik a büntetések és az intézkedések végrehajtásában közreműködő, illetve a végrehajtást segítő állami szervekkel és egyesületekkel, vallási közösségekkel, alapítványokkal és személyekkel, továbbá az érintett nemzetközi szervezetekkel.

Az agglomerációs központok

Egyrészről önálló intézetként működve fogvatartást hajtanak végre. Ezen túl az agglomerációba sorolt helyi besorolású szerveket telephelyként felügyelik és irányítják, míg az ide tartozó területi besorolású szervek felett szakirányítói és ellenőrzési kontrollt látnak el. Közvetlen kapcsolatban állnak a BVOP szakterületeivel.

A büntetés-végrehajtási intézetek

Büntetés-végrehajtási szervek a büntetés-végrehajtási intézetek, amelyek a büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat, a fogvatartottak – köztük a kóros elmeállapotúak – gyógykezelését, elmemegfigyelését és kivizsgálását látják el. Így tehát a klasszikus büntetés-végrehajtási feladatokat ellátó, fogvatartásra szolgáló intézetek, vagyis közös jellemzőjük, hogy a fogvatartottak elhelyezésére szolgálnak. Közvetlen kapcsolatban állnak az illetékes agglomerációs központtal.

A büntetés-végrehajtási intézmények

Jelenleg három intézmény működik a büntetés-végrehajtási szervezet keretein belül, az egyik a *Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja*, amelynek feladatai közé tartozik a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának alap- és középfokú szakmai oktatása, továbbképzése, szakmai vizsgáztatása, üdültetése, valamint rehabilitációja és rekreációja. Intézménynek minősül továbbá *a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási Tanszéke* valamint a *Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete*.

A BV GEI országos hatáskörrel, önállóan működő és gazdálkodó szervezeti egységként, területi szerv besorolással működik. Feladatrendszere szerteágazó, az intézetek korábbi gazdasági tevékenységét vette át, leszámítva a fogvatartotti élelmezéshez kapcsolódó feladatokat. A BV GEI *üzemelteti* a BVOP működését biztosító infrastruktúrát, *ellátja* a bv. szervezet költségvetési szerveinek gazdasági, informatikai, hír, és biztonságtechnikai, műszaki, vagyongazdálkodási, ellátási, üzemeltetési, raktározási, illetmény-számfejtési *végrehajtói feladatait*, *biztosítja* a bv. szervek központi anyagi-technikai ellátását és *végrehajtja* az üzemeléssel kapcsolatos műszaki és gazdálkodási feladatokat

Büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok

Büntetés-végrehajtási szervnek minősülnek a büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok is. Ezek a gazdasági társaságok 100%-os állami tulajdonban vannak. A társaságokat azért hozták létre, hogy a szabadságvesztés reintegrációs céljának megvalósulását elősegítsék azzal, hogy munkát biztosítsanak a fogvatartottak részére. A büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok között megtalálhatók mezőgazdasági, valamint ipari jellegűek.

Bv. Holding Kft. – uralkodó tag (gazdasági társaságok vállalati csoportba történő bevonása).

A gazdasági társaságok vezetői által aláírt uralmi szerződés meghatározza a Bv. Holding Vállalatcsoport alapvető működését, céljait, üzleti koncepcióját. Jelenleg letisztult formában kizárólag a holder szerepet tölti be.